KONG

CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE.

UDGIVNE VED

C. F. BRICKA OG J. A. FRIDERICIA

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.

4. BIND.
1636—1640.

MED UNDERSTØTTELSE AF
MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET
OG DEN HJELMSTJERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

KJØBENHAVN.
FORLAGT AF RUDOLPH KLEIN.
1882.

Forord.

Idet der ved Udgivelsen af nærværende Bind er fulgt de samme Principer som ved det foregaaende, vil det formentlig være tilstrækkeligt i saa Henseende at henvise til den Redegjørelse, hvormed hint Bind er indledet. Hvad Indholdet angaar, slutter dette Bind sig for den første Halvdels Vedkommende nøje til det foregaaende, men saa indtræder der en Forandring, og det en Forandring til det bedre. I Aaret 1639 begynder nemlig en ny Suite Breve af stor Interesse, de til Korfits Ulfeldt skrevne, og kort efter tage ogsaa Brevene til Christen Thomesen Sehested deres Begyndelse, medens paa den anden Side til samme Tid de mange, ofte ubetydelige, Billetter til Rentemestrene blive færre. Som en Følge heraf skifter Indholdet Natur: det giver i historisk Henseende et langt rigere Udbytte. Havde man haft hele Kongens Korrespondance, vilde man næppe have sporet Forandringen saa stærkt, men det er jo kun Brudstykker af den, som ere levnede, og det skyldes til Dels Tilfældigheder, hvad der er reddet. En af Aarsagerne til, at Brevene fra Trediverne ere saa magre, er f. Ex. den, at Haandbrevene til Christian Friis fra disse Aar paa ubetydelige Rester nær ere forsvundne. Af de originale Breve til Korfits Ulfeldt haves nu kun faa her, men en gunstigere Skæbne har dog hvilet over dem, idet man i Tide har taget Afskrifter af de mange, der nu ere, om ikke tilintetgjorte, saa dog foreløbig skjulte. Det var den ivrige Samler Klevenfeldt, der paa en eller anden Maade erhvervede sig en stor Række af Christian IV's egenhændige Breve, især til Korfits

Ulfeldt [1]), men paa hans Auktion (1777) kjøbtes denne Samling og flere andre Sager til Ulfeldts Descendenter i Wien [2]). Paa et Herresæde i det østrigske Monarki — det, hvor Leonora Christinas »Jammers-Minde« i vore Dage kom frem, eller et andet — vil man forhaabentlig engang finde den hele Skat. Forinden sin Død havde Klevenfeldt imidlertid ladet tage Kopier af Brevene [3]), lige- som ogsaa Langebeks utrættelige Haand afskrev dem 1770. Saa- ledes har man af dem alle (eller dog af de allerfleste) to Afskrifter, der begge maa betegnes som gode; men trods alt det, der udmærker Langebek som Afskriver, hans øvede Blik, udholdende Flid, rige Kundskabsfylde og smukke Haandskrift, have vi troet at burde give de i deres Ydre kun lidet tiltalende Klevenfeldtske Afskrifter For- trinet, idet de aabenbart i minutiøs Nøjagtighed overgaa hine. Paa den anden Side lader det sig ikke nægte, at Afskriveren ikke altid har været heldig i at træffe det rette, ligesom ikke heller et nøjere Kjendskab til Tidens Detailler synes at have staaet til hans Raadighed. Derfor har han ogsaa undertiden læst enkelte Ord, f. Ex. Navne, ganske urigtig [4]). I enkelte Tilfælde er Fejlen saa haandgribelig, at vi uden videre have indsat den rette Læse- maade efter Langebeks Afskrift; men som oftest have vi i Noter oplyst Afvigelserne mellem de to Afskrifter, hvor der ellers ikke var god Grund til ganske at skyde Langebeks Læsemaade til Side. En sikker Skjelnen mellem Afskriftens store og smaa Bogstaver har paa mange Steder været umulig.

Blandt Brevene fra 1640 er der nogle, som ere aftrykte efter de Afskrifter, Molbech lod tage [5]). I Følge hans Angivelse skulde Originalerne findes i det kongl. Bibliothek, men vor Leden efter dem har været forgjæves, og vi have derfor maattet holde os til disse Afskrifter, der for øvrigt i det hele taget ere fortræffelige.

[1]) Museum Klevenfeldianum S. 243.

[2]) Histor. Tidsskrift III, 379. Smith, Leonora Christina (Ulfeldt) paa Maribo Kloster S. 55 f.

[3]) Da Afskrifterne ikke ere tagne af Klevenfeldt selv, have vi for at betegne dette brugt om dem Udtrykket „Klevenfeldt- ske“. Det samme gjælder om Formen „Molbechsk“ Afskrift.

[4]) F. Ex. „Gachori“ for „Crachou“ (S. 261), „Miickel kock“ for „Niickel kock“ (S. 270).

[5]) Nr. 447, 449, 450, 453, 457, 469, 474, 477, 480.

Det er en Selvfølge ved et Arbejde som nærværende, at den tilstræbte Fuldstændighed ikke naas. Af og til findes der i Arkiverne egenhændige Breve fra Christian IV, og nogle af dem, der i den sidste Tid ere komne frem, have været netop fra de Aar, vi ere færdige med. Da det imidlertid er forbundet med store Ulemper at have Supplementer i hvert Bind, ville alle saadanne senere fremkomne Breve og ligeledes de, som af andre Grunde ere forbigaaede [1]), faa en samlet Plads ved Slutningen af Værket. At efterhaanden som Udgaven skrider fremad, Anmærkningerne aftage, er en naturlig Følge af, at der i Regelen ikke vil være Anledning til at meddele nye Efterretninger om de Personer, om hvem der tidligere er givet Oplysninger 2). Ligesom til det foregaaende Bind har den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse ogsaa ydet Understøttelse til dette Bind, og desuden har Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie kunnet anvende dertil en Del af det Tilskud, som Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har tilstaaet det. Disse betydelige Understøttelser, for hvilke Selskabet ikke kan være noksom taknemmeligt, have bevirket, at Bindets tre Hefter ere udkomne med temmelig korte Mellemrum, alle i dette Aar. Vi Udgivere gjentage den Tak til Arkiv- og Bibliotheksmændene, hvormed vi udsendte forrige Bind, og særlig føle vi den største Opfordring til paa ny at udtale vor Tak for den redebonne og kyndige Hjælp, som d'Hrr. Universitetsbibliothekar S. Birket Smith og Bibliotheksassistent C. Weeke stadig have ydet os under Varetagelsen af deres Hverv som Selskabets Tilsynshavende.

Kjøbenhavn, i Septbr. 1882.

C. F. Bricka. J. A. Fridericia.

---

[1]) Saaledes det af 25. April 1635 til Ellen Marsvin (trykt i Suhms Samlinger I, 111 f.), der i rette Øjeblik undgik vor Opmærksomhed, og det af 24. Decbr. 1637 til Christoffer von der Lippe (trykt i Nordalbingische Studien VI, 308 f.). [2]) I Lighed med forrige Bind ere i Registret de Steder fremhævede, hvor der findes udførligere Oplysninger i Noterne; men Fremhævelserne ere i dette Bind anvendte med langt større Sparsomhed.

KONG

CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE

1636—1640.

Side 1

Brev 1 / 4 * 5. Januar 1636.

Til Frederik Urne.

Om Udbetaling af en Sum Penge til Gunde Rosenkrands. — *Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.*

Du skalt lade Gunde Rosenkrantz eller hans fuldmegtig bekomme 2488 daler aff de penge, som du hoes dig haffuer [1]). *Datum* hadersleben dend 5 *Ianvarij Anno* 1636 2).

Brev 2/4 * 6. Januar 1636.
Til Frederik Urne.

Hvad Penge han har hos sig, skal han levere til en af Kongens Edelknaber. — *Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.*

[1]) Den 2. Maj 1635 havde Henning Valkendorf, Lensmand paa Odensegaard, faaet Ordre af Kongen til at afkjøbe Gunde Rosenkrands hans Strøgods paa Taasinge, hvilket Christian IV vilde give til sin Søn Valdemar Christian for at afrunde hans Besiddelse af Øen (Fynske Tegnelser IV, 329 og Richardt og Becker, Danske Herregaarde II: Valdemars Slot). Kjøbet kom i Stand for en Sum af omtr. 9136 Speciedalere; de 2480 Dlr. heraf skulde efter Kongens Ordre det ostindiske Kompagnis „Bewinthebbere" betale til Henning Valkendorf, for at han kunde betale dem videre til Gunde Rosenkrands; men da de viste sig forsømmelige med Betalingen, fik Henning Valkendorf Befaling til at tiltale dem derfor og Frederik Urne Brev om at tilstille Gunde Rosenkrands Summen (Breve til Henning Valkendorf af 5. Decbr. 1635 og 6. Jan. 1636 i Fynske Tegnelser IV, 357. 368).

2) Modtaget paa Kronborg 11. Jan. 1

Side 2

Brev 2 Fortsat fra side 1

Denne breffuiser, min Edelknab Siuort Brockenhus, Skall du uell foruaret tillstille de penge och dett guld, som du hoes dig haffuer [1]). Hadersleben dend 6 Ianvarij Anno 1636 [2]).

Oversæt: Denne brevviser, min edelknab Sivert (Siuort) Brockenhus, skal du vel forvaret tilstille de penge og det guld, som du har (hoes dig haffuer) hos dig[1]). Haderslev den 6. januar år (anno) 1636[2]).

Brev 3/4 * 6. Januar 1636.

Til Frederik Urne.

Om at overdrage Byfogeden i Helsingør Opkrævelsen af Tydskøl-Tolden der i Byen. — *Afskr. i Fr. Urnes Kopibog*

.

Effterdi ieg erfarer, att Byfogden udi helsingør [3]) begerer att maa haffue tystølls tolden sammestedz paa regenskab, huilcken hand om Aarett uill bringe 1000 daler høyere till regenskab, end som nu skeed er, huorfor du om samme leiligheed dig skaltt erkyndige och med samme byfogett Accordere, att hand paa dend maneer, som hand sig Selffuer till præsenteret haffuer, antager tystølstolden i helsingør till Philippi Iacobi dag førstkommende. Hadersleben dend 6 Ianvarij Anno 1636 [4]).

Oversæt: Efterdi jeg erfarer, at byfogeden i Helsingør[3]) begærer at må have tyskølstolden sammesteds på regnskab, hvilken han om året vil bringe 1000 daler højere til regnskab, end som nu sket er, hvorfor du om samme lejlighed skal efterkyndige dig og med samme byfoged akkordere, at han på den manér, som han sig selv har præsenteret, antager tyskølstolden i Helsingør til Philippi Jacobi dag førstkommende. Haderslev den 6. januar år (anno) 1636[4]).

Brev 4 /4 * 9. Januar 1636.

Til Jørgen Vind.

Om Anholdelsen af en Mand, der er rømt fra Koldinghus Len, og som formodes at holde sig skjult paa Christianspris. — *Kgl. Bibl.*

---

[1]) At Edelknaben skulde bringe Pengene til Kongen, fremgaar af Marginalbemærkningen i Kopibogen: „Penge att forskicke till hans Maytt."

[2]) Modtaget paa Kronborg 11. Jan.

[3]) Anders Hansen. Han havde Toldens Opkrævelse til 1646, da den bortforpagtedes til Bryggerlavet i Helsingør. Aarsberetninger fra Geheimearchivet III, Tillæg S. 123. [4]) Modtaget paa Kronborg 11. Jan.

Side 3
Brev 4 Fortsat fra side 2

Och formenis att holde siig huos forbenenthe Luthenandt, dog hiiemmeliig. Huorom du Skaldt Erfahre leiiligheden Och befahle Axell wurup [1]) paa myne uegne, att hand holder samme persohn tilstede Indtiil uyder beskeen. Hadersleff den 9 Ianuarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisteren Iørgen wiind tiil hande.

oversæt: Brev 4 Fortsat fra side 2
Og formodes at holde sig hos førnævnte løjtnant (Luthenandt), dog hemmeligt. Hvorom du skal erfare lejligheden og befale Axel Urup (wurup)[1]) på mine vegne, at han holder samme person til stede indtil videre besked. Haderslev den 9. januar år (anno) 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemesteren Jørgen Vind til hånde.

Brev 5/4 * 19. Januar 1636.

Til Iørgen Vind.

Instrux for Rentemesteren Jørgen Vind angaaende en Del Sager, han skal besørge for Kongen. — Kgl. Bibl.

Memoriall pa ded, Iørgen wiind skall bestille y køben:

Hand skall oplede alle dy beuiisser, Som ieg haffuer udgiiffuen pa dii penning, som er aff Skatten yndkommen, Siiden friidden er Sluttiid, paded ieg dem siielffuer kan ygennom See 2).

Henning walckendorp Skall siigis, at hand skal Erfahre, huiis grund der Støder siig hen til ded saalthe wand, som løbber op ymod Skynderup 3), ysønderlighed der, som ded formenis, at man kunde Slaa en demning offuer. Naar samme wand leggis med Iiss, saat ded kan taale att gaa paa, da Skall hand laade maale samme wand, huor uydt ded Er ymellom begge land, Item huor diibdt wandiid er.

oversæt: Brev 5/4 * 19. januar 1636.
Til Jørgen Vind.
Instruks for rentemesteren Jørgen Vind angående en del sager, han skal besørge for Kongen. — Kgl. Bibl.

Memorial (huskeseddel) på det, Jørgen Vind skal bestille i København (køben):
Han skal opsøge (oplede) alle de beviser, som jeg har udgivet på de penge (penning), som er indkommet af skatten, siden freden blev sluttet, for at (paded) jeg selv kan gennemse dem[2].
Henning Walkendorff skal der siges til, at han skal erfare, hvis grund der støder sig hen til det salte vand, som løber op imod Skinnerup (Skynderup)[3], især (ysønderlighed) dér, hvor det formodes, at man kunne slå en dæmning over. Når samme vand dækkes af is, så det kan tåle at gå på, da skal han lade samme vand måle, hvor vidt det er imellem begge lande, ligeledes (Item) hvor dybt vandet er.

---

[1]) Guvernør paa Christianspris.
[2]) Jvfr. Brevene fra Maj 1635.
[3]) Den fynske Gaard Skinnerup, liggende ved den inderste Sydende af Kjertinge Fjord, var erhvervet 1616 af Christian IV fra Familien Akeleie. Netop i Aaret 1636 begyndte Kongen at opføre nye Bygninger, et Par Hundrede Skridt fra de gamle. Gaard og Gods, som han betydelig udvidede, havde han allerede tidligere skjønket sin lille Søn Ulrik Christian Gyldenløve (f. 1630), efter hvem Gaarden fik Navnet Ulriksholm (Danske Herregaarde V: Ulriksholm; jvfr. Danske Mag. 4. R. IV, 356; Brev af 4. Dec. 1636 i det Følgende).

Side 4
Brev 5/4 Fortsat fra side 3

Der skal forskriiffuis en temmelig antal vnge fruchttreer aff holland, som pa foraariid kan ued kolding ankomme och sammestedz y haffuen bliiffue udi retthe tyd Saat.

Wiibeckis gard y køben: [1]) skall tiil en god mand forhiiris nu tiil førstkommende paske, Och skall Stallen y samme gaard forbedriis, om ded skee kan, eller och sleet nedertagiis och Opmuris. Och Eptherdi der er en, som, ingen adspurdt, haffuer lagdt bade Saaldt och fiisk udi kelderen Sammestedz, Daa skal hand derfor tiiltalis och straffiis.

Saframdt der skulle grassere nogen Smydsom Siige udi køben:, Och den kam ind y dii Meiisters husse, som paa Børnehussiid bestiildt Er, daa skall samme meiister bliiffue hiiemme, indtil siigdommen ophører, Om Endskøndt drengene derinde et tiidlang Skulle gaa Lyddige.

Karren Andersdatters Boer skall fortingis med en, som dem uil opsette, huortiil Iacob Madtzøn siig haffuer præsenteret [2]).

Same Iacob Madtzøn haffuer ochsa Præsenterit mig hummel, haamp och hør for en temmelig priis, huorfor Rentemeisterne med hannem Skal Slutte et wiist køb paa saa megiid, som man haffuer vngeferlig fornøden.

Eptherdi fyskmeisteren til frede: [3]) Miig inted anstaar, Och ieg udi En hast ingen anden kan faa,

oversæt: Brev 5/4 Fortsat fra side 3
3. Der skal forskrives et temmeligt antal unge frugttræer fra Holland, som til foråret kan ankomme ved Kolding og sammesteds i haven blive sat i den rette tid.
4. Wibeckes gård i København (køben)[1]) skal udlejes til en god mand nu til førstkommende påske. Og stalden i samme gård skal forbedres, om det kan ske, eller også helt rives ned (niedertagiis) og opmures. Og eftersom (Eptherdi) der er en, som, uden at nogen har spurgt, har lagt både salt og fisk i kælderen sammesteds, da skal han derfor tiltales og straffes.
5. Såfremt der skulle grassere nogen smitsom syge i København, og den kom ind i de mestres huse, som er ansat ved Børnehuset, da skal samme mester blive hjemme, indtil sygdommen ophører, selvom (Om Endskøndt) drengene derinde i et stykke tid skulle gå ledige.
6. Karen Andersdatters boder (Boer) skal bortliciteres (fortingis) til en, som vil genopbygge (opsette) dem, hvortil Jakob Madsen har tilbudt sig (præsenteret)[2]).
7. Samme Jakob Madsen har også tilbudt mig humle, hamp og hør for en rimelig pris, hvorfor rentemestrene med ham skal afslutte et bestemt køb på så meget, som man omtrent har fornøden.
8. Eftersom fiskemesteren til Frederiksborg (frede)[3]) ikke behager mig, og jeg i en hast ingen anden kan få,

[1]) Jvfr. Brevene 1632—35 S. 414.
[2]) 11. Nov. 1635 skrev Kongen, at Hans Steenwinkel havde tilbudt at opføre Karen Andersdatters Boder i Læderstræde for 3000 Dlr., men Kongen ønskede Summen nedsat (se forrige Bind S. 442). Rimeligvis har Jakob Madsen stillet billigere Betingelser. — Denne Jakob Madsen, en anset Handelsmand og Bygningsentreprenør, var født paa Gulland omtr. 1596 og døde 1653 som Borgmester paa Christianshavn. Han benyttedes meget af Christian IV i mange forskellige Retninger. Lassen, Børsens Hist. S. 47 f. (jvfr. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 288). 51 ff. 63 ff. Hist. Tidsskr. 3. R. II, 84.
[3]) Nikkel v. Tschirnhaus. Han fratraadte Embedet 1. Maj 1636 og havde til Efterfølger Johan Bøgvad (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 128).

Side 5
Brev 5/4 Fortsat fra side 4

Daa skal der taliis med Iohan Bøguad [1]), at hand den bestilling pa et Aars tiid forrestaar, Och at hand nu strax giiffuer acht paa, at inted aff ded, som y dammen fiindis eller y uynter vnder Issen fangis, forrickis, Naar fiiskemeisteren, Som Nu er, fornemmer, at hand kommer aff med siin bestilling.

oversæt: Brev 5/4 Fortsat fra side 4
Da skal der tales med Johan Bøgvad[1]), om at han varetager (forrestaar) den stilling (bestilling) for et års tid. Og at han nu straks giver agt på, at intet af det, som findes i dammen eller fanges i vinter under isen, forrykkes, når fiskemesteren, som nu er, fornemmer, at han afskediges fra (kommer aff med) sin stilling.

[1]) Johan Bøgvad, som jævnlig nævnes i Christian IV's Breve og Skrivekalendere, nød i en lang Aarrække Kongens Yndest. Paa Grundlag af de Efterretninger, som Wegener har samlet om ham (Annaler f. nord. Oldkynd. 1855 S. 130. 140—60), skal her meddeles nogle Notitser om ham. Senest fra 1613 af var han Skriver paa Frederiksborg. 1621 blev han Bygnings-Tilsynsmand ved Slottet (Nyt hist. Tidsskr. IV, 238. Danske Samlinger II, 119. Molbech, Christ. IV's egh. Breve I, 90). I begge Stillinger gik der betydelige Summer gjennem hans Hænder (s. Schlegels Overs. af Slange II, 139), men han maa have aflagt sine Regnskaber til Kongens fuldkomne Tilfredshed, som det ses af de kongelige Gunstbevisninger, han modtog: 1613 forlenedes han med et Vikarie i Roskilde, 1622 fik han et Stykke Jord ved Hillerød til Ejendom, og 1623 gaves der ham

Skjøde paa en Gaard i Hillerød. Fra at være Bygnings-Tilsynsmand paa Frederiksborg rykkede han op til at blive Foged paa Slottet, hvilken Bestilling han opgav 1636 (jvfr. Brevet af 23. Juni 1636) for at forfremmes til Fiskemester i Frederiksborg og Kjøbenhavns Len. Hans Bestalling herpaa er af 21. Decbr. 1636, men skulde gjælde fra 17. April s. A. To Aar tidligere var Abrahamstrup blevet bortforpagtet til ham og den tidligere Foged der, Hans Hansen; men Forpagtningen synes snart at være gaaet over til ham alene, ligesom han ogsaa overtog Fogedtjenesten paa Abrahamstrup, indtil han 1. Maj 1646 fratraadte begge Stillinger. Samtidig eller noget tidligere ophørte han ogsaa med at være Fiskemester (nemlig 1. Maj 1646 i Følge Wegener, anf. Skr. S. 159, 1. Aug. 1643 i Følge Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 128). Han havde ogsaa ønsket at faa Hveen i Forpagtning, men dette opnaaede han dog ikke (Hofman, Danske Adelsmænd III, 223). Han har aabenbart været en dygtig og praktisk Mand, hvad der ogsaa kom ham selv til gode, idet han efterhaanden samlede sig en betydelig Formue. Medens han havde Abrahamstrup, boede han ikke der, men forblev i Hillerød (jvfr. Danske Samlinger 2. R. VI, 256), hvis rigeste Borger han var. Lige til det sidste var han vel anskreven hos Christian IV: faa Dage før dennes Død fik han et nyt Bevis derpaa, da Kongen skjænkede ham en Plads ved Sundby Færge. Hans Dødsaar er ubekjendt.

Side 6
Brev 5/4 Fortsat fra side 5

Iørgen wiind skall til kolding anordne, huad tømmer- menden, Som arbeider paa den Iacht [1]), Skall haffue tiil dagløn vden kost. Med meisteren skall hand ochsa accordere om dagløn, som før er Saagdt. Skriiffueren pa koldinghus skall befahliis at giiffue dennom penning eptherhanden, huortiil Ieg sende hannem hundriid daler den 18 Huius. Naar dii erre udgiiffuen, Daa skall hand laade miig ded uyde, Saa skall hand bekomme fleere.
Datum Bollersleben [2]) den 19 Ianuarij Anno 1636.

oversæt: Brev 5/4 Fortsat fra side 5
9. Jørgen Vind skal i Kolding foranstalte (anordne), hvad tømrermændene, som arbejder på jagten[1]), skal have til dagløn uden kost. Med mesteren skal han også akkordere (accordere) om daglønnen, som før er sagt. Skriveren på Koldinghus skal befales at give dem penge efterhånden, hvortil jeg sendte ham et hundrede daler den 18. i denne måned (Huius). Når de er udgivet, da skal han lade mig det vide, så skal han få flere.
Dateret (Datum) Bolderslev (Bollersleben)[2]), den 19. januar år (Anno) 1636.

Brev 6/4 * 30. Januar 1636.

Til Rentemestrene.
Om et Sejerværk, som de skulle bestille. — Kgl. Bibl.

Der skall bestillis Et Segerwerck huos Myn Segermager [3]), Som Skall slaa tymer, huylckid skall uerre 5 toll y fyrkand Och Ett korther høiidt. Klocken skall komme leddiig Offuenpa werckiid vdi Samme Størrelsse, Som den siig derpaa Skiicke kan.
Werckid skall saledis foruaris, at Naar ded bliiffuer saat hen paa dii steder, wachten ded høre kan, at daa ingen derued kan faa fiingerne. Ellers skall dertill gørris Ett Sterckt Reiissefoder.
Christianpriis den 30 Ianuarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 6/4 * 30. januar 1636.
Til Rentemestrene.
Om et urværk (Sejerværk), som de skulle bestille. — Kgl. Bibl.

Der skal bestilles et urværk (Segerwerck) hos min urmager (Segermager)[3]), som skal slå timer, hvilket skal være 5 tommer (toll) i firkant og et kvarter (korther) højt. Klokken skal komme ledig oven på værket i samme størrelse, som den kan passe (skiicke) derpå.
Værket skal således forvares, at når det bliver sat hen på de steder, vagten (wachten) kan høre det, at da ingen derved kan få fingrene i det. Ellers skal der dertil gøres et stærkt rejseetui (Reiissefoder).
Christianspris den 30. januar år (Anno) 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) 7. Jan. 1636 drog Kongen fra Haderslev til Kolding „og lagde en Jagt an, som der blev bygt“ (Danske Samlinger 2. R. III, 385).
[2]) Bolderslev, Landsby i Bjolderup Sogn, ved Aabenraa. Paa sine Rejser tog Kongen ofte ind her.
[3]) Maaske er det Josias Schytte, der menes. I Rentemestr. Regnsk. betegnes han som Kongens Sejermager. Jvfr. Brevet af 30. Aug. 1636.

Side 7

Brev 7/4 * 1. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
De skulle anstille Undersøgelse i Anledning af en Klage fra Hamborg over, at Varer ere taxerede for højt i Glückstadt. — Kgl. Bibl.

Epthersom dii hamborger haffuer angiiffuid huos keiisseren, At taxadoren y glyckstadt haffuer gans wbilligens taxerit waarene, Som y aff herhus føiiede copier haffuer at Erfahre,

Huorfor y vdaff tollernis Regenskab skall fornemme, Om sliigdt Er paa den maner førdt tiil Baagss, Och mig ded med ded første laade wiide [1]).

Christianpriis den 1 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: 7/4

Til Rentemestrene.

De skal anstille undersøgelse i anledning af en klage fra Hamborg over, at varer er taxeret for højt i Glückstadt. — Kgl. Bibl.

Eftersom de hamborgere har angivet hos kejseren, at taxadoren i Glückstadt har ganske ubilligt taxeret varerne, som I af herhos føjede kopier har at erfare,

hvorfor I ud af toldernes regnskab skal fornemme, om sådant er på den måde ført til bogs, og lade mig det med det første vide [1]).

Christianspris den 1. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 8/4 * 5. Febr. 1636

Til Tolderen Hans Jensen.

Om Udbetaling af Penge til Soldaterne i Glückstadt. Han skal ikke bekymre sig om Oberst Rantzaus Sager. — Rentek. Ark., Glückstadts Elbtoldregnsk. 1636.

Wdaff dii 3393 daler, du skriiffuer att haffue huos diig, Skaldtu giiffue Soldaterne der Eptherstaendis [2]) lehninger.

Huad Offuerste Randtzou [3]) pro tempore befahliid bliiffuer

oversæt:
8.
5. Febr. 1636.
Til tolderen Hans Jensen.

Ud af de 3393 daler, du skriver at have hos dig, skal du give soldaterne deres efterstående [2]) lønninger.

Hvad oberst Rantzau [3]) pro tempore befales

---

[1] Jvfr. Nr. 14.
[2] ɔ: resterende.
[3] Marqvard Rantzau, en Søn af Breide Rantzau til Neverstorf. Ved Forsvaret af Glückstadt 1628 udmærkede han sig. Jahn, Christian IV's Krigshist. II, 417 ff. Lucht, Glückstadt S. 139 ff. J. F. Noodt, Versuch einer histor. Nachricht von der Ranzovischen Familie S. 39. Lackmann, Einleit. zur Schlesw.-Hollstein. Hist. V, 25. 117. Zeitschrift der Gesellschaft f. d. Gesch. der Herzogthümer Schleswig, Holstein u. Lauenburg II, 112. Angivelsen hos Hofman, Danske Adelsmænd I, 71 Tab. 2, om hans Slægtskab beror paa en Forvexling.

Side 8 fortssat fra forrige side

y En eller anden maade at lade forferdige och dig befahliid bliiffuer att betale, ded haffuer du at skøtte Och inted uyder om hans dondt dig at bekømmere.
Christianpriis den 5 Febru: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Tolleren [1]) y glyckstadt tiil hande.

oversæt:
i en eller anden måde at lade forfærdige og dig befales at betale, det har du at røgte og intet videre om hans dønnik (gerning) dig at bekymre.
Christianspris den 5. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Tolderen [1]) i Glückstadt til hånde.

Brev 9/4 * 8. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
Hertug Frederiks Folk skulle forsynes med Klæder. Staldene ved Kjøbenhavns Slot og ved Sparepenge skulle istandsættes. Om Fiskeriet ved Frederiksborg. — Kgl. Bibl.

Herhuos haffuer y En designation Paa myn Søns H: frederichs folck At Emphange, Som Ieg haffuer beuylgid att kleede. Drengen, lakeyerne och kammertieneren Skall kleedis Som myne Eddelknaaber Och fyrbøderen Nogiid riinger. Tiil dii andre folck Skall brugis kleede, Epthersom man haffuer raad tiill.

Wdi den lyden Staall paa københaffuen Skall lofftyd Sammen driiffuis, Saat der kan inted Støff falde Needer paa heesten Och tøiied.

Der Skall Sendis tømmermend henad frederigsborrig, som kan dychte [2]) krøbberne udi Stallen paa Sparpenning. Krøbberne med Spiiltøuen Skall ochsaa udi samme Stall med kobber udfliickis, huor der fiindis mangell Paa.
Hadersleben den 8 februarij Anno 1636.
Christian.

Frederich [3]) wrne skall befahliis at tilholde Hans Pedersøn [4]), som waarer dyrehaffuen ued frederigsborg,

oversæt:
Brev 9.
Til Rentemestrene.

Herhos har I en fortegnelse (designation) på min søns, hr. Frederiks, folk at modtage, som jeg har bevilget at klæde. Drengen, lakajerne og kammertjeneren skal klædes som mine edelknafer og fyrbøderen noget ringere. Til de andre folk skal bruges klæde, eftersom man har råd til.

I den lille stald i København skal loftet drives sammen, så at der intet støv kan falde ned på hestene og tøjet.

Der skal sendes tømrere hen mod Frederiksborg, som kan tætne [2]) krybberne i stalden på Sparepenge. Krybberne med spiltovene skal også i samme stald udflikkes med kobber, hvor der findes mangel på.
Haderslev den 8. februar år 1636.
Christian.

Frederik [3]) Urne skal befales at tilholde Hans Pedersen [4]), som varetager dyrehaven ved Frederiksborg,

_____
1) Brevet findes blandt Hans Iensens Papirer og er vel altsaa rettet til ham.
[2]) ɔ: tætte.
[3]) Efterskriften findes paa en løs Seddel.
[4]) Jfr.. forrige Bind S. 9 f. 342.

Side 9
(Brev 9/4 Fortsat fra side 8)

att hand laader sette Russer paa Søen Och setter ded, hand fanger, paa dy steeder, fiisken Pleiier att Settis paa.

Udskrift: Rentemeisterne til hande [1]).

oversæt: Brev 9/4
(Brev 9/4 Fortsat fra side 8)
at han lader sætte ruser på søen og sætter det, han fanger, på de steder, fisken plejer at sættes på.

Udskrift: Rentemestrene til hånde [1]).

Brev 10/4 * 9. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Pengelaan til Hvervning af Søfolk, om Kongens Kasses Tilstand for nærværende og for den nærmest følgende Tid og om Brugen af Kjælderen i Vibeke Kruses Hus. Der skal bestilles Havre, men Indkjøb af Kjød anses for unødvendigt. — Kgl. Bibl.

Wdaff Eders skriffuelsse erfahrer Ieg, Eder at haffue landt y køben: 2000 dl., som Riigens Admirall tiil at werbe folck for tiilstillid Er. Huilckiid framybedre skee Skall, om y kan bekomme fleere, Som y aff dy første penning, som Indkommer, kan betale. Herfra er ingen att foruente. Dy penning, som kam fraa frederich wrne, Er offuer heelthen udgiiffuen, En deel for den Riing, som den fransøsiiske gesanter [2]) fiick, En deell tiil dem, Som gesandtuys er forskiickit ud ad tysland [3]), Item tiil dem, som med breffue afferdigid Er. En stor deel deraff haffuer køckenskriiffueren bekommid och framdeliis uyl behøffue inden Paaske, Isønderlighed naar Ieg drager hen tiil landagen y lante holsten, som er berammid den 28 Martij [4]). Naar gud uyl, att Ieg forføiier mig offuer tiil Siieland

oversæt: Brev 10/4
10.
9. Febr. 1636.
Til Rentemestrene.

Om pengelån til hvervning af søfolk, om kongens kasses tilstand for nærværende og for den nærmest følgende tid og om brugen af kælderen i Vibeke Kruses hus. Der skal bestilles havre, men indkøb af kød anses for unødvendigt. — Kgl. Bibl.

Ud af jeres skrivelse erfarer jeg, at I har lånt i København 2000 daler, som er tilstillet rigets admiral til at hverve folk for. Hvilket fremdeles skal ske, om I kan bekomme flere, som I af de første penge, som indkommer, kan betale. Herfra er ingen at forvente. De penge, som kom fra Frederik Urne, er over halvdelen udgivet, en del for den ring, som den franske gesandt [2]) fik, en del til dem, som som gesandter er sendt ud til Tyskland [3]), ligeledes til dem, som med breve er afsendt. En stor del deraf har køkkenskriveren fået og vil fremdeles behøve inden påske, især når jeg drager hen til landdagen i landet Holsten, som er berammet til den 28. marts [4]). Når Gud vil, at jeg begiver mig over til Sjælland

[1]) Udenpaa Brevet er skrevet af Modtageren: „1636 den 16 Martij bekom Ieg dette breff fra K: M: med her Canzelers dreng."
[2]) St. Chaumont (Chamont). Jvfr. forrige Bind S. 458 og Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 13.

[3]) I Decbr. 1635 og Januar 1636 affærdigede Kongen fire Gesandter til Tyskland, nemlig Christian Pentz og Frederik Günther til Kejseren og Kurfyrsterne af Sachsen og Bajern, Christoffer von der Lippe til Kurfyrsten af Sachsen og Kancellisekretæren Hans Leonhardt Klein til Axel Oxenstjerna og senere til Kurfyrsterne af Køln og Mainz (Slange S. 826. Fridericia, anf. Skr. II, 15).
[4]) Den skulde holdes i Kiel.

Side 10
(Brev 10/4 Fortsat fra side 9)

ygen, daa uyl hoffstaten contenteris, huortiil ingen middell Er vden tollen y kolding, som paa dy tiider wancker, huorfor Steffen Rode [1]) och Rossenmeiier [2]) ingen penning kan sammestedtz bekomme, førend hoffolckid contenterit Er.

Den mand, som haffuer brugdt den keller under wiibeckis huss [3]), kan bliiffue derudi indtil Paske, Naar hand giiffuer deraff ded, Som billigdt kan uerre. Haure tiil myne heste Skall bestillis y tyde, Mens Eptherdi Riigens Admirall med dy andre udi Otthense [4]) formente, att der kam kød nock aff den beuilgede Madskadt, Saat man kunde Spiisse kød for fleesk, daa Seer ieg inted, huortiil Sliigdt skulle købis.
Aff flensborrighus den 9 Februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 10/4
(Brev 10/4 Fortsat fra side 9)
igen, da vil hofstaten tilfredsstilles, hvortil der ingen midler er uden tolden i Kolding, som på de tider falder, hvorfor Steffen Rode [1]) og Rosenmeyer [2]) ingen penge kan samme sted bekomme, førend hoffolket er tilfredsstillet.

Den mand, som har brugt kælderen under Vibekes hus [3]), kan blive derudi indtil påske, når han giver det deraf, som billigt kan være. Havre til mine heste skal bestilles i tide, men eftersom rigets admiral med de andre i Odense [4]) mente, at der kom kød nok af den bevilgede madskat, så at man kunne spise kød for flæsk, da ser jeg intet, hvortil sådant skulle købes.
Af Flensborghus den 9. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 11/4 * 11. Febr. 1636

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.
Anbefalingsskrivelse for Klavs Sehested, som efter Hertugens Ønske begiver sig til ham for at træde i hans Tjeneste. — Geh. Ark.

Freundtlicher, Herdtzliiber Sohne, Deiinem begehren Nach habe ich mit klaus Seested Reeden lassen, das Er siich in deiine diinste begeben Solthe, welches Er auch angenommen vndt Itzo siich nach diir zu verfugen geden-

oversæt: Brev 11/4
Til Hertug Frederik, ærkebiskop af Bremen.

Anbefalingsskrivelse for Klaus Sehested, som efter hertugens ønske begiver sig til ham for at træde i hans tjeneste. — Geh. Ark.

Venlige, hjertenskære søn, efter dit begær har jeg ladet tale med Klaus Sehested om, at han skulle begive sig i din tjeneste, hvilket han også har modtaget og nu tænker at begive sig til dig-

---

[1]) Borger i Kjøbenhavn (s. forrige Bd., Reg.). Han var født 1587 i Lybek og døde 1638 (Resen, Inscriptiones Haffn. S. 164. Personalhist. Tidsskr. I. 205. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 161. 169. 182. 222. 307). Kongen skyldte Steffen Rode 10,000 Rdl., se Kongebreve til Lensmanden Tyge Brahe af 3. Maj 1635 og 7. Jan. 1636 (Sjæll. Tegn. XXV, 411. XXVI, 1), til Rentemestrene af 25. Febr. 1636 (XXVI, 13).
[2]) Henrik Rosenmeyer, Borger i Kjøbenhavn, † 1638 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. I, 484. 645. IV, 778. V, 175. 234. 245. Nyrop, Strandmøllen S. XXVI. Personalhist. Tidsskr. I, 197. 214).
[3]) Jvfr. ovfr. S. 4.
[4]) Herredagen i Odense i Decbr. 1635. Om den der bevilgede Madskat se forrige Bind S. 448.

Side 11
(Brev 11/4 Fortsat fra side 10)
cket [1]). Alss habe ich nit vntherlassen wollen mit Ihm zu skreiiben vndt diir seiine persohn zu Recommendiren. Befhede (!) diich hiimit dem Schudtz des Allerhogsten vndt verbleiibe dii zeiit meines Lebens Dein getrewer vather Christian.
Hadersleben den 11 februarij Anno 1636.
Udskrift: Meiinem Herdtzliiben Sohn, dem Biiskop von Brehmen.
oversæt: Brev 11/4 (Brev 11/4 Fortsat fra side 10) tes [1]). Altså har jeg ikke villet undlade at skrive med ham og anbefale hans person til dig. Befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver din levetid Din tro fader Christian.
Haderslev den 11. februar år 1636.
Udskrift: Min hjertenskære søn, biskoppen af Bremen.

Brev 12/4 * 11. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
Om Forfærdigelsen af to Sadler, som skulle foræres til Kongen af Polen. — Kgl. Bibl.
Der Er bestiildt thuende Bomme huoss Sadelmageren [2]) tiil frederigsborre, som Skall brugiis tiil thuende Saadel,

oversæt: Brev 12/4 12. 11. Febr. 1636. Til Rentemestrene.
Om forfærdigelsen af to sadler, som skal foræres til kongen af Polen. — Kgl. Bibl.
Der er bestilt tvende bomme hos sadelmageren [2]) til Frederiksborg, som skal bruges til tvende sadler,

---

[1]) Fra Marts 1635 til Febr. 1636 havde Klavs Sehested været Hofjunker; han gik derpaa til Bremen som Hofmarskalk hos Ærkebiskoppen (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 150). Han var, saavidt vides, en Søn af Alexander Sehested til Güldenstein (i Holsten). 1643 blev han, efter Sigende paa Anbefaling af Hertug Frederik, forlenet med Hindsgavl. Som Lensmand var han ikke yndet af Bønderne, der klagede over ham, men uden at opnaa noget. Paa en Jagt saarede han sig selv med sin Bøsse og døde faa Dage efter, 27. Jan. 1649 (Zeitschr. der Gesellsch. f. d. Gesch. der Herzogthümer Schleswig, Holstein u. Lauenburg I, 75. Danske Samlinger VI, 187. 189. 2. R. II, 62. 63. Qvartalskr. Orion I, 209. Hist. Tidsskr. 3. R. III, 541. Dsk. Mag. 3. R. V, 150 ff.). Han var gift med Axel Gyldenstjernes Enke Christence Lindenov, med hvem han fik Ørslev Kloster, som han skrev sig til. Hun overlevede ham i 32 Aar (Hofman, Fundationer II, 427. Dsk. Atlas IV, 687). Nogle Notitser om ham findes desuden bl. a. i Aktstykker, udg. af Fyens lit. Selsk. II, 97. 99 f. 102. Vedel Simonsen, Rugaard II, 1, 122. — Naar Hofman, Dsk. Adelsmænd III, 49 Tab., anfører blandt Hannibal

Sehesteds Brødre Klavs S „til Høygaard, † 1626 udi Hamborg af et Saar, som han paa Jagten havde givet sig selv“, og gift med Christence Lindenov, har han øjensynlig blandet et Par Personer sammen.
[2]) Anders Døring.

Side 12 (Brev 12/4 Fortsat fra side 11)

som skall forskickis tiil konningen y Pohlen, Huortiil gerdt Osseriin skall forskaffis fløiiel tiil at forferdige Samme saadel och tøy med, Och er ded Lygefuldt, huad for faarue fløiiel der brugiis dertiill. Hadersleben den 11 februarij Anno 1636. Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande [1]).

oversæt: Brev 12/4 (Brev 12/4 Fortsat fra side 11)
som skal sendes til kongen af Polen, hvortil Gert Osserin skal anskaffe fløjl til at forfærdige samme sadel og tøj med, og det er lige meget, hvad farve fløjl der bruges dertil. Haderslev den 11. februar år 1636. Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hånde [1]).

Brev 13/4 * 11. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
Et Brev til Statholderen i Norge skal skikkes op til ham ved Ove Gjeddes Tjener. Den ene Tolder i Glückstadt er afsat paa Grund af Uredelighed, og der skal tænkes paa en Efterfølger. — Kgl. Bibl.

Dette herhuosføiiede Breff tiil Stadtholderen y Norrie [2]) Skall forskiickiis op tiil hannem ued Offwe geddis tiiener, Som ligger paa hans gaard [3]) y Skone och byer derepther. Den toller y glyckstad [4]) tiiener inted lenger deer,

oversæt: Brev 13/4 13. 11. Febr. 1636. Til Rentemestrene.
Et brev til statholderen i Norge skal skikkes op til ham ved Ove Gjeddes tjener, som opholder sig på hans gård [3]) i Skåne og afventer derefter. Den tolder i Glückstadt [4]) tjener ikke længere dér,

[1]) Udenpaa Brevet er skrevet af Modtageren: „Dette breff er leffuerit den 15 Martij paa RenteCammerit och kom fra Frederichborig med en aff Staldfolckit, som var kommen fra Hadersleben och skulle hente en lugt vogen thill K. M.“
[2]) Christoffer Urne.
[3]) Tommerup. Ove Gjedde opholdt sig i Norge, hvor han havde Len.
[4]) Hans Jensen, der 12. Marts 1630 var bleven udnævnt til Tolder og Bygningsskriver i Glückstadt (samtidig Kopi i Glückstadts Elbtoldregnsk. 1636—40). Han er dog ikke, som man skulde tro af Kongens Ord, bleven afskediget allerede i Februar (jvfr. Brevet af 30. Marts). Hans Regnskaber synes at gaa til 28. Maj 1636. I en Regnskabsbog over Told- og Bygningsregnskabet i Glückstadt for Aaret 1636 (i Rentek. Ark.) findes indlagt en Erklæring fra den anden glückstadtske Tolder, Søren Terkelsen, dat. Kjøbenhavn 4. Dec. 1648, hvori han omtaler, at der er forefaldet Misforstand mellem Hans Jensen og ham i deres Toldregnskab in anno 1637 (!) „udaf den Aarsag, at bemeldte Hans Jensen samme Aar saa uformodende kvitterede Bestillingen, at vi ikke derover kunde gjøre nogen Ligning eller endelig Rigtighed“.

Side 12
(Brev 12/4 Fortsat fra side 11)

som skall forskickis tiil konningen y Pohlen, Huortiil gerdt Osseriin skall forskaffis fløiiel tiil at forferdige Samme saadel och tøy med, Och er ded Lygefuldt, huad for faarue fløiiel der brugiis dertiill.
Hadersleben den 11 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande [1]).

oversæt: Brev 12/4
(Brev 12/4 Fortsat fra side 11)
som skal sendes til kongen af Polen, hvortil Gert Osserin skal anskaffe fløjl til at forfærdige samme sadel og tøj med, og det er lige meget, hvad farve fløjl der bruges dertil.
Haderslev den 11. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde [1]).

Brev 13/4 * 11. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
Et Brev til Statholderen i Norge skal skikkes op til ham ved Ove Gjeddes Tjener. Den ene Tolder i Glückstadt er afsat paa Grund af Uredelighed, og der skal tænkes paa en Efterfølger. — Kgl. Bibl.

Dette herhuosføiiede Breff tiil Stadtholderen y Norrie [2]) Skall forskiickiis op tiil hannem ued Offwe geddis tiiener, Som ligger paa hans gaard [3]) y Skone och byer derepther.
Den toller y glyckstad [4]) tiiener inted lenger deer,

oversæt: Brev 13/4
11. Febr. 1636.
Til Rentemestrene.

Et brev til statholderen i Norge skal skikkes op til ham ved Ove Gjeddes tjener, som opholder sig på hans gård [3]) i Skåne og afventer derefter.
Den tolder i Glückstadt [4]) tjener ikke længere dér,

---

[1]) Udenpaa Brevet er skrevet af Modtageren: „Dette breff er leffuerit den 15 Martij paa RenteCammerit och kom fra Frederichborig med en aff Staldfolckit, som var kommen fra Hadersleben och skulle hente en lugt vogen thill K. M.“
[2]) Christoffer Urne.
[3]) Tommerup. Ove Gjedde opholdt sig i Norge, hvor han havde Len.
[4]) Hans Jensen, der 12. Marts 1630 var bleven udnævnt til Tolder og Bygningsskriver i Glückstadt (samtidig Kopi i Glückstadts Elbtoldregnsk. 1636—40). Han er dog ikke, som man skulde tro af Kongens Ord, bleven afskediget allerede i Februar (jvfr. Brevet af 30. Marts). Hans Regnskaber synes at gaa til 28. Maj 1636. I en Regnskabsbog over Told- og Bygningsregnskabet i Glückstadt for Aaret 1636 (i Rentek. Ark.) findes indlagt en Erklæring fra den anden glückstadtske Tolder, Søren Terkelsen, dat. Kjøbenhavn 4. Dec. 1648, hvori han omtaler, at der er forefaldet Misforstand mellem Hans Jensen og ham i deres Toldregnskab in anno 1637 (!) „udaf den Aarsag, at bemeldte Hans Jensen samme Aar saa uformodende kvitterede Bestillingen, at vi ikke derover kunde gjøre nogen Ligning eller endelig Rigtighed“.

Side 13
(Brev 13/4 Fortsat fra side 12)

den danneman haffuer beholdt pengen huos siig, Som burde at ligge y tolkiisten, huilckid Ieg Erfohr aff capiteinen Sammestedtz [1]), Som beklagede siig, at Soldaterne Eptherstod 21 lehninger, Och toller haffde penning udi Siit hus, som hørthe y kysten, mens hand uylle ingen giiffue dem. Saa byllede ieg mig ind, at ded haffde uerrid dy penning, som der waar sendt hen tiil Søefolckiid, huorfor Ieg skreff hannem tiill, at hand aff dii penning skulle tage Och betale Soldaterne med, Ieg uille med ded første sende andre penning derhen igen tiill Søefolckiid. Dentiid op (!) och vdkom, daa waar ded, som capiteinen haffde saagdt. Och gaff den danneman for, at hand hand haffde tagid pengene tiill sig, fordii at dorrene neder tiill huellingen waar wferdige, huilckid hand dog aldrig lod mig wiide, Endog at dørren hannem inted kam wed, førend hand bleff befahliid at lucke dem op. En allene att werre der, ded tiiener ynted, huorfor y skall tencke udi tyde paa En anden, førend Skiiben gaar.
Hadersleben den 11 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 13
(Brev 13/4 Fortsat fra side 12)
den dannemand har beholdt pengene hos sig, som burde at ligge i toldkisten, hvilket jeg erfarede af kaptajnen sammesteds [1]), som beklagede sig over, at soldaterne manglede 21 lønninger, og tolderen havde penge i sit hus, som hørte i kisten, men han ville ingen give dem. Så indbildte jeg mig, at det havde været de penge, som der var sendt hen til søfolket, hvorfor jeg skrev til ham, at han af de penge skulle tage og betale soldaterne med, jeg ville med det første sende andre penge derhen igen til søfolket. Dengang det kom op og ud, da var det, som kaptajnen havde sagt. Og den dannemand foregav, at han havde taget pengene til sig, fordi at dørene ned til hvælvingen var ufærdige, hvilket han dog aldrig lod mig vide, endog at døren intet kom ham ved, førend han blev befalet at lukke dem op. At være der helt alene, det duer intet, hvorfor I skal tænke i tide på en anden, førend skibene går.
Haderslev den 11. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 14/4 * 12. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
Kongen udtaler sin Forundring over, at de glückstadtske Tolderes Regnskab for det foregaaende Aar endnu ikke er indleveret i Rentekammeret. Loftet i Vinterstuen paa Rosenborg skal istandsættes. Kongen trænger stadig til Penge. — Kgl. Bibl.

Eders skriffuelsse bekam Ieg yafftis, huoraff Ieg fornam, At tollernis Regenskab udi glyckstad inted Endnu er Indkommen, huoraff man kan Erfahre taxadorens werck [2]).

oversæt: Brev 14/4

Jeres skrivelse fik jeg i aftes, hvoraf jeg fornam, at toldernes regnskab i Glückstadt endnu ikke er indkommet, hvoraf man kan erfare taxatorens arbejde 2).

---

[1]) Martin Günther.
[2]) Jvfr. ovfr. Nr. 7.

Side 14
(Brev 14/4 Fortsat fra side 13)

Saa kommer mig Sliigdt wnderlig for, Eptherdi Ieg haffuer formendt, Att Søren terckelssøn derfor waar offuer tiil københaffuen, att hand forgangen Aars Regenskab skulle klarere, huorhuos Intechten maa fiindis, huoryblandt taxadørens tax ochsa maa fiindis, Om ded skall gaa Reet tiill.

Anlangende M: hans Stenuynckels Memoriall, Daa Er derpaa denne myn Erkleering, att lofftiid y wiinterstuen pa Rossenborre Skall dønneckis, liigesom ded uar først, Epthersom Sengekammerid derhuos vduysser. Samme arbeiid Skall fortingis, Och saframdt meiisteren tager alformegid y munden for hans Arbeide, daa skall y strax laade mig ded uyde, at Ieg kan skaffe En anden, Som Er inted langdt herfraa [1]).

Dy Suorte Och huiide Steene der offuen offuer Skall tiillige optagiis Och poleeris saoch Igen leggis [2]).

Om flesk och kød haffuer y bekommid myn Erkleering [3]). Tiill penning ued Ieg ingen Raad. Wor herre giiffue, at man kan faa Saa mange, Som man behøffuer, ymens man Er heer.

Hadersleben den 12 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 14/4
(Brev 14/4 Fortsat fra side 13)
Så kommer sådanne mig underligt for, eftersom jeg har menat, at Søren Terkelsen derfor var ovre til København, at han forgangne års regnskab skulle klare, hvorhos indtægten må findes, hvoriblandt taxatorens takst også må findes, om det skal gå ret til.

Angående mester Hans Steenwinckels memorial, da er derpå denne min erklæring, at loftet i vinterstuen på Rosenborg skal dønnikes (pudses/dekoreres), ligesom det var først, eftersom sengekammeret derhos udviser. Samme arbejde skal akkorderes (bortfæstes), og såfremt mesteren tager alt for meget i munden for hans arbejde, da skal I straks lade mig det vide, at jeg kan skaffe en anden, som er intet langt herfra [1]).

De sorte og hvide sten der ovenover skal tillige optages og poleres samt også igen lægges 2).

Om flæsk og kød har I fået min erklæring [3]). Til penge ved jeg intet råd. Vorherre give, at man kan få så mange, som man behøver, imens man er her.

Haderslev den 12. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Af Rentemester-Regnskaberne erfares, at Dønnikemestrene Hans Jørgen Rittel og Valentin Jeger fik udbetalt „deres bevilgede og fortjente Arbejdsløn for kgl. Maj.s det store Gemak i Lysthaven paa Rosenborg, de under Loftet sammesteds uddønniket og forfærdiget haver“ (Friis, Samlinger t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 103). Jvfr. Brock, Hist. Efterretninger om Rosenborg S. 35.
[2]) I Decbr. 1636 fik Tønnis Mønstri, Stenhugger, Betaling for 456 1/2 Al. Fliser, „han haver blankpoleret for kgl. Maj., som er lagt udi Gulv i H. Maj.s Gemak og udi det forgyldte Gemak paa Rosenborg“ (Friis, Samlinger t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 103). Af Brevets Udtryk „der oven over“ skulde man formode, at Stengulvet laa i Etagen over Vinterstuen. (Jvfr. Danske Samlinger 2. R. VI, 3—4.)
[3]) Nemlig Brevet Nr. 10.

Side 15

Brev 15/4 * 13. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Der skal udsøges et Par Stykker blommet Kaffa, som skulle sendes til Haderslev. Steffen Rode skal have (i Betaling) de Øxne, som ere staldede iaar paa Skinnerup. — Kgl. Bibl.

Ieg glemde y myn Syste Skriiffuelsse at befahle, at der skulle sees epther y Børnehussiid och huos knud Christensøn [1]), Om der fiindis Icke Et paar Støcker blommid kaffa [2]) aff thu slags collør, Huorfor ded Endnu skee skall, Och saaframdt Sliigdt forhanden Er, Daa Skall ded med første leiilighed Sendis henad haderssleben.

Stenffen (!) Rode Skall tage dy Øxen yblandt myne, Som Er yaar Stallet paa Skiinderop, huilckiid Er heell gaadt fee aff fiinss fehe [3]).

Koldinghus den 13 febru: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 15/4
Til Rentemestrene.

Der skal udsøges et par stykker blommet kaffa (mønstret silketøj), som skal sendes til Haderslev. Steffen Rode skal have (i betaling) de øksne, som er staldet i år på Skinnerup. — Kgl. Bibl.

Jeg glemte i min sidste skrivelse at befale, at der skulle ses efter i Børnehuset og hos Knud Christensen [1]), om der findes ikke et par stykker blommet kaffa [2]) af to slags kulør, hvorfor det endnu skal ske, og såfremt sådant er forhånden, da skal det med første lejlighed sendes hen mod Haderslev.

Steffen Rode skal tage de øksne iblandt mine, som er i år staldet på Skinnerup, hvilket er helt godt kvæg af fynsk fæ [3]).

Koldinghus den 13. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 16/4 * 17. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Der skal bestilles et Armbaand til Hans Lindenov, der har faaet Løfte paa Kongens Datter Elisabeth Augusta. Tolderen Søren Terkelsen skal indfinde sig i Glückstadt til 17. Marts. Paa Grund af Christian Pentz's Fraværelse kan der intet afgøres med Hensyn til Krav af forskjellige Folk i Glückstadt. Fogeden paa Ladegaarden udenfor Kjøbenhavn skal afskediges og en ny ansættes af Lensmanden. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg udi den Hellige trefoldighedtz Naffn haffuer beuylgid, at H: hans lyndenous Søn Hans lyndenou maa bekomme myn datter frøcken Eliisabet Augusta tiil

oversæt: Brev 16/4
Til Rentemestrene.

Eftersom jeg i den Hellige Trefoldigheds navn har bevilget, at hr. Hans Lindenovs søn, Hans Lindenov, må bekomme min datter frøken Elisabeth Augusta til

---

[1]) Skriver paa Klædekammeret.
[2]) En Art Tøj, se forrige Bind S. 210.
[3]) ɔ: fynsk Fæ.

Side 16
(Brev 16/4 Fortsat fra side 15)

syn Echte Stalbroder [1]), Daa skall y tiil hannem [2]) laade gørre liige sadandt Ett Armbond huos hans hollender [3]), Som dii forrige derris uar, Och laane H: Corfidtz wllefeldtz armbandt tiil att See Epther, huor mange Och huor gode Steene derudi fiindis, Och mig derpaa med ded første Skaffe en desingnation. Imidlertiid kan y skaffe hannem guld tiil att beginde dermed. Søren terckelssøns Regenskab skal y befohdere, Saat hand mig den 17 Martij y glyckstadt kan møde. Saaframdt hand ymidlertiid inted kan bliiffue klaar, daa Skal hand strax komme tiilbage Igen. Vdi glyckstad Er adskiillige folck, som prętenderer vnderskedtlige Reest at haffue, huorom ingen kan gørre Siicker Relation, aldenstund gubernøren inted Er ued handen [4]).

Niiels trolle [5]) skall befahlis, at hand Opsiiger laagardtzfogeden Siin tiieniste, som Er paa ladgarden wdenfor køben haffuen, Och at hand udi tyde Seer siig Om En anden [6]). Disse herhuos føiiede penning Skal tollerne y Sundiid tilskickis, at dii skaffer anden y Steeden.

Hadersleben den 17 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 16/4
(Brev 16/4 Fortsat fra side 15)
sin ægte staldbror [1]), da skal I til ham [2]) lade gøre lige sådant et armbånd hos Hans Hollænder [3]), som de forrige deres var, og låne hr. Corfits Ulfeldts armbånd til at se efter, hvor mange og hvor gode sten derudi findes, og derpå med det første skaffe mig en fortegnelse (designation). Imidlertid kan I skaffe ham guld til at begynde dermed. Søren Terkelsens regnskab skal I befordre, så at han kan møde mig den 17. marts i Glückstadt. Såfremt han imidlertid intet kan blive klar, da skal han straks komme tilbage igen. I Glückstadt er adskillige folk, som prætenderer (gør krav på) at have forskellige rester, hvorom ingen kan gøre sikker beretning (relation), aldenstund guvernøren intet er ved hånden [4]).

Niels Trolle [5]) skal befales, at han opsiger ladgårdsfogeden sin tjeneste, som er på ladgården udenfor København, og at han i tide ser sig om en anden [6]). Disse herhos føjede penge skal tolderne i Sundet tilsendes, at de skaffer andre i stedet.

Haderslev den 17. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Den egentlige Trolovelse havde ikke fundet Sted, thi i Udtoget af Kongens Skrivekalendere hedder det under 22. Febr., at Hr. Hans Lindenov og Fru Lisbeth Sophie (Rantzau) da vare hos Kongen og bade om Frøken Lisbeth Augusta (for deres Søn). Danske Samlinger 2. R. III, 385.
[2]) Med Hensyn til, at der gives Manden et Armbaand, kan henvises til nogle Optegnelser af Fru Sophie Rosenkrands, Sten Brahes. Hun fortæller om sin Datter Sophie Brahe, der var født 1648, at Knud Thott friede til hende hos Forældrene i Foraaret 1661; 14. Maj gav han Jomfru Sophie sin Ring; 2. Juni „fik hun sit Armbaand“; 28. Juni „fik han sit Armbaand“ (Carlsen, Efterretninger om Gammelkjøgegaard og Omegn I, 231).
[3]) Guldsmed i Kjøbenhavn.
[4]) Christian Pentz var sendt til Tydskland, s. ovfr. S. 9.
[5]) Lensmand paa Kjøbenhavns Slot.
[6]) Jens Pedersen efterfulgtes 1636 som Foged paa den ny Ladegaard ved Kjøbenhavn af Mads Madsen (Kjøbenhavns Lens Regnsk.).

Side 17

Brev 17/4 * 19. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem en Fortegnelse over de Penge, som Hofmynsterskriveren har faaet til forskjellige Hofbetjente; Folkene ved Rustvognene og Musikanterne skulle snarest have nogen Betaling. Kongen klager over Pengemangel. Baltser Condevin har maattet erlægge Bøde for at slippe for at staa offentlig Skrifte; det samme bør ogsaa Præsten gjøre, som saa længe har set igjennem Fingre med ham. — Kgl. Bibl.

Wdaff herhusføiiede zeddell [1]) kan y Erfahre, huad Hans Bøysøn heer haffuer annammid tiil adskiillige hofftiiener, Huilcken y foruare tiil wiider Eptherretning. Dii, som [2]) Rustuognen Erre tiil københaffuen, Skall y, Saa snardt Mueligdt Er, laade bekomme nogen Penning, Saoch Musicanternę.

Haffde ieg icke hafft dy penning, Som Siist kam fraa Croneborg, daa haffde Ieg Standen Ilde y myn Saag. En partj aff tollen y kolling wiil wiist bliiffue y løbbid [3]), inden uy skillis herfraa.

Aff Hadersleffhus den 19 februarij Anno 1636.
Christian.

Balsser Condeuiin haffuer uerrid heer Och bleest y Biissen [4]), paded hand maa uerre frii for att Staa offendt-

oversæt: Brev 17/4

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem en fortegnelse over de penge, som hofmønsterskriveren har fået til forskellige hofbetjente; folkene ved rustvognene og musikanterne skal snarest have nogen betaling. Kongen klager over pengemangel. Baltser Condevin har måttet erlægge bøde for at slippe for at stå offentligt skrifte; det samme bør også præsten gøre, som så længe har set igennem fingre med ham. — Kgl. Bibl.

Ud af herhosføjede seddel [1]) kan I erfare, hvad Hans Bøjesen her har modtaget til adskillige hoftjenere, hvilken I forvarer til videre efterretning. De, som [2]) rustvognen er til København, skal I, så snart det er muligt, lade bekomme nogle penge, samt også musikanterne.

Havde jeg ikke haft de penge, som sidst kom fra Kronborg, da havde jeg stået ilde i min sag. En part af tolden i Kolding vil vist blive i løbet [3]), inden vi skilles herfra.

Af Haderslevhus den 19. februar år 1636.
Christian.

Baltser Condevin har været her og blæst i bøssen [4]), på det han må være fri for at stå offent-

[1]) Sedlen ligger endnu ved Brevet: det er Hofmynsterskriveren Hans Bøjesens (tydske) Optegnelse om, hvorledes 4000 Rdl. kunne fordeles, nemlig 600 Rdl. til Enspænderne, 250 til tydske Kancelli, 250 til danske Kancelli, 530 til Trompeterne, 450 til Staldfolkene, 400 til Drabanterne, 300 til Jægerne, 200 til Kudskene, 500 til Rustvognsfolkene, 520 til forskjellige Hoftjenere.
[2]) Her mangler Ordet: ved.
[3]) Blive i Løbet ɔ: gaa med i Løbet.
[4]) Blæse i Bøssen ɔ: betale Mulkt, det samme som nu med en vulgær Talemaade kaldes at spytte i Bøssen (V. Kristiansen, Ordbog over Gadesproget S. 35).

Side 18
(Brev 17/4 Fortsat fra side 17)

lig Skriffte [1]). Ieg mener, at M: laauers [2]) hand kommer uyst tiill at bleesse med dery, inden leegen Endis, Eptherdi hand Saa lenge haffuer tiied med hannem.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 17/4
(Brev 17/4 Fortsat fra side 17)

ligt skrifte [1]). Jeg mener, at mester Laurids [2]) han kommer vist til at blæse med deri, inden legen endes, eftersom han så længe har tiet med ham.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 18/4 * 25. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Steffen Rode maa faa 4000 Rdl. af Tolden i Assens. Om Møllesten til Grynmøllen (i Kjøbenhavn). De fleste Steder have Bønderne givet Penge i Stedet for Korn. Om Brygning af Øl til Flaaden og om Leverance af Flæsk. — Kgl. Bibl.

Eders skriffuelsse sub Dato den 17 Huius er mig y dag tiil hande kommen Och deraff contenta forstanden, Och forholder Eder derpaa icke, at Steffen Rode kan aff tollen y Assens bekomme 4000, Om hand dem ellers for Chanseleren och Iffuer uiind kan beholde, som derpaa luurer.

Dy Riinske Steene tiil griinmøllen kan y laade tage aff Møllen ued wester pordt, Paaded man udi tyde kan Erfahre, huad samme Mølle kan wdrette [3]). Dy fleeste lens-

oversæt: Brev 18/4
Til Rentemestrene.

Steffen Rode må få 4000 Rdl. af tolden i Assens. Om møllesten til Grynmøllen (i København). De fleste steder har bønderne givet penge i stedet for korn. Om brygning af øl til flåden og om leverance af flæsk. — Kgl. Bibl.

Jeres skrivelse under dato den 17. af denne måned er mig i dag kommet til hånde og deraf indholdet (contenta) forstået, og forholder det jer derpå ikke, at Steffen Rode kan af tolden i Assens bekomme 4000, om han dem ellers for kansleren og Iver Vind kan beholde, som derpå lurer.

De rhinske sten til grynmøllen kan I lade tage af møllen ved Vesterport, på det man i tide kan erfare, hvad samme mølle kan udrette [3]). De fleste lens-

---

[1]) For ej at staa aabenbar Skrifte gav han en Bøde af 4000 Rdl., som kom Frederiksborg Skole til gode (Dahl, Efterretninger om den kgl. lærde Skole ved Frederiksborg I, 43). Baltser Condevin var Borger i Kjøbenhavn, hvor han ejede en Gaard i Højbrostræde. Et Par Dage efter Udfærdigelsen af det ovenfor staaende Brev, nemlig 23. Febr., fik han kongelig Bevilling paa at maatte til sit (andet) Bryllup skjænke Vin og bede flere Par Folk, end Forordningen tillod (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 158. 626. V, 184. 298). Han døde 1653 (Personalhist. Tidsskr. I, 203. 216).
[2]) Baltser Condevins Sognepræst, M. Lavrits Mortensen Scavenius, Sognepræst til Nikolaj Kirke, siden Biskop. 20. Febr. 1636 udgik der Kongebrev om, at han skulde tiltales, fordi han ikke havde ladet Baltser Condevin staa aabenbar Skrifte (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 184 f.).
[3]) Grynmøllen, beliggende ved Provianthuset, bortforpagtedes 1636 til Jakob Bastian Lodt med Forpligtelse for ham til at paabegynde Malingen den 9. Maj (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 162 f.). — Om Møllen ved Vesterport s. forrige Bind S. 431 ff. 451.

Side 19
(Brev 18/4 Fortsat fra side 18)

mend haffuer bespurdt Sig heer, Om dii skall købe fleesk tiil flodens behoff, Eptherdi Bønderne haffuer størstedelen giiffuid penning y steden for korn, Huilckiid ieg beuilgiid haffuer. Dy skall leffuere Skiippundid y prouiandtgarden for 22 daler. Den Store Summa Øll, Prouiandt Skriiffueren [1]) haffuer antegnid, wiil uden thuiffuell gørris fornøden, mens inted tiillige paa En gang. Naar hand Nu Strax begiinder at Briigge Och continuerer dermed, indtil Skiiben gaar, En flode Epther den anden [2]), daa kommer hand uel tiilrette.

Ieg habis, at udaff lehnen heer y landiid skall komme med ded første et temmeliig antall fleesk aff Oldengeld. Heer paa hussiid Er 1000 Siider endnu y beholling.
Koldinghus den 25 februarij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 18/4
(Brev 18/4 Fortsat fra side 18)
mænd har forespurgt sig her, om de skal købe flæsk til flådens behov, eftersom bønderne har størstedelen givet penge i stedet for korn, hvilket jeg bevilget har. De skal levere skippundet i proviantgården for 22 daler. Den store sum øl, provnantskriveren [1]) har antegnet, vil uden tvivl gøres fornøden, men intet tillige på én gang. Når han nu straks begynder at brygge og fortsætter (continuerer) dermed, indtil skibene går, en flåde efter den anden [2]), da kommer han vel til rette.

Jeg håber, at ud af lenene her i landet skal komme med det første et temmeligt antal flæsk af oldengæld. Her på huset er 1000 sider endnu i behold.
Koldinghus den 25. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 19/4 * 25. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Hvis Sygdommen udbreder sig blandt de skaanske Øxne, er det bedst at slagte dem i Tide. — Kgl. Bibl.

Wdi myn Skriiffuelsse forglemde Ieg y En hast at skriiffue beskeen Om dy skonske Øxen, huoryblandt der er kommen Siigdom [3]), At førend man Skulle myste mange aff dem formedelst Siigdom, daa uaar ded best at Slaa dem for hoffuedid, Eptherdi man dog Skall haffue kød tiill floden Och holmen.
Koldinghus den 25 februa: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Post scriptum Rentemeisterne till hande.

oversæt: Brev 19/4

Til Rentemestrene.

Hvis sygdommen udbreder sig blandt de skånske øksne, er det bedst at slagte dem i tide. — Kgl. Bibl.

I min skrivelse forglemte jeg i en hast at skrive besked om de skånske øksne, hvoriblandt der er kommen sygdom [3]), at førend man skulle miste mange af dem formedelst sygdom, da var det bedst at slå dem for hovedet, eftersom man dog skal have kød til flåden og Holmen.
Koldinghus den 25. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Postscriptum Rentemestrene til hånde.

[1]) Lavrits Eskildsen.
[2]) I Foraaret 1636 sendtes to Skibe til Østersøen, og to sendtes op at krydse mellem Island og Færøerne (Slange S. 837).
[3]) Jvfr. om Kvægpesten Mansa, Bidrag til Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Historie i Danmark S. 313.

Side 20

Brev 20/4 * 26. Febr. 1636

Til Rentemestrene.

Tønder maa ikke udføres af Kjøbenhavn, og om alle de Vinfade, de kunne faa, skal der lægges Jernbaand. Et Brev skal sendes til Holger Rosenkrands. — Kgl. Bibl.

Herhuos framskiickis befahling tiil Biifogden y københaffuen [1]), at hand skall gørre beslaag paa tønder, Och skall wachten vde paa broekarren befahliis yngen at vdsteede. I Skall werre derom at bekomme alle dy wynfad, som forhanden Er, Och dem laade beelegge med Iernband, Liigesom dii pleiier at uerre, som forskiickis henad Indiien.

Ded Breff til holger Rossenkrandtz om ded Iern at købe haffuer y med første leiilighed at Sende hen tiil hannem [2]).

Koldinghus den 26 febru: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 20/4

Til Rentemestrene.

Tønder må ikke udføres af København, og om alle de vinfade, de kan få, skal der lægges jernbånd. Et brev skal sendes til Holger Rosenkrands. — Kgl. Bibl.

Herhos fremsendes befaling til byfogden i København [1]), at han skal gøre beslag på tønder, og skal vagten ude på brokarren befales ingen at udstede. I skal være derom at bekomme alle de vinfade, som er forhånden, og lade dem belægge med jernbånd, ligesom de plejer at være, som skikkes hen mod Indien.

Det brev til Holger Rosenkrands om det jern at købe har I med første lejlighed at sende hen til ham 2).

Koldinghus den 26. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 21/4 * 27. Febr. 1636

Til Rentemestrene.
De skulle levere Sadelmageren sort Fløjel til en Vogn. Til Hoffolket skal der brygges paa Frederiksborg eller Kronborg, da begge Kongens Bryggerser i Kjøbenhavn ere optagne af Brygning til Flaaden. — Kgl. Bibl.

Ieg haffuer disse dage bestiildt En liiden wogen tiil frede:, huortiil Sadelmageren [3]) aff Eder skall Skaffis Saa megiid suordt Sleet fløiiell, som hand dertiil behøffuer.

oversæt: Brev 21/4
Til Rentemestrene.

De skal levere sadelmageren sort fløjl til en vogn. Til hoffolket skal der brygges på Frederiksborg eller Kronborg, da begge kongens bryggerser i København er optaget af brygning til flåden. — Kgl. Bibl.

Jeg har disse dage bestilt en lille vogn til Frederik, hvortil sadelmageren [3]) af jer skal skaffes så meget sort, slet (glat) fløjl, som han dertil behøver.

---

[1]) Eske Jensen. Kongebrevet til ham er af 26. Febr. (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 185).
[2]) Lensmanden paa Bornholm, Holger Rosenkrands, fik under 26. Febr. Brev om paa Kongens Vegne at tilforhandle sig det Iern, som var strandet ved Bornholm, og sende det med første Lejlighed til Kjøbenhavn. Skaanske Tegn. VI, 162.
[3]) Sadelmageren paa Frederiksborg hed Anders Døring.

Side 21
(Brev 21/4 Fortsat fra side 20)

Och Eptherdi der uyl briiggis megiid y Aar tiil flodens behoff, huortiil baade ded gamle och ded Nii briiggers uyll amploeris, Saat man paa dii Steeder wden forhindring Inted kan laade brøgge tiil hoffolckiid, Huorfor y skall gørre den anordning, at Sliigdt Enten tiil frederigsborrig eller paa Croneborrig bliiffuer Briggid. Ded fraa Croneborrig kan komme tiil wandtz, Och kan der inted gaa Saa megiid med, Eptherdi Børnen bliiffuer paa frederigsborrig (huortiil Nu uyl briiggis y forrad), Och Ieg y Sommer inted lenge tilliige bliiffuer tiill køben: Hadersleffhus den 27 februariij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 21/4
(Brev 21/4 Fortsat fra side 20)

Og eftersom der vil brygges meget i år til flådens behov, hvortil både det gamle og det nye bryggers vil anvendes (amploeres), så at man på de steder uden forhindring intet kan lade brygge til hoffolket, hvorfor I skal gøre den anordning, at sådant enten til Frederiksborg eller på Kronborg bliver brygget. Det fra Kronborg kan komme til vands, og kan der intet gå så meget med, eftersom børnene bliver på Frederiksborg (hvortil nu vil brygges i forråd), og jeg i sommer ikke længe ad gangen bliver i København.
Haderslevhus den 27. februar år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 22/4 * 1. Marts 1636

Til Rentemestrene.

Befaling til dem om at lade nogle 8-Skillings-Stykker prøve af Guardejnen. — Kgl. Bibl.

Disse herhuosføiiede 8 ß Støcker, Som skall gørre En Riix daler, Skall aff waardinen [1]) proberis, huor megiid fiin [2]) dii holder.
At dii erre for lette, ded kan huer bunde fornemme, Naar hand legger dem paa En wecht. Saa uiidt man kan See paa dem, Daa er der inted megiid Sølff udi dem. Haffde man heer hafft en Prober offuen, daa haffde man ded heer snardt kund Erfahre, Mens heer Er ingen Nermer End til lybek eller hamborrig at bekomme, vden at man uylle lade dem probere der, som dii kommer fraa [3]).
Hadersleben den 1 Martij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 22/4
Til Rentemestrene.

Befaling til dem om at lade nogle 8-skillings-stykker prøve af guardeinen. — Kgl. Bibl.

Disse herhosføjede 8-skillings-stykker, som skal gøre en rigsdaler, skal af guardeinen [1]) prøves (proberes), hvor meget fint [2]) de holder.
At de er for lette, det kan enhver bonde fornemme, når han lægger dem på en vægt. Så vidt man kan se på dem, da er der ikke meget sølv i dem. Havde man her haft en prøveovn, da havde man det her snart kunnet erfare, men her er ingen nærmere end til Lübeck eller Hamborg at bekomme, uden at man ville lade dem prøve der, som de kommer fra [3]).
Haderslev den 1. marts år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Møntmesteren Peter Grüner var tillige Møntguardejn (Rentemestr. Regnsk.).
[2]) ɔ: fint Sølv.
[3]) Altsaa maa den mistænkelige Mønt være kommen fra Gottorp, hvor den hertugelige Møntmester Peter Timpf netop i Aarene

Side 22

(Brev 22/4 Fortsat fra side 21)

1635 og 1636 prægede 1/8 Thaler-Stykker (s. f. Ex. O. Devegge's Mønt- og Medaille-Samling II, 295). Rigtignok havde Kongen ogsaa selv haft en Mønt i Hertugdømmerne, nemlig i Glückstadt, hvor dens Virksomhed begyndte 1623, men efter faa Aars Forløb var den standset. 1630 solgtes det Hus, hvor Møntningen havde fundet Sted (Fortegn. ov. Generalmajor v. Krebers Mynt- og Medaille-Samling I, 132. 144. Staatsbürg. Magazin III, 735).

Brev 23/4 * 15. Marts 1636

Til Tolderen Søren Terkelsen.

Han skal gjøre en hel Del Indkjøb og Bestillinger i Hamborg. — Rentek. Ark., Glückstadts Elbtoldregnsk. 1636.

Huorepther Søren terckelssøn siig skal Retthe.

Hand skall strax siig med M: Ernst Møller [1]) henad hamborre forføiie och der udtage thuende halffue Støcker colør kleede, allen tiil 3 1/2 rix daler, Item 2500 allen gemen kleede, allen tiil en Sleet daler, dertill vnderfoder och hatte tiill 450 Soldather.

Der Skall ochsaa vdtagis 6 vndtzer vndtzeguld och 6 vndtzer Sølff, Item En hatt med En feeder, et paar sylcki och et Paar stryckid strømpper tiill wldrich Christian, Item En forgyldt deegen med et geheng tiil greff waldemar, Item Ett Støcke wllen kammelodt aff collør, derhuos nogle gemen Snorer, Som kan bremmis omkring Skørter.

Huos M: Hauerj [2]) skaldtu giiffue dig an Och hannem myn Skriffuelsse tiilstille, derhuos hannem thussind rix daler, som du skaldt med dig tage, tiilstille med anmelding, att Ieg hannem dem for adskiillig wmag, hand for mig hafft haffuer, uyll forehre.

Siiden Skaldtu laade hannem forstaa, att Ieg behøffuer

oversæt: Brev 23/4
Til tolderen Søren Terkelsen.

Han skal gøre en hel del indkøb og bestillinger i Hamborg. — Rentek. Ark., Glückstadts Elbtoldregnsk. 1636.

Hvorefter Søren Terkelsen sig skal rette.

Han skal straks sig med mester Ernst Møller [1]) hen mod Hamborg begive (forføje) og der udtage tvende halve stykker kulørt klæde, alen til 3 1/2 rigsdaler, ligeledes 2500 alen gement klæde, alen til en slet daler, dertil underfor og hatte til 450 soldater.

Der skal også udtages 6 ounce (unser) guld og 6 ounce (unser) sølv, ligeledes en hat med en fjer, et par silke- og et par strikkede strømper til Ulrik Christian, ligeledes en forgyldt kårde (degen) med et gehæng til grev Valdemar, ligeledes et stykke uldent kamelot af kulør, derhos nogle gemene snorer, som kan bremmes (kantes) omkring skørter.

Hos mister Avery [2]) skal du melde dig og ham min skrivelse tilstille, derhos ham tusind rigsdaler, som du skal med dig tage, tilstille med melding, at jeg ham dem for adskillig umage, han for mig haft har, vil forære.

Siden skal du lade ham forstå, at jeg behøver

_____

[1]) Kongens Skrædder (s. forrige Bind S. 116).
[2]) Af Glückstadts Told- og Bygningsregnsk. ses, at der 23. Marts udbetaltes Monsieur Avery, engelsk Resident i Hamborg, 1000 Rdl. Om den engelske Agent Joseph Avery s. Calendar of state papers, domestic series, forskjellige Bind baade før og efter 1636, og Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 58.

Side 23
(Brev 23/4 Fortsat fra side 22)

Nogle Støcker wfaruede Packlack.. [1]), vngeferlig for En fem eller Sex tussind daler, Om hand icke kunde handle med købmenden, att dii sliig y Sundid med ded første uylle for en temmelig priis leffuere. Huad hand nu derpaa suarer, ded haffuer du att Referere [2]), naar du kommer tilbage.

Huos Marselio skal bestiillis 8 smaa guldknappe til att bruge y En skiiorte for henderne, och skall der uerre y huer knap en demandt pa 5 riix daler.

Huos dy Engelske skall bestillis thuende Nattrøiier uden guld eller Sølff, den ene med Pliis vnderfohrid, den anden vden Pliis.
Rensborrig Slott den 15 Martij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Tolleren y Glyckstadt Søren terckelssøn tiil hande.

oversæt: Brev 23/4
(Brev 23/4 Fortsat fra side 22)
nogle stykker ufarvet paklagen (packlack) [1]), omtrent for en fem eller seks tusind daler, om han ikke kunne handle med købmændene, at de sådant i Sundet med det første ville levere for en rimelig pris. Hvad han nu svarer derpå, det har du at berette (referere) [2]), når du kommer tilbage.

Hos Marselis skal bestilles 8 små guldknapper til at bruge i en skjorte for hænderne, og skal der være i hver knap en diamant til 5 rigsdaler.

Hos de engelske skal bestilles tvende nattrøjer uden guld eller sølv, den ene underforret med plys, den anden uden plys.
Rendsborg Slot den 15. marts år 1636.
Christian.

Udskrift: Tolderen i Glückstadt Søren Terkelsen til hånde.

Brev 24/4 * 27. Marts 1636

Til Rentemestrene.

De skulle gjennemgaa den paa Christianspris ansatte Bygningsskrivers Regnskaber. De skulle skaffe Tømmer, som skal bruges til Anlæget af Dokken. — Kgl. Bibl.

Denne breffuisser, Som Er Homunculj [3]) biigningsskriiffuer paa Christianpriis [4]), waar befahliid, at hand siig skulle haffue yndstillid pa hadersleffhus med Siine Regenskaber,

oversæt: Brev 24/4
Til Rentemestrene.

De skal gennemgå den på Christianspris ansatte bygningsskrivers regnskaber. De skal skaffe tømmer, som skal bruges til anlægget af dokken. — Kgl. Bibl.

Denne brevviser, som er mandsklingen (homunculi) [3]), bygningsskriver på Christianspris [4]), var befalet, at han skulle have indstillet sig på Haderslevhus med sine regnskaber,

[1]) Et Par Bogstaver ere afslidte. Packlaken, en Art Tøj, som forfærdiges i England og i Regelen solgtes hvidt. Krünitz, Ökonom.-technolog. Encyklopädie CVI, 142.
[2]) Der staar: Reserere.
[3]) Guvernør paa Christianspris var Axel Urup, og det maa altsaa være ham, hvem Kongen betegner som „Mandslingen“. Han var ikke alene af ringe Figur, men det synes, som om han var noget forvoxen: i et satirisk Skrift fremføres han som en „liden krogrygget Kavaller“ (Danske Samlinger VI, 354 f.).
[4]) Bygningsskriver paa Christianspris var (i Følge Fæstningens Regnskaber) Peder Lavritsen Tønder.

Side 24
(Brev 24/4 Fortsat fra side 23)

Strax eptherad Ieg Siist Reiissede derfraa, Huilckid inted Skeed Er, vdaff arsag, som hand siiger, at hand Er bleffuen Siig, som man dog inted lettiligen kan See pa hannem.

Huorfor hand Nu Er uiist hen tiil Eder tiil att gørre siit Regenskab for Eder, Huiilckid y strax Skall for Eder tage, paded biigning en deroffuer inted forsømmis. I skall uerre derom, at man kan faa Nogiid førretømmer ued handen tiil att slaa En dam for Enden aff Reeberbanen ind y dybiid, dersom den ducke tiil at Reparere Skiiben udi Skall gørris [1]).
Glyckstad den 27 Martij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisteren (!) til hande.

oversæt: Brev 24/4
(Brev 24/4 Fortsat fra side 23)
straks efter at jeg sidst rejste derfra, hvilket intet sket er, ud af årsag, som han siger, at han er blevet syg, som man dog ikke let kan se på ham.

Hvorfor han nu er vist hen til jer til at gøre sit regnskab for jer, hvilket I straks skal for jer tage, på det bygningen derover intet forsømmes. I skal være derom, at man kan få noget fyrretømmer ved hånden til at slå en dæmning for enden af reberbanen ind i dybet, dersom den dok til at reparere skibene udi skal gøres [1]).
Glückstadt den 27. marts år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemesteren til hånde.

Brev 25/4 * 30. Marts 1636

Til Rentemestrene.

Kongen ytrer sin Tilfredshed med de Priser, som ere satte paa de fra Indien hjemkomne Varer. Klædet til Hertug Frederiks Folk skal sendes ad Søvejen til Stade. Kongen taler om Ansættelsen af en ny Tolder i Sundet og udtrykker sin Misfornøjelse med begge Tolderne i Glückstadt. — Kgl. Bibl.

Eders Skriiffuelsse sub Dato køben: den 24 Huius haffuer Ieg y dag epther middag bekommid Och deraff fornommid ded køb, som er saat paa dii Ostindianske waare, Huiilckid mig siinis uell at kunde saledis gaa. Och skal Marselius udenthuiffuel uel lade siig siige, Naar hand Erfharer ded affslag, der er giiordt Paa Nylleckerne, Tii hand er uiiss pa, at hand faar icke anden betaling aff mig. Ded kleede, myn Søn H: frederichs folck skal haffue [2]), ded skal sendis hen tiil Staade med en aff dii smaa Iachter, som haffuer Offuerlob [3]).

oversæt: Brev 25/4
Til Rentemestrene.

Kongen ytrer sin tilfredshed med de priser, som er sat på de fra Indien hjemkomne varer. Klædet til hertug Frederiks folk skal sendes ad søvejen til Stade. Kongen taler om ansættelsen af en ny tolder i Sundet og udtrykker sin misfornøjelse med begge tolderne i Glückstadt. — Kgl. Bibl.

Jeres skrivelse under dato København den 24. af denne måned har jeg i dag efter middag modtaget og deraf fornummet det køb, som er sat på de ostindiske varer, hvilket mig synes vel at kunne således gå. Og skal Marselis uden tvivl vel lade sig sige, når han erfarer det afslag, der er gjort på nellikerne, thi han er vis på, at han får ikke anden betaling af mig. Det klæde, min søn hr. Frederiks folk skal have [2]), det skal sendes hen til Stade med en af de små jagter, som har overdæk (overløb) [3]).

[1]) Jvfr. forrige Bind S. 449.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 8.
[3]) Overløb, Skibsdæk (Molbech, Dansk Glossar. II, 52. Larsen, Af en Afskrivers Optegnelser S. 48).

Side 25
(Brev 25/4 Fortsat fra side 24)

Huem ieg haffuer tenckt at bruge tiil toller y Sundyd, ded Er Eder Nocksom bekendt. Kan man forbedre siig, da er ded tyd paa at gørre ded, Tii ded er En haab Suare brøes [1]). Ieg formente, at hans Iensøn, som Er toller y glyckstad, uar ene en Skeelm [2]), mens dentiid ieg kam derhen, daa befandt ieg dennom begge at uerre ligge gode. Søren terckelssøn bleff udi Reuendtlows Och Markuardt Randtzous Neruerrelsse aff en vdaff werckmeisterne offuerbeuiist, at hand haffde giiffuid hannem Siiu hundriid daler tiil forehring. Man faar uell med ded første meer aff den Snaack att høre [3]). Dii haffuer holdt ded forborgen for mig, huad man waar folcken Skiildig, Saat Ieg haffuer Maat tage En haab penning op tiill at betaale ded med, som man waar skiildig, saoch at sette werckiid wiier fram Med, Huilckid Lengesiiden haffde kund uerrid skeed, haffdi dii laadt mig ded uyde.

Christianpriis den 30 Martij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 25/4
(Brev 25/4 Fortsat fra side 24)
Hvem jeg har tænkt at bruge til tolder i Sundet, det er jer noksom bekendt. Kan man forbedre sig, da er det tid på at gøre det, thi det er en hob svære brøst (mangler) [1]). Jeg mente, at Hans Jensen, som er tolder i Glückstadt, var ene en skælm [2]), men dengang jeg kom derhen, da befandt jeg dem begge at være lige gode. Søren Terkelsen blev i Reventlows og Marquard Rantzaus nærværelse af en af værkmestrene overbevist om, at han havde givet ham syvhundrede daler til foræring. Man får vel med det første mere af den snak at høre [3]). De har holdt det skjult for mig, hvad man var folkene skyldig, så at jeg har måttet tage en hob penge op til at betale det med, som man var skyldig, samt også at sætte værket videre frem med, hvilket for længst havde kunnet være sket, havde de ladet mig det vide.
Christianspris den 30. marts år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 26/4 * 2. April 1636

Til Rentemestrene.

Kongens Udkast til en Ed, som hans Søster Hertuginde Augusta af Gottorp skal aflægge for at rense sig for Beskyldningen for at have taget et Inventarium over deres Moders Efterladenskaber. — Geh. Ark.

Der Eiidt muste folgender gestaldt abgefasset werden.

Sii habe das Inuentarium, Siidderdem Sii ess miir zugestellet, Niit in handen gehabdt, auch nit durch anderen in handen nemmen lassen, wuste auch niimand weiibliiches oder menliches geslechtes, So dasselbige miir vnwiissendt in handen gehabdt. Viil wehniger ist ihr beuust, wor es

oversæt: Brev 26/4
Til Rentemestrene.

Kongens udkast til en ed, som hans søster hertuginde Augusta af Gottorp skal aflægge for at rense sig for beskyldningen for at have taget et inventarium over deres moders efterladenskaber. — Geh. Ark.

Eden måtte affattes på følgende måde.

Hun har ikke haft inventariet i hænde, siden de tilstillede mig det, og har heller ikke ladet andre tage det i hænde, og vidste heller ikke af nogen af kvinde- eller mandskøn, som havde haft det samme i hænde uden mit vidende. Helt mindre er det hende bevidst, hvor det

[1]) ɔ: Brøst.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 12.
[3]) Søren Terkelsen beholdt dog sin Stilling.

Side 26
(Brev 26/4 Fortsat fra side 25)

gebliiben. Wehre auch Niihmals in Ihren gedancken gestiigen, das sii miir selbiges Inuentarium Selber oder durch anderen Endtfremden wollen [1]).
Christianpriis den 2 Aprilis Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 26/4
(Brev 26/4 Fortsat fra side 25)
blevet. Det var heller aldrig oprundet i hendes tanker, at hun selv eller gennem andre ville fravende (entfremden) mig samme inventarium [1]).
Christianspris den 2. april år 1636.
Christian.

Brev 27/4 * 5. April 1636

Til Rentemestrene.

Kongens Erklæring lige overfor Hertuginde Augusta af Gottorp om det bortkomne Inventarium over Moderens Efterladenskaber, hvilket han sværger ikke at have fjernet. — Geh. Ark.

Diis ist Meiine Erklerung auff meiner Schuester dii von Holsteiins discurs vndt woll fundiretem Eiide.

Das sii nit leuchenen kan, das io Eiin Inuentarium gewessen Seii, das ist keiin wunder, weiil sii miir selbst Eiins in handen gethan.

Das sii dasselbiige Inuentarium Sidderdem nit geseen hat, verstee ich dahin geriichted zu sein, das sii dasselbiige nit ansichtig geworden, Siidderdem es Eiinen abspruck genommen.

Das sii nit weiis, worhiin es gekommen, das ist zu glauben, weiil dasselbe mugeliich von vertrawethen persohnen an dii Örther gebradt ist, worhin Sii alle tage nit kommet.

Das sii hönisker weiisse sich mercken lesset, das ich ess billich besser hette verwahren Sollen, weiil miir zum meiisten daran geleegen, Darauff Ist disse meiine Erkleerung, Das keiin Mensk von Ehren Sagen wiirdt, Ich habe ess Io woll genunck verwahret, Hette es sonsten mugen in friiden liigen bleiiben, Dan Ich es in der Stuben, woreine meiines wissens keiiner dan wiir gesuiisteren kommen konthe, auff den diisk geleget habe.

oversæt: Brev 27/4
Til Rentemestrene.

Kongens erklæring lige overfor hertuginde Augusta af Gottorp om det bortkomne inventarium over moderens efterladenskaber, hvilket han sværger ikke at have fjernet. — Geh. Ark.

Dette er min erklæring på min søster af Holstens tale (diskurs) og velbegrundede ed.

At hun ikke kan benægte, at der jo har været et inventarium, det er intet under, eftersom hun selv har givet mig ét i hænde.

At hun ikke har set samme inventarium siden da, forstår jeg således, at hun ikke har fået øje på det, siden det tog en ende (fik et afbræk).

At hun ikke ved, hvor det er kommet hen, det er til at tro, eftersom det muligvis af betroede personer er bragt til de steder, hvorhen hun ikke kommer hver dag.

At hun på hånlig vis lader sig mærke med, at jeg med rette burde have opbevaret det bedre, eftersom der lå mig mest på sinde, derpå er dette min erklæring: At intet ærligt menneske vil sige andet, end at jeg jo har opbevaret det godt nok. Det havde ellers kunnet ligge i fred, for jeg har lagt det på bordet (disken) i stuen, hvorind der efter min viden ingen andre end vi søskende kunne komme.

[1]) Fortsættelse af den i forrige Bind oftere (S. 140 ff. 298 ff. 308. 320. 335 f. 345 f. 362. 367 f. 400 ff. 438) berørte Strid mellem Kongen og Hertuginde Augusta om det Inventarium, han beskyldte hende for at have taget, og som hun virkelig ogsaa havde taget.

Side 27
(Brev 27/4 Fortsat fra side 26)

Weiil es Aber muss gesuohren Seiin, So gehöret mich billich der fohrzuch, vndt Suehre hiimit in augen vnd Anseen der wnzertrennethen Heiiligen dreiifaltigkeit, Das ich selber oder durch anderen Niichtes, es seii gross oder kleiin, Miit wes nahmen es auch kan genennet oder beskriiben werden, Angeriiret oder Anriiren lassen, wiir seiindt dan Meiinem versprechen Nach alle drey beiisammen gewessen, So waar ich hiilff vndt trost von dem Almechtige hii zeiitlich vndt dordt Ewiich gedencke zu geniissen. Von welchem Eiide verhoffendtliich keiiin Riichter, So godt vndt dii Erbahrmkeiidt liibet, dii Schuesteren Absoluiren wiirdt. Als hoffe Ich, das sii Sodahnem meiinen geleiistethen Eiide zu folgen sich Accommodiren werden vndt Ihren Eiid dissem gleiichformich Ohne weiiterer tergiuersation ableegen werden.
Actum Christianpriis den 5 Aprilis Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 27/4
(Brev 27/4 Fortsat fra side 26)
Men da det absolut skal sværges, så tilkommer forrangen med rette mig, og jeg sværger hermed for den uadskillelige Hellige Trefoldigheds øjne og åsyn, at jeg hverken selv eller gennem andre på nogen måde, det være sig stort eller småt, og med hvilket navn det end kan nævnes eller beskrives, har rørt eller ladet røre det, siden vi tre efter mit løfte var sammen, så sandt som jeg håber at nyde hjælp og trøst fra den Almægtige her i tiden og dertil i evigheden. Fra hvilken ed forhåbentlig ingen dommer, som elsker Gud og barmhjertigheden, vil fritage (absolvere) min søster. Således håber jeg, at hun vil indrette sig efter at følge denne min aflagte ed og aflægge sin ed ligesom denne uden yderligere undskyldninger (tergiversation).
Givet på Christianspris den 5. april år 1636.
Christian.

Brev 28/4 * 13. April 1636

Til Rentemestrene.

Bolde og Raketter skulle sendes til Grev Valdemar Christians Brug. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Dette Offuenskreffuen [1]) Skall Rentemeisterne Skaffe henad Soer med ded første.
Hadersleben den 13 Aprilis Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 28/4
28.
13. April 1636.
Til Rentemestrene.

Bolde og raketter skal sendes til grev Valdemar Christians brug. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Dette ovenstående [1]) skal rentemestrene skaffe hen mod Sorø med det første.
Haderslev den 13. april år 1636.
Christian.

[1]) Kongens Ordre er nemlig skreven paa Foden af en (ikke egenhændig) Befaling af 12. April til Johan [Dajon] Boldmester i Kjøbenhavn om at forskaffe 12 Dusin Bolde og to Raketter til Grev Valdemars Brug. — Valdemar Christian studerede ved Akademiet i Sorø 1630—36. Tauber, Udsigt ov. Sorøe Academies Forfatn. 1623—65 S. XXXVIII.

Side 28

Brev 29/4 * 23. April 1636

Til Frederik Urne.

Han skal sende de Penge, som findes i Helsingørs Toldkiste, til Kjøbenhavn, dels til Renteriet, dels til Rosenborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skalt lade telle pengene udi Toldkisten och dennom forskicke hid, Saa at de morgen goed tid kand vere her, och effterdi Rentemesterne deraff skall tillstillis ti tusinde daler, da skall Samme Summa penning packis udi Serdelis fieringer och føres henad Renteriet, Mens Resten skall Settis her paa huset, som hand mig skall tilltelle, naer Rentemesterne haffuer Anammet dend forbemeldte Summa. De penge, som her paa huset skall, kand best komme ind ad porten paa Køckenhaffuen och Siden hiid, naer hand, som varer husett [1]), her om Aduaris.
Rosenborgh dend 24 Aprilis Anno 1636 [2]).

oversæt: Brev 29/4

Til Frederik Urne.

Han skal sende de penge, som findes i Helsingørs toldkiste, til København, dels til Renteriet, dels til Rosenborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skal lade tælle pengene i toldkisten og dem indsende hid, så at de i morgen i god tid kan være her, og eftersom rentemestrene deraf skal tilstilles ti tusinde daler, da skal samme sum penge pakkes i særlige fjerdinger og føres hen mod Renteriet, mens resten skal sættes her på huset, som han skal tælle til mig, når rentemestrene har modtaget den førnævnte sum. De penge, som skal her på huset, kan bedst komme ind ad porten på køkkenhaven og siden hid, når han, som vogter huset [1]), herom advares. Rosenborg den 24. april år 1636 [2]).

Brev 30/4 * 24. April 1636

Til Frederik Urne.

Om Indretningen af Taget paa Toldboden i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg sender dig herhoes en Skabeloen paa tagett offuer Toldboden udi helsingøer, huoreffter ieg formener, at de sig kand rette, wanseet at dend intet er heell flittig giort, mens meningen kand de deraff nocksom erfare, at det er intett min mening, at tagett skall tagis neder och giøris i itt Speruerck. Du skaltt lade tage tagstenene aff paa dend inderste Side, dersom tagene kommer Sammen. Siden will ieg faa raaed, Saa fremt der er ingen, Som dermed

oversæt: Brev 30/4
Til Frederik Urne.

Om indretningen af taget på toldboden i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Jeg sender dig herhos en skabelon på taget over toldboden i Helsingør, hvorefter jeg mener, at de kan rette sig, uanset at den ikke er helt flittigt gjort, men meningen kan de deraf noksom erfare, at det overhovedet ikke er min mening, at taget skal tages ned og gøres i et spærværk. Du skal lade tage tagstenene af på den inderste side, dersom tagene kommer sammen. Siden vil jeg få råd, såfremt der er ingen, som dermed

[1]) Peder Nielsen.
[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 29
(Brev 30/4 Fortsat fra side 28)

kand komme till rette [1]). Rosenborgh dend 24 Aprilis Anno 1636 [2]).

oversæt: Brev 30/4
(Brev 30/4 Fortsat fra side 28)
kan komme til rette [1]). Rosenborg den 24. april år 1636 2).

Brev 31/4 * 25. April 1636

Til Jørgen Vind.

Han skal medbringe paa Slottet Fortegnelse over de Skatter, som til forskjellige Tider ere indbetalte. Der skal kjøbes Dun til Leonora Christinas Udstyr. — Kgl. Bibl.

Naar du kommer op paa Slottid, daa tag den designation pa dii penning, Som paa vnderskedtliige tiider contribuerit Er, med dig.

Der uyll forskaffiis duun til frøcken Elenoris wdflii, Tii om der Endskøndt Er nogiid duun udi dy fyere, Som købdt Erre, Saa kan dy dog inted forslaa [3]).
Københaffuen Slott den 25 Aprilis Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Iørgen wiind tiill hande.

oversæt: Brev 31/4
Til Jørgen Vind.

Han skal medbringe på slottet fortegnelse over de skatter, som til forskellige tider er indbetalt. Der skal købes dun til Leonora Christinas udstyr. — Kgl. Bibl.

Når du kommer op på slottet, da tag den fortegnelse (designation) på de penge, som på forskellige tider er bidraget (contribueret), med dig.

Der vil anskaffes dun til frøken Leonoras udstyr, thi om der endskønt er noget dun i de fire, som er købt, så kan det dog intet forslå [3]).
Københavns Slot den 25. april år 1636.
Christian.

Udskrift: Jørgen Vind til hånde.

Brev 32/4 * 25. April 1636

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 1343 Dlr. til at betale Henrik Rosenmeyer med. — Kgl. Bibl.

Heerhuoss Sender Ieg Eder Rossonobeler Och goldtgylden for 1343 dl. 1 1/2, Som Rossemeiier vdi hans betaling skall giiffuis, huilcke vdi Eders kuiitandtz, huor dii 10000 dl. (!), Skall Indføris.
Rossenborrig den 25 Aprilis Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande [4]).

oversæt: Brev 32/4
Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 1343 dlr. til at betale Henrik Rosenmeyer med. — Kgl. Bibl.

Herhos sender jeg jer rosenobler og guldgylden for 1343 1/2 daler, som Rosenmeyer i hans betaling skal gives, hvilke i jeres kvittering, hvor de 10000 daler (!), skal indføres.

Rosenborg den 25. april år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde [4]).

---

[1]) Jvfr. Brevet af 16. Juni 1636.
[2]) Mødtaget paa Kronborg samme Dag.
[3]) I de paafølgende Maaneder fik Henrik Biskop gjentagne Gange Betaling for Leverance af Dun (Rentemestr. Regnsk.).
[4]) Paa Foden af Brevet er med en anden Haand tilskrevet: „Roesenobler — 300, Golt gylden — 115."

Side 30

Brev 33/4 * 25. April 1636

Til Rentemestrene.

Om Størrelsen af de Boder, som skulle hugges paa Gulland til Soldaterne paa Christianspris. — Kgl. Bibl.

Dii boer, Som skall huggis Paa gulland tiil Soldaterne vdi Christianpriis, skall uerre Siiu allen Brede Och 13 allen lang vdi den yderste kandt. Och skall dii fortiingis med loffthe Och dørre, och att hand tiil dørren Och wiinduerne skaffer beslag [1]).
Rossenborg den 25 Aprilis Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 33/4
Til Rentemestrene.

Om størrelsen af de boder, som skulle hugges på Gotland (Gulland) til soldaterne på Christianspris. — Kgl. Bibl.

De boder, som skal hugges på Gotland til soldaterne i Christianspris, skal være syv alen brede og 13 alen lange i den yderste kant. Og de skal akkorderes (bortfæstes) med loft og døre, og at han til døren og vinduerne skaffer beslag [1]).
Rosenborg den 25. april år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 34/4 * 28. April 1636

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 4000 Dlr. til at give Johan Braem og Jakob Madsen paa Haanden. — Kgl. Bibl.

Med denne breffuisser sender Ieg Eder fiihre tussind daler tiil att giiffue Iohan Braam Och Iacob Madtzøn Paa handen. Fleere penning vdaff tollen y Øresund haffuer dy Inted att foruente.
Rossenborg den 28 Aprilis Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 34/4
Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 4000 dlr. til at give Johan Braem og Jakob Madsen på hånden. — Kgl. Bibl.

Med denne brevviser sender jeg jer fire tusind daler til at give Johan Braem og Jakob Madsen på hånden. Flere penge ud af tolden i Øresund har I intet at forvente.
Rosenborg den 28. april år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 35/4 * 29. April 1636

Til Frederik Urne.

Om Gravning i Damkulen i Gjethuset (ved Kronborg). Kongen agter den næste Dag at gjæste Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Arbejdet overdroges til Tømmermanden Anders Koch. Ved en Udbetaling til ham 4. Marts 1637 angives Vaaningernes Antal til 20 (Rentemestr. Regnsk.).

Side 31
(Brev 35/4 Fortsat fra side 30)

Du skaltt lade forsøge, huor dybt man kand graffue neder i damkulen udi gedthuset, førend der kommer vand, Och paa det damkulen aff Samme graffuen ingen skade skall tage, da skall dend Støttis Krydzuiis, dog saa at mand mit derudi kand røre sig och graffue saa dybt, som behoff giøris. Der skall giøris itt Carnat [1]) fast offuen i bielcken offuer samme kule, huormed mand kand vinde iorden ud. I morgen, om Gud vill, agter ieg at komme till Chroneborgh och faa mad i haffuen, och tager ieg ingen kock med migh derhen [2]). Frederichsborgh dend 29 Aprilis Anno 1636 [3]).

oversæt: Brev 35/4
(Brev 35/4 Fortsat fra side 30)
Du skal lade forsøge, hvor dybt man kan grave ned i damkuglen i Gjethuset, førend der kommer vand, og for at damkuglen af samme gravning ingen skade skal tage, da skal den støttes krydsvis, dog således at man midt deri kan røre sig og grave så dybt, som behov gøres. Der skal gøres et hejseværk (karnat) [1]) fast oven i bjælken over samme kugle, hvormed man kan vinde jorden ud. I morgen, om Gud vil, agter jeg at komme til Kronborg og få mad i haven, og tager jeg ingen kok med mig derhen [2]. Frederiksborg den 29. april år 1636 [3]).

Brev 36/4 * 30. April 1636

Til Frederik Urne.

To Oxehoveder Vineddike skulle sendes fra Kronborg til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall paa Mandag førstkommende [4]) Sendis tuende Oxehoffder wiinedicke henad Kiøbenhaffn. Frederichsborgh dend 30 Aprilis Anno 1636 [5]).

oversæt: Brev 36/4
36.
30. April 1636.
Til Frederik Urne.

To oksehoveder vineddike skal sendes fra Kronborg til København. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skal på mandag førstkommende [4]) sendes tvende oksehoveder vineddike hen mod København. Frederiksborg den 30. april år 1636 [5]).

Brev 37/4 * 8. Maj 1636

Til Rentemestrene.
Befaling til at sammenholde en Tingbog med Lensmanden Henrik Gyldenstjernes Regnskab for at komme efter Sandheden i en Beskyldning mod denne Lensmand for at have afpresset Bønderne i Halland Penge. — Kgl. Bibl.

Eptherdi her Er En tyngskriffuer aff halland, Som giiffuer for, at hand med den forseglede tyngbog wiil

oversæt: Brev 37/4
Til Rentemestrene.

Befaling til at sammenholde en tingbog med lensmanden Henrik Gyldenstjernes regnskab for at komme efter sandheden i en beskyldning mod denne lensmand for at have afpresset bønderne i Halland penge. — Kgl. Bibl.

Eftersom her er en tingskriver af Halland, som foregiver, at han med den forseglede tingbog vil

---

[1]) Karnat, Vinde eller Gi (Vidsk. Selsk. Ordbog).
[2]) Af Kronborg Lens Regnsk. 1635–36 erfares, at Kongen virkelig 30. April kom til Kronborg og holdt Middagsmaaltid i Lundehave.
[3]) Modtaget paa Frederiksberg samme Dag.
[4]) ɔ: 2. Maj.
[5]) Modtaget paa Kronborg 1. Maj.

Side 32
(Brev 37/4 Fortsat fra side 31)

beuiisse Hendrich gyldenstern [1]) offuer, att hand aff En deell aff Bønderne y hans lehn haffuer tagiid 19 riix daler for huer tønde Smør [2]), Huorfor y aff kammeriunckeren [3]) skall Erfahre, huor samme tyngskriiffuer Er att fiinde, Och siiden tilholde Samme Skriiffuer, att hand skaffer samme tyngbog tilstede, att man den Med Hendrich gyldensterns Regenskab kan confereris (!) [4]).
Køben haffuen Slott den 8 Maij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 37/4
(Brev 37/4 Fortsat fra side 31)
bevise Henrik Gyldenstjerne [1]) over, at han af en del af bønderne i hans len har taget 19 rigsdaler for hver tønde smør [2]), hvorfor I af kammerjunkeren [3]) skal erfare, hvor samme tingskriver er at finde, og siden tilholde samme skriver, at han skaffer samme tingbog til stede, at man den med Henrik Gyldenstjernes regnskab kan sammenholde (confereres) [4]).
Københavns Slot den 8. maj år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 38/4 * 8. Maj 1636

Til Rigsraadet.

Kongen foreholder det Nødvendigheden af at bevilge en Skat, for at den Aar for Aar voxende Gjæld kan blive betalt. — Geh. Ark.

Proposition, Som wy Christian den fiierde, Danmarckiis Och Norriis konning, worris Elskeliige danmarckiis Riigis Raad Nadigst wille haffue forregiiffuen.

oversæt: Brev 38/4
Til Rigsrådet.

Kongen foreholder det nødvendigheden af at bevilge en skat, for at den år for år voksende gæld kan blive betalt. — Geh. Ark.

Proposition, som vi Christian den Fjerde, Danmarks og Norges konge, vores elskelige Danmarks riges råd nådigst ville have foregivet.

---

[1]) Henrik Gyldenstjerne var Lensmand paa Varberg siden 1633 (s. forrige Bind S. 118 f.).
[2]) Prisen paa en Tønde Smør var ellers i disse Aar 16 Rdl. eller lidt mindre (Scharling, Pengenes synkende Værdi S. 275).
[3]) Christian Rantzau var Kammerjunker fra 24. Okt. 1634 til 22. Maj 1636 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 149. Rentemestr. Regnsk. 1636—37).
[4]) Samme Dag, 8. Maj, udgik der Kongebrev til Iver Tagesen Krabbe og Erik Rosenkrands, at de, eftersom de havde erfaret Lejligheden om den Irring og Trætte mellem Henrik Gyldenstjerne og Borgmestre og Raad i Varberg paa Byens Vegne angaaende nogen Ejendom, som kaldes Lergrav, skulde dømme mellem Parterne. I Begyndelsen af den følgende Maaned blev Lenet frataget ham og overgivet Iver Krabbe (Vedel Simonsen, Elvedgaard I, 130), hvad enten dette nu hænger sammen med den ene eller den anden af de to Sager. I Følge Ljunggren, Skånska Herregårdar VI: Tillägg Nr. 54, blev Henrik Gyldenstjerne frifunden ved en Kongedom for

Beskyldninger for at have som Lensmand paa Varberg tiltaget sig ulovlige Fordele; men der mangler nærmere Oplysning om, fra hvilken Tid denne Dom er.

Side 33
(Brev 38/4 Fortsat fra side 32)

Epthersom wy Aar effther anden [1]) tiil Rest och bliiffuer bade Hoff, holmmens Arkelii och Søefolcke och officerer Io lenger Io meer Skiildig, Saa uel som och derforuden tiil atskiillige andre for Leurancer tiil Holmens, flodens och anden fornødenhed, Och dog icke dessmindre vdkreffuis daglig vdgiifft och Stor bekostning tiil att holde Arsenalit, Holmen, Prouiandthus, Bryggers, Bagers med derris tiilbehør, Leurancer och andiit ued liige, Och effterdi Saadant oss udi uorris vdgiiffter Største wordning och skade forarsager, Erre wy Nadiigst begerendis, At Riigens Raad [2]) wille betencke dee middel Och sadan Contribution beuilge, At uy En gang kunde afflegge Saadan Rest Och siiden stille wordt Renterii Och vdgiffter udi Beder Ordre [3]).
Giiffuid paa worris Slott københaffuen den 8 Maij Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 38/4
(Brev 38/4 Fortsat fra side 32)
Eftersom vi år efter andet [1]) [kommer] i rest og bliver både hof, Holmens arkeli og søfolk og officerer jo længere jo mere skyldig, såvel som også desuden til adskillige andre for leverancer (leurancer) til Holmens, flådens og anden fornødenhed, og dog ikke desto mindre udkræves daglig udgift og stor bekostning til at holde arsenalet, Holmen, provianthuset, bryggers, bagerhus med deres tilbehør, leverancer og andet ved lige, og eftersom sådant forårsager os største uorden og skade i vores udgifter, er vi nådigst begærende, at rigens råd [2]) ville betænke de midler og sådan kontribution bevilge, at vi én gang kunne aflægge sådan rest og siden stille Renteriet og udgifter i bedre orden (ordre) [3]).
Givet på vores slot København den 8. maj år 1636.
Christian.

Brev 39/4 * 8. Maj 1636

Til Rigsraadet.

Kongen opfordrer det til at bevilge Penge til Fortsættelse af Underhandlingerne om et Ægteskab mellem hans Søn Hertug Frederik og Dronningen af Sverig. — Geh. Ark.

oversæt: Brev 39/4
Til Rigsrådet.

Kongen opfordrer det til at bevilge penge til fortsættelse af underhandlingerne om et ægteskab mellem hans søn hertug Frederik og dronningen af Sverige. — Geh. Ark.

[1]) Her mangler Ordet: kommer ell. et lignende Ord.
[2]) Herredagen i Kjøbenhavn var begyndt 2. Maj (Danske Samlinger 2. R. III, 385).
[3]) Rigsraadet bevilgede ved en Erklæring af 23. Maj, der betegnes som et Svar paa Kongens to Propositioner af 5. og 8. Maj, en „enfach“ Skat over begge Riger paa Kleresiet, Borgerskabet og Bønderne; af den skulde først tages 10,000 Dlr. til det i det følgende Brev (Nr. 39) foreslaaede Møde paa Grænsen mellem Danmark og Sverig; 36,000 Dlr. skulde bruges til Betaling af de Folk, som i Henhold til Unionen med Hertugdømmerne skulde anvendes et halvt Aars Tid i „Lanteholsten“; Resten maatte Kongen bruge til at aflægge de Restancer, som havde foranlediget Uorden i Renteriet, uden at dette skulde afkortes i de 10 Tdr. Guld, som i sin Tid vare

lovede ham (Rigens Raads Breve Fasc. 49). Skatten udskreves ved et aabent Brev af 9. Juni. Sjæll. Tegn. XXVI, 54.

Side 34
(Brev 39/4 Fortsat fra side 33)

Proposition.
Epthersom Riigens Raad er beuiist, huad Nest forleden Aaringer belangende gifftermal Imellom den wnge Regerende drotning y Suerrig Och høiilofflig Ihukommelsse worris Elskelige kiere Søn, Saliig affgangen Hertug wldrich, er Negocerit [1]), Och efftersom uy aff giffuen tilfelle Nest forleden wiinter Paa Nii Samme Negociation belangende worris Elskeliige kerre Søn Hertug frederich Rassumerit (dessen forløb aff medfølgende Actis forfaris), Och hendis kerlighed Encke drotningen derpaa haffuer begerid med worris Elskelige kerre Søn Prindtzen at tale paa grendtzen, Och at worris Elskelige kere Søn Herdtzog frederich sig y dessen comitat wformerckid motte lade befinde, Paa ded henders kerlighed kunde bliiffue bekendt med hannem, Och ded dog Icke skulle haffue ded anseend, at samme Mode for den skiild Skulle uerre anstilliid. Nu formener wy, at En och huer, som vordt konnigrigis welstand gerne Seer, y [2]) och skulle ynske och attraa Samme gifftermals fremgang. Saaframdt Nu for gott findis, at det skulle continueris, da kunde uy same begerte mode med føiie icke vdslaa, Och Efftersom der wiil stor bekostning medgaa, samme werck bade at begiinde och Entretenere, Huortil uy effter denne tilstand ingen Raad uyde, Huorfor wy Nadigst begerer, at Riigens Raad uille beuilge, Saa uiit bekostning dertiil kunde gørris fornøden [3]).
Giiffuid paa wordt Slodt københaffuen den 8 Maij Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 39/4
(Brev 39/4 Fortsat fra side 33)
Proposition.
Eftersom rigens råd er bevidst, hvad næstforleden åringer angående giftermål imellem den unge regerende dronning i Sverige og højlovlig ihukommelse vores elskelige kære søn, salig afgangne hertug Ulrik, er forhandlet (negocieret) [1]), og eftersom vi af given tilfælde næstforleden vinter på ny samme forhandling (negociation) angående vores elskelige kære søn hertug Frederik har genoptaget (resumeret) (dettes forløb erfarings af medfølgende dokumenter (actis)), og hendes kærlighed enkedronningen derpå har begæret med vores elskelige kære søn Prinsen at tale på grænsen, og at vores elskelige kære søn hertug Frederik sig i dennes følge (comitat) ubemærket måtte lade befinde, på det hendes kærlighed kunne blive bekendt med ham, og det dog ikke skulle have det anseende, at samme møde for den skyld skulle være anstillet. Nu mener vi, at enhver, som vores kongeriges velstand gerne ser, jo [2]) også skulle ønske og attrå samme giftermåls fremgang. Såfremt det nu findes for godt, at det skulle fortsættes (continueres), da kunne vi samme begærede møde med føje ikke afslå, og eftersom der vil medgå stor bekostning både at begynde og underholde (entretenere) samme værk, hvortil vi efter denne tilstand ingen råd ved, hvorfor vi nådigst begærer, at rigens råd ville bevilge, så vidt bekostning dertil kunne gøres fornøden [3]).
Givet på vores slot København den 8. maj år 1636.
Christian.

Brev 40/4 * 8. Maj 1636

Til Frederik Urne.

Kongen vil vide, naar en Kjedel, som er bestilt paa Hammermøllen, kan blive færdig. Det fra England forskrevne Tin skal sendes til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Jvfr. Fridericia, Danmarks ydre polit. Hist. I, 211 f. 243 f. 255 f.
[2]) Ordet betyder maaske her: jo. Se Ranchs Skuespil S. 376.
[3]) Om disse Forhandlinger og om Rigsraadets Svar af 23. Maj paa Kongens Propositioner se S. 33 Anm. 3 og Fridericia,

Side 35
(Brev 40/4 Fortsat fra side 34)

Der er Stacket Siden hoes Kobbersmidden paa møllen ued Chroneborgh bestilltt een kedell effter itt maaell, som hannom tillskicked bleff, huorfor du mig skaltt lade vide, om paa Samme kedell begyndt er, och naer hand agter at haffue dend Samme ferdig. Dett tin, som bleff forskreffuett aff Engeland, skall indpackid hidsendis. Kiøbenhaffn dend 8 Maij Anno 1636 [1]).

oversæt: Brev 40/4
(Brev 40/4 Fortsat fra side 34)
Der er stakket siden hos kobbersmeden på møllen ved Kronborg bestilt en kedel efter et mål, som ham tilsendtes, hvorfor du skal lade mig vide, om der er begyndt på samme kedel, og når han agter at have den samme færdig. Det tin, som blev forskrevet af England, skal indpakkes og sendes hid. København den 8. maj år 1636 [1]).

Brev 41/4 * 11. Maj 1636

Til Rentemestrene.

De skulle sende Kongen en Fortegnelse over Kronens indenlandske Gjæld. — Kgl. Bibl.

Epthersom Rentemeisterne for fa dage siiden udi Riigens Raadtz nerwerrelsse bleffue adspurdt Om gelden, som man heer hiiemme skiildig Er, Och gelden befantiis att uerre 119000 dl., huilcken Summa aff mig med Bliiass bleff antegnid Och siiden, der Ieg Seddelen uille foruare, bleff vdleskiid [2]), Daa skal Rentemeiisterne sende mig En desingnation Paa dem, Som man Skiildig Er [3]).
Køben haffuen den 11 Maji Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne till hande.

oversæt: Brev 41/4
Til Rentemestrene.

De skal sende kongen en fortegnelse over kronens indenlandske gæld. — Kgl. Bibl.

Eftersom rentemestrene for få dage siden i rigens råds nærværelse blev adspurgt om gælden, som man herhjemme er skyldig, og gælden befandtes at være 119000 daler, hvilken sum af mig med blyant blev antegnet og siden, da jeg ville forvare sedlen, blev udvisket (udslettet) [2]), da skal rentemestrene sende mig en fortegnelse (designation) på dem, som man er skyldig [3]).

København den 11. maj år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

anf. Skr. II, 21—23. Sammenkomsten paa Grænsen kom vistnok ikke i Stand.
[1]) Modtaget paa Kronborg 8. Maj.
[2]) ɔ: udslettet (auslöschen).
[3]) Paa et vedlagt Blad findes følgende Optegnelse: „Designation paa, huis pendinge og Klede hoffolckitt, Skibs Officerer och Baadzfolckit med resterer thill Paasche Anno 1636:
Aars besolldingher ..... 33000 Rd.
Skibs folckit thill Paasche 1635 .....7000 Rd.
Noch Skibs folckit till Paasche 1636 .....41000 Rd.
Noch till 19000 allen Klede..... 19000 Rd.
100000 Rd.
NB. Kiøbmend och handtuercks folck vberegnit.
Gienparten thill denne designation er leffueret thill K. M. den 12. Maij 1636."

Side 36

Brev 42/4 * 18. Maj 1636

Til Rentemestrene.

De skulle udbetale 6300 Rdl. til forskjellige Personer. — Kgl. Bibl.

Der Er willem Morthensøn [1]) Leffuerid 6300 daler, Som hand Rentemeisterne tiilstille Skall, at dii dem Eptherfølgende Persohner Skall laade tiiltelle.
Dennom, som haffuer leffuerid kød tiil floden 3000 dl.
Den Mand fraa wulffenbyttell [2]) . . . . . 1000 dl.
Den knyplings kremmer paa handen [3]) . . . . 1000 dl.
Henning walckendorp for Øxen, som Steffen Rode fiick paa tassing [4]) . . . . . 800 dl.
Steen Bille [5]) for Øxen, som Steffen Rode fiick Paa skiinderup gaard . . . . . 500 dl.
Rossenborre den 18 Maj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 42/4
Til Rentemestrene.

De skal udbetale 6300 Rdl. til forskellige personer. — Kgl. Bibl.

Der er Willem Mortensen [1]) leveret 6300 daler, som han rentemestrene tilstille skal, at de dem efterfølgende personer skal lade tildele.
Dem, som har leveret kød til flåden 3000 daler.
Den mand fra Wolfenbüttel [2]) . . . . . 1000 daler.
Den kniplingskræmmer på hånden [3]) . . . . 1000 daler.
Henning Walkendorff for øksne, som Steffen Rode fik på Tåsinge [4]) . . . . . 800 daler.
Steen Bille [5]) for øksne, som Steffen Rode fik på Skinnerupgård . . . . . 500 daler.
Rosenborg den 18. maj år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 43/4 * 19. Maj 1636

Maj 1636.
Til Rigsraadet.

Kongen afæsker det Erklæringer om forskjellige Forbedringer i Rettergangen, om Forøgelse af Indtægterne fra Norge, om Skatten af det Christianspris underliggende Gods og om Midler til at forhindre, at de til Holsten sendte jydske Soldater løbe fra hverandre. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Tolder ved Sundtolden.
[2]) 31. Aug. 1636 udbetalte Rentemestrene til Herman Winranche paa Johan Knippels Vegne af Wolfenbüttel 1000 enk. Rdl., „som er paa Regnskab af 19,701 Rdl., Hs. Maj. hannem naadigst skyldig er efter derpaa udgivne Obligations Lydelse“ (Rentemestr. Regnsk.).
[3]) 20. Maj 1636 fik Kort Henriksen Mercher, Kniplingskræmmer, omtr. 1285 enk. Dlr. som Betaling for Kniplinger og Mellemærk, udtagne 1634 af Anne Hammers til Kongens Behov (Rentemestr. Regnsk.).
[4]) Den 25. Febr. 1636 havde Kongen udbedet sig Oplysninger af Rentemestrene om deres Akkord med Steffen Rode angaaende at tage Øxne i Betaling (Sjæll. Tegn. XXVI, 13).
[5]) Sten Eriksen Bilde til Kjærsgaard, Lensmand over Rugaards Len.

Side 37
(Brev 43/4 Fortsat fra side 36)

Propositiones, Huorpa Riigens Raad vnderdanigst Siig Skal Erkleere.

Epthersom uy Offthe med supplicationes vden grund besuergis, Da skal Riigens Raad betencke, huorledis Sliigdt kan forrekommis.

Huorledis tiil Rettens befohdering Adskiillige Rettens ophold, fornemlig y Iudtland, kan forrekommis.

Epthersom alle steffninger en uiiss tiid haffuer, Daa uyl herredags Steffninger ochsa Settis en wiis tiid [1]).

Epthersom uy med uorris store Skade paa worris Indkomst Erfahrer, At uorris vndersater y Norrie sig imaginerer at uerre frii for toll, Skatt och tyende, daa wiil derpaa tenckis, huorledis Sliigdt best kan bliiffue affskaffid, och uy worris Rettighed kunde Erlange [2]).

Eptherdi aff Christianpriissis vnderliggende godtz kreffuis Seduanlig contribution, daa Er at betencke, ued huad middel den er at bekomme.

Epthersom uy ygaar heer udi Retten fiick bud fraa Lante holsten, att ded Iudtske folck, som derhen Skiickid Er, flux forløber, daa uiill tenckiis paa middell, huorledis Sliigdt udi tyde kan forrekommis, paded dii den gandtze Nation inted uyder Skiimph indlegger.
Køben haffuen den 19 Maj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiill hande.

oversæt: Brev 43/4
(Brev 43/4 Fortsat fra side 36)
Propositioner, hvorpå rigens råd underdanigst sig skal erklære.

Eftersom vi ofte med klageskrifter (supplicationes) uden grund besværes, da skal rigens råd betænke, hvorledes sådant kan forekommes.

Hvorledes til rettens befordring adskillige rettens ophold, fornemmelig i Jylland, kan forekommes.

Eftersom alle stævninger en vis tid har, da vil herredagsstævninger også sættes en vis tid [1]).

Eftersom vi med vores store skade på vores indkomst erfarer, at vores undersåtter i Norge indbilder sig (imaginerer) at være fri for told, skat og tiende, da vil derpå tænkes, hvorledes sådant bedst kan blive afskaffet, og vi vores rettighed kunne erlange [2].

Eftersom der af Christianspris' underliggende gods kræves sædvanlig kontribution (contribution), da er det at betænke, ved hvad middel den er at bekomme.

Eftersom vi i går her i retten fik bud fra landegrevskabet Holsten, at det jyske folk, som derhen er sendt, hurtigt løber væk, da vil der tænkes på midler, hvorledes sådant i tide kan forekommes, på det de den ganske nation intet yderligere skam indlægger.
København den 19. maj år 1636.
Christian.

Udskrift: Danmarks riges råd til hånde.

Brev 44/4 * 20. Maj 1636

Til Rentemestrene.

De skulle betale Henrik Biskop for leveret Uld 1000 Rdl. og føre disse Penge og 552 Rdl., som Kjøkkenskriveren har faaet, paa deres Regnskab. — Kgl. Bibl.

---

[1]) 25. Maj 1636 udkom en Forordning om Stævninger, uendelige Domme og Supplikatser (særsk. trykt).
[2]) 25. Maj 1636 udkom en Forordning for Norge om Told, Adelens Sædegaardsgrunde og Tiendebord (Norske Rigsregistr. VII, 220 f.).

Side 38
(Brev 44/4 Fortsat fra side 37)

Disse 1000 rix daler skall M: Byskop [1]) giiffuis paa handen for den wuld, som Er leffuerid y Børnehussiid.
Och skall samme penning føris ind y Rentemeisternis quitans.
Rossenborg den 20 Maj Anno 1636.
Christian.

Køckenskriffueren [2]) haffuer annammid 552 daler paa dii Seddeler, som hand nu leffuerer ynd y Renteriid, Som ochsa skal føris ind udi Eders quitans.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 44/4
(Brev 44/4 Fortsat fra side 37)
Disse 1000 rigsdaler skal mester Biskop [1]) gives på hånden for den uld, som er leveret i Børnehuset. Og skal samme penge føres ind i rentemestrenes kvittering.
Rosenborg den 20. maj år 1636.
Christian.

Køkkenskriveren [2]) har modtaget 552 daler på de sedler, som han nu leverer ind i Renteriet, som også skal føres ind i jeres kvittering.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 45/4 * 23. Maj 1636

Til Frederik Urne.

Hans Snedker skal tage Maal af Salen paa Nyborg Slot, som skal drages med Tapeter under Loftet. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Hans Snedicker [3]) skall befalis at drage offuer till Fyen och tage maaell paa Sallen paa Nyborgh Slott, Saa at Samme Sall kand bedragis med tapetzerie under lofftet, ligesom dend Store Sall uar bedragen paa Kiøbenhaffn till bilageret [4]), huor till hand skall bruge de lister, som findis paa Sallen, och skall med Samme hans Snedicker handlis, huad hand for samme arbejde skall haffue at forferdige.
Kiøbenhaffn dend 23 Maij 1636 [5]).

oversæt: Brev 45/4
45.
23. Maj 1636.
Til Frederik Urne.

Hans Snedker skal tage mål af salen på Nyborg Slot, som skal drages med tapeter under loftet. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Hans Snedker [3]) skal befales at drage over til Fyn og tage mål på salen på Nyborg Slot, så at samme sal kan betrækkes med tapetseri under loftet, ligesom den store sal var betrukket i København til bilageret [4]), hvortil han skal bruge de lister, som findes på salen, og der skal med samme Hans Snedker handles om, hvad han for samme arbejde skal have at forfærdige.
København den 23. maj 1636 [5]).

Brev 46/4 * 23. Maj 1636

Til Frederik Urne.

Tolderne i Sundet skulle paa Forlangende udbetale Rentemestrene 14,000 Rdl. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

[1]) Borger i Kjøbenhavn, se forrige Bind S. 428.

[2]) Niels Sørensen.
[3]) Hans Barchmann.
[4]) Jvfr. forrige Bind S. 183 f.
[5]) Modtaget i Kjøbenhavn samme Dag.

Side 39
(Brev 46/4 Fortsat fra side 38)

Woris Toldere udi Øresund skall lade voris Rentemestere følge fiorten tusinde rix daler udaff tolden, naer de dett begerendis er. Actum Rosenborgh dend 23 Maij Anno 1636 [1]).

oversæt: Brev 46/4
(Brev 46/4 Fortsat fra side 38)
Vores toldere i Øresund skal lade vores rentemestre følge fjorten tusinde rigsdaler ud af tolden, når de begærer det. Givet på Rosenborg den 23. maj år 1636 [1]).

Brev 47/4 * 24. Maj 1636

Til Rentemestrene.

Under Kongens Fraværelse skal Vibeke Kruse opholde sig paa Rosenborg, hvor der skal sørges for hende. En Stenhugger skal hugge nogle Stykker Sten efter en opgiven Model. — Kgl. Bibl.

Epthersom ded Er befahliid, at wiibecke siig paa Rossenborre y myn frauerrelsse [2]) skall Opholde, Naar Prindtzen drager bordt, Daa skall der forordnis En spinditor, som tiil hinder kan Indkøbe, huissom behoff gørris, Och skall hinder aff kelderen skaffis Øll och uyn, Som skall indleggis udi hinders kelder, som hun haffuer Nøggell tiill.
Den kamppesten hugger skall tilhollis att forferdige Nogle Støcker Steen ferdig Epther den Skabelun, Ieg haffuer faat Bartell Snecker [3]).
Anderskou Slott den 24 Maj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 47/4
Til Rentemestrene.

Under kongens fraværelse skal Vibeke Kruse opholde sig på Rosenborg, hvor der skal sørges for hende. En stenhugger skal hugge nogle stykker sten efter en opgiven model. — Kgl. Bibl.

Eftersom det er befalet, at Vibeke sig på Rosenborg i mit fravær [2]) skal opholde, når prinsen drager bort, da skal der forordnes en speditør (proviantmester), som til hende kan indkøbe, hvad som behov gøres, og der skal hende af kælderen skaffes øl og vin, som skal indlægges i hendes kælder, som hun har nøgle til.
Den kampestenshugger skal tilholdes at forfærdige nogle stykker sten færdige efter den skabelon, jeg har fået af Bertel Snedker [3]).
Antvorskov Slot den 24. maj år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 48/4 * 15. Juni 1636

Til Frederik Urne.

Fra Ebbekjøb skal sendes en Otting Smør til Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Meyersken paa Ebbekiøb skall Strax lade komme een Otting fersk Smør her ud till Slottett. Chroneborgh dend 15 Iunij Anno 1636 [4]).

oversæt: Brev 48/4
Til Frederik Urne.

Fra Ebbekøb skal sendes en otting smør til Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Mejersken på Ebbekøb skal straks lade komme en otting fersk smør herud til slottet. Kronborg den 15. juni år 1636 [4]).

---

[1]) Modtaget i Kjøbenhavn samme Dag. Brevet har maaske ikke været egenhændigt. Den 8. Juni indbetaltes der af Tolderne i Sundet til Rentekammeret 500 Rosenobler og 12,000 Rdlr. (Sundtoldregnskaberne).
[2]) Kongen var paa Rejsen til Glückstadt, hvorfra han dog strax vendte tilbage for at begive sig til Norge; men den norske Rejse blev opgiven paa Grund af Sygdom (Slange S. 840).
[3]) Bertel Møller.
[4]) Modtaget paa Kronborg.

Side 40

Brev 49/4 * 15. Juni 1636

Til Frederik Urne.

Befaling til at lade optage forskjellige Maal i den danske Kirke i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall Sendis bud neder i byen och tagis maaell paa, huor meget at dend mellomste huellning udi dend Danske Kircke [1]) er høyere end de ander to. Der skall ochsaa tagis lengden aff Samme kircke fra gaulen indtill klocke taarnet, item bredden aff dend gandske kircke. Croneborg dend 15 Iunij Anno 1636 [2]).

oversæt: Brev 49/4
9.
15. Juni 1636.
Til Frederik Urne.

Befaling til at lade optage forskellige mål i den danske kirke i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skal sendes bud ned i byen og tages mål på, hvor meget den mellemste hvælving i den danske kirke [1]) er højere end de andre to. Der skal også tages længden af samme kirke fra gavlen indtil klokketårnet, ligeledes (item) bredden af den ganske kirke. Kronborg den 15. juni år 1636 2).

Brev 50/4 * 16. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Apothekeren Peter Gagelmann skal sættes i Blaa Taarn eller stille Kaution for, at han inden tre Dage tilfredsstiller Kongen af Englands Tjener. — Kgl. Bibl.

Peder gaagelman [3]) Skal y for Eder lade kalle Och hannem Dette herhuosføiiede breffs indhold laade forsta, derhuos hannem laade forsta, Myn befahling att uerre, Enten strax at søge ded blaa taarn Elleroch at stiille caution at contentere kon: aff Engelandtz tiiener ynden tree dage.
Den Erliige mand loffuede forgangen Aar saa uiiss, at hand ded saledis skulle Maage, att ingen wiider klaage skulle komme. Naar husføiiede breff Er lest, daa skall ded leffueris ind y ded tydtske Chanseliie.
Croneborg den 16 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 50/4
Til Rentemestrene.

Apotekeren Peter Gagelmann skal sættes i Blåtårn eller stille kaution for, at han inden tre dage tilfredsstiller kongen af Englands tjener. — Kgl. Bibl.

Peder Gagelmann [3]) skal I for jer lade kalde og lade ham forstå dette herhosføjede brevs indhold, derhos lade ham forstå, at det er min befaling enten straks at søge det Blåtårn eller også at stille kaution til at tilfredsstille (contentere) kongen af Englands tjener inden tre dage.
Den ærlige mand lovede forgangne år så vist, at han det således skulle mage, at ingen videre klage skulle komme. Når hosføjede brev er læst, da skal det leveres ind i det tyske kancelli.
Kronborg den 16. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Saaledes kaldtes St. Olai Kirke i Helsingør i Modsætning til Mariæ Kirke, der var overladt til Byens tydske Menighed.
[2]) Modtaget paa Kronborg.
[3]) Se forrige Bind S. 85.

Side 41

Brev 51/4 * 16. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Om Byggearbejde ved Vibeke Kruses Hus i Kjøbenhavn, hvorfra den opgravede Jord skal føres til det nye Bradsted. — Kgl. Bibl.

Ieg Erfahrer, att der fattis biielcker offuer den kelder, Som kommer vnder wiibeckiis hus, Som nu staar y bygning, Huorfor y skall gørre den anordning, at der kommer Saa mange biielcker hen, Som behoff gørris.
Derhuos Skall Skiipper Rassmus Samsiing befahliis att lade legge Skødtprammen henop ymod samme biigning Och lade føre Iorden, som vdkaast Er derfraa, vd tiil ded Nii braadsted [1]), som Er giiordt vdenfor Rebberbanen.
Croneborrig den 16 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 51/4
Til Rentemestrene.

Om byggearbejde ved Vibeke Kruses hus i København, hvorfra den opgravede jord skal føres til det nye bradsted. — Kgl. Bibl.

Jeg erfarer, at der fattes bjælker over den kælder, som kommer under Vibekes hus, som nu står i bygning, hvorfor I skal gøre den anordning, at der kommer så mange bjælker hen, som behov gøres.
Derhos skal skipper Rasmus Samsing befales at lade lægge skødprammen henimod samme bygning og lade føre jorden, som er kastet ud derfra, ud til det nye bradsted [1]), som er gjort uden for Reberbanen.
Kronborg den 16. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 52/4 * 16. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Der skal sendes Tagkobber til Antvorskov og Skifersten til Toldboden i Helsingør. Kongen vil vide, hvem det er, som begynder at bygge ved Kjøbenhavns Vold. — Kgl. Bibl.

Ieg glemde nu siist, Ieg waar y københaffuen, at befahle, At der skall købis 16 Skiippund tagkobber och forskiickis henad Anderskou, paded man tager Icke Skaade pa kiirckens biigning [2]), Huorfor ded endnu Skall bestiillis, saat samme bigning for wiinther kan bliiffue foruariid.
Och Eptherdi taggiid pa tolboden her y byen bliiffuer forandrid [3]), och ded tilgaffns icke med andiid End med

oversæt: Brev 52/4
Til Rentemestrene.

Der skal sendes tagkobber til Antvorskov og skifersten til toldboden i Helsingør. Kongen vil vide, hvem det er, som begynder at bygge ved Københavns vold. — Kgl. Bibl.

Jeg glemte sidst, jeg var i København, at befale, at der skal købes 16 skippund tagkobber og sendes hen mod Antvorskov, på det man ikke tager skade på kirkens bygning [2]), hvorfor det endnu skal bestilles, så samme bygning før vinter kan blive forvaret.
Og eftersom taget på toldboden her i byen bliver forandret [3]), og det tilgavns ikke med andet end med

[1]) Maaske den forhen (S. 24) omtalte Dokke.
[2]) Om Arbejderne paa Antvorskovs Slotskirke s. forrige Bind S. 371.
[3]) Jvfr. ovfr. S. 28.

Side 42
(Brev 52/4 Fortsat fra side 41)

Skeffuersten kan bliiffue tackt, Saa skall Skeffuerstenen udi tyde skaffis hiid, Item bliij tiil Renderne.
Ieg glemde ochsaa nu siist udi En hast at Spørre epther, huem den Er, som begiinder att bigge op tiil wollen thuerdt offuer fraa Salig hoffmeisters gaard [1]). Ieg motte gerne uyde, huem der maa haffue giiffuid loff dertill, ty den woll haffuer Ieg laadid legge derher (!) och ingen anden, huorfor Ieg ochsa uiil uyde, huem der skall bigge op tiil den.
Croneborg den 16 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 52/4
(Brev 52/4 Fortsat fra side 41)
skifersten kan blive tækket, så skal skiferstenen i tide skaffes hid, ligeledes (item) bly til renderne.
Jeg glemte også sidst i en hast at spørge efter, hvem det er, som begynder at bygge op til volden tværs over fra salig hofmesters gård [1]). Jeg måtte gerne vide, hvem der må have givet lov dertil, thi den vold har jeg ladet lægge der og ingen anden, hvorfor jeg også vil vide, hvem der skal bygge op til den.
Kronborg den 16. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 53/4 * 19. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Nogle Breve skulle strax besørges videre med et Postbud. — Kgl. Bibl.

Disse herhuosføiiede Skriiffuelsser Skall Strax med En aff Postbudden afferdiigis.
Croneborrig den 19 Iunij Anno 1636.
Christian.

Tiil Riiga koster Ett skiippundt haamp 10 riix daler.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 53/4
Til Rentemestrene.

Nogle breve skal straks besørges videre med et postbud. — Kgl. Bibl.

Disse herhosføjede skrivelser skal straks med en af postbudene afstedkommes (afgøres).
Kronborg den 19. juni år 1636.
Christian.

Til Riga koster et skippund hamp 10 rigsdaler.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 54/4 * 19. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Der skal forfærdiges Sølvbeslag til fire Heste for Kongens egen Vogn. Der skal være i Forraad rødt Atlask til Edelknaberne. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Frands Rantzau ejede en Gaard ved Østervold med Have ud mod Vingaardstræde (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 70). 30. Juni 1636 fik tre forskjellige Personer Tilladelse til at indhegne Pladser ved Østervold til Haver og en Stenhuggerplads (anf. Skr. III, 166 f.).

Side 43
(Brev 54/4 Fortsat fra side 42)

Der Skal med ded første forferdigis Sølff beslag pa fiihre heste tiil myn Eiigen wogen paa den maaner, som dii forrige altiid werrid haffuer [1]), Huilckiid Skall settis paa Leertøy, Som Strax y køben: huos Remsniideren [2]) skall bestillis. Der skall ochsaa haffuis saa megiid Rødt atlask y forrad, som Eddelknaberne kan kleedis udi [3]), Som M: Erst [4]) skall haffue ued handen Imod Christian Randtzowis Briillup [5]).
Croneborrig den 19 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 54/4
(Brev 54/4 Fortsat fra side 42)
Der skal med det første forfærdiges sølvbeslag på fire heste til min egen vogn på den måde, som de forrige altid har været [1]), hvilket skal sættes på lædertøj, som straks i København hos remsnideren [2]) skal bestilles. Der skal også haves så meget rødt atlas i forråd, som edelknaberne kan klædes i [3]), som mester Ernst [4]) skal have ved hånden imod Christian Rantzaus bryllup [5]).
Kronborg den 19. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 55/4 * 20. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Stenene langs Kjøbenhavns Vold skulle graves op og føres op paa Volden. — Kgl. Bibl.

Rentemeisterne Skall uerre derom, att dii bekommer folck, Som graffuer dy Steene Op langs wollen Indentil byen ad, Som nu besettiis med haffuer Och hiitter alleuegne.
Steenen Skall Stiickeuiis fortingis at optage och skaffe op pa wollen. Dii skall beginde ued D: Ionassis [6]) gaard

oversæt: Brev 55/4
Til Rentemestrene.

Stenene langs Københavns vold skal graves op og føres op på volden. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal være derom, at de bekommer folk, som graver de sten op langs volden indadtil byen, som nu besættes med haver og hytter alle vegne.
Stenene skal stykkevis akkorderes (bortfæstes) at optage og skaffe op på volden. De skal begynde ved dr. Jonas' [6]) gård

---

[1]) Arbejdet overdroges 23. Juni til Jochum Feige, Oldermand for Guldsmedene i Kjøbenhavn, og menige Lavsbrødre (Rentemestr. Regnsk.).
[2]) Peder Eskildsen.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 57.
[4]) Skrædderen Ernst Møller.
[5]) Christian Rantzau til Breitenburg (f. 1614 † 1663), som havde været Christian IV's Kammerjunker (s. ovfr. S. 32), var trolovet med Dorothea Rantzau, en Datter af Hr. Ditlev Rantzau til Panker. Deres Bryllup stod 31. Juli 1636 i Itzeho, hvor baade Kongen, den udvalgte Prins og Hertugen af Gottorp vare tilstede (Dsk. Mag. V, 99 f. Lackmann, Einleit. zur Schlesw.-Hollstein. Hist. V, 144).
[6]) Dr. jur. & med. Jonas Carisius i det tydske Kancelli († 1619) ejede en Gaard ved Enden af Østergade (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. I, 604. II, 549).

Side 44
(Brev 55/4 Fortsat fra side 43)

ued Østerpordt, dersom den liiden haffue er begiindt, ymellom hussiid och wollen, Och saa continuere ded indtill Nørre Pordt. Eptherhanden Som Steenen taagis op paa wollen, daa uiill Staaketuerckiid tagiis op och foruaris, Saat dy strax ded ygen kan bruge, naar dii gaar uyder fordt, huiilckid Byen kommer till at gørre, Saoch ymidlertid att waare wollen for feehe, som kan gørre skade.
Croneborrig den 20 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 55/4
(Brev 55/4 Fortsat fra side 43)

ved Østerport, dersom den lille have er begyndt, imellem huset og volden, og så fortsætte det indtil Nørreport. Efterhånden som stenene tages op på volden, da vil stakittet (staaketværket) tages op og forvares, så at de straks kan bruge det igen, når de går videre fremad, hvilket byen kommer til at gøre, og også i mellemtiden at vogte volden for kvæg (fæ), som kan gøre skade.
Kronborg den 20. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 56/4 * 20. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Mangler ved Kongens Rejsevogne skulle udbedres. — Kgl. Bibl.

Rentemeisterne Skall lade forferdiige, huissom der fattis paa dii kudtzuogne, Som brugis, Naar Ieg reiisser, Epther Stalmeiisterens [1]) anfoddering.
Croneborrig den 20 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 56/4
56.
20. Juni 1636.
Til Rentemestrene.

Mangler ved kongens rejsevogne skal udbedres. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal lade forfærdige, hvad som der fattes på de kareter (kudskvogne), som bruges, når jeg rejser, efter staldmesterens [1]) anfordring.
Kronborg den 20. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 57/4 * 20. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Tolderne i Sundet have faaet Befaling til at skaffe dem 4000 Dlr. Kongen venter, at de Svenske ville lade den Hamp, han henter (fra Riga) paa sine egne Skibe, passere toldfrit. Om Edelknabernes Klæder. Kongens Folk skulle ikke age, uden de have særlig Tilladelse dertil af Kongen. Postvognene fra Vordingborg skulle gaa med til Haderslev. — Kgl. Bibl.

Ded er befahliid tollerne heer y Sundiid, at dii skall Skaffe eder 4000 dl. tiil af forsege (!), huad man dermed

oversæt: Brev 57/4

Til Rentemestrene.

Tolderne i Sundet har fået befaling til at skaffe dem 4000 dlr. Kongen venter, at de svenske vil lade den hamp, han henter (fra Riga) på sine egne skibe, passere toldfrit. Om edelknabernes klæder. Kongens folk skal ikke age, medmindre de har særlig tilladelse dertil af kongen. Postvognene fra Vordingborg skal gå med til Haderslev. — Kgl. Bibl.

Dette er befalet tolderne her i Sundet, at de skal skaffe jer 4000 daler til at forsøge (!), hvad man dermed

---

[1]) Arent v. d. Kuhla.

Side 45
(Brev 57/4 Fortsat fra side 44)

skall vdrette for ded første [1]). Naar samme haamp aff myne Skiib derfra hentiis, da lader dii Suenske den Nock tolfrii passere, Saframdt dii achter at bliiffue lenger ued den Siiste fredtzfordrag, der bleeff oprettid y kneerød [2]). Dii kleeder tiil Eddelknaberne skall besettis med liige saadan Snorer, som dii kleeder bleff besatt med, som dii Nu ygaar, paaded dii kan bruge dii kapper dertiil, som dii haffuer. Miit folck bør ingen wogen att haffue, vden dii haffuer myn hand derpaa, h[u]iilcken endnu faa hafft haffuer. Der kommer mange op att age, som motte uell gaa. Naar nogiid heell Nøduendig er att age, daa ued Stalmeisteren uell Raad.

Dii Postuogne fraa worringborre Skall Stalmeisteren lade gaa med vd tiil hadersleff, naar dii andre kommer derhen.
Croneborrig den 20 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 57/4
(Brev 57/4 Fortsat fra side 44)
skal udrette for det første [1]). Når samme hamp af mine skibe derfra hentes, da lader de svenske den nok toldfri passere, såfremt de agter at blive længere ved den sidste fredstraktat, der blev oprettet i Knærød [2]. De klæder til edelknaberne skal besættes med lige sådanne snører, som de klæder blev besat med, som de [fik] nu i går, på det de kan bruge de kapper dertil, som de har. Mit folk bør ingen vogn at have, medmindre de har min hånd derpå, hvilken endnu få haft har. Der kommer mange op at age, som måtte vel gå. Når noget helt nødvendigt er at age, da ved staldmesteren vel råd.

De postvogne fra Vordingborg skal staldmesteren lade gå med ud til Haderslev, når de andre kommer derhen.
Kronborg den 20. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 58/4 * 21. Juni 1636

Til Frederik Urne.

Befaling om Anbringelsen af en Indskrift paa nogle Klokker (paa Kronborg). — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Vt moneantur homines, Corda sursum Levare, me Christianus 4 fieri fecit, Anno Christi 1636, Ætatis 60, Regiminis 48, Coro: 40.

oversæt: Brev 58/4
58.
21. Juni 1636.
Til Frederik Urne.

Befaling om anbringelsen af en indskrift på nogle klokker (på Kronborg). — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

For at menneskene skal påmindes om at løfte deres hjerter opad, lod Christian 4. mig gøre, i Kristi år 1636, i hans 60. leveår, 48. regeringsår, 40. kroningsår.

---

[1]) Brevet til Tolderne i Sundet af 20. Juni om at erlægge 4000 Rdlr. til Rentemesteren Jørgen Vind til Betaling af noget Hamp findes i Sjæll. Tegn. XXVI, 68. Efter Sundtoldregnskaberne foregik Udbetalingen den 3. Juli.
[2]) Art. 4 i den Knærødske Fredstraktat af 1613 indeholder, at det skal staa Kongen af Danmark og Norges Undersaatter frit for at handle i Sverig og dets underliggende Provinser, uden at der maa lægges nogen Told eller Besværing paa deres Personer eller det Gods, de enten kjøbe eller sælge;

Side 46
(Brev 58/4 Fortsat fra side 45)

Dette skall M: hans Rottgetter [1]) tillstillis, at hand ded legger paa de Store klocker och bruge derhoes dend gandske titel. Hannom er befaled Strax at begynde med dend Største at forme. Mit paa klocken Skall ded gandske vaben gandske Stort komme paa dend ene Side, paa dend anden Side skall det hierte komme under een sky, huorudi Iehova kommer med hebreisker bogstaffuer, och skall der ingen ord mae komme paa Siden aff hiertet uden Dirige paa dend ene och meum paa dend anden Side. I hiertett eller derpaa Skall intett Settis. Huer bogstaffue, Som skall brugis till dette, som skall Staa paa Samme klocker, skall vere halffanden toll Stoere, Som dette her hoesføyede abc vduiser [2]). Patientia dend 21 Iunij Anno 1636 [3]).

oversæt: Brev 58/4
(Brev 58/4 Fortsat fra side 45)
Dette skal mester Hans Rottgiesser [1]) tilstilles, at han lægger det på de store klokker og bruger derhos den ganske titel. Ham er befalet straks at begynde med den største at forme. Midt på klokken skal det ganske våben ganske stort komme på den ene side, på den anden side skal det hjerte komme under en sky, hvori Jehova kommer med hebraiske bogstaver, og skal der ingen ord må komme på siden af hjertet uden Dirige på den ene og meum på den anden side. I hjertet eller derpå skal intet sættes. Hver bogstav, som skal bruges til dette, som skal stå på samme klokker, skal være halvanden tomme store, som dette her hosføjede abc udviser [2]). Patientia den 21. juni år 1636 [3]).

Brev 59/4 * 22. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Om Aftakning af nogle Folk, som ere antagne paa Maanedspenge. — Kgl. Bibl.

Eptherdi at tyden forløber, at Ieg Numehr inted lenger kan biie Epther wiinden, Saframdt Ieg uiil uerre tiilstede, Naar landtgeriichtid y lante holsten Skal holliis, Daa haffuer Ieg for gaadt ansiiet att lade dette skiib løbe henad holmen ygen och skaffe folckid aff, som Er antagen paa Manidtz penning [4]), Huilckid Ochsaa skall skee med ded folck, som Riigens Marskalck [5]) huos siig haffuer,

oversæt: Brev 59/4
Til Rentemestrene.

Om aftakning af nogle folk, som er antaget på månedspenge. — Kgl. Bibl.

Eftersom tiden forløber, at jeg nu mere intet længere kan bie efter vinden, såfremt jeg vil være til stede, når landretten i landegrevskabet Holsten skal holdes, da har jeg for godt anset at lade dette skib løbe hen mod Holmen igen og afskedige (skaffe af) det folk, som er antaget på månedspenge [4]), hvilket også skal ske med det folk, som rigens marskalk [5]) hos sig har,

lignende Ret tilstodes de Svenske i Danmark og Norge. Fra begge Sider gjordes Undtagelse med fremmed Drik, hvoraf skulde svares Accise.

---

[1]) Hans Kemmer.
[2]) Jvfr. Friis, Samlinger til Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 360 f. Af en Marginalnote ses, at Talen er om Kronborg.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[4]) Meningen er altsaa, at Kongen har opgivet Sørejsen paa Grund af Modvind og derfor vil aftakke Maanedstjenerne.
[5]) Jørgen Urne.

Side 47
(Brev 59/4 Fortsat fra side 46)

Naar gud uiil, at hand kommer fraa fleckerøen tilbage igen.
Pasientia den 22 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 59/4
(Brev 59/4 Fortsat fra side 46)
Når Gud vil, at han kommer fra Flekkerøy tilbage igen.
Patientia den 22. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 60/4 * 23. Juni 1636

Til Frederik Urne.

Om Antagelsen af en ny Slotsfoged paa Frederiksborg. Om forskjellige Arbejder, der skulle udføres paa Hammermøllen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom du talede mig till nu Senisten om een anden Slodzfoget udi Iohan Bøguadz Sted [1]), da skall du vere derom, at du kand Spørge een op, som er døgtig der till. Haffde dend Samme, du talede mig till om, vered Saaledis, som hand burde, da haffde hand lenge siden veret befodrett. Hans øyesiun hoger mig intett [2]). Hammersmidden skalt du tillholde, att hand farer fort med de Stenger, som hand haffuer at giøre, Saa och at der tagis ingen forsømmelse i ded, som skall giøris paa dend gedtoffuen, som skall settis i backen ued Lunde haffuen. Der skall kiøbis een liden Skude med Sti veed [3]), som skall kløffuis heell smaat och leggis op Strax ued det hus, som de mursteen nu Staaer udi. Effter hoesføyede model Skall Caspar Fincke

oversæt: Brev 60/4
Til Frederik Urne.

Om antagelsen af en ny slotsfoged på Frederiksborg. Om forskellige arbejder, der skal udføres på Hammermøllen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Eftersom du talte til mig nu senest om en anden slotsfoged i Johan Bøgvads sted [1]), da skal du være derom, at du kan spørge en op, som er dygtig dertil. Havde den samme, du talte til mig om, været således, som han burde, da havde han for længe siden været befordret. Hans øjensyn behager (huer) mig intet [2]. Hammersmeden skal du tilholde, at han farer fort med de stænger, som han har at gøre, så og at der tages ingen forsømmelse i det, som skal gøres på den gæstestue (gedtoft), som skal sættes i bakken ved Lundehaven. Der skal købes en lille skude med kløvet brænde (stived) [3]), som skal kløves helt småt og lægges op straks ved det hus, som de mursten nu står i. Efter hosføjede model skal Caspar Fincke

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 5.
[2]) Af Frederiksborg Lens Regnsk. synes at fremgaa, at Johan Bøgvad beholdt Stillingen til 16. Oktbr. 1636, da han afløstes af Knud Jensen.
[3]) Stived brugtes som Brændsel, s. Kirkehist. Saml. 3. R. II, 510. Jvfr. Mejborg, Borgerlige Huse S. 30. 91. I Kronborg Lens Regnskab 1636—37 anføres en Udgiftspost til en Soldat, som 5. Juli sendtes til Halmstad efter Stived, der skulde bruges til den ny Smelteovn i Bakken ved Lundegaard. 28. Dec. 1638 udbetaltes der af Sundtoldkisten til Jakob Hybertsen, Indvaaner i Helsingør, Penge for Tømmer leveret til denne Smelteovn.

Side 48
(Brev 60/4 Fortsat fra side 47)

giøre Sex Støcker aff Iern. Rottgeteren skall holdis till at fare fort med formen till dend Store klocke. Frederichsborgh dend 23 Iunij Anno 1636 [1]).

oversæt: Brev 60/4
(Brev 60/4 Fortsat fra side 47)
gøre seks stykker af jern. Klokkesøberen (Rottgeteren) skal holdes til at fare fort med formen til den store klokke. Frederiksborg den 23. juni år 1636 [1]).

Brev 61/4 * 26. Juni 1636

Til Rentemestrene.

Kongen klager over, at Kalken, der bruges til Baadsmandsboderne ved Kjøbenhavn, ikke bliver slagen, men kun rørt omkring. — Kgl. Bibl.

Ieg waar Nu y Epthermiddag wde huoss dii Baadtzmandtz boder, Som biiggis ued S: Anne broe [2]), Och befunden, att kalcken inted bliiffuer Slaagen, mens Ickun Rørdt omkriing, saat kalcken ligger heell y baalgerne, huorfor sliigdt wiill haffuis y acht, Ellers bliiffuer der Skaarn aff aldt ded, der gørris.
Rossenborg den 26 Iunij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 61/4
Til Rentemestrene.

Kongen klager over, at kalken, der bruges til bådsmandsboderne ved København, ikke bliver slået, men kun rørt omkring. — Kgl. Bibl.

Jeg var nu i eftermiddag ude hos de bådsmandsboder, som bygges ved Sankt Annæ bro [2]), og befandt, at kalken intet bliver slået, men kun rørt omkring, så at kalken ligger hel i baljerne, hvorfor sådant vil haves i agt, ellers bliver der skarn (skade) af alt det, der gøres.
Rosenborg den 26. juni år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 62/4 * 26. Juni 1636

Til Frederik Urne.

Han skal sende to Fjerdinger med Penge fra Kronborg til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der Staaer paa Chroneborgh udi ded Rundeell udi min Stue ud till wolden tuende fieringer med penge, huilcke du Strax Skaltt Sende hid, Saa at de enten i afften eller i natt kand vere her. Kiøbenhaffn dend 26 Iunij Anno 1636 [3]).

oversæt: Brev 62/4
Til Frederik Urne.

Han skal sende to fjerdinger med penge fra Kronborg til København. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der står på Kronborg i det runddel i min stue ud til volden tvende fjerdinger med penge, hvilke du straks skal sende hid, så at de enten i aften eller i nat kan være her. København den 26. juni år 1636 [3]).

---

[1]) Modtaget paa Kronborg næste Dag.
[2]) ɔ: de saakaldte Nyboder. Jvfr. forrige Bind S. 375.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 49

Brev 63/4 * 2. Juli 1636

Til Rentemestrene.

Om Proviant til et Skib, som skal føre Hans Ulrik Gyldenløve til Weser, og om en Jagt, der skal føre Prins Christian og hans Gemalinde til Holsten. — Kgl. Bibl.

Rentemeisterne skall gørre den anordning, att der kommer Saa megiid prouiandt ind Paa ded skiib delmenhorst, som hans wldrich tiil hans fornødenhed herfraa tiil wesseren kan behøffue. Der Skall ochsaa forordnis En Iacht, som kan føre Prindzen Och hans gemahll Offuer fra Laaland tiil hiilligenhaffuen [1]).
Rossenborrig den 2 Iulij Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 63/4
Til Rentemestrene.

Om proviant til et skib, som skal føre Hans Ulrik Gyldenløve til Weser, og om en jagt, der skal føre prins Christian og hans gemalinde til Holsten. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal gøre den anordning, at der kommer så meget proviant ind på det skib Delmenhorst, som Hans Ulrik til hans fornødenhed herfra til Weseren kan behøve.
Der skal også forordnes en jagt, som kan føre prinsen og hans gemal over fra Lolland til Heiligenhafen [1]).
Rosenborg den 2. juli år 1636.
Christian.

Brev 64/4 * 3. Juli 1636

Juli 1636.
Til Rentemestrene.

Der skal skaffes Rejseklæder til nogle Drenge, som ere hos Valdemar Christian i Sorø, og som nu skulle sendes bort. — Kgl. Bibl.

Epthersom ded er H: Iost høg [2]) befahliid at affskaffe En dell aff dy drenge, som er huos greff woldemar [3]), daa skall Rentemeisterne tiil samme drenge forskaffe Reiissekleeder hen tiill Soer.
Anderskou den 3 Iulij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 64/4
Til Rentemestrene.

Der skal skaffes rejseklæder til nogle drenge, som er hos Valdemar Christian i Sorø, og som nu skal sendes bort. — Kgl. Bibl.

Eftersom det er hr. Just Høg [2]) befalet at afskedige en del af de drenge, som er hos grev Valdemar [3]), da skal rentemestrene til samme drenge forskaffe rejseklæder hen til Sorø.
Antvorskov den 3. juli år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Prins Christian var d. 31. Juli tilstede i Itzeho ved Christian Rantzaus Bryllup (ovfr. S. 43).
[2]) Just Høg var Hofmester paa Sorø Akademi fra 1623—1640. Tauber, Udsigt over Sorøe Academies Forfatning S. 34.
[3]) Valdemar Christian forlod Sorø Akademi 6. Oktobr. 1636. Tauber, anf. Skr. S. XXXVIII. Den 4. Novbr. fik Just Høg Brev om at aftakke Valdemar Christians Folk paa Sorø. Sjæll. Tegn. XXVI, 110.

Side 50

Brev 65/4 * 5. Juli 1636

Til Rentemestrene.

Om Anskaffelsen af nogle Klokker til Haderslev Kirke. — Kgl. Bibl.

Ieg bestiillede y wiinther thuende klocker tiil kyrcken heer y byen, den Ene Paa En allen Och tree toll y kriissiid, Och den anden En allen y kryssiid, huiilcke inted Er heer ankommen, Huorfor M: feliix [1]) skall befahliis, att hand siig med samme klocker Skiinder, saat dii kan werre heer for wiinther. Ieg haffuer forehriid samme klocker tiil kyrcken heer y byen [2]).
Hadersleben den 5 Iulij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Renthemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 65/4
Til Rentemestrene.

Om anskaffelsen af nogle klokker til Haderslev Kirke. — Kgl. Bibl.

Jeg bestilte i vinter tvende klokker til kirken her i byen, den ene på en alen og tre tommer i krydshvidt (diameter/størrelse), og den anden en alen i krydshvidt, hvilke intet er her ankommet, hvorfor mester Felix [1]) skal befales, at han sig med samme klokker skynder, så at de kan være her før vinter. Jeg har foræret samme klokker til kirken her i byen [2]).
Haderslev den 5. juli år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 66/4 * 5. Juli 1636

Til Rentemestrene.

De skulle sørge for Antvorskovs Forsynings med Malt, Ved og Kakkelovne til Kongens Vinterophold der. — Kgl. Bibl.

Eptherdi ded lacker ad tyden, att man faar at tencke paa wiintherleiierid, Da haffuer ieg befahliid wendtzel Rodtkiirche [3]) at gørre prouision paa Maaldt Och Brendeuyd ymod wiinther.
Huorfor y ochsaa Eder med anden Notturfft dertiil skall Retthe Och distemynder Øxen diidhen forordne, mens

oversæt: Brev 66/4
Til Rentemestrene.

De skal sørge for Antvorskovs forsyning med malt, ved og kakkelovne til kongens vinterophold der. — Kgl. Bibl.

Eftersom det lakker mod tiden, at man får at tænke på vinterlejet, da har jeg befalet Wenzel Rothkirck [3]) at gøre provision på malt og brændeved imod vinter. Hvorfor I også jer med anden nødtørft dertil skal rette og desforuden øksne derhen forordne, men

[1]) Om Felix Fuchs se forrige Bind S. 111.
[2]) I Aaret 1627 var Kirken i Haderslev bleven ødelagt ved Ildebrand. Til dens Udbedring og Udstyrelse skjænkedes betydelige Gaver, saaledes f. Ex. af Amtmanden Jørgen Ahlefeldt, der 1636 gav en smuk Prædikestol (Rhode, Saml. til Haderslev-Amts Beskriv. S. 105 f.).
[3]) Lensmand paa Antvorskov.

Side 51
(Brev 66/4 Fortsat fra side 50)

dem hen paa andre steeder lade komme. Och Epthersom pa Anderskou uyll behøffuiis En andel kackeloffuen och andiid, som sammestedtz inted fiindis Och dog fornøden gørris, daa Er hannem befahliid Eder derom att Auisere, saat y udi tyde kan tencke paa miiddell, ded att skaffe.
Hadersleben den 5 Iulij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 66/4
(Brev 66/4 Fortsat fra side 50)
dem hen på andre steder lade komme. Og eftersom der på Antvorskov vil behøves en del kakkelovne og andet, som sammesteds intet findes og dog gøres fornøden, da er det ham befalet jer derom at advisere, så at I i tide kan tænke på midler det at skaffe.
Haderslev den 5. juli år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 67/4 * 12. Juli 1636

Til Frederik Günther(?). [1])

Udkast til et Brev til Kaspar von Buchwald angaaende en Foged i Bramstedt og Bønderne i Bimöhlen. — Geh. Ark.

An H: Cassper von Buchwoldt [2]).

Das Er Cassper fohget in Bramsted darhiin durch wrteiil vndt Recht halthen Soll, das Er dii Iehrliiche haur von den wiisken [3]), so er weiither in viilen Iahren gebraucht, dan zu seiinem hoffue geleegen, hergebe Nach aussage Etzliicher darzu deputhiirte vnparteiieske leuthe.

Dii Bauren, So in Boiimöhlen [4]) wohnen, Soll Er keegen andere, So dem hoffue zu Bramsted so Nahe nit gelegen, vertawsken.

oversæt: Brev 67/4
Til Frederik Günther(?). [1])

Udkast til et brev til Kaspar von Buchwald angående en foged i Bramstedt og bønderne i Bimöhlen. — Geh. Ark.

Til hr. Caspar von Buchwald [2]).

At han, Caspar, skal holde fogden i Bramstedt til via dom og ret, at han giver den årlige leje (lejeafgift) af de enge (wiisken) [3]), som han ydermere i mange år har brugt, der ligger til hans gård, efter udsagn fra adskillige dertil deputerede upartiske folk.

De bønder, som bor i Bimöhlen [4]), skal han udveksle (bytte) med andre, som ikke ligger så nært til gården i Bramstedt.

---

[1]) Det er Frederik Günther, der har skrevet Datum paa det af Kongen udaterede Udkast; det kan maaske derfor formodes, at det har været sendt til ham.
[2]) Kaspar von Buchwald († 1669) var Amtmand i Segeberg fra 1629. Molbech, Christian IV's egh. Breve I, 363. Zeitschrift der Gesellsch. f. die Geschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein u. Lauenburg IV, 266.
[3]) Wiske (plattydsk) = Wiese, Eng.
[4]) Boyemolen, det nuværende Bimöhlen, en Landsby i Nærheden af Flækken Bramstedt i Segeberg Amt. Schröder und Biernatzki, Topographie der Herzogthümer Holstein u. Lauenburg, 2. Aufl., I, 219.

Side 52

Brev 68/4 * 14. Juli 1636

Til Hertug Frederik, Erkebiskop af Bremen.

Kongen vil sende Ditlev Reventlov og Reimar Dorn til Stade for at forhandle med Svenskerne om Buxtehudes Udlevering til Hertugen. Kongens Tanker med Hensyn til Rotenburg vil Hertugen erfare af Kaspar Schulte. — Geh. Ark.

Freundtlicher, Herdtzliiber Sohn, Dein Skreiiben Ist Miir zu handen gekommen, vndt daraus den Eiinholdt verstanden, verhalthe diich darauff freundt vatherliich niit, Das Ich kegen den 24 Huius M: Reuentlau vndt D: Dorn Naher Stade zu verreissen befohlen habe, daselbsten dii tractaten wegen Buxtehude zu versuchen [1]). Weiil nun selbiige tractaten Ohne geldt zuerlich können gethriiben werden, Als wiil nötig seiin, das dii gelder, so alhii beiisammen gebracht, Spaarsam an andere Örther verwendet werden, Auf das man desto Ehe dii Sweden aus Buxtehude bringen konthe. Befehle dich hiimit dem gewaltiigen Skudtz Gottes vndt verbleiibe dii zeiit meiines lebens

Dein getrewer vather
Christian.

Auff dem hausse Rensburch den 14 Iulij Anno 1636.

Was meine gedancken von wegen des hausses Rodenburch Seiindt, das werdestu von kassper Skulthen [2]) Erfahren.

oversæt: Brev 68/4

Til Hertug Frederik, Erkebiskop af Bremen.

Kongen vil sende Ditlev Reventlov og Reimar Dorn til Stade for at forhandle med svenskerne om Buxtehudes udlevering til hertugen. Kongens tanker med hensyn til Rotenburg vil hertugen erfare af Kaspar Schulte. — Geh. Ark.

Venlige, hjertenskære søn. Dit skrivelse er mig kommet ihænde, og deraf har jeg forstået indholdet. Jeg vil derpå venligt og faderligt ikke dølge for dig, at jeg mod den 24. i denne måned har befalet mester Reventlow og dr. Dorn at rejse til Stade for dersteds at forsøge traktaterne (forhandlingerne) angående Buxtehude [1]). Da nu samme forhandlinger vanskeligt kan drives uden penge, så vil det være nødvendigt, at de penge, som her er bragt sammen, anvendes sparsomt på andre steder, for at man desto hurtigere kunne bringe svenskerne ud af Buxtehude. Befaler dig hermed i Guds almægtige varetægt og forbliver din levetid
Din tro fader
Christian.

På huset Rendsborg den 14. juli år 1636.

Hvad mine tanker angående huset Rotenburg angår, det vil du erfare af Kaspar Schulte [2]).

---

[1]) I Løbet af Sommeren 1636 fandt der Underhandlinger Sted mellem Kongen og Sverig angaaende de svenske Troppers Rømning af Stade og Buxtehude i Stiftet Bremen, og der opnaaedes ogsaa en Overenskomst derom. Underhandlingerne drejede sig tillige om Stiftet Verden, som de Svenske ogsaa gik ind paa at rømme, efter at Hertugen havde lovet en Erstatning til Josias Rantzau, hvem Gustav Adolf havde overdraget det i Stiftet liggende Slot og Amt Rotenburg. Lackmann, Einleitung zur Schleswig-Hollsteinischen Historie V, 83—85. Slange S. 816. 842—43.
[2]) Landdrost hos Erkebispen af Bremen.

Side 53

Brev 69/4 * 14. Juli 1636

Til Rentemestrene.

„General-Gevaldigeren“ skal strax komme. Kongen klager over Postbudene. — Kgl. Bibl.

I skall befahle generall geualdiger [1]), at hand siig strax herud forføiier och heer forretter ded, som hand er bestiildt paa. Och Skall der giiffuis acht pa hannem, at hand skiinder siig. Tiil helliigenhaffuen Skall en Postuogen staa ferdig, som kan føre hans klaudiitecken [2]) med hans Redskab fordt.

Dii Erliige Postbud absenterer siig smuck, saat man haffuer Icke En, som man kan sende fraa siig [3]). Den Erliige man Iens Chanseler [4]) gaaff ieg loff at drage hen ad køben:, mens inted at hand Skulle bliiffue deer.
Rensborger huss den 14 Iulij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 69/4
Til Rentemestrene.

„Generalgevaldigeren" skal straks komme. Kongen klager over postbudene. — Kgl. Bibl.

I skal befale generalgevaldigeren [1]), at han sig straks herud forføjer og her forretter det, som han er bestilt til. Og der skal gives agt på ham, at han skynder sig.
Til Heiligenhafen skal en postvogn stå færdig, som kan føre bødlen (hans Klauditchen) [2]) med hans redskab bort.
De ærlige postbud fraværender (absenterer) sig smukt, så at man ikke har én, som man kan sende fra sig [3]). Den ærlige mand Jens Chanseler [4]) gav jeg lov at drage hen ad Københavns, men intet at han skulle blive der.
Rendsborg Hus den 14. juli år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 70/4 * 22. Juli 1636

Til Rentemestrene.

Om Indkøb af Tin i England. — Kgl. Bibl.

---

[1]) ɔ: Rigens Profos, Eberhard Danckliеb. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 158.
[2]) Klauditchen, Slutter, Bøddel. Naar Grimm (Deutsches Wörterbuch II, 628 s. v. Clauditchen) siger, at Diminutivformen forudsætter Forekomsten af Ordet „Claudit", uden at dette, som det synes, er forefundet paa Tydsk, kan det bemærkes, at det oftere træffes i ældre Dansk, se f. Ex. Nye Dsk. Mag. II, 21. Danske Saml. V, 144. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. I, 599. Om den Mand, Kongen omtaler, har heddet Hans, eller om Ordet „hans" her er et Pronomen, tør ikke afgøres; det sidste er vel det rimeligste.
[3]) I et Brev til Frederik Urne af 10. Juli 1636 befaler Kongen, at der skal afkortes Postvognsvenden Hans Lavritsen noget i nogle Kostpenge, som han har faaet paa Haderslev Slot, fordi han er sendt tilbage og ikke har fuldendt sin Rejse. Sjæll. Tegn. XXVI, 79.
[4]) Om dette Postbud se forrige Bind S. 360.

Side 54
(Brev 70/4 Fortsat fra side 53)

Ieg Sender Eder heerhuos ded breff tiil konningen y Engeland angaendis ded tiin, Som den købmand tiil myn fornødenhed y Engeland Skall købe [1]). Derhuos fiindis copii aff samme breff, paded hand inted wiider Indkøber End ded, som Ieg achter at beholde.
Rendersborrig huss den 22 Iulij Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 70/4
(Brev 70/4 Fortsat fra side 53)
Jeg sender jer herhos det brev til kongen i England angående det tin, som den købmand til min fornødenhed i England skal købe [1]). Derhos findes kopi af samme brev, på det han intet videre indkøber end det, som jeg agter at beholde.
Rendsborg Hus den 22. juli år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 71/4 * 7. August 1636

Til Jørgen Vind.

Om Skifersten til Taget paa Kongens Bryghus. Den paabudne Skat maa være tilstrækkelig til Søfolkenes Afregning. Rigsraadet bør bevilge de Penge, som Unionen med Hertugdømmerne nødvendiggjør. — Kgl. Bibl.

Wdaff dyn Skriiffuelsse erfahrer Ieg, at sperrid pa ded store Brøgger [2]) Nest gudtz hiielp bliiffuer ymod førstkommende Miichaelis ferdig til at reisse, och at dertil uiil behøffuis en stor haab Skeffuersten, ded med at tecke, Huorfor du begehrer at uyde, om dy med andid mehre, som den huosføiiede Seddel om formelder, Skall bestillis. Huorpa ieg dig inted forholder, at ieg mig inted andiid haffuer kund indbylde, end at der haffuer uerrid deraff en god forrad ved Børssen ud imod Christianshaffuen, Mens eptherdi der er ingen y forrad, da faar ieg tencke pa anden myddell, Naar gud uyl, ieg kommer tiilstede. Belangende Stangiern, Blii Och kabelgarn, Daa haffuer ded altiid bleffuen betaliid aff Riigens Indkomst, Och inted aff

oversæt: Brev 71/4
Til Jørgen Vind.

Om skifersten til taget på kongens bryghus. Den påbudne skat må være tilstrækkelig til søfolkenes afregning. Rigsrådet bør bevilge de penge, som unionen med hertugdømmerne nødvendiggør. — Kgl. Bibl.

Ud af din skrivelse erfarer jeg, at spærværket på det store bryggeri [2]) næst Guds hjælp bliver imod førstkommende mikkelsdag (michaelis) færdigt til at rejse, og at dertil vil behøves en stor hob skifersten det med at tække, hvorfor du begærer at vide, om de med andet mere, som den hosføjede seddel omformelder, skal bestilles. Hvorpå jeg dig intet forholder, at jeg mig intet andet har kunnet indbilde, end at der har været deraf en god forråd ved Børsen ud imod Christianshavn, men eftersom der er ingen i forråd, da må jeg tænke på andre midler, når Gud vil, jeg kommer til stede. Angående stangjern, bly og kabelgarn, da har det altid været betalt af rigets indkomst, og intet af

[1]) I Ausländische Concepten (Geh. Ark.) findes et Udkast af 22. Juli til et Brev til Karl I af England, hvori denne anmodes om at give Tilladelse til Udførsel af noget Tin, som Kongen har givet Jakob Madsen, Borger i Kjøbenhavn, det Hverv at kjøbe ved sin Skipper „Erasmus Marstrandius“.
[2]) Talen er om Genopbyggelsen af Kongens Bryggers i Kjøbenhavn, som var afbrændt 1632.

Side 55
(Brev 71/4 Fortsat fra side 54)

kammeriid. Den pabøden skatt [1]) kan nocksom strecke tiil Søefolckens affregning, huoreptherdy billiigen haffuer at bye. Naar der kommer bud epther ded kobber, som findis ued Sølffueruerckiid [2]), daa kan snardt paa Møllen ued Croneborg forferdigis saa megiid tagkobber, som behoff gørris. Saframdt dette Defension werck, som begiindt Er, skall continuere, Epthersom loffuid er, daa faar der penning heer ud. Riigens Raad haffuer epther Vnionen uel sendt folckiid heerud [3]), Mens ingen penning derhuos, huilcke med Stor besuering tagiis op paa renthe, 6 och 7 pro Cento, vansiiet man haffuer en stackiid tiid tiil Omslag.
Glyckstad den 7 Augustj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisteren Iørgen wiind tiill hande.

oversæt: Brev 71/4
(Brev 71/4 Fortsat fra side 54)
kammeriet. Den påbudne skat [1]) kan noksom strække til søfolkenes afregning, hvorefter de billigvis har at bie. Når der kommer bud efter det kobber, som findes ved Sølvværket [2]), da kan snart på møllen ved Kronborg forfærdiges så meget tagkobber, som behov gøres. Såfremt dette defensionsværk, som er begyndt, skal fortsætte, eftersom det er lovet, da må der penge herud. Rigets råd har efter unionen vel sendt folket herud [3]), men ingen penge derhos, hvilke med stor besvær tages op på rente, 6 og 7 procent, uanset man har en stakket tid til omslag.
Glückstadt den 7. august år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemesteren Jørgen Vind til hånde.

Brev 72/4 * 14. August 1636

Til Rentemestrene.

Kongen giver Ordre om forskjellige Tilberedelser til Leonora Christinas Bryllup. — Kgl. Bibl.

Epthersom ded lacker flux ad tiiden, att myn datters Brillup skall uerre [4]), huorfor y detthe eptherfølgende skall bestille : 1. Den gammel Saal paa københaffuen skall vnder lofftiid bekleedis med ded samme tapedtzerii, Som den uaar bekled med tiil prindtzens biilager, Nemliig med

oversæt: Brev 72/4
Til Rentemestrene.

Kongen giver ordre om forskellige tilberedelser til Leonora Christinas bryllup. — Kgl. Bibl.

Eftersom det lakker hurtigt mod tiden, at min datters bryllup skal være [4]), hvorfor I dette efterfølgende skal bestille : 1. Den gamle sal i København skal under loftet beklædes med det samme tapetseri, som den var beklædt med til prinsens bilager, nemlig med

[1]) Ved aabent Brev af 9. Juni 1636 var der paabudt en almindelig Landskat. Sjæll. Tegn. XXVI, 54.
[2]) Kongsberg Sølvværk.
[3]) Om de Tropper, der i Henhold til Unionen vare sendte fra Danmark til Hertugdømmerne i Aaret 1636, se Lackmann, Einleitung V, 21. 25. 27.
[4]) Leonora Christinas Bryllup med Korfits Ulfeldt var fastsat til den 9. Oktober 1636. Jvfr. for øvrigt om Brevets Indhold Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie I, 78—79.

Side 56
(Brev 72/4 Fortsat fra side 55)

ded tapetzerii paa Croneborrig. Om weggen skall brugis aff ded beste tapedtzerii, som Er paa frederigsborrig, som passer dertiill [1]), Och skall til sliigdt at forrette Hans Snecker [2]) brugis, och hannem derfor tilsiigis En klenning. 2. Der skall gørris En rendeban ferdig paa weiien, som man kommer op fraa høiibroe och gaar tiil Slottid, liige for wiinduerne paa sallen. Iudicer hussiid skall staa op tiill planckeuerckid eller stakettid om Slodzgraffuen, huor ded best siig skiicke kan. 3. Wiinen, Som paa Sallen brugiis skall, den Skall leggiis ind udi dy keller, som findis vnder samme Saal, Saat man den kan faa op ygennom dy hull, som dertiil giiordt Er. 4. Der skall udi tiide Sees Om tyntøy, som man tiil brylluppid kan bruge, Saoch duge och biilegger [3]). 5. Der skall Skaffiis saa mange Borde och bencker udi den liiden Saall udi myn Sommer och wiintherstue, saoch paa den gang, som er vdenfor ded Røde kammer, som behoff gørris, Huorom man siig udi ded danske Chanselii kan Erkundige, Eptherdi huos Chanseliid findis Regiisterid paa dennom, som buden [4]) Er.
Samme gang sauel som Brudhussiid skall behengis med tapedtzerii. 6. Der skall bestilliis Rostocker Øll imod Briilluppid, Saoch at der briggis danstøl Och Brøyhan y forrad. 7. Der skall føris 24 Støcker paa Rundelen ued Nørrepordt Och der Neer huos. 8. Der skall bestilliis haffuer tiil myne Och Prindtzens heste ymod samme tiid. Vdi børnehussiid skall der anleggis Ett støcke fløiell fiolenbrun Carnesin(!) aff densamme blomme, som ded Brangule er aff, Naar ett aff dii brangule støcker Er aff getowet [5]).
Wdi hans Boiiessøns Regenskab skall Epthersees, Om

oversæt: Brev 72/4
(Brev 72/4 Fortsat fra side 55)
det tapetseri på Kronborg. Om væggen skal bruges af det bedste tapetseri, som er på Frederiksborg, som passer dertil [1]), og skal til sådant at forrette Hans Snedker [2]) bruges, og ham derfor tilsiges en klædning. 2. Der skal gøres en rendebane færdig på vejen, som man kommer op fra Højbro og går til slottet, lige for vinduerne på salen. Judicerhuset skal stå op til plankeværket eller stakittet om slotsgraven, hvor det bedst kan skikke sig. 3. Vinen, som på salen skal bruges, den skal lægges ind i de kældre, som findes under samme sal, så man kan få den op igennem de huller, som dertil er gjort. 4. Der skal i tide ses om fint tøj (tyndtøj), som man til brylluppet kan bruge, så og duge og bænkedyners betræk (bilegger) [3]). 5. Der skal skaffes så mange borde og bænke i den lille sal i min sommer- og vinterstue, så og på den gang, som er uden for det røde kammer, som behov gøres, hvorom man kan erkundige sig i det danske kancelli, eftersom der hos kancelliet findes registeret på dem, som er budt [4]).
Samme gang såvel som brudhuset skal behænges med tapetseri. 6. Der skal bestilles Rostock-øl imod brylluppet, så og at der brygges dansk øl og breihan i forråd. 7. Der skal føres 24 stykker [kanoner] på runddelen ved Nørreport og der nær hos. 8. Der skal bestilles havre til mine og prinsens heste imod samme tid. I børnehuset skal der anlægges et stykke fløjl, violbrun karmesin, af den samme blomme [mønster], som det brangule er af, når et af de brangule stykker er afvævet [5]).

I Hans Boyesens regnskab skal efterses, om

[1]) Om Tapeterne se forrige Bind S. 184 og Smith, anf. Skr. I, S. XXXIV.
[2]) Hans Barchmann.
[3]) I Kronborg Lens Regnsk. 1636—37 forekommer en Udgift for Toning af „Bilegge och Wischeduge".
[4]) Kan ogsaa læses: beeden. Om Indbydelserne til Brylluppet se Smith, anf. Skr. I, 78.
[5]) ɔ: Væverstol.

Side 57
(Brev 72/4 Fortsat fra side 56)

dii penning paa kammergerichtes [1]) vnderholding Nu pa Nogle aars tiid paa myn Siide er vdgiiffuen.
Glyckstadt den 14 Augustj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 72/4
(Brev 72/4 Fortsat fra side 56)
de penge til kammerrettens (kammergerichtes) [1]) underhold, som nu på nogle års tid på min side er udgivet.
Glückstadt den 14. august år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 73/4 * 14. August 1636

Til Frederik Günther.

Udkast til et Svar, der skal gives den franske Gesandt St.-Chaumont paa hans Opfordring til at sende Gesandter til Fredsmødet i Køln. — Geh. Ark.

Resolution auff des fransossiisken Abgesanten anbringen.

Das Man den dach zu köllen Seiinem herren zu gefallen wiill besuchen lassen, wan man des tages vndt der keiisserlichen abgesanthen ankomst [2]), Ohne wessen kegenwardt Nichtes, So dem Vniuersall friiden diinlich sein kan, tractiret, viil wehniger geschlossen werden [3]).
Glyckstadt den 14 Augusti Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Friiderich gunther zu handen.

oversæt: Brev 73/4
Til Frederik Günther.

Udkast til et svar, der skal gives den franske gesandt St.-Chaumont på hans opfordring til at sende gesandter til fredsmødet i Köln. — Geh. Ark.

Resolution på den franske gesandts frembæring.

At man vil lade mødet (dagen) i Köln besøge for at gøre hans herre til behag, når man [er vis på] dagen og de kejserlige gesandters ankomst [2]), uden hvis nærværelse intet, som kan være tjenligt for den universelle fred, kan trakteres, langt mindre afsluttes [3]).
Glückstadt den 14. august år 1636.
Christian.

Udskrift: Frederik Günther til hånde.

---

[1]) Talen maa være om den tydske Rigskammerret.
[2]) Her mangle nogle Ord, der maa tænkes at være: gewiss ist, eller noget lignende.
[3]) Den franske Gesandt St.-Chaumont besøgte Christian IV i Glückstadt for at forhindre Kongen fra at arbejde paa en Separatfred mellem Kejseren og Sverig og tillige for at forebygge fjendtlige Skridt mod dette Rige. Hans første Proposition var af 14 Aug. (gl. St.; Frankrig Nr. 39, Geh. Ark.). Selve Kongens Svar herpaa af 15. Aug., hvortil Brevet i Texten er Udkastet, findes i Ausländ. Concepten. Jvfr. Fridericia, Danmarks ydre polit. Hist. II, 25—26.

Side 58

Brev 74/4 * 18. August 1636

Til Frederik Günther [1]).

Udkast til Svar paa St.-Chaumonds Replik. — Geh. Ark.

Resolution auff des hern abgesanthen Replica [2]).

Das Ein generall friide konthe gestiiffted werden, das hetthen wiir gerne gesehen vndt noch gerne segen(!), Das wiir aber vns solthen haben vernemmen lassen, das wiir keiinen friiden tractiren noch Acceptiren wollthen, Der könnich in franckereich wehre dan mit darein begriiffen, Daruon wissen wiir nichtes, Seindt auch gewis, das wiir solches kegen dem hern abgesanthen nit mit eiinem wordt gedacht haben. Der her abgesanter wiirdt es mit seiinem Im gegebenen skriifftlichen abskeiidt auch nit dar thun können.
Was fuhr discurs der abgesanther mit Eiinem Oder anderem gehabdt, das kan wehnig machen [3]). Den tag zu köllen zu geskiicken haben wiir zuaar gewilliget, Aber daraus wiirdt man nit sliissen können, das wiir vns dii Direction vnthernommen haben, Sondern lassen diiselbe gerne dem Babst, der versuchen kan, Ob er denselben generall oder Particular machen kan. Dii Newtralitet betreffende, wan der herr abgesanther nominę Regis suj vns Assecuriren wiirdt, das wiir von seiinen Assistenten nichtes, so vnss zu prędiuditz oder disreputation gereiichen kan, zu vermuhten haben, alssdan

oversæt: Brev 74/4
Til Frederik Günther [1]).

Udkast til svar på St.-Chaumonts replik. — Geh. Ark.

Resolution på den herre gesandts replik [2]).

At en universel (generall) fred kunne stiftes, det havde vi gerne set og så endnu gerne. Men at vi skulle have ladet os høre med, at vi ingen fred ville traktere eller acceptere, medmindre kongen i Frankrig var indbegrebet deri, derom ved vi intet, og vi er også visse på, at vi ikke

med et ord har omtalt sådant over for den herre gesandt. Den herre gesandt vil heller ikke kunne påvise det med den skriftlige afsked, der er givet ham.
Hvad for en diskurs gesandten har haft med den ene eller den anden, det kan betyde lidt [3]). At sende til mødet (dagen) i Köln har vi jo nok indvilget i, men deraf vil man ikke kunne slutte, at vi har påtaget os ledelsen (directionen), uden vi overlader gerne samme til paven (Babst), som kan forsøge, om han kan gøre den universel eller partikulær.
Hvad neutraliteten angår, når den herre gesandt i sin konges navn (nomine Regis sui) vil forsikre os, at vi intet har at formode fra hans assistenter, som kan strejke os til præjudice eller disreputation, alsdan

---

[1]) Frederik Günther har skrevet bag paa Brevet: Konigl. Mtts memorial wie der Frantzös: Ambassad: replica zubeantworten. Han er derfor vistnok Brevets Modtager.
[2]) St.-Chaumonts Replik var af 27. Aug. (n. St.; Frankrig Nr. 39, Geh. Ark.). Kongens Svar af 19. Aug., hvortil Brevet i Texten er Udkastet, findes i Ausländ. Concept. Et tredie Svar gaves den 20. Aug. Jvfr. Fridericia, anf. Skr. II, 25—26.
[3]) Om St.-Chaumonts tidligere Besøg hos Christian IV i Haderslev i Decbr. 1635 og hans Paastand om et Løfte, som Kongen da skulde have afgivet om kun at virke for en Fred, hvori Frankrig var optaget, se Fridericia, anf. Skr. II, 13—14.

Side 59
(Brev 74/4 Fortsat fra side 58)

wollen wiir dii Neutralitet Eiingeen, Sonsten wehre des herren abgesanthen fhoriiges viilfaltiiiges Erbiithen vm sonst.
Dii krone Sweden betreffende, So haben wiir mit selbiger kron starcke verbundtnus, woruon wiir nit abkommen können, vndt zueiffwelen Niit, wan selbige kron Etwas durch im anzuberingen hatt, Er wiirdt Io darauff eiine fullenkommen Instruction nebens darzu gehörigem Creditif haben, vndt solche negotia an Ordt vndt Ende, daa man miit leuthe versehen ist, dii man darbeii gebrauchen kan, zu proponiren gedencket. Vndt weiil der herr abgesanther zu wissen begehret, zu wass intention wiir dii Armatur, So verhanden, an dii handt genommen, So wiill man Ihm nit bergen, das diiselbe zu conseruation des landes fuhr herlossem gesiindecken vndt dii, so ohne verleub von ihre t[r]uppen reiithen, angeen gewessen (!), woruber auch vnsere Reuther Newlicher tage an etzliicher dergeleiiche gesellen gerathen.
Gliickstadt den 18 Augustj Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 74/4
(Brev 74/4 Fortsat fra side 58)
vil vi indgå neutraliteten, ellers var den herre gesandts forrige mangefoldige tilbud forgæves.
Hvad kronen Sverige angår, da har vi med samme krone et stærkt forbund, hvorfra vi ikke kan afvige, og vi tvivler ikke på, at hvis samme krone har noget at bringe på bane gennem ham, vil han jo have en fuldkommen instruks ved siden af dertil hørende akkreditiv (creditif), og han tænker at foreslå (proponere) sådanne forhandlinger (negotia) på sted og sted, hvor man er forsynet med folk, som man kan bruge derved. Og eftersom den herre gesandt begærer at vide, med hvad hensigt (intention) vi har taget den forhåndenværende udrustning (armatur) i brug, så vil man ikke dølge for ham, at samme har været beregnet på landets beskyttelse (conservation) mod herreløst tyende og dem, som uden tilladelse rider væk fra deres tropper, hvorfor vores ryttere i disse seneste dage også er stødt på adskillige af den slags svende.
Glückstadt den 18. august år 1636.

Christian.

Brev 75/4 * 21. August 1636

Til Frederik Günther.

Kongen giver ham Ordre til at lade en Anordning om Accisen trykke. — Geh. Ark.

Weiil du Nu guthe zeiit hast, dii Sachen fertig zu machen, So zu dem accyswercke gehören, alss sollestu daran Sein, das Es fertig wiirdt, vndt das driicken lassen, was daa soll gedriicket werden, Dan Ich teglich grossen skaden leiide, das Es nit im zuange gekommen [1]).
Rendersburch den 21 Augustj Anno 1636.
Christian.

Udskrift: A M: M: gunther.

oversæt: Brev 75/4
Til Frederik Günther.

Kongen giver ham ordre til at lade en anordning om accisen trykke. — Geh. Ark.

Da du nu har god tid til at gøre de sager færdige, som hører til accisvæsenet, så skal du være over det, at det bliver færdigt, og lade det trykke, som skal trykkes derom, thi jeg lider daglig stor skade, at det ikke er kommet i gang [1]).
Rendsborg den 21. august år 1636.
Christian.

Udskrift: Til mester (eller magister) M. Günther.

---

[1]) Talen er muligvis om den under 9. April 1636 udstedte Forordning for Hertugdømmerne om Licenter af ind- og udførte

Side 60

Brev 76/4 * 23. August 1636

Til Frederik Urne.

Om Indsendelse af Penge fra Helsingørs Toldkiste. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Tolderne udi helsingøer skall med det første skaffe forraaden Aff tollen hen ad Frederigsborgh och dend Sette ind i Ridderstuen. Qvitantzen paa Samme penge skall du Sende mig forseglet henad Kiøbenhaffn. Tollerne skall forsegle huer Seck i Seer och skriffue deris naffn der paa saaledis, att det intett kand gaa der aff. Roskildegaard Dend 23 Augusti Anno 1636 [1]).

oversæt: Brev 76/4
Til Frederik Urne.

Om indsendelse af penge fra Helsingørs toldkiste. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Tolderne i Helsingør skal med det første skaffe forråden af tolden hen til Frederiksborg og den sætte ind i Ridderstuen. Kvitteringen på samme penge skal du sende mig forseglet hen mod København. Tolderne skal forsegle hver sæk især og skrive deres navn derpå således, at det intet kan gå deraf. Roskildegård den 23. august år 1636 [1]).

Brev 77/4 * 29. August 1636

Til Frederik Günther.

Han skal i Hemmelighed tale med de to Franskmænd blandt Enspænderne om at rejse til Holland for at paagribe Mogens Gyldenstjerne levende eller død. — Geh. Ark.

Du sollest in geheim mit dii beiide fransossen, So vnter dii Enspendiger seindt [2]), Reeden, Doch so das der eiiner von dem anderen Nichtes weiis, vndt vernemmen, ob sii sich vnthersteen wollen, Miir Mogens gyldenstern Endtwedder todt oder lebendig zu skaffen [3]). Welcher

oversæt: Brev 77/4
Til Frederik Günther.

Han skal i hemmelighed tale med de to franskmænd blandt enspænderne om at rejse til Holland for at pågribe Mogens Gyldenstjerne levende eller død. — Geh. Ark.

Du skal i hemmelighed tale med de begge franskmænd, som er blandt enspænderne [2]), dog således at den ene intet ved om den anden, og erfare, om de vil understå sig at skaffe mig Mogens Gyldenstjerne enten død eller levende [3]). Hvilken

Varer. Cronhelm, Corpus statutor. provincial. Holsatiæ; Schlesw.-Holst. Landgerichts-Ordnung S. 165—67. Jvfr. Ipsen, Die alten Landtage der Herzogthümer Schleswig-Holstein S. 199—200.

---

[1]) Modtaget paa Frederiksborg samme Dag.
[2]) Synes efter Fortegnelsen over Enspænderne hos Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 158—59, at maatte være Mathurin Dupont og Antony Darsy.
[3]) Mogens Gyldenstjerne til Fultofte i Skaane, Søn af Mogens Mogensen Gyldenstjerne og Hille Ebbesdatter Ulfeldt, gift med Sophie Rantzau, havde været Lensmand paa Varberg

Side 61
(Brev 77/4 Fortsat fra side 60)

Nun Solches effectuiren wiirdt, dem wiil ich daussendt Reiix daler skencken, zur zeehrung Soll ein Iehliicher 200 riix daler bekommen. Vndt können Sii Recta von der glyckstadt wber nach hollandt faahren, wor man vermeinet, das Er sich auffhalthed, vndt mus ihnen seiin alther vndt persohn woll Eiiingebildet werden. Souern sii nun sehen werden, Dass Selbiiger gyldenstern wiidder todt noch lebendich kan weckgebracht werden, Alssdan sollen Sii beii dem Magistrat des ordtz, wor sii im finden, um Arrest anhalthen, worzu Ihnen diinlige Skreiiben Sollen mitgegeben werden, welche Skreiiben miit dem Ersten sollen verfertigett werden, auffdas sii strax nach meiner, Ob godtt wiil, gelyckliche ankomst können wntherskriiben vndt abgefertiget werden.
Kopenhagen den 29 Augustj Anno 1636.

Christian.

Udskrift: A M: M: gunther.

oversæt: Brev 77/4
(Brev 77/4 Fortsat fra side 60)
nu sådant effektuerer (udfører), ham vil jeg skænke tusind rigsdaler, og til rejsepenge (tæring) skal hver især få 200 rigsdaler. Og de kan fare direkte (recta) fra Glückstadt over til Holland, hvor man mener, at han opholder sig, og hans alder og person må indprentes dem vel. Såfremt de nu ser, at samme Gyldenstjerne hverken kan bringes væk død eller levende, da skal de hos magistraten på det sted, hvor de finder ham, anholde om arrest, hvortil tjenlige skrivelser skal gives dem med, hvilke skrivelser med det første skal udfærdiges, for at de straks efter min, om Gud vil, lykkelige ankomst kan underskrives og afsendes.
København den 29. august år 1636.
Christian.

Udskrift: Til mester (eller magister) M. Günther.

_____
1610—1633. I denne Egenskab havde han behandlet Bønderne med megen Haardhed, hvilket gav Anledning til Klager over ham, og han blev derfor afsat som Lensmand 1633. Derpaa blev der anlagt forskjellige Processer imod ham, hvoraf to paakjendtes af Herredagen den 17. April 1635. I den ene dømtes han til at tilbagebetale en Bonde Gundel Thoresen 80 Dlr., som han havde aftvunget ham ved at holde ham i Fængsel. I den anden og alvorligere dømtes han for at have gjort Uret ved 1622 at have foranlediget en Herredstingsdom, hvorved nogle Bønder, der havde holdt Møder i Lenet for at formaa Almuen til at indgive et Bønskrift til Kongen om Formindskelse i deres Hoveri, vare dømte til at miste deres Hals; han skulde staa de Henrettedes Slægtninge til Rette derfor. Mogens Gyldenstjerne bestemte sig imidlertid til at undgaa Dommens Udførelse ved at flygte; han døde 1639 i Vianen i Nederlandene. P. v. Möller, Halländska Herregårdar: Lindhult. P. v. Möller, Bidrag till Hallands Hist. I, 279 ff. Herredags-Dombogen for 1635 i Geh. Ark. — Om Beslaglæggelsen af hans Gaard Søholm, som hans Hustru senere fik igjen, findes forskjellige Breve, især af 3. Maj 1635, 7. Januar og 4. Novbr. 1636. Sjæll. Tegn. XXV, 411. XXVI, 1. 110.

Side 62

Brev 78/4 * 30. August 1636

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordrer om Forfærdigelsen af Klædninger og nogle andre Sager til Valdemar Christian og hans Præceptor og Tjenere samt til Frøkenernes og Vibeke Kruses Piger. Der skal bestilles ølandske Fliser til en Sal paa Kjøbenhavns Slot. Kongen vil vide, hvad Fyret paa Kullen koster. — Kgl. Bibl.

Der skall strax sendis bud Epther M: Ernst Møller, Som skall befahlis at forferdige greff woldemar tree klenninger aff dii beste kleeder, hans [1]) haffuer aff myne, huoryblandt den beste huiide klenning skall uerre den Ene. Huad som aff samme kleeder affgaar, ded skall med fliid foruaris Indtil wiider beskeen.
Greffuen Skal derforuden gørris En Reisse Och thu dageliige klenninger med all derris tilbehøring, Item ett skriin til hans liinkleeder och en kiiste tiil hans kleeder, som M: andres [2]) skal beslaa. Hannem skall ochsaa gørris Ett lydid flaaskefoder epther D: pether Paiis anordning. Hans pręceptor [3]) skall gørris En Reisse och en Ehre klenning, hanss drenge, folck och kudtsker Skal kleedis udi Rødt och guldt.

Frøckernis Och wiibeckiis Piiger skall kleediis vdi Røde skørdt och Røde fløuelss trøiier med grønne tafftiis forrekleeder, huoryblandt Lyssebedt Soffiies amme skall med regnis, dog at hun bekommer aff kaffa en Suordt trøiie.
Der skall bestillis saa mange Ølandtske fliisser vngeferlig, Som kunde haffue behoff tiil sallen, som er paa københaffuen vdenfor myn Stue [4]).

oversæt: Brev 78/4
Til Rentemestrene.

Kongen giver ordrer om forfærdigelsen af klædninger og nogle andre sager til Valdemar Christian og hans præceptor og tjenere samt til frøkenernes og Vibeke Kruses piger. Der skal bestilles ølandske fliser til en sal på Københavns Slot. Kongen vil vide, hvad fyret på Kullen koster. — Kgl. Bibl.

Der skal straks sendes bud efter mester Ernst Møller, som skal befales at forfærdige grev Valdemar tre klædninger af de bedste klæder, han [1]) har af mine, hvoriblandt den bedste hvide klædning skal være den ene. Hvad som af samme klæder afgår, det skal med flid forvares indtil videre besked.
Greven skal desuden gøres en rejse- og to daglige klædninger med alt deres tilbehør, ligeledes et skrin til hans linned og en kiste til hans klæder, som mester Andreas [2]) skal beslå. Ham skal også gøres et lille flaskefoder efter dr. Peder Pajus' anordning. Hans præceptor [3]) skal gøres en rejse- og en æresklædning, hans drenge, folk og kuske skal klædes i rødt og guld.
Frøkenernes og Vibekes piger skal klædes i røde skørter og røde fløjls trøjer med grønne taftes forklæder, hvoriblandt Elisabet Sofies amme skal medregnes, dog at hun bekommer af kaffa en sort trøje.
Der skal bestilles så mange ølandske fliser omtrent, som kunne have behov til salen, som er på København[s Slot] uden for min stue [4]).

[1]) Mon Fejlskrift for: han.
[2]) Andreas Bentzwinger, Smed paa Bremerholm.
[3]) Den senere Professor i Sorø M. Henrik Ernst, som 1635 afløste M. Wichmann Hasebart. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 188.
[4]) De forskjellige Ordrer i dette Brev have uden Tvivl for en stor Del været foranledigede ved Forberedelserne til Leonora Christinas Bryllup. Jvfr. Smith, anf. Skr. I, 79. xxxiv.

Side 63
(Brev 78/4 Fortsat fra side 62)

Ded skall Erfahris, huad den løchte paa kullen koster Om Aarid at holde ued macht.
Rossenborrig den 30 Augusti Anno 1636.
Christian.

Segermageren skal driiffuis tiil, at hand gør ded Segeruerck ferdig, hand haffuer vnder henderne [1]).

Udskrift: Renthemeisterne til hande.

oversæt: Brev 78/4
(Brev 78/4 Fortsat fra side 62)
Det skal erfares, hvad lygten på Kullen koster om året at holde ved magt.

Rosenborg den 30. august år 1636.
Christian.

Urmageren (sejermageren) skal drives til, at han gør det urværk (sejerværk) færdigt, han har under hænderne [1]).

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 79/4 * 1. Septbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Forfærdigelse af Hestedækkener. — Kgl. Bibl.

Rentemeiisterne skall lade forferdiige 34 hestetecker med derris ziiradt Och dem hiid tiil Beriideren [2]) forskiicke.
Anderskou Slott den 1 Sep: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 79/4
Til Rentemestrene.

Om forfærdigelse af hestedækkener. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal lade forfærdige 34 hestedækkener med deres zirat (udsmykning) og dem hid til berideren [2]) forskikke.
Antvorskov Slot den 1. sep: år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 80/4 * 3. Septbr. 1636

Til Rigsraadet.

Kongen meddeler det, at han tænker paa at antage Freden i Prag, og udbeder sig dets Betænkning om, hvorledes Rigets Grænser bør sættes i Sikkerhed paa Grund af den Fare, som derved indtræder for Angreb fra Sverig. — Geh. Ark.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 6. 17. Decbr. 1636 fik Sejermageren Josias Schytte Betaling (128 Rdl.) for et nyt Sejerværk, han havde gjort til Kongen og afleveret 13. Oktbr. Men Rentemestr. Regnsk., hvorfra denne Notits er hentet, viser tillige, at Sejermageren Hans Mesger 4. Aug. 1636 fik 300 enk. Dlr. paa Regnskab for et Sejerværk, han skulde forfærdige til Kongen, og som skulde opsættes paa Kronborg. Herefter kan det maaske være tvivlsomt, hvilken af de to Sejermagere det er, Kongen sigter til; men det er dog snarest den første.
[2]) Ejler Pedersen.

Side 64
(Brev 80/4 Fortsat fra side 63)

Epthersom vdi ded Rommiske Riige Nu en Rom tiid [1]) adskiillige Motus haffuer werrid y Suang, Och diisamme Numer, gud werre loffuid, Paa franckerig och Suerrig Neer erre Sopierit och affskaffit, Och wy dageliigens molesteris vdaff hans kerliighed Churfursten aff Saxen, at uy skulle acceptere den Praager friid, Och siig derhuos Erbødiid, at h: k: wiille aldt ded, Som derudi fantiis, som oss udi nogen made kunde uerre ymod, laade caseere och affskaffe, Huorfor uy ingen wndskiilding Seer, att uy samme friid inted med dii andre firster udi ded Rommiske Riige Skulle acceptere. Huilckid uden thuiiffuel Suerrigis krone med siine Alliierte wiil Optage vdi en wnd mening. Huorfor wy Nadigst wille, at Riigens Raad Os derris betenckende skall siige, huorledis man Riigens grendtzer best kan sette y syckerhed Och for all wforskiild Och wformodende offuerfall Och yndfall kunde werre forseckerid 2). Koldinghus den 3 Septembris Anno 1636. Christian.

Udskrift: Den første Proposition, Som Danmarckis Riigis Raad paa koldinghus den 3 sem: Anno 1636 skall proponeris.

oversæt: Brev 80/4
(Brev 80/4 Fortsat fra side 63)
Eftersom der i det Romerske Rige nu en rum tid [1]) adskillige uroligheder (motus) har været i svang, og de samme nu, Gud være lovet, på Frankrig og Sverige nær er dæmpet (sopierit) og afskaffet, og vi daglig ombæres (molesteris) af hans kærlighed kurfyrsten af Sachsen, at vi skulle acceptere Pragerfreden, og han har sig derhos tilbudt, at hans kærlighed ville alt det, som derunder fandtes, som os i nogen måde kunne være imod, lade kassere og afskaffe, hvorfor vi ingen undskyldning ser, at vi samme fred intet med de andre fyrster i det Romerske Rige skulle acceptere. Hvilket uden tvivl Sveriges krone med sine allierede vil optage i en ond mening. Hvorfor vi nådigst vil, at rigets råd os deres betænkning skal sige, hvorledes man rigets grænser bedst kan sætte i sikkerhed og for al uforskyldt og uformodet overfald og indfald kunne være forsikret [2]. Koldinghus den 3. september år 1636. Christian.

Udskrift: Den første proposition, som Danmarks riges råd på Koldinghus den 3. sep: år 1636 skal proponeres.

Brev 81/4 * 4. Septbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Forsendelse af Bly, Jern og Kobber til Koldinghus og Antvorskov. En Del af det Korn, som skal leveres i Madskat, skal gives til Nikkel Kock. — Kgl. Bibl.

Der skall med ded første forskaffis hiid tiil Slottens fornødenhed Bly och Iern med huiiss mehre Som denne herhuosføiiede fortignelssiis Indhold er. Der skall ochsa

oversæt: Brev 81/4
Til Rentemestrene.

Om forsendelse af bly, jern og kobber til Koldinghus og Antvorskov. En del af det korn, som skal leveres i madskat, skal gives til Nikkel Kock. — Kgl. Bibl.

Der skal med det første skaffes hid til slottets fornødenhed bly og jern med hvis mere, som denne herhosføjede fortegnelses indhold er. Der skal også

[1]) Orig. har: tiil.
[2]) Jvfr. om denne Proposition og om Rigsraadets Svar af 4. Septbr. Fridericia, anf. Skr. II, 28—29. Rigsraaderne ware ved Kongebrev af 24. August indkaldte til et Møde i Kolding den 3. Septbr. Sjæll. Tegn. XXVI, 80.

Side 65
(Brev 81/4 Fortsat fra side 64)

for wynter Skaffis Blii och kobber henad Anderskou, Och Eptherdi vdi denne forsamling En Madskadt offuer aldt Riigid beuylgiid Er, Som udi korn Skall leffueris [1]), Da kan Nyckel kock deraff bekomme En party, Paded hand inted haffuer att klaage.
Koldinghus den 4 Septem: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 81/4
(Brev 81/4 Fortsat fra side 64)
for vinter skaffes bly og kobber hen mod Antvorskov. Og eftersom der i denne forsamling er bevilget en madskat over alt riget, som skal leveres i korn [1]), da kan Mikkel Kock deraf bekomme et parti, på det han intet har at klage.
Koldinghus den 4. september år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 82/4 * 4. Septbr. 1636

Til Frederik Urne.

Han skal udtage nogle Nøgler til Fadebursstuen og til nogle Skabe paa Frederiksborg. Frøkenerne ville om fjorten Dage komme dertil. Nogle Tapeter skulle sendes derfra til Kjøbenhavns Slot. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg sender dig herhoes hoffuet nøgelen till Frederigsborgh, som du skalt bruge till at udtage de nøgeler till Fadeburstuen och till Skabben paa gangen, huorudi lagenerne ligger, och ligger nøgelen till fadeburet udi ded skab, som er i winterstuen, som tillforne haffuer veret een dør, de andre nøgele ligger inde udi mit Smøkekammer paa Conthoret, som derudinden findis. Frøckenerne skall om fiorten dage hereffter begiffue sig fra hørsholm till Frederigsborg. Nøgelen skall du beholde hoes dig, indtill Gud vill, ieg kommer tillstæde. Huad tapetzerie der begeris fra Frederigsborgh aff hans Snecker till Sallen paa Kiøbenhaffns udstaffering, det skall forskaffis derhen. Coldinghus dend 4 Septembris 1636 [2]).

oversæt: Brev 82/4
Til Frederik Urne.

Han skal udtage nogle nøgler til fadebursstuen og til nogle skabe på Frederiksborg. Frøkenerne vil om fjorten dage komme dertil. Nogle tapeter skal sendes derfra til Københavns Slot. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Jeg sender dig herhos hovednøglen til Frederiksborg, som du skal bruge til at udtage de nøgler til fadebursstuen og til skabene på gangen, hvorunder lagenerne ligger, og nøglen til fadeburet ligger i det skab, som er i vinterstuen, som tilforn har været en dør, de andre nøgler ligger inde i mit smukkekammer (smykkekammer) på kontoret, som findes derinden. Frøkenerne skal om fjorten dage herefter begive sig fra Hørsholm til Frederiksborg. Nøglen skal du beholde hos dig, indtil Gud vil, jeg kommer til stede. Hvad tapetseri der begæres fra Frederiksborg af Hans Snedker til salens udstaffering i København, det skal skaffes derhen. Koldinghus den 4. september 1636 [2]).

[1]) Rigsraadet havde den 4. Septbr. bevilget en Kornskat til Flaaden. Rigens Raads Breve Fasc. 49. Et aabent Brev udstedtes derom den 2. Oktbr. Sjæll. Tegn. XXVI, 86.
[2]) Modtaget paa Frederiksborg 10. Septbr.

Side 66

Brev 83/4 * 9. Septbr. 1636

Til Frederik Urne.

Om Saaning af nogen Rug i Strødam. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser er tillstillet fem tønder Rugh, som du med det første, skee kand, skallt lade Saa udi Strøedam [1]), huor du skalt lade pløye saa megett iord, som du kand lade Saa de fem tønder Rug udi. Glygstad dend 9 Septembris Anno 1636 2).

oversæt: Brev 83/4
Til Frederik Urne.

Om saaning af nogen rug i Strødam. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne brevviser er tilstillet fem tønder rug, som du med det første, det ske kan, skal lade så i Strødam [1]), hvor du skal lade pløje så meget jord, som du kan lade så de fem tønder rug i. Glückstadt den 9. september år 1636 2).

Brev 84/4 * 14. Septbr. 1636

Til Kammerskriveren Henrik Müller.

Han skal begive sig til Glückstadt og udbetale Penge til Oberst Friis og Ritmester Krabbe; tillige skal han opfordre Guvernøren i Glückstadt Christian Pentz til at gjøre Afregning med dem, som have noget at kræve. — Geh. Ark.

Kammerskriiffueren Skall y Morgen begiiffue siig henad glyckstad Och sammestedtz Betaale Offuerste friis [3]) Och Riitmeister krabbe [4]) Epther derris vnderskreffuen Rullers indholdt, Naar gubernøren sliigdt befahler, Och dertiil bruge dy Offuerbleffuen penning aff dy, som H: key von Anefeldt Siist leffuerede, Saaoch aff dy penning, Som fiindis udi dii thuende fieringer, som staar udi myt sengikammer sammestedtz. Och skall kammerskriiffueren

oversæt: Brev 84/4
Til Kammerskriveren Henrik Müller.

Han skal begive sig til Glückstadt og udbetale penge til oberst Friis og ritmester Krabbe; tillige skal han opfordre guvernøren i Glückstadt Christian Pentz til at gøre afregning med dem, som har noget at kræve. — Geh. Ark.

Kammerskriveren skal i morgen begive sig hen mod Glückstadt og sammesteds betale oberst Friis [3]) og ritmester Krabbe [4]) efter deres underskrevne rullers indhold, når guvernøren sådant befaler, og dertil bruge de overblevne penge af de, som Cai von Ahlefeldt sidst leverede, så og af de penge, som findes i de tvende fjerdinger, som står i mit sengekammer sammesteds. Og skal kammerskriveren

[1]) Ved Frederiksborg. Se forrige Bind S. 416.
[2]) Modtaget paa Frederiksborg den 16. Septbr.
[3]) Jesper Friis til Ørbæklunde (f. 1593 † 1643) var efter tidligere at have været Oberst over det sjællandske Regiment paa ny 1632 bleven Oberst, denne Gang over det jydske Regiment. Som saadan udkommanderedes han i Maj 1636 og indkvarteredes med sit Regiment i det Pinnebergske; efter et halvt Aars Tid blev han hjemfordret. Hans Michelsøn, Ligprædiken over Jesper Friis, Kbhvn. 1645.
[4]) Iver Krabbe.

Side 67
(Brev 84/4 Fortsat fra side 66)

Errindre gubernøren, At hand gør klaardt med dem, Som Nogiid y En eller anden made haffuer att kreffue.
Itzehou den 14 Septembris Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Kammerskriiffueren tiill hande.

oversæt: Brev 84/4
(Brev 84/4 Fortsat fra side 66)
Erindre guvernøren, at han gør klart med dem, som noget i en eller anden måde har at kræve.
Itzehoe den 14. september år 1636.
Christian.

Udskrift: Kammerskriveren til hånde.

Brev 85/4 * 21. Septbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om en fra dem modtagen Skrivelse og om et leveret Sejer-værk. — Kgl. Bibl.

Eders skriiffuelsse haffuer Ieg Emphangiid Och deraff tiilstanden huos Eder forstanden. Ded Seegerwerck haffuer denne breffuisser leffueriid. Huad pengen anlanger, derpa uyl ieg mig Erkleere, Naar gud uyl, ieg kommer tiil stede.
Glyckstadt den 21 Septembris Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt: Brev 85/4

Til Rentemestrene.

Om en fra dem modtagen skrivelse og om et leveret urværk (sejerværk). — Kgl. Bibl.

Deres skrivelse har jeg modtaget og deraf tilstanden hos jer forstået. Det urværk har denne brevviser leveret. Hvad pengene angår, derpå vil jeg mig erklære, når Gud vil, jeg kommer til stede.
Glückstadt den 21. september år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 86/4 * 28. Septbr. 1636

Til Kejser Ferdinand II.

Kongen forsikrer ham om sin Tilbøjelighed til i Gjerningen at vise ham og det romerske Rige sit Venskab og til, hvis Mod-parten fastholder ubillige Vilkaar, da at optræde imod det, som kan blive ham selv og hans Riger til Skade. — Afskrift i Haupt- u. Staats-Archiv i Dresden [1]).

[1]) Da Brevet kun kjendes i Afskrift, kan det ikke med Sikkerhed afgøres, om det er egenhændigt eller ikke. Det kaldes stadig i de senere Forhandlinger for en Haandskrivelse, men herved forstodes ogsaa ofte Breve med vedkommende Fyrstes egenhændige Underskrift. Dog synes dets hele Form nærmest at tyde paa, at det virkelig har været egenhændigt. Jvfr. for øvrigt om Brevet Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 30.

Side 68
(Brev 86/4 Fortsat fra side 67)

Wass E. L. an mich wegen stifftung naher freundtschafft durch meinen an Sie abgesandten Räthe [1]) gelangen lassen, habe Ich wol verstanden. Ob Ich nun zwar Chur Saxens L. meine mainung eröffnet, nit zweiflende, es werde solche E. L. hinterbracht sein, So habe Ich doch, nach dem Ich zaigern meinem diener an Sie abgeferttiget, derwegen verspührter Intention mit mir vngeferbete freundtschafft zupflegen Ihr hohen danckh sagen wollen, Sie freundtlich versicherende, dass Ich gleicher gestalt ganz genaiget E. L. dero hausses vnd dem Römischen Reiche alle affection vnd zwar im werckhe zuerweissen, welches dan eben die vrsache, warumb Ich bishero die friidens tractation so eiifferig getrieben, damit, wan man wieder verhoffen auf vnbillichen vnd vnbefuegten Sachen beruhete, Ich desto mehr vrsache von mir vnd meinen königreichen alles besorgendes præiudiz abzuwenden haben möge, zumahl E. L. vnuerborgen, wass Ich für andern Potentaten bey diesem werckh für Interesse, welches aber, ehe die vnbilligkeit erscheinet, wegen aufgerichteter Pacta nit so gar genaw attendirt werden mag. Da es aber noch zu tractaten gelangen solthe, wurden E. L. meine zu Ihr vnd dem Röm: Reich tragende affection zu sattem contento verspühren. Im übrigen referire Ich mich auf meinen Abgeordneten [2]) vnd recommendire E. L. seine sollicitatur vnd verpleibe neben empfehlung Gottes
E. L. getrewer Ohm
Christian.
Renderspurg den 28 Septbr. Anno 1636.

oversæt: Brev 86/4

(Brev 86/4 Fortsat fra side 67)
Hvad D. K. (Deres Kærlighed) har ladet nå mig angående stiftelse af et nært venskab gennem mine til Dem afsendte råd [1]), har jeg vel forstået. Skønt jeg nu vel har åbnet min mening for kurfyrsten af Sachsen, ikke tvivlende på, at samme vil være D. K. overbragt, så har jeg dog, efter at jeg har afsendt viseren, min tjener, til Dem, på grund af den mærkede intention om at pleje uforfalsket venskab med mig, villet sige Dem stor tak, venligt forsikrende Dem, at jeg på samme måde er ganske tilbøjelig til i gerning at udvise D. K., Deres hus og det Romerske Rige al affektion, hvilket da netop er årsagen til, hvorfor jeg hidtil så ivrigt har drevet fredstraktaten, for at jeg, hvis man mod forventning beroede på ubillige og ubeføjede sager, desto mere årsag måtte have til fra mig og mine kongeriger at afvende enhver frygtet præjudice, især da det ikke er skjult for D. K., hvad jeg frem for andre potentater har for interesse ved dette værk, hvilket dog, før ubilligheden viser sig, på grund af de oprettede pagter (pacta) ikke må attenders så ganske nøje. Men hvis det endnu skulle komme til traktater, ville D. K. til fuld tilfredshed (contento) mærke min affektion over for Dem og det Romerske Rige. I øvrigt refererer jeg mig til min afordrede [2]) og rekommandere D. K. hans ansøgning (sollicitatur) og forbliver med Guds anbefaling
D. K. trofaste ohm (onkel)
Christian.
Rendsborg den 28. september år 1636.

Brev 87/4 * 7. Oktbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Indkjøb af sort Damask til en Kjortel til Hofprædikanten samt om Indkjøb af Fjer. — Kgl. Bibl.

[1]) Christian Pentz og Gotlieb von Hagen, der vare hos Kejseren i Foraaret 1636. Fridericia, anf. Skr. II, 17—18.
[2]) Vistnok Sekretæren i det tydske Kancelli Hans Leonhard Klein. Fridericia, anf. Skr. II, 29.

Side 69
(Brev 87/4 Fortsat fra side 68)

I shall uerre derom, at y kan faa Sa megiid Suordt dammask, som tiil en Prestekiiortell, Och deraff strax lade gørre En kiiortell tiil hoffpredikanten [1]).
Rossenborg den 7 Octo: Anno 1636.
Christian.

Der skall ochsa Erfahris, om man kan faa flere fier tiil købss [2]).

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt: Brev 87/4
(Brev 87/4 Fortsat fra side 68)
I skal være derom, at I kan få så meget sort damask, som til en præstekjortel, og deraf straks lade gøre en kjortel til hofprædikanten [1]).
Rosenborg den 7. oktober år 1636.
Christian.

Der skal også erfares, om man kan få flere fjer til købs [2].

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 88/4 * 14. Oktbr. 1636

Til Kaj von Ahlefeldt (?) [3]).
Kongen har befalet Christian Pentz at forespørge hos Hertugen af Gottorp, om han anser det for rigtigt at aftakke de danske Krigsfolk, som ere i Krempe, eller om man skal beholde dem i Tjeneste. Der skal betales dem af de Penge, der ere forhaanden. Oberstlieutenant Rensberger skal blive liggende med sine Tropper i Glückstadt og Omegn. — Afskr. (efter Orig.) af B. C. Lund i den Ledreborgske Manuskriptsaml., 8., 448.

Ich habe H: [4]) Christian Pens befohlen sich naher gottorp zu verfühgen undt beii He[r]dzog Friderich sich erkündigen, ob Er rathsam zu sein erachted, das man die denske folck, So tu kromp [5]) biis Dato gehalten, nach hausse soll ziihen lassen oder winther [6]) im diinste nach verfliissung der Sep: Mohnat behalthen. Weil aber mir bekandt, das dii mittel darzu Schuerlig werden beii der hand konnen

oversæt: Brev 88/4
Til Kaj von Ahlefeldt (?) [3]).

Kongen har befalet Christian Pentz at forespørge hos hertugen af Gottorp, om han anser det for rigtigt at aftakke de danske krigsfolk, som er i Krempe, eller om man skal beholde dem i tjeneste. Der skal betales dem af de penge, der er forhånden. Oberstløjtnant Rensberger skal blive liggende med sine tropper i Glückstadt og omegn. — Afskr. (efter Orig.) af B. C. Lund i den Ledreborgske Manuskriptsaml., 8., 448.

Jeg har befalet hr. [4]) Christian Pentz at begive sig nær til Gottorp og hos hertug Frederik efterhøre, om han agter det for rådeligt, at man lader de danske folk, som til Krempe [5]) indtil dato er holdt, drage herhjem, eller om vinteren [6]) beholde i tjeneste efter september måneds udløb. Da det imidlertid er mig bekendt, at midlerne dertil vanskeligt vil kunne [være] ved hånden

---

[1]) Peder Pedersen Vinstrup (f. 1605 † 1679) var Hofprædikant fra 1635—1638 og blev derefter Biskop i Lund.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 29.
[3]) Afskriveren har til sin Afskrift tilføjet: „Opskriften uden paa var af Ælde udslidt, men ses at have været til en Ahrenfeldt.“ Det maa uden Tvivl have været en Ahlefeldt, muligvis Kongens Raad Kaj von Ahlefeldt. Jvfr. Brevet Nr. 84. — Den slette Afskrift er besørget af den i Nyerups Litteraturlexikon omtalte B. C. Lund, der døde 1809 som Sognepræst i Hellested.
[4]) Afskriften har: H. i.
[5]) ɔ: zu Kremp(e).
[6]) ɔ: weither(?).

Side 70
(Brev 88/4 Fortsat fra side 69)

gebracht werden, Als sollestu nebmst (!) H: Christian Pensse dasselbige folck zu Ross undt füsse münstern undt Sii von den gelderm (!), Soverhanden, cententiren [1]). Der Oberste Liuthenandt Riinsberger [2]) soll miit seiner compani nebmst So viill von den densken alss daussend man biis auff weiithern beskeiidt zu diss landes Defension in glyckstadt undt den umliigenden kuartiiren beliigen bleiiben.

Kopenhagen den 14 Octobris Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 88/4
(Brev 88/4 Fortsat fra side 69)
tilvejebragt, så skal du tillige med hr. Christian Pentz mønstre de samme folk til hest og til fods og tilfredsstille (contentere) [1]) dem med de penge, som er forhånden. Oberstløjtnant Rensberger [2]) skal med sit kompagni samt så mange af de danske som tusind mand indtil videre besked blive liggende til dette lands forsvar (defension) i Glückstadt og de omliggende kvarterer.
København den 14. oktober år 1636.
Christian.

Brev 89/4 * 18. Oktbr. 1636

Til Apothekeren Esaias Fleischer.

Om Leveringen af et Pund hvidt Tragant. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Der Apotecker Soll Eiin Pundt weiis dragandt [3]) herauff Skiicken.
Kopen: den 18 Octo: Anno 1636.
Christian [4]).

oversæt: Brev 89/4
Til apothekeren Esaias Fleischer.

Om leveringen af et pund hvidt tragant. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Apotekeren skal skikke et pund hvid tragant [3]) herop.
København den 18. okt: år 1636.
Christian [4]).

Brev 90/4 * 28. Oktbr. 1636

Udkast til en Svarskrivelse til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen, hvori Kongen fremhæver sine Bestræbelser for Tilvejebringelse af Fred og billiger det Svar, Hertugen har givet Hertug Georg af Brunsvig-Lyneborgs Afsending; der er givet Befaling til Hans Leonhard Klein om at virke for Ærkestiftets Neutralitet. — Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

---

[1]) ɔ: contentiren.
[2]) Gabriel Rensberger eller Regensberger ved det sjællandske Regiment, naturaliseret som dansk Adelsmand 1649, † 1661 i sit 67de Aar, s. Danske Saml. 2. R. II, 66 og de der anf. St. samt Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 201 f. Han havde 9. Juni 1636 faaet Ordre til at begive sig til Holsten med sit Regiment, blive der sammen med det andet danske Landfolk og modtage Befalinger af Obert Jesper Friis. Sjæll. Reg. XIX, 415.
[3]) Tragant, en Plante, der bruges i Lægekunsten.
[4]) Nedenfor er skrevet med en fremmed Haand: Hat missen ausgelesen werden van 3 ℔.

Side 71

(Brev 90/4 Fortsat fra side 70)

Andtwordt auff meines Sohns des Erdzbiiskopen Skreiiben.
Præmissis curialibus. Dass ich sein Skreiben Nebenst den beiilagen Emphangen [1]) vndt daraus dasienige, was H: Georgs L: an ihm des friidens halber vndt wegen des Niidersexiigen kreiidtzes anlage gelangen lassen. Verhalthen im darauff niit, das man dii friidens tractaten nit hette Stecken lassen, daa Chur Saxen diiselbe nit interrumpiert hetthe, Man hatt aber dessen vngeachted sich kegen dem Keiisser sich Erbotthen den selben zu Reassumiren, daneben höchsten fleiis angewendet, dii Krone Sweden auch darhiin zu disponiren, dii man darzu nit vngeneiiget befunden. Betreffende H: georgen abgesantes anbringen, vndt was im darauff zu Andtword geworden, das habe ich durchgesehen vndt befunden, das ess mit guthen Rationibus begegnet Seii. Dii Neutralitet vndt was dem anhengiich betreffende, So ist diiselbe Nebenst allem dem, was zu Conseruirung des Erdzstiiftes diinen kan, Dem Secretario Iohan leonardt kleiin befohlen in acht zu haben, vndt sol im das veberskiicketes memoriall zum veberflus zugeskiicket werden Miit befahll, das er siich darnach Riichten Soll. An M: kleiin Soll eiine copei des Memorials zugeskiicket werden, welcher der lakey mitnemmen kan, vndt von hamburch oder Brehmen durch ordinari post M: kleiin zugeskiicket werden.
Kopenhagen den 28 Octobris Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 90/4
(Brev 90/4 Fortsat fra side 70)
Svar på min søns ærkebiskoppens skrivelse.
Efter de sædvanlige høflighedsformler (præmissis curialibus). At jeg har modtaget hans skrivelse tillige med bilagene [1]) og deraf erfaret det, som hr. Georgs kærlighed har ladet nå ham angående freden og på grund af den nedersaksiske kreds' anlæg. Vi dølger ikke for ham derpå, at man ikke havde ladet fredsforhandlingerne (traktaterne) ligge, hvis kurfyrsten af Sachsen ikke havde afbrudt (interrumperet) samme; man har dog uanset dette tilbudt kejseren at genoptage (reassumere) samme, og desuden anvendt højeste flid på også at disponere kronen Sverige derhen, hvilken man ikke har fundet utilbøjelig dertil. Hvad angår hr. Georgs gesandts (afsendtes) frembæring, og hvad der derpå er givet til svar, det har jeg gennemset og fundet, at det er mødt med gode grunde (rationibus). Hvad neutraliteten og hvad dertil hører angår, så er samme samt alt det, som kan tjene til ærkestiftets bevarelse (konservering), befalet sekretæren Johan Leonhard Klein at have i agt, og skal det oversendte memorial til overflod tilskikkes ham med befaling om, at han skal rette sig derefter. Til mester Klein skal sendes en kopi (copei) af memorialet, hvilken lakajen kan tage med, og fra Hamburg eller Bremen sendes til mester Klein med den ordinære post (ordinari post).
København den 28. oktober år 1636.
Christian.

[1]) Hertug Frederik havde den 15. Oktbr. oversendt til sin Fader en Proposition fra Hertug Georgs Afsending Heinrich Bessell, dat. Vörde 28. Septbr., hvori der udtaltes Ønsket om Fortsættelsen af Kongens Fredsmægling og Beklagelse over Indkvarteringen i Brunsvig-Lyneborg, samt sit Svar, dat. 29. Septbr., hvori han havde lovet at anbefale Hertug Georgs Ønsker til sin Fader. Tillige anmodede han denne om at befale Klein at virke for Stiftet Bremens Neutralitet i Regensburg og sendte ham en Afskrift af en Memorial af 14. Oktbr., som han havde tilstillet Klein derom paa hans Gjennemrejse. Bremen Nr. 31 i Geh. Ark.

Side 72

Brev 91/4 * 4. Novbr. 1636

Til Frederik Urne.

Hans Barchmann skal ansættes paa Kronborg i Villum Lakajs Sted. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser [1]) skall hereffter brugis i willom Lackeyes [2]) Sted paa Chroneborgh, och hannom udi dannemendz neruarelse leffueris dett, som samme willom Lackey udi foruaring haffde, derhoes hoffuetnøgelen till huset. Kiøbenhaffn dend 4 Novembris 1636 [3]).

oversæt: Brev 91/4
Til Frederik Urne.

Hans Barchmann skal ansættes på Kronborg i Villum Lakajs sted. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne brevviser [1]) skal herefter bruges i Villum Lakajs [2]) sted på Kronborg, og ham skal i dannemænds nærværelse leveres det, som samme Villum Lakaj havde i forvaring, derhos hovednøglen til huset. København den 4. november 1636 [3]).

Brev 92/4 * 5. Novbr. 1636

Til Rentemestrene(?).

Om Forfærdigelsen af en ny Bryggerpande. — Kgl. Bibl.

Den Brøggepande, som altiid er brugdt, Siiden at Brøggerssid brende [4]), Skall wdbriidis Och ysønder Slaas Och Siiden forskiickis paa Møllen ued Croneborrig, Och deraff gørris En Nii tiil att bruge vdi ded andiid Brøggersse. Køben: den 5 Nouem: Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 92/4
Til Rentemestrene(?).

Om forfærdigelsen af en ny bryggerpande. — Kgl. Bibl.

Den bryggerpande, som altid er brugt, siden at bryggerset brændte [4]), skal udbruddes og isønder slås og siden forskikkes til møllen ved Kronborg, og deraf gøres en ny til at bruge i det andet bryggers. København den 5. nov: år 1636.
Christian.

---

[1]) Efter en Bemærkning i Randen er dette Hans Barchmann, Kongens Snedker. Medens han saaledes allerede nu ansattes paa Kronborg, fik han først 1640 Tilsynet med Snedkerarbejdet paa dette Slot (Danske Samlinger V, 193; jvfr. forrige Bind S. 184).
[2]) Villum Adam Lakaj havde 1624 faaet den Bestilling at forvare Tapetseriet paa Kronborg; 1633 nævnes han som den, der havde det Inventarium i Forvaring, som brugtes i Lysthuset i Lundegaarden, naar Kongen laa der (Danske Samlinger V, 190. 192). Jvfr. om ham Molbech, Christ. IV's Breve I, 461. 474. Han maa være død inden 3. Oktbr. 1636, da der i Følge Sundtoldregnskaberne paa denne Dag udbetaltes hans Arvinger et halvt Aars Besolding.
[3]) Modtaget paa Frederiksborg den 6. Novbr.
[4]) Kongens Bryggers i Kjøbenhavn var, som bemærket S. 54, brændt 1632.

Side 73

Brev 93/4 * 5. Novbr. 1636

Til Apothekeren Esaias Fleischer.

Ordre til at præparere nogle Pulvere og sende dem til Kongen. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Esseiias fleiisker Soll Nachfolgendes Puluer Prepariren vndt anhero Skiicken.
Ziitwer [1]) 8 lott, Muskaten nus, Muskaten Blumen, Galgant [2]), Negelken, Ingewer, weiissen weiirach, weiissen kiimmel, langen pheffer, Salben bletter, fennichell Samen, Annis Biibenel [3]), leckridtzer, weiissen Senff, Iedes 2 lodt, Sucker kandi 1 fiirtheill ℔.
Disses soll feiin gestossen werden vndt durch Eiin Siib gelassen vndt woll gemiisket werden.
Anderskou den 5 Nouembris Anno 1636.
Christian [4]).

Udskrift: Essaiiass fleiisker zu handen.

oversæt: Brev 93/4
Til apothekeren Esaias Fleischer.

Ordre til at præparere nogle pulvere og sende dem til kongen. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Esaias Fleischer skal præparere følgende pulver og skikke det herhen.
Zitwer [1]) 8 lod, muskatnød, muskatblomme, galgant [2]), nelliker, ingefær, hvid røgelse, hvidkommen, lang peber, salvieblade, fennikelfrø, anis-bibernelle [3]), lakrids, hvid sennep, hvert 2 lod, sukker-kandi 1 fjerdedel pund.
Dette skal fint stødes og lades gå gennem en si og blandes godt.
Antvorskov den 5. november år 1636.
Christian [4]).

Udskrift: Esaias Fleischer til hånde.

Brev 94/4 * 10. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Indkjøb af nogle Stole. — Kgl. Bibl.

Aff dette Slaags Stole Skall der Strax købis Sex, yhuor man dem bekomme kan, Och gelder ded liige, aff huad farue dy Er aff.
Køben: den 10 Nouem: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne till hande.

oversæt: Brev 94/4

Til rentemestrene.

Om indkøb af nogle stole. — Kgl. Bibl.

Af dette slags stole skal der straks købes seks, hvor man kan bekomme dem, og det gør det lige, af hvad farve de er af.
København den 10. nov: år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

---

[1]) Zittwer, en Plante.
[2]) Galgant, en Rod fra Asien (radix Galangæ).
[3]) Anis Bibernel (Pimpinella Anisum), Anis.
[4]) Nedenfor er skrevet med en fremmed Haand: „1636. Dieses ist ppt. [ɔ: præparirt] vnd den 8 xber zu Ihr K. M. vbersend werden.“ Desuden er tilføjet Prisen: 13 ℔.

Side 74

Brev 95/4 * 13. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Skriveren paa Mønten i Kjøbenhavn skal afskediges sammen med alle de øvrige Folk undtagen Møntmesteren. — Kgl. Bibl.

Eptherdi Man Ingen Myddell kan fiinde tiil at Miinthe heer paa mynthen vden myn Skaade, Daa Skall Renthemeisterne Afskaffe Mynthe Skriiffueren [1]) med aldt ded gesiindecken, paa mynthen fiindis, Mynthemeisteren [2]) vndertagen.
Københaffuen den 13 Nouembris Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Renthemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 95/4
Til Rentemestrene.

Skriveren på mønten i København skal afskediges sammen med alle de øvrige folk undtagen møntmesteren. — Kgl. Bibl.

Efterdi man ingen middel kan finde til at mønte her på mønten uden min skade, da skal rentemestrene afskaffe møntskriveren [1]) med alt det gesinde, som på mønten findes, møntmesteren [2]) undtagen.
København den 13. november år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 96/4 * 15. Novbr. 1636

Til Frederik Urne.

Om Afsendelse af et Skib til Abrahamstrup for at hente Ved. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom Stumpede Dorrette nu løber herfra henad Abrahamstrup till at lade weed Sammestedz, da skall du giøre dend anordning, at dend Strax faaer Sin ladning, Saa at hand Strax kand komme hid igien. Kiøbenhaffn dend 15 Novembris Anno 1636 [3]).

oversæt: Brev 96/4

Til Frederik Urne.

Om afsendelse af et skib til Abrahamstrup for at hente ved. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Eftersom Stumpede Dorrette nu løber herfra hen mod Abrahamstrup til at lade ved sammesteds, da skal du gøre den anordning, at den straks får sin ladning, så at han straks kan komme hid igen. København den 15. november år 1636 [3]).

Brev 97/4 * 15. Novbr. 1636

Til Dr. Peter Paynck.

Han skal sende en Flaske med Citronelixir op paa Slottet. — Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 980.

---

[1]) Povl Povlsen.
[2]) Peter Grüner.
[3]) Modtaget paa Frederiksborg den 16. Novbr.

Side 75
(Brev 97/4 Fortsat fra side 74)

D: Peter Paii soll eiine flaske auff dreii Podt miit Elixirium Citri auff das Sloss skiicken.
Kopenhagen den 15 Nouemb: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: D: Peter Paii zu handen.

oversæt: Brev 97/4
(Brev 97/4 Fortsat fra side 74)
Dr. Peter Pajus skal skikke en flaske på tre pot med Elixirium Citri op på slottet.
København den 15. november år 1636.
Christian.

Udskrift: Dr. Peter Pajus til hånde.

Brev 98/4 * 16. Novbr. 1636

Til Frederik Günther.

Han skal tale med den nederlandske Resident Karl v. Crakau og anmode ham om hans Hjælp til at faa Mogens Gyldenstjerne fangen i Holland. Han skal desuden advare ham mod at forebringe Foppe van Aitzemas uforskammede Ytringer for Generalstaterne. — Geh. Ark.

Du werdest diich guther massen zu endtsinnen wissen, was ich diir in der glyckstadt miit den Enspendigern wegen Mogens giildensees [1]) zu Reden befohlen. Weiil nun der hollandtsker Resident Carll v: krakau disse tage von miir Nobilitiret worden [2]), Als sollestu miit im reden, das Er zu Recompans Sodaner gnaden miir dii anleiitung thun wolthe, wii man selbigen gyldenstern in Arrest bringen konthe, das er daa im lande mich Rede vndt andtwordt geben muste auff das, was ich im zu besprechen habe. Daa du nun vernemmen werdest, das gedachter Resident geneiget ist miir in der sache diinste zu thun, Alsdan sollestu vernemmen, Ob er dissen wiinther, wii er wol phleeget, Naher hollandt geen wiirdt. Da er nun zu wissen begehret, worum man deswegen curiös is, Alsdan Sol im zur andtwordt gegeben werden, Das man selbiige Sache durch Im beii den herren Stathen zu Negotiiren geneiiget, vndt da er solches verrichten wiirdt, alsdan soll im Iehrliche besoldung auff 300 dl. gegeben werden. Daa er nun solches

oversæt: Brev 98/4
Til Frederik Günther.

Han skal tale med den nederlandske resident Karl v. Crakau og anmode ham om hans hjælp til at få Mogens Gyldenstjerne fangen i Holland. Han skal desuden advare ham mod at forebringe Foppe van Aitzemas uforskammede ytringer for Generalstaterne. — Geh. Ark.

Du vil vide at erindre dig på god måde, hvad jeg i Glückstadt med "Enspendigerne" [penge-anvisningerne] vedrørende Mogens Gyldenstjerne [1]) befalede dig at tale om. Da nu den hollandske resident Carl v. Crakau disse dage af mig er blevet adlet [nobiliteret] [2]), så skal du tale med ham, at han til gengæld for sådanne nådesbevisninger ville gøre mig den anvisning, hvorledes man kunne bringe samme Gyldenstjerne i arrest, så at han der i landet måtte give mig rede og svar på det, som jeg har at tale med ham om. Da du nu vil fornemme, at den omtalte resident er tilbøjelig til at gøre mig tjeneste i sagen, da skal du fornemme, om han denne vinter, som han plejer, vil drage til Holland. Da han nu begærer at vide, hvorfor man i den anledning er nysgerrig [curiös], da skal ham til svar gives, at man er tilbøjelig til at lade samme sag forhandle [negotiere] gennem ham hos herrerne stænder [Generalstaterne], og da han vil forrette sådant, da skal ham gives en årlig besoldning på 300 daler. Da han nu sådant

[1]) ɔ: Gyldenstjerne. Jvfr. Brevet Nr. 77.
[2]) Han fik Brev som dansk Adelsmand under 12. Novbr. 1636. Sjæll. Reg. XIX, 460.

Side 76
(Brev 98/4 Fortsat fra side 75)

Acceptiret, alsdan sollestu miit im wegen der Reiisse gelder tractiren vndt darneben in Ermahnen, das Er solches beii siich halthe vndt daruon mit keiinem mensken, er Seii auch weehr er wolle, Reeden oder communiciren.
Dauern Nun offtgedachter Resident Siich dehm, was forher Erwehnet, Accommodiren wiirdt, vndt du mercken ka[n]st, das es sein rechter Ernst Seii, Alsdan sollestu des Foppii vnuerskamthen discurs, So er zu Regensburch gehabt [1]), auff dii Baan bringen vndt vernemmen, Ob er denselben nebenst dem fohrigen beii den herren Stathen forzubringen Sich vnthersteen wiill, vndt sollestu im versiicheren, Das, Daa dii herren Stathen Nach Foppii

discurs nur Eiine Miine machen, das sii pro Authoritate etwas thun wollen, Das ich alssdan dii althe meiinung folgen werde, das deer Erste Slaag Ein Monadtz zoldt werdt Seii.
Kopenhagen den 16 Nouembris Anno 1636.
Christian.

Udskrift: A M: M: gunther.

oversæt: Brev 98/4
(Brev 98/4 Fortsat fra side 75)
accepteret, da skal du med ham forhandle (tractere) angående rejsepengene og derne-st formane [ham], at han holder dette ved sig selv og ikke taler eller kommunikerer derom med nogen menneske, han være hvem han vil.
Dersom nu offtemeldte resident vil accommodere sig det, som forhen er nævnt, og du kan mærke, at det er hans rette alvor, da skal du bringe Foppes uforskammede diskurs, som han havde i Regensburg [1]), på bane og fornemme, om han vil understå sig til at forebringe samme tillige med det foregående hos herrerne stænder, og du skal forsikre ham, at hvis herrerne stænder efter Foppes diskurs blot gør en mine af, at de vil gøre noget pro autoritate, da vil jeg altsammen følge den gamle mening, at det første slag [afregning] skal være en måneds sold.
København den 16. november år 1636.
Christian.

Udskrift: Til M. M. Günther.

Brev 99/4 * 20. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger ugentlige Beretninger fra dem under sin Fraværelse om Sygdommen, om Tilstanden paa Bremerholm og om Virksomheden paa Møller-ne i Kjøbenhavn. — Kgl. Bibl.

Rentemeiisterne Skall udi myn frauerrelsse huer Otthe dage lade mig uyde tiilstanden heer Sammestedz, først, huorledis Sygdommen siig anlaader [2]). 2. Huorledis holmens Admirall [3]) befinder tiilstanden Paa Bremmerholmen Och

oversæt: Brev 99/4

Til rentemestrene.

Kongen forlanger ugentlige beretninger fra dem under sin fraværelse om sygdommen, om tilstanden på Bremerholm og om virksomheden på møllerne i København. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal i min fraværelse hver ottende dag lade mig vide tilstanden her sammesteds, først, hvorledes sygdommen sig anlader [2]). 2. Hvorledes holmens admiral [3]) befinder tilstanden på Bremerholmen og

[1]) Talen er om den nederlandske Resident i Hamborg Foppe van Aitzema, og det kan formodes, at hans omtalte Ytringer have drejet sig om Elbtolden.
[2]) Om den i Sommeren og Efteraaret 1636 herskende Pest se Mansa, Bidrag til Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Historie i Danmark S. 314 f.
[3]) Erik Ottesen Orning.

Side 77
(Brev 99/4 Fortsat fra side 76)

udi den Store Smiidde. 3. Om der faariis fordt med griinmalen, Som forordnid Er. 4. Om der tørriis Rue, Och om der Maaliis Saa Sterckt Paa waand Och weiirmøllen, Som derpaa Skee kan. 5. Om der gørris Och Maalis Saa megiid Maaldt, Som Skee kan. 6. Om walckmøllen ued wandkunsten brugiis vden forsømmelsse.
Tiil sligge bud att bringe herfra henad Roskiild Skall brugis Postuognen, Som derpaa passe Skall. Och skall der gørris Ett Paas tiil Samme bud, Som Skall gelde den wiinther ymellom køben: och Anderskou.
Rossenborre den 20 Nouembris Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Renthemeisterne til hande.

oversæt: Brev 99/4
(Brev 99/4 Fortsat fra side 76)
udi den store smedje. 3. Om der fås fodt med grynmalen, som forordnet er. 4. Om der tørres rug, og om der males så stærkt på vand- og vejrmøllen, som derpå ske kan. 5. Om der gøres og males så meget malt, som ske kan. 6. Om valkemøllen ved vandkunsten bruges uden forsømmelse.
Til slige bud at bringe herfra hen mod Roskilde skal bruges postvognen, som derpå passe skal. Og skal der gøres et pas til samme bud, som skal gælde den vinter imellem København og Antvorskov.
Rosenborg den 20. november år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

Brev 100/4 * 23. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Forfærdigelse af en Toldkiste. — Kgl. Bibl.

Renthemeisterne Skall werre derom, att der med ded første forferdigis En af dy tolkyster Och bliiffuer forskiickid henad Anderskou.
Paa Samme kyste Skall tegnis Rensborrig.
Rossenborg den 23 Nouem: Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 100/4
Til rentemestrene.

Om forfærdigelse af en toldkiste. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal være derom, at der med det første forfærdiges en af de toldkister, og bliver forskikket hen mod Antvorskov.
På samme kiste skal tegnes Rendsborg.
Rosenborg den 23. nov: år 1636.

Christian.

Brev 101/4 * 24. Novbr. 1636

Novbr. 1636.
Kongen tillader, at Regitse Bildes Bryllup med Staller Kaas maa foregaa i en Stue eller en Sal. — Geh. Ark.

Epthersom wy vnderdanigst aff frue Soffii Peder Bassiis Er tiiltaliid, Att hun Siin Søster datters Riigidtze Billes [1])

oversæt: Brev 101/4
Kongen tillader, at Regitse Bildes bryllup med Staller Kaas må foregå i en stue eller en sal. — Geh. Ark.

Eftersom vi underdanigst af fru Sofie Peder Basses er tiltalt, at hun sin søsterdatters Regitze Billes [1])

[1]) Regitse Bilde, en Datter af Klavs Bilde til Vandaas og Rosen-dal og Ingeborg Nielsdatter Parsberg, ægtede Staller Kaas.

Side 78
(Brev 101/4 Fortsat fra side 77)

Brøllup med Staller kaas vden nogen Stor seremoni motte anstiille och gørre, Daa haffuer wy Sliigdt Naadigst bewilgiid, at samme Adelss personer vdi En Stue Eller Saal maa Copuleris.
Rossenborre den 24 Nouembris Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 101/4
(Brev 101/4 Fortsat fra side 77)
bryllup med Staller Kaas uden nogen stor ceremoni måtte anstille og gøre, da har vi sådant nådigst bevilget, at samme adelspersoner i en stue eller sal må copuleres (vies).
Rosenborg den 24. november år 1636.
Christian.

Brev 102/4 * 25. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om Antagelse af en Tegnelærer til Ulrik Christian Gyldenløve. Der skal omhugges Hasseltræer paa Frederiksborg og Kronborg Len til at brænde Kul af til Brug paa Krudtmøllen. Nogle Penge skulle sendes til Frederiksborg. — Kgl. Bibl.

Ieg kan inted Rett errindre mig, Om ieg haffuer befahliid, Att Med den vnge kaarl, Som er y køben: och kan nogiid tegne, Skulle handliis, Att hand Skulle wnderuysse wldrich Christian. Huorfor, saframdt sliigdt Endnu inted befahliid Er, daa Skall ded Skee Endnu. Christoffer Suencke [1]) Skall befaliis, att hand Sender krudmageren hiid, att hand heer Och y kroneborre Lehne kan hugge Saa mange hassell omkring, Som hand behøffuer Paa thu eeller tree ars tiid tiil att brende kull aff tiilatt gørre kruud aff paa Møllen [2]).

Frederigsborg den 25 Nouem: Anno 1636.
Christian.

oversæt: Brev 102/4
Til rentemestrene.

Om antagelse af en tegnelærer til Ulrik Christian Gyldenløve. Der skal omhugges hasseltræer på Frederiksborg og Kronborg len til at brænde kul af til brug på krudtmøllen. Nogle penge skulle sendes til Frederiksborg. — Kgl. Bibl.

Jeg kan intet ret erindre mig, om jeg har befalet, at med den unge karl, som er i København og kan noget tegne, skulle handles, at han skulle undervise Ulrik Christian.
Hvorfor, såfremt sådant endnu intet befalet er, da skal det ske endnu. Christoffer Suencke [1]) skal befales, at han sender krudtmageren hid, at han her og i Kronborg len kan hugge så mange hassel omkring, som han behøver på to eller tre års tid til at brænde kul af til at gøre krudt af på møllen [2].
Frederiksborg den 25. nov: år 1636.
Christian.

[1]) Arkelimester.
[2]) Talen er vel om Krudtmøllen ved Lyngby (se forrige Bind S. 327). Den 4. Decbr. fik Lensmændene paa Kronborg og Kjøbenhavn, Frederik Urne og Niels Trolle, Breve om hver at udvise Krudtmageren 206 Læs Hasselved. Sjæll. Tegn. XXVI,

Side 79
(Brev 102/4 Fortsat fra side 78)

Der skall Erfahris, Om pa Slottid icke erre bleffuen Standendis thu fiieringer med Penning, Och om dii deroppe fiindis, da skall breffuisser tage dem med.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Brev 103/4 * 25. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

De skulle kræve en endelig Afgjørelse af Byfogeden i Kjøbenhavn Eske Jensens Regnskaber. — Kgl. Bibl.

Eptherdi ded Erfahris, at Biifogeden Eskel Iensøn Staar Epther med vnderskedtlige Store Regenskaber, Och samme mand bade Er Suaag [1]) Och ued ringe formue, Daa Skall y hannem for eder lade foddere Och hannem lade forstaa, myn befahling att uerre, at hand En Ende derpaa Skall gørre, Och at ieg ingen Snack lenger achter at tage derfor. Naar hand nu siig Erkleerer, at hand med all fliid ded, som hannem befahlis, wiil Eptherkomme, Da skall aff hannem tiiden Erfahris, Naar Sliigdt Skee kan, Huilcken tiid hannem dog inted lenger End strax epther Niitars dag førstkommende skall indrømmis, vdi betrachting at hannem Er giiffuen Offuerlig tiid tiil samme Regenskab att afflegge. Och Eptherdi ded er att befriichte, At man besuerligen faar Regenskab aff hannem wden wiitløfftighed, Daa skall y wdi tyde Paa myne wegne gørre Eder foruarid y ded, Som forhanden Er, Paaded att andre Icke kommer mig for, Saat ded siiste bliiffuer werre end ded første.
Frederigsborrig den 25 Nouem: Anno 1636.

Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt: Brev 103/4
Til rentemestrene.

De skulle kræve en endelig afgørelse af byfogeden i København Eske Jensens regnskaber. — Kgl. Bibl.

Efterdi det erfares, at byfogeden Eskel Jensen står efter med underskedelige store regnskaber, og samme mand både er svag [1]) og ved ringe formue, da skal I ham for eder lade fodre og ham lade forstå min befaling at være, at han en ende derpå skal gøre, og at jeg ingen snak længere agter at tage derfor. Når han nu sig erklærer, at han med al flid det, som ham befales, vil efterkomme, da skal af ham tiden erfares, når sådant ske kan, hvilken tid ham dog intet længere end straks efter nytårsdag førstkommende skal indrømmes, i betragtning at ham er given overlig tid til samme regnskab at aflægge. Og efterdi det er at befrygte, at man besværligen får regnskab af ham uden vidtløftighed, da skal I udi tide på mine vegne gøre Eder forvaret i det, som forhånden er, på det at andre ikke kommer mig for, så at det sidste bliver værre end det første.
Frederiksborg den 25. nov: år 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hånde.

[1]) Han døde det følgende år. Pontoppidan, Origines Hafnienses S. 395.

Side 80

Brev 104/4 * 26. Novbr. 1636

Til Frederik Urne.

Om et Pas for et Bud, der skal sendes til Holsten. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall skriffuis itt pas paa itt bud, som skall ud till Landte holsten, till huis naffn der skall ladis rom udi passet. Frederigsborg dend 26 Novembris Anno 1636 [1]).

oversæt: Brev 104/4

Til Frederik Urne.

Om et pas for et bud, der skal sendes til Holsten. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skal skrives et pas på et bud, som skal ud til Landet Holsten, til hvis navn der skal lades rum i passet. Frederiksborg den 26. november år 1636 [1]).

Brev 105/4 * 27. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Slotsfogeden Hans Merckel von Schmalkalden skal have en Nøgle til Børnehuset; en anden Nøgle skal gives til Andreas Bentzwinger for at gjøre nogle Laase i Stand efter den. Der skal sendes nogle Vandrender til Dagelykke Slette. Ulrik Christian Gyldenløve skal forsynes med Lys. — Kgl. Bibl.

Ieg Sender Eder herhuos thuende hoffuydnøggeler, huoraff den Ene Skall tiilstillis hans Slodtzfogiid, at hand dermed Om morgenen tylig gaar ind y Børnehussid yennom Miit kammer Och Erfahrer, Om Meiisterne Erre Enhuer paa derris wiinckell. Och skall dii, som inted tilstede Erre, Settis vdi ded blaa torn Och inted laadis derud, førend dii haffuer werrid derinde y Otthe dage.
Den anden Nøggell skall tilstillis M: Andres, at hand tiil samme Nøggell forferdiger ded, Som der bliiffuer Saat paa Laassen. Och Skall hannem den anden Ochsaa tilstillis, huortill hand skall accommo[de]re dy lasse paa Pro-uyandthussiid, dersom ingen inted haffuer att bestille, Nemblig dørren tiil gangen fraa lofftiid, som køllen Staar paa, Item den dør, som gaar ind tiil griinmalerens lofft, som hand tørrer kornid paa.
Ieg fornemmer Ochsaa, att der Er ingen Render kommen

oversæt: Brev 105/4
Til rentemestrene.

Slotsfogeden Hans Merckel von Schmalkalden skal have en nøgle til Børnehuset; en anden nøgle skal gives til Andreas Bentzwinger for at gøre nogle låse i stand efter den. Der skal sendes nogle vandrender til Dagelykke Slette. Ulrik Christian Gyldenløve skal forsynes med lys. — Kgl. Bibl.

Jeg sender eder herhos tvende hovednøgler, hvoraf den ene skal tilstilles hans slotsfoged, at han dermed om morgenen tidlig går ind i Børnehuset gennem mit kammer og erfarer, om mesterne er enhver på deres vinkel. Og skal de, som intet til stede er, sættes i det blå tårn og intet lades derud, førend de har været derinde i otte dage.
Den anden nøgle skal tilstilles M. Andres, at han til samme nøgle forfærdiger det, som der bliver sat på låsen. Og skal ham den anden også tilstilles, hvortil han skal accommodere de låse på provianthuset, dersom ingen intet har at bestille, nemlig døren til gangen fra loftet, som køllen står på, item den dør, som går ind til grynmalerens loft, som han tørrer kornet på.
Jeg fornemmer også, at der er ingen render kommen

---

[1]) Modtaget paa Frederiksborg.

Side 81
(Brev 105/4 Fortsat fra side 80)

Neder tiil dageliicke Slett [1]), Endog der kam En Stor Party nu Siist fraa gulland, Huorfor der Skall, Saa Snardt mueligdt kan werre, forskiickis En haab derhen, ty heer er inted wand Paa Slottid for mangell aff Rør.
Fredrigsborre den 27 Nouembris Anno 1636.
Christian.

Der [2]) Skall gørris tree dussiin woxliis, huer Ett kortehr lang, tiil wldrich Christian, Och skall hannem huer dag giiffuis thu telleliis, Som kallis herreliis [3]).

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Brev 106/4 * 27. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Der skal indkjøbes nogen Hvede af en hollandsk Skipper til Brug for det Skib, der skal afgaa til Ostindien. Om to Dage vil Kongen rejse til Antvorskov. — Kgl. Bibl.

Ieg haffuer forstanden, at den Hollender, Som losser den Rue ued Prouyandt gaarden, haffuer ochsaa hueede ynde, Huorfor aff Samme hueede Saa megiid skall hannem affhandlis [4]), Som man til ded Ostindianske Skiibs [5]) vdredning kan behøffue.
Tollerne y Sundiid Er Sendt 1800 daler tiil att bethale Ruen, Som hand ynde haffuer, wiider End dii 2000 daler,

oversæt: Brev 106/4
106.
27. novbr. 1636.
Til rentemestrene.

Der skal indkøbes nogen hvede af en hollandsk skipper til brug for det skib, der skal afgå til Ostindien. Om to dage vil kongen rejse til Antvorskov. — Kgl. Bibl.

Jeg har forstået, at den hollænder, som losser den rug ved proviantgården, har også hvede inde, hvorfor af samme hvede så meget skal ham afhandles [4]), som man til det Ostindiske skibs [5]) udrustning kan behøve.
Tolderne i Sundet er sendt 1800 daler til at betale rugen, som han inde har, videre end de 2000 daler,

---

[1]) Jvfr. forrige Bind S. 439.
[2]) Denne Efterskrift er skreven paa en løs Seddel.
[3]) Herrelys var Benævnelsen paa den bedste Slags Tællelys, se Histor. Tidsskr. 4. R. V, 406.
[4]) Klaus Peitersen af Harlingen fik 15. Decbr. 1636 Betaling for 17 1/2 Læst og 6 Tdr. Hvede samt for 60 Læster og 10 Tdr. Rug. Desuden fik samme Dag Residenten Karl v. Cracau Betaling for 25 Læster Rug, som ogsaa vare udlossede af Klaus Peitersens Skib (Sundtoldregnsk.). Jvfr. Brevene af 28. Novbr. og 3. Decbr. 1636.
[5]) Skibet Christianshavn. Se Brevet Nr. 112. Kongen havde paataget sig Udrustningen af dette Skib; se Breve til det ostindiske Kompagnis Forvalter af 4. Novbr. og til Erik Ottesen af 9. Decbr. Sjæll. Tegn. XXVI, 110. 128.

Side 82
(Brev 106/4 Fortsat fra side 81)

Som dennom bleff befahliid først att købe Rue for. Ieg haabis med gudtz hiielp, att der tør Endnu wancke nogiid huos densamme dannemand, inden hand Slipper. Offuermorgen, Om gud uyll, drager Ieg herfraa Liige henad Anderskou.
Frederigsborrig den 27 Nouem: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Brev 107/4 * 28. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

Om et Bord, et Blækhorn og en Sandbøsse til Ulrik Christian Gyldenløve og om en Jerntingest til Andreas Bentzwinger. — Kgl. Bibl.

Wdi dette foder fyndiis et Liided Bohr, Som wldrich Christian Skall haffue, Och Skall Skolemeiisteren [1]) befahliis, at Naar Samme fohr bliiffuer opluckt, at hand daa tager Ett Iern tiingist derud, som Er med indpackiid y fohriid, Och lade M: Andres paa den Store Smiddie ded tiilstille.
Frede: den 28 No: Anno 1636.
Christian.

Nøggelen tiil Skuffleddicken vnder bohriid fiindis herhuos. Der Skall Suarris Ett bleckhorn Och En Sandbiisse tiill wldrich Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Brev 108/4 * 28. Novbr. 1636

Til Rentemestrene.

De skulle udstede en Kvittering for en Pengesum, som Tolderne i Sundet efter Kongens Ordre have betalt for nogen Rug. — Kgl. Bibl.

[1]) Om M. Hans Lavritsen se forrige Bind S. 267.

Side 83

(Brev 108/4 Fortsat fra side 82)

Denne herhuos føiiede Beuys Skall y tage tiil Eder Och siiden giiffue mig Eders kuytandtze paa tretussind Och Otthehundrede daler, Som aff tollerne y Sundiid Epther Myn befhaling Er udgiiffuen for den Rue, som lauers Eskelssøn [1]) annammid haffuer [2]).
Frederigsborre den 28 Nouembris Anno 1636.
Christian [3]).

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt:
Denne her hos føjede bevis skal tages til eder, og siden give mig eders kvittering på tre tusind og otte hundrede daler, som af tolderne i Sundet efter min befaling er udgiven for den rug, som Lauers Eskelssøn [1]) annammet har [2]). Frederiksborg den 28. november anno 1636.
Christian [3]).

Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 109/4 * 28. Novbr. 1636

Til Christian Friis(?).

Om Forhandlinger med Hertugen af Gottorp angaaende Unionshjælpen. Kongen vil den næste Dag rejse til Antvorskov. — Geh. Ark.

Dyn Skriiffuelsse med hertugen aff holstens consens offuer den hiielp, som Riigid och førstendommen huerandre Skulle gørre, naar behoff gørris, Haffuer Ieg y afftis Emphangiid Och ygennomsiiet. Och endog den gode herre, som du formener, Nu bedre End tilforn forstaar werckiid, Daa Er dog dermed inted at haste, Eptherdi derudi Inted niitteligens kan Stillis y werck, førend der vdskriiffuis En landag, At man der kan Disponere Stenderne, Som mueligdt Skal gørre oss krumme Spring Nock [4]). Ieg achter, Om gud uyl, y morgen att begiiffue mig heerfra paa weiien henad Anderskou, huorfor du mig tiil middag y Roskild Skaldt møde. Vale. Aff friderigsborg den 28 Nouembris Anno 1636.
Christian.

oversæt:
Din skrivelse med hertugen af Holstens konsensus over den hjælp, som riget og fyrstendømmet hverandre skulle gøre, når behov gøres, har jeg i aftes emfanget (modtaget) og gennemset. Og endog den gode herre, som du formener, nu bedre end tilforn forstår værket, da er dog dermed intet at haste, efterdi derudi intet vitterligens kan stilles i værk, førend der udskrives en landdag, at man der kan disponere stænderne, som muligt skal gøre os krumme spring nok [4]). Jeg agter, om Gud vil, i morgen at begive mig herfra på vejen hen ad Antvorskov, hvorfor du mig til middag i Roskilde skal møde. Vale (farvel). Af Frederiksborg den 28. november anno 1636.
Christian.

---

[1]) Lavrits Eskildsen, Proviantskriver.
[2]) Jvfr. ovfr. Nr. 106.
[3]) Nedenpaa Brevet er skrevet med en fremmed Haand: Huede 20 lester, Rug 95 lester.
[4]) Kongen havde i Begyndelsen af November forhandlet med Rigsraadet om Udvidelse af Unionshjælpen til Hertugdømmerne; se en Indstilling fra Rigsraadet til Kongen, af Kjøbenhavn 3. Novbr. (Rigens Raads Breve Fasc. 49).

Side 84

Brev 110/4 * 28. Novbr. 1636.

Til Frederik Urne.
Der skal sørges for Vogne til Kongen i Roskilde. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.
Du skal Sende bud henad Roskilde, at der Staaer vogne ferdig i morgen, och att de skall haffue mad ferdig i harrested till middag. Frederigsborgh dend 28 Novembris 1636 [1]).

oversæt:
110. 28. november 1636.
Til Frederik Urne.
Der skal sørges for vogne til kongen i Roskilde. — Afskrift i Fr. Urnes kopibog.
Du skal sende bud hen ad Roskilde, at der står vogne færdige i morgen, og at de skal have mad færdig i Harrested til middag. Frederiksborg den 28. november 1636 [1]).

Brev 111/4 * 28. Novbr. 1636.

Til Frederik Urne.
Overtømmermanden Hans Ahnemøller skal besigtige Frederiksborg Slotsmølle og Favrholm Ladegaard. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Hans Anemøller skal begiffue sig hiid til Frederiksborg och besee møllen her for Slottet, huorledis dend best kand flies tillkommende Sommer, mens man dog skall lade Søen aff for dend brøstfældighed skyld, som findis paa rundelen ued Stalden och andenstedz; hand skall ochsaa besigtige fauerholms ladegaard, huor dend haffuer hielp i behoff, saa och huad tømmer der till behøffuis. Frederigsborgh dend 28 Novembris Anno 1636 [2]).

oversæt:
Brev 111. 28. november 1636.
Til Frederik Urne.
Overtømmermanden Hans Ahnemøller skal besigtige Frederiksborg slotsmølle og Favrholm ladegård. — Afskrift i Fr. Urnes kopibog.
Hans Anemøller skal begive sig hid til Frederiksborg og bese møllen her for slottet, hvorledes den bedst kan flies tilkommende sommer, mens man dog skal lade søen af for den brøstfældigheds skyld, som findes på rundelen ved stalden og andetsteds; han skal også besigtige Favrholms ladegård, hvor den har hjælp i behov, så og hvad tømmer der til behøves. Frederiksborg den 28. november anno 1636 [2]).

Brev 112/4 * 3. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Nogle Fjer, som ere konfiskerede paa et Skib i Sundet, skulle leveres til Fadeburskvinden paa Kjøbenhavns Slot, og nogen Hvede skal leveres til Skibet Christianshavn. Der skal sendes forskellige Sager til Kongen paa Antvorskov. — Kgl. Bibl.

[1]) Modtaget paa Frederiksborg.
[2]) Modtaget paa Frederiksborg

Side 86

Brev 113/4 * 4. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Kongen beder dem gjennemse et Overslag over, hvor vidt den bevilgede Kontribution kan være tilstrækkelig til at betale Gjælden. — Kgl. Bibl.

Herhuos sender Ieg Eder ded Offuerslag, Som vdi Eders Præsens bleff giiordt paa køben haffuen, huoruiid contributionen kunde Streke tiil at bethale gelden, Som man pa vnderskedtlige Steeder Skiildig Er, Tiil den Ende att y samme offuerslag Skall med fliid Igennomse Och ded Saledis Maage, At dispositionen vdi samme Offuerslag, Saa wiit immer mueligdt, bliiffuer Liideliig, Huilcken y med ded første mig Skall lade komme tiil hande, vdi huilcken dii 2000 dl., som Iffuer wiindt for ded godtz, wldrich Christian bekommid haffuer, Er loffuid [1]). Anderskou Slott den 4 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt:
113. 4. december 1636.
Til rentemestrene.
Kongen beder dem gennemse et overslag over, hvor vidt den bevilgede kontribution kan være tilstrækkelig til at betale gælden. — Kgl. Bibl.

Herhos sender jeg eder det overslag, som ved eders præsens blev gjort på København, hvorvidt kontributionen kunne strække til at betale gælden, som man på underskedtlige (forskellige) steder skyldig er, til den ende, at I samme overslag skal med flid gennemse, og det således mage, at dispositionen i samme overslag, så vidt immer muligt, bliver lidelig (acceptabel), hvilken I med det første mig skal lade komme til hånde, udi hvilken de 2000 daler, som Iffuer vindt for det gods, Ulrich Christian bekommet har, er lovet [1]). Antvorskov slot den 4. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 114/4 * 4. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
De skulle levere en Fortegnelse over Lensmændenes Restancer samt over de Lensmænd, der ikke have aflagt det tilbørlige aarlige Regnskab. — Kgl. Bibl.

Postscriptum.
Epthersom Eder Er befahliid Att offuerleffuere mig En richtig designation tiil Iull førstkommende Paa lens-mendens Restandtzer aff derris lehn, Daa Skall y derhuos Ochsaa tiil samme tiid leffuere mig En designation paa dy lensmend, Som inted haffuer giiordt Regenskab aff ded,

oversæt:
114. 4. december 1636.
Til rentemestrene.
De skulle levere en fortegnelse over lensmændenes restancer samt over de lensmænd, der ikke har aflagt det tilbørlige årlige regnskab. — Kgl. Bibl.

Postskriptum.
Eftersom eder er befalet at overlevere mig en rigtig designation (opgørelse) til jul førstkommende på lensmændenes restancer af deres lehn, da skal I derhos også til samme tid levere mig en designation på de lensmænd, som intet har gjort regnskab af det.

[1]) Her mangle nogle ord om, at de 2000 Dl. skulle optages i Dispositionen. Det Gods, der sigtes til, indkøbtes til Udvidelse af Skinnerup Gods (jvfr. ovfr. S. 3).

Side 87

Brev 114 fortsat:
som Mandaterne dennom tilholder Att gørre Aarlig Regenskab aff.
Anderskou ut in prioribus.
Christian.
Udskrift: Post scriptum Rentemeisterne tiil hande [1]).

Brev 115/4 * 56. Decbr. 1636.

Til Frederik Günther.
Kongen har modtaget et Brev fra ham med en Skrivelse fra Sekretær Klein til Ditlev Reventlov. Han skal tale med Karl von Cracau om, hvad denne skal udrette for Kongen, hvis

han i Vinter rejser til Nederlandene. Nogle Breve, som Residenten i Stockholm Peder Vibe har sendt ham, skulle foreløbig blive liggende. — Geh. Ark.

Dein Skreiben Nebenst des Sekretarij klein an M: Rewendlau auss franckfurdt den 7 No: Datirtes skreiben habe ich alhii wol Emphangen, Aber nichtes daraus lernen können Ohne Chur Beiieren Iunges Sohnleiins fiinffacheter Nahm [2]). Den Hollandtsken Residenten betreffende, Souern derselbe dissen wiinther nach hollandt reiissen wiirdt, alssdan solltest miit im tractiren, das Er dii commission meiinendt wegen an dii herren Stathen wber sich nemme, Darneben was man Im vngeferlich zu zeehrung auff dii Reiisse geben Soll. Daa du nun mit im, wii gedacht, accordiren kanst, Alssdan Sollestu seiine Instruction Auff weiis vndt Maas, wii diir meine meinung bekandt, auff-setzen vndt miir diiselbe ad Reuidendum heersenden. Dii Skreiben, So Pether wiibe diir zugestellet, Mussen so lange beliigen bleiiben, biis man diiselbe med guther gelegenheit kan anbringen.

oversæt:
115. 6. december 1636.
Til Frederik Günther.
Kongen har modtaget et brev fra ham med en skrivelse fra sekretær Klein til Ditlev Reventlov. Han skal tale med Karl von Cracau om, hvad denne skal udrette for kongen, hvis han i vinter rejser til Nederlandene. Nogle breve, som residenten i Stockholm Peder Vibe har sendt ham, skulle foreløbig blive liggende. — Geh. Ark.
Din skrivelse ved siden af sekretær Kleins til M. Rewentlau fra Frankfurt den 7. november: det daterede skrivelse har jeg alhi (her) vel modtaget, men intet deraf lære kunnet uden kurfyrsten af Bajerns unge søns femfoldige navn [2]). Den hollandske resident angående, såfremt samme denne vinter til Holland rejse vil, alstans skal du med ham tractere (forhandle), at han kommissionen, som de herre stænder (Generalstaterne) vedrører, over sig tage, derneben hvad man im omtrent til fortæring på den rejse give skal. Da du nu med ham, som tænkt, accordere kan, alstans skal du hans instruktion på vis og måde, som det er min mening bekendt, opsætte og mig samme til gennemsyn hjemsende. De skrivelser, som Peder Vibe dig tilstillet, må så længe blive liggende, til man samme med god lejlighed kan anbringes.

---

[1]) Brevet, der er et selvstændigt Brev, ligger ved Nr. 113.
[2]) Der var den 21. (31.) Oktober 1636 blevet født Maximilian af Bajern en Søn, der fik Navnet Ferdinand Maria. Klein var paa Rejsen til Regensburg den 5. Novbr. kommen til Frankfurt (se hans Journal over Rejsen i Overrets-Arkivet, Fredsforhandlinger og Alliancer Nr. 1, Geh. Arl over Rejsen i Overrets-Arkivet, Fredsforhandlinger og Alliancer Nr. 1, Geh. Ark.).

Side 88

Fortsat brev nr. 115.
Endtwedder von Niiköppen oder von gottorp fordtskiicken kan.
Anderskou den 6 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: A M: M: gunther [1]).

oversæt:
Enden af Niiköppen eller af Gottorp forudskikkes kan. Antvorskov den 6. december anno 1636. Christian. Udskrift: A M: M: gunther [1]).

Brev 116/4 * 7. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordre om forskjellige Sager, der skulle sendes til ham. Da Christian Ulrik Gyldenløve ønsker at afstaa sin Charge som Præsident for det ostindiske Kompagni til Johan Braem, skulle de tale med denne derom. — Kgl. Bibl.

oversæt:
116. 7. december 1636.
Til rentemestrene.
Kongen giver ordre om forskellige sager, der skulle sendes til ham. Da Christian Ulrik Gyldenløve ønsker at afstå sin charge som præsident for det ostindiske kompagni til Johan Braem, skulle de tale med denne derom. — Kgl. Bibl.

Der fiindis udi ded Røde kammer En Stuwe [2]) Suordt Sleet fløiiell, huilckid hans Slodtzfogid skall lange herud, och skal ded hiidsendis. Nøggelen tiil samme kammer haffuer M: Andres. Der fiindis ochsa et Brandiern y miit kammer udi Børnehussid, Som er forstanderen derudi [3]) befahliid at skulle Eder lade tiilkomme, huilckid ochsaa Skall hiid sendis.

oversæt:
Der findes udi det røde kammer en stue [2]) sort slidt fløjl, hvilket hans slotsfoged skal lange herud, og skal det hertilsendes. Nøglen til samme kammer har M: Andres. Der findes også et brændejern i mit kammer udi børnehuset, som forstanderen derudi [3]) befalet at skulle eder lade tilkomme, hvilket også skal hertil sendes.

Der skall Ochsa Erfahris, Om der Er Multhebeer att bekomme, Huilcke, om dii Erre tiil fangs, da skall deraff nogle hiid forskiickis. Och Epthersom eder er bekendt, Att Christian wldrich strax y begindelssen, der ded Ost-indianske company bleff Oprettid [4]), Bleff Saat tiil Præsident offuer samme companię, Daa Eptherdi hand Numer inted haffuer liist tiil att bliiffue udi Samme scharsi lenger framthurendis, mens formener, att hand samme Scharsi med Syn profiit kunde tiil Iohan Braam affstaa, Och mueligdt att Iohan Braam Companiit Større tiieniste End

oversæt:
Der skal også erfares, om der er multebær at bekomme, hvilke, om de er til fangs, da skal deraf nogle hertil forskikkes. Og eftersom eder er bekendt, at Christian Ulrich straks i begyndelsen, der det ost-indiske kompagni blev oprettet [4]), blev sat til præsident over samme kompagni, da efterdi han nu ikke har lyst til at blive udi samme charge længere fremturendes, mens formener, at han samme charge med sin profit kunne til Johan Braam afstå, og muligt at Johan Braam kompagniet større tjeneste end

---

[1]) I Følge Frederik Günthers Paaskrift har han modtaget Brevet i Kjøbenhavn d. 7. Decbr.
[2]) o: Resten af et Stykke Tøj.
[3]) Johan Blücher.
[4]) Det ostindiske Kompagni blev oprettet 1616. Chr. Ulr. Gylden-løve var født 1611.

Side 89

Fortsat brev nr. 116.

Christian wldrich gørre kan, wansiiett att ded mange Skall fortriide, Daa Skall y forsøge, huor Neer y kan gaa Iohan Braam ded att antage [1]).

Anderskou den 7 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Christian Ulrich gøre kan, uanset at det mange skal fortryde, da skal I forsøge, hvor nær I kan gå Johan Braam det at antage [1]). Antvorskov den 7. december anno 1636. Christian. Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 117. 10. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Kongen giver dem Ordre om forskjellige Sager, der dels skulle forfærdiges, dels skulle sendes til ham. 50,000 Daler, som optages til Omslaget, skulle benyttes sammen med den Skat, der nu indkommer. De skulle undersøge, til hvilken Stilling By-fogeden i Kjøge kan forfremmes m. m. — Kgl. Bibl.

Ded Sylckiitøy haffuer Ieg Emphangid [2]), Och Er derpaa kuytandtzen herhuos att fiinde. Med ded guld haffuer ded inted sa Stor haast, Naar Ieg weed kun, att ded Er tiil fangs. Gerdt Osseriin Skall gørre dy Sløiiffer aff getagen [3]) guld Epther ded munster, hand haffuer giiordt, Huilcke Sløiiffer Skall gørris aff myt Eiigid guld, som Staar y wynterstuen paa frederigsborrig udi ded Skab udi En fiir-kantig Eske, Huilckid skab luckis op med frederigsborgis hoffuidnøggel, som findis huos M: Andres. Den hueede, som er oplagdt paa Prouiandt hussiid, Skall aldtsammen forbliiffue der sammestedtz Och betalis aff tollerne y helssinør. Der bliiffuer Nu tiil førstkommende Ombslag optagen 50000 daler, Som skall wdgiiffuis yblandt dii penning, Som aff denne Skaatt Indkommer. Och Epthersom Ieg Er tiil-taliid Om byfogeden y køge at Prommouere tiil nogen

Oversættelse:
Det silketøj har jeg emfanget (modtaget) [2]), og er derpå kvitansen herhos at finde. Med det guld har det intet så stor hast, når jeg ved kun, at det er til fangs. Gerdt Osseriin skal gøre de sløjfer af det tagede [3]) guld efter det mønster, han har gjort, hvilke sløjfer skal gøres af mit eget guld, som står i vinterstuen på Frederiksborg udi det skab udi en fir-kantet æske, hvilket skab lukkes op med Frederiksborgs hovednøgle, som findes hos M: Andres. Den hvede, som er oplagt på provianthuset, skal altsammen forblive der sammesteds og betales af tolderne i Helsingør. Der bliver nu til førstkommende omslag optaget 50.000 daler, som skal udgives iblandt de penge, som af denne skat indkommer. Og eftersom jeg er tiltalt om byfogeden i Køge at promovere til nogen

[1]) Der blev sikkert ikke noget af Handelen, thi Johan Braam omtales næppe nogensinde som Præsident for Kompagniet, selv ikke i Ligprædikenen over ham.
[2]) Vel det i Nr. 112 omtalte.
[3]) Det tydske gezogen.

Side 90

Fortsat brev nr. 117.
bestilling, Och ieg ingen wed leddig att uerre, wdenad y En pa Renteriid behøffuer, Daa skall y mig lade forstaa, Om der Vaxerer nogen Pladtz huos Eder eller andenstedtz, Som hand kan brugis tiill. Myn Skomager Skall y kalle for Eder Och hannem formelde, att naar hand gør Børne skou, Som Icke er giiordt bagtiil med hackeleder [1]), Som dii Siiste waar, daa Skall

hand wiist gørre dem om ygen vdi ded blaa tarn. Der Er et støcke fiolenbrundt fløffuer [2]) huos knud Christensøn [3]), huilckid Ieg a partę haffuer bestiildt, Som skall hiidsendis.
Anderskou den 10 Decembris Anno 1636.
Christian.
Dy thuende Støcker lerrid haffuer Ieg Ochsaa Emphangiid.

Oversættelse:
bestilling, og jeg ingen ved ledig at være, uden at en på Renteriet behøver, da skal I mig lade forstå, om der vaxerer (findes) nogen plads hos Eder eller andensteds, som han kan bruges til. Min skomager skal I kalde for Eder og ham formelde, at når han gør børnesko, som ikke er gjort bagtil med hageleder [1]), som de sidste var, da skal han vist gøre dem om igen udi det blå tårn. Der er et stykke fiolenbrunt fløjl [2]) hos Knud Christensøn [3]), hvilket jeg a parte (særskilt) har bestilt, som skal hertilsendes.
Antvorskov den 10. december anno 1636.
Christian.
De tvende stykker lærred har jeg også emfanget (modtaget).

Memoriall [4]).

Endog man haffde formendt, At med Siiste Post Skulle, Epthersom befahliid war [5]), haffue werriid Information, huorledis ålting Paa holmed (!) och anden stedtz tiilstod, daa fantis der inted, huilckiid herepther inted mehre Skee Maa.

En liiden wiindoffuen skall med all siin telbehør, saa Neer som kaackelerne [6]), hiidsendiis.

Der Skall Sendiis En seck fuld med Baa wethed [7]) hiid.

Dy thu paar Siilcky Strømper sendiis hermed tilbage, ty ded Ene paar hører inted sammen.

Oversættelse:
Memoriall [4]).

Endog man havde formænt, at med sidste post skulle, eftersom befalet var [5]), have været information, hvorledes alting på Holmen og andet steds tilstod, da fandtes der intet, hvilket herefter intet mere ske må.

En liden vindovn skal med al sin tilbehør, så nær som kaklerne [6]), hertilsendes.

Der skal sendes en sæk fuld med boghvede [7]) hertil.

De to par silkestrømper sendes hermed tilbage, thi det ene par hører intet sammen.

[1]) „Hakkenledder, Hinterleder am Schuh.“ Richey, Idioticon Hamburgense S. 85. Hakke, Hacke ɔ: Hæl.
[2]) Fløjl?
[3]) Klædekkammerskriver.
[4]) Dette er skrevet paa en løs Seddel.
[5]) Se Brevet Nr. 99.
[6]) Ved Kakkel forstaas en lille Potte af brændt Ler, hvormed man opmurede Kakkelovnenes Sider. T. Lund, Danmarks og Norges Hist. i Slutn. af det 16. Aarh. I, 2, 204.
[7]) Boghvede?

Side 91

Fortsat Brev 117

Der skall sendis et Maal hiid, huor breed gangen Er y wor frue kiircke paa gulliid ymellom Stolen.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

oversæt:
5. Der skal sendes et mål hertil, hvor bred gangen er i Vor Frue kirke på gulvet imellem stolene.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Decbr. 1636.

Til Frederik Urne.
Ordre om Aflevering af Penge fra Toldkisten i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Imoed førstkommende Iyledage skall een aff told-skriffuerne komme hiid med resten aff pengene, Som findis i toldkisten [1]). Anderskoff dend 10 Decembris 1636 [2]).

oversæt:
Brev 118 * 10. december 1636.

Til Frederik Urne.
Ordre om aflevering af penge fra toldkisten i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Imod førstkommende juledage skal en af toldskriverne komme hertil med resten af pengene, som findes i toldkisten [1]). Antvorskov den 10. december 1636 [2]).

Brev 119 * 11. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
De skulle undersøge, hvorledes Rigernes Indtægter bedst kunne forbedres, særlig ved en Forhøjelse af Lensafgifterne. — Kgl. Bibl.

Eptherdi den dageliige Erfahrenhed giiffuer, at Indkomsten aff begge Riigers Lehn Inted kan Strecke tiil den Store vdgiifft, man dageliigen er Plaagiid med, Naar man Skøndt anuender all Syn fliid och wmaage, Isønderlighed naar Prindtzens hoffholding kommer dertil, som aff falster och laalandtz intrade inted kan vnderholdis, mens Aarliigen med En anseendtlig Summa penning aff Rentekammerid wiil hiielppis, Daa uyl ytiide tenckis paa, huorledis kronens lehn saledis kan Settis paa affgiifft, Saat Herren deraff kan haffue att leffue Och Riigens Ohnera kan beeriis, gud giiffue, huorledis ded gaar med lensmenden. Saledis att

oversæt:
119. 11. december 1636.

Til rentemestrene.
De skulle undersøge, hvorledes rigernes indtægter bedst kunne forbedres, særlig ved en forhøjelse af lensafgifterne. — Kgl. Bibl.

Side 92

Fortsat brev nr. 119.

siidde heen y geeldt, huorpaa Man ingen Ende kan See, ded Er huercken Reputerligdt eller forsuarligdt. Huorfor y Riigens Indkomst, tollen vndertagen, skall for eder tage Och mig Eders betenckende deroffuer lade forstaa, huorledis man best med En god manehr Indkomsten kan forhøiie, Huorhuos Skall haffuis y acht, huad man lenssmenden for Aulen, dii niider frii, kan tiiluende, Naar bønderne giiffuer Penge for derris arbeiid. Tii ded kan [1]) ingen genge haffue y lengden, Att kronen skal bekoste bygningen paa laadgardene, Och lensmanden Skall haffue fordelen deraff, Och dii skall enda kalliis kongens laadgarde, Liigesom kongen haffde Stor fordeel deraff [2]).
Anderskou den 11 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt:
Fortsat brev nr. 119.

sidde hen i gæld, hvorpå man ingen ende kan se, det er hverken reputerligt eller forsvarligt. Hvorfor I rigens indkomst, tollen undtagen, skal for Eder tage og mig Eders betænkende derover lade forstå, hvorledes man bedst med en god manér indkomsten kan forhøje, hvorhos skal haves i agt, hvad man lensmændene for aulen, de nyder fri, kan tilvende, når bønderne giver penge for deres arbejde. Thi det kan [1]) ingen gang have i længden, at kronen skal bekoste bygningen på ladegårdene, og lensmanden skal have fordelen deraf, og de skal endda kaldes kongens ladegårde, ligesom kongen havde stor fordeel deraf [2]).
Antvorskov den 11. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 120 * 12. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Befaling om forskjellige Sager, der skulle forfærdiges eller besørges for Kongen. — Kgl. Bibl.

Memorial pa ded, som y køben: Skall bestiillis.

1. Bundtmageren skal forferdige tiil mig Ett paar wanter, Som Er wden och ynden fohriid.

2. Ett Støcke Spansk Seebe eller anden Seebe, som haard Er Och inted stiincker Epther telliig.

3. Der Skall forskriiffuis thu eller tre Mantheler aff

oversæt:
Brev 120 * 12. december 1636.

Til rentemestrene.

Befaling om forskellige sager, der skulle forfærdiges eller besørges for kongen. — Kgl. Bibl.

1. Memorial på det, som i København skal bestilles.
2. Bundtmageren skal forfærdige til mig et par vanter, som er uden og inden foret.
3. Et stykke spansk sæbe eller anden sæbe, som hård er og intet stinker efter tillig.
Der skal forskrives to eller tre mantler af

[1]) Ordet er skrevet to Gange.
[2]) Følgen af Kongens Overvejelser med Hensyn til Lensvæsenet, der ogsaa omtales i forskjellige af de følgende Breve, var et Brev fra ham af 4. Jan. 1637 til Raadet i Jylland, Fyn og Skaane (Sjæll. Tegn. XXVI, 142) og en Proposition til Rigsraadet, da det var samlet i Kjøbenhavn i Begyndelsen af Januar 1637, hvori der gjordes forskjellige Forslag med Hensyn til Avlens Drift og Bøndernes Ægter. Rigsraadet besvarede Propositionen ved et Indlæg af 14. Januar (Rigens Raads Breve Fasc. 49).

Side 93

Fortsat brev nr. 120.

Maarkeeler [1]) Och bugfohder fraa dii Steder, dii Er att bekomme.
4. M: hans Ohnemøller Skal begiiffue siig henad hadersleben. Hans forretning sammestedtz skall hand heer Erfahre.
5. Der Skall forferdiigis Ett guld Armband tiil hans wldrichs Iomfru [2]) paa den maner och aff ded werdt, som Adelen her y Riigid vdgiiffuer tiil festensgaffue, paa Enderne skall komme Nogle demanter, dog inted aff dy Største [3]).
6. Huos M: følix skall Erfahris, Naar hand achter att støbe dy thuende klocker, Som Siist bleff befahliid at gørris [4]). Kobberid kan hand faa huos godtfriid [5]), tynnid paa Croneborg Och messingen huos Skriiffueren paa hammermøllen.
7. Der Skal tagis maal paa bredden aff gangen ymellom Stolen langs ad wor frue kiircke y køben haffuen.
8. Huos M: Andres Skall Erfahris, Om hand fahrer fordt med dy kiister att beslaa, Som befahliid Er.
Anderskou den 12 Decembris Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne (!) tiil hande.

oversæt:
Fortsat brev nr. 120.

mårkeler [1]) og bugfoder fra de steder, de er at bekomme.
4. M: Hans Ohnemøller skal begive sig hen ad Haderslev. Hans forretning sammesteds skal han her erfare.
5. Der skal forfærdiges et guldarmbånd til Hans Ulrichs jomfru [2]) på den manér og af det værd, som adelen her i riget udgiver til festensgave, på enderne skal komme nogle diamanter, dog intet af de største [3]).
6. Hos M: Følix skal erfares, når han agter at støbe de tvende klokker, som sidst blev befalet at gøres [4]). Kobberet kan han få hos Godtfried [5]), tinned på Kronborg og messingen hos skriveren på Hammermøllen.
7. Der skal tages mål på bredden af gangen imellem stolene langs ad Vor Frue kirke i København.
8. Hos M: Andres skal erfares, om han farer fort med de kister at beslå, som befalet er.
Antvorskov den 12. december anno 1636.

Christian.
Udskrift: Rentemestrene (!) til hænde.

Brev 121 * 14. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
De skulle undersøge, om en paa Rosenborg værende Bog over Rigernes Indtægt og Udgift stemmer med denne Tids Tilstand, og derefter sende den til Kongen sammen med et Mandtal over Lenene. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Synes at maatte betyde Skindet paa Maarens Hals og Bryst. Skulde det være det samme Ord, som nævnes i Ny kirke-hist. Saml. V, 520?
[2]) Regitse Grubbe, Datter af Jørgen Grubbe, hvem Hans Ulrich Gyldenløve ægtede 1639.
[3]) 22. Dec. 1636 fik Hans [Hollænder] Guldsmed 48 Rosenobler til deraf at forfærdige et Armbaand for Kongen (Rentemestr. Regnsk.).
[4]) Se Brevet Nr. 65.
[5]) Gotfred Mikkelsen, Materialskriver paa Bremerholm.

Side 94

Fortsat brev nr. 121.

Der ligger En Baag paa Rossenborg udi ded kammer, Ieg pleiier mest att werre udi, Indbunden y Blaadt fløiiel, Paa Riigens Indkomst och vdgiifft, Som y Eder aff Peder y haffuen [1]) Skall laade giiffue Och den med fliid ygennom løbbe och Erfahre, Om densamme Stemmer offuerens med denne tiidtz tilstand. Naar Sliigdt Skeed Er, Daa skall samme baag med mantalliid aff Leehnen hiidsendis.
Anderskou den 14 Decembris Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversæt:
Fortsat brev nr. 121.

Der ligger en bog på Rosenborg udi det kammer, jeg plejer mest at være udi, indbunden i blåt fløjl, på rigens indkomst og udgift, som I Eder af Peder i haven [1]) skal lade give og den med flid igennem løbe og erfare, om densamme stemmer overens med denne tids tilstand. Når sligt sket er, da skal samme bog med mandtallet af lenene hertilsendes.
Antvorskov den 14. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 122 * 14. Decbr. 1636.

Til Apothekeren Esaias Fleischer.
Ordre om Tilberedelsen af en Æske med Morseller. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Til apotekeren Esaias Fleischer.
Ordre om tilberedelsen af en æske med morseller. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Disses soll Essaiias fleiisker forfertiigen vndt anhero Skiicken.
R: Der griinen Piistacien [2]) . . . . . 4 lodt.
Ausserlessen Pincen [3]), So friisk Seiin, Siisse Mandelen, Iedes . . . . . 6 quin:
Perlen [4]) vndt Corallen Saaldtz, Iedes . 1 1/2 scrup: [5])
Ziimmid Öhll . . . . . 1 scrup:
Guthen hudt Sucker . . . . . 24 lott.
Miitt Erdtbehren vndt Rossenwasser auffgelösset, vndt Marsellen daraus gemacht.

oversæt:
Brev 122
Dette skal Esaias Fleischer forfærdige og hidskikke.
R: Af de grønne pistacier [2]) . . . . . 4 lod.
Udlæste pinjekerner [3]), som friske er, søde mandler, hver . . . . . 6 kvint:
Perler [4]) og koralsalt, hver . 1 1/2 skrupel: [5])
Kanelolie . . . . . 1 skrupel:
Godt topsukker . . . . . 24 lod.
Med jordbær- og rosenvand opløst, og morseller deraf lavet.

---

[1]) Peder Nielsen.
[2]) Kjærnefrugter af et Træ. Videnskabernes Selskabs Ordbog V, 102.
[3]) Pinier?
[4]) Foran dette Ord har Modtageren skrevet: Nj.
[5]) ɔ: Skrupel, en vis Vægt.

Side 95

Fortsat brev nr. 122.

Von disse Marsellen Soll Eiine ziimliiche Skachtel full gemacht werden.
Anderskou den 14 Decembris Anno 1636.
Christian [1]).

oversæt: fortsat brev 122
Af disse morseller skal en temmelig æske fuld gjort blive.
Antvorskov den 14. december anno 1636.
Christian [1]).

Brev 123 * 15. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Kongen ytrer sin Misfornøjelse med Lægen i Børnehuset og beder dem se sig om efter en anden. — Kgl. Bibl.

Ieg fornemmer aff forstanderen vdi Børnehussiid, att den docter, der Er Inde [2]), curerer børnene derinde, at dy Epther hinanden kommer henad kerregarden, wansiiet att, gud verre loffuid, Endomstund derynde ingen Peest grasserer, Huorfor y skall Erfahre, Om man kan bekomme En anden, Om man Endskøndt Skulle tiiluende hannem En Større løn, Tii dii penning waar well Steed.
Anderskou den 15 Decem: Anno 1636.
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

oversæt:
Brev 123

Til rentemestrene.
Kongen ytrer sin misfornøjelse med lægen i Børnehuset og beder dem se sig om efter en anden. — Kgl. Bibl.

Jeg fornemmer af forstanderen udi Børnehuset, at den docter, der er inde [2]), curerer børnene derinde, at de efter hinanden kommer hen ad kirkegården, uanset at, Gud være lovet, endomstund derinde ingen pest grasserer, hvorfor I skal erfare, om man kan bekomme en anden, om man endskønt skulle tilvende ham en større løn, thi de penge var vel stedt.
Antvorskov den 15. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 124 * 19. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
De 50,000 Dlr., som blive optagne til Kieler Omslag, kunne anvendes til de nødvendigste Udgifter. Hofmynsterskriveren Hans Bøjesen skal begive sig til Kongen. De skulle sende ham deres Betænkning om, hvorledes man kan have større Fordel af Københavns Ladegaards Avl end hidtil. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Med Modtagerens Haand er tilskrevet: Seind duppelt pprirt. 15 ℔b. Paa Foden af Brevet findes med samme Haand: 1637 den 25 Aprillis sind diese Mersellen wieder in duplo pprirt. 15 ℔b.
[2]) Ambrosius Rhode var i Sommeren 1636 bleven Henrik Paaskes Efterfølger som Læge ved Børnehuset og forblev i denne Stilling til Juni 1637. Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 324-25. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet 1872 S. 190. Jvfr. Nr. 128.

Side 96

Fortsat brev nr. 124.

Eders Skriiffuelsse med ded, Som derhuos fantis, haffuer Ieg Emphangid. Dii 50000 daler, Som tiil kiil bliiffuer Optagen, kan anwendis tiil den Nøduendigste vdgiifft, Och skall hans Boiisøn med ded første begiiffue siig hiid, att man med hannem altiing kan gørre klaardt. Herhuos haffuer y nogle Seddeler at Emphange, Som mig fraa københaffn Er tilskyckid, Paa ladegardens Indtecht Och vdgiifft, huilckid y skal ygennomse Och mig Eders betenckende derpaa lade forsta, huorledis man Samme laadgardtz Aull bedre End hiidtil kunde Niide.
Anderskou den 19 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne till hande.

oversæt:
Fortsat brev nr. 124.

Eders skrivelse med det, som derhos fandtes, har jeg emfanget (modtaget). De 50.000 daler, som til Kiel bliver optagen, kan anvendes til den nødvendigste udgift, og skal Hans Boiesen med det første begive sig hid, at man med ham alting kan gøre klart. Herhos har I nogle

sedler at emfange, som mig fra København er tilskikket, på ladegårdens indtægt og udgift, hvilket I skal igennemse og mig Eders betænkende derpå lade forstå, hvorledes man samme ladegårds avl bedre end hidtil kunne nyde.
Antvorskov den 19. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 125 * 21. Decbr. 1636.

Til Ellen Marsvin.
Kongen udtaler sin Misfornøjelse med, at hun har ladet sig mærke med, at Kirstine Munks yngste Datter Dorothea Elisabeth skulde ligne ham; han fremfører derimod forskjellige Omstændigheder, der skulle vise, at Rhingreven maa være Barnets Fader. — Geh. Ark.

Kere Ellen, Ieg haffuer med stor forundring fornommid, At du haffuer ladid dig heer til hoffue ymod vnderskedtlige persohner formercke, At fru kyrstens datter, du huos dig haffuer [1]), Skulle See mig liig, wansiiet ded er dig och huerman bekendt, y huad leffnid hun laa y med Riingreffuen, at hun Aften och morgen kiissede, klappede och y andre [2]) for huermandtz Øiien omgiickis hannem, Iaa lod sig drage aff klederne och legge y seng af hannem. Och naar han daa lenge noch haffde uerrid huos hinder, och hand daa giick fraa hinder, daa motte piigerne offuer

oversæt:
Brev 125

Til Ellen Marsvin.
Kongen udtaler sin misfornøjelse med, at hun har ladet sig mærke med, at Kirstine Munks yngste datter Dorothea Elisabeth skulle ligne ham; han fremfører derimod forskellige omstændigheder, der skulle vise, at Rhingreven må være barnets fader. — Geh. Ark.

Kære Ellen, jeg har med stor forundring fornummet, at du har ladet dig her til hove imod underskedtlige (forskellige) personer bemærke, at fru Kirstens datter, du hos dig har [1]), skulle se mig lig (ligner mig), uanset det er dig og hvermand bekendt, i hvad levned hun lå i med Rhingreven, at hun aften og morgen kyssede, klappede og i andre [2]) for hvermands øjne omgikkes ham, ja lod sig drage af klæderne og lægge i seng af ham. Og når han da længe nok havde været hos hende, og han da gik fra hende, da måtte pigerne over

[1]) Dorothea Elisabeth opdroges hos Bedstemoderen Ellen Marsvin. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 103. Om de i dette og de følgende Breve omtalte Begivenheder jvfr. for øvrigt Smith, anf. Skr. I, 104 ff.
[2]) Her mangler Ordet: Maader.

Side 97

Fortsat brev nr. 125.

haals Och hoffuid ind til hinder och Reede Sengen Om ygen. Dentiid dy Erliige fuele laa sa lenge paa Croneborg, daa motte hinders piiger ynted liigge inde huss hinder, paaded at Riingreffuen diste bedre kunde komme neder aff hans kammer ygennom Stuen ind tiil hiinder. Dentiid Deffuelen da førte hiinder henad københaffuen ygen, Daa uylle hun inted søge seng med mig, ycke heller ligge ynde huos mig.

Der hun merckede, at hun waar med ded siiste baarn, Daa lod hun hente En badsker [1]) tiil siig, Som Skulle Slaa hinder Aaren pa fødderne, Som ingen Erliig kuynde anstaar, Huilckid alsammen vduysser, huem samme krams-fuel seer liig, Huorfor Ieg herepther for Sliig Snack wiil verre forskanid, Saframtd ieg icke skall gørre ded dertiil, som ieg bør, Saat ded skal Suye tiil sommis pardt, Att dy kan leere att skynne pa, at ded er inted skeed for derris Skiild, att man hiid indtil inted haffuer wiildt Røre derued.
Aff Anderskou den 21 Decembris Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsuyn tiil hande [2]).

oversæt:
Fortsat brev nr. 125.

hals og hoved ind til hende og rede sengen om igen. Dentiid (da) de erlige folk lå så længe på Kronborg, da måtte hendes piger intet ligge inde hos hende, på det at Rhingreven desto bedre kunne komme ned af hans kammer igennem stuen ind til hende. Dentiid (da) djævelen da førte hende hen ad København igen, da ville hun intet søge seng med mig, ikke heller ligge inde hos mig.
Der hun mærkede, at hun var med det sidste barn, da lod hun hente en badskær [1]) til sig, som skulle slå hende åren på fødderne, som ingen erlig kvinde anstår, hvilket alsammen udviser, hvem samme kramsfugl (datteren) ser lig (ligner), hvorfor jeg herefter for slig snak vil være forskånet, såfremt jeg ikke skal gøre det dertil, som jeg bør, så at det skal suie (svie) til sommes part, at de kan lære at skønne på, at det er intet sket for deres skyld, at man hidindtil intet har villet røre derved.
Af Antvorskov den 21. december anno 1636.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsvin til hænde [2]).

---

[1]) M. Anders i Kjøbenhavn (jvfr. Brevet af 31. Marts 1638).
[2]) Af dette Brev findes (i Kgl. Bibl.) en af Kongen selv tagen Afskrift, som meddeles fuldstændig her, da den i flere Henseender, f. Ex. i Dateringen, afviger fra Originalen.
Kere Ellen, Ieg fornemmed, diig paa vnderskedtlige Steeder haffuer wiildt gørre gaadt folck wiis, at kyrsten Munckis datter Er mig heel liigdt, wansiiet diig nocksom Er bekendt, huad for hus hun holthe med Riingreffuen med kyssen, klappen Och anden letferdighed baade afften Och morgen, Inted achtendis, huem ded Saa, Item lod sig affkleede og legge y seng aff hannem, Och naar hand da lenge nock, uell vd paa Natten, haffde uerrid huos hiinder Och giick siin kaas, daa motte piigerne Ind tiil hiinder offuer hals och hoffuid Och reede sengen igen, som dii haffde giiordt wreede. Dentiid hun laa Sa lenge pa Croneborg, da motte hinders piiger inted ligge ind huos hinder, som dy pleiiede at gørre, Naar ieg inted waar tilstede, Padet Riingreffuen kunde komme neder aff siit kammer ygennom Stuen ind till hinder, at piigerne ded inted kunde bliiffue waar. Der Nu deffuelen førde hiinder henad

Side 98

Brev 126 * 22. (eller 23.) Decbr. 1636.

Til Ellen Marsvin.
Kongen forlanger, at hun skal aflægge Ed paa, at hun aldrig har mærket, at Dorothea Elisabeth ikke anstod Kongen lige saa godt som de andre Børn, samt paa, at hun har været uvidende om Kirstine Munks Forhold til Rhingreven. — Kongens Afskr. i Kgl. Bibl. [1]).

Kere Ellen, dyn Skriiffuelsse Med En helhab Snack udi Er mig tiil hande kommen, Huorpaa ieg dig inted for-holder. Att du giiffuer for, dig att uylle Suerge, att du aldrig haffuer kund

mercke, att fru kyrstens datter, du huos dig haffuer, Miig inted liige dy andre anstod, Item att dig om fru kyrstens Optog inted beuiist Er, Den uil Ieg alsammen troe sandt att uerre, Naar du Eeden udi myn Och hoffpredikantis Neruerrelsse med oprachte fiinger afflegger, Ellers troer Ieg ded for Løiien. Huad wiibeckis Snack anlanger, daa kan den gørris tiil Løiien, Naar du haffuer laagdt Eden aff, Som før sagdt Er. Naar nu dette forrettid Er, daa skaldt du bekomme Pass paa

oversættelse:
Kære Ellen, din skrivelse med en hel hob snak udi er mig til hænde kommen, hvorpå jeg dig intet forholder. At du giver for, dig at ville sværge, at du aldrig har kunnet mærke, at fru Kirstens datter, du hos dig har, mig intet ligge de andre anstod, item at dig om fru Kirstens optog intet bevist er, den vil jeg altsammen tro sandt at være, når du eden udi min og hofprædikantens nærværelse med oprakte fingre aflægger, ellers tror jeg det for løgn. Hvad Vibekes snak anlanger, da kan den gøres til løgn, når du har lagt eden af, som før sagt er. Når nu dette forrettet er, da skal du bekomme pas på

_____

køben: ygen, daa wiille hun inted søge seng med mig, Icke-heller ligge inde huos mig y kammerid, mens satte krampen pa dørren ymellom mig Och hinder. Dentiid hun fornam, at hun Redde tiil med ded syste Baarn, daa lod hun hente En badsker, Som Skulle Slaa hiinder Aaren paa fodbladden, Som ingen danneku Ynde anstar, wdaff huilcken Omstendiighed En huer, som Nogiid duer, letteligen dømme kan, at fru kyrstens Syste Baarn inted kan See mig liig. Och kan Ieg inted See, huorledis du med en god samuittighed kand forsuare ded, at du vnderstaar diig ded derhen att Spiille, att Sliggen Stal-broder skulle uerre liige achtendis wed dy andre och tage y dag eller y morgen liige dell med dem, Som Er kommen rett tiil Biies, Huorfor Ieg Nødis tiil att tage med En hand derudi, at ded kan gaa nogiid rett tiill. Befahlendis diig hermed gud y hiimmelen. Aff Anderskou den 22 Decem: Anno 1636.
Christian.
Udskrift: Copia sub litera A. Fru Ellen Marsuyn tiil hande.

oversæt:
København igen, da ville hun intet søge seng med mig, ikke heller ligge inde hos mig i kammeret, mens satte krampen på døren imellem mig og hende. Dentiid (da) hun fornam, at hun redede til med det sidste barn, da lod hun hente en badskær, som skulle slå hende åren på fodbladden, som ingen dannet kvinde anstår, udaf hvilken omstændighed enhver, som noget duer, leteligen dømme kan, at fru Kirstens sidste barn intet kan se mig lig (ligner mig). Og kan jeg intet se, hvorledes du med en god samvittighed kan forsvare det, at du understår dig det derhen at spille, at slig staldbroder skulle være lige agtende ved de andre og tage i dag eller i morgen lige del med dem, som er kommen ret til bies (til rette), hvorfor jeg nødes til at tage med en hånd derudi, at det kan gå noget ret til. Befalende dig hermed Gud i himlen. Af Antvorskov den 22. december anno 1636.
Christian.

[1]) Afskriften, som ligger inden i Kongens Kopi af Brevet af 22. (21.) Decbr. 1636 til Ellen Marsvin, er den i Brevet Nr. 127 omtalte Kopi C.

Side 99

Fortsat brev nr. 126.

Sa mange wogne hen tiil dyn broder [1]), som du kandt behøffue. Paa huilcken dyn Reiisse du kandt Errindre dyn Broder, at hand haffuer loffuid for fru kyrsten, att hun inted aff syn løsøhre, som Regiisterid Er, skulle affhende, paded hand inted Skall komme y Skade derfor. Paa Bagsiden: Copia N: C.

oversættelse:
Så mange vogne hen til din broder [1]), som du kan behøve. På hvilken din rejse du kan erindre din broder, at han har lovet for fru Kirsten, at hun intet af sin løsøre, som registreret er, skulle afhænde, på det at han intet skal komme i skade derfor.
På bagsiden: Copia N: C.

Brev 127 * 23. Decbr. 1636.

Til Jørgen Urne.
Kongen beklager sig over Ellen Marsvins Opførsel under hendes Besøg paa Antvorskov og over hendes Forsøg paa at ville paastaa, at Dorothea Elisabeth er Kongens Datter. Han vil ikke tillade, at Kirstine Munk faar sin Frihed, eller at Dorothea Elisabeth bliver arveberettiget som hans andre Børn. — J. H. Schlegels Afskrift i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 441 [2]).

Efterat Frue Ellen stackid [3]) siden kom hid til Byen og blev der nogle Dage, førend hun vilde lade nogen vide det, der [4]) hun nu merkede, at ingen bekymrede sig derom, da overtalede hun Hofpredikanten dermed, at hun soer, at hun aldrig skulde giøre mig noget imod, at han gik op til mig og bad mig, at ieg ville [5]) stede hender til Ords, hvilket jeg i Længden bevilgede med den Condition, som før omrørt er. Der [6]) hun nu kom op paa Slottet, da holdte [7]) hun sig nogle dage temmelig beskedentlig, mens begyndte strax derpaa at fortroe hver Mand, hvem hun kom til, hvor liigt det Barn var mig, som [hun] havde hos sig, Item sagde til Wiibecke, hvorvel hun ville føde hender

oversættelse:
Efter at fru Ellen stakket [3]) siden kom hid til byen og blev der nogle dage, førend hun ville lade nogen vide det, der [4]) hun nu mærkede, at ingen bekymrede sig derom, da overtalede hun hofprædikanten dermed, at hun svor, at hun aldrig skulle gøre mig noget imod, at han gik op til mig og bad mig, at jeg ville [5]) stede hende til ords, hvilket jeg i længden bevilgede med den condition, som før omrørt er. Der [6]) hun nu kom op på slottet, da holdt [7]) hun sig nogle dage temmelig beskedent, mens begyndte straks derpå at betroe hver mand, hvem hun kom til, hvor ligt det barn var mig, som [hun] havde hos sig, item sagde til Vibeke, hvorvel hun ville føde hende

---

[1]) Otte Marsvin.
[2]) En anden Afskrift findes i Maribo Stiftsbibliothek; nogle Varianter fra den ere optagne i de følgende Noter under Mærket B.
[3]) B: stakked Tiid.
[4]) B: da.
[5]) B: skulde.
[6]) B: Da.
[7]) B har for de to sidste Ord: holdt.

Side 100

Fortsat brev nr. 127.

og lade hente Sprog og Dandzmester [1]) til hinder, saa og saaledes opstaffere [2]) hender ud, naar hun blev stor, at hun intet skulle give de andre efter i nogen Maade, med andet sligt meere [3]). Udi de samme Dage understod hun sig at locke Grev Waldemar Christian ind til sig imellem Maaltiderne, hans Hofmester uafvidendes, og satte Kraag paa Døren, saaat Hofmesteren inden kunde [4]) hannem til hans Studia.
Da nu det eene kom til det andet, da skrev jeg hinder til, som hosføiede Copie N: A [5]) udviser. Hvad hun derpaa svarede, det finder du [6]) derhos tegnet med B. Og efterdi hun derudi iblant andet lod sig fornemme, at hun det ved [7]) sin Eed ville erholde, sig intet at have sagt de Ord, som Wiibicke foregav, item hun vidste intet af Ringrevens Optog, og at hun ville sende Barnet hen til Moderen, med sligt meere, Hvorpaa jeg gav hinder til Svar, eftersom hosføiede Copie tegnet med C [8]) udviser, udi den Meening, at efterdi hun var saa ferdi til at sverge, da skulle hun sverge udi min og Hofpredikantens Presens efter den Formular, jeg sende hender ved Hofpredikanten, hvoraf herhos ogsaa findes Copi med D noteret.
Der jeg nu hender Eeden ved Hofpredikanten tilskikkede, som herhos findes med N: E, da svarte hun derpaa, som Hofpredikanten strax motte skrive bag paa Eeden, hvilket hun siden med sin egen Haand bekreftede, samme [9]) Copii udviser [10]).
Efter hvilken Leilighed jeg intet seer, hvorledes jeg

oversættelse:
og lade hente sprog- og dansemester [1]) til hende, så og således opstaffere [2]) hende ud, når hun blev stor, at hun intet skulle give de andre efter i nogen måde, med andet sligt mere [3]). Udi de samme dage understod hun sig at lokke grev Valdemar Christian ind til sig imellem måltiderne, hans hofmester uafvidende, og satte krog på døren, så at hofmesteren inden kunne [4]) ham til hans studia (studier).
Da nu det ene kom til det andet, da skrev jeg hende til, som hosføiede copie N: A [5]) udviser. Hvad hun derpå svarede, det finder du [6]) derhos tegnet med B. Og efterdi hun derudi iblandt andet lod sig fornemme, at hun det ved [7]) sin ed ville erholde, sig intet at have sagt de ord, som Vibeke foregav, item hun vidste intet af Rhingrevens optog, og at hun ville sende barnet hen til moderen, med sligt mere, hvorpå jeg gav hende til svar, eftersom hosføiede copie tegnet med C [8]) udviser, udi den mening, at efterdi hun var så færdig til at sværge, da skulle hun sværge udi min og hofprædikantens præsens (nærværelse) efter den formular, jeg sender hende ved hofprædikanten, hvoraf herhos også findes copi med D noteret.
Der jeg nu hende eden ved hofprædikanten tilskikkede, som herhos findes med N: E, da svarede hun derpå, som hofprædikanten straks måtte skrive bag på eden, hvilket hun siden med sin egen hånd bekræftede, samme [9]) copii udviser [10]).
Efter hvilken lejlighed jeg intet ser, hvorledes jeg

---

[1]) B: Dantze-Mestere.
[2]) B: staffere.
[3]) De fire sidste Ord fattes i B.
[4]) For de to sidste Ord findes i B: intet skulde faae.
[5]) Se Brevet Nr. 125.
[6]) For de sidste to Ord har B: findes.
[7]) B: med.
[8]) Se Brevet Nr. 126.
[9]) B: som samme.
[10]) Hun nægtede at aflægge Eden. Se Suhms Nye Samlinger I, 117. 136.

Side 101

Fortsat brev nr. 127.

med god Reputation og en god Samvittighed kan lade Frue Kyrsten passere iblant got Folk og tilstede, at hendes Horunge i dag eller i morgen skulle gaae i Arv med mine Børn, som man kan see Meening at være, i det at den Skandthore mig med hendes Karnuther dagligen skandflecker og haver tordt sette mit Navn og hendes sammen paa den Ring, hun gav den unge Hans Lindenov [1]). Hvilket altsammen jeg haver vild lade dig vide, paa det at, saa fremt der [2]) i Landet om samme Leilighed bliver talt, at du da kan Tilstanden dennem lade [3]) vide.
Befalendes dig hermed Gud i Himmelen.
Anderskov den 23 Dec: 1636.
Udskrift: Danmarkes Riges Maars til Hande [4]).

oversættelse: fortsat 127
med god reputation og en god samvittighed kan lade fru Kirsten passere iblandt got folk og tilstede, at hendes horunge i dag eller i morgen skulle gå i arv med mine børn, som man kan se mening at være, i det at den skandthore mig med hendes karnuther (smuds) dagligen skandflecker og haver tordt sætte mit navn og hendes sammen på den ring, hun gav den unge Hans Lindenov [1]). Hvilket altsammen jeg haver vil lade dig vide, på det at, så fremt der [2]) i landet om samme lejlighed bliver talt, at du da kan tilstanden dennem lade [3]) vide. Befalende dig hermed Gud i himlen.
Antvorskov den 23. december 1636.
Udskrift: Danmarks riges marsk til hænde [4]).

Brev 128 * 26. Decbr. 1636.

Til Rentemestrene.
Kongen giver forskjellige Ordrer om Forholdene i Børnehuset og om Fortsættelsen af Arbejderne med Hensyn til en Forandring af Lensvæsenet. Der skal gjøres en Tallerken af Guld. — Kgl. Bibl.

Eder Skriiffuelsse haffuer Ieg bekommid Och deraff contenta forstanden, Huorpaa ieg eder inted forholder. Den Doctor Skeell [5]) skall y lade leffuere nogle aff dy siige børn, at hand derpaa gør siin Proba. At der icke lenger end paa 16 dags tiid er att brende udi Børnehussiid, ded kommer mig Siielssom for, Eptherdi dy haffuer faat dery saa megiid, som derris offuerslag waar. Saframtd ded er fornøden, daa Er der icke allene den weermølle att tage tiil, mens Recompans Och Victor [6]), huortill Rustuognen

oversættelse:
Brev 128

Til rentemestrene.
Kongen giver forskellige ordrer om forholdene i Børnehuset og om fortsættelsen af arbejderne med hensyn til en forandring af lensvæsenet. Der skal gøres en tallerken af guld. — Kgl. Bibl.

Eders skrivelse har jeg bekommet og deraf contenta (indhold) forstaaet, hvorpå jeg eder inted forholder. Den Doctor Skeell [5]) skal I lade levere nogle af de syge børn, at han derpå gør sin proba (prøve). At der ikke længer end på 16 dags tid er at brænde udi Børnehuset, det kommer mig sælsomt for, efterdi de haver fået dertil så meget, som deres overslag var. Såfremt det er fornøden, da er der ikke alene den vermølle at tage til, mens Recompans og Victor [6]), hvortil rustvognen

[1]) Jvfr. ovfr. S. 16.
[2]) B: det.
[3]) For de sidste fem Ord har B: da Tilstanden dennem kand lade.
[4]) B: Dannemarks Rigis Marsk Jürgen Urne til Hænde.
[5]) Dr. Joachim Scheel fra Rostock, Stadsfysikus i Kjøbenhavn. Ingerslev, Danm. Læger I, 334 f. Jvfr. for øvrigt Nr. 123.
[6]) Navne paa de to Skibe, som vel skulde ophugges.

Side 102

Fortsat brev nr. 128.

Och arbeiidtz wognen kan brugiis ved dette gode føre. Att y inted haffuer funden den Baag, ieg Skreff om [1]), der ligger ingen macht paa, Eptherdi den dog skall gørris Om, naar lehnen bliiffuer forandriid, Huormed y skall faahre fordt Och ded dermed saledis anstille, att lensmenden tiilleggis Saa megiid uyder genandt, Som dii kan holde dy heste med, som holder (!), Och att bønderne for all Aagen erre frii vden nogen wiisse laas brendtzell. Att Erkundige Siig huos lensmenden Om Ett eller andiid, ded gørris inted fornøden, Eptherdi Iordebøggerne med Malthall (!) och skatte Regiister fiindis pa Renteriid, huorepther y kan nocksom vdi En kordt tyd gørre ded, som befahliid Er, ferdiigdt. Heerhuos sendis En taalercken frem, huorepther Ieg wiille haffue En giiordt aff guld, Huorfor y skall erfahre huos guldsmydden, huor megiid guldt der uyl vngeferlig tiill. Anderskou den 26 Decem: Anno 1636.
Christian.
Der [2]) Skall sendes En fyering fersk Smør hiid fraa frederigsborrig.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

oversættelse:
Fortsat brev nr. 128.

og arbejdsvognen kan bruges ved dette gode føre. At I intet har funden den bog, jeg skrev om [1]), der ligger ingen magt på, efterdi den dog skal gøres om, når lehnen bliver forandret, hvormed I skal fare fordt (frem) og det dermed således anstille, at lensmændene tillægges så meget yder (ydelser) genant (efterhånden?), som de kan holde de heste med, som holder (!), og at bønderne for al ågen (byrderne) er fri uden nogen visse las brændsel. At erkundige sig hos lensmændene om et eller andet, det gøres intet fornøden, efterdi jordebøgerne med mandtal (!) og skatte register findes på Renteriet, hvorefter I kan noksom udi en kort tid gøre det, som befalet er, færdigt. Herhos sendes en tallerken frem, hvorefter jeg ville have en gjort af guld, hvorfor I skal erfare hos guldsmeden, hvor meget guld der vil omtrent til. Antvorskov den 26. december anno 1636.
Christian.
Der [2]) skal sendes en fjerding fersk smør hid fra Frederiksborg.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 129 * 1636? [3])

Til Frederik Günther.
Der skal opsættes en Instrux for Ditlev Reventlov som Afsending til Kurfyrsten af Brandenborg, hvem han skal opfordre til at give sit Samtykke til en Forlængelse af Elbtolden paa den forestaaende Kollegialdag. — Geh. Ark.

[1]) Brevet Nr. 121.
[2]) Denne Efterskrift er skreven udenpaa Brevet.
[3]) Det er ikke usandsynligt, at dette udaterede Brev henhører til Aaret 1636, som ogsaa formodet af Gram, og at den Kollegialdag, der omtales deri, er den Kurfyrstedag i Regensburg, til hvilken Klein, som oftere nævnet i foregaaende Breve, blev afsendt. Men der foreligger næppe ellers noget om en Sendelse af Reventlov til Kurfyrsten af Brandenborg, saa at den rimeligvis ikke er kommen i Stand. Om Christian IV's Bestræbelser for at faa Elbtolden forlænget se Fridericia, Danmarks ydre polit. Hist. II, 16 og flere Steder.

Side 103

Fortsat brev nr. 129.

Da soll eiine Instruction auff M: Reuendtlau gemacht werden, das er sich miit dem Ersten Nach Chur Brandenburch verfiigen soll vndt beii Im ansuchung thun, das er seiinen Consens auff kunfftigem collegial dage des prolongation des zollen halber geben wolle In betrachtung der Nahen verwandtnus, darneben der kostbahren Skiickunge, So beii dem Preussiisken wessend, Item in den gyliisken Negotiis geskeen. Darhinkegen wiill man allen fleiis anwenden, das man In guthem Ruiichem Stande geraathen kan.
Hiineben mussen credentiales verfertigett werden, Item grusskreiben an dii Churfurstinne vndt Ihre fraumutther [1]).
Udskrift: Friderich gunther zu handen.

oversættelse:
Da skal en instruktion på M: Reventlov gøres, at han sig med det første til kurfyrst Brandenburg afføje skal og ved ham ansøgning gøre, at han sin konsens på fremtidig kollegialdag des angående forlængelse af tolden give ville i betragtning af den nære slægtskab, desuden de kostbare skikkelser, som ved det preussiske væsende, item i de jyllandske negotier (forhandlinger) skete. Derimod vil man al flid anvende, at man i god rigsmæssig stand geråde kan.
Herudover må credentials (akkreditiver) forfærdiges, item grusskreiben (hilsner) til kurfyrstinden og hendes frumoder [1]).
Udskrift: Friderich Günther til hænde.

Brev 130 * 1636? [2])

Til Rentemestrene.
Befaling angående Lensmændenes Forpligtelser med Hensyn til deres Afgift af forarmet og øde Gods. — Kgl. Bibl.

Ordinandtz, huorepther Rentemeiisterne Siig Skaal Rette.
Ingen lenssmand, Som haffuer siit Lehn Paa affgiiffft, skal nogiid affkortiis for forarmiid godtz, Mens skall uerre forplicht tiill huerdt Aar huoss hans Regenskab att indlegge En fortegnelsse paa ded Øde godtz, hand haffuer faat besatt igen, Siiden hand haffuer bekommid Lehnid.
Ingen lenssmand, som haffuer lehnid paa Regenskab, Skall nogen affkordtning Skee for forarmiid godtz, vden att ded kan med tiinguiinder beuiissis, Sliigdt att uerre

oversættelse:
Brev 130

Til rentemestrene.
Befaling angående lensmændenes forpligtelser med hensyn til deres afgift af forarmet og øde gods. — Kgl. Bibl.

Ordinans, hvorefter rentemestrene sig skal rette.
Ingen lensmand, som haver sit lehn på afgift, skal noget afkortes for forarmet gods, mens skal være forpligtet til hvert år hos hans regnskab at indlægge en fortegnelse på det øde gods, han haver fået besat igen, siden han haver bekommet lehnid (lehnet).
Ingen lensmand, som haver lehnid på regnskab, skal nogen afkortning ske for forarmet gods, uden at det kan med tingvidner bevises, sligt at være

---

[1]) Kurfyrst Georg Vilhelms gemalinde var Elisabeth Charlotte, en datter af kurfyrst Frederik IV af Pfalz og Louise Juliane, Vilhelm af Oraniens datter.
[2]) Dette udaterede brev findes nu indlagt i brevet af 11. decbr. 1636 (nr. 119) og kan såvel derfor som på grund af dets omtale af lenssager måske antages at være fra denne tid, om end dets sammenlægning og blækket tyder på, at det oprindelig ikke har fulgt med nr. 119.

Side 104

Fortsat brev nr. 130.

sked vdaff misuext eller anden offuerfallende wlycke eller tiilfaall, Ellerss skall ded hannem affkortis udi hans affgiiffft.
Samme lenssmend skall ochsaa Aarliigen huoss derriss Regenskaber beuiisse, huor mange aff dii gaarde, som for derriiss tiid er bleffuen Øde Och ygen vdaff dennom bleffuen besatt.

oversættelse:
sket udaf misvækst eller anden overfaldende ulykke eller tilfald, ellers skal det ham afkortes udi hans afgift.
Samme lensmænd skal også årligen hos deres regnskaber bevise, hvor mange af de gårde, som før deres tid er bleven øde og igen udaf dennom (dem) bleven besat.

Brev 131 * 1. Januar 1637.

Til Rentemestrene.
Ordre om Afsendelse af et Brev. — Kgl. Bibl.

Dette Breff Skall fordtsyckis med Ett Egiid Bud vnder Ett Couert udi Eders Naffn.
Anderskou Nytars dag Anno 1637.
Christian.

oversættelse:
Brev 131

Til rentemestrene.
Ordre om afsendelse af et brev. — Kgl. Bibl.

Dette brev skal fortskikkes med et eget bud under et couvert udi Eders navn.
Antvorskov nytårsdag anno 1637.
Christian.

Brev 132 * 2. Januar 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen giver dem forskjellige Ordrer om Gjælden til nogle Kjøbmænd, om Overdragelsen af en Vejrmølle til de Fattiges Forstandere i Kjøbenhavn, samt om Anskaffelsen af nogle Ting. — Kgl. Bibl.

Eders skriiffuelsse Om tilstanden huos Eder Er mig tiilhande kommen, Och deraff forstanden, Att alting Staar, gud uerre loffuid, weell. Den allerhøiieste giiffue framdeliis Siin Naade tiil, att ded motte lenge bliiffue fraamturendiis.
Dii 21857 1/2 daler, som Steffen Rode, Rossenmeiier Och Bram [1]) skulle haffue aff Renteriid, dy Erre Saat paa Hans Boiiesøns Omslags Regiister.
Den weermølle betreffende, da er derpaa dette myt Suar: Naar dy fattigis forstander Erlegger 400 daaler

oversættelse:
Brev 132 * 2. januar 1637.

Til rentemestrene.
Kongen giver dem forskellige ordrer om gælden til nogle købmænd, om overdragelsen af en vejrmølle til de fattiges forstandere i København, samt om anskaffelsen af nogle ting. — Kgl. Bibl.

Eders skrivelse om tilstanden hos Eder er mig tilhånde kommen, og deraf forstået, at alting står, Gud være lovet, vel. Den Allerhøjeste give fremdeles sin nåde til, at det måtte længe blive fremfarende.
De 21857 1/2 daler, som Steffen Rode, Rosenmeier og Bram [1]) skulle have af Renteriet, de er sat på Hans Boiesøns omslagsregister.
Den vejrmølle betræffende, da er derpå dette mit svar: Når de fattiges forstander erlægger 400 daler

[1]) Johan Braem.

Side 105

Fortsat brev nr. 132.

Strax, Saat Børnehussiid for den Skiild ingen mangel lyder for Ildebrand, daa ma dy haffue Møllen derfor, Dog med den beskeen, Att naar Pladtzen, Som Møllen Staar paa, inted lenger bliiffuer brugdt til den brug, den Nu brugiis, att den daa Skall komme tiil Herren ygen [1]).
Saa megiid guld, Som kan behøffuis tiil ett talercken, Skall skaffiis guldsmidden, at hand ded forferdiger.
Epther huosliiggende prøffue skall Iohan Braam bestiille fiihre støcker floer for den priis, som ded gelder der, som den gørris.
Anderskou den 2 Ianuarij Anno 1637.
Christian.
Epther huosføiiede Modell skall Bartell Snecker [2]) Strax forferdige En Rett Skabelun med Ett [3]) foder dertiill att føre den udi.
Udskrift: Rentemeiisterne tiill hande.

oversættelse:
Straks, så at Børnehuset for den skyld ingen mangel lider for ildebrand, da må de have møllen derfor, dog med den besked, at når pladsen, som møllen står på, intet længer bliver brugt til den brug, den nu bruges, at den da skal komme til Herren igen [1]).
Så meget guld, som kan behøves til et tallerken, skal skaffes guldsmeden, at han det forfærdiger.
Efter hosliggende prøve skal Johan Braam bestille fire stykker flor for den pris, som det gælder der, som den gøres.
Antvorskov den 2. januar anno 1637.
Christian.
Efter hosføiede model skal Bartell Snecker [2]) straks forfærdige en ret skabelon med et [3]) foder dertil at føre den udi.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 133 * 9. Januar 1637.

Til Frederik Urne.
Om Antagelsen af en Vintapper. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Reinholtt [4]), som varer kelderen her paa Slottett, skall Strax drage henad kiøbenhaffn och der tage saa megen viin ud, som till opuartningen kand behøffuis, och dend

oversættelse:
Brev 133 * 9. januar 1637.

Til Frederik Urne.
Om antagelsen af en vintapper. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Reinhold [4]), som varer kælderen her på slottet, skal straks drage hen ad København og der tage så megen vin ud, som til opvartningen kan behøves, og den

[1]) Den 14. januar 1637 skødede Kongen til Jørgen Pedersen og Verner Klaumann på de Fattiges vegne i København en vejrmølle på Østervold. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 173.
[2]) Bertel Møller.
[3]) Ordet er skrevet to gange.
[4]) Reinhold Thor Smede. I en randnote kaldes han vintapper; 1637 nævnes han som vinskænk på Frederiksborg (lensregnsk.), og endnu 1642 beklædte han denne post (Danske Magazin V, 208). En mand af samme navn forekommer 1661 i Store Heddinge (Brasch, Vemmetofte I, 211. Aarsberetn. fra Geh. Arch. II, 137), men om det er samme person, vides ikke.

Side 106

Fortsat brev nr. 133.

tillstille Oberskencken [1]), Saa at dend leggis a part for sig, och effterdi ieg agter hereffter att bruge hannom till disse keldere, som ieg lader legge min viin op udi, da skaltt du tale med hannom, huad hand begerer derfor till besoldingh. Naer hand skall haffue noget for med vinen, enten at fløtte eller at forbinde dend, da skall hannom skaffis hielp. Frederichsborgh dend 9 Ianuarij Anno 1636 [2]).

oversættelse:

tilstille overskænken [1]), så at den lægges a part for sig, og efterdi jeg agter herefter at bruge ham til disse kældere, som jeg lader lægge min vin op udi, da skal du tale med ham, hvad han begærer derfor til besoldning. Når han skal have noget for med vinen, enten at flytte eller at forbinde den, da skal ham skaffes hjælp. Frederiksborg den 9. januar anno 1636 [2]).

Brev 134 * 12. Januar 1637.

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.
Kongen udtaler sine bedste Ønsker for hans Fremtid og omtaler en Resolution, som skal meddeles til Hertugens Landdrost. — Geh. Ark.

Freundtlicher, herdtzliiber Sohn, deiin Skreiiben Ist miir woll zu handen gebracht worden, vndt daraus miit Sonderbahren frewden verstanden, Dass Es diir annoch woll Ergeen thudt. Der Almechtiger herre vndt Godt, der alles vermack, verleie verner Seiine gnad, das Solches nit allein in dissem, Sondern Noch In viill folgende Iahr muge continuiren.
Dii publica betreffende, daruon habe ich miit M: Reuendtlou geredet vndt ihm befohlen, das Er deiinem Landtdrosten [3]) meiine Resolution Soll wiissen lassen. Vndt befehle diich hiimit dem Schudtz des Allerhögsten vndt verbleiibe dii zeiitt meiines lebens
Deiin getrewer vather
Christian.
Den 12 Ianuarij auff kopenhagen Anno 1637.
Udskrift: Meinem Herdtzliiben Sohn dem Erdtzbiiskop zu Brehmen zu handen.

oversættelse:
Brev 134

Til hertug Frederik, ærkebiskop af Bremen.
Kongen udtaler sine bedste ønsker for hans fremtid og omtaler en resolution, som skal meddeles til hertugens landdrost. — Geh. Ark.

Venlige, hjertekære søn, din skrivelse er mig vel til hånde bragt, og deraf med sonderbaren (særlig) fryd forstået, at det dig endnu vel er gået. Den Almægtige Herre og Gud, der alt formår, forlene videre sin nåde, at sådant ikke alene i dette, men også i mange følgende år måtte continuere.
Det offentlige vedrørende, derom har jeg med M: Reventlov talt og ham befalet, at han din landdrost [3]) min resolution skal vide lade. Og befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver til min livsende
Din trofaste fader
Christian.
Den 12. januar på København anno 1637.
Udskrift: Min hjertekære søn, ærkebiskoppen i Bremen til hænde.

---

[1]) Knud Jakobsen (ikke Christoffersen) Ulfeldt til Hellerup var overskænk fra novbr. 1635 til decbr. 1638. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet 1872 S. 126.
[2]) Aarstallet maa efter brevets plads i kopibogen være en fejlskrift for 1637. Brevet er modtaget på Frederiksborg.
[3]) Kaspar Schulte.

Side 107

Brev 135 * 30. Januar 1637.

Til Frederik Urne.
Kobbersmeden skal lave et Rør til at kaste Penge i. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Kaabersmidden [1]) skall giøre itt rør Saa stort, som een Daler kand løbe igennom paa kanten, huilcket rør skall vere tre allen langt och fortill giort bredt, At mand kand kaste penge derudi [2]). Helsingborgh dend 30 Ianuarij 1637 [3]).

oversættelse:
Brev 135 * 30. januar 1637.

Til Frederik Urne.
Kobbersmeden skal lave et rør til at kaste penge i. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Kobbersmeden [1]) skal gøre et rør så stort, som en daler kan løbe igennem på kanten, hvilket rør skal være tre alen langt og forud gjort bredt, at man kan kaste penge derudi [2]). Helsingborg den 30. januar 1637 [3]).

Brev 136 * 31. Januar 1637.

Til Frederik Urne [4]).
Om nogle Arbejder paa Toldboden i Helsingør, især om et Kobberrør til at lade Penge glide igennem ned i Toldkisten. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Vertzeichnus auff das, So auff der tholbuden zu helsingör Sol gemacht werden.

Das Skap, worein die zöllner ihre Sachen in verwahrung legen, Sol so weit von der maur ab in die Stube gerucket werden, das ein mensk gemachlich dar zuisken gehen kan.

Die zolckiste sol so weit nach dem wasser zu gerucket werden, das Sie recht ins mittell zu Stehen kommet.

In der maur, so zuisken demselbigen skappe und der zolckisten sich findet, sol ein loch gebrochen werden, wodurch dasrohr, so bey dem kuffersmidt bestellt ist, kan in die zolkiste gebracht werden.

Auff der zolckiste nach dem Schap zu Sol ein loch

oversættelse:
Brev 136

Til Frederik Urne [4]).
Om nogle arbejder på toldboden i Helsingør, især om et kobberrør til at lade penge glide igennem ned i toldkisten. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Fortegnelse på det, som på toldboden i Helsingør skal gjort blive.

Det skab, hvori tolderne deres sager i verwahrung (opbevaring) lægger, skal så vidt fra muren af i stuen rykkes, at et menneske mageligt derimellem gå kan.

Toldkisten skal så vidt mod vandet til rykkes, at den ret i midten til at stå kommer.

I muren, som imellem det samme skab og toldkisten sig finder, skal et hul brudt blive, hvorved det rør, som ved kobbersmeden bestilt er, kan i toldkisten bragt blive.

På toldkisten mod skabet til skal et hul

---

[1]) Stephan Lautersporn.
[2]) Om dette rørs anvendelse se brev nr. 136.
[3]) Modtaget samme dag på Kronborg.
[4]) Brevets affattelse på tysk synes at vise, at det er bestemt for Stephan Lautersporn eller en anden tysk håndværker.

Side 108

Fortsat brev nr. 136.

so nahe an den deckell als thuenlich gehawen [1]) werden, worein Selbiges rohr Sol gebracht werden.
5. Selbiges rohr sol mit dem ende, so nach dem Skappe zu kehret, so hoch gebeegett werden, das das gelt, so man dadurch in die kiste bringen will, wol hinu[n]ter lauffen kan.
6. Von fohrn an Selbiges rohr nach dem Skappe zu sol ein ausgeholedes bret kommen, worauff die, so das geltt sollen in das rohr Stecken, etzliche hundert daler legen können.
7. So nuhn Selbiges rohr mitt dem vor ehrwehnten brette so hoch fallen wolte, das man dar zu gemacklich nit kommen könte, als dan Sol ein breiter trit an die wandt gemacht werden, worauff man tretten kan, wan man das geltt in das rohr Stecken will.
Croneburgh den 31 Ianuarij Anno 1637 [2]).

oversættelse: fortsat 136
så nær til dækslet som tjenlig hugget [1]) blive, hvori selvsamme rør skal bragt blive.
5. Selvsamme rør skal med den ende, som mod skabet vender, så højt bøjet blive, at det guld, som man derved i kisten bringe vil, vel herunder løbe kan.
6. Foran på selvsamme rør mod skabet til skal et udhulede bræt komme, hvorpå de, som det guld skal i røret stikke, adskillige hundrede daler lægge kan.
7. Så nu selvsamme rør med det før omtalte bræt så højt falde ville, at man dertil mageligt ikke komme kunne, alsdan skal et bredt trin på væggen lavet blive, hvorpå man træde kan, når man det guld i røret stikke vil.
Kronborg den 31. januar anno 1637 [2]).

Brev 137 * Januar 1637.

Til Dr. Peter Paynck.
Kongen befaler ham at tage sig af Forvalteren ved Rosenborg Have, Peder Nielsen, der er syg. — Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 980.

Ich habe fornommen, das Peter ihm Garten [3]) kranck ist, Als sollet Ihr in besuchen vndt so uyl beii im thun, als mugelich zu thun ist.
Kopenhagen den Ianuarii Anno 1637.
Christian.
Udskrift: D: Pether Paii zu handen.

oversættelse:
Brev 137 * Januar 1637.

Til Dr. Peter Paynck.
Kongen befaler ham at tage sig af forvalteren ved Rosenborg Have, Peder Nielsen, der er syg. — Langebeks afskr. (efter orig. hos Klevenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 980.

Jeg har fornummet, at Peter i haven [3]) kranck (syg) er, als (så) skulde I ham besøge og så meget hos ham gøre, som muligt at gøre er.
København den januar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Dr. Peter Paynck til hænde.

[1]) Afskriften har: hehawen.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Opsynsmanden på Rosenborg Peder Nielsen (s. forrige bind s. 361). Han døde 25. april 1637 (Rentemestr. regnsk.). Jvfr. Brock, Hist. efterretninger om Rosenborg I, 38).

Side 109

Brev 138 * 9. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen vil overveje, hvad der skal gøres med Sundtolden, og udtaler sig for en Forhøjelse af Tolden i Norge. Tolderne i Glückstadt skulle vende tilbage til denne Stad fra København. — Kgl. Bibl.

Eders Skriiffuelsse med ded offuerslag paa tollen y Sundiid Er mig tiil hande kommen, Och kan man tencke paa dy beste myddell, gud y himmelen wyl giiffue Syn Nade tiil [1]). Ieg finder inted huos Eders Skriiffuelsse de modo prosedendi att legge nogiid paa dem, Som Søger fleckerøe haffuen och andre haffner vnder Norriie, som befahliid waar att Skulle med wyllem Mortensøn [2]) om taalis, Huilckid med ded første uil settis y werck, om der Skall bliiffue nogiid aff y Aar [3]). Dy toller aff glyckstad gør yngen gaffn y køben:, mens ded uaar beedre, att dy uaar der, Som dy skulle uerre, ty Elben er wden thuiffuel Aaben Lenge syden.
Anderskou den 9 Februarij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeiisterne tiil hande.

oversættelse:
Brev 138 * 9. februar 1637.

Til rentemestrene.
Kongen vil overveje, hvad der skal gøres med Sundtolden, og udtaler sig for en forhøjelse af tolden i Norge. Tolderne i Glückstadt skulle vende tilbage til denne stad fra København. — Kgl. Bibl.

Eders skrivelse med det overslag på tollen i Sundet er mig til hånde kommen, og kan man tænke på de bedste middel, Gud i himlen vil give sin nåde til [1]). Jeg finder intet hos Eders skrivelse de modo prosedendi (fremgangsmåde) at lægge noget på dem, som søger Flekkerø havn og andre havne under Norge, som befalet var at skulle med Willem Mortensen [2]) om tales, hvilket med det første vil sættes i værk, om der skal blive noget af i år [3]). De toller

(toldere) af Glückstadt gør ingen gavn i København, mens det var bedre, at de var der, som de skulle være, thi Elben er uden tvivl åben længe siden.
Antvorskov den 9. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 139 * 12. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
De skulle være Overbringeren af Brevet behjælpelige med at faa det, som Valdemar Christian skal bruge til sin Rejse. — Kgl. Bibl.

Denne breffuysser haffuer Ieg befahliid att drage henad køben: Och der lade forferdige, huyssom greff woldemar

oversættelse:
Brev 139

Til rentemestrene.
De skulle være overbringeren af brevet behjælpelige med at få det, som Valdemar Christian skal bruge til sin rejse. — Kgl. Bibl.

Denne brevviser har jeg befalet at drage hen ad København og der lade forfærdige, hvissom grev Valdemar

---

[1]) Om Kongens Planer med Hensyn til Sundtolden jvfr. Fridericia, anf. Skr. II, 212.
[2]) Tolder i Helsingør.
[3]) 26. Febr. 1637 udstedte Kongen Brev om, at alle „udlandske“ Skibe, som løb ind til Flækkerø, skulle betale 1 Rosenobel i Afgift i Anledning af den Fæstning, som var bleven opført der. Norske Rigsregistranter VII, 310.

Side 110

Fortsat brev nr. 139.

Christian tiill Syn Reiisse [1]) kan behøffue, Huorfor y hannem Skall werre behiielppeliig tiill att bekomme ded, som hand dertyll behøffuer.
Anderskou den 12 Februarij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Christian til sin rejse [1]) kan behøve, hvorfor I ham skal være behjælpelig til at bekomme det, som han dertil behøver.
Antvorskov den 12. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 140 * 12. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.

De skulle befale Proviantskriveren Lavrits Eskildsen at begive sig strax til Kongen for at erklære sig om en Sag. — Kgl. Bibl.

H: Hans Lyndenou haffuer werryd heer Och tylstillid mig dy thuende Laauers Esskelsøns Seddeler, huorfor y hannem Skall befahle Strax att begiiffue Siig hiid Och heer Siig Erkleere [2]).
Anderskou den 12 Febru: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Postschriptum [3]) Rentemeisterne till hande.

Oversættelse:
Brev 140 * 12. februar 1637.

Til rentemestrene.
De skulle befale proviantskriveren Lavrits Eskildsen at begive sig straks til kongen for at erklære sig om en sag. — Kgl. Bibl.

H: Hans Lindenov har været her og tilstillet mig de tvende Lavrits Eskildsens sedler, hvorfor I ham skal befale straks at begive sig hid og her sig erklære [2]).
Antvorskov den 12. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Postskriptum [3]) rentemestrene til hænde.

---

[1]) Om Valdemar Christians Rejse i Foraaret og Sommeren 1637 til de spanske Nederlande og Frankrig se Slange S. 882. 888. I Kongens Udkast af 31. Oktbr. 1636 til en Instrux for Chr. Pentz og Christoffer von der Lippe, der skulde afgaa til Kurfyrstedagen i Regensburg, fik de Ordre til at takke Kongen af Bøhmen (den senere Kejser Ferdinand III), fordi han var gaaet ind paa at lade Grev Valdemar præsentere sig for ham til hans Opvartning, men paa Grund af hans Ungdom havde Kongen dog besluttet først at sende ham et Par Aar til Udlandet (Reichstags-Acta Nr. XVIII B i Geh. Ark.).
[2]) Lavrits Eskildsen havde i Anledning af Levering af noget Korn fremsat en Beskyldning for Ufroskab mod Skriveren hos Lensmanden paa Kallundborg, Hans Lindenov; men det viste sig, at det var Lavrits Eskildsen, der selv havde forset sig. Kongen tilgav ham dog dette mod, at han aflagde en ny Ed, gav en Revers fra sig og stillede Forlovere for sig. Breve til Hans Lindenov af 17. Febr. og til Rentemestrene af 18. Febr. Sjæll. Tegn. XXVI, 149. 150.
[3]) Ordet er halvt udslettet, maaske med Forsæt.

Side 111

Brev 141 * 15. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
Andreas Bentzwinger skal beordres til at skynde sig med noget Jernværk til nogle Klokker, der skulle til Glückstadt. — Kgl. Bibl.

I Skall befahle M: Andress, att hand Skynder Siig med ded Iern werck, Som Skall Brugiis tyl dy klocker, Som Skall henad glyckstad. M: Andress Skall ochsaa befahliis att forferdyge thuende hammer till Samme klocker, Som Skall gørris faast med derris tiilbehør ued Samme Iernuerck, Som klockerne kommer att henge wdi.
Anderskou den 15 Februarij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeysterte til hande.

Oversættelse:
Brev 141 * 15. februar 1637.

Til rentemestrene.
Andreas Bentzwinger skal beordres til at skynde sig med noget jernværk til nogle klokker, der skulle til Glückstadt. — Kgl. Bibl.

I skal befale M: Andreas, at han skynder sig med det jernværk, som skal bruges til de klokker, som skal hen ad Glückstadt. M: Andreas skal også befales at forfærdige tvende hammer (hamre) til samme klokker, som skal gøres fast med deres tilbehør ved samme jernværk, som klokkerne kommer til at hænge udi.
Antvorskov den 15. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 142 * 15. Febr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om Stenkisterne ved Kronborg og om nogle Ærinder, som Frederik Urne skal udføre paa Frederiksborg. Kongen er misfornøjet med Forholdene paa Hørsholm. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skall, Saa snart Skee kand, Sende mig maalett paa Steenkisterne ued Chroneborgh, huor lange, brede och høye de ere, Saa och huor mange der kand giøris om Aaret [1]). Ieg Sender dig herhoes hoffuetnøgelen till Frederichsborgh, huilcken du skaltt bruge till at tage mit Saxefoder udaff rundelen ued min Sommerstue, som ligger paa een aff Stolene Sammestedz. Du skaltt ochsaa tage derud dend winde, som Isack snedecker giorde Sidst paa Frederichsborgh, och skall Samme Snedecker giøre een anden lige effter dend, som aff Caspar Fincke skall beslais med

Oversættelse:
Brev 142 * 15. februar 1637.

Til Frederik Urne.
Om stenkisterne ved Kronborg og om nogle ærinder, som Frederik Urne skal udføre på Frederiksborg. Kongen er misfornøjet med forholdene på Hørsholm. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Du skal, så snart ske kan, sende mig målet på stenkisterne ved Kronborg, hvor lange, brede og høje de er, så og hvor mange der kan gøres om året [1]). Jeg sender dig herhos hovednøglen til Frederiksborg, hvilken du skal bruge til at tage mit saxefoder (sag/værktøjskiste) udaf runddelen ved min sommerstue, som ligger på en af stolene sammesteds. Du skal også tage derud den vinde, som Isack snedker gjorde sidst på Frederiksborg, og skal samme snedker gøre en anden lig efter den, som af Caspar Fincke skal beslås med

[1]) Jvfr. Brevet af 22. Febr.

Side 112

Fortsat brev nr. 142.

ald sin tilbehør, dog ingenstedz giøris fast. Niels Oloffsøn [1]) skall ansigis, at ieg agter at giøre forandring imoed Philippi Iacobi dag med hersholm. Der wil føris ved till paa hirsholm till Frøckenernis behoff, om de mueligt i Sommer kommer der at ligge. Hoffmesterinden [2]) formener, at det gaaer heell wrigtig til med weden, saa at hun mener, at der bleff anskreffuen to gange saa mange les weed, som de forbrugte der. Anderskoff dend 15 Februarij Anno 1637 [3]).

Oversættelse:
ald sin tilbehør, dog ingensteds gøres fast. Niels Olufsen [1]) skal tilsiges, at jeg agter at gøre forandring imod Philippi Jacobi dag med Hørsholm. Der vil føres ved (brænde) til på Hørsholm til frøknernes behov, om de muligt i sommer kommer der at ligge. Hofmesterinden [2]) formener, at det går helt urigtigt til med veden, så at hun mener, at der blev anskrevet to gange så mange læs ved, som de forbrugte der. Antvorskov den 15. februar anno 1637 [3]).

Brev 143 * 17. Febr. 1637.

Til Ellen Marsvin.
Kongen svarer afvisende paa hendes Begjæring om hans Naade, men erklærer dog, at hvis uberygtede Mænd eller Kvinder ville sværge paa, at der er gjort Kirstine Munk Uret, da skal hun komme paa fri Fod igjen. — Geh. Ark.

Keere Ellen, dyn skriffuelsse, datcrit korsør den 15 Huius, er mig tilhande kommen, Och deraff forstanden, at du begerer myn Nade, Och at ded er dig før høydt at suare tyl myn skryffuelsse [4]), Mens steller alting tyl mytt gode och Christelig betenckende for dens Skiild, som uy alle skal haffue Nade och barmhiiertighed for, Huorpaa ieg dig inted forholder. Anlangende myn Nade daa haffuer densamme Standen dig Saa Aaben før, som yngen y al danmarck bedre kunde Ønske, Mens huorledis du den haffuer mysbrugdt, ded er huer Erliig Menniske bekendt. Att ded er dig før høydt at suare tiil myn Skriiffuelsse, Ded er yngen wnder, Mens sandhed er den tiing, Som y lengden beholder pladtzen. Angaendis myt oprychtige Och Christelige betenckende, Daa ued ieg inted andiid End, att Ieg Io Nocksom haffuer laad diig den wyde, Huylcken Ieg achter for gudtz Øiien och ansiicht att forsuare Och

Oversættelse:
Brev 143 * 17. februar 1637.

Til Ellen Marsvin.
Kongen svarer afvisende på hendes begæring om hans nåde, men erklærer dog, at hvis uberygtede mænd eller kvinder ville sværge på, at der er gjort Kirstine Munk uret, da skal hun komme på fri fod igen. — Geh. Ark.

Kære Ellen, din skrivelse, dateret Korsør den 15. huius (denne måned), er mig tilhånde kommen, og deraf forstået, at du begærer min nåde, og at det er dig for højt at svare til min skrivelse [4]), mens stiller alting til mit gode og kristelig betænkende for dens skyld, som vi alle skal have nåde og barmhjertighed for, hvorpå jeg dig intet forholder. Anlangende min nåde, da har den samme standen (tilstanden) dig så åben før, som ingen i al Danmark bedre kunne ønske, mens hvorledes du den har misbrugt, det er hver erlig menneske bekendt. At det er dig for højt at svare til min skrivelse, det er ingen under (undren), mens sandhed er den ting, som i længden beholder pladsen. Angående mit oprigtige og kristelige betænkende, da ved jeg

intet andet end, at jeg jo noksom har ladet dig den vide, hvilken jeg agter for Guds øjne og ansigt at forsvare og

---

[1]) Foged på Hørsholm.
[2]) Fru Sophie Hedvig v. Blixen.
[3]) Modtaget på Kronborg 18. febr.
[4]) Jvfr. brevene af decbr. 1636.

Side 113

Fortsat brev nr. 143.

ded for all werden werre bekendt. Den nade, nu søgiis for dens skyld, som uy alle skal haffue Nade och Barmhiiertighed for, Erachter Ieg heel syldig att werre tagen, Eptherdi Ieg ynted tør vnderstaa mig att forspylde den Store Naade, Som miig aff den Allerhøiieste herre Och gud y hymmelen ued dyn person paa Anderskou mig haffuer laadiid wedderfahris. Mens Paaded huercken du Eller dyn datter Skall kunde med Retthe klaage, Daa uyl Ieg hermed haffue mig forobliigerid, Att saaframdt y kan bringe feem wberiichtige Mans eller kuyndis person, som bosatte Erre, tiilueye, Som wyl syge och ded med derris hender bekreffte, att dyn datter Skeer Nogen wrett, Daa Skall hun komme paa Syn fry fod ygen, Som hun waar før [1]).
Befahlendig(!) diig gud.
Anderskou den 17 febru: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsuyn tiill hande.

Oversættelse: fortsat brev143.
det for al verden være bekendt. Den nåde, nu søges for dens skyld, som vi alle skal have nåde og barmhjertighed for, eragter jeg helt skyldig at være taget, efterdi jeg intet tør understå mig at forspilde den store nåde, som mig af den Allerhøjeste herre og Gud i himlen ved din person på Antvorskov mig haver ladet vederfares. Mens på det hverken du eller din datter skal kunne med rette klage, da vil jeg hermed have mig forpligtet, at såfremt I kan bringe fem uberygtede mands eller kvindes person, som bosatte er, til veje, som vil sige og det med deres hænder bekræfte, at din datter sker nogen uret, da skal hun komme på sin fri fod igen, som hun var før [1]). Befalende(!) dig Gud.
Antvorskov den 17. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsvin til hænde.

Brev 144 * 19. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen sender dem en Forpligtelse, som Brevets Overbringer har udstedt, og omtaler Gjælden til Steffen Rode og Johan Braem samt Nødvendigheden af at skaffe Penge til Fæstningernes Udbedring. — Kgl. Bibl.

Denne Breffuisser haffuer Nu giiordt Syn Eed, Och tilskyckis Eder herhuoss hans forplycht, Som y aff Borgemeister Iacob Myckelsøn Och Myckel Sørensøn Radmand [2]) Skall lade vnderskriiffue och forsegle. Dy penning, Som Steffen Rode och Iohan Braam aff Commisarie tollen Skulle

Oversættelse:

Brev 144 * 19. februar 1637.

Til rentemestrene.
Kongen sender dem en forpligtelse, som brevets overbringer har udstedt, og omtaler gælden til Steffen Rode og Johan Braem samt nødvendigheden af at skaffe penge til fæstningernes udbedring. — Kgl. Bibl.

Denne brevviser har nu gjort sin ed, og tilskikkes Eder herhos hans forpligtelse, som I af borgmester Jacob Myckelsen og Mikkel Sørensen, rådmand [2]), skal lade underskrive og forsegle. De penge, som Steffen Rode og Johan Braam af commissarietolden skulle

[1]) Kirstine Munk havde husarrest på Boller fra første halvdel af januar til anden halvdel af maj 1637. Smith, Leonora Christ. Grevinde Ulfeldts Hist. I, 105.
[2]) Mikkel Sørensen, søn af jyske bønderfolk, f. 1586, forstander i Vartov 1616-36 og rådmand i København 1636-41, da han døde. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. III, 241.

Side 114

Fortsat brev nr. 144.

giiffuis, Ded kunde well beuylgiis, Naar der gyffuis Nogen anleyding tiill, huor dy penning Skall tagis, som Nu strax paa forariid Skall anuendis paa festyngerne allestedtz, som Endelygens wyll hiielppis, Om man ycke uyll Sette siig Siielffuer y Største faare.
Man Er allerede Commissarierne 20000 daler Skyldig, Som man Endomstund wed lyden Raad tiil, Och dog Endeliigens wiil betalis, Saaframdt att der Skall Skee nogiid wed feestingerne [1]).
Iohan Braam Angaendis, daa formener Ieg, att ded kobber, Som hand y Sommer faar y Norrie, beløber siig høiier End ded, Ieg hannem kan skyldig werre [2]).
Anderskou den 19 Februarij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeysterte tiill hande.

Oversættelse: Fortsat bev 144.
gives, det kunne vel bevilges, når der gives nogen anledning til, hvor de penge skal tages, som nu straks på forhånd skal anvendes på fæstningerne alle steder, som endeligt vil hjælpes, om man ikke vil sætte sig selv i største fare.
Man er allerede Commissarierne 20000 daler skyldig, som man endomstund (i den stund) ved lyden råd til, og dog endeligt vil betales, såfremt at der skal ske noget ved fæstningerne [1]).
Johan Braam angående, da formener jeg, at det kobber, som han i sommer får i Norge, beløber sig højere end det, jeg ham kan skyldig være [2]).
Antvorskov den 19. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 145 * 22. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordre om Forfærdigelsen af to Tinflasker, om Støbningen af en Klokke og om Opførelsen af et Hus ved Helene Kilde. — Kgl. Bibl.

Kandestøberen [3]) Skall befahlis att forferdige thuende tyn flasker med Store Skruffuer, Saat man kan faa en Aarm

Oversættelse:
Brev 145 * 22. februar 1637.

Til rentemestrene.
Kongen giver ordre om forfærdigelsen af to tinflasker, om støbningen af en klokke og om opførelsen af et hus ved Helene Kilde. — Kgl. Bibl.

Kandestøberen [3]) skal befales at forfærdige tvende tinflasker med store skruer, så at man kan få en arm

[1]) Kongen viste ogsaa i denne Tid sin Omsorg for Fæstningsvæsenet ved at rejse rundt og bese Fæstningerne i de skaanske Provinser. Danske Samlinger 2. R. III, 386.
[2]) 26. Febr. 1636 havde Christoffer Urne faaet Brev om, at Johan Braem skulde have alt det Kobber, som kunde tilvejebringes i Norge, og som tilkom Kongen, med Undtagelse af 100 Skpd. 17. Novbr. 1637 fik Iver Prip Brev om herefter at lade det Kobber, som tilvirkes paa Værket Gottes Gabe, føre om Vinteren „paa Føret“ ned til Orkedals Havn og levere det der til Johan Braem. Norske Rigsregistranter VII, 155. 360-61.
[3]) Jørgen Marqvardsen?

Side 115

Fortsat brev nr. 145.

derudi, naar man uyl gørre dem Reyn. Huer flaske Skall uerre paa ty Støffuecken, Och paa huer aff dennom paa Syderne gørris thuende hancker, Som man kan løffte dem wed. Skruffuerne Skall indentill gørris med andre Skruffuer, som man med En Nøggell, giiordt som En Spender, kan lucke op och tiil. Samme ynderste Skruffue Skall gørris med Ett Iern tyngiist udi, som Nøggelen kan fatte vdi, huylckyd skall Støbis fast y Skruffuen, paded att den kan holde den gewaldt wd.
Den yderste Och rette Skruffue Skall gørris med Ett Iern beslaag offuer, saat man kan Sette En laas derfor. Tynnid tiil samme flaasker Skall hentys fraa Croneborg.
I Skall lade mig uyde, Naar bøssestøberen tiil Crone-borg [1]) kan bliiffue ferdig att støbe den klocke [2]), paded Ieg kan retthe myn leiliighed epther att uerre derhuos, Naar den Skall Støbiis. Och Eptherdi Ieg haffuer y synde, Om gud uyl, at laade opsette Ett huus aff En otthe eller ty byndinger wed den kylde hen y Croneborrig lehn tyll att werre wdi, Naar man wiil bruge samme kylde, Daa Skall y haffue Saa megiid tømmer aff Egi fodstycker Och fyrre tømmer tiil stolpper Och Sparrer med huys som dertiil hørrer, Naar gud uyl, Ieg kommer tiil Stèede [3]). Anderskou den 22 Febru: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse: Fortsat bev 145
derudi, når man vil gøre dem rene. Hver flaske skal være på to støvecken (støv/størrelse), og på hver af dennom på siderne gøres tvende hanker, som man kan løfte dem ved. Skruerne skal indentil gøres med andre skruer, som man med en nøgle, gjort som en spender, kan lukke op og til. Samme ynderste skrue skal gøres med et jern tyngst udi, som nøglen kan fatte vdi, hvilket skal støbes fast i skruen, på det at den kan holde den gewaldt ud.
Den yderste og rette skrue skal gøres med et jernbeslag over, så at man kan sætte en lås derfor. Tinnet til samme flasker skal hentes fra Kronborg.

I skal lade mig vide, når bøssestøberen til Kronborg [1]) kan blive færdig at støbe den klokke [2]), på det jeg kan rette min lejlighed efter at være derhos, når den skal støbes. Og efterdi jeg har i sinde, om Gud vil, at lade opsætte et hus af en otte eller to bindinger ved den kilde hen i Kronborg lehn til at være udi, når man vil bruge samme kilde, da skal I have så meget tømmer af ege fodstykker og fyrretømmer til stolper og sparrer med hus, som dertil hører, når Gud vil, jeg kommer til stede [3]). Antvorskov den 22. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

[1]) Hans Meier var Stykkestøber paa Kronborg 1636-55. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 176. Jvfr. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 442 f. Kønigsfeldt, Historisk Calender S. 210.
[2]) Der menes vistnok Klokken til Kronborg, s. ovfr. S. 46 og Brevene af 2. Juli og 17. Aug. 1637.
[3]) Om det af Christian IV ved Helene Kilde opførte Hus til offentlig Afbenyttelse se Brevet af 5. Marts. Jvfr. Th. Bartholini Historiarum anatomicarum et medicarum centuria 5 et 6, S. 26. Den 2. Oktbr. 1638 udbetaltes omtr. 59 Rdlr. af Sundtoldkisten til Kaspar Fincke for Arbejde paa det ved Kilden opførte Hus.

Side 116

Brev 146 * 22. Febr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om en Kobberkjedel i Badstuen paa Frederiksborg og om Stenkisterne ved Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der Staaer een Stoer kabbell (!) kedell i badstuen till Frederichsborgh, huilcken du skaltt Sende henad kobbermøllen, at der Settis en hane paa bonden till at tappe vandett reen aff, Saa fremt der icke allerede er en hane derudi, som mig er gangen aff glemme. Hoes dend Designation aff Steenkisterne var det fornemste glemt, nemlich huad een huer koster att forferdige och fylde [1]). Anderskoff dend 22 Februarij Anno 1637 [2]).

Oversættelse:
Brev 146 * 22. februar 1637.

Til Frederik Urne.
Om en kobberkedel i badstuen på Frederiksborg og om stenkisterne ved Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Der står en stor kobberkedel (!) i badstuen til Frederiksborg, hvilken du skal sende hen ad kobbermøllen, at der sættes en hane på bunden til at tappe vandet rent af, såfremt der ikke allerede er en hane derudi, som mig er gået af glemme. Hos dend designation (oversigt) af stenkisterne var det fornemste glemt, nemlig hvad en hver koster at forfærdige og fylde [1]). Antvorskov den 22. februar anno 1637 [2]).

Brev 147 * 23. Febr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordre til, at der i de Flag, som skulle bruges af Skibene paa Elben, og i et Flag, som skal bruges paa Blokhuset ved Glückstadt, skal anbringes et grønt Neldeblad med tre sorte Nagler. — Kgl. Bibl.

Den, som gør flaggerne tiil Skyben, Skall befahliis att tage Saa mange aff dy beste flagge vd, som forhanden Er, vd (!), Som kan fornøden gørris tiil dy Skyb, som brugis paa Elffuen, Och sette myt wdi dem Ett grøndt Nelleblad med tree Suorthe Naagell vdi [3]).
Der Skaall Ochsaa forferdigis En Stor flaag paa Samme manehr tiil att bruge vdi glyckstad paa Blockhussyd, huoraff dy vdi tøyhussyd uden thuyffuel wed

Oversættelse:
Brev 147 * 23. februar 1637.

Til rentemestrene.
Kongen giver ordre til, at der i de flag, som skulle bruges af skibene på Elben, og i et flag, som skal bruges på blokhuset ved Glückstadt, skal anbringes et grønt nældeblad med tre sorte nagler. — Kgl. Bibl.

Den, som gør flagene til skibene, skal befales at tage så mange af de bedste flag ud, som forhånden er, ud (!), som kan fornøden gøres til de skibe, som bruges på Elben, og sætte mit udi dem et grønt nældeblad med tre sorte nagler udi [3]).
Der skal også forfærdiges et stort flag på samme maner til at bruge udi Glückstadt på blokhuset, hvoraf de udi tøjhuset uden tvivl ved

---

[1]) I Randen er skrevet: Kaaber kedell och Steenkisterne ued Chroneborgh anlangendis. Jvfr. ovfr. S. 111.
[2]) Modtaget paa Kronborg 24. Febr.
[3]) Om Kongens Tilbud til Kejseren om at bruge den kejserlige Ørn og det holstenske Vaaben i de Flag, som førtes af hans Skibe paa Elben, se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 37-38.

Side 117

Fortsat brev nr. 147.

Størrelsen. Io før dysamme kan blyffue ferdyg, Io heller Ieg Seer ded [1]). Der uyll Strax dertiil faruys grøndt Och Suordt Haardug.
Anderskou den 23 Febru: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
størrelsen. Jo før de samme kan blive færdig, jo heller jeg ser det [1]). Der vil straks dertil farves grønt og sort hårddug.
Antvorskov den 23. februar anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 148 * 23. Febr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om Vogne til Befordring af Kongen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Paa Mandag [2]) skall Staa heste ferdige paa veyen till min vogn, och bønderuogne, 3 till kammertøget och 2 till kocken. Anderskoff dend 23 Februarij Anno 1637 [3]).

Oversættelse: brev 148

Til Frederik Urne.
Om vogne til befordring af kongen. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

På mandag [2]) skal stå heste færdige på vejen til min vogn, og bøndervogne, 3 til kammertoget og 2 til kokken. Antvorskov den 23. februar anno 1637 [3]).

Brev 149 * 28. Febr. 1637.

Til Apothekeren Esaias Fleischer [4]).
Ordre om Tilberedelsen af en Recept. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Lott
Alotten Sahmen 2
Ruthen [5]) Sahmen 1
Fennichel Sahmen 1
Aniis Sahmen 1
Disse Sahmen Lass 3 Stunde in ein breitt wagerlich [6]) wasser weichen, hernacher lass es trucken werden, vndt thue hiinzue

Oversættelse:
Brev 149 * 28. februar 1637.

Til apothekeren Esaias Fleischer [4]).
Ordre om tilberedelsen af en recept. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

Lod
Alottenfrø 2
Rute [5]) frø 1
Fennikelfrø 1
Anisfrø 1
Disse frø lad 3 stunder i et bredt ... [6]) vand lade lægge i blød, herefter lad det tørre blive, og gør til

---

[1]) Jvfr. Brevet af 18. Marts.
[2]) o: 27. Februar.
[3]) Modtaget paa Kronborg 24. Febr.
[4]) Efter lignende Breve kan det sikkert antages, at dette Brev har været rettet til denne Mand.
[5]) Raute, paa Dansk Rude.
[6]) Ordets Betydning er uklar.

Side 118

Fortsat brev nr. 149.

Lott
Kaulpersken Steyn [1]) 1
Steinlin aus den hambutten [2]) 1
Gelben Senff 1
Weissen weiirach 1
Salweiien Bletter 1
Siis holdtz[3]) 1

Galgandt 1
Cardemumme 1
Ziitwer [4]) 1
Muskathen Nuss 1
Muskathen Bluhmen 1
Kramer Nellecken 1
Symmid 1
Ingewer 1
Disses alles Soll kleiin gestossen werden vndt myt Eiin Pundt Sucker kandi du[r]ch Einander woll vermiskett werden [5]).
Rossenburch den 28 Februarij Anno 1637.
Christian.

Oversættelse: fortsat brev 149.
Lod
Kaulbars-sten [1]) 1
Hage-butte (hyben) [2]) 1
Gul sennep 1
Hvid røgelse 1
Salvieblade 1
Lakrids [3]) 1
Galangarod 1
Kardemomme 1
Zittwer [4]) 1
Muskatnød 1
Muskatblomme 1
Kryddernelliker 1
Spidskommen 1
Ingefær 1
Dette alt skal fint stødes og med et pund kandis-sukker igennem hinanden vel vermiskes (blandes) [5]).
Rosenborg den 28. februar anno 1637.
Christian.

Brev 150 * 3. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
Ordre angående et Bygningsforetagende paa Kronborg. — Kgl. Bibl.

M: Hans Ohnemøller Skal begiiffue Siig henad Crone-borg Och Erphare, huor mange och huor lange Gullandtz byelcker der behøffuis sammestedtz tiil ded Store taarn, Naar alle loffther derudi fraa huelffuingen Op tiil ded Øffuerste, Som klockestolen kommer at staa paa, blyffuer

Oversættelse:
Brev 150 * 3. marts 1637.

Til rentemestrene.
Ordre angående et bygningsforetagende på Kronborg. — Kgl. Bibl.

M: Hans Ohnemøller skal begive sig hen ad Kronborg og erfare, hvor mange og hvor lange gullandske bjælker der behøves sammesteds til det store tårn, når alle lofter derudi fra hvælvingen op til det øverste, som klokkestolen kommer til at stå på, bliver

---

[1]) Kaulbars-Steine, smaa spidse Ben i Hovedet paa en Slags Aborre; de brugtes af Apothekerne.
[2]) Hage-Butte, Hyben.
[3]) Süssholz, Lakrits.
[4]) Zittwer, en Rod med en krydderagtig Smag.
[5]) Tilskrevet i Randen med en fremmed Haand: 11/2 l.

Side 119

Fortsat brev nr. 150.

lagdt med Biielcker, som kommer yckun en fod fraa hynanden, Och med Ett vnderslag derunder.
Ded Øffuerste lofft, Som klockestolen kommer at staa pa, Skall komme Saa høydt, att wandyd skan(!) løbe deraff vd aff wynduerne Offuer taggiid, som wechtergangen Er tackt med.
Naar Sliigdt aff M: hans Ohnemøller forrettid Er, Daa skall Rentemeiisterne werre derom att Skaffe Samme tømmer.
Croneborg den 3 Martij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Ordinandtz, huorepther Rentemeisterne siig Skall Retthe.

Oversættelse:
lagt med bjælker, som kommer yckun (kun) en fod fra hinanden, og med et underslag derunder.
Det øverste loft, som klokkestolen kommer at stå på, skal komme så højt, at vandet kan(!) løbe deraf ud af vinduerne over tagid, som vægtergangen er tækt med.
Når sligt af M: Hans Ohnemøller forrettet er, da skal rentemestrene være derom at skaffe samme tømmer.
Kronborg den 3. martij anno 1637.
Christian.
Udskrift: Ordinans, hvorefter rentemestrene sig skal rette.

Brev 151 * 5. Marts 1637.

Til Frederik Urne.
Om nogle Arbejder ved Helene Kilde. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall lade giøre tuende brøggekar aff got Sterckt tømmer, huert paa 8 tønder, som skall med ierngiorder uell foruaris, huilcke siden ued St: Lenis kilde skall brugis, som effterfølger:

Kilden skall reensis, men intett graffuis dyber, och skall kilden giøris omkring med ege tømmer.

Dersom kilden haffuer sit udløff, der skall det ene kar settis, saa at kildeaudet kand løbe der ind.

Det andet kar skall settis saa meget sidere end det andet, at naer det første er fult, at da dett andet ochsaa kand løbe fultt.

Der skall giøris itt tag offuer kilden och begge karnene(!), och skall der udi giøris itt skillerom imellom dett øffuerste och det nederste kar, Saa at ingen uden dend, som der hoes beskeden er, kand komme dertil. Mens det nederste skall vere aabet for till, saa at huer mand kand komme derind.

Oversættelse:
Brev 151

Til Frederik Urne.
Om nogle arbejder ved Helene Kilde. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Frederik Urne skal lade gøre tvende bryggekar af got sterkt tømmer, hvert på 8 tønder, som skal med jerngjorder vel forvares, hvilke siden ved St: Lenis kilde skal bruges, som efterfølger:
1. Kilden skal renses, men intet graves dybere, og skal kilden gøres omkring med egetømmer.
2. Dersom kilden haver sit udløb, der skal det ene kar sættes, så at kildevandet kan løbe der ind.
3. Det andet kar skal sættes så meget sidere (lavere) end det andet, at når det første er fuldt, at da det andet også kan løbe fuldt.
4. Der skal gøres et tag over kilden og begge karrene(!), og skal der udi gøres et skillerum imellem det øverste og det nederste kar, så at ingen uden den, som der hos beskeden er, kan komme dertil. Mens det nederste skal være åbent for til, så at hver mand kan komme derind.

Side 120

Fortsat brev nr. 151.

Neden omkring dett nederste kar skall giøris med tømmeruerck imoed backen, at folckene, som hendter vandet, kand haffue rom till at komme till karret och tage vand.

Strax hoes kilden skall opsettis itt hus to lofft høytt [1]), som manden kand boe udi och lossere fornemme folck, som der hen søger, saa och holde kroe.

Der skall leggis een vey till att kiøre paa hen ad kilden, saa att de, som did hen begerer, intett skender bøndernis marck och græsgang.
Huad nu till dette forbenenffte att sette udi werck fornøden giøris, som Frederich wrne till Chroneborgh intett kand bekomme, det haffuer hand hoes Rentemesterne at søge.
Frederichsborgh dend 5 Martij Anno 1637 [2]).

Oversættelse: Fortsat bev 151.
5. Neden omkring det nederste kar skal gøres med tømmer-værk imod bakken, at folkene, som henter vandet, kan have rum til at komme til karret og tage vand.
6. Straks hos kilden skal opsættes et hus to loft højt [1]), som manden kan bo udi og lossere (indkvartere) fornemme folk, som der hen søger, så og holde kro.
7. Der skal lægges en vej til at køre på hen ad kilden, så at de, som did hen begærer, intet skender bøndernes mark og græsgang.

Hvad nu til dette forbenævnte at sætte udi værk fornøden gøres, som Frederik Urne til Kronborg intet kan bekomme, det haver han hos rentemestrene at søge. Frederiksborg den 5. martij anno 1637 [2]).

Brev 152 * 6. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
En Murmester ved Navn Villum skal sendes til Frederik Urne. — Kgl. Bibl.

I Skall Sende wyllem Murmeyster [3]), Som waar En tydlang tiil Christianpriis, hiid tiil frederich wrne, huor hand skall faa wyder beskeen.
Frederigsborg den 6 Martij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Brev 152 * 6. marts 1637.

Til rentemestrene.
En murmester ved navn Villum skal sendes til Frederik Urne. — Kgl. Bibl.

I skal sende Willem Murmester [3]), som var en tidlang til Christianpris, hid til Frederik Urne, hvor han skal få videre besked.
Frederiksborg den 6. martij anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 153 * 6. Marts 1637.

Skriveren paa Bremerholm Gotfred Mikkelsen skal sende 13 Alen Liner til Rosenborg. — Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 115.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Se om ham forrige bind s. 401.

Side 121

Fortsat brev nr. 153.

Godtfriid Myckelsøn Skall Sende 13 allen Lyner vd y haffuen, som Er wtyerid [1]) Och nogiid tycker, End ded waar, som Ieg lod hente ded, siist Ieg waar heer.
Rossenborg den 6 Martij Anno 1637.
Christian [2]).

Oversættelse:
Godtfried Mikkelsen skal sende 13 alen liner ud i havnen, som er utjæret [1]) og noget tykkere, end det var, som jeg lod hente det, sidst jeg var her.
Rosenborg den 6. martij anno 1637.
Christian [2]).

Brev 154 * 7. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
De skulle træffe Aftale med en af Kandestøberne i Kjøbenhavn om at gjøre Tinnet i Badstuen paa Rosenborg rent. — Kgl. Bibl.

Rentemeiisterne skall forordne en aff kandestøberne heer y byen tiil at gørre tynnid udi Badstuen heer pa Rossenborg for En forsagdt penning Reiindt. Saframdt Nu den, Som Sliigdt at forrette Siig vnderstaar, tynnid med Skuren achter at Reiin gørre, daa haffuer ded Syne weiie.
Mens om hand tynnid ued Skraaben formener att opfriiske, Daa Skal haffuis y acht, at hand inted haffuer med afskrabingen att gørre, Aldenstund hand den kan gørre Saa tyck och tynd, Som hannem gaadt Synis.
Rossenborg den 7 Martij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Brev 154 * 7. marts 1637.

Til rentemestrene.
De skulle træffe aftale med en af kandestøberne i København om at gøre tinnet i badstuen på Rosenborg rent. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal forordne en af kandestøberne her i byen til at gøre tinnet udi badstuen her på Rosenborg for en forsagt (fastsat) penning rent. Såfremt nu den, som sligt at forrette sig understår, tinnet med skuren agter at ren gøre, da haver det sine veje.
Mens om han tinnet ved skraben formener at opfriske, da skal haves i agt, at han intet haver med afskrabningen at gøre, aldenstund han den kan gøre så tyk og tynd, som ham godt synes.
Rosenborg den 7. martij anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 155 * 11. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
De skulle lade Kongen vide, hvilken Afgift Christian Pentz bør give af Rendsborg Len. — Kgl. Bibl.

---

[1]) o: utjæret.
[2]) Ved Foden af Brevet er skrevet med en fremmed Haand: Woeg j scholpund.

Side 122

Fortsat brev nr. 155.

Epthersom H: Christian Pens disse dage haffuer verrid heer Och holdt an Om, att hannem Rensborger Leehn motte settis paa En wys affgiifft, Daa Skall y mig derom lade Eders betenckende vyde, huad hand deraff giiffue kan [1]).

Anderskou den 11 Martij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Eftersom H: Christian Pentz disse dage haver været her og holdt an om, at ham Rendsborg len måtte sættes på en vis afgift, da skal I mig derom lade Eders betænkende vide, hvad han deraf give kan [1]).
Antvorskov den 11. martij anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 156 * 18. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
De skulle tilstille Overbringeren af Brevet de færdige nye Flag. — Kgl. Bibl.

Denne breffuysser Skall tylstillis Saa mange aff dy Ny flagge, Som ferdig Er [2]).
Flensborg den 18 Martij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Brev 156 * 18. marts 1637.

Til rentemestrene.
De skulle tilstille overbringeren af brevet de færdige nye flag. — Kgl. Bibl.

Denne brevviser skal tilstilles så mange af de nye flag, som færdig er [2]).
Flensborg den 18. martij anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 157 * 25. Marts 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen har modtaget en Fortegnelse over Indtægterne af Rendsborg Len. Admiralen paa Holmen, Erik Ottesen, skal lade en Baad bygge om. — Kgl. Bibl.

Ieg haffuer huos dyn Skriffuelsse bekommid fortegnelssen paa Indkomsten aff Rensborger lehn [3]). Admiralen paa holmen Skall ansiigis, att hand Skall tage En aff dy baade, Som forgangen wynther Ett Aar bleff bygdt paa

Oversættelse:
Brev 157 * 25. marts 1637.

Til rentemestrene.
Kongen har modtaget en fortegnelse over indtægterne af Rendsborg len. Admiralen på Holmen, Erik Ottesen, skal lade en båd bygge om. — Kgl. Bibl.

Jeg haver hos din skrivelse bekommet fortegnelsen på indkomsten af Rendsborg len [3]). Admiralen på Holmen skal tilsiges, at han skal tage en af de både, som forgangen vinter et år blev bygget på

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 157.
[2]) Jvfr. Brevet Nr. 147.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 155.

Side 123

Fortsat brev nr. 157.

holmen, Och den laade bøgge Och fly Lyge ued den, Som kam hiid paa Elffuen.
Glyckstad den 25 Martij Anno 1637.
Christian [1]).
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Holmen, og den lade bygge og fly lige ved den, som kom hid på Elben.
Glückstadt den 25. martij anno 1637.
Christian [1]).
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 158 * 16. April 1637.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen meddeler ham, at han herefter agter at bruge ham i Kjøbenhavn. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Wdaff dyn Skriiffuelsse haffuer Ieg dyn begehring om Lehnenes forandring [2]) fornommen, huor paa Ieg dig inted forholder, Att ieg achter herepther att bruge dig heer y byen [3]), huorfor du diig derepther Skaldt Retthe. Vale.
Aff køben haff Slott den 16 Aprilis Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Her Corfitio wllefeldt tiill hande.

Oversættelse:
Brev 158 * 16. april 1637.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen meddeler ham, at han herefter agter at bruge ham i København. — Klevenfeldtsk afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Udaft din skrivelse haver jeg din begæring om lenenes forandring [2]) fornummet, hvorpå jeg dig intet forholder, at jeg agter herefter at bruge dig her i byen [3]), hvorfor du dig derefter skal rette. Vale (farvel).
Af København slot den 16. aprilis anno 1637.
Christian.
Udskrift: Her Corfitio Ulfeldt til hænde.

Brev 159 * 17. April 1637.

Til Rentemestrene.
De Huse og Boder, som findes paa den Plads, hvor Trinitatis Kirke skal opføres, skulle nedrives; Tømmeret skal føres op paa Volden. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Paa Foden af Brevet er skrevet med en anden Haand: „Dette breff ved Iens Chanzeler Post bud Ankommen den 2 Aprilis och den 3 om Morgenen hoes Erich Ottesen bestildt straxen at foretage."
[2]) Korfits Ulfeldt var forlenet med Møens Len.
[3]) Dette hang sammen med, at Kongen kort efter udnævnte ham til Statholder i Kjøbenhavn. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 85. XXXV. Jvfr. Brevet af 24. April.

Side 124

Fortsat brev nr. 159.

Ordiinandtz, huorepther dy paa Bremmerholmen, y Arkeliid Och wogenmeysteren [1]) med Slodtzfogeden [2]), prouyandtskriiffueren [3]) med forstanderen y børnehussiid [4]) Siig skal Retthe.
I morgen Skall thu hundriid mand Aff holmens folck, Arkelyd och Soldater tage taggiid aff dy husse och boder, som fyndis paa den Pladtz, Som den Ny kyrcke thuerdt offuer for Regendtzen [5]), och setthe tagstenen udi den wynckell, som fyndis ued hans Boiiesens huss [6]).
Naar Slygdt skeed Er, daa Skall hussen Nedertagiis, Och tømmerid Stordt och Smadt føris op paa wollen, dersom Steenen bleff førdt neder aff wollen, huortiil Rustuognen, Slottens arbeiidztheste, Item dy aff Prouyandthussyd Och Børnehussiid Skaall brugis, Saat man y en hast kan faa ded op paa wollen, Och Skall der settis wacht alleuegne, paded man kan, Saauydt skee kan, hiindre folckens tylløb och Steelen.
Der skall ochsa ordineris officerer, Som gyffuer acht paa Samme Arbeiid.
Frederigsborg den 17 Aprilis Anno 1637.
Christian.
Med wacht att setthe Skall begindis Strax, eptherad dette breff kommer tiill Steede.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
Ordinans, hvorefter de på Bremerholm, i artilleriet og vognmesteren [1]) med slotsfogeden [2]), proviantskriveren [3]) med forstanderen i børnehuset [4]) sig skal rette.
I morgen skal to hundrede mand af Holmens folk, artilleri og soldater tage tagid af de huse og boder, som findes på den plads, som den nye kirke tværs over for Regensen [5]), og sætte tagstenen udi den vinkel, som findes ved Hans Boiesens hus [6]).
Når sligt sket er, da skal husene nedtages, og tømmeret stort og småt føres op på volden, dersom stenen blev ført ned af volden, hvortil rustvognen, slottets arbejdsheste, item de af provianthuset og børnehuset skal bruges, så at man i en hast kan få det op på volden, og skal der sættes vagt allevegne, på det man kan, så vidt ske kan, hindre folkenes tilløb og stjælen.
Der skal også ordineres officerer, som giver agt på samme arbejde.
Frederiksborg den 17. aprilis anno 1637.
Christian.
Med vagt at sætte skal begyndes straks, efterad dette brev kommer til stede.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

---

[1]) Terkild Christensen.
[2]) Hans Merckel von Schmalkalden.

[3]) Lavrits Eskildsen.
[4]) Johan Blücher.
[5]) Her maa være udeladt Ordene: skal staa eller skal bygges. Talen er om den senere saakaldte Trinitatis Kirke, der skulde opbygges for Studenterne, og hvortil Grundstenen blev lagt den 7. Juli 1637. Jvfr. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium III, 169. 175. V, 191. 204.
[6]) Det laa paa Kjøbmagergade. Nielsen, anf. Skr. I, 755; jvfr. I, 484.

Side 125

Brev 160 * 18. April 1637.

Til Frederik Urne.
Om Anvendelsen af Penge fra Sundtolden. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Wdaff de penge, som bleff toldt [1]) i gaaer, Skall bliffue her Rosenobeler 70, golttgyldene 98, penge 3646 daler, huorpaa tolderne skall giffue deris qvitantze och dem føre sig till udgifft. Samme penge skall giffuis dennom, som mand her skyldig er och mindst bie kand. Resten skall føris hen till Frederichsborgh och settis imellom de tuende dørre, som gaaer udaff Sommer gemacket ind i rundelen. Chroneborgh dend 18 Aprilis 1637 [2]).

Oversættelse:
Brev 160 * 18. april 1637.

Til Frederik Urne.
Om anvendelsen af penge fra Sundtolden. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Udaft de penge, som blev toldt [1]) i går, skal blive her rosenobler 70, gulgyldene 98, penge 3646 daler, hvorpå tolderne skal give deres kvittering og dem føre sig til udgift. Samme penge skal gives dennom, som mand her skyldig er og mindst bie (vente) kan. Resten skal føres hen til Frederiksborg og sættes imellem de tvende døre, som går udaf sommergemakket ind i runddelen. Kronborg den 18. aprilis 1637 [2]).

Brev 161 * 19. April 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen befaler dem at foreholde Byfogeden i Kjøbenhavn det Urigtige i, at han ikke har holdt tilstrækkeligt Opsyn med utilladeligt offentligt Brødsalg. — Kgl. Bibl.

Rentemeisterne Skaal for siig lade kalle Byfogden [3]) Och hannem lade forsta, Att, syden Ieg talede med hannem y dag om dennom, Ieg fandt y gaar y dy bagstreder Offendtlig att haffue ymod forordningen Brød tiil købs [4]), huorudoffuer hand burde att haffue inspection, Daa haffuer Ieg Syett en hollandtz kuynde y kødmager gade sydde offendtlig och selge brød for syne wynduer, Huorfor y skall hannem paa myne wegne Om Ett friidt lossomente paa ded Blaa torn forseckere, ded første Ieg Erfahrer nogiid

Oversættelse:
Brev 161 * 19. april 1637.

Til rentemestrene.
Kongen befaler dem at foreholde byfogeden i København det urigtige i, at han ikke har holdt tilstrækkeligt opsyn med utilladeligt offentligt brødsalg. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal for sig lade kalde byfogden [3]) og ham lade forstå, at, siden jeg talte med ham i dag om dennom, jeg fandt i går i de bagstræder offentlig at have imod forordningen brød til købs [4]), hvorudover han burde at have inspection (tilsyn), da haver jeg set en hollandsk kvinde i Købmagergade sidde offentlig og sælge brød for sine vinduer, hvorfor I skal ham på mine vegne om et fridt lossomente (ophold/fængsel) på det Blå tårn forsikre, det første jeg erfarer noget

---

[1]) o: talt.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Eske Jensen.
[4]) Forordningen af 10. Septbr. 1635 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium III, 148) indskærpede, at ingen maatte handle med Brød i Kjøbenhavn uden Bagerne, og at disse skulde falholde Brødet i Boder og ikke fra deres Vinduer.

Side 126

Fortsat brev nr. 161.

sliigdt ygen, Om hand Endskøndt uaar ty gange saa Braaff En mand, som hand Er. Ieg haffuer Inted saat den fyne mand tiil Byfogiid, att hand skulle illudere myne forordninger, Mens att [1]) skall uerre derom, att dy bliiffuer holdt y alle maade.
Rossenborg den 19 Aprilis Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
sligt igen, om han endskønt var to gange så brav en mand, som han er. Jeg haver intet sat den fine mand til byfoged, at han skulle illudere (spille med/gøre nar af) mine forordninger, mens at [1]) skal være derom, at de bliver holdt i alle måder.
Rosenborg den 19. aprilis anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 162 * 19. April 1637.

Til Jørgen Vind.
En Messingmager i Skaane skal støbe et Stykke Messing. — Kgl. Bibl.

Dette breidt skal sendis hen tiil den Messyngmager y Skaane, att hand Støber ett Støcke messyng, huoraff man paa hammermøllen kan Laade Slaa paa denne Maaner baade udi bredden Och tyckelssøn Saadan en Messyngs Plaade.
Rossenborg den 19 Aprilis Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
Brev 162 * 19. april 1637.

Til Jørgen Vind.
En messingmager i Skåne skal støbe et stykke messing. — Kgl. Bibl.

Dette bredt skal sendes hen til den messingmager i Skåne, at han støber et stykke messing, hvoraf man på hammermøllen kan lade slå på denne manér både udi bredden og tykkelsen sådan en messingplade.
Rosenborg den 19. aprilis anno 1637.
Christian.
Udskrift: Jørgen Vind til hænde.

Brev 163 * 20. April 1637.

Til Rentemestrene.
Paa Grund af Kongens Misfornøjelse med de Baadsmands-boder, som Kjøbenhavns Borgerskab har paataget sig at opbygge, skal der foretages en Undersøgelse af dem. — Kgl. Bibl.

_____
[1]) Her mangler Ordet: han, med mindre „skall“ her er Infinitiv.

Side 127

Fortsat brev nr. 163.

Ieg haffuer y Morris uerrid henne huos Badtzmendens Boderne Och befunden, at dy, som Borgerskabiid siig patagiid haffuer att opbiigge [1]), Erre y mange maader faalsk biiggid, saa uydt man vdentiil see kan, gud giiffue, huorledis dy seer vd Indentil. Ieg haffuer ochsaa befunden allehande fauther paa dy boder, som samme meiister tiilforn bygd haffuer. Huorfor y skall laade for Eder kalle M: Iørgen Skyffel [2]), M: dauyd dauydsøn, M: Rasmus, som bigger paa S: Nyckolay kyrcke [3]), Clauss wyllecken [4]) Och Isack Rassmussøn Och aff dennom tage En Eed, Att dy uden nogen passion wyl først besehe dy syste Badtzmendtz boder Och fraa Siig uyl giiffue beskreffuen, Om dysamme Erre med welslagen kaalck, saledis Som ded siig egner och bøer, muryd, Saat ded kan passere y alle made. Dernest Skall dy besee dy boer, som samme Murmeister tiilforn bygd haffuer, Om dysamme Saledis Erre bygd, Som ded siig bøer y alle mader. M: hans Steenunckell skall følgiis med samme Murmeister Och giiffue Syt betenckende offuer, huor mange penning dennom, Som siig samme bigning patagiid haffuer, bør att kuytere for derris forseelsse Skiild. Huad for forseelsse der Er sked paa dy forrige boer, ded uyl ieg wyde huos Murmeisteren, Som dem opbiggid haffuer.
Rossenborg den 20 Aprilis Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
Jeg har i morges været henne hos bådsmændenes boder og befundet, at de, som borgerskabet sig påtaget haver at opbygge [1]), er i mange måder falsk bygget, så vidt man udentil se kan, Gud give, hvorledes de ser ud indentil. Jeg haver også befundet allehånde fauther (fejl) på de boder, som samme mester tilforn bygget haver. Hvorfor I skal lade for Eder kalde M: Jørgen Skyffel [2]), M: David Davidsen, M: Rasmus, som bygger på S: Nikolaj kirke [3]), Claus Wilcken [4]) og Isack Rasmussen og af dennom tage en ed, at de uden nogen passion (partiskhed) vil først bese de sidste bådsmandsboder og fra sig vil give beskrevet, om de samme er med velslagen kalk, således som det sig egner og bør, muret, så at det kan passere i alle måder. Dernæst skal de bese de boder, som samme murmester tilforn bygget haver, om de samme således er bygget, som det sig bør i alle måder. M: Hans Steenunckel skal følges med samme murmester og give sit betænkende over, hvor mange penge dennom, som sig

samme bygning påtaget haver, bør at kvitere (betale) for deres forseelse skyld. Hvad for forseelse der er sket på de forrige boder, det vil jeg vide hos murmesteren, som dem opbygget haver.
Rosenborg den 20. aprilis anno 1637.
Christian.

[1]) I Januar 1636 havde Kongen, som omtalt i forrige Bind S. 395, overdraget nogle kjøbenhavnske Borgere at opbygge 100 Boder i den kommende Sommer og akkorderet med dem om i det Hele at opbygge alle, som der var Brug for (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium III, 157).
[2]) Jørgen Schøffel (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. I, 759. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. III, 354).
[3]) Et Uvejr havde i Jan. 1628 stærkt ødelagt Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn (Danske Saml. 2. R. III, 391. Rørdam, Hist. Kildeskrifter II, 730). Istandsættelsen krævede lang Tid og store Udgifter (Pontoppidan, Orig. Hafn. S. 275. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 95).
[4]) Klavs Wilche.

Side 128

Brev 164 * 22. April 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen vil vide Vilkaarene, paa hvilke Hvidøre Stampemølle er bortfæstet, da han kunde ønske at komme i Besiddelse af den for en nærliggende Tørvemoses Skyld. — Kgl. Bibl.

I Skal Erfahre, quibus conditionibus dy borger, Som bruger den Mølle, som dy stampper Skynd paa [1]), haffuer

Oversættelse:
Brev 164 * 22. april 1637.

Til rentemestrene.
Kongen vil vide vilkårene, på hvilke Hvidøre Stampemølle er bortfæstet, da han kunde ønske at komme i besiddelse af den for en nærliggende tørvemoses skyld. — Kgl. Bibl.

I skal erfare, quibus conditionibus (på hvilke betingelser) de borgere, som bruger den mølle, som de stamper skind på [1]), haver

[1]) Af en Paategning af Rentemestrene paa Brevet, dat. Rentekammeret 22. April, ses det, at den omtalte Mølle er Hvidøre Mølle, at den brugtes af to Feldberedere i Kjøbenhavn, som gave aarlig af den 16 Speciesdlr samt af Huset en Fjerding Torsk og Dagværk lige med andre Husmænd til Ibstrup, samt at den for et Aar siden var bortstedt og havde fulgt de nuværende Indehaveres Forældre i langsommelig Tid. Til nærmere Oplysning om denne Mølles Historie kan hidsættes Følgende. I Aaret 1560 fandtes en Harnisk- eller Poleremølle ved Hvidøre. 1576 lod Frederik II indrette en Papirmølle her, men allerede 1583 befalede han, at den skulde omdannes til en Kornmølle, da Papirfabrikationen ikke betalte sig. Et Par Aar i Forvejen, nemlig 1581, havde Kongen tilsagt Feldberederne i Kjøbenhavn, at han ved Papirmøllen i Hvidøre vilde lade opføre en lille Stampemølle for dem til at stampe Skind paa (Dsk. Mag. 4. R. IV, 256. Friis, Optegnelser om Gjentofte Sogn S. 74. Nyrop, Strandmøllen S. 1 ff. 12. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. IV, 650). I Overensstemmelse hermed omtales Hvidøre (Stampe-) Mølle 1612 som fæstet til Baltser Feldbereder og Søren v. Hulbling [rettere S. Helbling], og 1620 hedder det, at den indehaves af de samme to og desuden af Feldberederen Niclaus Schram [snarere Skræm]. Afgiften angives begge Gange at være 16 Dlr. (Nyrop, Strandmøllen S. 12). Et Kongebrev af 14. Maj 1639 bevilger, at Maren Baltsers og Wolfgang Skræm maa flytte den Feldbereder-Mølle, som de have ladet opbygge, længer ned til Stranden, saa at de kunne bruge den baade Sommer og Vinter, dog alt paa deres egen Bekostning (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 192). Navnene vise, at dette maa være Hvidøre Mølle, og maaske man kan sætte Kongebrevet i Forbindelse med den Plan, Christian IV 1637 nærede med Hensyn til Møllen. Hvad enten den nu blev flyttet eller ikke, vedblev den at være i Virksomhed, indtil den ødelagdes af

Svenskerne under Kjøbenhavns Belejring. Den var da fæstet (for de sædvanlige 16 Dlr.) til Nikolaj (Niels) Baltsersen, Feldbereder i Kjøben-

Side 129

Fortsat brev nr. 164.

den, Och lade mig ded uyde. Kunde man med god mahner faa dem derud, som nu Er derudi, Daa kunde man haffue mange tussind daler gaffn Arliigen aff den tørremosse, som ligger Strax offuenfor Samme mølle, paa huylcken yngen torff graffuis kan, aldenstund mølledammen bliiffuer ued macht.
Dy, som haffuer samme mølle, haffuer gyordt framlaan aff den pladtz, dennom vndt Er att henge derris Skynd paa, Naar dy uyl tørre dem, Och forundt samme pladtz En Skredder, Som bruger den.
Ibstrup den 22 Aprilis Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
den, og lade mig det vide. Kunde man med god manér få dem derud, som nu er derudi, da kunde man have mange tusind daler gavn årligen af den tørremose, som ligger straks ovenfor samme mølle, på hvilken ingen tørv graves kan, aldenstund mølledammen bliver ved magt.
De, som haver samme mølle, haver gjort framlån (indtaget/udvidet) af den plads, dennom undt er at hænge deres skind på, når de vil tørre dem, og forundt samme plads en skrædder, som bruger den.
Ibstrup den 22. aprilis anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 165 * Omtr. 22. April 1637 [1]).

Til Rentemestrene.
Hans Steenwinkel og Thomas Hansen, Voldmester i Kjøbenhavn, skulle den næste Dag komme til Ibstrup. — Kgl. Bibl.

Meyster hans Stenunckell skall befahliis att begiiffue siig ymorgen tylig herud Och taage Syn keede med, som hand maaler med. Hannem Skaal følge tommis woldmeyster.
Ibstrup den Aprilis Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Brev 165 * Omtr. 22. april 1637 [1]).

Til rentemestrene.
Hans Steenwinkel og Thomas Hansen, voldmester i København, skulle den næste dag komme til Ibstrup. — Kgl. Bibl.

Mester Hans Steenwinkel skal befales at begive sig i morgen tidlig herud og tage sin kæde med, som han måler med. Ham skal følge Thomas voldmester.

Ibstrup den aprilis anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

[1]) Efter Dateringsstedet maa Brevet antages at være skrevet omtrent samme Dag som det foregaaende (Nr. 164).

Side 130

Brev 166 * 24. April 1637.

Til Christian Friis.
Kongen udbeder sig hans Betænkning om nogle Punkter, han har opsat som Instrux for den Statholder, som han ønsker at ansætte i Kjøbenhavn. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg er tylsyndtz at sette En Stadtholder ygen her y Byen, lygesom Axell gyldenstern waar y myn Barndom [1]), Daa haffuer Ieg vngeferlig forfattyd nogle Puncter, som herhuos findis, huilcke du skaltt Igennomse Och mig dyt betenckende derom lade forsta, Saoch derhuos mig Errindre, huad dig Synis, Som derudi endnu kunde desidereris [2]). Vale.
Rossenborg den 24 Aprilis Anno 1637.
Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse:
Brev 166 * 24. april 1637.

Til Christian Friis.
Kongen udbeder sig hans betænkning om nogle punkter, han har opsat som instruks for den statholder, som han ønsker at ansætte i København. — Kgl. Bibl.

Eftersom jeg er til sinde at sætte en statholder igen her i byen, ligesom Axel Gyldenstjerne var i min barndom [1]), da haver jeg ungefærlig forfattet nogle punkter, som herhos findes, hvilke du skal gennemse og mig dit betænkende derom lade forstå, så og derhos mig erindre, hvad dig synes, som derudi endnu kunde desidereris (ønskes) [2]). Vale (farvel).
Rosenborg den 24. aprilis anno 1637.
Christian.

Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 167 * 24. April 1637 [3]).

Udkast til Instrux for Statholderen i Kjøbenhavn. — Kgl. Bibl.

[1]) Axel Gyldenstjerne til Lyngbygaard maa have fungeret som Statholder i Kjøbenhavn i Tiden mellem 1585 og 1588, dog vistnok i Forening med Rentemesteren Christoffer Valkendorf. 1. Marts 1585 fik de begge Brev om at forblive i Kjøbenhavn og bestyre Rigets Sager i Kongens Fraværelse, og i et af dem under 19. Oktbr. 1587 udstedt Brev udtale de, at de have Byen i Befaling af Kongen. 5. Juli 1588 beskikkedes Axel Gyldenstjerne til Statholder i Norge. Rørdam, Histor. Kildeskrifter II, 210-11. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium I, 550. Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie I, XXXVI. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. III, 87-8.
[2]) Om disse Punkter se det næste Brev.

[3]) Dette udaterede Udkast er af Molbech henført til Frands Rantzaus Udnævnelse til Statholder (hvilken for øvrigt fandt Sted 1627 og ikke 1629, som antaget af Molbech), og derfor allerede trykt af ham (Christian den Fjerdes egh. Breve I, 386-88). Smith har imidlertid vistnok med Rette paavist (Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie I, XXXVI), at

Side 131

Stadtholderens Bestilling.

1. Wdi worris Absens Skal hand Representere vorris Person, Som ded en Stadtholder Egner, bør och well anstar, Och skal hand huercken for wyld eller wenskab dølle nogiid, som wy kunde haffue Skaade aff y lengden Eller och haffue disreputation aff y nogen maade.
2. Imod yndlendtske och vdlendtzske skal hand com-portere siig beskeidendtlich. Naar gesanther eller nogen aff Importantie ankommer, da Skall hand strax lade os ded uyde och dennom ymidlertyd, Saa uydt Ske kan, Accommodere och Attretinere.
3. Hand skal med stor Aluor och wiindskybelighed lade siig Iustitien y københaffuen lade uerre befahliid, Saat ingen med lang ophold holdis fraa Syn Reett y nogen maade.
4. Hand Skal ingen, y huem ded och werre kan, Steede, Enthen lydiid eller megiid, at handle nogiid, enthen Siielffuer eller ued andre, som ymod uorris forordninger kan løbe, Mens huer vgge en gang lade Biifogden saoch vnderfogden komme tiil siig och aff dennom y seer Er-fahre, huorledis der omgaes med Maaldt acsyssen och anden vorris rettighed.
5. Nøggelen tiil Østerpordt Skall hand liige ued dy forrige haffue y god acht, saat den Abniis och luckis y rette tyde. Dy andre porthe Skal hand tilholde Borgemeiisterne, at dy dem epther Arsens tyd abner och lucker, Och at dii ygen inted vden udtryckelig befhaling opluckiis.

Side 131

Stadtholderens bestilling.
1. Udi voris absens (fravær) skal han repræsentere voris person, som det en statholder egner, bør og vel anstår, og skal han hverken for vild (uven) eller venskab dølge noget, som vi kunde have skade af i længden eller og have disreputation (vanære) af i nogen måde.

2. Imod indlandske og udlandske skal han comportere (opføre) sig beskedentlig. Når gesandter eller nogen af importantie (betydning) ankommer, da skal han straks lade os det vide og dennom imidlertid, så vidt ske kan, accommodere (betjene) og attretinere (underholde).

3. Han skal med stor alvor og vindskibelighed lade sig justitien (retfærdigheden) i København lade være befalet, så at ingen med langt ophold holdes fra sin ret i nogen måde.

4. Han skal ingen, i hvem det og være kan, stede (tillade), enten lidet eller meget, at handle noget, enten selv eller ved andre, som imod voris forordninger kan løbe, mens hver uge en gang lade byfogden så og underfogden komme til sig og af dennom i sær erfare, hvorledes der omgås med maltakst og anden voris rettighed.

5. Nøglen til Østerport skal han ligge ved de forrige have i god agt, så at den åbnes og lukkes i rette tide. De andre porte skal han tilholde borgemestrene, at de dem efter arsens tid åbner og lukker, og at de igen intet uden udtrykkelig befaling oplukkes.

det bør henføres til Korfits Ulfeldts udnævnelse, og at det er de i kongens brev af 24. april (nr. 166) omtalte "punkter". Også Langebek har i sin afskrift (Kgl. Bibl., Kallske saml., 4., 439) føjet udkastet til det nævnte brev. Ulfeldts bestalling som statholder udstedtes den 29. april, efter at han var kommen til København den 21. april og vistnok endnu forinden bestallingens udfærdigelse havde aflagt ed som statholder. Den 13. maj fik borgmestre, rådmænd, byfoged og menige borgere i København brev om at være ham hørige og lydige i hans ny egenskab. Danske Samlinger 2. R. I, 156. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatarium I, 651-52. Smith, anf. skr. I, XXXV-XXXVI.

Side 132

6. Naar nogen mord eller mandsledt y Staaden skeer, da skal strax alle Porte luckis och inted igen Aabnis, førend man Erfharer, huor mandraberen Er bleffuen. Alle pladtze, baade paa wollen, langs Stranden, Och huor En Skaalck kan Smutthe hen, Skall med bekende folck besettis.

7. Dy udi Staadtz porten skal tiilholliis at gørre god eptherredtning paa dem, som er kommen y byen eller dragen derud den dag. Dy udi østerpardt (!) skal y sønderlighed tilhollis huer affthen at leffuere Stadtholderen en uys designation pa alle dem, som tiil heest, wogen eller tiil fodtz er kommen y Byen.

8. Wachten ued tolboden Skal tilhollis at giiffue huer affthen tiil kende, huem der er kommen tiil waandtz ind y byen, Och ingen folck vden forloff stede at gaa y land, enthen ved tolboden eller deromkriing, Icke heller Stede Enten godtz eller folck att yndskiibis paa Samme Steeder.

9. Paa landbygningerne, Saauydt Siieland siig Strecker, Skall hand haffue god acht, Saat ynted derudi forretagiis, Som ingen Order pa giiffuen Er.

Oversættelse:

Når nogen mord eller manddrab i staden sker, da skal straks alle porte lukkes og intet igen åbnes, førend man erfarer, hvor manddraberen er bleven. Alle pladse, både på volden, langs stranden, og hvor en skalk kan smutte hen, skal med bekendte folk besættes.

De udi stadens porten skal tilholdes at gøre god efterretning på dem, som er kommen i byen eller dragen derud den dag. De udi Østerport (!) skal i sønderlighed tilholdes hver aften at levere statholderen en vis designation på alle dem, som til hest, vogn eller til fods er kommen i byen.

Vagten ved tolboden skal tilholdes at give hver aften til kende, hvem der er kommen til vands ind i byen, og ingen folk uden forlov stede at gå i land, enten ved tolboden eller deromkring, ikke heller stede enten gods eller folk at indskibes på samme steder.

På landbygningerne, så vidt Sjælland sig strækker, skal han have god agt, så at intet derudi foretages, som ingen order på given er.

Brev 168 * 29. April 1637.

Til Rentemestrene.

Der skal skaffes Fetallie og de fornødne Penge til Henrik Belov, som skal rejse til England med et Brev til Karl I. — Kgl. Bibl.

Epthersom den Belou [1]), som Er tiil hoffue, Er befahliid att begiiffue siig hen tiil Engeland med skryffuelsse tiil konningen, huorfor der skall gørris anordning Om

Brev 168 oversæt:

Til Rentemestrene.
Der skal skaffes victualier (proviant) og de fornødne penge til Henrik Belov, som skal rejse til England med et brev til Karl I. — Kgl. Bibl.

Eftersom den Belov [1]), som er til hove, er befalet at begive sig hen til England med skrivelse til kongen, hvorfor der skal gøres anordning om

[1]) Henrik Belov var Hofjunker fra Novbr. 1635; i Novbr. 1639 blev han Kammerjunker hos Valdemar Christian og forblev i denne Stilling til 1. Januar 1642. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 133. 150.

Side 133

Fortsat brev nr. 168.

fetallie till samme Belou, saoch att hand faar Nodtturfftig penning med, Epthersom Seduanligdt Er [1]).
Køben: den 29 Aprilis Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
victualier til samme Belov, så og at han får nødtørftige penge med, eftersom sædvanligt er [1]).
København den 29. aprilis anno 1637.
Christian.

Udskrift: Rentemeysterne til hande.

Brev 169 * 29. April 1637.

Til Rentemestrene.
To af Renteriet, Byfogeden i Kjøbenhavn og Klædekammer-skriveren skulle efterse, om nogle Kister ere forseglede. — Kgl. Bibl.

Ded Skall settis y werck Nu strax, Som befahlid bleff, att thuende aff Renteriid med Byfogden Och knud Christensøn skall gaa hen, dersom dy kyster Staar, som Omtalis, Och See, om dysamme forsegliid Er.
Køben: den 29 Aprilis Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:

Det skal sættes i værk nu straks, som befalet blev, at tvende af renteriet med byfogden og Knud Christensen skal gå hen, dersom de kister står, som omtales, og se, om de samme forseglede er.
København den 29. aprilis anno 1637.
Christian.

Udskrift: Rentemeysterne tiil hande.

Brev 170 * 30. April 1637.

Kongen gjentager nogle af sine gamle Klager over Kirstine Munk. Frederik Urne maa vide Besked med mange af hendes Ytringer om Kongen og hans Børn, men han er aldrig bleven spurgt derom. — Kgl. Bibl.

Huad for Discurs fru kyrsten gemendliig Offendliig haffde offuer taffelen Om worris person sauel som om Prindtzen Och dy andre thuende herrer [2]), Ded faar frederich wrne, som offthe ded anhørde, well Siige, Naar hand

Oversættelse:
Hvad for diskurs fru Kirstine (Munk) gemenlig offentlig havde over taffelen (bordet) om voris person såvel som om prinsen og de andre tvende herrer [2]), det får Frederik Urne, som ofte det anhørte, vel sige, når han

[1]) 30. April fik han Penge til Rejsen, men Summers Størrelse kan ikke ses i Rentemestr. Regnsk., da der her er et stort Hul i Papiret.
[2]) Kongen mener sine to andre Sønner, Frederik og Ulrik.

Side 134

Fortsat brev nr. 170.

derom adspørris, Om hand skøndt er hinder besuogriid [1]).
Wy for uorris person haffuer y all sandhed aldriig spurdt hannem derom, yckehelder laadyd hannem ved nogen adspørre. Hun legthe uell saa Offendtlig Ruusk, att man ynted behøffuede att legge mange penge an paa kundskab, Tii hun uaar saa forblendiid y syn letferdighed, Att hun Inted achtede paa Croneborg, att Iomfruerne med piiger och drenge kunde Staa eller sydde y wynduerne thuerdt offuer for Spegliid Och See derris letferdiighed wessend, dy Exerserede. Riingreffuen Siielffuer Baad hynder tydt for gudtz skyld, att hun Icke uylle Snacke salediis Om Oss och worris Børn, mens ded hialp Inted. In summa, der waar hundriid sliigge hystorier, som man kunde be-uysse hiinder offuer med leffuendis folck, om behoff giiordis.
Køben: den Syste Aprilis Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
derom adspørges, om han endskønt er hende besvogret [1]).
Vi for voris person haver i al sandhed aldrig spurgt ham derom, ikke heller ladet ham ved nogen adspørge. Hun legte vel så offentlig rusk (støj/urolighed), at man intet behøvede at lægge mange penge an på kundskab, thi hun var så forblindet i sin letfærdighed, at hun intet agtede på Kronborg, at jomfruerne med piger og drenge kunde stå eller sidde i vinduerne

tværs over for spejlet og se deres letfærdighed væsens, de exercerede. Rhingreven selv bad hende tidt for Guds skyld, at hun ikke ville snakke således om os og voris børn, mens det hjalp intet. In summa, der var hundrede slige historier, som man kunde bevise hende over med levende folk, om behov gjordes.
København den 30. aprilis anno 1637.
Christian.

Brev 171 * 2. Maj 1637.

Til Rentemestrene.
Der skal udbetales de fornødne Penge til en af det tydske Kancelli, som skal bringe et Brev til Staterne i Holland. — Kgl. Bibl.

Rentemeysterne skall lade En aff ded tydske Chansely, som bliiffuer forordnid tiil att føre myn skriffuelse till Staterne y holland, [2]) saa mange penning, som hand tiil samme Reysse kan behøffue [3]).
Roskyld gard den 2 Maij Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
Brev 171 * 2. maj 1637.

Til rentemestrene.
Der skal udbetales de fornødne penge til en af det tydske kancelli, som skal bringe et brev til staterne i Holland. — Kgl. Bibl.

Rentemestrene skal lade en af det tydske kancelli, som bliver forordnet til at føre min skrivelse til staterne i Holland, [2]) så mange penge, som han til samme rejse kan behøve [3]).
Roskildegård den 2. maij anno 1637.
Christian.

---

[1]) Frederik Urnes Hustru Karen Arenfeld var et Søskendebarn til Kirstine Munk, thi hendes Moder Anne Marsvin var en Søster til Ellen Marsvin.
[2]) Her mangler maaske Ordet: faa.
[3]) Af en Paaskrift paa Brevet ses, at det blev Hans Nikkelsen (Lundt) af det tydske Kancelli, hvem Rejsen blev overdragen, og at han fik 200 Speciesdlr. dertil.

Side 135

Brev 172 * 6. Maj 1637.

Til tolderne i Glückstadt(?).
Ordre om udbetaling af penge til tømmermanden Gevert Titgen. — Rentek. Ark., Glückstadts Elbtoldregnsk. 1637.

Diises geldt Soll geffuerdt tyttecken gegeben werden, wan wiir, Ob godtt wiill, wyderum hiiher kommen vndt Sehen werden, das dissem hiirein fohrgeskriibenem ver-pliicht dy folge geskiiet.
Glyckstadt den 6 Maj Anno 1637.
Christian [1]).

Oversættelse:
Disse penge skal givet tyttecken (kvittering) gives, når vi, om Gud vil, ydermere hid kommer og se vil, at dissem heri forskrevnem forpligt de følge sker.
Glückstadt den 6. maj anno 1637.
Christian [1]).

Brev 173 * 9. Maj 1637.

Til Rigsraadet.
Kongen forsvarer sine udsendelser af skibe, klager over nationens mangel på offerberedvillighed og meddeler, at approbationen på unionen med hertugdømmerne allerede er sendt til den holstenske landkansler. — Geh. Ark.

Wy haffuer y afftiis bekommen danmarckiis Riigis Raadtz vnderdanigste Skryffuelsse sub Dato køben: den 4 Huius Och deraff derris trohiertyge Erriinderung gans Nadiigst fornommen, Huorpa uy dy gode herrer inted forholder, Att worris Skiib huercken Er eller skal bliiffue befahlyd att gaa nogenstedtz hen End dyd, dersom dy altiid udi worris tyd wdysputerliig Er kommen och gangen, Naar ded os er kommen tiil Paass [2]).
Att der Er faa Penning forhanden, ded er os heel weel bekendt, Mens Naar dy gode herrer wyl hiielppe oss

Oversættelse:
Brev 173 * 9. maj 1637.

Til Rigsraadet.
Kongen forsvarer sine udsendelser af skibe, klager over nationens mangel på offerberedvillighed og meddeler, at approbationen på unionen med hertugdømmerne allerede er sendt til den holstenske landkansler. — Geh. Ark.

Vi haver i aftes bekommet Danmarks Riges Raads underdanigste skrivelse sub dato (under dato) København den 4. huius (denne måned) og deraf deres trohjertige erindring ganske nådigst fornummet, hvorpå vi de gode herrer intet forholder, at voris skib hverken er eller skal blive befalet at gå nogensteds hen end dyd, dersom de altid udi voris tid udisputerlig er kommen og gangen, når det os er kommen til pass [2]).
At der er få penge forhånden, det er os hel vel bekendt, mens når de gode herrer vil hjælpe os

[1]) Denne Ordre er skreven bag paa Gevert Titgens Overslag over de Udgifter, der ville medgaa til at skaffe Faussebray'en bagved Bolværket ved Kongens Have af Vejen, og hans Forpligtelse, dat. Glückstadt 7. Maj 1637, til at udføre dette Arbejde.
[2]) Om de i Foraaret 1637 til Nordsøen udsendte Skibe se Slange S. 861.

Side 136 173 fortsat

att disponere worris Nation derhen, att dy griiber tiil derris forfehdriis Animositet, Daa Er ingen thuyffuel pa, att man kan gørre En heel haab med faa penning, Mens Nu diiste werre, der uy haffuer bedre Raad tiil dem, som kan kaage dy gule Supper, End tiil dychtige kaarle, daa gaar ded nogiid Braagiid tiil.
Den Vnions approbation Er sendt Landt Chanseleren [1]) tiil, dog derhuos befahlyd, att hand den ynted skal faa fra siig, førend hand faar lyge saa megiid aff Hertugen y henderne [2]).
Befahlendis Eder heermed Samdt och y seehr den Allerhøiiestis Beskermelsse. Glycksburch vdi glyckstad den 9 Maj Anno 1637.

Christian.
Udskrift: Danmarckys Riigis Raad tiil hande.

Oversættelse:
at disponere voris nation derhen, at de griber til deres forhenværende animositet, da er ingen tvivl på, at man kan gøre en hel håb med få penge, mens nu desværre, der vi haver bedre råd til dem, som kan koge de gule supper, end til dygtige karle, da går det noget brådt til.
Den unions approbation er sendt landkansleren [1]) til, dog derhos befalet, at han den intet skal få fra sig, førend han får lige så meget af hertugen i hænderne [2]). Befalende Eder hermed samt og især den Allerhøjestes beskærmelse. Glücksburg udi Glückstadt den 9. maj anno 1637.
Christian.
Udskrift: Danmarks Riges Råd til hænde.

Brev 174 * 16. Maj 1637.

Til Christian Friis.

Han skal i Kongens Navn foreholde Rigsraadet, at hvis det vedbliver med ikke at ville bevilge yderligere Midler til Hjælp for Kronen, da vil det blive befalet Lensmændene at indlevere deres Jordebøger i Rentekammeret, for at man kan gjøre et Overslag over Fordelingen af Kronens Indtægter mellem Kongen og hans Tjenere. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg talede med diig y morris Om ded, som Meo nomine Riigens Raad skulle proponeris, Daa bleff dette yblandt andiid y en hast forglemdt, Nembliig

Oversættelse:
Brev 174 * 16. maj 1637.

Til Christian Friis.

Han skal i Kongens navn foreholde Rigsraadet, at hvis det vedbliver med ikke at ville bevilge yderligere midler til hjælp for kronen, da vil det blive befalet lensmændene at indlevere deres jordebøger i Rentekammeret, for at man kan gøre et overslag over fordelingen af kronens indtægter mellem kongen og hans tjenere. — Kgl. Bibl.

Eftersom jeg talte med dig i morges om det, som meo nomine rigens råd skulle proponeris, da blev dette iblandt andet i en hast forgemt, nemlig

Side 137

Fortsat brev nr. 174.

at om Rigens Raad derudi perseuererer, dennom ingen myddel uyder, end som allerede y suang Erre, huormed kronen kan hiielppis, kan betencke, Och myn leiilighed Sleet inted Er lenger att holde ded paa den uiis vd, Som Ieg ded nu en rom tiid vdholdt haffuer, Att dy, huiis middel y myn tyd ickun haffuer uerrid Slette, Nu kan passere for formuendis herremend, Som dy kronen och inted derris forelder haffuer att tacke, Huorymod Ieg som derris herre och konning, som haffuer den Største wmag Arle och Sylde, Iaa mangengang inted kan faa Roe tiil att faa mad, Skal haffue mangel paa altiing, Saat ieg ued den tyd, att haffde ded kost myt

lyff, daa haffde Ieg inted uyst att bliffuen 1000 daler mechtig, Daa uyl udi tyde Strengelygen befahliis lenssmenden tiil en forsagdt dag att leffuere Iordebøggeren paa kronens Indkomst y Remteriid (!), Att man derepther kan gørre ett uyst offuerslag, huorledis kronens Indkomst med god skeell kan deelys ymellom herr och knecht, Tii Ellers handler Ieg werre med myn søn Prindtzen End En heedning Och En tyrck, Och kan ded aldriig huercken for hannem Eller Nogen aff myne Epther-kommere, konninger y dannemarck, forsuaare [1]).
Rossenborg den 16 Maj Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse:

at om Rigsraadet derudi persevererer (vedbliver), dennom ingen middel yder, end som allerede i svang er, hvormed kronen kan hjælpes, kan betænke, og min lejlighed slet intet er længere at holde det på den vis ud, som jeg det nu en rom tid udholdt haver, at de, hvis middel i min tid ikkun haver været slette, nu kan passere for formuendis herremænd, som de kronen og intet deres forældre haver at takke, hvorimod jeg som deres herre og koning, som haver den største umage, arle og silde, ja mangengang intet kan få ro til at få mad, skal have mangel på alting, så at jeg ved den tid, at havde det kostet mit liv, da havde jeg intet vist at blive 1000 daler mægtig, da vil udi tide strengeligen befales lensmændene til en forsagt (fastsat) dag at levere jordebøgeren på kronens indkomst i renteriet (!), at man derefter kan gøre et vist overslag, hvorledes kronens indkomst med god skel kan deles imellem herre og knegt, thi ellers handler jeg værre med min søn prinsen end en hedning og en tyrk, og kan det aldrig hverken for ham eller nogen af mine efterkommere, konger i Danmark, forsvare [1]).
Rosenborg den 16. maj anno 1637.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 175 * 19. Maj 1637.

Til Rentemestrene.
Ordre om forskjellige Udbetalinger. — Kgl. Bibl.

[1]) I sit Svar af 17. Maj paa Kanslerens Proposition fraraadede Rigsraadet at afskaffe Rostjenesten af Lenene og forøge Indtægterne af dem; det advarede desuden mod Forhøjelse af Sundtolden og tilraadede at udskrive en „enfach“ Skat. Det samme Standpunkt indtog det i en Replik af 19. Maj. Rigens Raads Breve Fasc. 49.

Side 138

Fortsat brev nr. 175.

Hermed framskyckis 18840 daler [1]), Som Skall wdgiiffuis, Som Eptherfølger.
Rentemeysterne 2000 daler, som bleff hertugen aff wyrtenberg forehriid [2]).
H: key von Anefeldt 2000 daler tiil att dyge med [3]).
Iohan Braahm 2000 daler pa handen for Lewerandtzii.
Steffen Rode 2350 daler for Øxen, hand bekommid haffuer paa taassing Och Skynderop.
Hans treegard 5490 daler for hamp, kabelgarn Och Bly.
Iacob Madtzøn 5000 daler paa handen.
Fogeden paa taasyng [4]) 1000 daler.
Frederigsborrig den 19 Maj Anno 1637.

Christian.
Udskrift: Rentemeysterne til hande.

Oversættelse:

Hermed fremskyndes 18840 daler [1]), som skal udgives, som efterfølger.
Rentemestrene 2000 daler, som blev hertugen af Würtemberg foræret [2]).
H: Kay von Ahlefeldt 2000 daler til at dige med [3]).
Johan Braahm 2000 daler på hånden for leverandtzii (leverancer).
Steffen Rode 2350 daler for øksen (oksene), han bekommet haver på Tåsinge og Skynderup.
Hans Treegard 5490 daler for hamp, kabelgarn og bly.
Jacob Madsen 5000 daler på hånden.
Fogeden på Tåsinge [4]) 1000 daler.
Frederiksborg den 19. maj anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 176 * 20. Maj 1637.

Til Frederik Urne.
Kongen giver Ordre til forskjellige Foretagender paa Frederiks-borg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Fortegnelse paa det, som i Sommer nøduendig will flies paa Frederichsborgh.

Dend Store Ladegaard vill hielpis med tømmerage och taget att skelne [5]).

Oversættelse:

Brev 176 * 20. maj 1637.

Til Frederik Urne.
Kongen giver ordre til forskellige foretagender på Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Fortegnelse på det, som i sommer nødvendig vil flies (repareres) på Frederiksborg.

Den store ladegård vil hjælpes med tømmerage og taget at skelne (tætte med kalk) [5]).

---

[1]) I det Følgende disponerer Kongen over 19,840 Dlr.
[2]) Hertug Eberhard af Würtemberg var efter Slaget ved Nördlingen bleven fordreven fra sit Land af de Kejserlige, og Kongen viste oftere sin Interesse for ham. I Følge Danske Samlinger 2. R. III, 386 var det d. 16. Maj, at han fik de 2000 Dlr. Jvfr. Slange S. 882.
[3]) Der blev leveret Tømmer fra Norge til Kaj Ahlefeldt, Befalingsmand paa Flensborghus, som han skulde bruge til Reparation af Digerne i Holsten. Norske Rigsregistranter VII, 335.
[4]) 23. Maj fik Niels Lavritsen, Foged paa Taasing, paa sin Husbond Henning Valkendorfs Vegne 1000 Rdl. at bruge til Bygnings Fornødenhed (Rentemestr. Regnsk.).
[5]) o: tætte med Kalk. Mejborg, Borgerlige Huse særlig Kjøbenhavns Professor-Residentser 1540-1630 S. 91.

Side 139
Brev 176 fortsat

2.Dend liden ladegaard vil skelnis.

3. Den gammel dyrhaffue uill hielpis med lange regeler att sla uden paa planckerne, och planckeuercket att underlegge med kampesteen, saa at reffue intett kand komme derind.

4. Dend lange broe uil fyllis, som dend begyndt er, eller med tømmer hielpis.

5. Fundamentet om Slottet alleuegne vill udstrygis med kalck, huor det giøris fornøden.

6. De beste køer aff faurholms ladegaard skall Slaes till de, som er paa dend liden ladegaard, de andre skall iagis ind i dend Store dyrhaffue eller did hen, som de indtill høst best kand gaa.

7. Wangen till Ebbekiøb skall Slaes och indaulis, saa at mand høet kand bruge till Frederichsborgh. Datum Frederichsborgh dend 20 Maij 1637 [1]).

Oversættelse:
2. Den lille ladegård vil skelnes (tættes med kalk).
3. Den gamle dyrehave vil hjælpes med lange regler (stænger/brædder) at slå uden på plankerne, og plancheverket (plankeværket) at underlægge med kampesten, så at ræve intet kan komme derind.
4. Den lange bro vil fyldes, som den begyndt er, eller med tømmer hjælpes.
5. Fundamentet om slottet allevegne vil udstryges med kalk, hvor det gøres fornøden.
6. De bedste køer af Faurholms ladegård skal slås (skilles fra/udvælges) til de, som er på den lille ladegård, de andre skal jages ind i den store dyrehave eller did hen, som de indtil høst bedst kan gå.
7. Vangen til Ebbekøb skal slås og indavles, så at man høet kan bruge til Frederiksborg.
Datum Frederiksborg den 20. maij 1637 [1]).

Brev 177 * 24. Maj 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen forlanger et Overslag over de til Lønning af Hoffolket og Tørveskjærerne fornødne Penge; han nævner tillige forskjellige Udgifter til Lensmænd og til Christianspris. — Kgl. Bibl.

Der skall strax tilskyckis mig En Designation paa, huormed hoffolckyd med tørreskerreren kan hiielppis.
Laawers Ebbissøn [2]) Er allerede antegnid for 1400 daler, Item henning walckendorp [3]) for 1000 daler uyder, end hand tiilforn bekommid haffuer, Axell wrup tiil Bygningens [4]) fordtsettelsse 9000 daler Offuer dy forrige.
Køben: Slott den 24 Maj Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Brev 177 * 24. maj 1637.

Til rentemestrene.

Kongen forlanger et overslag over de til lønning af hoffolket og tørveskjærerne fornødne penge; han nævner tillige forskellige udgifter til lensmænd og til Christianspris. — Kgl. Bibl.

Der skal straks tilskikkes mig en designation på, hvormed hoffolket med tørveskjærerne kan hjælpes.
Lavrits Ebbesen [2]) er allerede antegnet for 1400 daler, item Henning Walkendorff [3]) for 1000 daler yder (yderligere), end han tilforn bekommet haver, Axel Wrup til bygningens [4]) fortsættelse 9000 daler over de forrige.
København slot den 24. maj anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

[1]) Modtaget sammesteds.
[2]) Lavrits Ebbesen Udsen fik 24. Maj 1637 Lensbrev paa Saltø Len. Sjæll. Reg. XIX, 509.
[3]) Lensmand paa Odensegaard.
[4]) Christianspris.

Side 140

Brev 178 * 25. Maj 1637.

Til Frederik Urne.
Befaling om Indkjøb af Rhinskvin. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall indkiøbis 100 Ammer Rinsk viin aff dend, som nu udi Sundet er, och betalis aff dend forraaed, som forhanden er, och saa fremt samme forraaed intett kand tillstrecke, da skall det Strax giffuis mig tillkiende, saa at mand kand skaffe anden Raaed.
Winen, som indkiøbt bliffuer, skall Strax aff skibene Settis ind i ferger eller skuder och sendis till Kiøbenhaffn.
Rosenborgh dend 25 Maij Anno 1637 [1]).

Oversættelse:
Brev 178 * 25. maj 1637.

Til Frederik Urne.
Befaling om indkøb af rhinskvin. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Der skal indkøbes 100 ammer rhinskvin af den, som nu udi Sundet er, og betales af den forråd, som forhånden er, og så fremt samme forråd intet kan tilstrække, da skal det straks gives mig tilkende, så at mand kan skaffe anden råd.
Vinen, som indkøbt bliver, skal straks af skibene sættes ind i færger eller skuder og sendes til København.
Rosenborg den 25. maij anno 1637 [1]).

Brev 179 * 27. Maj 1637.

Til Frederik Urne.
Et Skib, som er sejlet til Danzig, skal arresteres i Sundet, naar det kommer tilbage. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes findis een Skippers naffn, som er løben med itt Skib hen at Dantziig, som kaldis Peter v: Dybelen, huilcket skall Arresteris i Sundet, naer dett kommer tilbage igien [2]).
Rossenborgh dend 27 Maij Anno 1637 [3]).

Oversættelse:
Brev 179 * 27. maj 1637.

Til Frederik Urne.
Et skib, som er sejlet til Danzig, skal arresteres i Sundet, når det kommer tilbage. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Herhos findes en skippers navn, som er løben med et skib hen at Danzig, som kaldes Peter v: Dybelen, hvilket skal arresteres i Sundet, når det kommer tilbage igen [2]).
Rosenborg den 27. maij anno 1637 [3]).

Brev 180 * 28. Maj 1637.

Til Rentemestrene.
Om Reparationen af Sluserne ved Møllen ved Kjøbenhavns Vesterport og om Bly, der skal sendes til Ernst Normand, Lensmand paa Koldinghus. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Modtaget paa Kronborg 27. Maj.
[2]) Sandsynligvis har han unddraget sig den dobbelte Sundtold, som Kongen havde lagt paa danzigske Skibe. Fridericia, Dan. ydre polit. Hist. II, 51.
[3]) Modtaget paa Kronborg 28. Maj.

Side 150
Fortsat brev nr. 180.

Epthersom ded Er Stadtholderen befahliid att laade Reparere Slusserne, som wandyd kommer Igennom tiil Møllen wed westerpordt, Daa Skall dy Eptherhanden bethale folcken, Som dertiil brugdt bliffuer.
Køben: den 28 Maj Anno 1637.
Christian.
Dy skall ochsaa skaffe Ernst Norman Saa megiid bly, som hand paa denne gang haffuer begehrid.
Udskrift: Rentemeisterne till hande.

Oversættelse:
Eftersom det er statholderen befalet at lade reparere sluserne, som vandet kommer igennem til møllen ved Vesterport, da skal I efterhånden betale folkene, som dertil brugt bliver.
København den 28. maj anno 1637.
Christian.
I skal også skaffe Ernst Norman så meget bly, som han på denne gang haver begæret.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 181 * 29. Maj 1637.

Til Frederik Urne.
Om nogle Husholdningsanliggender paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Dend Kock, som er paa Frederichsborgh hoes børnene, skall tilholdis, at hand bruger gewürtzet effter hoffmester-indens [1]) anordning, och saa framt hand sig derudi intett vill rettte, da skall hand gandske affskaffis, och skall Slagteren till Frederichsborgh brugis i hans Sted, och effterdi Staldmesteren [2]), hans Tiboltz [3]) med dend dreng, som lerer at ride [4]), kommer snart hiid, och det ville løbe forhøytt att spise dem med tydstøll, som med skolemesteren [5]) begyndt er, da skall du i tide lade brygge till

Oversæt 181
Den kok, som er på Frederiksborg hos børnene, skal tilholdes, at han bruger krydderi efter hofmesterindens [1]) anordning, og såfremt han sig derudi intet vil rette, da skal han ganske afskaffes, og skal slagteren til Frederiksborg bruges i hans sted, og efterdi staldmesteren [2]), Hans Tiboltz [3]) med den dreng, som lærer at ride [4]), kommer snart hid, og det ville løbe forhøjt at spise dem med tystøl, som med skolemesteren [5]) begyndt er, da skal du i tide lade brygge til

[1]) Sophie Hedvig v. Blixen.
[2]) Arent v. d. Kuhla.
[3]) Hans Diepholt v. d. Rothfelser.
[4]) Da der i Frederiksborg Lens Regnsk. 1637–38 forekommer en Udgiftspost til Johan Adam Berg, Opvarter paa Slottet (senere Slotsfoged der), for at have „spist“ Staldmesteren Arent v. d. Kuhla, Hans „Stibolt“ og Lützow med deres Tjenere paa en Tid, da der ingen Spisning var paa Slottet, medens Frøkenerne og Hoffolket vare i Haderslev, kan man vist antage at „den Dreng, som lærer at ride,“ er Hugo Lützow (s. forrige Bd. S. 6).
[5]) Muligvis menes hermed Rektoren ved Frederiksborg Latinskole, Thomas Mikkelsen Hein, f. 1598, senere Lector.

Side 142
Brev 181 fortsat

dem saa uell som till det offuerlige folck, som bliffuer hiemme. Ieg haffuer sendt fogden paa Frederichsborgh [1]) hen till Statholderen att hendte saa meget Danstøll fra Kiøbenhaffn, som mand i en hast kand faa. Frederichsborgh dend 29 Maij 1637 [2]).

Oversættelse:
dem så vel som til det offentlige folk, som bliver hjemme. Jeg haver sendt fogden på Frederiksborg [1]) hen til statholderen at hente så meget danstøl (dansk øl) fra København, som mand i en hast kan få. Frederiksborg den 29. maj 1637 [2]).

Brev 182 * 1. Iuni 1637.

Til Rentemestrene.

Eptherdi Ieg befinder Stor manchation paa flodens Prouyanthering heer, Daa haffuer Ieg befahliid, att Pally Rossenkrandtz, som heer Er lenssmand [3]), Att hand Eder skall laade forstaa, huylcke Spesiies hand formener heer letter End y danmarck att kunde bekommis. Huilcken leylighed y skall betencke Och mig Eders betenckende udi glyckstadt skall med ded første mueligdt lade wyde.
Paa Snarensuend y fleckerøen den 1 Iunij Anno 1637 [4]).
Christian.

Oversættelse:

Efterdi jeg befinder stor manchation (mangel) på flådens proviantering her, da haver jeg befalet, at Palle Rosenkrands, som her er lensmand [3]), at han Eder skal lade forstå, hvilke species (varer/sorter) han formener her lettere end i Danmark at kunne bekommes.
Hvilken lejlighed I skal betænke og mig Eders betænkende udi Glückstadt skal med det første muligt lade vide.
På Snarensvend i Flekkerøen den 1. iunii anno 1637 [4]).
Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

---

theol. i Roskilde, hvor han skal være død 1680 (Bendtsen, Hist. Efterretninger om den kgl. lærde Skole ved Frederiksborg S. 21. Bloch, Bidrag til Roskilde Domskoles Hist. I, 31. III, 5. St. Friis, Roskilde Domkirke S. 206. Wad, Rektorerne p. Herlufsholm S. 160 f.).
[1]) Peder Ibsen.
[2]) Modtaget paa Kronborg 30. Maj.
[3]) Palle Rosenkrands var Lensmand paa Flækkerø.
[4]) Kongen var netop paa denne Dag kommen til Flækkerø. Danske Samlinger 2. R. III, 387.

Side 143

Brev 183 * 13. Juni 1637.

Til Klavs Daa eller den Kommanderende paa Bremerholm.
Om Aftaklingen af nogle Skibe og Afsendelsen af nogle Folk til Skibene paa Elben. — Geh. Ark.

Dette skiib, den Norske løffue, skall med dy andre Store Skyb Paa Pasientia Neer afftacklys och leggis y floden, Och skall folcken derpaa brugiis paa dy skiib, huorpaa Stadtholderen nu siist En fortegnelsse er tiil-skyckid. Derhuos skal haffuis y acht, att dy skyb, som allerede Erre paa Elffuen, vndsettis med folck, Tii En deell aff folcken brugis tiil adskyllige smacker, som waarer tønderne paa Elffuen, Item tiil Visitørens Iacht, saoch tiil at føre godtz vd Och ind tiil skyben.
Glyckstad den 13 Iunij Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
Dette skib, den Norske Løve, skal med de andre store skibe på Pasientia ned aftakles og lægges i floden, og skal folkene derpå bruges på de skibe, hvorpå statholderen nu sidst en fortegnelse er tilskikket. Derhos skal haves i agt, at de skibe, som allerede er på Elben, undsættes med folk, thi en deel af folkene bruges til adskillige smakker (fartøjer), som varer (vogter) tønderne på Elben, item til visitørens jacht, så og til at føre gods ud og ind til skibene.
Glückstadt den 13. juni anno 1637.
Christian.

Udskrift: Riigens Admirall Eller huem som Paa Bremmerholmen commanderer, tiil hande.

Brev 184 * 18. Juni 1637.

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.

Kongen har modtaget de tilsendte Afskrifter af Hertugerne af Lyneborgs Breve, men afslaar under Henvisning til sin Fredsmægling at indlade sig paa de af dem foreslaaede Kredsmøder. — Geh. Ark.

Freundtliicher, Herdtzliiber Sohn, Dii vnderskiidtliche copeiien Der Herdtzogen von lyneburch an diir abgelassene Skreiiben habe Ich Emphangen vndt mich fuhrlessen lassen vndt diiselbe Sehr woll abgefasset befunden, Aber an meynem ordt Niit sehen kan, was darmit aussgerichtet Ist, wan skon hundertt zusammenkomste angestellett wurden, weiil sii selber bekennen mussen, das keiine myttel ver-handen.

Oversættelse:
Brev 184 * 18. juni 1637.

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.
Kongen har modtaget de tilsendte afskrifter af hertugerne af Lyneborgs breve, men afslår under henvisning til sin fredsmægling at indlade sig på de af dem foreslåede kredsmøder. — Geh. Ark.

Freundlicher, Herzliebster Sohn, die underschiedliche copeien der Herzogen von Lyneburch an dir abgelassene Schreiben habe Ich Empfangen und mich vorlessen lassen und dieselbe Sehr woll abgefasset befunden, Aber an meynem ordt Niit sehen kan, was darmit aussgerichtet Ist, wan skon hundertt zusammenkomste angestellett wurden, weil sii selber bekennen mussen, das keiine myttel vorhanden.

Side 144

Fortsat brev nr. 184.

Ich fuhr meiine person kan mich nit fuhr Eiinen frydemacher vndt fuhr Eiinen perlemendtmacher gebraw-chen lassen [1]). Befehle diich hiimit dem Schudtz des Allerhöchsten vndt verbleiibe
Deiin getrewer vather allezeiit
Christian.
Glyckxburch den 18 Iunij Anno 1637.

Udskrift: An Meinem Herdtzliiben Sohne dem Erdtz-byskoppe von Brehmen.

Oversættelse:
Jeg kan ikke lade mig bruge som nogen fredsstifter eller forhandler [1]).
Befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver
Din trofaste fader altid
Christian.
Glücksburg den 18. juni anno 1637.

Påskrift: Til min hjertenskære søn, ærkebiskoppen af Bremen.

Brev 185 * 18. Juni 1637.

Til Rentemestrene.

Kammertjeneren har gjort en Fejl ved Forsendelsen af nogle Penge. Klædekkammerskriveren skal opgive, hvilke Fordringer Folkene i Glückstadt med Rette have. Man kan maaske kjøbe Sko i Lybek eller Buxtehude. — Kgl. Bibl.

Ded giick mig aldrig saa, som ded giick mig nu med dysse penning. Den fyne mand myn kammertyener [2]) waar

Det gik mig aldrig så, som det gik mig nu med disse penge. Den fine mand min kammertjener [2]) var

[1]) Hertugerne Frederik, August og Georg af Brunsvig-Lyneborg havde i April 1637 sendt en Skrivelse til Hertug Frederik tilligemed Afskrifter af deres Skrivelser af 16. April til Kejseren og Kurfyrsterne angaaende en Sammenslutning af den nedersachsiske Kreds og Neutralitet for den. Hertug Frederiks Kopier (Geh. Ark., Bremen Nr. 31) have Paategninger d. 18. Juni 1637. Jvfr. for øvrigt om disse Forhandlinger Fridericia, anf. Skr. II, 42.

[2]) Maaske Christian Priis (Preus). Det synes at være gaaet ud over den ulykkelige Kammertjener, thi 16. Juli 1637 antoges en ny, nemlig Joachim Irgens (Rentemestr. Regnsk. 1639-40). Denne Mands Skjæbne var meget mærkelig: fra Kammertjener svang han sig op til at blive en af Landets største Jordegodsbesiddere, men da denne Forandring først foregaar under den følgende Konge, vil det være tilstrækkeligt her at anføre et Par enkelte Data af hans Liv og for øvrigt henvise til Litteraturen. Han var født i Itzeho og hed egentlig Jürgens. I sin Ungdom studerede han Medicin; der siges, at han endogsaa opnaaede Doktorgraden. Som Kammertjener hos Christian IV begyndte han at spekulere i norske Bjergværker, og uden

Side 145
Fortsat brev nr. 185.

med at brynge pengen udaff huellfuyngen, Packede dem Syelffuer ind Och gaff Bøckeren pengen for tønderne Och uyste, at drauanteren Skulle herfraa med Pengen, Och lod Enda dem sta och befohll drauanteren att drage syn kaas.
Kuytandtzen paa Samme penning skall leffueris tiil kammer skriiffueren [1]). Man maa Endelygens haffue wiis Eptherretning aff knud Christensøn, huad dette folck haffuer heer att kreffue huos hannem. Dy paa galeiien pretendere halfftriidie Aars gaisi, dii haffuer well sommetiid faatt forstreckning, men aldrig affregning. Capiteinerne haffuer nu en tydlang vnderstanden siig at forstrecke badtzmenden med hosser Och Skou, dennom vden thuyffuel wden Skaade. Wyste man nu, huad et paar gemen Skou koster der hiiemme, daa kunde man forsøge, Om man kunde faa nogiid køb paa dem tiil Lybeck, Buxtehude Och der

Oversættelse:
med at bringe pengene ud af hvelvingen, pakkede dem selv ind og gav bødkeren pengene for tønderne og viste, at dragoneren skulle herfra med pengene, og lod endda dem stå og befalede dragoneren at drage sin kos.
Kontantene på samme penge skal leveres til kammerskriveren [1]). Man må endeligens have vis efterretning af Knud Christensen, hvad dette folk haver her at kræve hos ham. De på galejen prætenderer halvtredje års gage, de haver vel sommetid fået forstrækning, men aldrig afregning. Kaptajnerne haver nu en tidlang understået sig at forstrække bådsmændene med hoser og sko, dem uden tvivl uden skade. Vidste man nu, hvad et par gemen sko koster derhjemme, da kunne man forsøge, om man kunne få noget køb på dem til Lybeck, Buxtehude og der

[1]) Henrik Müller.

Side 146

Fortsat brev nr. 185.

omkriing. Ded uyl nu først gaa an, Naar der kommer fleere skiib att ligge heer paa Elffuen.
Glyckxborg den 18 Iunij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeysterne tiil hande.

Oversættelse:
omkring. Det vil nu først gå an, når der kommer flere skibe at ligge her på Elben.
Glücksburg den 18. iunii anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 186 * 18. Juni 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen har gjennemset en af dem indsendt Designation over de forhaandenværende Forraad. — Kgl. Bibl.

Wdaff Eders Indskyckede Designation Erfahrer Ieg, huad Der Er y forrad, Och huad Som fattis, Huylcken Ieg haffuer Igennomsiiet Och huos huer Post tegnid myn mehning Och nu Eder herhuos Igen tilskycker med Sex tussind daler tiil att complere ded med, Som mangler.
Glyckxborg den 18 Iunij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemey[s]terne tiil hande.

Oversættelse:
Brev 186 * 18. juni 1637.
Til Rentemestrene.
Kongen har gennemset en af dem indsendt designation over de forhåndenværende forråd. — Kgl. Bibl.

Udaf Eders indskikkede designation erfarer jeg, hvad der er i forråd, og hvad som fattes, hvilken jeg haver igennemsyet (gennemset) og hos hver post tegnet min mening og nu Eder herhos igen tilskikker med seks tusind daler til at complere (fuldende) det med, som mangler.
Glücksburg den 18. iunii anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 187 * 28. Juni 1637.

Til Frederik Urne.
Om Udbetaling af Penge fra Sundtoldkisten til Rentemestrene. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skaltt lade Rentemesterne bekomme 8000 tusind rix daler udaff toldkisten. Glygsborgh 28 Iunij Anno 1637 [1]).

Oversættelse:

Brev 187 * 28. juni 1637.
Til Frederik Urne.
Om udbetaling af penge fra Sundtoldkisten til Rentemestrene. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Du skal lade Rentemestrene bekomme 8000 tusind rigsdaler udaf toldkisten. Glücksburg 28. iunii anno 1637 [1]).

Brev 188 * 28. Juni 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordre om Tilvejebringelsen af Penge til forskjellige Udgifter og om Anvendelsen af nogle Indtægter. — Kgl. Bibl.

[1]) Modtaget paa Kronborg 5. Juli.

Side 147
Fortsat brev nr. 188.

Paa Eders siiste Skriiffuelsse Er denne myn Resolution. Huad Maltiid anlanger, Dertiil er Eder sendt fleere penning, End som y dertiil att indkøbe uaar begerendys. Huad som y deraff nu Inted kan bekomme, ded kan y Inden en kordt tiid bekomme, Eptherdi att høsten tiilstunder. Tiil Øxen, Iern och wuld och anden vdgiifft, som mest nødig Er, haffuer ieg befahliid frederich wrne att sende Eder 8000 daler aff tolkysten [1]). Om tyeren haffuer Ieg skreffuen Stadtholderen beskeen om. Dy 5000 daler, y landt [2]) haffuer, dem kan y eptherhanden betale aff tollene och anden Riigens yndkomst, Naar den ankommer, som altiid skeed er, førend Ieg lod nogiid tiill aff tollen y Sundiid. Den hamppefrøe skall selgiis och pengene anuendis, huor behoff gørris. Huad Skoen koster [3]), ded haffuer Ieg for-nommen, mens der fiindis ingen designation huos, huad anden waare koster, som tiil flaadens vdriistning kan for-nøden gørris.
Glyckxborg den 28 Iunij Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse:
Paa Eders sidste skrivelse er denne min resolution. Hvad maltid angår, dertil er Eder sendt flere penge, end som I dertil at indkøbe år behøves. Hvad som I deraf nu intet kan bekomme, det kan I inden en kort tid bekomme, efterdi at høsten tilstunder. Til øksen, jern og uld og anden udgift, som mest nødig er, haver jeg befalet Frederik Urne at sende Eder 8000 daler af toldkisten [1]). Om tyren haver jeg skrevet statholderen besked om. De 5000 daler, I lånt [2]) haver, dem kan I efterhånden betale af tollene og anden rigets indkomst, når den ankommer, som altid sket er, førend jeg lod noget til af tollen i Sundet. Den hampefrø skal sælges og pengene anvendes, hvor behov gøres. Hvad skoen koster [3]), det haver jeg fornummet, mens der findes ingen designation hos, hvad anden vare koster, som til flådens udrustning kan fornøden gøres.
Glücksburg den 28. iunii anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 189 * 2. Juli 1637.

Til Frederik Urne.
Der skal sendes 12,000 Daler af Sundtolden til Glückstadt. Kongen vil desuden vide Besked om en Klokke, der støbes, og om noget bestilt Kryderi. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser [4]), som dig uell bekendt er, skall udaff toldkisten tilstillis udi fieringer indpacket 12000 daler,

Oversættelse:
Denne brevviser [4]), som dig vel bekendt er, skal udaf toldkisten tilstilles udi fjerdinger indpakket 12.000 daler,

---

[1]) Se Brevet Nr. 187.
[2]) o: laant.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 185.
[4]) Under Afskriften er skrevet: NB. Liffkarlen. Kongens Livkarl hed Johan Funcke (jvfr. Instruxen af 27. Marts 1638). Den i forrige Bind nævnte Jochum Testmann var bleven Slotsfoged paa Koldinghus.

Side 148

Fortsat brev nr. 189.

som hand skall bringe hiid. Lad mig vide, huorledis det med dend klocke er affløben [1]). Du skalt ochsaa lade miig vide, huor ner det er med det gewiirtz, som tollerne skulle bestille. Glycksborgh dend 2 Iulij Anno 1637.

Oversættelse:
som han skal bringe hid. Lad mig vide, hvorledes det med den klokke er afløbet [1]). Du skal også lade mig vide, hvor nær det er med det krydderi, som tolderne skulle bestille. Glücksburg den 2. iulij anno 1637.

Brev 190 * 29. Juli 1637.

Kongens Fortegnelse over hans Udbetalinger til forskjellige Personer. — Rentek. Ark., Glückstadt Elbtoldregnsk. 1637.

Anno 1637 den 29 Iulij haffuer Ieg ued Seffueriin terckelsøn ladiid giiffue vnderskedtlige persohner den fierde pardt aff ded, Ieg dennom Skyldig Er, Och Endell ganske affbethalyd, Som Eptherfølger.

Oluff Steffensøn [2]) och geffuerdt tyttecken . . . . . 1290 dl.
Geffuerdt tyttecken for siig allene 1614 dl. 1/2
Oluff Steffensøn allene . . . . 151 1/2 dl.
Vysitøren [3]) . . . . . 162 1/2 dl.
Husfogeden [4]) tiil kremppe . . . 98 dl.
Adam Mussel Smyd . . . . . 353 dl.
Maaleren . . . . . 213 1/2 dl.
Peether de Needden . . . . . 350 dl.
Iohan Skoster . . . . . 34 dl.
Herman Bolthe [5]) Och Iohan Skoster 197 1/2 dl.
Herman Bolthe allene . . . . 85 1/2 dl.

Hendrich dreiier allene . . . . 19 1/2 dl.
Tolleren [6]) for adskyllig redskab tiil skyben . . . . . 27 1/2 dl.
Tolle Suendtzøn for tømmer . . 122 1/2 dl.
M: wyllem [7]) for adskyllig arbeiid 183 dl. 1 kua[r]d

Oversættelse:
Anno 1637 den 29. iulij haver jeg ved Severin Terkelsen ladet give underskedtlige (forskellige) personer den fjerde part af det, jeg dem skyldig er, og endel (helt) ganske afbetalt, som efterfølger.

Oluf Steffensen [2]) og Gevert Tytteken . . . . . 1290 dl.
Gevert Tytteken for sig alene 1614 dl. 1/2
Oluf Steffensen alene . . . . 151 1/2 dl.
Visitøren [3]) . . . . . 162 1/2 dl.
Husfogeden [4]) til Krempe . . . 98 dl.
Adam Mussel Smed . . . . . 353 dl.
Maleren . . . . . 213 1/2 dl.
Peter de Nedden . . . . . 350 dl.
Johan Skoster . . . . . 34 dl.
Herman Bolte [5]) og Johan Skoster 197 1/2 dl.
Herman Bolte alene . . . . 85 1/2 dl.
Henrik drejer alene . . . . 19 1/2 dl.
Tolleren [6]) for adskillig redskab til skibene . . . . . 27 1/2 dl.
Tolle Svendsen for tømmer . . 122 1/2 dl.
M. Willem [7]) for adskillig arbejde 183 dl. 1 kvart

---

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 145.
[2]) Nævnes i forrige Bind S. 304.
[3]) Bacheracher. Se forrige Bind S. 238.
[4]) Henrik Kruse.
[5]) Værkmester. Se forrige Bind S. 32.
[6]) Søren Terkelsen.
[7]) Villum Steenwinkel, Bygmester.

Side 149

Fortsat brev nr. 190.

16. Iacob thode Snecker . . . . . 175 dl. 3 ordt
17. Molleren . . . . . 25 dl.
18.Gardeneren . . . . . 68 1/2 dl.
19. Iørgen holst . . . . . 14 dl.
20. Klaaus Offuens . . . . . 237 dl.
21. Laarns godtbars [1]) . . . . . 409 dl.
22.Hendrych dreiier med hans consortes 433 1/2 dl.
23. Broleggeren med herman Bolthe . 102 dl.
24. Adskylliige Poster, som Skall spe-cificeris . . . . . 670 dl.
25. Begge tolskriiffuers [2]) besolding . . 200 dl.25.
26. Andres Rynckers . . . . . 20 dl.
27. Albredt Eiillers . . . . . 48 dl.

28. En hollender for Steen tyll Bramsted 292 dl.
29. Stenhuggerne fraa Hamborg . . . 30 dl.
30. For sand att føhre . . . . . 50 dl.
31. Anders Ionsøn allene . . . . 6 dl.
32. Brygger Och Baager . . . . . 442 dl.
33. Capitein gythers [3]) Soldater . . . 1626 dl. [4])
Herforuden haffuer Søren terckelssøn annammid 444 dl., som Er vdgiiffuen till forgangen vggis werck paa adskillige steder.

Oversættelse:
16. Jakob tode Snekker . . . . . 175 dl. 3 ort
17. Mølleren . . . . . 25 dl.
18. Gartneren . . . . . 68 1/2 dl.
19. Jørgen Holst . . . . . 14 dl.
20. Klaus Offuens . . . . . 237 dl.
21. Laarns Gudtbar [1]) . . . . . 409 dl.
22. Henrik drejer med hans consortes (medfølgere) 433 1/2 dl.
23. Brolæggeren med Herman Bolte . 102 dl.
24. Adskillige poster, som skal specificeris . . . . . 670 dl.
25. Begge toldskriveres [2]) besoldning . . 200 dl.
26. Andres Rynckers . . . . . 20 dl.
27. Albret Eillers . . . . . 48 dl.
28. En hollænder for sten til Bramsted 292 dl.
29. Stenhuggerne fra Hamborg . . . 30 dl.
30. For sand at føre . . . . . 50 dl.
31. Anders Jonsen alene . . . . 6 dl.
32. Brygger og bager . . . . . 442 dl.
33. Kaptajn Günthers [3]) soldater . . . 1626 dl. [4])
Herforuden haver Søren Terkelsen annammet (modtaget) 444 dl., som er udgiven til forgangen uges værk på adskillige steder.

Brev 191 * 2. August 1637.

Til Frederik Urne.
Han skal sende 12.000 Daler til Kongen i Glückstadt. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skaltt lade packe i tønder tolff tusind daler, som Kammerskriiffueren skall tillstillis att føre hiid, naer hand

oversæt: Du skal lade pakke tolv tusind daler i tønder, som kammerskriveren skal tilstilles at føre hid, når han

[1]) Lorens Gudtbars skriver Kongen i sin Skrivkalender for 1639 (Danske Saml. V, 84).
[2]) Oprindelig har Kongen skrevet „tollernis“, men han har rettet det.
[3]) Martin Günther.
[4]) Under Listen er tilskrevet med en fremmed Haand: Summa: Rdr. 9751 12 [ß].

Side 150

Fortsat brev nr. 191.

kommer till dig [1]). Glygsborgh dend 2 Augusti Anno 163 2).

Oversættelse:
kommer til dig [1]). Glücksburg den 2. augusti anno 163 2).

Brev 192 * 17. August 1637.

Til Frederik Urne.
Kongen anerkjender Modtagelsen af de 12,000 Daler og giver forskjellige Ordrer angaaende den store Klokke, der støbes paa Kronborg. Frederik Urne kan bedre skaffe Aske fra sine Len end Frederik Reedtz. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Toldskriffueren Lauritz Randulff [3]) haffuer leffueret de 12 tusinde daler, som Cammerskriffueren skulde haffue ført hiid, och derpaa faaet qvitantze [4]). Dend Store klocke angaaendis [5]), da er det befalett, at M: hans Anemøller skall see sig om tømmer paa holmen till Stolen till samme klocke. Du skriffuer uell om klocken at henge, mens du skriffuer intet om lofftet, dend skall henge paa, er lagt [6]). Samme klocke vill ochsaa beslaes och fattis med iern omkring, førend mand kand gaa videre dermed. M: Anders er befalett att besee samme klocke, huorledis dend best kunde hengis, att dend kunde lett ringis, huorom du ochsaa skaltt erfare M: Caspar Finckis mening, och huad hand begerer for dend att besla, saa uiitt tapperne och panderne

Oversættelse:
Toldskriveren Lauritz Randulff [3]) haver leveret de 12 tusinde daler, som kammerskriveren skulle have ført hid, og derpå fået qvitantze (kvittering) [4]). Den store klokke angaaendis (angående) [5]), da er det befalet, at M. Hans Anemøller skal se sig om tømmer på holmen til stolen til samme klokke. Du skriver vel om klokken at hænge, mens du skriver intet om loftet, den skal hænge på, er lagt [6]). Samme klokke vil også beslås og fattes med jern omkring, førend mand kan gå videre dermed. M. Anders er befalet at bese samme klokke, hvorledes den bedst kunne hænges, at den kunne let ringes, hvorom du også skal erfare M. Caspar Finckis mening, og hvad han begærer for den at beslå, så vidt tapperne og panderne

[1]) Der er neden under Afskriften skrevet: NB. Lauritz Randulff, hvilket antyder, hvad det næste Brev oplyser, at det ikke blev Kammerskriveren Henrik Müller, men Toldskriveren Lavrits Randulf, som bragte Pengene.
[2]) Modtaget paa Kronborg 9. August.
[3]) Den samme, der tidligere var Forvalter i Haven ved Rosenborg. Om hans senere sørgelige Skjæbne vil der findes Oplysninger i Kongens Breve fra 1640 og 1641. Om ham som Overbringer af Pengene se det foregaaende Brev.
[4]) Jvfr. Brevet Nr. 194.
[5]) Jvfr. ovfr. S. 115. Blandt Christian IV's egenhænd. Breve i Geh. Ark. findes et ikke egenhænd. af ham til Rentemestrene, dat. Haderslev 2. Febr. 1638, hvori han befaler dem at betale Rotgiteren ved Kronborg for den store ny Klokke.
[6]) Jvfr. Brevet af 29. Decbr. 1638.

Side 151

Fortsat brev nr. 192.

angaaer, som dend kommer at gaa udi. Det andet kand med mindre bekostning giøris paa møllen, hand haffuer icke heller Saa Sterck ild, at hand kand regere saa tungt iern, som der till vill vere fornøden. Dend Aske angaaende, da kand ieg intett andet see end, at du io

haffuer bedre raaed till at skaffe Aske end h: Frederich Redz, effterdi der huggis mere weed i dine lehne end udi wordingborgh lehn. Glygsburgh dend 17 Augusti Anno 1637 [1]).

Oversættelse:
angår, som den kommer at gå udi. Det andet kan med mindre bekostning gøres på møllen, han haver ikke heller så stærk ild, at han kan regere så tungt jern, som der til vil være fornøden. Den aske angående, da kan jeg intet andet se end, at du jo haver bedre råd til at skaffe aske end H. Frederik Reedtz, efterdi der hugges mere ved i dine len end udi Vordingborg len. Glücksburg den 17. augusti anno 1637 [1]).

Brev 193 * 21. August 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen vil vide, om Lensmanden paa Kronborg altid har faaet sit Deputat i rede Penge af Tolderne i Sundet. — Kgl. Bibl.

I skall lade mig wyde, Om lensmanden Paa Croneborg altiid haffuer faatt Syn deputat y Rede penning aff tollerne y Sundiid.
Glyckxborg den 21 Augustj Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Brev 193
Til Rentemestrene.
Kongen vil vide, om lensmanden på Kronborg altid haver fået sin deputat i rede penge af tolderne i Sundet. — Kgl. Bibl.

I skal lade mig vide, om lensmanden på Kronborg altid haver fået sin deputat i rede penge af tolderne i Sundet.
Glücksburg den 21. augusti anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 194 * 21. August 1637.

Til Frederik Urne.
Hvad Guld der findes i Toldkisten, skal sendes til Glückstadt. Der manglede 30 Daler i de Penge, Lavrits Randulf bragte. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Med denne breffuiser [2]) skall hid forskickis, huis guld som findis i toldkisten, derhoes een Designation paa dett, som bliffuer tilbage igien. Forgangen løffuerdag, der

Oversættelse:
Brev 194
Til Frederik Urne.
Hvad guld der findes i toldkisten, skal sendes til Glückstadt. Der manglede 30 daler i de penge, Lauritz Randulff bragte. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Med denne brevviser [2]) skal hid forskikkes, hvis guld som findes i toldkisten, derhos en designation på det, som bliver tilbage igen. Forgangen lørdag, der

[1]) Modtaget paa Kronborg 26. August.
[2]) Under Afskriften er skrevet: NB. Liffkarlen [Johan Funcke]. Jvfr. Brevet til Frederik Urne af 2. Septbr.

Side 152

Fortsat brev nr. 194.

folckene her, som arbeder, skulde giffuis penge, da bleff der till udfaaet aff Cammeret vnderskedtlige poser med penge, iblandt huilcke nogle aff de poser fandtis, som Lauritz Randulff her leffuerede, huoriblandt fandtis een, huorudi der fattedis 30 daler i 300, och bleff samme pose her paa toldboden aabned i vnderskeedlige personers præsents, som pengene skulde anamme, huilcket udi dend qvitantze, Samme Randulff her erlangede, uill haffuis i Agt. Glygsburgh dend 21 Augusti 1637 [1]).

Oversættelse:
folkene her, som arbejder, skulle gives penge, da blev der til udfået af kammeret underskedtlige (forskellige) poser med penge, iblandt hvilke nogle af de poser fandtes, som Lauritz Randulff her leverede, hvoriblandt fandtes én, hvorudi der fattedes 30 daler i 300, og blev samme pose her på toldboden åbnet i underskedtlige personers præsens (nærvær), som pengene skulle anamme (modtage), hvilket udi den qvitantze (kvittering), samme Randulff her erlangede, vil haves i agt. Glücksburg den 21. augusti 1637 [1]).

Brev 195 * 2. Septbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Kongen anerkjender Modtagelsen af en Pengesum og giver Ordre til en Udbetaling fra Sundtoldkisten til Rentemestrene. Det første Skib fra Königsberg, som kommer i Sundet, skal arresteres. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg haffuer emfanget 1572 Rosenobeler och 88 golttgylden, som min liffkarll førte hiid fra tolderne i Sundet. och skall tolderne Sammestedz telle Rentemesterne udaff toldkisten Otte tusinde daler, som de med deris regenskab uidere haffuer at forklare.
Herhoes skall haffuis i agt, att dend første Køningsberger, som kommer i Sundet, bliffuer Arresteret och sendt op till Kiøbenhaffn indtill videre beskeden [2]). Glygsburgh dend 2 Septembris 1637 [3]).

Oversættelse:
Brev 195 * 2. septbr. 1637.
Til Frederik Urne.
Kongen anerkender modtagelsen af en pengesum og giver ordre til en udbetaling fra Sundtoldkisten til Rentemestrene. Det første skib fra Königsberg, som kommer i Sundet, skal arresteres. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Jeg haver emfanget (modtaget) 1572 rosenobler og 88 guldgylden, som min livkarl førte hid fra tolderne i Sundet, og skal tolderne sammesteds tælle Rentemestrene udaf toldkisten otte tusinde daler, som de med deres regnskab videre haver at forklare.

Herhos skal haves i agt, at den første Königsberger, som kommer i Sundet, bliver arresteret og sendt op til København indtil videre beskeden (besked) [2]). Glücksburg den 2. septembris 1637 [3]).

Brev 196 * 2. Septbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen giver Ordre om forskjellige Udbetalinger og om Forarbejdelse af noget Kobber. — Kgl. Bibl.

[1]) Modtaget paa Kronborg 25. August.
[2]) Dette maa have hangt sammen med de brandenborgske Toldpaalæg i de østpreussiske Havne.
[3]) Modtaget paa Kronborg 10. Septbr.

Side 153

Fortsat brev nr. 196.

Ieg haffuer befahliid, at Eder skal aff tolkysten tellis Otthe tussind daler tiil at betale dy 1600 daler for genandt Øxenen och 1200 daler for ded knyppe Iern [1]), Saoch giiffue M: kock et consortes 5200 daler paa handen, Och Skal y bestille 500 skiippund hamp paa Nii huos samme compani.
Ded korn y Iudtland med haffueren sammestedtz saoch Smørrid, sauydt mystis kan, Skall købmenden assingneris udi derris bethaling, Mens Eptherdi M: kock uylle gørre 15 tussind af dy 10 tussind, som Eders breff om formelthe, daa kunde man Inted uyst fatcit gørre Epther derris Ord, som heer fantis, Huorfor der skall med ded første hiid-skyckis En uys designation, huormegiid En huer aff huerdt slags skall leffueris Och paa huad steed. Ded kobber Er befahliid att forskycke neder paa møllen, Och uyl giiffuis god acht pa, att ded med ded første bliiffuer forarbeiidid. Glyxborg den 2 Septembris Anno 1637.
Christian.

Den [2]) Suenske Resident y helssingør [3]) . . . 1400 dl.
Eiiler wrne [4]) for tømmer tiil glyckstadt . . . 1000 dl.
Niickel kock pa handen . . . . . 2000 dl.
Iakob Madtzsøn pa handen . . . . . 2000 dl.
For Øxen, humle och haffuer at Indkøbe . . .2000 dl.

Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Jeg haver befalet, at Eder skal af toldkisten tælles otte tusinde daler til at betale de 1600 daler for genant (købte) okserne og 1200 daler for det knippejern [1]), så og give M. Kock et consortes (og konsorter) 5200 daler på hånden, og skal I bestille 500 skippund hamp på ny hos samme compani.
Det korn i Jylland med havren sammesteds så og smørret, så vidt mistes kan, skal købmændene assigneres udi deres betaling, mens efterdi M. Kock ville gøre 15 tusind af de 10 tusind, som Eders brev om formeldte, da kunne man intet vist facit gøre efter deres ord, som her fandtes, hvorfor der skal med det første hid-skikkes en vis designation, hvormeget en hver af hvert slags skal leveres og på hvad sted. Det kobber er befalet at forskikke (sende)

ned på møllen, og vil gives god agt på, at det med det første bliver forarbejdet. Glücksburg den 2. septembris anno 1637.
Christian.

Den [2]) svenske resident i Helsingør [3]) . . . 1400 dl.
Ejler Urne [4]) for tømmer til Glückstadt . . . 1000 dl.
Nickel Kock på hånden . . . . . 2000 dl.
Jakob Madtsen på hånden . . . . . 2000 dl.
For okser, humle og havrer at indkøbe . . . . . 2000 dl.

Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 197 * 7. septbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen sender dem en fortegnelse over folk, som skulle have penge af tolderne (i Sundet?). Der skal sørges for økne til hofholdningen. — Kgl. Bibl.

---

[1]) I Regnskaberne skelnes mellem Stangjern, Boltejern og Knippejern.
[2]) Det Følgende er skrevet på en løs Seddel.
[3]) Johan Fegræus eller, som han hed efter (1632) at være bleven adlet, Strömfelt.
[4]) Lensmand over Bratsberg Len.

Side 154

Fortsat brev nr. 197.

Herhuos haffuer y Designationen paa dem, Som skall haffue penge paa tolboden, huorpaa Ieg haffuer tegnyd, att Tollerne Skall Epther Eders befahling lade dennom bekomme pengen, som dem bør att haffue, Eptherdi mig wbeuyst Er, Om ded Er Riix daler in specie eller currante daler [1]), som Er derudi saat.
Glyckxborg y glyckstad den 7 Septembris Anno 1637.
Der uyll haffuis Øxen y forrad tiill hoffholdingen, som man kan laade hente hen paa dy steeder, som hoffholdingen bliiffuer y wynter.
Christian.
Denne [2]) breffuisser haffuer faatt 1000 daler paa handen.
Udskrift: Renthemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Herhos haver I designationen på dem, som skal have penge på tolboden, hvorpå jeg haver tegned, at tollerne skal efter Eders befaling lade dem bekomme pengen, som dem bør at have, efterdi mig ubevidst er, om det er rigsdaler in specie eller courantdaler [1]), som er derudi sat.
Glücksburg i Glückstadt den 7. septembris anno 1637.
Der vil haves okser i forråd til hofholdningen, som man kan lade hente hen på de steder, som hofholdningen bliver i vinter.
Christian.
Denne [2]) brevviser haver fået 1000 daler på hånden.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 198 * 19. Septbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Der skal sættes en Sum Penge til Side af Toldkisten til Udrustning af Togtet til Ostindien. Resten af de forhaandenværende Penge skal sendes til Kongen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom ieg haffuer loffuet at forstrecke till Ost-indianske udredning offuer det førrige 18000 daler, da skall i udaff toldkisten Slig een Summa udtage och dend Sette til Side indtill paa videre beskeden. Aff dend offuerlige Rest skall med denne breffuiser [3]) fremskickis 12000 dlr., om der findis, oc om saa mange icke for haanden er, da skall det med hannom fremskickis, som der er. Christianspriis dend 19 Septembris Anno 1637 [4]).

Oversættelse:
Brev 198/4 * 19. septbr. 1637.
Til Frederik Urne.
Der skal sættes en sum penge til side af toldkisten til udrustning af togtet til Ostindien. Resten af de forhåndenværende penge skal sendes til kongen. — Afskr. i Fr. Urnes kopibog.

Eftersom jeg haver lovet at forstrække til ostindiske udredning over det forrige 18.000 daler, da skal I udaf toldkisten slig en summa udtage og den sætte til side indtil på videre besked. Af den overflødige rest skal med denne brevviser [3]) fremskickis 12.000 dlr., om der findes, og om så mange ikke for hånden er, da skal det med ham fremskickis, som der er. Christianspris den 19. septembris anno 1637 [4]).

---

[1]) Medens en Rigsdaler talte 96 Skill., svarede en Kurantdaler kun til 80 Skill.
[2]) Dette er skrevet på en løs Seddel.
[3]) I Randen er skrevet: NB. Liffkarlen.
[4]) Modtaget paa Kronborg 23. Septbr.

Side 155

Brev 199/4 * 27. Septbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen sender dem nogle Breve til Lensmænd om Korn. Han vil tage Vinterophold i Haderslev, hvorfor der skal sendes saltede Varer derhen fra Proviantgaarden. — Kgl. Bibl.

Dy breffue tiil lensmenden Om kornyd, som vnderskedtlige købmend skal haffue, dem haffuer y herhuos att Emphange [1]).
Wynther kuartherid angaendis, daa uyl ded y Aar epther denne vnderliige tylstand y Naabolauyn falle tiil hadersleben, huor man vngeferlig vden dy andre lenss hyelp kan faa ded, Som man haffuer fornøden Saa neer som ded, som man aff prouyandtgarden udaff Saaltyd waare skal haffue, huylckiid pa En Skiide (!) kan sendis derhen.
Glyckxborg den 27 Septem: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
De breve til lensmændene om kornydelse, som underskedtlige (forskellige) købmænd skal have, dem haver I herhos at empfange (modtage) [1]).

Vinterkvarteret angående, da vil det i år efter denne underlige tilstand i Nabolaven falde til Haderslev, hvor man unægtelig uden de andre lens hjælp kan få det, som man haver fornøden så nær som det, som man af proviantgården udaf saltede varer skal have, hvilket på en skide (!) kan sendes derhen.
Glücksburg den 27. septem: anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 200/4 * 6. Oktbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Ordre om Udbetaling af Penge fra Sundtoldkisten. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser [2]) skall Aff toldkisten leffueris 4000 rix Daler i guld eller penge, som hand skall udgiffue till hofffolcket. Flensborghhus dend 6 8tobris Anno 1637 [3]).

Oversættelse:
Denne brevviser [2]) skal af toldkisten leveres 4000 rigsdaler i guld eller penge, som han skal udgive til hoffolket. Flensborghus den 6. oktober anno 1637 [3]).

Brev 201/4 * 11. Oktbr. 1637.

Til Christen Thomesen Sehested.
Han skal begive sig til Odense for at faa at vide af Kansleren, hvad der vil blive proponeret Rigsraadet paa dets forestaaende Møde. — Langebeks Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

---

[1]) Lensmændene paa Hagenskov og paa Tranekjær, Jørgen Brahe og Peder Basse, fik 27. Septbr. 1637 Breve om at udlevere noget Korn til Jakob Madsen, Borger paa Christianshavn. Fynske Tegn. IV, 448.
[2]) Under Afskriften er skrevet: NB. Hans Boyesøn.
[3]) Modtaget paa Frederiksborg 16. Oktbr.

Side 156

Brev 201/4 fortsat fra side 155

Eptherdi Riigens Radtz tilsammenkomst requireris med ded første, daa skaldt du dig med ded første skee kan hen ad Othense forføiie och der aff Chanseleren fornemme, huad sammestedtz aff mig proponerit bliiffuer [1]). Vale. Aff Rendersborg den 11 Octob: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: H: Christian Thommissøn tiil hande.

Brev 202/4 * 29. Oktbr. 1637.

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Om Udbetaling af Penge til Folkene paa forskjellige Skibe og om Anvendelsen af Mandskabet paa Skibet De tre Løver. — Geh. Ark.

Eptherdi ded Er befahliid, att Raphaell och Postilionen skall bliiffue tiilstede, daa skaldtu aff dy penge, som bleff udi glyckstad, giffue folcken derpaa halffparten aff derris hyre Och dennom loffue Resten, naar dy bliiffuer forlossyd. Och naar man fornemmer, huad folck som er endnu ued macht aff dy tre løffuers folck, daa skall der gørris aff-regning med Manidtz tiienerne, saat dy kan komme syn kaas, dog inted før End att dy haffuer uerrid med Och reddiid, huad som staar tiil at Redde. Dii, som Erre arstiiener, skall saa sachte begiiffue siig henad Christian-priis Och Sammestedtz fortøffue, indtiil der kommer skiib fraa køben: med dy badtzmend, som skall forlosse Manidtz-tienerne paa Elffuen, huortiil dennom skall giiffuis saa mange penge, som dy kan theere paa weiien. Huem Nu aff dennom Er den wiisyste, den skaldtu leffuere huosføiiede skriiffuelsse til Axell wrup.
Aff Rendersborg den 29 Octobris Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Kammerskriiffueren hendrich Møller tiill hande.

Oversættelse: 202/4
Efterdi det er befalet, at Raphaell og Postilionen skal blive til stede, da skal du af de penge, som blev udi Glückstadt, give folkene derpå halvparten af deres hyre, og dem love resten, når de bliver afskediget. Og når man fornemmer, hvad folk som er endnu ved magt af de tre løvers folk, da skal der gøres afregning med Manidtz-tjenerne, så at de kan komme sin kos, dog intet før end at de har været med og reddet, hvad som står til at redde. De, som er årstjenere, skal så sagte begive sig hen ad Christianspris og sammesteds fortøve, indtil der kommer skib fra København med de bådsmænd, som skal forløse Manidtz-tjenerne på Elben, hvortil dem skal gives så mange penge, som de kan tære på vejen. Hvem nu af dem er den viseste, den skal du levere hosføjede skrivelse til Axel Urup.
Af Rendsborg den 29. octobris anno 1637.
Christian.
Udskrift: Kammerskriveren Henrik Møller til hænde.

---

[1]) Af de i Odense samlede Rigsraaders Skrivelse til Kongen af 27. Oktbr. fremgaar det, at Forhandlingerne have drejet sig om Unionshjælpen til Hertugdømmerne og om Paalæg af en Skat. Rigens Raads Breve Fasc. 49.

Side 157

Brev 203/4 * 1. novbr. 1637.

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Om Udbetaling af Lønninger til de danske Soldater i Glückstadt og om Oprensningen af en Kjøkkenrende sammesteds. — Geh. Ark.

Saframdt Att commissarius Tønne friis [1]) inted kommer tiilstede, førend Leeningen falder paa dy danske Soldater, daa skaldtu giiffue dem den aff dy penge, som offuerbleff aff dy penge, som kam fraa kyl vdaff landkysten.
Rendersborrig den 1 Nouembris Anno 1637.
Christian.
Du skaldt leffuere generall Maior [2]) 40 daler tiil att Reparere tenalien [3]) med. Paa køcken Renden Skall En dag eller thu arbeiides paa for dagløn, att man kan see, huad skee kan, Och haffuer husfogeden [4]) inted andiid att gørre End att See derpaa. Kan man daa fornemme, att ded gaar nogiid for siig, daa er ded best, att den ued dagløn ganske oprønsiis, Ellers faar man at fortinge ded. Der ma inted settis for mange tiil ded arbeiid, paded att dy staar icke hinanden y weiien.

Udskrift: Dem kammerskreiiber zu handen.

Oversættelse:
Brev 203/4 * 1. november 1637.
Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Om udbetaling af lønninger til de danske soldater i Glückstadt og om oprensningen af en køkkenrende sammesteds. — Geh. Ark.

Såfremt at commissarius Tønne Friis [1]) intet kommer til stede, førend lønningen falder på de danske soldater, da skal du give dem den af de penge, som overblev af de penge, som kom fra Kiel udaf landkysten.
Rendsborg den 1. november anno 1637.
Christian.
Du skal levere generallmajor [2]) 40 daler til at reparere tenalien [3]) med. På køkkenrenden skal en dag eller to arbejdes på for dagløn, at man kan se, hvad ske kan, og haver husfogeden [4]) inted andet at gøre end at se derpå. Kan man da fornemme, at det går noget for sig, da er det bedst, at den ved dagløn ganske oprenses, ellers får man at fortinge det. Der må intet sættes for mange til det arbejde, så det at de står ikke hinanden i vejen.
Udskrift: Dem kammerschreiber zu handen.

Brev 204/4 * 9. novbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om Betingelserne for Antagelse af Bøsseskytter, Konstabler og Fyrværkere paa Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Auff Chroneburgh Sollen keine Büxemeisters [5]) nach diesem tage angenomen werden, Sie haben den gesiegeltt,

oversæt 204/4: På Kronborg skal ingen bøsseskytter [5]) efter denne dag antages, de har den beseglet,

[1]) Tønne Friis til Hesselager, Søn af Niels Friis, f. 1584 † 1642.
[2]) Marqvard Rantzau.
[3]) Ved en Tenaille forstaas en Skandse, som har Form af en Tang.
[4]) Johan Freitag, der tidligere havde været Kjøkkenskriver paa Rosenborg, hvor han blev efterfulgt af Klavs Walter.
[5]) Kaldes i en Randnote Bøsseskytter.

Side 158

Fortsat brev 204/4.

oder sie haben den kriegh gefolget, und ein oder zwehen belagerung beygewohnet. Was Slechte Connestabels angehet, so im kriegh oben erzehleter massen gedienet, sollen einen taler höher gagi, dan die zu schiffe allein gedienet und kein feltzug gesehen, gegeben werden. Den fewer werckeren aber, so mitt erst (!) fewerwerck wmbgehen können, sollen 3 daler höher den die andern Monatlich gagieret werden. Chroneburgh den 9 Novembris Anno 1637 [1]).

Oversættelse:

eller de har fulgt krigen, og overværet én eller to belejringer. Hvad angår ringe konstabler, som i krigen på ovennævnte vis har tjent, skal de gives én daler højere i løn, end de der alene har tjent til skibs og ikke set noget felttog. De fyrværkere derimod, som forstår sig på fyrværkeri fra starten (!), skal månedligt lønnes 3 daler højere end de andre. Kronborg den 9. novembris anno 1637 [1]).

Brev 205/4 * 12. novbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om penge, der skulle sendes fra toldkisten i Helsingør til Roskilde. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

De penge, som findis i toldkisten i helsingør, Skall med det første bringis hen ad Roskilde med een aff toldkskriiffuerne (!). Frederigsborgh dend 12 Novembris Anno 1637 [2]).

Oversættelse:
De penge, som findes i toldkisten i Helsingør, skal med det første bringes hen ad Roskilde med én af toldskriverne (!). Frederiksborg den 12. novembris anno 1637 [2]).

Brev 206/4 * 14. novbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen befaler dem at gøre regnskabet op med det ostindiske Kompagnis bewindhebber. En af dem skal rejse til Kieler Omslag. — Kgl. Bibl.

Epthersom Eder beuyst Er, huorledis ded Er med beuyndhebberne Accorderit, Och Ieg maa uerre wiis paa, huad dy aff mig bekommid haffuer, førend Ieg nogiid mig kan anmode, Daa skall y, Saa snardt ymmer mueligdt kan werre, gørre ded Riichtig med dem, att man kan beginde att losse Skybiit.
Roskiild gaard den 14 Nouem: Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
Brev 206/4
Til Rentemestrene.
Kongen befaler dem at gøre regnskabet op med det ostindiske kompagnis bewindhebber (bestyrelsesmedlemmer). En af dem skal rejse til Kieler Omslag (Kielermarkedet). — Kgl. Bibl.

Eftersom det er eder bevidst, hvorledes det er med bewindhebberne accorderet (aftalt), og jeg må være vis på, hvad de af mig bekommet haver, førend jeg noget mig kan anmode, da skal I, så snart immer (jo) muligt kan være, gøre det rigtigt med dem, at man kan begynde at losse skibet.
Roskilde gård den 14. november anno 1637.
Christian.

---

[1]) Modtaget sammesteds og samme Dag.
[2]) Modtaget sammesteds og samme Dag.

Side 159

Brev 207/4 * 17. november 1637.

Til Rigsraadet.
Om de Byrder, som den udvidede Union med Hertugdømmerne medfører, om den ny Fæstning ved Rødenæs, om Christianspris, om Udskrivning i Norge, om Kongen af Polens Toldpaalæg ved Danzig og Königsberg, om Sverigs forskjellige Overgreb og om det Tilraadelige i at tilbyde Kejseren eventuel Hjælp mod Sverig. — Geh. Ark.

Proposition, huorpaa worris Elskeliige Riigens Raad os derris vnderdanigste Erkleering skall laade wyde.

Epthersom Epther den Ny Extenderede Vnion Ett antal folck aff danmarck førstendommen tiil hielp udsendt Er, Och uy Nu siist y flensborrig fornam, at Riigens Mars och her Albredt Skeel vnderdanigst vaar y den mehning, At Riigid inted uar forbunden tiil at skaffe krud, lunter, bly och anden matherialia til samme folck, Daa Eptherdi uy aldrig haffuer hørdt om nogen Assistens at gørre foruden Sliigdt, som forbenendt Er, da haffuer uy os inted derudi kundid retthe.
Dentid Staterne Sende os den assistens aff folck y den tydske kriig, daa sende dii, tillige med folckiid, krud, lunther och bliie til Musketerene Och derforuden fiihre trekuarter kartawer med connestabeler och aldt ded, som dertiil hørde. Huorfor Riigens Raad siig vnderdanigst skal Erklere, huo der skall gørre udleg tiil forbenente matherialia, aldenstund der ganske inted om den punct Er Rørdt udi Vnionen [1]).

Oversættelse:
Brev 207/4
Til Rigsraadet.
Om de byrder, som den udvidede union med hertugdømmerne medfører, om den nye fæstning ved Rødenæs, om Christianspris, om udskrivning i Norge, om kongen af Polens toldpålæg ved Danzig og Königsberg, om Sveriges forskellige overgreb og om det tilrådelige i at tilbyde kejseren eventuel hjælp mod Sverige. — Geh. Ark.

Proposition, hvorpå vores elskelige rigens råd os deres underdanigste erklæring skal lade vide.

Eftersom efter den nye extenderede union et antal folk af Danmark til hjælp er udsendt, og vi nu sidst i Flensborg fornam, at rigens marsk og her Albret Skeel underdanigst var i den mening, at riget intet var forbundet til at skaffe krudt, lunter, bly og anden materialia til samme folk, da efterdi vi aldrig haver hørt om nogen assistens at gøre foruden sligt, som forbenævnt er, da haver vi os intet derudi kunnet rette.
Den tid staterne sendte os den assistens af folk i den tyske krig, da sendte de, tillige med folket, krudt, lunter og bly til musketererne, og derforuden fire trekvart kartaver med konstabler og alt det, som dertil hørte. Hvorfor rigens råd sig underdanigst skal erklære, hvem der skal gøre udlæg til forbenævnte materialia, aldenstund der ganske intet om den punkt er rørt udi unionen [1]).

[1]) I sit Svar af 18. Novbr. udtalte Rigsraadet, at de, som brugte Hjælpen, ogsaa burde forsyne den med Munition. Rigens Raads Breve Fasc. 49.asc. 49.

Side 160

Fortsat brev 207/4.

Och Eptherdi Sammetid ochsaa bleff gedacht, att Riigid inted uaar forobligerid att sende den fuldkommen assistens fram, førend man Seer, att førstendommen Steller siig udi en Større forfassing, Som dy nu er vdi, Saa Erre uy sliigdt Nadigst gestendig Saledis att werre. Mens uy begehrer Nadigst att vyde, huor snardt uy paa den kan uerre forseckerid, Naar førstendommen haffuer Saat siig udi den Største defensions Postur, som dy kan aff sted komme,
huilckid med gutz hielp snardt Skee kan, Nar uy siielffuer kommer til Stede. Saframdt nu Riigens Raad Erachter ded fodfolck, som Rester, at kunde bringe tiil weye her y Riigid, da uyl derpaa tenckis y tyde, ty ded uyl falde langsam och besuerligdt y mange made.
Skal dy werbis, daa uyl dertil skaffis penge och Neffnis steeder, som dy skall haffue derris Randeuu, indtil dy erre munstriid.
Wylle nu nogen siige, sliigdt best att kunde skee udi førstendommen, huor ded waar nest ued handen, Daa Er ded att achte, Att man førstendommen inted duplici onere kan belegge, ty dy, som nest ued fahren erre, haffuer Indkuartheringen huos siig, dy andre Er grauerit med tilførssell tiil dii andre Och dog maa contribuere til ded folck, som førstendommen haffuer paa beenen, med ded, som Endnu Skal werbis. Och Eptherdi Rost tyenisten aff ded godtz, worris forfehdre och uy Siielffuer y førstendommen aff Adelen købdt haffuer, Er til Riitmeisterne, Som dy thuende c[o]rnetter commanderer, henskyckid, huor-yblandt dy heste fyndis, som gaar aff ded godtz, Som liigger vnder Christianpryssis befestning, Huorfor commissario friis [1]) wiil befahlis, att hand dem med dy andre danske betaler, naar der giiffuis Penge [2]).

Oversættelse: 207/4 fortsat
Og efterdi sammetid også blev gedacht, at riget intet var forpligtet til at sende den fuldkomne assistens frem, førend man ser, at fyrstendømmet stiller sig udi en større forfatning, som de nu er udi, så er vi sligt nådigst gestendig (villige) således at være. Men vi begærer nådigst at vide, hvor snart vi på den kan være forsekerid (forsikret), når fyrstendømmet haver sat sig udi den største defensions-postur (forsvarsstilling), som de kan af sted komme,
hvilket med Guds hjælp snart ske kan, når vi selv kommer til stede. Såfremt nu rigens råd erachter (anser) det fodfolk, som rester, at kunne bringe til veje her i riget, da vil derpå tænkes i tide, thi det vil falde langsomt og besværligt i mange måder.
Skal de hverves, da vil dertil skaffes penge og nævnes steder, som de skal have deres rendezvous, indtil de er mønstret.
Ville nu nogen sige, sligt bedst at kunne ske udi fyrstendømmet, hvor det var næst ved hånden, da er det at agte, at man fyrstendømmet intet duplici onere (dobbelt byrde) kan belægge, thi de, som næst ved faren er, haver indkvarteringen hos sig, de andre er graveret (betynget) med tilførsel til de andre og dog må contribuere (bidrage) til det folk, som fyrstendømmet haver på benene, med det, som endnu skal hverves. Og efterdi rosttjenesten (rusttjenesten) af det gods, vores forfædre og vi selv i fyrstendømmet af adelen købt haver, er til ritmestrene, som de to cornetter kommandere, hensikket, hvoriblandt de heste findes, som går af det gods, som ligger under Christianspris' fæstning, hvorfor commissario Friis [1]) vil befales, at han dem med de andre danske betaler, når der gives penge [2]).

[1]) Tønne Friis.
[2]) Rigsraadet gik ind på, at der denne gang svaredes rostjeneste af Christianspris, indtil anden anordning derom kunne gøres.

Side 161

NB. Huem der skall skaffe gewehriid tiil ded folck, som fattiis, Enten dy kommer udaff Riigid, eller Och dy skall weerbys.

2. Epthersom den fortt ved Røddemys ued weestersøen Er affstucken [1]), Och derpa Nest gutz hiielp tilkommende Sommer skall bliiffue begiindt, At man nu y tyde betencker, huormed garnisonen Skall vnderholdis, Eptherdi man Samme Pladtz vden garnison inted kan laade bliiffue, Tiil lensmanden, Som herepther deer och ingen andenstedtz bør att Residere, Munition Och Prouyandt hus Skall biggis, Saoch huorledis Støcker, store Och Smaa, Sauel som Munition dertiil skal skaffis, wiil tenckiis y tyde, Eptherdi uy Nadigst Erachte, ded inted att wedkomme den biigning, wy oss patagiid haffuer, Och dog inted kan vndwerriis.

3. Eptherdi Christianpriis bliiffuer Nest gutz hiielp tilkommende Sommer Sauydt bracht, Att ingen Erlig mand den skall haffue arsag att forløbe, wiil middel betenckis, huor Støcker, Store och smaa, skal bekommis. Dertiil uyl Arsenall och Prouiant huss biggis, Som uy vdi liige made Erachte, inted att wedkomme den biigning, som uy os Nadigst patagiid haffuer. Enthen Nu Riigens Raad wiil siielffuer besee leiiligheden, Eller dy wiill fundere siig paa commendantens Relation, ded Steller uy Nadigst dennom Siielffuer hiiem [2]).

[1]) Den 9. Oktbr. var en Skanse bleven afstukken ved Rødenæs ved Vesterhavet i Tønder Amt; men Rigsraadet fraraadede i sit Svar af 18. Novbr. dens Opførelse, og dens Bygning blev ikke fuldført. Danske Samlinger 2. R. III, 387. Slange S. 874.
[2]) Om de Forhandlinger, som i Aarene 1631 og 1632 fandt Sted mellem Kongen og Rigsraadet angaaende Udgifterne til Christianspris' Befæstning se Molbech, Christian den Fjerdes egh. Breve I, 464. 470 og forrige Bind S. 8. 12. 15. 17. 100. Rigsraadet tilraadede at anvende de Stykker, som vare i Behold i Tøjhuset, paa Christianspris.

Oversættelse:

NB. Hvem der skal skaffe gevær til det folk, som fattes, enten de kommer udaf riget, eller og de skal hverves.

Eftersom den fort ved Rødenæs ved Vesterhavet er afstukken [1]), og derpå næst Guds hjælp tilkommende sommer skal blive begyndt, at man nu i tide betænker, hvormed garnisonen skal underholdes, efterdi man samme plads uden garnison intet kan lade blive, til lensmanden, som herefter der og ingen andensteds bør at residere, munition og provianthus skal bygges, så og hvorledes stykker, store og små, såvel som munition dertil skal skaffes, vil tænkes i tide, efterdi vi nådigst eragter, det intet at vedkomme den bygning, vi os påtaget haver, og dog intet kan undværes.

Efterdi Christianspris bliver næst Guds hjælp tilkommende sommer så vidt bragt, at ingen ærlig mand den skal have årsag at forløbe, vil middel betænkes, hvor stykker, store og små, skal bekommes. Dertil vil arsenal og provianthus bygges, som vi udi lige måde eragter, intet at vedkomme den bygning, som vi os nådigst påtaget haver. Enten nu rigens råd vil selv bese lejligheden, eller de vil fundere sig på kommandantens relation, det stiller vi nådigst dem selv hjem [2]).

[1]) Den 9. Oktbr. var en Skanse bleven afstukken ved Rødenæs ved Vesterhavet i Tønder Amt; men Rigsraadet fraraadede i sit Svar af 18. Novbr. dens Opførelse, og dens Bygning blev ikke fuldført. Danske Samlinger 2. R. III, 387. Slange S. 874.

[2]) Om de Forhandlinger, som i Aarene 1631 og 1632 fandt Sted mellem Kongen og Rigsraadet angaaende Udgifterne til Christianspris' Befæstning se Molbech, Christian den Fjerdes egh. Breve I, 464. 470 og forrige Bind S. 8. 12. 15. 17. 100. Rigsraadet tilraadede at anvende de Stykker, som vare i Behold i Tøjhuset, paa Christianspris.

Side 162

4. Eptherdi uy y forleden Sommer Erfahrid haffuer, at den bekostning, som gaar pa Manidtztiener, fast offuergar ded, for vdskrifning giiffuis, derhuos er werbingen wuysse, man faar wdychtige folck, huylcke, naar de nogiid leerdt haffuer, afftackis, Erachte uy Nadigst Radeligdt, Att Norrie for contribution, Som for vdskriiffning giiffuis, forskaanis, Och att derymod vdskriiffuis, som Seduanliigdt der y Riigid uerrid haffuer,
Dog att lensmanden Selff, Och Icke allene ved Søesyden, mens Ochsaa oppe y landiid, aff dem, som udi ferske Søer och Elffuer bruger fiiskerii, udtager [1]).

5. Epthersom konningen y Pohlen ued Syne Skyb udi Østersøen for dandtziig Och kønnigsberg told lader tage, Som icke allene traficquen Och worris told udi Sundyd, Mens ochsa høiiheden, Os och Cronen y Østersøen tylstaar, Merckelig præiudicerlig gør, Huortil Orloff Skyben wiil brugis, de traficquerende Ind och vd att confoiiere, Huorfor uyll tenckis paa middel, att der udi tyde kan skaffis nodtturfft aff prouyandt tiill floden [2]).

6. Att beradslaa: 1. Huorledis Suensken kan Disponeris den told for warnemynde att afskaffe, Som hand ymod al Rett och byllighed Oppeberrer. 2. Den told, som dy Suenske ymod den ymellom Riigerne oprettede friidtz for-drag tager aff uorris danske vndersather. 3. Den Store vndersleeff, som aff de Suenske Skeer y Sundiid med fremmedis godtz for Suensktt att angiiffue [3]).

7. Epthersom vorris Elskeliige Riigens Raad udi derris Os kordt forleden tilskyckede vnderdanigste Resolution

Oversættelse:
4. Eftersom vi i forleden sommer erfaret haver, at den bekostning, som går på Mandtstjener, fast overgår det, der for udskrivning gives, derhos er hvervningen usikker, man får udygtige folk, hvilke, når de noget lært haver, aftakkis, eragter vi nådigst rådeligt, at Norge for contribution, som for udskrivning gives, skånes, og at derimod udskrives, som sedvanligt der i riget været haver,
dog at lensmanden selv, og ikke alene ved søsiden, mens også oppe i landet, af dem, som udi ferske søer og elve bruger fiskeri, udtager [1]).

5. Eftersom kongen i Polen ved sine skibe udi Østersøen for Danzig og Königsberg told lader tage, som ikke alene traficquen og vores told udi Sundet, mens også højheden, os og kronen i Østersøen tilstår, mærkelig præjudicerlig gør, hvortil Orloff-skibe vil bruges, de traficquerende ind og ud at confoiiere (konvoyere), hvorfor vil tænkes på middel, at der udi tide kan skaffes nødtørft af proviant til flåden [2]).

6. At beraådslå: 1. Hvorledes svensken kan disponeris (formås) den told for vareminde at afskaffe, som han imod al ret og billighed opbærer. 2. Den told, som de svenske imod den imellem rigerne oprettede fredstraktat tager af vores danske undersåtter. 3. Den store underslæb, som af de svenske sker udi Sundet med fremmedes gods for svensk at angive [3]).

7. Eftersom vores elskelige rigens råd udi deres os kort forleden tilskikkede underdanigste resolution

[1]) Jvfr. Norske Rigsregistranter VII, 371: Befaling af 14. Decbr. til Lensmændene i Norge om at hverve Baadsfolk.
[2]) Om Kongen af Polens Toldpaalæg og Rigsraadets Svar paa Kongens Forestillinger se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 49-55.
[3]) Om disse Punkter jvfr. Fridericia, anf. Skr. II, 90. 199. 213.

Side 163

Fortsat brev 207/4.

begeren Er, Att uy med al fliid uylde Søge och tractere friid mellom keysseren Och de Suenske, Sa uille uy och sadant os gerne paa tage, Dog Eptherdi uy haffuer fornommid, at keysseren icke skall gørre sig Stor omsorrig om friid, Med myndre hand uaar forseckerid, Att saframdt de Suenske Icke uylle Acceptere Liiderlige conditiones Pacis, mens søge at forhale kriigen ued Søekanten, Att uy daa keysseren paa Sliggen tiilfall Secundere uylle, Huor ued Suensken och diss begerligere Skulle Acceptere fridden, Naar hand formerkede, att uy Endelig uylde haffue friid Och icke tilstede, at hand med Siin kriig icke allene all handel och wandel udi Østersøen Nedligger Och uorris vndersater med wtilbørlig told y tysland grauerer, mens Och Er arsag, att den keysserlige Armej, worris lande och Riiger tiil stor fare, sig y disse kuarther oppeholder, Riigid sauel som førstendommen til stor Arliig beskatting, contribution och vdgiifft. Om Riigens Raad icke derfor Siinis, att uy med Sadan forord kunde gørre keysseren forslag, den friid att Indga med de Suenske [1]).
Otthense gaard den 17 Nouem: Anno 1637.
Christian.

Oversættelse:
begæren er, at vi med al flid ville søge og tractere (forhandle) fred imellem kejseren og de svenske, så ville vi og sådant os gerne påtage, dog efterdi vi haver fornummet, at kejseren ikke skal gøre sig stor omsorg om fred, medmindre han var forsikret, at såfremt de svenske ikke ville acceptere liderlige conditiones pacis (fredsbetingelser), mens søge at forhale krigen ved søkanten, at vi da kejseren på slig en tilfald secundere (understøtte) ville, hvorved svensken og des begerligere skulle acceptere freden, når han bemærkede, at vi endelig ville have fred og ikke tilstede, at han med sin krig ikke alene al handel og vandel udi Østersøen nedligger og vores undersåtter med utilbørlig told i Tyskland graverer (betvinger), mens og er årsag, at den kejserlige armej, vores lande og riger til stor fare, sig i disse kvarterer opholder, riget såvel som fyrstendømmet til stor årlig beskatning, contribution og udgift. Om rigens råd ikke derfor synes, at vi med sådan forord kunne gøre kejseren forslag, den fred at indgå med de svenske [1]).
Odense gård den 17. novem: anno 1637.
Christian.

Brev 208/4 * 18. novbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Om Udbetaling af resterende Løn til to af Kongens Instrumentister. — Kgl. Bibl.

Denne breffuisser med En anden Instrumentist, som til Echte skall haffue hans datter, haffuer weerid huos mig heer Och anholdt om derris Rest, som dennom paa Rentheriid Eptherstaar, Huorfor dennom Samme Rest, saa snardt Skee kan, bliiffue(!) giiffuen.
Otthense gaard den 18 Nouembris Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Renthemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
Brev 208/4
Til Rentemestrene.
Om udbetaling af resterende løn til to af kongens instrumentister. — Kgl. Bibl.

Denne brevviser med en anden instrumentist, som til ægte skal have hans datter, haver været hos mig her og anholdt om deres rest, som dem på renteriet efterstår, hvorfor dem samme rest, så snart ske kan, blive(!) given.
Odense gård den 18. novembris anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

_____
[1]) Jvfr. herom Fridericia, anf. Skr. II, 47 f.

Side 164

Brev 209/4 * 19. novbr. 1637.

Til Rigsraadet.
Kongen fremhæver Hensynet til Hertugen af Gottorp som Grund til at fortsætte Bygningen af Fæstningen ved Rødenæs. Med Hensyn til Christianspris har han aldrig forpligtet sig til at anskaffe Skyts eller til at bygge Huse til Artilleriet og Munitionen. — Geh. Ark.

Replica Pa Riigens Radtz Erkleering Offuer derris Erklering paa den anden och triidie punct.

Saframdt den fortt ued Røddemis Icke Erachtis Nødig, At uy da frii ladiis, den inted att bigge, der uy dog inted uyder begerer hiielp til nogiid uden tiil garnisonen och Artholoriit.
Wii haffuer tiil Broen ladiid hugge En stor hab tømmer y Suabested skouue, saoch for nogle tussind daler bestiild tømmer fraa Norrie, huilckid inted kan uerre hiiemmeligdt. Saframdt nu hertugen aff holsten skulle mercke, att den bigning inted skulle gaa for siig, daa gaffuis hannem anleiiding tiil at urgere vden ophøring paa den permutation, som lenge siiden søgdt Er, huilcken mueligdt heller Sees aff nogle End fortens opbiggelsse.
Angaendis Christianpriisis Artholorij Och dertiil behørige husse, Daa haffuer uy aldrig loffuid, Att uy uylle Skaffe Artholoriit y samme fortt, megid myndre att bigge husse till ded och Munitionen, Som uorris Obligation nocksom skall vduysse, naar den kommer for En dag, Huorfor uy oss Nadigst tiil Riigens Raad forseer, att dii siig vnderdanigst anderledis Erkleerer. Valete.
Ottensegaard den 19 Nouem: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

Oversættelse:
Brev 209/4

Til Rigsraadet.
Kongen fremhæver hensynet til hertugen af Gottorp som grund til at fortsætte bygningen af fæstningen ved Rødenæs. Med hensyn til Christianspris har han aldrig forpligtet sig til at anskaffe skyts eller til at bygge huse til artilleriet og munitionen. — Geh. Ark.

Replica på rigens råds erklæring over deres erklæring på den anden og tredje punct (punkt).

Såfremt den fortt (skanse) ved Rødenæs ikke eragtes nødvendig, at vi da fri lades, den intet at bygge, der vi dog intet yderligere begærer hjælp til noget uden til garnisonen og artilleriet. Vi haver til broen ladet hugge en stor hob tømmer i Svabested skov, så og for nogle tusinde daler bestilt tømmer fra Norge, hvilket intet kan være hemmeligt. Såfremt nu hertugen af Holsten skulle mærke, at den bygning intet skulle gå for sig, da gives ham anledning til at urgere (påskynde) uden ophør på den permutation (byttehandel), som længe siden søgt er, hvilken muligvis heller ses af nogle end fortens (skansens) opbyggelse.
Angående Christianspris' artilleri og dertil behørige huse, da haver vi aldrig lovet, at vi ville skaffe artilleri i samme fortt, meget mindre at bygge huse til det og munitionen, som vores obligation noksom skal udvise, når den kommer for en dag, hvorfor vi os nådigst til rigens råd forseer, at de sig underdanigst anderledes erklærer. Valete (farvel).
Odensegaard den 19. novem: anno 1637.
Christian.
Udskrift: Danmarks rigens råd til hænde.

Brev 210/4 * 20. novbr. 1637.

Til Rentemestrene.
Kongen forlanger Oplysning om, hvad det vil koste i rede Penge at indkøbe Proviant til Flaadens Udrustning for en Sommer, hos hvem man kan kjøbe den, og hvem man kan betro Indkjøbet af Tømmer i Bratsberg Len. — Kgl. Bibl.

Side 165

Fortsat brev 210/4.

Epthersom ded Eder ued Stadtholderen ansagdt Er, att y mig skall lade uyde, huor høiidt ded uylle løbe siig y penge, naar prouisionen tiil floden paa En Sommers tiid for Rede penning skulle betaliis, Daa skall y tillige med samme offuerslag lade mig uyde, huos huem man prouyantiid kan bekomme, naar behoff gørris. Och Eptherdi Ieg Er tiilsiindtz att lade Indkøbe fyrretømmer y Eyler wrnis leen for tussind Spetie daler, daa skall y laadi mig Eders betenckende uyde, huem man best dertiil kunde betroe, Isønderlighed dy Reede Penning.
Otthensegaard den 20 Nouembris Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
Brev 210/4 Fortsat
Til Rentemestrene.
Kongen forlanger oplysning om, hvad det vil koste i rede penge at indkøbe proviant til flådens udrustning for en sommers tid, hos hvem man kan købe den, og hvem man kan betro indkøbet af tømmer i Bratsberg len. — Kgl. Bibl.

Eftersom det eder ved statholderen ansagt er, at I mig skal lade vide, hvor højt det ville løbe sig i penge, når provisionen (provianten) til flåden på en sommers tid for rede penge skulle betales, da skal I tillige med samme overslag lade mig vide, hos hvem man proviant kan bekomme, når behov gøres. Og efterdi jeg er tilsinds at lade indkøbe fyrretømmer i Eyler Urnis len (Bratsberg len) for tusind specie daler, da skal I lade mig Eders betænkende vide, hvem man bedst dertil kunde betroe, især de rede penge.
Odensegaard den 20. novembris anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 211/4 * 10. decbr. 1637.

Til Rentemestrene.
De skulle lade Kongen vide, hvorledes man bedst kan komme til rette med Klædekkammerskriveren Knud Christensens Regnskab. — Kgl. Bibl.

Epthersom Eder bekendt Er, Att knud Christensøn altiid querulerer for den Skaade, den tyu giiorde paa kleedekammeriid, Saat man deroffuer inted kan komme tiil nogen Riichtighed med hans Regenskab, Daa skall y lade mig Eders betenckende derom uyde, huorledis man best dermed kan komme tiil rette. Hand Er En gammel mand [1]), Skall hand dageliigen werre pa kleede kammerid Och forrette, huad der Er att gørre, daa faar man lyge sa megiid Regenskab aff hannem, som man fyck af Iacob tommissøn [2]). Hand tager dageliigens Ind paa Ny Och

[1]) Han døde 1647. Personalhist. Tidsskr. I, 200.
[2]) 16. Juni 1641 fritog Kongen Maren Johansdatter, afgangne Jakob Thomesens Efterleverske, for Skat og anden borgerlig Tynge i Kjøbenhavn, indtil hun havde klaret sin afdøde Mands Regnskaber i Rentekammeret. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 221.

Side 166

Fortsat brev 211/4.
gør inted klard for ded forrige, Huilckid y lengden uyl gaa vd offuer mig.
Hadersleben den 10 Decem: Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.

Oversættelse:
gør intet klart for det forrige, hvilket i længden vil gå ud over mig.
Haderslev den 10. decem: anno 1637.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 212/4 * 14. decbr. 1637.

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Ordre om forskjellige Ærinder, som han skal udføre i Glückstadt. — Geh. Ark.

Ordinantz, huorepther kammer skriiffueren sig skal Rette.

1. Hand skal begiiffue siig herfra henad glyckstadt Och fornemme, huor mange penning generall Maior [1]) haffuer aff dem, Som hand haffuer faat for ded confische-rede godtz [2]), som soldt Er, wdaff huilcke penning Badtz-folckid sauel som Capitein gunters gammel knechte Skall giiffues penge, sauydt dy strecke kan. Dy penge, som aff dii holstenske leehn indkommen Er, Skal tilstillis commissarierne.

2. Med werckbasserne [3]) Skal gørris affregning, paded man kan gørre anordning pa pengen.

3. Dy tolzeddeler, som syden myn forreiisen fra glyckstad Er Indkommen huos generall Maioren, dy skal hand tage tilsammen bunden och forsegliid med siig tilbage.

4. Tolleren [4]) skal ansiigis, at hand ingenstedtz drager, førend hand alting haffuer giiordt klaardt for dette Aars Intecht.

5. Kocken Renden skal hand besee, huoruydt den Er kommen, Och huor snard den kan komme saa uydt, att man den kan bruge [5]).

Oversættelse:
Brev 212/4 * 14. december 1637.
Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Ordre om forskellige ærinder, som han skal udføre i Glückstadt. — Geh. Ark.

Ordinantz (forordning), hvorefter kammerskriveren sig skal rette.

1. Han skal begive sig herfra henad Glückstadt og fornemme, hvor mange penge generallmajor [1]) haver af dem, som han haver fået for det konfiskerede gods [2]), som solgt er, udaf hvilke penge bådsfolket såvel som capitein Gunters gamle knekte skal gives penge, så vidt de strække kan. De penge, som af de holstenske len indkommet er, skal tilstilles kommissarierne.

2. Med værkbasserne [3]) skal gøres afregning, så det at man kan gøre anordning på pengen.

3. De toldsedler, som siden min forrejse fra Glückstadt er indkommet hos generallmajoren, de skal han tage tilsammen bunden og forseglede med sig tilbage.

4. Tolleren [4]) skal ansiges (pålægges), at han ingensteds drager, førend han alting haver gjort klart for dette års indtægt.

5. Køkkenrenden skal han bese, hvorvidt den er kommen, og hvor snart den kan komme så vidt, at man den kan bruge [5]).

---

[1]) Marqvard Rantzau.
[2]) Uden tvivl gods, som er konfiskeret for toldsvig på Elben.
[3]) Dvs. værkfolkene.
[4]) Søren Terkelsen.
[5]) Jvfr. ovfr. s. 157.

Side 167

6. Alle wiinduerne, som Er y køckenid, saoch y den lengde, skal vdtagis och Settis høiier, saat dy inted kan See deraff y haffuen.

7. M: hindrich, som haffuer arbeiidid forgangen Aar y haffuen, Skall brugis tiil at affdønnecke Skylleromen pa glyckxborg med Segeberger kalck, Och aff hannem Er-fahris, huad hand derfor begehrer, Saoch huor megiid aff samme kalck dertil uyl behøffuis uyder, End som der nu findis.

8. Stolene y kyrcken skal sauidt forandris, att dy bliiffuer sauydt Aaben nedentil, at en lang mand, som kneer need, kan Strecke fødderen bagud.

9. Hand skal ochsa Erfahre, huor megiid Brendeuyn der fiindis aff den, som confischerit Er.

10. Hand skal fornemme, om der Er Refaall [1]) y ham: at bekomme, Och om den Er att bekomme, daa skall hand bestille 10 lecheler [2]) fuld aff samme wyn.

11. Saaframdt der Er kaastannier at bekomme, daa Skall hand tage en half tønde med siig, Item thu tønder med kriigske Ebbel [3]) aff ded beste slags.

12. Generall Maioren Skall Siige myn datter greffinde Sophiia Eliisabet, At hun y helliige dagen maa komme hiid tiil hynders Sysind (!), Saaframdt hun icke faar bud ymidlertyd, att H: Christian Pens Er y negden forhanden [4]).

13. Hand Skall købe y flensborrig Sex liispund Engelsk tyn, Som vngeferliig koster 24 Riix daler, huilckid tyn hand skall lade tiilstille H: key von Anefeldt eller fogeden, att dy sender ded hiid.

14. Dette herhuos føiiede Skall tiilstillis Baagtrickeren [5])

Oversættelse:
6. Alle vinduerne, som er i køkkenet, så og i den længe, skal udtages og sættes højere, så at de intet kan se deraf i haven.

7. M. Hindrich, som haver arbejdet forgangen år i haven, skal bruges til at afdække skyllerummet på Glücksborg med Segeberger kalk, og af ham erfares, hvad han derfor begærer, så og hvor meget af samme kalk dertil vil behøves yderligere, end som der nu findes.

8. Stolene i kirken skal så vidt forandres, at de bliver så vidt åben nedentil, at en lang mand, som knæler ned, kan strække fødderne bagud.

9. Han skal også erfare, hvor meget brændevin der findes af den, som konfiskeret er.

10. Han skal fornemme, om der er Refaall [1]) i ham: at bekomme, og om den er at bekomme, da skal han bestille 10 lægler [2]) fulde af samme vin.

11. Såfremt der er kastanjer at bekomme, da skal han tage en halv tønde med sig, item to tønder med krigske æbler [3]) af det bedste slags.

12. Generallmajoren skal sige min datter grevinde Sophia Elisabeth, at hun i hellige dage må komme hid til hendes sysinde (!), såfremt hun ikke får bud imidlertid, at H. Christian Pentz er i nøden forhånden [4]).

13. Han skal købe i Flensborg seks lispund engelsk tin, som ungefær koste 24 rigsdaler, hvilket tin han skal lade tilstille H. Key von Anefeldt eller fogeden, at de sender det hid.

14. Dette herhos føjede skal tilstilles bogtrykkeren [5]).

[1]) Refael, en slags vin. Jvfr. Danske Magazin 4. R. I, 347.
[2]) Dvs. lægel, en træflaske, en bimbel.
[3]) Ved kriske æbler forstås en slags æbler, der ved at gemmes hen kan holde sig vinteren over. Vidensk. Selsk. Ordb.
[4]) Christian Pentz var på denne tid som gesandt hos kejseren og kurfyrsten af Bajern.
[5]) Andreas Kock, der tidligere havde været bosat i København. Nyrop, Den danske Boghandels Hist. I, 157 f. (hvor han dog ikke kendes som bogtrykker i Glückstadt før fra 1646).

Side 168

Fortsat brev 212/4.

y glyckstadt, att hand ded trycker, huylckiid Stollius [1]) altiid skall Reuidere, førend ded bliiffuer for aluor trycktt.
15. Hand skal Erfahre, huor Neer dy Er med Raphaell att affryffue, Och naar den kan affriffuis ganske, saat man kan sette tømmermend der paa.
16. Med Pether Mychelssøns [2]) Søn, som boer udi Itzehou, skall hand tale, att hand inted skyller siig ued ded skiibstømmer, hand haffuer, førend M: Iohan Brandt [3]), som hand uel kender, kommer och Seer ded.
Hadersleben den 14 Decembris Anno 1637.
Christian.
Udskrift: Kammer Skriiffueren tiil hande.

Oversættelse:

(fortsat) i Glückstadt, at han det trykker, hvilket Stollius [1]) altid skal revidere, førend det bliver for alvor trykt.

15. Han skal erfare, hvor nær de er med Raphaell at afrive, og når den kan afrives ganske, så at man kan sætte tømmermænd derpå.

16. Med Peder Michelssøns [2]) søn, som bor udi Itzehoe, skal han tale, at han intet skyller sig ved det skibstømmer, han haver, førend M. Johan Brandt [3]), som han vel kender, kommer og ser det.
Haderslev den 14. decembris anno 1637.
Christian.
Udskrift: Kammerskriveren til hænde.

Brev 213/4 * 26. decbr. 1637.

Til Frederik Urne.
Om Udbetaling af Penge fra Toldboden i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg Sender dig herhoes Nøggelen till huellningen och kiisten paa toldboden till at tage pengene derud och dem hid forskicke, paa det de paa toldboden kand Slutte dette Aars

regenskab. Och effterdi wrigtigheden med tellen och pengene tager dageligen till, da skall de ansigis, at de hereffter icke allene skall telle mig pengene till, men ochsaa weye mig dem till, ti det er altt for grofft. Nu for faa dage siden Stoed ieg ued bordet och tellede een pose udi Iffuer windz neruerelse, huorudi der manglede 10 daler, i andags gaaer [4]) fandt ieg disse herhoesføyede

Oversættelse:

Brev 213/4
Til Frederik Urne.
Om udbetaling af penge fra toldboden i Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Jeg sender dig herhos nøglen til hvælvingen og kisten på toldboden til at tage pengene derud og dem hid forskikke, på det de på toldboden kan slutte dette års regnskab. Og efterdi urigtigheden med tællen og pengene tager dageligen til, da skal de ansiges (pålægges), at de herefter ikke alene skal tælle mig pengene til, men også veje mig dem til, thi det er alt for groft. Nu for få dage siden stod jeg ved bordet og tællede én pose udi Iver Vindz nærværelse, hvorudi der manglede 10 daler, i andags gaar [4]) fandt jeg disse herhosføjede

[1]) Jakob Stollius var i følge glückstadtske regninger guvernements-sekretær i Glückstadt.
[2]) Skibsbygger. Se forrige bind s. 315.
[3]) Johan Brandt blev kgl. skibsbygmester 1636. Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535-1700 s. 167. Jvfr. Norske Rigsregistr. VII, 428. 580.
[4]) Dvs. iforgårs.

Side 169

Fortsat brev 213/4.

penge iblandt 300 daler. Om de 80 daler, der fattedis iblandt dem, Som H: Keye v: Anefeldt Skreff om, haffuer ieg for nogen tiid Siden Skreffuet Statholderen til. Wdi Glygstad i Sommer fattedis Lauritz Randulff 30 daler i 300 [1]), Saa att dett kand intett vere aff forseelse, een daler gick nu ilde hen i een Stoer Summa. Hadersleben dend 26 Decembris Anno 1637 [2]). Christian.

Oversættelse:

penge iblandt 300 daler. Om de 80 daler, der fattedes iblandt dem, som H. Keye v. Anefeldt skrev om, haver jeg for nogen tid siden skrevet statholderen til. Udi Glückstadt i sommer fattedes Lauritz Randulff 30 daler i 300 [1]), så at det kan intet være af forseelse, én daler gik nu ilde hen i en stor summa. Haderslev den 26. december anno 1637 [2]).
Christian.

Brev 214/4 * 31. decbr. 1637.

Til Jørgen Vind (?).
Ordre om at sende 30.000 daler af de indkomne skatter til Kieler Omslag. — Kgl. Bibl.

Epthersom Iffuer wiind mig haffuer berettyd, dig att uylle uyde, om der skulle sendis nogle aff dy penning hiidud tiil Omslag aff Skatten, Saa endog ded er heell syldig att Spørre

derepther, daa skaldtu med ded første mueligdt sende 30 thussind daler heerud, Resten kandtu giiffue vd tiil dem, som myndtz kan bye.
Hadersleben den 31 Decembris Anno 1637.
Christian [3]).
Udskrift: Renthemeisteren tiil hande.

Oversættelse:

Brev 214/4 *Til Jørgen Vind (?).
Ordre om at sende 30.000 daler af de indkomne skatter til Kieler Omslag (Kielermarkedet). — Kgl. Bibl.

Eftersom Iver Vind mig haver berettet, dig at ville vide, om der skulle sendes nogle af de penge hidud til omslag af skatten, så endog det er helt skyldigt at spørge derefter, da skal du med det første muligt sende 30.000 daler herud, resten kan du give ud til dem, som mindst kan bye (byde/er nødvendigt).
Haderslev den 31. december anno 1637.
Christian [3]).
Udskrift: Rentemesteren til hænde.

Brev 215/4 * 2. januar 1638.

Til Jørgen Vind.
Der skal sendes en af Klædekkammerskriverens folk til Glückstadt for at gøre afregning med søfolket. Kongen er misfornøjet med Knud Christensens holdning i anledning af det på klædekammeret skete tyveri. — Kgl. Bibl.

[1]) Jvfr. ovfr. S. 152.
[2]) Modtaget i Kjøbenhavn 5. Januar 1638.
[3]) Paa Foden af Brevet har Modtageren skrevet: „De danske och Norsche penge uar alt vdsendt och paa veye, der Ieg dette breff bekom.“ Desuden har han skrevet udenpaa Brevet: „Kong: May: Naadigste Handschriffuelsse, Omslags penge angaaende, er mig ved Suend Skibsbygger den 10. Januarij 1638 først thillhende kommen.“.

Side 170

Fortsat brev 215/4.

Ieg haffuer stackiid siiden hafft kammerskriiffueren hen tiill glyckstad, som sammested skulle gørre affregning med Søfolckyd. Der hand nu der kam, daa kunde hand ingen Riichtighed erlange, huercken huos den Ene eller den anden,
Huorfor der skall sendis En aff knud Christensøns folck herud, Som derudi kan gørre Riichtighed.
Angaendis knud Christensøns Regenskab, daa waar ded En wbillig begehring, om man wylle begehre aff hannem, at hand Skulle betale ded, som tyuen haffuer bekendt att haffue stollen [1]). Mens ad knud nu maa siige att uerre stollen Saa megiid, som hand uyl, ded kan Ieg inted see, huorledis ded kan Skee. Haffde hand uyldt gaa rett om med sagen, da skulle hand strax, Eptherad tyuen waar hengdt, begehrid, att kammerid haffde matt bleffuen Registrerit.
Hadersleben den 2 Januarij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Renthemeisteren Iørgen wynd tiil hande.

Oversættelse:

Jeg haver stakket siden haft kammerskriveren hen til Glückstadt, som sammesteds skulle gøre afregning med søfolket. Der han nu der kom, da kunde han ingen rigtighed erlange, hverken hos den ene eller den anden,
hvorfor der skal sendes én af Knud Christensens folk herud, som derudi kan gøre rigtighed. Angående Knud Christensens regnskab, da var det en ubillig begæring, om man ville begære af ham, at han skulle betale det, som tyven haver bekendt at have stjålet [1]). Men at Knud nu må sige at være stjålet så meget, som han vil, det kan jeg intet se, hvorledes det kan ske. Havde han villet gå ret om med sagen, da skulle han straks, efter at tyven var hængt, begæret, at kammeret havde måttet blive registreret.
Haderslev den 2. januarij anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemesteren Jørgen Vind til hænde.

Brev 216/4 * 10. januar 1638.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen sender ham en kopi af en skrivelse fra kejseren, hvilken skal sendes videre til Peder Vibe i Stockholm. — Børringe Klosters Arkiv.

Herhuos sender Ieg diig copien aff keysseren[s] Skriiffuelsse [2]), Som paa Post skall sendis Peder wybe. Ieg haffde sendt den før fram, mens Ieg kunde Inted bliiffue den mechtig, fordy at frederich gu[n]ther inted Endnu

Oversættelse:

Brev 216/4
Til Korfits Ulfeldt.
Kongen sender ham en kopi af en skrivelse fra kejseren, hvilken skal sendes videre til Peder Vibe i Stockholm. — Børringe Klosters Arkiv.

Herhos sender jeg dig copien af kejseren[s] skrivelse [2]), som på post skal sendes Peder Vibe. Jeg havde sendt den før frem, men jeg kunde intet blive den mægtig, fordi at Frederik Günther intet endnu

[1]) Jvfr. ovfr. S. 165 f.
[2]) Talen er sandsynligvis om en skrivelse fra kejseren til Christian IV af 25. novbr. 1637, hvori han erklærede sig villig til at antage kongens fredsmægling, for så vidt Sverige også antog den (Geh. Ark., Reichstags-Acta Nr. XVIII B).

Side 171

Fortsat brev 216/4.

uar kommen Igen fraa hamborrig, huor hand med Saluijo om samme leylighed [1]). Vale.
Christianspriis den 10 Ianu: Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wllefeldt tiill hande.

Oversættelse:

var kommen igen fra Hamborg, hvor han med Saluijo om samme lejlighed [1]). Vale (farvel).
Christianspris den 10. janu: anno 1638.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 217/4 * 10. januar 1638 [2]).

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen paalægger ham at skaffe en dygtig Ankersmed fra Danzig til at forestaa den store Smedie paa Bremerholm. — Børringe Klosters Arkiv.

Ieg glemde udi myn forrige skriiffuelsse att laade dig forstaa, Att epthersom diig bekendt Er, att den Store Smyddie paa Bremmerholmen staar vden Meyster [3]), att du skaldt werre derom, at man kan faa En dychtig Anckersmyd fraa dandtziig. Om hand Endskøndt inted kan gørre kleensmiidtz arbeiide, som den forrige kunde, daa ligger der ingen macht paa. Vale.
Datum ut in prioribus.
Christian.
Udskrift: Postscriptum Stadtholderen H: Corfiitz wllefeldt til hande.

Oversættelse:

Brev 217/4
Til Korfits Ulfeldt.
Kongen pålægger ham at skaffe en dygtig ankersmed fra Danzig til at forestå den store smedje på Bremerholm. — Børringe Klosters Arkiv.

Jeg glemte udi min forrige skrivelse at lade dig forstå, at eftersom dig bekendt er, at den store smedje på Bremerholm står uden mester [3]), at du skulle være derom, at man kan få en dygtig ankersmed fra Danzig. Om han endskønt intet kan gøre klejnsmedsarbejde, som den forrige kunde, da ligger der ingen magt på. Vale (farvel).
Datum ut in prioribus (samme dato som før).
Christian.
Udskrift: Postscriptum Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 218/4 * 14. januar 1638.

Til Jørgen Vind.
Kongen underretter ham om, at han har optaget 60.000 Daler ved Kieler Omslag. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Her mangler Ordet: talte ell. lign.
[2]) Dette udaterede Postscriptum synes dels efter Opbevaringsstedet, dels efter Sammenfoldningen og Skrifttrækkene at høre sammen med det forrige Brev.
[3]) Andreas Bentzwinger, som havde forestaaet Smedien siden 1592 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. IV. 706 f.), var rimeligvis død. 29. Marts 1638 omtales hans Enke i Rentemestr. Regnsk. (jvfr. Nielsen, anf. Skr. III, 207).

Side 172

Fortsat brev 218/4.

Eptherad Omslagiid heer waar forrettig (!) ymod alle folckis mening, daa tog Ieg 60000 daler op tiil att hiilppe dem med, som inted kan bye, Huilcken Summa Steen Beck med gutz hiielp Skall bringe med, naar hand kommer.
Christianspriis den 14 Ianu: Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Iørgen wynd tiil hande.

Oversættelse:

Efter at omslaget (markedet) her var forrettig (!) imod alle folks mening, da tog jeg 60.000 daler op til at hjælpe dem med, som intet kan byde, hvilken summa Steen Beck med Guds hjælp skal bringe med, når han kommer.
Christianspris den 14. janu: anno 1638.
Christian.
Udskrift: Jørgen Vind til hænde.

Brev 219/4 * 16.(?) januar 1638 [1]).

Til Frederik Günther.
Udkast til en skrivelse til Kong Vladislav IV af Polen, hvori klages over Spieringernes adfærd ved Danzig og Kongens fremgangsmåde mod dem forsvares. — Geh. Ark.

An den könige In Pohlen.
Nachdem wiir in erfahrung kommen, das dii Spiiringer miit zuee Orloff skyffen sich auff der dandtziiger Reiide finden lassen vndt alda sub titulo Eiiner See zulage Eiinen zollen von allen Skyffen zu nehmen angefangen, vndt wiir S: L: guthe affection kegen vns versiicherdt wahren, das sii solches den Spiiringeren vns gans vngegriissen [2]) befohlen hetten, Insonderheidt weil S: L: vns beii vnserem abgesanten an Sii, H: tage totten [3]), vns im geringesten nichtes anmelden lassen,
Als haben wiir Eiine hoe notturfft zu sein Erachted, das wiir ein wachendes auge darbeii hetthen, aldiiweil dadurch alle handell vndt wandell vmgestossen, vndt per consequens vnser zoll im Sunde Ruiret wurde, vndt etzliiche vnsere Skiiffe naher dandtzig abgefertiget zu versuchen, Ob sii diiselbige Spiiringer beii dem kopphe kreigen konthen.

Oversættelse:

Brev 219/4 * 16.(?) januar 1638 [1]).
Til Frederik Günther.
Udkast til en skrivelse til Kong Vladislav IV af Polen, hvori klages over Spieringernes adfærd ved Danzig og Kongens fremgangsmåde mod dem forsvares. — Geh. Ark.

Til kongen i Polen.
Eftersom vi erfarer, at Spieringerne med to Orloff-skibe lader sig finde på Danzigs red og dér sub titulo (under titlen) af en søafgift er begyndt at tage en told af alle skibe, og vi Deres Ligheds (Deres Majestæts) gode affection (tilbøjelighed) mod os var forsikret om, at de (han) havde befalet Spieringerne det, uden at de havde angrebet os [2]) (at de havde befalet

Spieringerne det uden at have spurgt os), især fordi Deres Lighed hos vores gesandt ved dem, H. Tage Thott [3]), ikke lod os vide det mindste,
da har vi fundet det for en høj nødvendighed at have et vågent øje dermed, aldenstund derigennem al handel og vandel omstødes, og per consequens (følgelig) vores told i Sundet forstyrredes, og har afsendt adskillige af vores skibe til Danzig for at forsøge, om de kunne få fat i de samme Spieringer ved hovedet.

[1]) Nedenunder det udatere Brev har Fr. Günther skrevet: 16. Jan. 1638. Men et Brev til Kongen af Polen af væsentlig samme Indhold var i Følge Kopien i Ausländische Registranten allerede udfærdiget fra Christianspris d. 13. Januar. Om Brevets Indhold jvfr. for øvrigt Fridericia, Danm. ydre pol. Hist. II, 51 ff.
[2]) Her mangler Ordet: nicht.
[3]) Tage Thott havde i Septbr. Maaned 1637 været som Gesandt i Polen til Kong Vladislavs Bryllup. Fridericia, anf. Skr. II, 53.

Side 173

Fortsat brev 219/4.

Aber wii sii meine Skiffe vernommen, So haben sii durch Ihrem ausreyssen zuerkennen gegeben, das sii nit von S: L: verurlaubet solche Exesse daa zu begeen.
Daa nun vnser Admirall [1]) an selbige skiiffe geskycket vme zu vernehmen, Ob sii S: L: Pass, wii gebreuchlich, fohr-zuzeiigen hetthen(!), daa haben sii semdtlich neii gesaget biis auff Eiinen, der Eiinen S: L: Passbriffuen nach Spannien gezeiiget, welches alles dii Semdtliche Sehleuthe auff diiselbige Spiiringer Skyffe, nachdem sii zu kopen: Eingebracht, bekennet vndt ausgesagett, das sii kein Pas oder Skriifftlig Ordinandt von S: L: hetten [2]).
Das wiir das dominium Maris Balthici in vndencke-lichen Iahren optiniret, das weiisset siich an dem Ordt auss, Das tempore Stephanj vnser in godt Ruender her vatther dy Stadt dandtziig miit Soldaten vndt Skiiffen Endtsetett [3]), wiir auch nach der zeiit, tempore desselbigen könnigs Stephanj vndt hernacher tempore Regis galliarum [4]) vndt S: L: herren vathers [5]) Seliigen, zeiither Ohne Eiinige contradiction rausam [6]) besessen. Das man dem Sueden zugegeben daselbsten zoll zu nemmen, das kam daher, das, weiil wiir miit dem deudtskem wessendt Occupiret wahren, So fiinck Er den zollen an, welches woll Nach-gebliiben wehre, daa wiir, wii gemeldett, nit occupiret gewesen. Daa aber der friide zuisken vns vndt dem keysser

Oversættelse: fortsat brev 219/4

Aber (men) da de mine skibe fornam, så har de ved deres afrejse tilkendegivet, at de ikke af Deres Lighed (Deres Majestæt) var tilladt at begå sådanne exesser (udskejelser) dér.
Da nu vores admirall [1]) sendte bud til samme skibe for at forhøre sig, om de havde Deres Ligheds pas, som skik og brug er, at fremvise(!), da har de samtlige nej sagt, undtagen én, der viste et af Deres Ligheds pasbreve til Spanien, hvilket alt de samtlige søfolk på de samme Spieringer-skibe, efter at de til København var indbragt, har bekendt og udsagt, at de ikke havde noget pas eller skriftlig forordning fra Deres Lighed [2]).
At vi har optiniret (opnået) dominium Maris Balthici (herredømmet over Østersøen) i utænkelige år, det viser sig ved det sted, at tempore Stephanj (på Stefan Bathorys tid) vores i Gud hvilende her fader undsatte byen Danzig med soldater og skibe [3]), vi også efter den tid, tempore (på tidspunktet for) samme konge Stephanj og herefter tempore Regis galliarum (på den franske konges tid) [4]) og Deres Ligheds herre faders [5]) salige, siden da uden nogen contradiction (modsigelse) rausam (roligt) [6]) har besiddet. At man har tilladt svenskerne at tage told sammesteds, det kom deraf, at, fordi vi var occupiret (optaget) med den tyske

væsentlighed (krig), så begyndte han på tolden, hvilket vel var forblevet ude, hvis vi, som meldt, ikke havde været occupiret. Da men freden mellem os og kejseren

---

[1]) Nikkel Kock.
[2]) Om det af Melchior Oldeland på Københavns Slot over besætningen på de tagne skibe anstillede forhør se Fridericia, anf. Skr. II, 53.
[3]) I året 1577 havde Frederik II undsat Danzig, der var i strid med kong Stephan Bathory. Resen, Frederik II's Krønike s. 297-98. Lengnich, Geschichte der Preussischen Lande III, 245. 247.
[4]) Kongen må vel mene Henrik af Anjou; i så fald har han taget fejl af dennes og Stephan Bathorys rækkefølge som polske konger. I det til kongen af Polen udfærdigede brev af 13. januar tales kun om de efter Stephan Bathory følgende polske konger uden særlig angivelse af dem.
[5]) Sigismund III.
[6]) Rausam (nedertysk), rolig.

Side 174

Fortsat brev 219/4.

geslossen waar, aldas(!) trathen franckereich, Engelandt, Sueden vndt holland wiiderum in das werck, wessen vnther-than alle den zollen gudtwiillig dem gemeiinem weehsendt zum besten ausgaaben.
Daa aber S: L: sich der Spiiringer Skiffe, So nach kopenhagen gebracht seindt, fuhr seiine Erkennett, vndt S: L: vns versiichern wiirdt, das dii Spiiringer Oder andere dergeleiiche Attentata [1]) veruben sollen, alsdan sollen S: L: dy skyffe wiiderum gefolgett werden.

Oversættelse:

sluttet var, dér(!) trådte Frankrig, England, Sverige og Holland atter ind i værket, hvoraf alle den told godvillig til det gemene væsens bedste udgav.
Da men Deres Lighed selv Spieringernes skibe, som til København bragt er, fører sin erkendt, og Deres Lighed os forsikre vorder, at de Spieringer eller andre derligende attentata (angreb/overgreb) [1]) øve skulle, alsdan skal Deres Lighed de skibe atter følges (gives tilbage).

Brev 220/4 * 16. januar 1638.

Til Frederik Urne.
En Kiste i Skatkammeret paa Frederiksborg skal sendes til Haderslev, efter at der er lavet et Foder til den og anbragt et Hul i dens Laag. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg Sender dig herhoes hoffuetnøgelen, till dend ende att du dend Samme Skaltt bruge till at tage Nøgelen till Skatkammeret udaff Skabet i winterstuen paa Frederichs-borgh, huorudaff dend Største Iernkiste, derinde findis, Skall tagis och Settis paa et Sted, dersom Sneckeren be-quemmelig kand komme till att giøre it foder dertill. I midler tiid samme foder giøris, da Skall Caspar Finke hugge itt hull paa logget till att kaste penning igennom i kiisten, dog skall haffuis i agt, att Samme hull inted kommer laassen till Skade. Naer nu Sligt, som formeldet er, haffuer siin rigtighed, da skall Samme kiiste sendis hen offuer till Hadersleben.
Christianspriis dend 16 Ianvarij Anno 1638 [2]).

Oversættelse:

Brev 220/4 * 16. januar 1638.
Til Frederik Urne.

En kiste i skatkammeret på Frederiksborg skal sendes til Haderslev, efter at der er lavet et foder til den og anbragt et hul i dens låg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Jeg sender dig herhos hovednøglen, til den ende at du den samme skal bruge til at tage nøglen til skatkammeret udaf skabet i vinterstuen på Frederiksborg, hvorudaf den største jernkiste, derinde findes, skal tages og sættes på et sted, dersom snedkeren bekvemmelig kan komme til at gøre et foder dertil. I midlertid samme foder gøres, da skal Caspar Finke hugge et hul på låget til at kaste penge igennem i kisten, dog skal haves i agt, at samme hul intet kommer låsen til skade. Når nu sligt, som formeldet er, haver sin rigtighed, da skal samme kiste sendes hen over til Haderslev. Christianspris den 16. januar anno 1638 [2]).

Brev 221/4 * 3. febr. 1638.

Ordre om Udrustningen af nogle Skibe. — Kgl. Bibl.

[1]) Her mangler Ordet: nicht.
[2]) Modtaget paa Kronborg 1. Febr.

Side 175

Fortsat brev 221/4.

Disse Eptherfølgende Skyb skall først uerre ferdig, Strax naar wandiid bliiffuer Abyd.
1.Oldenborg.
2.Den Norske løffue.
3. Fides.
4. Riitheren.
5.Delmenhorst.
6.Suanen.
Dy, som wyder skal Riistis, derom skall dy faa Order, Nar gud uyl, Ieg kommer tiil Steede.
Hadersleff den 3 Febru: Anno 1638.
Christian.

Oversættelse:

Disse efterfølgende skibe skal først være færdig, straks når vandet bliver afbyd (i behørig stand).
1.Oldenborg.
2.Den Norske Løve.
3. Fides.
4. Ridderen.
5. Delmenhorst.
6. Svanen.
De, som videre skal rustes, derom skal de få ordrer, når Gud vil, jeg kommer til stede.
Haderslev den 3. febru: anno 1638.
Christian.

Brev 222/4 * 9. febr. 1638.

Til Rentemestrene.

De skulle betale det ostindiske Kompagnis Bewinthebbere 7000 Daler imod Erstatning i Skibet St. Annas Ladning. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg Er besøgdt aff dii Ostindianske Be-uyndthebber y københaffuen, att Ieg uylle laade dennom bekomme 7000 daler y steeden for dessen weerdt aff S: Annis laading, dy vnder henderne haffuer [1]).
Med huiilcken Summa y dennom hiielppe Skall, saframdt y kan bringe samme waare vd igen huos dennom, Som man med Reede Penning Skall betaale.
Hader[s]leff den 9 Febru: Anno 1638.
Christian [2]).
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:

Brev 222/4
Til Rentemestrene.
De skulle betale det ostindiske kompagnis bewindhebber (direktører) 7000 daler imod erstatning i skibet St. Annas ladning. — Kgl. Bibl.

Eftersom jeg er besøgt af de ostindiske bewindhebber i København, at jeg ville lade dem bekomme 7000 daler i stedet for den værdi af S. Annis ladning, de under hænderne haver [1]).
Med hvilken summa I dem hjælpe skal, såfremt I kan bringe samme vare ud igen hos dem, som man med rede penge skal betale.
Haderslev den 9. febru: anno 1638.
Christian [2]).
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

---

[1]) 4. novbr. 1637 var skibet St. Anna kommet hjem fra Ostindien. Slange s. 891.
[2]) På foden af brevet er skrevet: "Den 17 feb: komb oss dette breff thillhende, och effterdi de ankommende penge fraa omslag nesten var udgiven købmænd og andre, såner som de, der skulle udgives til bådsfolket, kunde bewindhebberne intet gives, mens efterdi de sig haver obligeret at levere 500 skibpund blech, da blev dem given 6666 1/2 rdlr., som de nøjes med."

Side 176

Brev 223/4 * 15. marts 1638.

Til Frederik Urne.
Kongen giver Ordre om et Vejanlæg mellem Kronborg og Kjøbenhavn, om Forfærdigelsen af nogle Jernbolter og om at sende en blind Mand til Vartov. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der ieg drog i gaaer fra Chroneborgh, da tog ieg paa dend høyre hand henat Niberødz broe och saa hen at Karleboe, at ieg kunde see, huor mand kunde føre Kongens wey sammen imellom Frederichsborgh, Chroneborgh och Kiøbenhaffn, och befunden, att naer dend ny wey, som gaaer till Ebbekiøb, bliiffuer lagt derfra henat Carleboe och derfra henat Blasterød [1]), da kand mand køre fra Kiøbenhaffn henat Chroneborgh ringere end i fire timer, huorfore du effterhanden skaltt vere derom, att samme vey paa denne maneer, som forskreffuen er, bliiffuer lagt och ferdig giort. Aff disse boldter och hoesføyede Iern skall der giøris 400 par med tuende kramper till huer, saa och saa mange Speger, som der findis hull i det Største Iern. Der er een vng blind mand paa weyen imellom dette [2]) och Chroneborrigh, som haffuer hiemme i Skaane, huilcken du med dett første skalt Sende hen till forstanderen i wartow.

Rossenborgh 15 Martij 1638 [3]).

Oversættelse:

Brev 223/4
Til Frederik Urne.
Kongen giver ordre om et vejanlæg mellem Kronborg og København, om forfærdigelsen af nogle jernbolte og om at sende en blind mand til Vartov. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Da jeg drog i går fra Kronborg, da tog jeg på den højre hånd henad Niverød bro og så hen at Karlebo, at jeg kunde se, hvor mand kunde føre kongens vej sammen imellem Frederiksborg, Kronborg og København, og fundet, at når den nye vej, som går til Ebbekøb, bliver lagt derfra henad Karlebo og derfra henad Blovstrød [1]), da kan mand køre fra København henad Kronborg ringere end i fire timer, hvorfor du efterhånden skal være derom, at samme vej på denne maner, som forskrevet er, bliver lagt og færdig gjort. Af disse bolte og hosføjede jern skal der gøres 400 par med tvende kramper til hver, så og så mange spiger, som der findes hul i det største jern. Der er en ung blind mand på vejen imellem dette [2]) og Kronborg, som haver hjemme i Skåne, hvilken du med det første skal sende hen til forstanderen i Vartov.
Rosenborg 15. Martij 1638 [3]).

Brev 224/4 * 21. marts 1638.

Til Frederik Günther.
Han skal opsætte en Skrivelse til General Gallas med Opfordring til at forholde sig rolig, indtil Kongen kommer tilbage til Holsten. — Geh. Ark.

Disse Stunde kommen miir disse Skreiiben zu handen, worauff du sollest eiin Sk[r]eiiben an generall gallas machen

oversæt: Disse stunder er disse skrivelser kommet mig i hænde, hvorpå du skal gøre en skrivelse til general Gallas.

---

[1]) Blovstrød.
[2]) Her er vist glemt Ordet: Sted.
[3]) Modtaget paa Kronborg 16. M

Side 177

Fortsat brev 224/4.
dessen Einhaldt, Das Er so lange In Ruhe steen wolthe, biis das Ich wiiderum Ins lanthe holstein kommen werde, Alsdan Soll Er sodane Resolution von miir Erlangen, wormit Er verhoffendtlich soll frydlich sein [1]). Ich hoffe, Ob godt wiill, morgen Nach Myttage zu kopen: zu seiin vndt selbiges skreiiben zu expediiren. An H: detloff Randtzou soll geskriben werden, das Er das skreiiben an gallas befohdere Oder an den wachtemeister, wessen im skreiben gedacht wiirdt.
Friderigsburch 21 Martij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Friderich guntheren zu handen.

Oversættelse: fortsat brev 224/4

dessen indhold, at han så længe i ro stå ville, til at jeg atter i landet Holsten komme vorder, alsdan skal han sådan resolution fra mig erlange, hvormed han forhåbentlig skal frydelig (tilfreds) være [1]). Jeg håber, om Gud vil, i morgen efter middag i København at være og selvsamme skrivelse at expediere (afsende). Til hr. Detloff Rantzau skal skrives, at han skrivelsen til Gallas befordrer eller til vagtmesteren, hvem der i skrivelsen tænkes på.
Frederiksborg 21. Martij anno 1638.
Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde.

Brev 225/4 * 23. marts 1638.

Til Frederik Urne.
En Messingplade skal sendes fra Helsingør til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Skriff Capiteinen [2]) till Strax paa Chroneborgh, att hand lader weye dend Messingsplade, som findis i geethusett, och dend siden lader bringe i een ferge, som dend kand bringe henat Kiøbenhaffn och leffuere dend paa holmen.
Frederichsborgh dend 23 Martij Anno 1638 [3]).

Oversættelse:

Brev 225/4
Til Frederik Urne.
En messingplade skal sendes fra Helsingør til København. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Skriv kaptajnen [2]) til straks på Kronborg, at han lader veje den messingplade, som findes i gjethuset (støbehuset), og den siden lader bringe i en færge, som den kan bringe henad København og levere den på holmen.
Frederiksborg den 23. Martij anno 1638 [3]).

Brev 226/4 * 27. marts 1638.

Til Johan Funcke.
Instrux for ham som Opsynsmand over Rosenborg og de to dertil hørende Haver. — Geh. Ark.

---

[1]) Om den kejserlige General Gallas's Hensigt at lægge en Del af sine Tropper i Kvarter i Holsten og om Kongens Bestræbelser derimod se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 66-67.
[2]) Steffen Timme. Han var nemlig senere end 1636 paa Kronborg (jvfr. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 20).
[3]) Modtaget sammesteds.

Side 178

Fortsat brev 226/4.
Ordiinandtz, huorepther Iohan funcke [1]) siig skal Retthe.

1. Hand skal haffue god Opsiicht paa aldt ded, som paa Rossenborg fiindis, ded uerre siig liidid eller stordt, Att deraff inted forkommis, Och att bygningen derpa ingen skaade tager y nogen maade.

2. Myne kleeder, bade Lynnid och wulliid, Skal hand haffue y god acht, Att deraff inted forkommis. Lynklederne skal hand huos ingen uden huos Anne wybaldtz [2]) lade toe.
3. Sølffuergeskyriid, stordt och smadt, med husgeradiid skall hand Epther *Inuentarium* annamme Och haffue y acht, som hand achter at suare der tiil.
4. Med kelderen Skall hand haffue god opsiicht, Att ded, som tiil myt Egiid behoff skall brugis, att ded strax bliiffuer lagt ind y den kelder vnder myn stue, Och att deraff inted tiil wnytte forkommis.
5. Med køckenskriiffueren Skall hand haffue opsiich[t], at hand inted uyder Indkøber End ded, som fornøden Er, Saoch at ded, som hentis huos Prouyandtskriiffueren, inted foruenðis andenstedtz hen End tiil myn taffell.
6. Paa Rossenborg skall hand ingen laade komme vden forloff aff miig Eller aff Stadtholderen y myn frauerrelse.
7. Porteneren ued hussiid och ued byen skall hand tilholde, att dy ingen wbekendt lader Ind, førend dy spørrer dem for. Kommer der nogen med *suplicationer* Eller breffue, daa skall dy uyssis henad Slottid, att dy der Eruarter myn ankomst. Kommer der nogen fremmid aff
8.

ovewrsæt af 178:
Ordinance, hvorefter Johan Funcke [1]) sig skal rette.

1. Han skal have god opsigt på alt det, som på Rosenborg findes, det være sig lidet eller stort, at deraf intet forkommes, og at bygningen derpå ingen skade tager i nogen måde.

2. Mine klæder, både linned og uldent, skal han have i god agt, at deraf intet forkommes. Linnedet skal han hos ingen uden hos Anne Viboldz [2]) lade to.

3. Sølvgeråd, stort og småt, med husgeråd skal han efter inventarium annamme og have i agt, som han agter at svare dertil.

4. Med kælderen skal han have god opsigt, at det, som til mit eget behov skal bruges, at det straks bliver lagt ind i den kælder under min stue, og at deraf intet til unytte forkommes.

5. Med køkkenskriveren skal han have opsigt, at han intet yderligere indkøber end det, som fornøden er, så og at det, som hentes hos proviantskriveren, intet forvendes andensteds hen end til min taffel.

6. På Rosenborg skal han ingen lade komme uden forlov af mig eller af statholderen i min fraværelse.

7. Portneren ved huset og ved byen skal han tilholde, at de ingen ubekendt lader ind, førend de spørger dem for. Kommer der nogen med suplicationer (ansøgninger) eller breve, da skal de vises henad slottet, at de der afventer min ankomst. Kommer der nogen fremmed af

[1]) Havde hidtil været Kongens Livkarl, fra hvilken Bestilling han forløvedes 26. Marts 1638 (Rentemestr. Regnsk. 1638-39). Hans Bestalling som Opsynsmand ved Rosenberg udfærdigedes først 16. Juni 1639. Stillingen fratraadte han i Juni 1645, da han beskikkedes til Fiskemester i Kjøbenhavns og Frederiksborg Len. Brock, Rosenborg I, 38 ff. [2]) Anne Vibold Johansens Efterleverske fik 22. Maj 1636 Kongebrev paa 100 Kurantdlr. aarlig for Livstid (Brock, anf. Skr. I, 39. Rentemestr. Regnsk. 1637-38). Om hendes Mand Vibold Johansen Teltmager se Dsk. Mag. 4. R. V, 127.

Side 179

Fortsat brev 226/4.

Qualitet, som begehrer at tale med mig, daa [1]) hand med god beskeen holdiis op, Indtil dy haffuer giiffuen sliigdt tilkende oppe pa hussiid.
8. Porten Nest ued hussiid skall vnder Maaltyden Luckiis, Enten der Er faa eller mange huos mig.
9. Med Illebranden skal hand haffue god achtiing, att dermed gaar rychtig tiill. Naar der købiis ued ynd om Ariid tiil hussens behoff, daa skall den lossiis ued tol-boden och strax føris henad Rossenborg.
10. Med dammen y haffuen, saoch med Stadtzens graffuer, som fyskemeisteren besetter, skal hand haffue opsiicht, at ingen uden forloff dery fysker.
11. Paa begge wrtegardtzmenden skall hand giffue god acht, att dy til ingen fremmid arbeiid bruger Plyx-folcken.
Och Eptherdi den Største haffue Er deeldt yblandt suennen, da skall hand A part giiffue acht paa huer, huad dy gør siielffuer, saoch huad derris folck, som dennom tiilordnid Er, tager dem for.
12. Huad der seelgiis udaff begge haffuer, derfor skall hand tage pengen tiil siig och kaaste dem y Ett skriin, som dertiil forordnid bliiffuer.
13. Wrtegardtzmanden y den Store wrtehaffue [2]) skall befliitte Siig paa alle dy wrther, som her kan woxe, som brugiis tiil Medicin saoch tiil att bruge till att baade med.
14. Den wrtegardtzmand y køckenhaffuen [3]) skall befliite siig att haffue ded y mengden, som brugiis udi mytt køcken, saoch huad som kan behøffuis Paa holmen Och y Børnehussiid.
15. Paa fruchten, som faller y begge haffuer, skall hand haffue god achtt paa, att deraff inted forryckis och henkommer, dersom ded inted henhører.
Københaffuen Slott den 27 Martij Anno 1638.
Christian.

Oversættelse:

Kvalitet, som begærer at tale med mig, da [1]) han med god besked holdes op, indtil de haver given sligt tilkende oppe på huset.
8. Porten næst ved huset skal under måltiden lukkes, enten der er få eller mange hos mig.
9. Med ildebranden skal han have god agtning, at dermed går rigtigt til. Når der købes ved ind om året til husets behov, da skal den losses ved toldboden og straks føres henad Rosenborg.
10. Med dammen i haven, så og med stadens grave, som fiskemesteren besidder, skal han have opsigt, at ingen uden forlov deri fisker.
11. På begge urtegårdsmænd skal han give god agt, at de til intet fremmed arbejde bruger pligtholdet.
Og efterdi den største have er delt iblandt svennen, da skal han à part (særskilt) give agt på hver, hvad de gør selv, så og hvad deres folk, som dem tilordnet er, tager dem for.
12. Hvad der sælges udaf begge haver, derfor skal han tage pengene til sig og kaste dem i et skrin, som dertil forordnet bliver.
13. Urtegårdsmanden i den store urtehave [2]) skal beflitte sig på alle de urter, som her kan vokse, som bruges til medicin så og til at bruge til at bade med.
14. Den urtegårdsmand i køkkenhaven [3]) skal beflitte sig at have det i mængden, som bruges udi mit køkken, så og hvad som kan behøves på holmen og i Børnehuset.
15. På frugten, som falder i begge haver, skal han have god agt på, at deraf intet forrykkes og henkommer, dersom det intet henhører.

Københavns slot den 27. marts anno 1638.
Christian.

---

[1]) Her mangler ordet: skal.
[2]) David König.
[3]) Henrik Povlsen.

Side 180

Udskrift: Instruction Paa Iohan Suncke [1]), som Skall haffue opsiicht paa Rossenborg Och dii thuende derhuos liiggendis haffuer.

Brev 227/4 * 28. Marts 1638

Til Rentemestrene.
De skulle sende de fornødne Penge til Hofjunkeren Hans Diepholt v. d. Rothfelser, som skal føre en Hest til Hr. Åke Tott i Sverig. — Geh. Ark.

I skall sende Hans tyboldtz saa mange penge henad Roskyldt, som hand kan haffue fornøden paa siig och folckid, Saoch hesten, som hand skall føre hen tiil H: Oggii tott y Suerrig [2]).
Anderskou slodt den 28 Martij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 227/4

Til Rentemestrene.
De skulle sende de fornødne penge til hofjunkeren Hans Diepholt v. d. Rothfelser, som skal føre en hest til hr. Åke Tott i Sverige. — Geh. Ark.

I skal sende Hans tyboldtz (Diepholt) så mange penge henad Roskilde, som han kan have fornøden på sig og folket, så og hesten, som han skal føre hen til hr. Åke Tott i Sverige [2]).
Anderskov slot den 28. Martij anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 228/4 * 31. Marts 1638

Til Rigsraadet.
Kongen opfordrer Rigsraaderne til at overveje, hvorledes man kan skaffe de rede Penge til Veje, som den Hjælp, Kongeriget skal yde Hertugdømmerne, vil gjøre nødvendige. Han selv rejser til Holsten, men Rigsraaderne skulle desuagtet paakjende de indstævnede Retssager. — Geh. Ark.

Epthersom Tiiden Siig udi uorris førstendom Holstein Selsam lader ansee, Saat uy forarsagis paa Post att begiiffue os derhen Och sammestedtz, Saa uydt Gud y himmelen uyl giiffue syn Naade, gørre siig [3]) anordning, Att man kunde forrekomme wyder wlycke, Och Riigens Raad

Oversættelse af brev 228/4

Til Rigsraadet.
Kongen opfordrer rigsraaderne til at overveje, hvorledes man kan skaffe de rede penge til veje, som den hjælp, kongeriget skal yde hertugdømmerne, vil gøre nødvendige. Han selv rejser til Holsten, men rigsraaderne skulle desuagtet påkende de indstævnede retssager. — Geh. Ark.

Eftersom tiden sig udi vores førstendom Holsten selskab (vanskeligt) lader anse, så at vi forårsages på post at begive os derhen og sammesteds, så vidt Gud i himlen vil give sin nåde, gøre slig [3]) anordning, at man kunde forekomme videre ulykke, og rigens råd

[1]) Fejlskrift for: Funcke.
[2]) Den svenske rigsraad og feltmarskal Åke Henriksson Tott, f. 1598 † 1640 (Biogr. Lexicon öfv. namnkunn. svenska män XVII, 292 f.). - 17. april fik Hans Diepholt 150 enk. Rdl. til sin rejse (Rentemestr. Regnsk.).
[3]) Fejlskrift for: slig.

Side 181

Fortsat brev 228/4

siig nocksom ued att Errindre, huad Assistens furstendommid udaff Riigid haffuer att foruente, Som Nu y En hast Epther denne tydtz beskaffenhed Neppeliigen skall kunde bringis tiil weiie vden med Reede penge, som strax uyl uerre ued handen, Huorfor y gode herrer, med ded første mueligdt kan uerre, skall laade forsta, huor man samme penning kan bekomme. Och Endog samme uorris reiisse med gudtz hiielp Inden en stackiid tyd kan fuldendis, Daa Seer uy dog for gaadt an, Paded Parterne, som Steffn er Eller Steffn haffuer, Inted skall opholdis, Att y gode herrer Imidler tiid sydder Retthen och sagerne, saa uydt skee kan, forretther [1]). Befahlendis Eder Samdt Och y Seer den Alsommechtigste herre Och gud.
Hadersleben den 31 Martij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Menige danmarckis Riigens Raad tiil hande.

Oversættelse af brev 228/4 * 31. marts 1638

sig noksom ved at erindre, hvad assistens (hjælp) fyrstendømmet udaf riget haver at forvente, som nu i en hast efter denne tids beskaffenhed næppe igen skal kunne bringes til veje uden med rede penge, som straks vil være ved hånden, hvorfor I gode herrer, med det første muligt kan være, skal lade forstå, hvor man samme penge kan bekomme. Og endog samme vores rejse med Guds hjælp inden en stakket tid kan fuldendes, da ser vi dog for godt an, på det parterne, som stævnet er eller stævnet haver, intet skal opholdes, at I gode herrer imidlertid sidder retten og sagerne, så vidt ske kan, forretter [1]). Befalende Eder samt og I sær den alsmægtigste herre og Gud.
Haderslev den 31. marts anno 1638.
Christian.
Udskrift: Menige Danmarks rigens råd til hænde.

Brev 229/4 * 31. marts 1638

Til Christian Friis.
Kongen hævder, at Dorothea Elisabeth ikke er hans Barn, og støtter sig navnlig paa Ellen Marsvins Vægring ved at aflægge Ed paa Antvorskov samt paa hendes tidligere Holdning

overfor Kirstine Munk. Hvis Sagen skal drives videre, maa Kongen have Tid, Penge og dygtige Folk for at skaffe sig Vidnesbyrd. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg talede med dig siist heer pa Slottiid Om fru Ellen Marsuyns Optog, hun holdte pa Anderskou slot, dentyd hun vegrede siig udi att gørre den Eed, hoff-predikanten D: Peder wiinstrup hinder forreholdte [2]), Och

Oversættelse af brev 229/4

Til Christian Friis.
Kongen hævder, at Dorothea Elisabeth ikke er hans barn, og støtter sig navnlig på Ellen Marsvins vægring ved at aflægge ed på Antvorskov samt på hendes tidligere holdning overfor Kirstine Munk. Hvis sagen skal drives videre, må kongen have tid, penge og dygtige folk for at skaffe sig vidnesbyrd. — Kgl. Bibl.

Eftersom jeg talte med dig sidst her på slottet om fru Ellen Marsvins optog, hun holdt på Anderskov slot, dertid hun vægrede sig udi at gøre den ed, hofprædikanten D: Peder Wiinstrup hende foreholdt [2]), og

---

[1]) Kongens Rejse til Holsten var foranlediget ved Faren for Gallas's Fremrykning. Rigsraadet, der var samlet i Kolding, besvarede d. 2. April Kongens Proposition. Fridericia, anf. Skr. II, 67.
[2]) Se ovfr. S. 98. 100.

Side 182
Fortsat brev 229/4 * 31. marts 1638
sammetiid *inter alia* bleff talid om, Att Ringreffuen inted uar y Riigid, dentid fru kyrsten bleff med ded siiste Baarn, Huilckid ochsa saledis y sandhed Er [1]), Mens dermed naar fru Ellen *et consortes* inted ded, som dy leder Epther, Aldenstund ded fru Ellen nocksom beuyst uaar, naar Riin: kam syn kaas, dentyd hun war paa Anderskou, dentyd hun inted torde suerge, Siig aldrig att haffue kund andiid mercke, End att ieg Io holthe fru kyrstens Øngste Barn for myn datter at uerre, *Item NB* Att mig aff fru kyrsten Ingen arsag giiffuen uar att thuiffle, Att hinders øngste barn Io uar myn datter liige ued dy andre børn, som Ieg ued fru kyrsten Auliid haffuer. Huorpa fru Ellen vnder siin Eigen hand, med hofpredikantens hand tiil uytterlighed vnderskreffuen, siig Erkleerede, Att ded uar hinder ganske vmueligdt saledis att Suerge. Epther huilcken leiilighed Ieg formener, att fru Ellen med samme siin Erkleering Nocksom haffuer tegnid fru kyrstens Øngste datter, saat man den fra myne børn kunde kende, Tii ded uar fru Ellen heel uel bekendt, att fru kyrsten Inted søgthe seng med mig, siiden att Riin: kam bordt. Ded, fru kyrsten Erlangede pa *Crone*: *Anno* 1628, dentyd hun la sammestedtz med Riin: fra den 27 *Iulij* indtil den 26 *Septem*: [2]), ded skyldte [3]) *M:* Anders Badtsker y køben:, boendis ued stranden strax ued hoybroe, hinder ued, som leffuer Endnu. Haffde fru kyrstens saag uerrid Richtig, da haffde fru Ellen saauel besøgdt fru kyrsten y den siiste barsselseng som y alle dy forrige. Hun haffde icke heller hafft behoff sa hardt at siige Ney for den *Discurs*, hun haffde med wybecke krusse, Om hun inted uyste, Om der uar bestiildt

---

[1]) Om Rhingrevens Paternitet til Dorothea Elisabeth og om Kongens Opfattelse af dette Spørgsmaal se Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Hist. I, 32. XX.
[2]) Om det ikke fuldkomment rigtige i denne Tidsbestemmelse for Kirstine Munks og Rhingrevens Ophold paa Kronborg se Smith, anf. Skr. I, XVII—XVIII.
[3]) o: skilte, befriede.

Side 183

Fortsat brev 229/4 * 31. marts 1638

Brudekyster Och andid sliigdt tiil samme fru kyrstens Barn. Ieg er ochsa uys pa, att fru Ellen inted ued syn Eed tør Nechte, siig io tyer End En gang att haffue Ønskiid tiil gud, att fru kyrsten motte sette lyffuid tiil y samme barsselseng.
Skulle ded Nu behage den Allerhøiieste gud y himmelen, Att fru Ellen et consortes wiider, End som skeed Er, att skulle Raage y skarnid, Da faar Ieg att uyde ded nu strax, Paded Ieg kan uerre om wydnisbyr y sagen, Eptherdi dertiil Requireris tyd och Penge Och dychtige folck, som man y denne besuerlige tyd dertiil bruge skall, Aldenstund En deell deraff uyl søgis vdenlandtz, och ieg inted kan uyde, huor dy nu er att fynde.
Dertiilmed faar ieg att uyde, Enten fru Ellen eller Otte Marsuin skall kallis tiil uydnisbyr att hørre pa dy steder, dy fyndis, Eptherdi fru Ellen et consortes vden thuiffuell holder Prindtzen, H: frederich, wybecke krusse, Siille, som boer ued Soer [1]), lylle Anne, som er huos dronningen aff Suerrig, Och Margrete, som haffuer Claus solffpape och boer her y lehnid, for fordechtig, som mig til gefallen skulle syge ded anderledis, End som ded y sandhed Er, Och fru Ellen sommetyd Agerer fru kyrstens saag, Och Sommetiid siiger siig inted att haffue dermed att gørre, mens Otte Marsuyn Er fru kyrstens werge Epther Lowen.
Huilckiid aldtsammen du pa myne uegne Skaldt lade fru kyrstens Slecht Och wenner uyde, som begehrer att uyde myn Resolution och mening Om fru kyrstens øngste Barns herkomst. Fru kyrsten burde Biilligen at haffue Ett andyd lossomente, end som hun haffuer. Hun sydder pa Boluer och Rossenuold som En stor Priincessinde, som haffde bestiildt ded heelle, Och kan Inted Skønne derpaa, huad Naade hinder wedderfahren Er, som hun Endnu Nyder. Ieg motte gerne uyde, Om ded diieffuels gesyndecken bylder dem Ind, att ded, som Ieg haffuer lyd hertil-

Oversættelse af brev 229/4 *

Brudekyster og andet sligt til samme fru Kirstens barn. Jeg er også vis på, at fru Ellen inted ved sin ed tør nægte, sig jo tør end en gang at have ønsket til Gud, at fru Kirsten måtte sætte livet til i samme barselseng.
Skulle det nu behage den allerhøjeste Gud i himlen, at fru Ellen et consortes videre, end som sket er, at skulle rage i skarnet, da får jeg at vide det nu straks, på det jeg kan være om vidnesbyrd i sagen, efterdi dertil requireris (kræves) tid og penge og dygtige folk, som man i denne besværlige tid dertil bruge skal, aldenstund en del deraf vil søges udenlands, og jeg inted kan vide, hvor de nu er at finde.
Dertilmed får jeg at vide, enten fru Ellen eller Otte Marsvin skal kaldes til vidnesbyrd at høre på de steder, de findes, efterdi fru Ellen et consortes uden tvivl holder prinsen, H: Frederik, Vibeke Kruse, Sille, som bor ved Sorø [1]), lille Anne, som er hos dronningen af Sverige, og Margrete, som haver Claus Solvpape og bor her i lenet, for fordægtig, som mig til gefallen skulle sige det anderledes, end som det i sandhed er, og fru Ellen sommetid agerer fru Kirstens sag, og sommetid siger sig inted at have dermed at gøre, mens Otte Marsvin er fru Kirstens værge efter loven.
Hvilket altsammen du på mine vegne skal lade fru Kirstens slægt og venner vide, som begærer at vide min resolution (beslutning) og mening om fru Kirstens yngste barns herkomst. Fru Kirsten burde billigen at have et andet logement (bolig), end som hun haver. Hun sidder på Boller og Rosenvold som en stor prinsesse, som havde bestilt det hele, og kan

inted skønne derpå, hvad nåde hende vederfaren er, som hun endnu nyder. Jeg måtte gerne vide, om det djævels gesindet (pak) bilder dem ind, at det, som jeg haver lyd hertil-

Se forrige Bind S. 353.

Side 184

Fortsat brev 229/4 * 31. marts 1638

dags aff dennom, att ded er skeed for derris gule locker skiild. Vale.
Aff Hadersleffhus den 31 Martij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiill hande.

Oversættelse af brev 229/4 * 31. marts 1638

dags af dennem, at det er sket for deres gule lokker skyld. Vale.
Af Haderslevhus den 31. marts anno 1638.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 230/4 * 28. april 1638

Til Frederik Urne.
Ordre til at sende Penge af Sundtoldkisten til Haderslev.

Herhoes haffuer du nøgelen till toldkiisten at emfange till att lade telle, huis som derudi findis, och dett att forskicke med wisse folck till hadersløffhus. Koldinghus dend 28 Aprilis Anno 1638 [1]).

Oversættelse af brev 230/4 * 28. april 1638

Til Frederik Urne.
Ordre til at sende penge af Øresundstoldkisten til Haderslev.

Herhos haver du nøglen til toldkisten at annamme til at lade tælle, hvasom derudi findes, og det at forskikke med visse folk til Haderslevhus. Koldinghus den 28. april anno 1638 [1]).

Brev 231/4 * 2. maj 1638

Til Rentemestrene.
Der maa intet afkortes i de slesvigske og holstenske Lensmænds Regnskaber for Ægtpenge, uden de beedige eller bevise, at det er sket efter Kongens Befaling.

Eptherdi tyden Numehr Er y henderne, Att lensmenden udi disse førstendomme kommer henad køben: att gørre derris Regenskab aff derris Leehn, Daa skall haffuis y acht, Att ingen aff dennom Eller och derris Skriiffuer eller fogder gørris nogen affkordtning gaadt for nogen Eckepenge [2]), som Bønderne bør att vdgiiffue, wdenad dy Iuramento eller med myn hand ded kan gaadt gørre, att ded Er skeed Epther myn befahliing, foruden huylckid Ingens Paas

Oversættelse af brev 231/4 * 2. maj 1638

Til Rentemestrene.
Der må intet afkortes i de slesvigske og holstenske lensmænds regnskaber for ægtpenge, uden de beedige eller bevise, at det er sket efter kongens befaling.

Efterdi tiden numere er i hænderne, at lensmændene udi disse fyrstendømmer kommer henad København at gøre deres regnskab af deres len, da skal haves i agt, at ingen af dennem eller og deres skriver eller fogeder gøres nogen afkortning godt for nogen ægtepenge [2]), som bønderne bør at udgive, udenad de iuramento (med ed) eller med min hånd det kan godt gøre, at det er sket efter min befaling, foruden hvilket ingens pas

---

[1])
Modtaget paa Kronborg 4. Maj.
[2])
Ægtpenge, som betales for Ægt.

Side 185

Fortsat brev 231/4 * 2. maj 1638

eller befahling skall ansees eller achtiis, ded uerre siig Och, huem ded uerre kan.
Flensborrig hus den 2 Maij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemeysterne til hande.

Oversættelse af brev 231/4 * 2. maj 1638

eller befaling skal anses eller agtes, det være sig og, hvem det være kan.
Flensborghus den 2. maj anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 232/4 * 27. maj 1638

Til Rentemestrene.
En Bestalling skal udfærdiges for Kaspar v. Buchwald. — Kgl. Bibl.

Ieg sender Eder herhuos H: Cassper von Bochwoldtz [1]) dondt, som y skall ygennom See Och hans forleningsbref Saledis lade Stylle, at hans Deputat blyffuer liige ued H: key von Anefeldtz. Och Endog sliigdt allerede aff Eder Engang skeed Er, Daa formener hand dog, At nogle herhuosføiiede Poster aff Eder Er gangen forby, Huorfor y Eder derpa skal Erkleere Och den med ded første mig lade tilkomme.
Glyckxborg y glyckstadt den 27 Maij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 232/4 * 27. maj 1638

Til Rentemestrene.
En bestalling skal udfærdiges for Kaspar v. Buchwald. — Kgl. Bibl.

Jeg sender Eder herhos H: Casper von Buchwald [1]) dondt, som I skal igennem se og hans forleningsbrev således lade stille, at hans deputat bliver lige ved H: Key von Anefeldt. Og endog sligt allerede af Eder engang sket er, da formener han dog, at nogle herhosføjede poster af Eder er gangen forbi, hvorfor I Eder derpå skal erklære og den med det første mig lade tilkomme.
Lyksborg i Lykstad den 27. maj anno 1638.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 233/4 * 5. juni 1638

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Der skal skrives til Hamborg efter et Smykke. — Geh. Ark.

Der skall skriiffuis hen tiil Hamborrig Om Ett Smycke vngeferliig paa 1500 dl.
Glyckxborg y glyckstadt den 5 Iunij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Kammer Skriiffueren tiil hande.

Oversættelse af brev 233/4 * 5. juni 1638

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Der skal skrives til Hamborg efter et smykke. — Geh. Ark.

Der skal skrives hen til Hamborg om et smykke ungefærlig på 1500 daler.
Lyksborg i Lykstad den 5. juni anno 1638.
Christian.
Udskrift: Kammerskriveren til hænde.

[1]) Jvfr. ovfr. S. 51.

Side 186

Brev 234/4 * 7. juni 1638

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Om Omsmeltningen af en Kjedel. — Geh. Ark.

Daa Soll Miit dem kesselsmydt hii in der Stadt gereeded werden, was Er begehre fuhr den kessell, wohran er fuhr dissem Etwas gemacht, vmzu smeldtzen vndt wiiderum aus selbiigem metall Eiinen kessel machen, So 1 Elle 3 quartiir Selandtsker maas lanck, Eiine elle breiidt vnd 1/2 Ellen hoch sein Soll.
Glyckxburch den 7 Iunij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Kammerskriffueren tiil hande.

Oversættelse af brev 234/4

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Om omsmeltningen af en kedel. — Geh. Ark.

Da skal med kedelsmeden her i byen gøres rede, hvad han begærer for den kedel, hvorpå han for denne (kedel) noget gjort har, for at omsmelte og igen af samme metal en kedel lave, så 1 alen 3 kvarter Sjællandsk mål lang, en alen bred og 1/2 alen høj den skal være.
Lyksborg den 7. juni anno 1638.
Christian.
Udskrift: Kammerskriveren til hænde.

Brev 235/4 * 29. juni 1638

Til Rentemestrene(?).
Tolderne i Sundet skulle holde Penge tilbage til at indkjøbe Klæde for. — Geh. Ark.

Herpa [1]) skal gørris En befahling til tollerne y Sundyd, att dy beholder saa mange [2]) huos siig, Eptherhanden som dy ankommer, tiil att betale sliigdt kleede med, ty Nøggelen tiil huelffuingen och kysten Er bleffuen y glyck[stadt] [3]).
Rossenborg den 29 Iunij Anno 163[8] [4]).
Christian.

Oversættelse af brev 235/4

Til Rentemestrene(?).
Tolderne i Sundet skulle holde penge tilbage til at indkøbe klæde for. — Geh. Ark.

Herpå [1]) skal gøres en befaling til tolderne i Sundet, at de beholder så mange [2]) hos sig, efterhånden som de ankommer, til at betale sligt klæde med, thi nøglen til hvælvingen og kisten er bleven i Lyk[stad] [3]).
Rosenborg den 29. juni anno 163[8] [4]).
Christian.

[1]) Kongens Resolution er skreven paa Foden af følgende Forestilling: „Kong: May:s daglige thienere Resterer thill Paasche 1638 klede - 24980 allen. Dersom Kong: May: Naadigst wille beuilge, at der maatte tagis hoes de ankommende Engelsche Skibbe vdi Sundit - 1000 stycker duessin klede, er 18000 allen vngefehr, da kunde dett profitere Kong: May: offuer 4000 sp. dr.“ Tolderen i Sundet, Herman Holst, fik allerede 28. Juni Brev om at indkjøbe 1000 Stykker Dussin-Klæde af de først ankommende engelske Skibe (Sjæll. Tegn. XXVI, 312). I Sundtoldregnskaberne er under 9., 12. og 20. Juli opført Udgifter til Opkjøb af Klæde fra forskjellige engelske Skippere.
[2]) Her mangler Ordet: Penge.
[3]) Kongen forlod Glückstadt 11. Juni og kom 28. Juni til Kjøbenhavn, som han dog strax forlod igjen, saa at han i Begyndelsen af Juli paa ny var i Glückstadt (Danske Saml. 2. R. III, 387).
[4]) 8-Tallet og flere Bogstaver i Kanten af dette Brev ere næsten borte.

Side 187

Brev 236/4 * 31. juli 1638

Til Frederik Günther.
Han skal strax gjøre sig færdig til at rejse til Hamborg. — Geh. Ark.

Du sollest dich strax fertig machen, das du nach hamburch reissen kanst, vndt wan du zu selbige reisse fertig biist, alssdan sollest du zu mihr kommen vndt Erfharen, was du daselbsten verrichten sollest [1]). Der wagen, so dich fiihren soll, steed fertig.
Glyckxburch den 31 Iulij Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Friderich gunther zu handen.

Oversættelse af brev 236/4

Til Frederik Günther.
Han skal straks gøre sig færdig til at rejse til Hamborg. — Geh. Ark.

Du skal dig straks færdig gøre, at du til Hamborg rejse kan, og når du til samme rejse færdig er, alsdan skal du til mig komme og erfare, hvad du dér skal forrette [1]). Den vogn, som dig føre skal, står færdig.
Lyksborg den 31. juli anno 1638.
Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde.

Brev 237/4 * 31. juli 1638 [2])

Til Frederik Günther.
Instrux om hans Forhandlinger i Hamborg med Pfalzgrevens Gesandt Rusdorf. — Geh. Ark.

Memoriall, wornach vnser kammer Sekretarius Friderich gunther siich Richten Soll.
Er sol sich alsso fordt von hinnen Nach hamburch verfiigen vndt daselbst mit Mon: Rustorp [3]) Reden, weiil im bekandt, in was weiidleufftigkeit sein heer mit dem keysser steed, woraus Er, nach menskliicher vernunfft zu reden, Niit ohne Erweiisung seiner submission kegen dem keysser zu helffen steed. Weiil nun graff kurdtz, dem des keyssers meiinung in einem vndt anderem bekandt, In

Oversættelse af brev 237/4 * 31. juli 1638

Memorial, hvorefter vores kammersekretær Friderich Günther sig rette skal.
Han skal sig altså straks fra herfra til Hamborg forføje og dér med Mons: Rustorp [1]) tale, fordi ham bekendt er, i hvad vidtløftighed hans herre med kejseren står, hvoraf han, efter menneskelig fornuft at tale, intet uden bevis på sin submission (underkastelse) mod kejseren at hjælpe står. Fordi nu grev Kurt, hvem kejserens mening i ét og andet bekendt er, i

[1]) Se Instruxen Nr. 237.
[2]) Frederik Günther har tilføjet Datum: 31 Iulij 1638.
[3]) Johan Joachim v. Rusdorf (f. 1589 † 1640) var i Pfalzgrev Karl Ludvigs Tjeneste. F. Krüner, Johan v. Rusdorf, kurpfälzischer Gesandter u. Staatsmann währ. des 30jähr. Krieges. Halle 1876. Om Christian IV's Forhold til Pfalzgreven paa dette Tidspunkt jvfr. Fridericia, Dann. ydre polit. Hist. II, 82.

Side 188

Fortsat brev 237/4 * 31. juli 1638

kurtzem anhero kommen wirdt [1]), Als sol forgedachter vnser kammer Sekretarius mit Mon: Rustorppen Reden, Ob er vns nit in guthem vertrawen Endecken wolle, was seiines herren

Endtliche meiinung seii. Daa nun Offtgedachter Mon: Rustorp sich offenherdtziig heraussen lassen wiil, Alssdan sol vnser kammer Sekretarius im versiicheren, Das wiir vnseren fleiis anwenden werden, forgedachtem graff kurtzen darhin zu disponiren, das sein her der Phaldt[z]graff muglich auff sodahne mahnir Ein mehres, als beii dii zu Lybeck tractaten, beii dem keysser Erlangen sollhe. Hiibei mus in acht genommen werden, das keiine impossibilia dem keysser angemuhted werden, so in seiinen handen nit steen, vndt doch das gansse werck auff dii lange bancke skiibedt(!) könthen, vndt weiither als nichtes machen kan.
Welches alles dem Engelskem abgesanthen [2]) mus Communiciret vndt darbei demonstriret werden, das durch sodane communication durch godtlicher verlei iung Ein mehres dan zu lybeck oder anderwoh konthe verrichted werden, vndt konthe auch dadurch des fransossen vndt des Sueden fohrhaben gans zu nichte gemacht werden, dan wan der Phaldtzgraff contentiret ist, alssdan haben dii andere wehnich zu sprechen.

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Ved Bryghuset i Glückstadt skal graves en ny Brønd; en Messingpumpe skal bestilles i Hamborg. — Geh. Ark.

Weiil das wasser, so an das Newe brauhauss kommet, sehr vnzauber Ist vndt nit leychtlich klaar [3]) zu machen, das Es bestandt hatt, Als sollen M: wyllem [4]) vndt M: geffuerdt [5])

oversæt:
Fordi det vand, som til det nye bryghus kommer, meget urent er og ikke let at gøre klart [1]), så at det bestand har, så skal M: Villum [2]) og M: Gevert [3])

[1]) Den kejserlige Gesandt Grev Kurtz kom 1. Aug. til Glückstadt, hvor han 3. Aug. havde Audiens hos Christian IV (Fridericia, anf. Skr. II, 83).
[2]) Sir Thomas Roe.
[3]) Orig. har: kraar.
[4]) Villum Steenwinkel.
[5]Gevert Titgen.

Side 189

Fortsat brev 238/4 * 3. august 1638

sich Erkleeren, was sii begehren fuhr Eiinen Brun beii selbigen Brauhausse Oder aussen an dem fundamendt zu graaben vndt zu veruertigen begehren.
Es soll Eiine messings Pumpe gleiich der, so nach kopenhagen gekommen, in hamburch bestellet werden.
Glyckxburch den 3 Augustj Anno 1638.
Christian.

Oversættelse af brev 238/4 forsat

sig erklære, hvad de begærer for en brønd ved samme bryghus eller uden på fundamentet at grave og færdiggøre.
Der skal en messingpumpe, lig den, som til København er kommet, bestilles i Hamborg.
Lyksborg den 3. august anno 1638.
Christian.

Brev 239/4 * 16. august 1638

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles, indpakkes og hensættes paa Helsingørs Toldbod. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du nøgelen till Toldkisten att emfange, till dend ende att pengene, som derudi findis, skall tellis och indpackis, Som dett pleyer att skee, och hensettis paa toldboden indtill videre beskeden. Ermelundgaard [1]) dend 16 Augusti Anno 1638 [2]).

Oversættelse af brev 239/4 * 16. august 1638

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles, indpakkes og hensættes på Helsingørs toldbod. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhos haver du nøglen til toldkisten at annamme, til den ende at pengene, som derudi findes, skal tælles og indpakkes, som det plejer at ske, og hensættes på toldboden indtil videre besked. Ermelundgaard [1]) den 16. august anno 1638 [2]).

Brev 240/4 * 25. august 1638

Til Rentemestrene.
Johan Braem skal erklære, om han vil levere Ammunition til Tøjhuset for de Penge, han bliver Kongen skyldig for Kobber. — Geh. Ark.

---

[1]) Ermelundegaard eller Elmelundegaard laa paa Møen i Elmelunde Sogn. Her havde, som det synes, Kongens Datter Leonora Christina tilbragt den første Vinter (1636—37) efter sit Bryllup med Korfits Ulfeldt, hvis Embedsbolig Gaarden var i hans Egenskab af Lensmand paa Møen (Smith, Leon. Christ. Grevinde Ulfeldts Hist. I, 77. 84. xxxv). I det mindste en Gang tidligere havde Christian IV besøgt Gaarden, nemlig i August 1603 (Holberg, Dannemarks Riges Hist. II, 593). I Slutningen af det 17de Aarhundrede blev den nedbrudt. — Ligesom i Forsommeren gjorde Kongen i August en lille Udflugt fra det Holstenske til sin Hovedstad, hvor han ankom 18. Aug.; 14. Sept. var han igjen i Glückstadt (Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 84 f.).
[2]) Modtaget paa Kronborg 18. Aug.

Side 191

Frederich urne Skall tale med Niels Tollers [1]) oc hans

---

[1]) Niels Toller (Tolder), en Søn af Niels Tolder i Haderslev, havde nedsat sig i Norge, hvor han forekommer 1620 som Slotsskriver paa Aggershus (Budstikken III, 503. Daae, Det gamle Christiania S. 46). Allerede det næste Aar havde han, som det synes, opgivet denne Stilling, thi han betegnes da blot som Borger i Oslo, hvor han fik Tilladelse til sammen med to andre at holde Vinkjælder (Norske Rigsregistr. V, 178). 1624 fik han Eneret i 7 Aar paa Vinhandelen ved Aggershus, og han omtales da som ejende en nys opført Gaard (anf. Skr. V, 432). Sit Tilnavn havde han rimeligvis taget efter Faderens Bestilling, men det ses dog, at han ogsaa selv gav sig af med Tolderforretninger, idet han forpagtede Tolden i Oslo og senere i Christiania (anf. Skr. V, 433. VI, 50). Fra 1628 af var han Participant i Kongsberg Sølvbjergværk, med hvis Sager han fik meget at bestille (Videnskabernes Selsk. Skr. [ældste Række] XI, 181. Brünnich, Kongsberg Sølvbergverk S. 92. Norske Rigsregistr. VI, 565. 711. VII, 367. 383. 443). Et Kongebrev af 11. Juli 1633 nævner ham første Gang som Borgmester

i Christiania, en Værdighed, som da vist nylig var tilfalden ham (Norske Rigsregistr. VI, 565, jvfr. S. 430. 512). Han var en dygtig og driftig Forretningsmand, og om Regeringen end en enkelt Gang (1628) fandt det fornødent at modsætte sig Overgreb af ham (anf. Skr. VI, 42), synes han i det hele at være bleven begunstiget af Kongen. 1632 fik han Kronens Part af Tienden i Tanum og Kville Sogne i Baahuslen, og 1635 fik han Livsbrev herpaa for sig og Hustru (anf. Skr. VI, 430. 512. VII, 91). 1636 forpagtede han Savbrugene ved Aggers Elv (anf. Skr. VII, 248. 1651 forlenedes Theodor Lente med disse Savbrug, som Niels Toller havde haft, men mistede paa Grund af Lejermaal i Kongens Gaard [o: Aggershus]. Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. IV, 288 f. Meddelelser fra d. norske Rigsarchiv I, 83. Men denne Efterretning kan vel næppe, som det i Reglen formodes, angaa Borgmesteren, men maa vist vedkomme hans Søn, Assessor Niels Toller). 1638 fik han Tilladelse til at opføre en Vejrmølle paa Christiania Bys Vold (Norske Rigsregistr. VII, 417. Brevet herom er udstedt i Glückstadt 12. Juli). Et Minde om den velstaaende Mand findes endnu i Christiania, en af ham 1637 bygget Gaard (Daae, Det gamle Christiania S. 27). 8. Jan. 1642 døde han (Brünnich, Kongsberg Sølvbergverk S. 92). — Han var gift med Karen Luft (Lucht), der, som ovenfor omtalt, sammen med ham 1635 fik Livsbrev paa Kronens Part af Tienden af de to Sogne Tanum og Kville. Da hun senere ægtede den bekjendte Oberst Georg Reichwein, overførtes denne Forlening efter Ansøgning

Side 192

Fortsat side 192 brev 241/4 * 3. sept. 1638

Pedersøns [1]) hustruer i Niels Tollers neruerelse oc dennom lade forstaa, huorledis ieg kommer i erfaring, att Christian wlrich skall vere geraden i kierligheed med deris Søster Bente [2]), Saa uiitt att det er i alle folckis munde, att de skulde kommen(!) Sammen i egteskab, huilckett kommer mig gandske vnderligdtt for och fremmed, att Sligt udaff Christian wlrich imoed min willie skulde forretagis, i Sønderligheed effterdi det er hannom Sagt, at Slig hans Narrenwerck, huorued hand kunde komme i foragt hoes got folck och skille pigen ueed Siin løcke, war mig imoed i alle maade. Huorfore de her offuen benandte Samme deris Søster Bendte miin mening skall lade forstaa, och skall Niels Toller dett derhen Dirigere, att hand wformeltt [3]) Strax tager Samme Bendte op med sig till Norge och derhoes sig beholder, indtill hendis løcke kand bliffue anderledis, Saa fremt hand derfor icke uill Staa mig till rette [4]).

Oversættelse af brev 241/4 fortsat

Pedersens [1]) hustruer i Niels Tollers nærværelse og lade dem forstå, hvorledes jeg erfarer, at Christian Ulrik skal være gerådet i kærlighed med deres søster Bente [2]), så vidt at det er i alle folks munde, at de skulle komme sammen i ægteskab, hvilket forekommer mig ganske underligt og fremmed, at sligt af Christian Ulrik imod min vilje skulle foretages, i særdeleshed efterdi det er ham sagt, at sligt hans narreværk, hvorved han kunne komme i foragt hos godt folk og skille pigen ved sin lykke, var mig imod i alle måder. Hvorfor de her ovennævnte samme deres søster Bente min mening skal lade forstå, og skal Niels Toller dirigere det derhen, at han uformærkt [3]) straks tager samme Bente op med sig til Norge og derhos beholder hende hos sig, indtil hendes lykke kan blive anderledes, såfremt han ikke vil stå mig til rette [4]).

[1]) [Fortsat fra side 191]
ogsaa paa hendes ny Mand ved Kongebrev af 30. Aug. 1648 (Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. I, 429. Norsk Hist. Tidsskr. I, 34). Kort efter døde hun (begr. 14. Jan. 1649 i Christiania. Personalhist. Tidsskr. I, 254). — Om Niels Tollers Børn s. Budstikken III, 504.
[1]) Se forrige Bind S. 129.
[2]) Kaldes i Marginen: Bendte Lufft.
[3]) I Marginen har Fr. Urne skrevet med Hensyn til dette Ord: „er vist wformerckt".
[4]) Om Bente Luft er bleven sendt til Norge paa dette Tidspunkt, vides ikke. Sikkert er det derimod, at Christian Ulrik Gyldenløve ikke afbrød sin Forbindelse med hende trods Kongens Vilje; thi under sit Ophold i Nederlandene 1639 udstedte han d. 24. Juli i Utrecht et Brev om, at han overdrog den Obligation paa 10,998 Rdlr., som Kongen d. 31. Decbr. 1636 havde udstedt til ham, til „meine hertzgeliebete verlobete Braudt, die Tugentsamme Iunffer Bente Lucht"; han erklærede tillige, at han havde deponeret Obligationen hos Leonhard Marselis i Hamborg, bedet denne efter den trufne Aftale dirigere alt til hendes Fordel og modtaget hans Revers derfor. Men den 6. Oktbr. 1640 faldt Gyldenløve ved Meinertshagen, og paa Efterretningen herom befalede Kongen Marselis at aflevere den nævnte Obligation tilligemed en anden til hans eget Kammer, en Befaling, der ogsaa blev efterkommen (Christian IV's Kvittering til Marselis, Glücksborg 3. Novbr. 1640). Det er sandsynligt, at det er Bente Luft, hvis Sorg over hendes Elskers

Side 193

Fortsat brev 241/4

Gielden, som Dauid Lufftis børn mig skyldig er, skall derhen Liqvideris, att naer de betale mig Capitalet, da er ieg tillfredz med Rendten [1]). Chroneborgh dend 31 Augusti Anno 1638 [2]).

Oversættelse af brev 241/4 fortsat

Gælden, som David Lufts børn mig skyldig er, skal derhen likvideres, at når de betaler mig kapitalen, da er jeg tilfreds med renten [1]). Kronborg den 31. august anno 1638 [2]).

Brev 243/4 * 4. sept. 1638

Til Frederik Urne.
Han skal hente tre Fjerdinger med Penge fra Skatkammeret paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Død omtales i et Brev fra Køln af 23. Oktbr. 1640 (Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 244). Da Christian IV var død, henvendte hun sig i et Brev, dateret Kjøbenhavn d. 31. Juli 1650, til Frederik III og bad om Betaling af Summen, idet hun omtalte, hvorledes hun efter Gyldenløves Død havde tilsat al sin Formue udenlands i Elendighed, saaledes at hun nu var i den største Nød. (De her nævnte Aktstykker findes i Geh. Ark., Reg. 89 D., Gyldenløve.) 20. Oktbr. 1651 overlodes den aarlige Landgilde af Havgemølle (ved Slangerup) til hende paa Livstid (Sjæll. Reg. XXIII, 154).

[1]) Tolderen David Luft er nævnt i forrige Bind S. 128. Hans Børn maa være de i dette Brev nævnte, nemlig Karen, gift med Borgmester Niels Toller, Anne, gift med Tolderen Hans Pedersen, og Bente, samt en fjerde Søster, Dorthe, der var gift med Kommandanten paa Aggershus, Oberstlieutenant Henrik Hess (Norske Rigsregistr. VII, 317. Nicolaysen, Norske Stiftelser III, 134). Maaske ogsaa Sophie Luft, gift med Antonius Bøcker v. Delden (forrige Bind S. 130), var en Datter af David Luft. En Johannes Lucht nævnes 1630 som Discipel i Sorø (Tauber, Sorø Academies Forfatn. 1623—65 S. XLIV); 1637 studerer en Frederik Lucht fra Danmark i Leiden (Personalhist. Tidsskr. II, 126); under Frederik III forekommer en Hofjunker Edvard Luft (Danske Saml. 2. R. I, 352); samtidig eller lidt senere levede „Hofnarren", Landsdommer Ulrik Luft († 1684, Ingerslev, Danm. Læger og Lægevæsen I, 354), dennes Broder Bogtrykker Korfits Luft († 1680, Stolpe, Dagspressen i Danm. II, 208 f.) og deres ugifte Søster Sophie (anf. Skr. II, 225); 1689 boede en Tømmermand ved Navn Nikolaj Luft i Kjøbenhavn (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 724); ved Amalienborgs Brand 1689

omkom Soldaten Johan David „Lücht“ (Minerva 1804, IV, 31). Men om alle disse eller nogle af dem vare i nær Slægt med David Luft, vides ikke.
[2]) Modtaget paa Kronborg.

Side 194

Brev 242/4 fortsat

Du skalt drage i morgen henad Frederichsborgh och med denne hoffuetnøgell locke mit Smycke kammer op och tage derud de nøgele till skattkammeret, som ligger derinde paa Canthoret, oc lucke skatkammeret op med Samme nøgele och tage derud tre fieringer med penge, som Staaer lige for dørren for sig Selffuer optill weggen. Samme tre fieringer skall du føre hiid och legge nøgelen der hen igien, Som du togst dend. Rosenborgh dend 4 Septembri[s] Anno 1638 [1]).

Oversættelse af brev 242/4 fortsat

Du skal drage i morgen henad Frederiksborg og med denne hovednøgle lukke mit smykkekammer op og tage derud de nøgler til skatkammeret, som ligger derinde på Canthoret, og lukke skatkammeret op med samme nøgle og tage derud tre fjerdinger med penge, som står lige for døren for sig selv op til væggen. Samme tre fjerdinger skal du føre hid og lægge nøglen der hen igen, som du togst den. Rosenborg den 4. september anno 1638 [1]).

Brev 244/4 * 10. november 1638

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle omhyggelig tælles, for at man kan undgaa ugyldige Penge, indpakkes og sendes til Koldinghus. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du nøgelen till dett lidett Skriin, som de Store [2]) ligger udi, at emfange, huor med toldkiisten skall aabnis och pengene tellis oc indpackis. Pengene Skall Saaledis tellis oc posserne forseglis, at mand ingen Disputation haffuer derfore, efftersom det var brugeligt i gammell dage. Gud giffue, huem der haffuer brag[t] det paa banen, at der kommer fast ingen penge frem, huoriblandt io findis een haab falske daler oc anden møndt, som intett duer, med andre Slige Pudz, som ieg aldrig Saa, i mens de gamle leffue[de] [3]). Pengene skall Saaledis, Som forskreffuet Staaer, indpacket Sendis offuer till Coldinghus och der Staa i foruaring indtill videre beskeden. De haffuer nu Stunder nock till att telle penge[ne] och See,

Oversættelse af brev 244/4

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle omhyggelig tælles, for at man kan undgå ugyldige penge, indpakkes og sendes til Koldinghus. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhos haver du nøglen til det lidet skrin, som de store [2]) ligger udi, at annamme, hvormed toldkisten skal åbnes og pengene tælles og indpakkes. Pengene skal således tælles og poser forsegle, at mand ingen disputation haver derfor, eftersom det var brugeligt i gammel dage. Gud give, hvem der haver bragt det på banen, at der kommer fast ingen penge frem, hvoriblandt jo findes en hob falske daler og anden mønt, som intet duer, med andre slige

puds, som jeg aldrig så, imens de gamle levede [3]). Pengene skal således, som forskrevet står, indpakket sendes over til Koldinghus og der stå i forvaring indtil videre besked. De haver nu stunder nok til at tælle pengene og se,

[1]) Modtaget i Kjøbenhavn samme Dag.
[2])Nemlig Nøgler.
[3])Jvfr. forrige Bind S. 450 og ovfr. S. 168 f. Heller ikke denne Gang naaede Kongen, som det synes, sin Hensigt, thi 8. Febr. 1639 klager han over, at der var en Hob „onde" Daler i de Penge, som kom fra Helsingørs Toldkiste til Kiel. Senere fandt man paa at klippe alle de „onde" Penge itu, for at de ikke skulde gaa igjen, se Brevet af 29. April 1639.

Side 195

Fortsat brev 244/4

huad de Sticker i posserne. Qvitantzen paa pengene Skall Skickis mig till, som ieg dennom vnderskreffuet lader tillkomme. Herhoes findis it pas paa nødtørfftige vogne till pengene och dem, som dem fremfører. Glygsborgh dend 10 Novembris Anno 1638 [1]).

Oversættelse af brev 244/4 fortsat

hvad de stikker i poserne. Kvitteringen på pengene skal sendes mig til, som jeg dem underskrevet lader tilkomme. Herhos findes et pas på nødtørftige vogne til pengene og dem, som dem fremfører. Lyksborg den 10. november anno 1638 [1]).

Brev 245/4 * 26. november 1638 [2])

Til Frederik Günther.
Instrux for ham med Hensyn til hans Underhandlinger med den engelske Gesandt om Indløsningen af et Halsbaand. — Geh. Ark.

Friiderich gunther
Sol sich zu dem Engelskem abgesanthen [3]) verfiigen vndt denselben meo nomine salutiren vndt darneben im auff das, so graff Pendtz fuhr wehnich tagen beii im angebracht, Erriinneren, Das ich fuhr den halssebandt zu Redemiren zuehmal 100 thaussendt thaler begehrede, vndt er sich darauff Resoluirete, Er hette nit weiither in mandatis miir zu presentiren als 100 thaussendt thaler, Er zueiiffuelthe aber Niit, Sein herre wurde Eiin geringes nit ansehen, Sondern daruber Eiin mehres thun, weiil sein herre vernemmen wurde, das man, dem gemeiinen geskr[e]y nach, den bohgen nit nach Myliohnen Spannethe. Ob ich nun zuar auff des herren abgesanthens parohle vndt seiines herren zu miir tragende guthe Affection nit zueiiffuele, So kan der her abgesanther an seiinen Ordt wii ein kluger man woll abnehmen, Das Ich mich nit des könning in Engelandtz Arbitryo vntherwe[r]ffen kan. Daa er aber dii 100 thaussendt thaler hergeben wiil vndt den halssebandt vnther beiider vnserer versiigelung alhii wiil verbleiiben lassen, biis das er seiines herren Resolution daruber Erlangett, so biin Erböttig den halssbandt herausser zu geben, vndt wehre dadurch alles das, was von demselbigem halsse-

Oversættelse af brev 245/4 * 26. november 1638

Til Frederik Günther.

Instruks for ham med hensyn til hans underhandlinger med den engelske gesandt om indløsningen af et halsbånd. — Geh. Ark.

Frederik Günther
Skal sig til den engelske gesandt [3]) forføje og samme meo nomine (i mit navn) salutere og derneben ham på det, som grev Pentz for få dage siden ved ham har anbragt, erindre, at jeg for halsbåndet at redemiren (indløse) på én gang 100.000 daler begærede, og han sig derpå resoluirete (resolverede), han havde ikke videre in mandatis (i mandat) mig at præsentere end 100.000 daler. Han tvivlede dog ikke, hans herre ville en ringe ting ikke anse, men derover en mere ting gøre, fordi hans herre fornummet ville, at man, det almindelige geskrey (skrig/rygte) efter, buen ikke efter Myliohnen spændte. Om jeg nu zwar på den herres gesandts parohle (æresord) og hans herres til mig tragende gode affection (hengivenhed) ikke tvivler, så kan den her gesandt på sin ort (sted) vel som en klog mand vel aftage, at jeg mig ikke af kongen i Englands arbitryo (vilkår/afgørelse) underverpe kan. Da han aber (dog) de 100.000 daler hergive vil og halsbåndet under begge vores forsegling herhjemme vil forblive lade, til at han hans herres resolution derover erlanget (opnået), så er jeg erbødig halsbåndet ud at give, og være derved alt det, som af samme hals-

[1])Modtaget paa Kronborg 16. Novbr.
[2])Dette Datum er tilskrevet paa Aktstykket af Frederik Günther.
[3])Thomas Roe.

Side 196

Fortsat brev 245/4 * 26. november 1638

bandt dependeret, dadurch gans gesliichted, vndt konthe man immittelst Andere Negotia tractiren, auffdas der her abgesanter in der zeiit an dissen Örthern vergeblich sich nit auffhalthe [1]).

Oversættelse af brev 245/4 forsat

båndet dependeret (afhængigt), derigennem ganske udslukket, og kunne man imidlertid andre negotia (forretninger) tractiren (forhandle), således at her gesandten i den tid på disse steder forgæves sig ikke opholder [1]).

Brev 246/4 * 27. november 1638

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Han skal skaffe sig Oplysninger om nogle Maal hos Tømmermesteren Gevert Titgen. — Geh. Ark.

Kammerskriiffueren skall Erfahre huos geffuerdt tyttecken, huor wydt att Blockhussyd Er yndentiil, Item huor tyck och huor lang man kan faa dy Bemske Byelcker ygennom bencken [2]).
Glyckxborg y glyckstadt den 27 No: Anno 1638.
Christian.

Oversættelse af brev 246/4

Kammerskriveren skal erfare hos Gevert Titgen, hvor vidt at blokhus-siden er indtil, item hvor tyk og hvor lang man kan få de bømske bjælker igennem bænken [2]).
Lyksborg i Lykstad den 27. november anno 1638.
Christian.

Brev 247/4 * 27. november 1638

Til Frederik Günther.
I Svaret til Hertugen af Gottorp skal der holdes paa Nødvendigheden af en streng Fremgangsmaade mod Fru Kikebusk. — Geh. Ark.

In der andtwordt an den Herdtzogen, dii kyckebusk betreffende [3]), mus in acht genommen werden, Dass diselbiige

[1])Paa Grund af de truende Forhold var det Karl I af England magtpaaliggende at slutte en defensiv Alliance med Christian IV, men fra dennes Side mødte Vanskeligheder, blandt andet fordi det gamle Pengemellemværende mellem dem endnu ikke var klaret. Det Rubinhalsbaand, der 1627 sendtes fra England til den danske Konge som et Pant, var endnu ikke indløst, idet Karl I ikke vilde give saa mange Penge for det, som hans Morbroder forlangte. I Foraaret 1639 bleve dog Vanskelighederne fjernede, Karl I lovede at betale 100,000 Dlr. for Smykket, og der blev sluttet et Forsvarsforbund mellem de to Konger. Se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. I, 114 ff. II, 107.
[2])o: over en Bank, gjennemsnitlig.
[3])Bagpaa Brevet har Fr. Günther skrevet: „Betrift die antwort auf des hertzogen v. holstein schreiben wegen der gefangenen

Side 197

Fortsat brev 247/4 * 27. november 1638

frau in viilen Iahren eiin gar Slechtes geriichte gehabt. Dass man von Ihr in der giithe nichtes abhaben kan, Dass ist nichtes Newes, weiil sii skon darmiit auff flenssburch Eiinen anfanck gemacht, vndt ist keiin zueiiffuel, das Selbiger frawen an Intersedentem Eiusdem ualoris nitt Ermangelen wiirdt, wan sii aber, wii sii Meritiret, Examiniret wiirdt, alssdan wiirdt man allerley Erfahren, das nit viil dauged. Dan das ist Nothorium, Das sii sich verlauthen lassen, Solthe sii leiiden, So solthen dii sachen an den tag kommen, dy sonsten niit heerfor kommen wehren. Selbiige fraw ist Ohnedas Criimen falsi wbergewiissen worden, welches alhii im lande allezeiit biis Dato hoch straffelich gewessen.
Glyckxburch in der glyckstadt den 27 Nouem: Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Friderich gunther zu handen.

Oversættelse af brev 247/4 fortsat

frue i vilen år en ganske slet rygte haft. At man fra hende i den githe (godhed/herlighed) intet afhobe kan, det er intet nyt, fordi hun allerede dermed på Flensborg en anfang (begyndelse) gjort, og det er ingen tvivl, at selbige fruen an intersedentem eiusdem ualoris (mellemliggende af samme værdi) ikke mangle vil, når hun aber, som hun meritiret (fortjener), examiniret (eksamineret) bliver, altsdan bliver man alskens erfare, som ikke meget duger. Dan det er nothorium (notorisk), at hun sig forlyde ladet, skulle hun lide, så skulle de sager for dagen komme, som ellers ikke herfor komme være. Selbige frue er uhildet crimen falsi (falskneri) overbevist blevet, hvilket herhjemme i landet alle tider til dato højt straffeligt været.

Lyksborg i Lykstad den 27. november anno 1638.
Christian.
Udskrift: Friderich gunther til hænde.

Brev 248/4 * 10. december 1638

Til Rigsraadet.
Kongen hævder, at den paatænkte Konjunktion af den nedersachsiske Kreds ikke kan være Danmark til nogen Skade. Han erklærer Udskrivningen af en dobbelt Skat for utilstrækkelig. — Geh. Ark.

Wy haffuer aff Riigens Raadtz vnderdanigste Betenckende Offuer den coniungtion, wii worris Chanseler, H: Christian friis, haffuer ladid forsta uorris mening Om, fornommid, Att dy gode herrer formener, at densamme kunde gerade danmarck til nogen difficultet, Huorpaa wii Riigens Raad inted forholder, Att samme coniungtion inted

Oversættelse af brev 248/4 * 10. december 1638
Til Rigsraadet. Kongen hævder, at den påtænkte konjunktion (forbindelse) af den nedersachsiske kreds ikke kan være Danmark til nogen skade. Han erklærer udskrivningen af en dobbelt skat for utilstrækkelig. — Geh. Ark.
Vi har af rigets råds underdanigste betænkning over den *coniungtion* (forbindelse), vi vores kansler, H: Christian Friis, har ladet forstå vores mening om, fornummet, at de gode herrer formener, at den samme kunne geråde Danmark til nogen *difficultet* (vanskelighed), hvorpå vi rigets råd intet forholder, at samme *coniungtion* intet

[1]) Kikebusch.“ Der levede en brandenborgsk Adelsslægt Kieckebusch og en schlesisk Adelsfamilie Kyckpusch ell. Kieckebusch (Kneschke, Deutsches Adels-Lexicon V, 96. 345), men hvilken af disse Slægter den i Texten nævnte Person tilhørte, vides ikke. (Paa Grund af Navneligheden kan bemærkes, at den i det 15de Aarhundrede levende fynske Biskop Navne Jensen (Gyrsting) i ældre Skrifter forekommer med Navnet Krigebusk eller Kikebusk, s. Danske Mag. III, 258 f. og (Svensk) Hist. Tidskr. I, 277.)

Side 198

Fortsat brev 248/4 * 10. december 1638

Er ansiiet tiil nogiid andyd End tiil den Nedersexiske kreydtz, som nu paa kreydtzdagen kan bliiffue anstyllid [1]). Anlangende att dy gode herrer Erachter, att y Aprill Manid førkommendis skulle en dobbelt Skaat Paabydis, Saa er derpaa uorris Nadigste betenckende, Att den inted kan forslaa, Eptherdi att dy penge, Som nu skal uerre paa w[e]iien herud, yckun Er vngeferliig 66289 1/2, som ycke Neer kan strecke tyl, Om Riigens Raad Ellers uyl holde Ord med oss, yded att dy vnderdanigst loffuede Os, att uy med ded første Skulle faa uorris vdlagde penning Igen, som Eptherhanden commissarierne bleff forstreckyd, huilckid paa den uys inted kan skee, Epthersom ded eff den herhuos lagde desingnation Er att Erfahre. Huorfor uy Nadiigst begehrer Och uiille, att Riigens Raad Maager ded Saa, att uy med uorris Egen penge kan forrette uorris Omslag, aldenstund uy derepther haffuer anstyllyd uorris sag, Paded uy icke deroffuer gerader y største Skaade Och Epthertale [2]). Befalendis Eder hermed Sambdt och y seer Den gode gud. Aff glyckxborg y glyckstadt den 10 Decembris Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Danmarckiis Riigis Rad tiil hande.

Oversættelse af brev 248/4 fortsat

er anset til noget andet end til den nedersachsiske kreds, som nu på kredsdagen kan blive anstillet [1]). Anlangende at de gode herrer eragter, at i april måned fremkommendis skulle en dobbelt skat påbydes, så er derpå vores nådigste betænkning, at den intet kan forsla, efterdi at de penge, som nu skal være på vejen herud, kun er ungefærliig 66289 1/2, som ikke nær kan strække til, om rigets råd ellers vil holde ord med os, ydet at de underdanigst lovede os, at vi med det første skulle få vores udlagte penge igen, som efterhånden kommissarierne blev forstrakt, hvilket på den vis intet kan ske, eftersom det af den herhos lagde designation er at erfare.
Hvorfor vi nådigst begærer og vil, at rigets råd måger det så, at vi med vores egne penge kan forrette vores omslag, aldenstund vi derefter haver anstillet vores sag, på det vi ikke derover geråder i største skade og eftertale [2]). Befalendes eder hermed samt og i sær den gode Gud.
Af Lyksborg i Lykstad den 10. december anno 1638.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd til hænde.

---

[1]) Christian IV ønskede meget, at den nedersachsiske Kredses Fyrster skulde slutte sig sammen i et Forsvarsforbund, idet dette under de forhaandenværende Omstændigheder nærmest vilde være rettet mod Sverige; men det danske Rigsraad, som han i November lod sammenkalde i Kolding, og for hvilket han skriftligt udviklede Fordelene ved en saadan Forening, delte ikke hans Anskuelse. I sit Svar af 4. Decbr. advarede det stærkt mod de farlige Følger, Kongens Politik kunde have. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 94 ff.
[2]) I Erklæringen af 4. Decbr. havde Rigsraadet tilraadet, at Kongen skulde lade udskrive en „fuldkommen“ Skat over begge Riger, at oppebære til Paaske; blev Freden bevaret og Skatten kun anvendtes til Forsvar af Rigets egne Grændser, vilde den, for saa vidt den ikke blev forbrugt til Krigsfolkets Afbetaling, kunne bidrage til at betale Rigets Gjæld til Kongen. I et nyt Svar af 19. Decbr. hævdede Raadet, at det ikke var dets Skyld, at Kongen ikke fik Penge nok, men at Fejlen laa hos Kongens Lensmænd, som ikke indsendte Pengene i rette Tid (Rigens Raads Breve Fasc. 49).

Side 199

Brev 249/4 * 14. december 1638

Til Frederik Günther.
Kongens Fordringer paa Wallensteins Arvinger skulle overdrages til hans Søster. — Geh. Ark.

Daa Soll Eiine Concession, auff meiine Suester [1]) gerichted, gemacht werden, Das ich ihr mein andel an dii gelder, So beii des friidtlenders Erben von der fraumutther Seliigen Nachlasses wegen können gesucht werden [2]), verehrett vndt geskencket habe, Nach welcher concession Ihr factor miit zunahmen Bösse warthed.
Glyckxburch in der glyckstadt den 14 Decem: Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Friderich guntheren zu handen.

Oversættelse af brev 249/4

Da skal en concession (bevilling), på min søster [1]) rettet, gøres, at jeg hende min andel i de penge, som ved friherrens arvinger af fruemoderens salige efterladenskaber på grund af kan søges blive [2]), foræret og skænket har, efter hvilken concession jeres factor (fuldmægtig) med tilnavn Bøsse venter.
Lyksborg i Lykstad den 14. december anno 1638.

Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde.

Brev 250/4 * 29. december 1638

Til Frederik Urne.
Om Indretningen af Klokkestolen i Taarnet paa Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser Poffuell Søffrensøn haffuer her leffueret penge [3]), som hand hoes Sig haffde, och er derpaa Qviteret. Aff M: hans Anemøllers Seddell, som fandtis hoes ditt breff, haffuer ieg fornommen, hannom att ville Sencke ded lofft, som klockestolen kommer att Staa paa [4]), fordi att klocken ellers intett haffuer rom noch att henge, huilckett hand

Oversættelse af brev 250/4

Til Frederik Urne.
Om indretningen af klokkestolen i tårnet på Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne brevviser Povl Sørensen haver her leveret penge [3]), som han hos sig havde, og er derpå kvitteret. Af M: Hans Møllers seddel, som fandtes hos dit brev, haver jeg fornummet, ham at ville sænke det loft, som klokkestolen kommer at stå på [4]), fordi at klokken ellers intet haver rum nok at hænge, hvilket han

[1]) Maaske Kurfyrstinde Hedevig af Sachsen.
[2]) Som Pant for en Gjældsfordring paa over 350,000 Rdl. havde Enkedronning Sophie faaet flere Amter i Meklenborg af Hertugerne der, men da Wallenstein bemægtigede sig Landet, inddrog han disse Amter og betalte hverken Renter eller Afdrag paa Gjælden (Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. I, 193 f.). Det maa være den herved fremkomne Fordring paa Wallenstein, hvorom Brevet taler.
[3]) Marginalnote: Penge fra Toldboden.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 150.

Side 200

Fortsat brev 250/4 * 29. december 1638

vell veed, att ieg dett intett tillstæder, mens effterdi mueligt, att Caspar Finckis konstige maneer at henge Samme klocke i kunde haffue dis bedre rom att gaa udi, derfor skulde lofftett Sønckis. Siig du M: hans Anemøller, att hand skall først legge de nederste loffte i dett Store taarn, førend hand Snacker om dett lofft, Som klockestolen kommer att Staa paa. Samme klocke Skall hengis och beslais, lige som de Største klocker i Kiøbenhaffn ere hengtt och beslagen, naer dett alleene agtis, att iernett, som lasten bær, bliffuer nogett Stercker, efftersom folck, som forstand haffuer, kand dømme, huor mange Skippund dend ene er tøngere end dend anden. Will Siden hand paa hammermøllen [1]) intett wnderstaa Sig att følge dett munster, da skall klocken føris henad Kiøbenhaffn, huor ieg nock vill komme till rette dermed. Att M: hans mener, att tømmerett intett er tørt nock, som forhanden er, men motte hand faa dett, som ligger i Prouiandtgaarden till Kiøbenhaffn, da kunde hand komme till rette, dett forstaaer ieg intett, huorledis altt dett andett tømmer kand bliffue tørtt Aff dett ene Støcke, fordi dett er nogett før huggen. Dend dannemand haffuer best deraff, att hand bruger nytt tømmer till een ny klocke, inden de bliffuer Saa lenge sammen, indtill de bliffuer keed Aff huer anden, da maa dend, som vill haffue tieniste deraff, See sig om andet tømmer der till. Aff Glygsborgh i Glygstad dend 29 Decembris Anno 1638 [2]).

Oversættelse af brev 250/4 fortsat

vel ved, at jeg det intet tilsteder, mens efterdi muligt, at Caspar Finckis kunstige manér at hænge samme klokke i kunne have des bedre rum at gå udi, derfor skulle loftet sænkes. Sig du M: Hans Møller, at han skal først lægge de nederste lofte i det store tårn, førend han snakker om det loft, som klokkestolen kommer at stå på. Samme klokke skal hænges og beslås, lige som de største klokker i København er hængt og beslagen, når det alene agtes, at jernet, som lasten bær, bliver noget stærkere, eftersom folk, som forstand haver, kan dømme, hvor mange skippund den ene er tungere end den anden. Vil siden han på hammermøllen [1]) intet understå sig at følge det mønster, da skal klokken føres henad København, hvor jeg nok vil komme til rette dermed. At M: Hans mener, at tømmeret intet er tørt nok, som forhånden er, men måtte han få det, som ligger i Proviantgården til København, da kunne han komme til rette, det forstår jeg intet, hvorledes alt det andet tømmer kan blive tørt af det ene stykke, fordi det er noget før hugget. Den dannemand haver best deraf, at han bruger nyt tømmer til en ny klokke, inden de bliver så længe sammen, indtil de bliver ked af hver anden, da må den, som vil have tjeneste deraf, se sig om andet tømmer dertil. Af Lyksborg i Lykstad den 29. december anno 1638 [2]).

Brev 251/4 * 29. december 1638

Til Rigsraadet.
Forestilling om de Forholdsregler, som nødvendig maa tages for at sikre sig mod Sverige. — Geh. Ark.

Arsagen, huorfor uy Riigens Raad pa denne tyd forskreffuid haffuer [3]), Er denne, Epterdi uy numer haffuer

oversæt 251:
Årsagen, hvorfor vi rigets råd på denne tid forskrevet haver [3]), er denne, efterdi vi nummer haver

[1]) Mesteren paa Hammermøllen hed Klavs Jakobsen.
[2]) Modtaget i Roskilde 6. Jan. 1639.
[3]) Kongens Skrivelse af 10. Decbr. (Nr. 248) havde været virkningsløs. Rigsraadet fastholdt i sit Svar (af 19. Decbr.), hvor farligt

Side 202

Fortsat brev 251/4 * 29. december 1638

kan Antinere [1]), Och om dy skøndt Erre vndergiiffuen Antherprysser, Daa er ded god letteliigen att corrigere, Naar lensmenden tilgiiffuis nogle Persohner, som forstaar werckyd. Flaaden uyl for alting uerre saledis ferdig, at man den kan sende hen, huordt man wiil. Riigens Admirall uyl tylordnis folck, som wedderhefftiig Er, om dy endskønd inted sa lyge y begiindelssen forstaar alting. Att faa [2]) dy lumpen hunde, En pardt som y tyenisten Er, ett Erliigdt skiib under fødderne, Ded Er Icke allene faarligdt, mens Skiimphlych. Landtfolckyd tiil heest och fodtz y danmarck Och Norrie uyl fliitig Exerseris Och med dychtige Offiserer forsørgiis. Riigens Maars uyl med dychtige Adiutanter forsørgis, Item med En dychtyg generall Maior tyl hest och fodtz saoch thuende Adiutanter.

Naar nu sliigdt bliiffuer stylliid y werck pa Maner Och wiis, som forbemeldiid Er, Daa kan ded gørre liige megiid, huad Suensken Siiger dertyl.
Huad nu Riigens Raadtz vnderdanigste betenckende vdi denne høynødige och uychtige Saag kan werre, Derpaa haffuer dy siig ymod Oss siig vnderdanigst att Erkleere. Befahlendis dem samdt och yseer hermed den Allerhøiiestiis Beskermmelsse [3]). Datum Hadersleff den 29 Decem: Anno 1638.
Christian.
Udskrift: Menige danmarckiis Rigis Raad tiil hande.

Oversættelse af brev 251/4 fortsat

kan antinere (holde stand/vedligeholde) [1]), og om de skønt er undergiven antherprysser (angreb/trakasserier), da er det godt letteligen at corrigere (rette), når lensmanden tilgives nogle personer, som forstår værket.
Flåden vil for alting være således færdig, at man den kan sende hen, hvort man vil. Rigets admirall vil tilordne folk, som vederhæftig er, om de endskønt intet så lige i begyndelsen forstår alting. At få [2]) de lumpne hunde, en part som i tjenesten er, et ærligt skib under fødderne, det er ikke alene farligt, men skammeligt.
Landfolket til hest og fods i Danmark og Norge vil flittig exerseris (eksersere) og med dygtige officerer sørges. Rigets marsk vil med dygtige adiutanter sørges, item med en dygtig generalmajor til hest og fods og to adiutanter.
Når nu sligt bliver stillet i værk på manér og vis, som forbemeldt er, da kan det gøre lige meget, hvad svensken siger dertil.
Hvad nu rigets råds underdanigste betænkning udi denne højnødige og vigtige sag kan være, derpå haver de sig imod os sig underdanigst at erklære. Befalendes dem samt og især hermed den allerhøjestes beskærmelse [3]). Datum Haderslev den 29. december anno 1638.
Christian.
Udskrift: Menige Danmarks riges råd til hænde.

---

[1]) Der menes vel entretenere eller maintenere. Meningen er: Fæstningerne ere vel ikke i saa god Stand, som man kunde ønske, men de ere dog ikke anderledes end, at en ærlig Kommandant jo kan holde dem en Tid.
[2]) Orig. har: saa.
[3]) Rigsraadets Svar udfærdigedes allerede næste Dag i Kolding. Det gik til Dels ind paa Kongens Ønsker uden dog at ville yde Bidrag til Oprettelsen af en Stab for Rigsmarsken eller til Fæstningernes Forsyning med Munition, men det advarede samtidig mod at indlade sig paa noget, der kunde føre til Krig med Sverige. Fridericia, anf. Skr. II, 98.

Side 203

Brev 252/4 * 6. januar 1639

Til Christian Friis.
Om Nødvendigheden af, at Rigsraadet skaffer Pengemidler tilveje i Mellemtiden, før Skatten til Foraaret indkommer. — Geh. Ark.

Eptherdi man ingen wiished kan gørre siig paa Contributionen, som tiil folckens vnderholding uyl medga, førend Ieg Erlanger myne forstrackte penge, Daa uyl der tenckiis paa myddel, huor man Interim kan faa penge at contentere folckyd med.
Heer taliis uell om Store poster, som man haffuer att foruente, Mens ded er att befrychte, Att, naar Ieg tager myne 87 tussind och nogle hundryd daler forstrackte penning derfra, Daa Skal

den Inted kunde naa tyl, Aldenstund fraa den tyd, folckiid bleff siist affbetaald, yntiil Paske, naar contributionen formodis at Indkomme, wiil medga 100 och 25 tussind daler.
Huorfor, saframdt Penge dertiil Skal optagis tyd epther anden, Epthersom Contributionen wdebliiffuer, Daa uyl dertiil Menige Riigens Raadtz forsyckering, att sliigdt skall uerre mig och Cronen y alle made wden Skade [1]). Vale. Hadersleff hus den 6 Ia: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse af brev 252/4

Til Christian Friis.
Om nødvendigheden af, at Rigsraadet skaffer pengemidler tilveje i mellemtiden, før skatten til foråret indkommer. — Geh. Ark.

Efterdi man ingen vished kan gøre sig på bidraget, som til folkenes underholdning vil medgå, førend jeg erlanger mine forstrakte penge, da vil der tænkes på middel, hvor man i mellemtiden kan få penge at tilfredsstille folket med.
Her tales vel om store poster, som man haver at forvente, mens det er at befrygte, at, når jeg tager mine 87.000 og nogle hundrede daler forstrakte penge derfra, da skal den intet kunne nå til, aldenstund fra den tid, folket blev sidst afbetalt, indtil påske, når bidraget formodes at indkomme, vil medgå 125.000 daler.
Hvorfor, såfremt penge dertil skal optages tid efter anden, eftersom bidraget udebliver, da vil dertil menige rigets råds forsikring, at sligt skal være mig og kronen i alle måde uden skade [1]). Farvel. Haderslev hus den 6. januar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 253/4 * 8. januar 1639

Til Christian Friis.
Da Fru Ellen Marsvin har undskyldt sig med Sygdom for at møde i Kolding, skulle Kansleren og Marsken skriftligt underrette hende og hendes Søskende om Kongens Klagepunkter mod Datteren Kirstine Munk med Fordring paa Erklæring fra dem inden Herredagen. — Kgl. Bibl.

[1]) 7. Jan. afgav Rigsraadet i Kolding den Betænkning, at Riget skulde betale Kongen Renten af hans Laan; dog begjæredes der, at de Lensmænd, der ikke allerede havde ladet levere Halvparten af Skatten, skulde drages til Ansvar. Allerede d. 4. Jan. havde det samtykt i en Kornskat (Rigens Raads Breve Fasc. 50), og d. 18. Jan. udgik fra Haderslev aabne Breve om saavel en Kornskat som en Pengeskat (Sjæll. Tegn. XXVI, 366. 384).

Side 204

Fortsat brev 253/4

Epthersom dig Nocksom bekendt er, huad diig Och Riigens Mars [1]) befahliid Er at tale med Otte Marsuyn och hans tuende søstre [2]) Om fru kyrstens optog, Och ieg aff dig fornommid haffuer, at fru Ellen for Syn suaghed skii[l]d inted haffuer kundt møde y kolding, Daa eptherdi ieg er uys pa, at fru Ellen skal anuende samme vndskylding, om Endskøndt Bade du, Riigens Maars Och et paar dertyl uar y Nyborre [3]) och sende bud [4]) tiil hinder, at hun skulle komme tyl Eder. Tii hun ued uell, at ded tyener inted y hinders kraam, At Riigens Raad haffuer at tale med hynder och hiinders Sysskynd pa myne uegne.

Huorfor ded er best, att y hynder sauel som dy andre myn mening Skriifftlig lader uyde, Och att dy inden herredagen dem derpa Erkleerer, huilckiid ued underskedtlige herremend skal framskyckis, Paded ingen kan Alligere ignorantiam. Tii ded er Ieg uys paa, att, om Endskøndt du och Riigens Maars forretter derris commission, Da skal Icke allene fru Ellen, mens ochsa Søsteren holde ded hyemmeligdt, sa lenge mueligdt Er, Mens ochsa Sette en Løiien dertyl, at ded ynted haffuer uerrid derom, at Raadyd haffuer taliid med dem Om, Isønderlighed mens ded Er heer tiil hoffue sa Stylle derom. Vale. Aff Hadersleffhus den 8 Ianuarij Anno 1639.
Christian.
Den homunchulus [5]) Er hiidkommen, och uyl ieg nest

Oversættelse af brev 253/4 fortsat

Eftersom dig noksom bekendt er, hvad dig og rigets marsk [1]) befalet er at tale med Otte Marsvin og hans tvende søstre [2]) om fru Kirstens optog, og jeg af dig fornummet haver, at fru Ellen for synsvaghed skyld intet haver kunnet møde i Kolding, da efterdi jeg er uis på, at fru Ellen skal anvende samme undskyldning, om endskønt både du, rigets marsk og et par dertil var i Nyborg [3]) og sende bud [4]) til hende, at hun skulle komme til eder. Thi hun ved vel, at det tjener intet i hendes kram, at rigets råd haver at tale med hende og hendes søskende på mine vegne.
Hvorfor det er bedst, at i hende såvel som de andre min mening skriftlig lader vide, og at de inden herredagen dem derpå erklærer, hvilket ved underskedelige herremænd skal fremskyndes, på det ingen kan alligere ignorantiam (påberåbe sig uvidenhed). Thi det er jeg uis på, at, om endskønt du og rigets marsk forretter deres commission (hverv), da skal ikke alene fru Ellen, men også søsteren holde det hemmeligt, så længe muligt er, men også sætte en løgn dertil, at det intet haver været derom, at rådet haver talt med dem om, især når det er her til hove så stille derom. Vale (farvel). Af Haderslevhus den 8. januar anno 1639.
Christian.
Den homunculus [5]) er hidkommen, og vil jeg næst

[1]) Jørgen Urne.
[2]) Ellen og Helvig Marsvin. Den sidste af disse var Enke efter Gude Galde († 1626) og ejede Nørlund.
[3]) Fru Ellens Gaard Ellensborg (nu Holckenhavn) ligger nær ved Nyborg.
[4]) Orig. har: bub.
[5]) Ovenfor S. 23 er udtalt den Formodning, at Kongen ved „Homunculus“ betegner Axel Urup, og dette bekræftes ved, at vi se Kongen 10. Januar drage til Snoghøj for at bese Stedet, „hvor Jyllands By og Befæstning skulde funderes“ (hans Dagbog i Danske Saml. V, 74), idet det baade i og for sig er højst sandsynligt, at Ingeniøren Axel Urups Nærværelse netop har givet Anledning til denne Udflugt, og hans Tilstedeværelse ogsaa udtrykkelig stadfæstes af Koldinghus Lens

Side 205

Fortsat brev 253/4 * 8. januar 1639

gudz hiielp y morgen Epthermyddag uerre med hannem pa koldinghus [1]).
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tyl hande.

Oversættelse af brev 253/4 forsat

Guds hjælp i morgen eftermiddag være med ham på Koldinghus [1]).
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 254/4 * 11. januar 1639

Til Christian Friis.
Kongen beder ham om at sende sig nogle af sine ældre Almanakker, da han skal bruge dem til en Skrivelse, han skal opsætte til Ellen Marsvin, hvilken Skrivelse han lover at sende ham til Afskrivning. — Kgl. Bibl.

Epthersom Ieg talede med dig y afftis Om fru Ellens dondt, att ieg siielffue uylle skriiffue hynder til, Daa Eptherdi Ieg inted y samme sag fundamentaliter kan tilskriffue, vdenad Ieg haffuer myne Almenacke ved handen [2]), Huorfor du mig dem skaldt lade tylkomme. Naar breffuid tiill frue Ellen Er ferdigdt, daa uyl Ieg tylskycke dig breffuid, førend Ieg ded forsegler, med Almenackerne, att du aff breffuid kandt tage copiam tilatt demonstrere hiinders Syskind, naar dy ankommer, huad myn mening Er. Vale. Aff hadersleffhus [3]) den 11 Ianu: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse af brev 254/4 * 11. januar 1639

Til Christian Friis.
Kongen beder ham om at sende sig nogle af sine ældre almanakker, da han skal bruge dem til en skrivelse, han skal opsætte til Ellen Marsvin, hvilken skrivelse han lover at sende ham til afskrivning. — Kgl. Bibl.

Eftersom jeg talte med dig i aftes om fru Ellens dondt (skade/ulykke), at jeg selv ville skrive hende til, da efterdi jeg intet i samme sag fundamentaliter (grundlæggende) kan tilskrive, uden at jeg haver mine almanakker ved hånden [2]), hvorfor du mig dem skal lade tilkomme. Når brevet til frue Ellen er færdigt, da vil jeg tilsende dig brevet, førend jeg det forsegler, med almanakkerne, at du af brevet kan tage copiam (kopi) til at demonstrere (vise) hendes søskende, når de ankommer, hvad min mening er. Vale (farvel). Af Haderslevhus [3]) den 11. januar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

---

[1]) 9. Jan. kom Kongen til Kolding (Danske Saml. V, 73).
[2]) Talen er om de Skrivkalendere, hvori Christian IV plejede at gjøre alle Slags Optegnelser, og der menes de for Aarene 1628 og 1629, da Kongen ved Hjælp af dem vilde godtgjøre, at han ikke var Fader til Kirstine Munks yngste Datter, Dorothea Elisabeth (jvfr. Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Hist. I, 31. XIX). Hans Dagbog for 1629 (som dog kun kjendes i Afskrift), viser endnu tydelig, hvorledes han senere har gjort Regnestykket op (Danske Saml. V, 59. 62. 68).
[3]) 11. Jan. var Kongen kommen tilbage fra Kolding til Haderslev (Danske Saml. V, 74).

Side 206

Brev 255/4 * Efter 11. januar 1639 [1])

Til Christian Friis.
Kongen sender ham Kopi af sit Brev til Ellen Marsvin, hvori han erklærer, at han ikke er Fader til Kirstine Munks yngste Datter. Fru Ellens Søskende maa gjerne tage Barnet til sig, naar de betale, hvad det har kostet, siden det kom fra Dalum. — Kgl. Bibl.

Epthersom diig och Riigens Maars befahliid Er att proponere Otthe Marsuyn och hans søster fru Heluyg ded, som myn mening Er om fru kyrstens Øngste datter, Daa fiinder du her nedenfor copie aff ded, som ieg med egen hand y samme sag haffuer skreffuid fru Ellen tyl. Kere Ellen, du uest dig udenthuiffuel nocksom at Errindre, Huad Chanseleren H: Christian friis och Riigens Maars med dig pa myne uegne forgangen herredag y kolding taliid haffuer, Och du sammetyd inted uylle anderledis diig erklere, End att du inted uyder Om din datters vnge [2]) tale, huorudoffuer ieg bleff forarsagid samme gode herer pa Ny at befahle, at dy diig med dyn Broder och søster skulle henad koldyng forskryffue Och deer lade Eder uyde myn mening y samme sag, aldenstund ieg inted skytter, enten du taler, piiber eller sønger om samme Horunge. At du nu for dyn Skrøbelighed skyld vndskyl-

Oversættelse af brev 255/4

Til Christian Friis.
Kongen sender ham kopi af sit brev til Ellen Marsvin, hvori han erklærer, at han ikke er fader til Kirstine Munks yngste datter. Fru Ellens søskende må gerne tage barnet til sig, når de betaler, hvad det har kostet, siden det kom fra Dalum. — Kgl. Bibl.

Eftersom dig og rigets marsk befalet er at proponere (fremholde for) Otte Marsvin og hans søster fru Helvig det, som min mening er om fru Kirstens yngste datter, da finder du her nedenfor copie (kopi) af det, som jeg med egen hånd i samme sag haver skrevet fru Ellen til. Kære Ellen, du ved dig uden tvivl noksom at erindre, hvad kansleren H: Christian Friis og rigets marsk med dig på mine vegne forgangen herredag i Kolding talt haver, og du sammetid intet ville anderledes dig erklære, end at du intet ved om din datters unge [2]) tale, hvorudover jeg blev forårsaget samme gode herrer på ny at befale, at de dig med din broder og søster skulle henad Kolding forskrive og der lade eder vide min mening i samme sag, aldenstund jeg intet skytter, enten du taler, piber eller synger om samme horunge. At du nu for din skrøbelighed skyld undskyl-

[1]) Brevet bærer Datum 9. Jan., og den deri indførte Skrivelse til Ellen Marsvin angives at være fra 10. Jan., men begge Dateringer synes urigtige. For det første kan Kongen jo ikke godt i det ældre Brev omtale, hvad han „har skrevet“ i Brevet fra den følgende Dag. For det andet forlod han, som ovenfor bemærket, Haderslev 9. Jan. og kom først tilbage 11. Jan., saa at i hvert Fald Brevet af 10. Jan. ikke være skrevet paa Haderslevhus; men det er tillige ganske usandsynligt, at det af 9. Jan. skulde være skrevet her, da Kongen netop denne Dag drog til Kolding, hvor han traf Kansleren, og saaledes kunde spare sin Brevskrivning. Endelig synes det at fremgaa med Sikkerhed af begge Breve, at de ere yngre end Brevet Nr. 254 af 11. Jan., thi de Almanakker, som han i dette beder om at faa, ere benyttede til Udarbejdelsen af Skrivelsen til Ellen Marsvin, og han sender dem derfor efter Løfte tilbage til Kansleren tilligemed Kopien.
[2]) Her mangler et Ord: vilde eller kunde.

Side 207

Fortsat brev 255/4 * Efter 11. januar 1639

diger diig sammestedtz att møde, ded ladder ieg staa derhen. Mens paded samme sag inted for den skyld lenger skulle opholdis, Och sanden dog uyl herfor Engang kan Erlange Victorien [1]), Daa haffuer ieg diig hermed Skriifftlig och dyn Broder och syster mundtlig ued Chanseleren H: Christian friis och Riigens Maars Sagsens rette beskaffenhed uilled lade wyde, huorued ieg achter at leffue och døe. Ded er klaarer end Solen om myddagen, At dyn datter fyck den Horunge, uy dragis om, Egidij dag [2]) Anno 1629. Naar man nu regner 40 ugger tylbage fra samme dag, som alle kui[n]dfolck y werden tylregnis fra vndfangelssen indtil fødselen, Da kandtu eller ingen, der leffuer, med Ehren Siige, Miig at haffue uerrid paa

dy steder, som dyn datter waar, dentyd hun bleff med Samme vnge. Kandtu nu beuysse ded anderledis at uerre, da haffuer du wunden Spiil, Mens slager diig ded feiil, Daa dragiis uy uyst derom, at du understodtz diig at gørre mig wiis, att ded uar myn datter, och dermed sette mig, som nest gud din høiieste Øffrighed [3]), et par Ørren [4]) An. Befahlendis hermed Sagen under den Allerhøiiestis uydere Direction, som for syn Egen Ehris skyld uel rammer dig, nar tyd Er.
Aff hadersleffhus den 10 Ianu: Anno 1639.
Naar Nu dette bemelthe forrettid Er, Daa skall ded Staa Otte Marsuyn och hans søster frii for att lade hente Horungen tyl siig, naar dy Erlegger ded, som densamme haffuer kost, Syden den haffuer uerriid fraa daalum [5]).

Oversættelse af brev 255/4 * Efter 11. januar 1639

diger dig sammesteds at møde, det lader jeg stå derhen. Mens på det samme sag intet for den skyld længer skulle opholdes, og sanden (sagen) dog vil herfor engang kan erlange victorien (sejren) [1]), da haver jeg dig hermed skriftlig og din broder og søster mundtlig ved kansleren H: Christian Friis og rigets marsk sagens rette beskaffenhed villet lade vide, hvorved jeg agter at leve og dø. Det er klarere end solen om middagen, at din datter fik den horunge, vi drages om, Egidii dag [2]) anno 1629. Når man nu regner 40 uger tilbage fra samme dag, som alle kvindfolk i verden tilregnes fra undfangelsen indtil fødselen, da kan du eller ingen, der lever, med æren sige mig at have været på de steder, som din datter var, den tid hun blev med samme unge. Kan du nu bevise det anderledes at være, da haver du vundet spil, mens slår dig det fejl, da drages vi vist derom, at du understod dig at gøre mig vis, at det var min datter, og dermed satte mig, som næst Gud din højeste øvrighed [3]), et par ører [4]) an. Befalendes hermed sagen under den allerhøjestes videre direction (styrelse), som for sin egen æres skyld vel rammer dig, når tid er.
Af Haderslevhus den 10. januar anno 1639.
Når nu dette bemeldte forrettet er, da skal det stå Otte Marsvin og hans søster frit for at lade hente horungen til sig, når de erlægger det, som den samme haver kostet, siden den haver været fra Dalum [5]).

_____

[1]) Her er en lille Fejl i Ordforbindelsen. Maaske man, som gjort i Suhms Nye Saml. I, 121, bør indskyde Ordet „som“ efter „Sanden“.
[2]) o: 1. Septbr.
[3]) Her mangler Ordet: er.
[4]) Jvfr. Christian IV’s Udtryk i et Brev fra 1635 til Ellen Marsvin: „Om jeg var saa gal at gjøre det, du begjærer, da havde Verden ikke alene Aarsag til at male mig med en Hat paa, mens med to Øjne behængte med to Briller“ (Suhms Nye Saml. I, 112). Dette Brev vil blive optrykt i et Tillæg til denne Udgave.
[5]) Dorothea Elisabeth blev i Febr. 1637 sendt til en Kjøbmand ved Navn Lorens Horstmann i Hamborg, som, efter hvad der

Side 208

Fortsat brev 255/4 * Efter 11. januar 1639

Almenackerne sender ieg diig herhuos ygen, Om y maa skee kan haffue dem uyder att bruge. Vale. Aff Hadersleffhus den 9 Ianu: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse af brev 255/4 *

Almanakkerne sender jeg dig herhos igen, om I måske kan have dem yder (yderligere) at bruge. Vale (farvel). Af Haderslevhus den 9. januar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: Christian Friis til hænde.

Brev 256/4 * 22. januar 1639

Til Frederik Markdanner og Falk Gjøe.
Kongen erklærer sig utilfreds med Ellen Marsvins undvigende Svar paa hans Skrivelse og fordrer en bestemt Udtalelse af hende, da han ellers vil indstævne hende og hendes nærmeste Slægt for Herredagen. — Samtidig Afskr. [1]) i Geh. Ark., Dok. ang. Ellen Marsvin Nr. 2.

Medt Frue Ellen Marssuins Erklæring, Friderich Marckedan och Falck Giøe giffuen [2]), Er Ieg gandsche Indtett Contant, Aldt den Stundt hun Indtett suarer till dett, Som min schriffuelsse [3]) Omformelder. Att hun Setter I Sidt Swar, Att huerchen hun eller hindis haffuer I Sinde Att tale om Same Sag, Dett haffuer Ieg lenge merckt, Att hun mett hindjs wel schulle vere tilfreds Att forttysche [4]) Sagen, Imedens Ieg leffuer, Paa dett dy, Som min Døedt Affleffuer [5]), Siiden kunde Siige, Sig Indtett Att haffue tordt Tale derom I min tiidt, Mens nu var dett tiidt Att

[1]) Afskriften bevidnes af Frederik Markdanner og Falk Gjøe Henriksen at være en rigtig Kopi. Dens Bestemmelse fremgaar af Udskriften: „Frue Ellene Marsuin vdj Egenhaandt Att thillstillie".
[2]) Hendes Svar paa Kongens Skrivelse, der er optagen i det foregaaende Brev, hvilken de to nævnte Adelsmænd bragte hende paa Dalum 18. Januar (Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VII, 138).
[3]) Brevet Nr. 255.
[4]) Rimeligvis en Fejlskrift af Afskriveren for: fortyste ɔ: tie ihjel.
[5]) ɔ: overlever.

Side 209

Fortsat brev 256/4 * 22. januar 1639

tale derom. Huorfore Ieg Nu will haffue en Ende derpaa, Paa dett Att huerchen hun Eller hindjs kandt fuldbringe dett, Som hun for thu Aar Siiden paa Anderschow Slodt I egen Perssoen Tordte Anmoede mig [1]). Och schal hun entten Siige Ney Eller Ia Till min schriffuelsse Eller och forwendte en Steffning Till førstkomende herredage Offuer hinder, hindis Datter, Broeder och Søster, Ordt fra Ordt Effter min schriffuelssis Indtholdt. Actum Hadersleffhuss den 22 Ianuarij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Friderich Marckedan [2]) Och Falch giøe [3]) Tilhende.

Oversættelse af brev 256/4 * 22. januar 1639

tale derom. Hvorfor jeg nu vil have en ende derpå, på det at hverken hun eller hendes kan fuldbringe det, som hun for to år siden på Antvorskov slot i egen person tordte anmode mig [1]). Og skal hun enten sige nej eller ja til min skrivelse eller og forvente en stævning til

førstkommende herredage over hende, hendes datter, broder og søster, ord fra ord efter min skrivelses indhold. Actum (forhandlet) Haderslevhus den 22. januar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Frederik Markdanner [2]) og Falk Gjøe [3]) til hænde.

Brev 257/4 * 8. februar 1639

Til Rentemestrene.
Om ugyldige Penge, som ere komne fra Toldkisten i Helsingør og skulle ombyttes; om en Forhøjelse af Lensafgifterne for at bringe Ligevægt mellem Indtægt og Udgift; om Forandring ved en Guldvandkande. — Geh. Ark.

Herhuos haffuer y En hab unde daler at Emphange [4]), som Hans Boiissøn beretter att haffuer werrid yblandt dy 99 tussind daler, som aff tolkysten y helssingør kam henad kyl, Huilcke tolleren, som dem haffuer framskyckid, skall tage tiil siig ygen och skaffe andre derfor igen, Mens dy

[1]) Jvfr. ovfr. S. 99 f.
[2]) Frederik Markdanner til Søgaard, en ældre Broder til den i forrige Bind (S. 146) omtalte Hans M., havde ligesom denne i sine unge Dage studeret i Udlandet (Ny kirkehist. Saml. II, 523. Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. III, 284). 1616—20 var han ansat i det danske Kancelli (Grundtvig, Meddelelser fra Rentek. Arch. 1872 S. 162). En Tid lang ejede han Langesø. Han døde 7. Juli 1639 i en Alder af 46 Aar (Bendz, Rønninge og Rolfsted Sogne S. 15. 63 ff. Hansen, Danske Ridderborge 1876, S. 162 ff.).
[3]) Falk Henriksen Gjøe til Hvidkilde, f. 1602 † 1653.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 194.

Side 210

Fortsat brev 257/4 * 8. februar 1639

kobber daler skall hannem inted igen leffueris, Om hand Endskøndt skaffer andre derfor igen, ty ellers stycker hand dem dog yblandt dy penge igen, som hand leffuerer y kammerid, naar hand Seer syn leiilighed dertyll.
Der skall aff Eder mig tilsendis En designation paa all den Slagss Myndt, som Inted full gengse Er, paa ded tollerne y danmarck och Norrie siig derfor waare kan.
Epthersom Ieg talede med dyg, Iørgen wynd, der du syst warst heer till stede, Om Lehnens forhøiielsse, Och du waarst y den mening, att Riigens Raad uell fandt paa myddell til att afflegge kronens geld, den forhøiielsse foruden, Daa, Eptherdi derom Er taliid Nu y ty Aar, Och ded inted lader siig ansee, att Sliigdt Skeer, førend att dy seer, att ded Er Alwor, Huorfor y skall anuende Eders største flyd, Att y saledis setter altyng, att kronens Indtecht Och vdgiifft kan gaa tillyge Op med hiinanden [1]).
Der fyndis Ochsaa herhuoss En wandkande aff guld med En lyden hane, som man lader wandyd ygennom, Huilcken deraff skall tagis, Och y den Steed Settis En kraagid Snaabel, som der Er paa alle gemeene wandkander. Aff Hadersleffhus Den 8 februarij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiill hande [2]).

Oversættelse af brev 257/4 * 8. februar 1639

kobberdaler skal ham intet igen leveres, om han endskønt skaffer andre derfor igen, thi ellers stikker han dem dog iblandt de penge igen, som han leverer i kammeret, når han ser sin lejlighed dertil.
Der skal af eder mig tilsendes en designation (fortegnelse) på al den slags mønt, som intet fuld gengse er, på det tolderne i Danmark og Norge sig derfor vare kan.
Eftersom jeg talte med dig, Jørgen Vind, der du sidst varst her til stede, om lehnets forhøjelse, og du varst i den mening, at rigets råd vel fandt på middel til at aflægge kronens gæld, den forhøjelse foruden, da, efterdi derom er talt nu i ti år, og det intet lader sig anse, at sligt sker, førend at de ser, at det er alvor, hvorfor I skal anvende eders største flid, at I således sætter alting, at kronens indtægt og udgift kan gå tillige op med hinanden [1]).
Der findes også herhos en vandkande af guld med en lyden hane, som man lader vandet igennem, hvilken deraf skal tages, og i den sted sættes en kraget snabel, som der er på alle gemene vandkander. Af Haderslevhus den 8. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde [2]).

Brev 258/4 * 12. februar 1639

Til Rigsraadet.
Dets Betænkning forlanges angaaende et Forslag fra kejserlig Side om at afstaa Pommern som Pant til Sverige. — Geh. Ark.

[1]) Den 3. Decbr. 1638 havde Kongen under Henvisning til, at Rigets daglige Indtægt, som det Aar for Aar viste sig, ikke kunde forslaa til Holmen og andre nødvendige Udgifter, befalet Rentemestrene, at de efter den Ed, de havde svoret ham, skulde „sætte“ Kronens Len og Indkomst, være sig imod hvem det være vilde, saa vel som al Told undtagen den i Sundet „os selv tilhørende“, saa at man uden nogen Skrupleren kunde holde det daglige Folk og ikke altid behøvede at forvente Kontributioner (Sjæll. Tegn. XXVI, 364).
[2]) Modtaget 12. Febr.

Side 211

Fortsat brev 258/4 * 12. februar 1639

Arsagen, huorfor uy Riigens Raad paa denne tyd Nadigst tyl oss haffuer laadiid kalle, Er dénne, At Eptherdi den keysserlige Vice Chanseler, graff kuurdtz, haffuer oplaadt syn commission tyl worris Raad och tyenere, graff Penss, vdaff arsag, att hand fornam, att uy haffde begiiffuid os hiid y Riigid, Och hand oss saa hastiig inted kunde følge,
Huorfor forbenente graff Penss siig heer huos siig haffuer yndstillit Och bracht for, Att keysserens Intention derhen war dirigerit,
Om oss syntis, att man dermed kunde Erlange En Redliig friid, da uylle hand affstaa Suerrigis krone ded fyrstendom Pommeren tyl Ett brugeliig Pandt saa lenge, Indtyl ded Rømmiske Riige dedsamme Indløste for 8, 10, Iaa, Om den summa Inted kunde tylstrecke, for 18 Myllion daler.
Daa, Eptherdi Os for mange wychtige arsager skiild Inted anstaar Att gørre sliigge forslag, Som kan geraade Oss och worris Eptherkommere tyl præiuditz y mange Maader, Daa uylle uy Nadiigst, att Riigens Raad Oss derris vnderdanigste betenckende deroffuer skall laade forstaa [1]).
Actum københaffuen den 12 Februarij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Proposition, Som Riigens Raad den 12 februarij Anno 1639 Skall forredragiis.

Oversættelse af brev 258/4 * 12. februar 1639

Årsagen, hvorfor vi rigets råd på denne tid nådigst til os haver ladet kalde, er denne, at efterdi den kejserlige vicekansler, grev Kurtz, haver opladt sin commission (hverv) til vores råd og tjenere, grev Pens, udaf årsag, at han fornam, at vi havde begivet os hid i riget, og han os så hastig intet kunde følge,
Hvorfor forbenævnte grev Pens sig her hos sig haver indstillet og bragt for, at kejserens intention (hensigt) derhen var dirigerit (rettet),
Om os syntes, at man dermed kunde erlange en redelig fred, da ville han afstå Sveriges krone det fyrstendømme Pommern til et brugeligt pant så længe, indtil det Rømmiske (Tysk-romerske) rige det samme indløste for 8, 10, ja, om den summa intet kunde tilstrække, for 18 myllion daler.
Da, efterdi os for mange vigtige årsager skyld intet anstår at gøre slige forslag, som kan geråde os og vores efterkommere til præiuditz (skade/forfang) i mange måder, da ville vi nådigst, at rigets råd os deres underdanigste betænkning derover skal lade forstå [1]).
Actum (forhandlet) København den 12. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Proposition, som rigets råd den 12. februar anno 1639 skal foredrages.

Brev 259/4 * 12. februar 1639

Til Rentemestrene.
Hvis Nikkel Kock strax leverer et Parti Hamp paa Holmen, skal han i Løbet af et Par Dage faa 9000 Dlr. Kongen spørger, hvem der kan bruges som Proviantskriver, medens den nuværende opgjør sit Regnskab. — Geh. Ark.

[1]) Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 104 ff.

Side 212

Fortsat brev 259/4 * 12. februar 1639

Saaframdt welbyrdig Nyckell kock strax uyl leffuere En Party haamp paa holmen, daa skall hand inden En dag eller tou bekomme Ny tussind daler.
Y skall laade mig uyde, huem man kan bruge y laawers Eskelsøns sted, ymens hand gør siit Regenskab klaardt.
Køben haffuen Slott den 12 febru: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse af fortsat brev 259/4 * 12. februar 1639

Såfremt velbyrdige Nikkel Kock straks vil levere et parti hamp på Holmen, da skal han inden en dag eller to bekomme 9.000 daler.
I skal lade mig vide, hvem man kan bruge i Lauers Eskelsøns sted, imens han gør sit regnskab klart.
Københavns Slot den 12. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 260/4 * 13. februar 1639

Til Rentemestrene.
Proviantskriveren skal opgive, hvor megen Rug der bruges om Aaret til Hofholdningen paa Kjøbenhavns Slot, Holmen, Flaaden og Børnehuset, samt hvor meget deraf kan males paa to Møller i Kjøbenhavn. Der skal gjøres Forsøg paa at fede Svin med Rugklid.
Proviantskriveren skal adspørges om, hvorfor han er vedbleven med at lægge Korn paa et Loft, hvor der er kommet Orme. — Geh. Ark.

Aff lauers Eskelssøn skall Erfahris, huor megen Rue om Aarid medgar paa Hoffholdingen, Naar den heer holliis, Item tiil holmen, fladen och Børnehussens fornødenhed, Saoch huor megiid deraff kan maaliis heer paa wester Møllen Och den offuerbleffu[e]n weermølle. Och Eptherdi der Nu Er opsaatt En stor Suynesty ued ded store briiggers tyl att sette suyn paa, som kan forteere Maasken, som der falder, Huormed suynen dog inted kan feediis, Mens naar man uyl haffue dem feede, daa maa spenderis En tønde korn Paa Styckiid, Huorfor skall haffuis y acht, Om man ycke kunde feede Suynen med ded kly, som groff sychtis aff Ruemelen, saat man kunde spaare kornyd Och dog feede suyn Och bekomme Beedre Brød, Huylckiid alsammen med En halff leest korn waar att forsøge.
Lauers Esskelsøn skall adspørris, huorfor hand haffuer continuerit att legge korn paa ded loff[t], som dy smaa Orme Er geraden paa, der hand dog haffuer lofftherom

Oversættelse af brev 260/4 * 13. februar 1639

Af Lauers Eskelssøn skal erfares, hvor megen rug om året medgår på hofholdningen, når den her holdes, item til Holmen, flåden og børnehusets fornødenhed, så og hvor meget deraf kan males her på Vester Mølle og den overblevne vindmølle. Og efterdi der nu er opsat en stor svinesti ved det store bryggers til at sætte svin på, som kan fortære masken, som der falder, hvormed svinene dog intet kan fedes, mens når man vil have dem fede, da må spenderis (bruges) en tønde korn på stykket, hvorfor skal haves i agt, om man ikke kunne fede svinene med det klid, som groft sigtes af rugmelet, så at man kunne spare kornet og dog fede svinene og bekomme bedre brød, hvilket tilsammen med en halv læst korn var at forsøge.
Lauers Eskelssøn skal adspørges, hvorfor han haver continuerit (fortsat) at lægge korn på det loft, som de små orme er gerådet på, der han dog haver lofter om.

Side 213

Fortsat brev 260/4 * 13. februar 1639

Nock att legge ded paa, Indtyl man kunde faa samme Orm aff samme lofft, som Inted skee kan, aldenstund lofftyd Er fuldt med korn
Køben haffuen Slott den 13 febru: Anno 1639.
Christian.
Imod klocken Er Ny, daa kan En aff Renteriid komme op med dy zeddel, som skal vnderskryffuis.
Udskrift: Rentemeisterne tyl hande.

Oversættelse af fortsat brev 260/4 * 13. februar 1639

Nok at lægge det på, indtil man kunne få samme orm af samme loft, som intet ske kan, aldenstund loftet er fuldt med korn.

Københavns Slot den 13. februar anno 1639.
Christian.
Imod klokken er ni, da kan en af renteriet komme op med den seddel, som skal underskrives.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 261/4 * 16. februar 1639

Til Rentemestrene.
Om de Forandringer, der skulle foretages med Forleningsvilkaarene. — Geh. Ark.

Wdi den forandring paa Lehnen, som befahliid Er at skulle forfattis [1]), Skall ded werre Ett aff dy første, som skal haffuis y acht,
Att alle lensmend, som Aulen haffuer, Skall tyl leggis wysse Bønder, som densamme kan driiffue, Epther Aulens størrelse. Dy andre alle [2]) skall settis paa Eckepenge, Epthersom Aadelen y huerdt land tager aff derris [3]), som dy inted bruger tyl derris Auuell.
Lehnene alle skall settis alle paa En wiiss affgiifft, Eptherdi Ingen haffuer Nogiid att Sende tiil hoffstaathens wnderholding.
Københaffuen Slott den 16 februarij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 261/4 * 16. februar 1639

Udi den forandring på lehnet, som befalet er at skulle forfattes [1]), skal det være ét af de første, som skal haves i agt:
At alle lensmænd, som avlen haver, skal tillægges visse bønder, som det samme kan drive, efter avlens størrelse. De andre alle [2]) skal sættes på afgift, eftersom adelen i hvert land tager af deres [3]), som de intet bruger til deres avl.
Lehnene alle skal sættes alle på en vis afgift, efterdi ingen haver noget at sende til hofstatens underholdning.
Københavns Slot den 16. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 262/4 * 17. februar 1639

Til Rentemestrene.
Om Midlerne til at fremskynde det ostindiske Skibs Afsejling. — Kgl. Bibl.

---

[1]) Se ovfr. S. 210.
[2]) Nemlig de Bønder, som altsaa ikke skulle drive Lensmandens Avling.
[3]) Her er underforstaaet eller glemt: Bønder.

Side 214

Fortsat brev 262/4 * 17. februar 1639

Eptherdi Eder bekendt Er, huorledis ded Ostindianske Skyb [1]), som man gerne saa Auanserit, kan naa siin laading Och gaa syn kaass,

Huorfor y Om samme leiilighed skall [2]) myg wyde Eders tancker. Myn mehning Er, Att saframdt dy Emphanger Bly for ty tussind daler, Och dy, som Blyed leffuere skall, bekommer paa handen 5000 dl. Och Resten, Naar Skyben gaar, Daa kommer Man Nock til Rette med samme vdredning. Ieg kan inted yndbylde mig, huorledis ded gaar tiil, att samme skyb stackyd syden haffde syn vdredning Och waar ud y Søen paa weiien henad Ostindien Och nu kan haffue breck for altyng. Den Seebe Och thoback, som forhanden Er, skall forhandliis, ded beste Skee kan.
Københaffuen Slott den 17 februarij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af fortsat brev 262/4 * 17. februar 1639

Efterdi eder bekendt er, hvorledes det Ostindiske skib [1]), som man gerne så avanceret (fremmet), kan nå sin ladning og gå sin kos (kurs),
Hvorfor I om samme lejlighed skal [2]) mig vide eders tanker. Min mening er, at såfremt de anfanger (modtager) bly for 10.000 daler, og de, som blyet leverer skal, bekommer på hånden 5.000 daler. Og resten, når skibet går, da kommer man nok til rette med samme udrustning. Jeg kan intet indbilde mig, hvorledes det går til, at samme skib stakket (standset) siden havde sin udrustning og var ude i søen på vejen henad Ostindien og nu kan have bræk for alting. Den sæbe og tobak, som forhånden er, skal forhandles, det bedste ske kan.
Københavns Slot den 17. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 263/4 * 28. februar 1639

Til Rentemestrene.
Der skal udbetales en polsk Musikant 50 Dlr. — Rentek. Ark., Bilag t. Rentemestr. Regnsk. 1636—37.

Rentemeisterne skall laade giiffue En Pollenske musykandt 50 daler, som haffuer waarid paa y myt kammer med dy nysankommen Italianske Sanger [3]).
Croneborg den 28 febru: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tyll hande.

Oversættelse af brev 263/4 * 28. februar 1639

Til Rentemestrene.
Der skal udbetales en polsk musikant 50 daler, som haver været på i mit kammer med de nysankomne italienske sangere [3]).
Kronborg den 28. februar anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

---

[1]) I Slutningen af Aaret 1639 afsejlede to Skibe til Ostindien, nemlig Christianshavn, ført af Villum Leiel, og Solen, ført af Klavs Rytter. Det sidste Skib blev kjøbt til denne Expedition. Slange S. 982. 1029. Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535—1700 S. 166.

[2]) Her mangler Ordet: lade.

[3]) Vedlagt Kvittering af 28. Febr. 1639 af Kongens Kapelmester Jacob Ørn for Modtagelsen af 50 enk. Dlr. paa den polske Musikant Johannes Betrouirs(?) Vegne.

Side 215

Brev 264/4 * 1. marts (?) 1639

Til Rentemestrene.
Penge sendes til Renteriet og Faktoren Francis Gordon i Danzig til erstatning for hans udgifter i Polen. Der bør ansættes en anden tolder i Helsingør. — Geh. Ark.

Disse 3500 daler sendis fram y Steeden for dy Penge, som Pether Musfeldt [1]) fyck aff Rentheriid [2]), Saoch tiill att gyffue Gordon for den forthering, hand haffuer giiordt, dentyd hand waar henskyckid Paa Syste Riixdag y Pohlen. Aff Croneborg den 29 febru: [3]) Anno 1639.
Christian.
Heer wyl werre En anden toller [4]), Om ded skall gaa Rett tyll. Denne Er dem megiid for Sleett, ysønderlighed mens tollen aff alle paa En Maaner skall Oppeberris.
Udskrift: Renthemeysterne til hande.

Oversættelse af brev 264/4 * 1. marts (?) 1639

Til Rentemestrene.
Penge sendes til renteriet og faktoren Francis Gordon i Danzig til erstatning for hans udgifter i Polen. Der bør ansættes en anden tolder i Helsingør. — Geh. Ark.

Disse 3.500 daler sendes frem i stedet for de penge, som Peter Motzfeldt [1]) fik af renteriet [2]), så og til at give Gordon for den forplejning, han haver gjort, den tid han var henskikket på sidste rigsdag i Polen. Af Kronborg den 29. februar [3]) anno 1639.
Christian.
Her vil være en anden tolder [4]), om det skal gå ret til. Denne er dem meget for slet, især når tolden af alle på en måned skal oppebæres.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 265/4 * 1. marts (?) 1639 [5])

Til Frederik Urne.
Et brev skal besørges til Skåne. På den ny vej mellem Københavnsvejen og Frederiksborgvejen skal der anbringes milepæle. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Handelsmand i Kjøbenhavn, jvfr. forrige Bind S. 235.
[2]) 27. Febr. fik Peter Motzfeldt 3000 Rdl. til Indkjøb af Vin paa Rhinstrømmen til Kongens Behov (Rentemestr. Regnsk.).
[3]) Nærmest ligger det vel at formode, at Brevet er skrevet Dagen efter d. 28. Febr., idet Kongen har glemt, at denne Dag i Aaret 1639 hed 1. Marts. I Følge Kongens Dagbog var han i Februar kun fra d. 13. til d. 15. paa Kronborg og kom der først igjen i Slutningen af April (Danske Saml. V, 75. 78), men han kan jo godt have glemt at notere et Besøg.
[4]) I Følge Sundtoldregnsk. var Herman Holst (eller Holstein) den eneste Tolder efter Villum Mortensens Død, der indtraf 1637. Valget faldt paa Gødert Braem, se Brevet af 15. Marts 1639.
[5]) Brevet er i Kopibogen indført mellem Breve af 29. Dec. 1638 og 6. Febr. [ɔ: Marts?] 1639. Om Datum gjælder det samme som ved det foregaaende Brev.

Side 216

Fortsat brev 265/4 * 1. marts (?) 1639

Dette herhoesføyede breff skall Strax Sendis offuer till Skaane. Paa dend ny wey, som er giort imellom Kiøbenhaffns [1]) och Frederichsborgh wey, skall Settis Stolper paa huer halff miell, saa langt Croneborger lehn Sig Strecker. Croneborgh dend 29 Februarij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af forsat brev 265/4 * 1. marts (?) 1639

Dette herhosføjede brev skal straks sendes over til Skåne. På den nye vej, som er gjort imellem Københavnsvej [1]) og Frederiksborgvej, skal sættes stolper på hver halv mil, så langt Kronborg len sig strækker. Kronborg den 29. februar anno 1639 [2]).

Brev 266/4 * 6. marts (?) 1639

Til Frederik Urne.
Om en Kiste, der skal forfærdiges til Hvælvingen paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skalltt befale hans Snedecker, att hand skall giøre dend kiiste, Som Skall paa Frederichsborgh i huelningen, tre allen och to allen breed och dyb. Samme kiiste Skall Sammensettis och beslaes inde i Samme huelningh, och kand Samme Snecker med Caspar Fincke, imidler tiid dend Sammen Settis och beslaes, haffue deris gang igennom kelderen, huor till nøggelen till huelningen findis herhoes. Dend lange hoffuetnøgell till kielderen haffuer Caspar Fincke. Frederichsborgh dend 6 Februarij [3]) Anno 1639.
Dend [4]) kiiste, Som Skall giøris aff Hans Snedker och beslaes aff Caspar Fincke, Skall haffue dend lengde, som befalett er, mens bredden Skall ickun vere 7 1/2 quarteer och høyden 7 quarteer [5]).

Oversættelse af brev 266/4 * 6. marts (?) 1639

Du skal befalte hans snedker, at han skal gøre den kiste, som skal på Frederiksborg i hvælvingen, tre alen og to alen bred og dyb. Samme kiste skal sammensættes og beslås inde i samme hvælving, og kan samme snedker med Caspar Fincke, imidler tid den sammen sættes og beslås, have deres gang igennem kælderen, hvortil nøglen til hvælvingen findes herhos. Den lange hovednøgle til kælderen haver Caspar Fincke. Frederiksborg den 6. februar [3]) anno 1639.
Den [4]) kiste, som skal gøres af Hans Snedker og beslås af Caspar Fincke, skal have den længde, som befalet er, mens bredden skal ikkun være 7 1/2 kvarter og højden 7 kvarter [5]).

Brev 267/4 * 10. marts 1639

Til Frederik Urne.
Om forskellige Arbejder, der skulle udføres paa og ved Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Ved Kjøbenhavnsvejen maa vist menes Strandvejen. Om den ny Vej jvfr. ovfr. S. 176.
[2]) Modtaget paa Kronborg.

[3]) Datum er skrevet fejl, thi 6. Febr. var Kongen i Haderslev. Formodentlig skal der læses 6. Marts. Vist er det, at Hans Snedker (den oftere omtalte Hans Barchmann) 9. og 10. Marts var paa Frederiksborg.
[4]) Dette var skrevet paa en „Biseddel".
[5]) Modtaget paa Frederiksborg.

Side 217
Brev 267/4 * fortsat
Memoriall, huoreffter Frederich wrne Sig Skall rette.

1. Badstudammen [1] Skall Saaes med haffre.
2. Weyen imellom Koehaffuen och dyrehaffuen Skall broeleggis langs hen ad weedhaffuen.
3. Steengierdet ued wrtegaarsmandens lossemendte imoed koehaffuen skall forlengis, dersom det Slipper, indtill weedhaffuens port.
4. Bøckerens lossemendte skall flies, Saa at hand kand vere derudi.
5. Det gallerie paa pladzen skal hielpis, dersom kalcken er udfallen, oc Skall det wdhuggen werck med Steenfarffue anstrygis.
6. Steenuerckett paa brønden, som wandet kommer udi, skall med Steenkiitt foruaris, at det holder for vand, och dett nederste giøris med Semendt, Saaatt dett haffuer bistand [2].
7. Dend ort i Køeckenet, Som dend kam Staaer udi, Som mand Setter fisk i, Skall optagis och muris op med Semendt igien, Saaatt der kommer intett wand neder paa huelningen.
8. Frydenborg [3] skall hielpis, dersom dett giøris behoff, och skall Siden altiid een boe derudi och haffue Siin gang udaff dend port, Som gaaer ud till Tiikiøb [4], och ingen andenstedz.
9. Wollen omkring dend lille Stald indtill muren, som lucker pladzen, skall opsettis med ny Soder [5] och beleggis med eeneriis imellom huer tredie rey Soder.
10. Der Skall giøris tuende høehesser paa dend lille
11.

Oversættelse af brev 267/4 * 10. marts 1639
Memorial, hvorefter Frederik Urne sig skal rette.

1. Badstuedammen [1] skal tilsås med havre.
2. Vejen imellem kohaven og dyrehaven skal brolægges langs hen ad vedhaven.
3. Stengærdet ved urtegårdsmandens lodsejendom imod kohaven skal forlænges, dersom det slipper, indtil vedhavens port.
4. Bøckerens lodsejendom skal flyttes, så at han kan være derudi.
5. Det galleri på pladsen skal hjælpes, dersom kalken er udfaldet, og skal det udhuggede værk anstryges med stenfarve.
6. Stenværket på brønden, som vandet kommer udi, skal forvares med stenkit, at det holder for vand, og det nederste gøres med cement, så at det haver bestand [2].
7. Den plads i køkkenet, som den kar står udi, som man sætter fisk i, skal optages og mures op med cement igen, så at der kommer intet vand ned på hvælvingen.
8. Frydenborg [3] skal hjælpes, dersom det gøres behøv, og skal siden altid en bo derudi og have sin gang udaf den port, som går ud til Tikøb [4], og ingen andensteds.
9. Volden omkring den lille stald indtil muren, som lukker pladsen, skal opsættes med nye tørv [5] og belægges med enris imellem hver tredje række tørv.
10. Der skal gøres to høhække på den lille.

[1] Dam maa her tages i Betydningen Dæmning. Om Badstuedammen ved Frederiksborg se Friis, Samlinger t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 215.
[2] ɔ: Bestand, Varighed.

[3] Om Frydensborg eller Frydenborg, der laa i Nærheden af Frederiksborg, se Rasbech, Frederiksborg Slots Beskriv. S. 238 f. Friis, Saml. t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 271.
[4] Afskr. har: Tukiøb.
[5] Græstørv.

Side 218

Ladegaard ued enden aff laden till att legge tiendekornett och høe udi.
Frederichsborgh dend 10 Martij Anno 1639 [1].

Brev 268/4 * 10. marts 1639

Til Frederik Urne.
En Vandledning paa Frederiksborg skal istandsættes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Wdi dett Memorial, dig weed hans Snedicker bleff tillskickett, bleff glemt, att dett wanduerck, som gaaer op i dend Sølff brønd paa Stuen [2], skall igien repareris, ti mølleren formener, att rørerne, som ligger i muren, skall hielpis, saa att muren Skall brydis, Som rørerne gaaer igiennom. Frederichsborgh 10 Martij Anno 1639 [3].

Oversættelse af brev 268/4

Udi det memorial, dig ved hans snedker blev tilskikket, blev glemt, at det vandværk, som går op i den sølvbrønd på stuen [2], skal igen repareres, thi mølleren formener, at rørene, som ligger i muren, skal hjælpes, så at muren skal brydes, som rørene går igennem. Frederiksborg 10. marts anno 1639 [3].

Brev 269/4 * 11. marts 1639

Til Frederik Urne.
Om nogle Skippere, som have faaet Befaling til at lægge bi ved Kjøbenhavn, til Konvoyen er færdig. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Disse Skippere [4] haffuer faaet befalning at Sette paa Reden for Kiøbenhaffn, indtill Confoyen bliffuer ferdig, och beklager Samme Skippere Sig, att de intett kand bliffue Visiteret. Huad ieg Suarede paa Carl v: Krackous

[1] Modtaget paa Kronborg 11. Marts.
[2] I Marginen staar: i kgl. Maj.s Gemak ɔ: den saakaldte Sommerstue. Af den der værende „Sølvbrønd“, et Springvand med Sølvfigurer, findes Beskrivelser i J. A. Bergs Beschreib. des Kön. Hauses Friederichsburg, Kop. 1646, Bl. Kiijvo og i Danske Samlinger II, 135. Jvfr. Friis, Saml. t. Dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 262.
[3] Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[4] I Marginen er tilskrevet som Oplysning: Skibe, som vilde Øster paa.

Side 219

Fortsat brev 269/4

breff i gaaer, dett haffuer du att erfare aff de Skippere, Som war her igaaer, Som haffuer krued och Salpeter inde [1]). Frederichsborgh dend 11 Martij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 269/4 * 11. marts 1639

brev i går, det haver du at erfare af de skippere, som var her i går, som haver krudt og salpeter inde [1]). Frederiksborg den 11. marts anno 1639 [2]).

Brev 270/4 * 14. marts 1639

Til Rentemestrene.
Kongen sender Penge til det ostindiske Kompagni. Han forlanger Oplysninger om, hvor meget Kul der bruges til Hofholdningen, og hvad det koster, samt udtaler sig om Midlerne til at skaffe bedre Kul og formindske Udgifterne. — Geh. Ark.

Dy Penge, som Beuyndthebberne skall haffue, dy sendis nu fram. Gud giiffue, att dy maa uerre bedre anlagt End dy forrige.
Huad Iohan Bøguad haffuer Indlagdt, ded haffuer y herhuos att Emphange, Och Eptherdi mig inted er bekendt, huad der gar med paa kull om Ariid tyl hoffholdingen Och D: Pether Pay, megiid myndre, huad kulbrenderen koster, Daa skall y mig om samme leylighed informere. Att kulbrenderen mueligdt Inted gør den deell, hand bør att gørre, dertyl bør Iohan Bøguad att Suare. Att hand uyl syge, att kullen inted kommer tyl nogen Nytte, Eptherdi dy Er meyst y muuld, naar dy framkommer, Ded er letteliigen att Corrigere. Naar Admiralen paa holmen Strax laader gørre Ett egiid Rom tyl kullen y skybid, som skall tage dem Ind, Och att dy derudi syden kommer y uysse secke, som Skypperen bør att stande for, huor dy bliiffuer, saframdt dy Icke med kullen skall korttis y hans besolding, Saa kan man see, huem der haffuer skyld derudi, att kullen inted Er sadan, som dy bør att uerre. Huad Assken anlanger, daa formener Ieg, att dy paa Abrahamstrup Lehn Lyge sauell som dy paa woringborger leen kan brende den (dog pro quota) som dy andre. Att Iohan formener, att kulbrenderens løn beløbber siig høiier, End kullen kan

Oversættelse af brev 270/4

De penge, som bevindthebberne (bestyrelsesmedlemmerne) skal have, de sendes nu frem. Gud give, at de må være bedre anlagt end de forrige.
Hvad Iohan Bøguad haver indlagt, det haver I herhos at anfange (modtage), og efterdi mig intet er bekendt, hvad der går med på kul om året til hofholdningen og D: Pether Pay, meget mindre, hvad kulbrænderen koster, da skal I mig om samme lejlighed informere. At kulbrænderen muligvis intet gør den del, han bør at gøre, dertil bør Iohan Bøguad at svare. At han vil sige, at kullene intet kommer til nogen nytte, efterdi de er mest i muld, når de fremkommer, det er letligen at korrigere. Når admiralen på Holmen straks lader gøre et eget rum til kullene i skibet, som skal tage dem ind, og at de derudi siden kommer i visse sække, som skipperen bør at stå for, hvor de bliver, såfremt de ikke med kullene skal kortes i hans besoldning, så kan man se, hvem der haver skyld derudi, at kullene intet er sådan, som de bør at være. Hvad asken anlanger, da formener jeg, at de på Abrahamstrup lehn lige så vel som de på Vordingborg lehn kan brænde den (dog pro quota) som de andre. At Iohan formener, at kulbrænderens løn beløber sig højere, end kullene kan

[1] 28. Febr. 1639 var Tolden paa Salpeter bleven betydelig forhøjet. Se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 218.
[2] Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 220

Fortsat brev 270/4 * 14. marts 1639

werre werdt, ded kan dermed Remedieris, att, naar bønderne brende kullen, som y ded heele Riige skeer, daa gaar der ingen større bekostning paa End andenstedz.
Aff frederigsborg den 14 Martij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tyl hande.

Oversættelse af fortsat brev 270/4

være værdt, det kan dermed remedieres (afhjælpes), at, når bønderne brænder kullene, som i det hele rige sker, da går der ingen større bekostning på end andensteds.
Af Frederiksborg den 14. marts anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 271/4 * 15. marts 1639

Til Rentemestrene.
Børnene i Børnehuset bør have større daglige Rationer af Øl. — Geh. Ark.

Ieg haffuer fornommen dysse dage, Ieg haffuer besøgdt Børnehussyd, Att dy, derinde Er, faar maad Nock, mens lydid att drycke epther den proportion aff madden, aldenstund dennom giiffuis Ickun En pott Øll Om dagen, som synis for lydt att uerre for Børn [1], Huorfor der skall tenckys paa, huorledis ded kan blyffue forandrid, saa uydt skee kan.
Køben: den 15 Martij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 271/4

Jeg haver fornummet disse dage, jeg haver besøgt børnehuset, at de, derinde er, får mad nok, mens lidet at drikke efter den proportion af maden, aldenstund dem gives ikkun en pot øl om dagen, som synes for lidt at være for børn [1], hvorfor der skal tænkes på, hvorledes det kan blive forandret, så vidt ske kan.
København den 15. marts anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

[1] Om den daglige Brug af Øl se N. Jacobsens Afhandling om Levemaaden i Drik i 16. og 17. Aarh. i Dansk Maanedsskrift, udg. af Steenstrup, 1866, II, 36 f.; jvfr. f. Ex. Danske Mag. I, 192. 212. Christian III's Hist. II, 255. Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. I, 78. Hübertz, Aktstykker vedk. Aarhus I, 192. 199 f. 221. Det fremgaar heraf, at Disciplene i Odense, som bespistes paa Hospitalet, fik 2 Potter Øl om Dagen, og at Disciplene i Nyborg fik 4 Potter daglig. I Slutningen af det 16de Aarhundrede var det Regel, at en Bøsseskytte skulde have 6 Potter Øl daglig, hvorimod Rationerne synes at have været noget mindre til Søs, idet Christian III's Skibsartikler af 1555 fastsatte, at 30 Knægte skulde have en Tønde Øl i Døgnet og 24 Baadsmænd samme Kvantum, hvilket vel omtr. svarer henholdsvis til 4 1/2 og 5 2/3 Pot for hver Person. Skibsartiklerne 1611 satte Rationerne ned, nemlig til 40 Mand om en Tønde, altsaa vel omtr. 3 1/2 Pot til hver.

Brev 272/4 * 15. marts 1639

Til Frederik Urne.
Alt, hvad der indestaar i Sundtoldkisten, skal sendes Kongen, da der er ansat en ny Tolder. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Altt dett, Som der findis i Toldkiisten, dett skall Strax hiidsendis [1], ti Gøddert Bram [2] haffuer i dag giort siin æed at were tolder med hermand holst, huorfor hand hereffter tillige med dend anden Skall wiide, huad der kommer ind eller ud. Frederichsborgh dend 15 Martij Anno 1639 [3].

Oversættelse af brev 272/4 * 15. marts 1639

Alt det, som der findes i Toldkisten, det skal straks hidsendes [1], thi Gødert Bram [2] haver i dag gjort sin ed at være tolder med Hermand Holst, hvorfor han herefter tillige med den anden skal vide, hvad der kommer ind eller ud. Frederiksborg den 15. marts anno 1639 [3].

Brev 273/4 * 22. marts 1639

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.
Kongen indbyder ham og hans Landdrost til sig, for at de mundtlig kunne forhandle om en Sag vedrørende Byen Bremen. — Geh. Ark.

Freundtlicher, Herdtzliiber Sohn, Aus deiinem Skreiben habe Ich deiner Stadt Brehmen grosse beharligkeit in Spergung des thums verstanden [4], weiil ich aber darauff

[1] 16. Marts leveredes fra Sundtolden til Kongens eget Kammer paa Frederiksborg 55 Rosenobler, 16 Guldgylden, 4350 Dlr. (Sundtoldregnsk.).
[2] Jvfr. forrige Bind S. 154 f.
[3] Modtaget paa Kronborg 15. Marts om Natten ved Kl. 12.
[4] I Aaret 1561 var Domkirken i Bremen bleven lukket for Gudstjeneste men efter at den havde staaet lukket i 77 Aar, lod Ærkebispen, Hertug Frederik, den aabne igjen i Septbr. 1638 for lutheransk Gudstjeneste. Det reformerte Raad i Byen protesterede herimod, forbød Borgerne at besøge Domkirken, ja søgte endog med Magt at holde dem borte. I Oktbr. 1639 blev der endelig ved Mægling fra dansk Side sluttet et Forlig i Stade mellem Ærkebispen og Byen, hvor dette og andre Stridspunkter mellem de to Parter bleve bilagte. Domkirken skulde i Følge Forliget staa aaben for Domkapitlet og Bekjenderne af den lutherske Konfession.

Side 222

Fortsat brev 273/4
mich nit ausfiihrlich Erkleeren kan, Ehe ich diir vndt deiinem landtdrost [1] gesprochen habe, Als sollestu dich auff Der [2] anhero machen vnd fohrgedachten landtdrosten miitbringen, vndt meyne gedancken daruber vernemmen [3]. Befehle dich hiimit dem skudtz des Allerhogsten vndt verbleiibe allezeit
Dein getrewer vatther
Christian.
Glycksburch in der glyckstadt den 22 Martij Anno 1639.
Udskrift: Meinem Herdtzliiben Sohn, dem Erdtzbiskoppen von Brehmen, zu handen.

Oversættelse af fortsat brev 273/4

mich ikke udførligt erklære kan, førend jeg med dig og din landdrost [1] har talt, så skal du dig på den [2] herhen gøre og forhennævnte landdrost medbringe, og mine tanker derover fornemme [3]. Befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver alle tider
Din trofaste fader
Christian.
Glücksburg i Glückstadt den 22. marts anno 1639.
Udskrift: Min hjertenskære søn, ærkebiskoppen af Bremen, til hænde.

Brev 274/4 * 2. april 1639

Til Rentemestrene.
10 Læster Byg til Udsæd skulle overlades Hertugen af Meklenborg. — Geh. Ark.

Eptherdi Hertugen aff Meckelenborg aff Nød haffuer begeriid ty lester Saa biig aff mig, Daa haffuer ieg inted kund slaa hannem sliigdt ud, Huorfor y skall werre derom att skaffe hannem samme byg henad Rostock. Naar gud uyl, Ieg kommer tiil steede, daa skall y bekomme pengen Igen aff kammerid [4].
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 2 Aprilis Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse af brev 274/4

Efterdi hertugen af Mecklenburg af nød haver begæret ti læster så byg af mig, da haver jeg intet kunnet slå ham sådant ud, hvorfor I skal være derom at skaffe ham samme byg hen ad Rostock. Når Gud vil, jeg kommer til stede, da skal I bekomme pengene igen af kammeret [4].
Af Glücksburg i Glückstadt den 2. april anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

---

[1] Kaspar Schulte.
[2] Her er glemt et Ord (Reise?).
[3] Kongens Dagbog viser, at Hertug Frederik besøgte ham 28. Marts i Glückstadt (Danske Samlinger V, 76).
[4] Det vil her sige: af Kongens egen Kasse.

Side 223

Brev 275/4 * 4. april 1639

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Han skal spørge Tømmermanden Gevert Titgen om, hvad denne forlanger for noget Arbejde ved Havnen i Glückstadt. — Geh. Ark.

Du skaldt fornemme huos geffuerdt tyttecken, huad hand begehrer for dy Stenkyster att fylle med Steen, som Endnu Erre ued machtt, dog Inted fyldt, Item att Slaa peell fraa samme Stenkyster vd y wandyd, Epthersom Ieg haffuer wyst hannem ded.
Glyxborg den 4 Aprilis Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Hendrich kammerskriffuer tyl hande.

Oversættelse af brev 275/4

Du skal fornemme hos Gevert Titgen, hvad han begærer for de stenkister at fylde med sten, som endnu er ved magt, dog intet fyldt, item at slå pæle fra samme stenkister ud i vandet, eftersom jeg haver vist ham det.
Glücksburg den 4. april anno 1639.
Christian.
Udskrift: Hendrich kammerskriver til hænde.

Brev 276/4 * 7. april 1639

Til Kammerskriveren Henrik Müller.
Optegnelse om, hvad Kammerskriveren Henrik Müller skal forhandle med Christian Pentz med Hensyn til Overtagelsen af Amtet Steinburg samt angaaende Bortlejningen og Rømningen af forskjellige Bygninger i og ved Glückstadt. — Geh. Ark.

Der kammerskriiber sol mit graff Pendtzen Reeden.

Weiil H: detloff Randtzou todes verbliichen [1], Alss soll Er das ambdt Stenburch annehmen vndt Christian Randtzou [2] das ambdt Rensburch Lyffueren. Vndt weiil Er auss Selbiigem ambdthe dy Notturfft zu seiiner haushaltung gleiich H: detloff Randtzou haben kan, Als soll er auff den meiierhoff, So er alhii fuhr der fehstung hatt [3],

[1] Han var død 19. eller 20. Marts 1639 (Westphalen, Monumenta ined. rerum German. I, 2006. Moller, Cimbria lit. I, 523).
[2] Den bekjendte Grev Christian Rantzau til Breitenburg (ovfr. S. 43).
[3] Maaske den Ladegaard, som Kongen lod indrette omtr. 1630. Westphalen, Mon. ined. Germ. I, 1986. Jvfr. Lucht, Glückstadt S. 34 f.

Side 224

Fortsat brev 276/4

Eiinen setzen, der dy hauur [1] daruon Iehrliich ins Regiister giibdt.
2. Souern der gubernör, seiinem versprechen Nach, Niit fuhr seiinem gewessenem diiner der gelder halben, so derselbe miir fuhr mein haus, so ich in der stadt bawen lassen, zur haur geben sol, cauiren wiil, So soll Er miir selbiiges haus zu Osteren leedich schaffen, vngeacht das dasselbe haus Eiin zeiitlanck wnbewohnett Steen Solthe.
3. Herman Bundtlou soll Er machen meynen keller, welcher Er Eiin zeiitlanck gebraucht, Reihmen [2], vndt im in der guthe oder miit zua[n]gs mittel dahiin halthen, das Er miir dii haur von selbigem keller gebe.
4. Dass suckerhauss soll Er gans vnthen vndt Oben aussreuhmen lassen, alsso das wnthen dii Stuck vndt Oben das gewehr kan verwahrett werden.
5. Das waskerhauss soll ausgereiiimett werden vndt dy waskerstette verdiiget, alsso das das weiiberfolck vndt nihmandt sonsten darein ihr verbleiiben haben.
Glyxburch in der glyckstadt den 7 Apri: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Ordinandtz auff den kammerskriiber.

Oversættelse af fortsat brev 276/4

Én sætte, der de haver [1] derom årligt i register givet.
2. Såfremt guvernøren, efter sit versprechen (løfte), ikke før sit forhenværende tjener for pengenes skyld, så den samme mig før mit hus, som jeg i staden bygge lade, til leje give skal, kavere (kautionere) vil, så skal han mig selv samme hus til påske ledig skaffe, uagtet at samme hus én tidlang ubeboet stå skulle.
3. Herman Bundtlou skal han gøre min kælder, hvilken han én tidlang brugt, rømme [2], og i den gode eller med tvangsmiddel derhen holde, at han mig den leje af selvsamme kælder give.
4. Suckerhuset skal han ganske forneden og foroven udrydde (rydde) lade, altså at forneden de stykker (kanoner) og foroven geværet kan verwahret (opbevaret) blive.
5. Vaskehuset skal udryddet (tømt) blive og vaskestetten færdiggjort, altså at kvindefolket og nímand (ingen) ellers derind deres forbliven have.
Glücksburg i Glückstadt den 7. april anno 1639.
Christian.
Udskrift: Ordinans på kammerskriveren.

Brev 277/4 * 19. april 1639

Til Frederik Urne.
Han skal sende Kongen Hovednøglen til Frederiksborg og give ham Underretning om Størrelsen af den Pengesum, som er i Toldkisten, og om en Messingpille. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du Skalt Sende mig dend Frederichsborger hoffuetnøgell, som M: Caspar Fincke fick att Skulle fli, igien. Du Skalt ochsaa lade mig wide, huad forraaed der er i toldkiisten, Item huad rotgeteren [3] siden haffuer giort paa

Oversættelse af brev 277/4 * 19. april 1639

Du skal sende mig den Frederiksborgske hovednøgle, som M: Caspar Fincke fik at skulle fly (reparere), igen. Du skal også lade mig vide, hvad forråd der er i toldkisten, item hvad rotgeteren [3] siden haver gjort på

---

[1] ɔ: Heuer, Leje, Forpagtning.
[2] ɔ: räumen.
[3] Hans Mejer.

Side 225

Fortsat brev 277/4 * 19. april 1639

dend pille[1]), och skalt du Sende mig affridzen aff Samme pille. Kiøbenhaffn dend 19 Aprilis 1639[2]).

Oversættelse af fortsat brev 277/4 * 19. april 1639

den pille, og skal du sende mig aftegningen af samme pille. København den 19. april 1639.

1) Messingpille kaldes den i Marginen. Jvfr. Brevet Nr. 278.

2) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Brev 278/4 * 21. april 1639

Til Frederik Urne.
Om en Messingpille, der skal gjøres færdig og føres til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall Skaffe Rotgeteren hielp till at bringe dend Iern Stiffte ud aff halffparten aff dend messing Pille, och Skall Rottgeteren passe de tuende Støcker, som Støbt er, sammen, som det bør at vere. Naer Sligt forrettet er, da skall Samme pille Sendis till wandz henad Kiøbenhaffn, och Skall dend Samme tagis ueed Kranen paa holmen i land[3]).

Oversættelse af brev 278/4 * 21. april 1639

Frederik Urne skal skaffe rotgeteren hjælp til at bringe den jernstift ud af halvparten af den messingpille, og skal rotgeteren passe de to stykker, som støbt er, sammen, som det bør at være. Når sligt forrettet er, da skal samme pille sendes til vands hen ad København, og skal den samme tages ved kranen på Holmen i land.

3) Modtaget paa Kronborg 21. April 1639.

Brev 279/4 * 26. april 1639

Til Rentemestrene.
Om Udbetaling af Tærepenge til den Enspænder, der skal sendes med Breve til Sverige. — Geh. Ark.

Rentemeisterne skall lade telle den En[s]pendiiger, som Marskalcken[4]) tiilsiigendis worder att Reiisse ind ad suerrig med breffue, Saa mange penge, som hand kan teere fram Och tylbage med[5]).
Køben haffuen Slott den 26 Aprilis Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne till hande.

Oversættelse af brev 279/4 * 26. april 1639

Rentemestrene skal lade tælle den enspænder, som marskalken tilsigendes vorder at rejse ind ad Sverige med breve, så mange penge, som han kan tære frem og tilbage med.
Københavns Slot den 26. april anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

4) Christian Ulrik Gyldenløve.
5) 26. April fik Enspænderen Nikolaj Zegeler 50 Rdl. til denne Rejse, og efter sin Hjemkomst fik han 17. Juni til Erstatning af overskydende Udgifter paa Rejsen endnu omtr. 25 Rdl. (Rentemestr. Regnsk.).

Side 226

Brev 280/4 * 26. april 1639

Kongens Bemærkninger ved en ældre Instrux for Korfits Ulfeldt, der var sendt med nogle Skibe til Spitzbergen. — Geh. Ark., Danske Kancellis Aflev. Skab 9 Nr. 347. Randbemærkningerne ere skrevne med Blyant.

Corfitz wlfelds instrux ad spitzbergh.

Instruction huor effter oss Elschelig Corfitz wlfeld [1]), wor mannd, tienner och schibs Høffuitzmannd, sig Nu paa denne Hannss Commanderede reisse adt spidtzberget sig haffuer at rete och forholde. Forneffnte Corfitz wlfeldt schall were Admiral paa samme Reisse for`trende aff woris schibe, som Schall were tilsammens wdi Floden, Nemblig de threj Løffuer, Lammet och Stochfischen, med huilche schibe hand schall Convoyere oss Elsch: Iahan Bram, Borger och Indwonner wdi wor kiøbsted kiøbenhaffn, hans schibe til Spitzberg och der fortæffue, saa lenge och Ald den stund forne Iahan Brams schibe ere der paa dieres Hualfischerie, och schall hand i Alle maader haffue wores Høyhed paa sine tilbørlige Steder fligtig i Agt, saa och ey heller tilstede nogenn at fische vnder denn(?) grader och saa wit forne Iahan brant(!) bewillget er at fische, ey heller lide hannom Nogen forhindering paa samme Steder imod hans Privilegium at tilføyes i nogen maader, Medens ald findtlig Anmoding, were sig aff frandsche eller hollendsche, aff werge, det meste och yderste mueligt er, och saa frembt saadandt med goede och formanning (som først schal schee med beste manering och Erindering, om huiss wlempe aff slig dieres egenn dumdristighed i fremtidenn kannd
NB.
NB.
Hand bør att beuysse Iahan Bram aff dennom, som Arresterit Er, haffuer haft nogen forhindering paa syn fysken.

_____
1) Korfits (Mogensen) Ulfeldt til Krogsdal, † 1644.

Side 227

Fortsat brev 280/4 * 26. april 1639

følge *) ingenlunde wel eller kannd hielpe, Da at søge och Bruge de Meddell, som til ald findtlig imod oss och Cronen inden schibs borde forordenit er at imod staae, och woris høyhed i allemaader i Agt haffue, som det sig bør. Naar forne Iahan Brams schibe med dieres fischerie ere til Ende och welle paa hiem reisen wdigien, schall hannd dennom med sine schibe igien hiem Convoyere.
Itzehoe den 11 Aprilis Anno 1638.
Ded Er inted observet.

Udenpaa: Instruction Paa Spydtzberg, Som Er giiffuen Corfiidtz wlfeldt, Huilcken aff Riigens Raad skall Igennom Seess, Om samme dom, Som Paa Bremmerholmen dømdt Er, Riimer siig paa samme Capiteins Actioner, som Passerid Er[1]).
Køben: den 26 Aprilis Anno 1639.
Christian.

Brev 281/4 * 29. april 1639

Til Frederik Urne.

Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles og indpakkes; ikke gjældende Penge skulle sønderklippes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du nøgelen till dett lidet Skriin, som nøgelen till toldkiisten ligger udi, att emfange, till dend ende att du skalt lade telle pengene, som findis i toldkiisten och dennom lade packe i fieringer och lade dennom Staa inde hoes kiisten indtill widere beskeden, och schall

_____kan du lk

1) Da Korfits Ulfeldt kom op under Spitzbergen, traf han to hollandske Skibe, som ikke havde Passer eller hørte til det nederlandsk-nordiske Kompagni, hvilke han bemægtigede sig, men de befriedes af andre hollandske Skibe. Efter hans Hjemkomst blev Sagen bragt for Domstolene. Dommen, der faldt til Fordel for Ulfeldt, tilfredsstillede ikke Nederlænderne. I denne Anledning er det, at Kongen har ladet sig forelægge en Afskrift af Instruxen for Ulfeldt, og at han henviser Sagen til Rigsraadets Overvejelse. Se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 217 og de der cit. Skrifter.

Side 228

Fortsat brev 281/4 * 29. april 1639

ingen qvitantz derpaa Stillis, førend Samme penge leffueris ind i Kammeret. Ieg glemte igaaer att lade dig wiide, att her paa Renteriet er befalett, att naer endten aff tolderne eller andre leffueris onde daler, da bliffuer de klippet i Sønder, Huorfor de daler, du haffde paa Frederichsborg, Skall tegnis eller klippis, Saa att de Samme icke tiere leffueris iblant andre, som hiid indtill brugeligt haffuer verett[1]). Kiøbenhaffn Slott dend 29 Aprilis Anno 1639[2]).

Oversættelse af fortsat brev 281/4 * 29. april 1639

ingen kvittans derpå stilles, førend samme penge leveres ind i kammeret. Jeg glemte i går at lade dig vide, at her på renteriet er befalet, at når enten af tolderne eller andre leveres onde dalere, da bliver de klippet i sønder, hvorfor de dalere, du havde på Frederiksborg, skal tegnes eller klippes, så at de samme ikke tiere leveres iblandt andre, som hidindtil brugeligt haver været[1]). Københavns Slot den 29. april anno 1639[2]).

Brev 282/4 * 3.(?) maj 1639

Til Rentemestrene.
Hr. Hans Lindenov skal have Lensbrev paa Hindsgavl. — Geh. Ark.

Eptherdi Riiberhus lehn Er leedigdt[3]), Och Ieg tilforn haffuer beuylgid, Att naar H: hans lyndenou[4]) affstodt kallingborre lehn till hans Søn, som kammeriuncker Er[5]), daa Skulle hand faa Hynsgaffuell igen, Och att gregerss krabbe[6]) kunde faa duholm kloster Igen,
Daa Eptherdi Duholms kloster Er nu forlendt Iørgen kraag[7]), Och gregerss krabbe Riiberhus Lehn[8]), daa Skall

Oversættelse af brev 282/4

Efterdi Riberhus lehn er ledigt[3]), og jeg tilforn haver bevilget, at når H: Hans Lyndenou[4]) afstod Kallingborre lehn til hans søn, som kammerjunker er[5]), da skulle han få Hynsgaffuell igen, og at Gregerss Krabbe[6]) kunde få Duholm kloster igen,
Da efterdi Duholms kloster er nu forlenet Jørgen Kraag[7]), og Gregerss Krabbe Riberhus Lehn[8]), da skal

Jvfr. ovfr. S. 194.

Modtaget paa Kronborg 1. Maj.

Nemlig ved Albert Skeels Død 9. April. Han havde været Lensmand paa Riberhus i 38 Aar.

Hans Lindenov til Hundslund, Ørslev Kloster og Gavnø, f. 1573 † 1642, var forlenet med Kallundborg 1625-39 og forlenedes 14. Maj 1639 med Hindsgavl. Fynske Registre IV, 195.

Hans Lindenov til Iversnæs forlenedes 14. Maj 1639 med Kallundborg. Sjæll. Reg. XX, 81. Det hos Algreen-Ussing, Efterretn. om Kallundborg S. 16 angivne Datum er urigtigt.

Gregers Krabbe til Torstedlund, f. 1594 † 1655, var forlenet med Hindsgavl 1627-39. Danske Mag. 4. R. V, 7.

Jørgen Krag til Endrupholm, † 1643. Hans Lensbrev paa Dueholms Kloster og Skarpenbergs Gods paa Mors er udstedt 6. Maj 1639. Nielsen, Hist. Efterretn. om Skadst Herred S. 117.

Gregers Krabbes Lensbrev paa Riberhus er af 14. Maj 1639. Thorup, Hist. Efterretn. om Riberhuus (Efterretn. ang. Ribe, 4. Saml.) Bilag S. 26, jvfr. S. 55, hvor Datum angives som 4. Maj.

Side 229
Fortsat brev 282/4 * 3.(?) maj 1639
Rentemeisterne gørre hans forlehningsbreff saledis, att kronen kan staa deruid. Køben: den 3[1]) Maij Anno 1639. Christian. Udskrift: Rentemeisterne till hande.
Oversættelse af brev 282/4 * 3.(?) maj 1639
Rentemestrene gøre hans forleningsbrev således, at kronen kan stå derved. København den 3. maj anno 1639. Christian. Udskrift: Rentemestrene til hænde.
Brev 283/4 * 3. maj 1639
Til Rentemestrene. Om Udfærdigelsen af Lensbreve for Jochum Beck og Malte Juel. — *Geh. Ark.*
Eptherdi ded Er beuylgid, Att Iochim Beck herepther Skall forualthe Christianstadtz Lehn, Och att Malthy Iull skall forualthe Bøuling Lehn, Huorfor Renthemeisterne paa begge lehnn skall gørre forlehningsbreffuen[2]). Køben: den 3 Maj Anno 1639. Christian. Udskrift: Rentemeisterne tiill hande.
Oversættelse af brev 283/4 * 3. maj 1639
Efterdi det er bevilget, at Jochum Beck herefter skal forvalte Christianstads len, og at Malte Juel skal forvalte Bøvling len, hvorfor rentemestrene på begge len skal gøre forleningsbrevene. Københavnhavn den 3. maj anno 1639. Christian. Udskrift: Rentemestrene til hænde.
Brev 284/4 * 3. maj 1639
Kongens Kvittering for Modtagelsen af 8000 Rdl. 3 Mark 16 Skilling. — *Rentek. Ark., Div. Dok. E. 228 D.*
Anno 1639 den 3 Maij haffuer Ieg annammid Otthe tussind Riix daler, tre Marck och Seiisten Skylding. Actum københaffuen huss ut supra. Christian. Udskrift: Frederich wrne til hande.
Oversættelse af brev 284/4 * 3. maj 1639

Anno 1639 den 3. maj haver jeg annammet otte tusind rigsdaler, tre mark og seksten skilling. Actum København som ovenfor. Christian. Udskrift: Frederik Urne til hænde.

Brev 285/4 * 3. maj 1639

Til Frederik Urne. Han skal udtage en Sum Penge af Sundtoldkisten og sende dem til Kjøbenhavn. — *Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.*

1. Der er rettet ved Tallet; maaske skal der læses 2.
2. Jochum Beck havde hidtil havt Bøvling Len og Malte Juel Christiansstad Len; de nye Lensbreve udfærdigedes 14. Maj Skaanske Reg. V, 278. Jydske Reg. IX, 373.

Side 230

Brev 285/4 * 3. febr. 1639 fortsat

Efter hoesføjede quitantz1) skall du lade udtage saa mange penge udaff huelningen paa toldboden i Helsingøer, som Samme Qvitantze paa lyder, och dennom lade hiid sende2). Aff Kiøbenhaffn dend 3 Maij Anno 16393).

Oversættelse af brev 285/4 * 3. febr. 1639

Efter medfølgende kvittering skal du lade udtage så mange penge fra beholdningen på toldboden i Helsingør, som samme kvittering lyder på, og sende dem hertil. Af København den 3. maj anno 1639.

Brev 286/4 * 7. Maj 1639

Til Rigsraadet.

Angivelse af, hvad Skyts der behøves til Fæstningerne Christianopel, Christiansstad og Christianspris, og hvad det vil koste. - Geh. Ark.

Tiil Christianopell, Christian Stadt Och Christianpriis gørris førnøden Støcker, Som Eptherfølger.
Seiisten trekuarter kartauuer, huoraff huer uyl ueie 20 skippund, gør . . . 320 Ski:
Atten halffue kartauuer, huer paa 13 Sky:, gør . . 234 Ski:
Atten Slanger, huer paa 10 Sky:, gør 180 Skyp:
Huer skyppund kabber regnid til 62 daler gør . . . 45508 daler.
Tyl huer 20 Skyppund Reindt kobber uyl behøffuis et Skyppund tyn, gør . . 361/2 Skyp:
Huer Skippund for 80 dl. gør . . 2920 daler.
Sex daler tiil Arbeydtzløn for huer Skyppund . . . 4623 daler.
Herforuden will tenckis paa Iernstøcker tiil att bruge y Cassematierne tyl skrodt att skyde,
Item herforuden wyll der Aføiiter tiil alle disse forbenente Støcker4).

Køben haffuen Slott den 7 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Riigens Raad tiil hande.

Oversættelse af brev 286/4 * 7. Maj 1639

Til Rigsrådet.

Angivelse af, hvad skyts der behøves til fæstningerne Christianopel, Christiansstad og Christianspris, og hvad det vil koste.

Til Christianopel, Christianstad og Christianspris gøres fornødent skyts, som efterfølger:
Seks trekvart kartover, hvoraf hver vil veje 20 skippund, gør . . . 320 skippund.
Atten halve kartover, hver på 13 skippund, gør . . . 234 skippund.
Atten slanger, hver på 10 skippund, gør 180 skippund.
Hver skippund kobber regnet til 62 daler gør . . . 45.508 daler.
Til hver 20 skippund rent kobber vil behøves et skippund tin, gør . . 36 1/2 skippund.
Hver skippund for 80 daler gør . . 2.920 daler.
Seks daler til arbejdsløn for hver skippund . . . 4.623 daler.
Herforuden vil tænkes på jernstykker til at bruge i kasematterne til at skyde skråt, item herforuden vil der være behøves til alle disse førnævnte stykker.

Københavns Slot den 7. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rigsrådet til hænde.

---

[1] Er ikke indført i Kopibogen, men der menes uden al Tvivl Nr. 284.
[2] 3. Maj sendtes i Følge Sundtoldregnsk. 80001/2 Dlr. til Kongens eget Kammer paa Kjøbenhavns Slot.
[3] Modtaget samme Sted og Dag.
[4] Om Rigsraadets Stilling til Spørgsmaalet om Kanoners Anskaffelse se S. 232 Anm. 3.

Side 231

Brev 287/4 * 11. Maj 1639

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles og indpakkes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes finder du nøgelen till de andre, huilcken du skalt bruge till att telle pengene, som for handen er, Som Skall paa Samme maneer Som sidst [1]) indpackis och hensettis.
Frederichsborgh dend 11 Maij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 287/4

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles og indpakkes. — Afskrift i Fr. Urnes Kopibog.

Herhos finder du nøglen til de andre, hvilken du skal bruge til at tælle pengene, som for hånden er, som skal på samme maner som sidst [1]) indpakkes og hensættes. Frederiksborg den 11. maj anno 1639 [2]).

Brev 288/4 * 12. Maj 1639

Til Frederik Urne.
Kronborg skal besættes med saa mange Soldater af det sjællandske Kompagni, som i Hast kunne blive færdige. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du Skall Strax vere derom, att du faaer Saa mange aff dett Sielandske Compagnie Sammen, Som i een hast kand bliffue ferdig, och tage dem till dig paa husett till paa widere beskeden [3]). Frederichsborgh dend 12 Maij Anno 1639.
Du S[k]alt haffue diin Sag vell iagt till Søewartz [4]).

Oversættelse af brev 288/4 * 12. Maj 1639

Til Frederik Urne.
Kronborg skal besættes med så mange soldater af det sjællandske Kompagni, som i hast kunne blive færdige. — Afskrift i Fr. Urnes Kopibog.

Du skal straks være derom, at du får så mange af det sjællandske Kompagni sammen, som i en hast kan blive færdige, og tage dem til dig på huset til på videre besked [3]). Frederiksborg den 12. maj anno 1639.
Du skal have din sag vel i agt til Søværs [4]).

Brev 289/4 * 13. Maj 1639

Til Frederik Urne.
Penge fra Sundtoldkisten skulle sendes til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1] Se ovfr. Nr. 281.
[2] Modtaget sammesteds.
[3] Christian IV frygtede et Overfald fra nederlandsk Side paa Grund af Republikens Forbitrelse over Sundtoldens Stigen. 14. Maj befalede han, at den ene Halvdel af det sjællandske Kompagni af Bøndersoldater skulde afgaa til Kronborg, den anden Halvdel til Kjøbenhavn. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 225.
[4] Modtaget paa Kronborg 12. Maj om Natten hora prima.

Side 232

Du skaltt med det første Sende hiid tre fieringer aff de penge, som Staaer i huelningen paa toldboden [1]). Kiøbenhaffn dend 13 Maij Anno 1639 [2]).

oversæt: Du skal med det første sende hid tre fjerdinger af de penge, som står i hvælvingen på toldboden [1]). København den 13. maj anno 1639 [2]).

Brev 290/4 * 16. Maj 1639.

Til Rigsraadet.

Kongen forsvarer sin Politik og udtaler sig om de af ham forlangte, men af Rigsraadet nægtede Midler til Forsvarsvæsenets Forbedring. — Geh. Ark.

Aff Riigens Raadtz vnderdanigste Repliche, oss aff Riigens Mars och Riigens Chanseler tylstillid, haffuer uy Nadiigst forstanden derris mening [3]). Huorpaa denne Er uorris Resolution.

Angandis dii mange wuenner, uy haffuer omkring os, Daa thuiffueler uy inted, at det siig io salediis forholder, Mens eptherdi uy ingen med uorris uyllye haffuer offenderit,

Oversættelse

Kongen forsvarer sin politik og udtaler sig om de af ham forlangte, men af rigsrådet nægtede midler til forsvarsvæsenets forbedring. — Geh. Ark.

Af rigens råds underdanigste replik, os af rigens marsk og rigens kansler tilstillet, haver vi nådigst forstået deres mening [3]). Hvorpå dette er vores resolution.
Angående de mange uvenner, vi haver omkring os, da tvivler vi intet, at det sig jo således forholder, mens efterdi vi ingen med vores vilje haver offenderet (krænket),

---

[1]) 14. Maj sendtes i Følge Sundtoldregnsk. 9000 Dlr. til Kongens eget Kammer paa Kjøbenhavns Slot.
[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[3]) I sin Proposition til Rigsraadet af 3. Maj havde Kongen med Henyisning til den Fare, som truede fra Sverige, tilraadet Hvervninger og begjæret Penge til Kanoner paa Grænsefæstningerne (jvfr. ovfr. Nr. 286). Rigsraadets Svar af 13. Maj gik ud paa, at man burde søge at forbedre Forholdet til Udlandet, der var slet, og ikke arbejde paa at ruste sig. Det advarede mod at slutte sig til de katholske Magter, men tilraadede at træde i venskabeligt Forhold til det protestantiske Europa, til Generalstaterne, Lybek, Bremen, Hertug Georg af Brunsvig-Lyneborg, Hertug Bernhard af Sachsen-Weimar og Landgrevinden af Hessen, ja selv til Sverige. Det mente, at Flaaden burde holdes i godt rustet Stand og samlet, og at det indfødte Krigsfolk skulde holdes i Beredskab, men at nye Hvervninger ikke burde foretages, hvorimod snarere en Del af de hvervede Folk skulde aftakkes. Da Fæstningerne hørte Kongen til, burde han af sit eget Kammer kjøbe Kanonerne til dem. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 115 ff. 225 f.

Side 233

Brev 290 forstat
Och gud y himmelen ab initio mundi haffuer saat uysse grendtzer ymellom Potentaterne, da Erre uy uyss paa, att gud y himmelen herepther, som indtiil diis, beuarer os for derris anslag, som aff Riigens Raad udi samme derris vnderdanigste Repliche opregnid Er. Den Imagination, Riigens Raad er kommen y, att uy skulle werre den keiiersliige och catholische party heell uel Affectionerit, derom haffuer dy gode herrer Liiden uyshed, Mens paded att herr Och knecht kan forsta hinanden Rett, Daa uylle uy uyde, huylcken party Enthen dii Catholische Eller dii Caluenister Er best att troe in puncto Nostræ Conservationis. Naar uy derom Erfarer Riigens Radtz betenckende, da uylle uy os derpa saledis Erkleere, som ded for gud y himmelen och posteriteten kan uerre forsuarliigdt.

Huad dy Suenskiis Actiones y franckerige, tysland och Nedderland haffuer for fauor, ded Er oss nocksom bekendt, Mens Eptherdi dii med derris Adhærenter haffuer nock att waare y derris Egiid werck, Daa haffuer uy os inted att friichte for ded partj, Naar uy waarer ded, som uy bør att uaare.

Angaendis den Salpeiiter, som nu Er sa stor queruleren om [1]), Da Er dermed inted uyder forretagen, End alle potentaters Iura permitterer. Wii begehrer inted potentaters eller Repub: Salpeiiter, som derris Er, att opholde, Och kan dii, som den begehren(!), Erlange den, uy haffuer, for gode Ord och penning, Naar den Er Luttherid.

Den offuerhand, der befriichtiis, att fransossen och dy hollender skulle Naa imod den Spanske Armade tiil Søess, den er Endomstund heel wuyss, Och om endskøndt nogiid sliigdt kunde forrefalde, Daa erre uy uys pa, Att dii franser Och hollender Ingen Sylky spinder derhuos, Saat man y

Oversættelse af brev 290

Og Gud i himmelen har ab initio mundi (fra verdens begyndelse) sat visse grænser imellem potentaterne (herskerne), da er vi vis på, at Gud i himmelen herefter, som indtil dags dato, bevarer os for deres anslag, som af rigens råd udi samme deres underdanigste replik opregnet er. Den imagination (forestilling), rigens råd er kommen i, at vi skulle være den kejserlige og katolske part helt vel affectioneret (velvilligt stemt), derom haver de gode herrer liden uvished, mens på det at herre og knegt kan forstå hinanden ret, da ville vi vide, hvilken part enten de katolske eller de calvinister er bedst at tro in puncto nostræ conservationis (angående vores bevarelse). Når vi derom erfarer rigens råds betænkning, da ville vi os derpå således erklære, som det for Gud i himmelen og eftertiden kan være forsvarligt.
Hvad de svenske actiones (handlinger) i Frankrig, Tyskland og Nederlandene haver for favor, det er os noksom bekendt, mens efterdi de med deres adhærenter (tilhængere) haver nok at vare i deres eget værk, da haver vi os intet at frygte for det parti, når vi varer det, som vi bør at vare.
Angående den salpeter, som nu er så stor queruleren (strid/klagen) om, da er dermed intet yder forretagen, end alle potentaters iura (rettigheder) permitterer. Vi begærer intet potentaters eller republiks salpeter, som deres er, at opholde, og kan de, som den begærer, erlange den, vi haver, for gode ord og penge, når den er lutherid (lutheransk/ren).
Den overhånd, der befrygtes, at franskmanden og de hollændere skulle nå imod den spanske armada til søs, den er endomstund (endnu) helt uvis, og om endskønt nogeet sligt kunne forfalde, da er vi vis på, at de franskmænd og hollændere ingen silke spinder derhos, så at man i...

---

[1]) Efter at der i Juni 1635 var lagt en højere Told paa Salpeter, Krudt og anden Ammunition, forøgede Forordningen af 28. Febr. 1639 Tolden paa Salpeteret i saa høj Grad, at Tolden kom til at beløbe sig til 77 Procent af Varens Værdi. Fridericia, anf. Skr. II, 212. 218. At dette fremkaldte skarpe Klager fra Udlandet, er en Selvfølge.

Side 234
Brev 290 fortsat
dy første thu Aar inted haffuer arsag tiil att friichte siig for dem [1]).
Att inlade siig y skriifftlig Conferentz med H: Iørgen, H: Bernhardt Och andre, ded haffuer ett uydt vdseend, aldenstund sliigdt lenge siiden Er practicerit. H: Iørgen och landtgreffuinden [2]) wender gerne kappen Epther wehriid, H: Bernhardtz intention er os heell uel bekendt, huilcken ganske inted Riimer sich y worris kraam.
Att søge confidenter yblandt Staterne [3]), som uorris sager der altyd kunde haffue y acht, ded Seer uy gerne, att ded settiis y werck, Inted thuifflendiis, att Riigens Raad Io haffuer tencktt paa myddel tyl sliigdt att effectuere, aldenstund der uyl penge tyl att begiinde och continuere werckiid.
Lybeck och Brehmen att gørre oss siig Affectionirit, Ded uaar att Ønske, att dii uaar derhen att disponere, Mens paded att Riigens Rad kan haffue nogen uyshed om dii dannemendtz humør, daa kan dii gode herrer forsøge, huad dii apud Brehmenses kan Naa y ded, att dii Brehmenses Armata Manu forhindrer godtfolck att søge gudtztiienisten y Domkyrcken der y byen, huorudoffuer Byen ingen Iurisdiction haffuer, Eptherdi att y samme dom Prediickis Lutterisk [4]).
Flaaden betreffende, Daa Skall den nest gudtz hiielp saledis bliiffue Amploerit, som ded siig bør. Dog haffuer uy huos samme høyuichtige Sager forundriid os offuer Riigens Radtz Errinnerung om flaadens conseruation, Att derhuos ingen anleiiding giiffuis Om Madskatten, foruden huilcken uy Erre Ruinerit, som Riigens Raad wytterligdt Er, att Cronens yndkomst inted siig kan Strecke tiil sadan vdredning.

Oversættelse af side 234
Brev 290 fortsat
de første to år intet haver årsag til at frygte sig for dem [1]).
At indlade sig i skriftlig conferentz (konference) med H: (hertug) Jørgen, H: (hertug) Bernhardt og andre, det haver et vidt udseende, aldenstund sligt længe siden er practicerit (praktiseret). H: (hertug) Jørgen og landgrevinden [2]) vender gerne kappen efter vejret, H: (hertug) Bernhardtz intention er os helt vel bekendt, hvilken ganske intet rimer sig i vores kram.
At søge confidenter (fortrolige) iblandt staterne [3]), som vores sager der altid kunde have i agt, det ser vi gerne, at det sættes i værk, intet tvivlendes, at rigets råd jo haver tænkt på middel til sligt at effectuere, aldenstund der vil penge til at begynde og continuere (fortsætte) værket.
Lybeck og Brehmen at gøre os sig affectionerit (velvilligt stemt), det var at ønske, at de var derhen at disponere, mens på det at rigets råd kan have nogen uvished om de dannemænds humør, da kan de gode herrer forsøge, hvad de apud (hos) Brehmenses kan nå i det, at de Brehmenses armata manu (med væbnet hånd) forhindrer godtfolk at søge gudstjenesten i domkirken der i byen, hvorudover byen ingen iurisdiction (domsmyndighed) haver, efterdi at i samme dom prædikes luthersk [4]).
Flåden betreffende (angående), da skal den næst Guds hjælp således blive amploerit (udvidet/forstærket), som det sig bør. Dog haver vi hos samme højvigtige sager forundret os over rigets råds erinnerung (påmindelse) om flådens conseruation (bevarelse), at derhos ingen anledning gives om madskatten, foruden hvilken vi er ruineret, som rigets råd vitterligt er, at kronens indkomst intet sig kan strække til sådan udrustning.

[1]) Den store Flaade, som udrustedes i Spanien, blev i Efteraaret 1639, ikke længe efter sin Ankomst til Nordsøen, overvunden og til Dels ødelagt af den nederlandske Flaade.
[2]) Amalie Elisabeth af Hessen.
[3]) Generalstaterne.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 221 f.

Side 235
Brev 290 forsat
At der ingen Nii werbiing anstylliis, dermed Er uy uel contant, Saoch att Lycensere enten Nogle eller alle, som y tyensten Er, Dog att ingen ma imputere oss skylden, om ded skeer alfor hastiig, saatt man siden gerne saa, att man haffde dem igen. Och epthe[r]di Riigens Raad best bekendt Er, med huad myddel festingerne y skane best kan komme y En god Order, Daa Styller uy sliigdt Riigens Marss Och Commissariene hiiem, derudi pro tempore att disponere, Som dy ded uyl forsuare.
Dii Støcker betreffende, som begehriss tiil festingerne y Bleging och skane, Derpaa Er lengesiiden Suarid, att uy ingen myddel dertiil wed. Att Riigens Raad er udi den mehning, att uy och icke Riigiid dem burde Skaffe, huorudi dy gode herrer fortencker siig, Tii uar derpaa Icke fleere ex[e]mpell End dy 100 konninger, som nu kalliis dii gamle [1]), daa uar ded Nock. Huorlediis den Største dell aff Støckerne Er kommen tiil byes, ded uyll falde for langdt her att opregne, Derpaa er dog Ett uyss Inuentarium bade paa dy støcker, som for uorris tyd Och Epther att uy haffuer Regeriid, Erre giordt, huorom Paa denne gang Nock. Valete.
Aff køben: Slott den 15 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Menige danmarckis Riigis Raad tiil hande.

Oversættelse af side 235
Brev 290 fortsat

At der ingen ny hvervning anstilles, dermed er vi vel kontant (enig), så og at licensere (afskedige) enten nogle eller alle, som i tjenesten er, dog at ingen må imputere (tillægge) os skylden, om det sker altfor hastig, så at man siden gerne så, at man havde dem igen. Og efterdi rigets råd best bekendt er, med hvad middel fæstningerne i Skåne best kan komme i en god orden, da stiller vi sligt rigens marsk og kommissarierne hjem, derudi pro tempore (for tiden) at disponere, som de det vil forsvare.
De stykker (kanoner) betreffende, som begæres til fæstningerne i Blekinge og Skåne, derpå er længe siden svaret, at vi ingen middel dertil ved. At rigets råd er udi den mening, at vi og ikke riget dem burde skaffe, hvorudi de gode herrer fortænker sig, thi var derpå ikke flere exempell (eksempler) end de 100 konninger (kanoner), som nu kaldes de gamle [1]), da var det nok. Hvorledes den største del af stykkerne er kommen tilveje, det vil falde for langt her at opregne, derpå er dog et vist inventarium både på de stykker, som for vores tid og efter at vi haver regeret, er gjort, hvorom på denne gang nok. Valete (farvel).
Københavns Slot den 15. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Menige danmarks riges råd til hænde.

Brev 291/4 * 15. maj 1639

Til Christian Friis.
Om Besættelsen af en Del gejstlige Embeder; de engelske Gjældsbreve skulle eftersøges. — Kgl. Bibl.

[1]) I Aarene 1603—7 støbtes der 50 Metalkanoner i Helsingør og lige saa mange i Kjøbenhavn. De fik Navnet „de gamle Konger" i Modsætning til „de nye Konger", hvis Støbning paabegyndtes efter 1630. Navnet fik de, fordi de paa Forstykket vare forsirede med et kronet Standbillede. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 184. 200.

Side 236
Brev 291 fortsat
Eptherdi Nu siist, ieg talede med diig, bleff discurrerit Om wor fruiiss sogen [1]) Och andre kaaldtz forandring, Daa haffuer ieg siiden Siiet mit Memoriall ygennom Paa dem, som heer y disse dage haffuer Predyckiid, saoch Iblandt dem, Ieg tiilforn kendt haffuer, Och befunden, Att M: wiickmand best kan betyene wor frue Sogen [2]), M: Madtz fra Offuergard S: Nyckolay Sogen [3]), M: Iens Skelderup S: Hans klosters kyrcke y Otthense [4]), H: Andres fraa waarde

Oversættelse af brev 291 forsat

Efterdi nu sidst, jeg talede med dig, blev discurrerit (drøftet) om Vor Frues sogn [1]) og andre kaldsforandring, da haver jeg siden siet mit memorial (optegnelse) igennem på dem, som her i disse dage haver prædiket, så og iblandt dem, jeg tilforn kendt haver, og befundet, at M: (magister) Wiickmand best kan betjene Vor Frue sogn [2]), M: (magister) Madtz fra Offuergard S: (Sankt) Nyckolay sogn [3]), M: (magister) Iens Skelderup S: (Sankt) Hans klosters kirke i Odense [4]), H: (herre/hr.) Andres fraa Waarde

[1]) Embedet som Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn var ledigt ved M. Niels Povlsen Schandorfs Overgang til et theologisk Professorat.
[2]) Wichmann Hasebart fik virkelig Vor Frue Kald. 29. Maj anmodede Kongen Professorerne om at kalde ham dertil (Wad, Rektorerne p. Herlufsholm S. 88 f.). 19. Juli aflagde han Ed for Biskoppen (Ny kirkehist. Saml. I, 502).
[3]) Mads Andersen Hvid, f. 1606, Student fra Oslo, Konrektor i Roskilde, Sognepræst i Brenderup og Ore (ved Bogense) fra 1632 til sin Død 1660. Af Biskop Hans Mikkelsens Dagbog ses, at Mads Hvid 19. April 1639 drog til Kjøbenhavn, at Biskoppen 24. Juni fik Kongebrev om Mads Hvids Kaldelse til Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn,

og at Hr. Mads var hos Bispen i Odense 6. Aug. med sit ny Kaldsbrev. 29. Maj befalede Kongen Statholderen Korfits Ulfeldt „at forfremme“ Hr. Mads Hvid til S. Nikolaj Kirke. Af en eller anden ubekjendt Grund blev der dog ikke noget af Forflyttelsen. Det er urigtigt, naar Kongen kalder ham Magister; det blev han først senere (1643). Textens „Offuergaard“ er vistnok ogsaa en Fejl; der menes sandsynligvis Lindenovernes Gaard Oregaard, beliggende i Mads Hvids ene Sogn. (Worm, Lex. ov. lærde Mænd I, 479. Vedel Simonsen, Rugaards Hist. II, 1, 130. II, 2, 12. 13. 32. 96. Wiberg, Alm. dansk Præstehist. I, 215 f. Ny kirkehist. Saml. VI, 751. 764 ff. Bloch, Roskilde Domskoles Hist. II, 8. 74. Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VII, 50. 142. 146 149. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 216.)

[4]) Jens Pedersen Skjelderup, f. 1604 † 1665 som Biskop i Bergen, var Slotspræst paa Kjøbenhavns Slot. 9. Novbr. 1639 kaldtes han til Sognepræst for Nikolaj Menighed i Kjøbenhavn; hans Formand i dette Embede, Lavrits Scavenius, var 10. Juni 1639 bleven Professor theologiæ (Wiberg, Alm. dansk Præstehist. II, 170. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 502). — Præsteembedet ved St. Hans Kirke i Odense, der blev ledigt ved Wichmann Hasebarts Forflyttelse til Kjøbenhavn, modtog Hr. Peder Nielsen Falster i Stenstrup Kaldelse til 9. Aug. (Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VII, 150).

Side 237

Brev 291 forsat

heer paa Slottid [1]), Och M: Eriich Breedal paa Amag y hollender byen [2]).
Och Eptherdi Ieg Inted haffuer kundt fiinde dii Engelske geld breffue, huor fliitig ieg ochsa haffuer leedt derepther, da præsummerer Ieg mig, att diisamme Erre ymod bylageriid lagdt ind huos dii andre breffue, dentyd Ieg Indrømmede Prindtzen myne kammer her paa Slottiid, Huorfor der Skall Epthersøgis, Om dii der kan fiindis. Vale. Aff Rossenborg den 15 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian friis tiil hande.

Oversættelse af Brev 291 fortsat

her på slottet [1]), og M: (magister) Eriich Breedal på Amager i hollænderbyen [2]).
Og efterdi jeg intet haver kundet finde de engelske gældsbreve, hvor flittig jeg også haver ledt derefter, da præsumerer (formoder) jeg mig, at de samme er imod bylageret lagt ind hos de andre breve, dertil jeg indrømmede prinsen mine kamre her på slottet, hvorfor der skal eftersøges, om de der kan findes. Vale (farvel). Af Rosenborg den 15. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Kansleren H: (herre/hr.) Christian Friis til hænde.

Brev 292/4 * 15. maj 1639

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.

Han faar Løfte om 12,000 Dlr. til Omslaget i Kiel og saaledes for hvert Aar i Kongens Levetid. — Geh. Ark.

Freundtlicher, Herdtzliiber Sohn, Nachdem du durch dissen Briieffzeiiiger vnther anderem hast beii miihr Etzliiche zusteure von gelde suchen lassen, Als ist darauff disse

oversæt: Venlige, hjertekære søn, efterdi du ved denne brevbærer under andet har ladet søge hos mig adskillige tilskud af penge, så er derpå denne

[1]) Anders Andersen Ringkjøbing, f. 1597 † 1668 som Biskop i Aalborg, forflyttedes 29. Maj 1639 fra Varde til Holmens Kirke i Kjøbenhavn (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 195. V, 216); 8. Novbr. aflagde han sin Ed for Biskoppen (Ny kirkehist. Saml. I, 502). — Embedet

som Slotspræst paa Kjøbenhavns Slot fik M. Christen Madsen Tausen 1640 (Wiberg, Præstehist. II, 114).
[2]) Erik Bredal, f. omtr. 1607 † 1672 som Biskop i Throndhjem. Fra Rektoratet i Nykjøbing p. F. kaldtes han 9. Jan. 1640 til at være Sognepræst ved den da endnu ikke indviede Kirke paa Christianshavn. Magistergraden erholdt han 21. Maj 1639, altsaa først nogle Dage efter Kongens Brev (Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personalhist. I, 62). — Til Sognepræst i Hollænderbyen paa Amager (Store Magleby) kaldtes 1640 M. Jørgen Harder fra Ditmarsken. 2. Oktbr. fik Lensmanden paa Kjøbenhavns Slot Niels Trolle Befaling til at indsætte ham i Kaldet (Sjæll. Tegn. XXVII, 100). Hans Formand blev fjernet fra Embedet, jvfr. Kongens egh. Brev af 22. Aug. 1640.

Side 238

Fortsat side 237, brev 292/4

meiine Erkleerung, Das diir auff kiinfftigem wmbslage zum kyl 12000 daler vndt folgendt alle Iahr, So lange der Almechtiger miir leben lessett, Sollen gezehlett werden, vndt Befhele dich hiimit dem Skudtz des Allerhögsten vndt verbleiibe allezeit
Dein getrewer vather
Christian.
Rossenburch den 15 Maij Anno 1639.
Udskrift: An Meiinem Herdtzliiben Sohn, dem Byskoppen von Brehmen.

Oversættelse af fortsat side 237-238, brev 292/4

min erklæring, at der på fremtidig omslag (marked) i Kiel 12.000 daler og derefter alle år, så længe den Almægtige lader mig leve, skal betales, og befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver alle tid
Din trofaste fader
Christian.
Rosenborg den 15. maj anno 1639.
Udskrift: Til min hjertekære søn, biskoppen af Bremen.

Brev 293/4 * 17. maj 1639

Til Rentemestrene.
De skulle se, om der kan skaffes Ditlev Reventlov et lille norsk Len. Kongen forlanger Oplysninger om Ulden, som bruges i Børnehuset, og om Størrelsen af den Sum, hvormed man kan hjælpe de Kjøbmænd, som mindst taale at bie. — Geh. Ark.

Rentemeiisterne Skall komme op y myn Stue, naar ded Lacker hen imod thusleet. Imidlertiid skall [1]) see dii Norske leen ygennom, Om der fiindis Ett aff dii Ringiiste, Som man kan tiiluende den tydske Chanseler Rewendtlau [2]).
Ieg uyll ochsa uyde, huos huem wulden, som Skall forbrugiis y Børnehussiid, Er bestyldt [3]).
Item, Om den Segeberger Och H: Iochim Ernstiis [4]) wul, som holdiis Liige ued Pommerske wll, kan brugis y børnehussiid.

Oversættelse af brev 293/4 * 17. maj 1639

Rentemestrene skal komme op i min stue, når det lakker hen imod tusmørket. Imidlertid skal (de) [1]) se de norske len igennem, om der findes et af de ringeste, som man kan tilvende den tyske kansler Reventlow [2]).
Jeg vil også vide, hos hvem ulden, som skal forbruges i børnehuset, er bestilt [3]). Item, om den Segebergske og H: (hertug) Joachim Ernsts [4]) uld, som holdes lige ved pommersk uld, kan bruges i børnehuset.

[1]) Her mangler Ordet: de eller I.
[2]) 24. Maj 1639 fik Ditlev Reventlov Lensbrev paa Romsdalen, som Oluf Parsberg hidtil havde været forlenet med. Norske Rigsregistranter VII, 549. 567.
[3]) 12. Juni udbetaltes der til Kansleren Christian Friis omtr. 218 Rdl. for dansk og engelsk Uld, som var kjøbt af ham til Børnehuset og 17. Maj var leveret Værkmesteren der (Rentemestr. Regnsk.).
[4]) Hertug af Slesvig-Holsten-Pløn, en Søn af Frederik II's Broder Hertug Hans den Yngre.

Side 239

Med huad for En Summa Penning dy købmend, som myndst taaler att bye, kan hyelppis [1]).
Køben: slott den 17 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse

Med hvad for en summa penning de købmænd, som mindst tåler at bie, kan hjælpes [1]).
Københavns slot den 17. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 294/4 * 21. maj 1639

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 34,000 Rdl. til Fordeling blandt dem, som mindst kunne bie. — Geh. Ark.

Aff denne breffuisser haffuer y 34000 daler in spetię at Emphange, Som y skall yblandt folcken, Som myndtz kan biide, Skall skyffte. Och skall geerdt Osseriin inted forbygaes, som ieg 2000 daler deraff loffuid haffuer.
Croneborg den 21 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 294/4 * 21. maj 1639

Af denne brevviser haver I 34.000 daler in specie at empfange (modtage), som I skal iblandt folken, som mindst kan bide (vente), skal skifte. Og skal Gerd Osseriin intet forbigås, som jeg 2000 daler deraf lovet haver.
Kronborg den 21. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 295/4 * Omtr. 25. maj 1639

Til Rentemestrene.

Kongens Bemærkninger til Rigsraadets Betænkning angaaende Guldmønten, Bøndernes Restancer, Appellation af Domme, Arvekjøb, Opbud, Ophævelse af Forbudet mod Udførsel af Heste, Øxenhandelen, Møller i Skaane og Krigsfolkets Afbetaling. — Geh. Ark., Rigens Raads Breve Fasc. 50.

Rigens Raadz wnderdanigst betenchend om atskilligt, Som er bleffuen proponeret.

1. Effterdj Guld Mynter fast allestæder till langt høyere pris, end

[1]) Jvfr. det følgende Brev.

Side 240

Fortsat side 239, brev 295/4

her j Riget brugelig er, opstiger, Siunis os vnderdanigst Icke wraadelig, at deris werd bleff nogit forhøyet, och det wngefehr mest effter den taxt, Som den vdj hollandt nu for er æstjmeret.
Den forhøiing Paa guld senobel ..... 4 rix d. 1 ort. uyl strax styllis y werck.
Flamsk Henricus Nobel ..... 15 ort.
Vngerske och Spanske ducater .... 11 12 ß.
Franske Croner ..... 11 1/2.
Engelot ..... 16 Slet 1/2.
Goltgyllen ..... 2 Slet d.

2. Endog Bondens Største gaun och welferd er, At hand Ingenlunde aff lensmanden eller schriffueren tilstedis Sin landg[ilde] paa Borger, Som Bonden nogit til Sæd eller anden Sin nødtørfft forstrecher, for rente eller Slig fordels forbædring paa lang tid effter anden bed[r]agis, dog effterdj misvext, wlyche paa quegh, heste och dislige tilfelde kunde Indfalde, daa paa det den nød trengte Bonde huerchen skulle i Sin trang offuerilis, ej heller I wuisse witløfftighed geraade, skulle alle Bønder i It herridt huert Aar Indsteffnis, och daa I it tingsuidne Alle Samptlig Indføris, h[u]or viit en huer aff Slig restanz er gestendig, och der effter och Icke widre være plictig At betalle.
Naar Lehnen alle for gelden skiild kan settis paa En uys affgiifft, daa Skall ded uell skiicke siig.

Belangende Appellation fraa herritz, Bye, Birch eller Raadstueting, fraa Landzting eller paa Commissariers domme, daa paa det Dermed Erre uy Enss med Riigens Raad.

Oversættelse af side 240

her i riget brugelig er, opstiger, synes os underdanigst ikke urådelig, at deres værd blev noget forhøjet, og det omtrent mest efter den taxt, som den udi Holland nu for er estimeret.
Den forhøjing på guldsenobel ..... 4 rixd. 1 ort. vil straks stilles i værk.
Flamsk Henricus Nobel ..... 15 ort.
Ungerske og spanske dukater .... 11 12 sk.

Franske kroner ..... 11 1/2.
Engelot ..... 16 slet 1/2.
Guldgylden ..... 2 slet d.

Endog bondens største gavn og velfærd er, at han ingenlunde af lensmanden eller skriveren tilstedes sin landgilde på borger, som bonden noget til sæd eller anden sin nødtørft forstrækker, for rente eller slig fordels forbedring på lang tid efter anden bedrages, dog efterdi misvækst, ulykke på kvæg, heste og dislige tilfælde kunde indfalde, da på det den nødtrængte bonde hverken skulle i sin trang overiles, ej heller i visse vidtløftigheder geråde, skulle alle bønder i et herred hvert år indstævnes, og da i et tingsvidne alle samptlig indføres, hvor vidt en hver af slig restance er bestandig, og der efter og ikke videre være pligtig at betale.
Når lenene alle for gælden skyld kan sættes på en vis afgift, da skal det vel skikke sig.

3. Belangende appellation fra herreds-, by-, birke- eller rådstueting, fra landsting eller på kommissariers domme, da på det dermed er vi ens med rigens råd.

Oversættelse
her i riget brugelig er, opstiger, synes os underdanigst ikke urådelig, at deres værd blev noget forhøjet, og det omtrent mest efter den taxt, som den udi Holland nu for er estimeret.
Den forhøjing på guldsenobel ..... 4 rixd. 1 ort. vil straks stilles i værk.
Flamsk Henricus Nobel ..... 15 ort.
Ungerske og spanske dukater .... 11 12 sk.
Franske kroner ..... 11 1/2.
Engelot ..... 16 slet 1/2.
Guldgylden ..... 2 slet d.

Endog bondens største gavn og velfærd er, at han ingenlunde af lensmanden eller skriveren tilstedes sin landgilde på borger, som bonden noget til sæd eller anden sin nødtørft forstrækker, for rente eller slig fordels forbedring på lang tid efter anden bedrages, dog efterdi misvækst, ulykke på kvæg, heste og dislige tilfælde kunde indfalde, da på det den nødtrængte bonde hverken skulle i sin trang overiles, ej heller i visse vidtløftigheder geråde, skulle alle bønder i et herred hvert år indstævnes, og da i et tingsvidne alle samptlig indføres, hvor vidt en hver af slig restance er bestandig, og der efter og ikke videre være pligtig at betale.
Når lenene alle for gælden skyld kan sættes på en vis afgift, da skal det vel skikke sig.

Belangende appellation fra herreds-, by-, birke- eller rådstueting, fra landsting eller på kommissariers domme, da på det dermed er vi ens med rigens råd.

Side 241

Fortsat side 240, brev 295/4

rettens administration der aff kunde befordris, at alting, den stund endnu ved ferske hukommelse best i Sagen kand Sies, til ende driffues, Siuntis gaunligst, att alle huis domme Som nogen wnderdommer till herriz, Bye, Birche eller Raadstue ting dømmer, skulle Inden tuende Aars forløb for offuer dommer Indsteffnis eller Siden wpaataldt forbliffue. Landzdommers domme Inden tre Aar, effter di erre giffne beschreffne, och Commissariers Affsict I lige maader Inden tre Aar effter dommens offuerleffuering eller des tilbydelse, om Parterne den icke haffuer affordret eller ville Anamme, skulle till herredage Indsteffnis eller der effter stande, Saa wiit dommerne Angaaer, wryggede.

Dog kong: Mtt: forbehollen at dispensere, om Sagen wmyndige Angaaer och deris werge wuederhefftige erre bleffne, Som nogit dennom til Skade kunde haffue forsømmit, Saa vel som vdj drabsager, h[u]or tiden til Sandhedz opliuffsning Icke kand forschriffuis.
Ej heller skall nogen være forment Sin ret end och effter forn: termins forløb at prosequere, naar den dreffne proces ej beskyldis, eller dommernis domme til vnderkiendelse icke skall Indsteffnis.

4. Efftersom stor widløfftighed och widtløfftigh tretter aff arffuekiøb foraarsagis, Siuntis vnderdanigst raadeligt, at bleff forbudden Aldelis Ingen Arff at motte kiøbis, førend Boen och Arffuen rictig var registerit vnder Bys øffrighed Dermed Erre uy Ens med Riigens Raad.

Oversættelse af side 241

rettens administration deraf kunde befordres, at alting, den stund endnu ved fersk hukommelse best i sagen kan sies, til ende drives, synes gavnligst, at alle hvis domme som nogen underdommer til herreds-, by-, birke- eller rådstueting dømmer, skulle inden to års forløb for overdommer indstævnes eller siden upåtalt forblive.
Landsdommers domme inden tre år, efter de er givne beskrevne, og kommissariers afsigt i lige måder inden tre år efter dommens overlevering eller des tilbydelse, om parterne den ikke haver affordret eller ville annamme, skulle til herredage indstævnes eller der efter stande, så vidt dommerne angår, vryggede (urokkelige).
Dog kong: Mtt: (majestæt) forbeholden at dispensere, om sagen umyndige angår og deres værge uhederlige er blevne, som noget dem til skade kunde have forsømt, så vel som udi drabsager, hvor tiden til sandheds oplysning ikke kan forskrives.
Ej heller skal nogen være forment sin ret end og efter forn: (fornævnte) termins forløb at prosequere, når den drevne proces ej beskyldes, eller dommernes domme til underkendelse ikke skal indstævnes.

4. Eftersom stor vidtløftighed og vidtløftig trætter af arvekøb foraarsages, synes underdanigst rådeligt, at blev forbudt aldeles ingen arv at måtte købes, førend boen og arven rigtig var registeret under bys øvrighed dermed er vi ens med rigens råd.

Side 242

Fortsat side 241, brev 295/4

I kiøbsted[erne] och herritzfogders forsegling paa Landzbyerne, och daa Siden, naar huer Sin rettighed kunde Noget Nær være beuist, maae arffuen affhendis, dog skall wdj huis forhandling derom gjøris samme forseglet registerings fuldkommelig Indføris, paa det om nogen forhandlingh, Som derom bliffuer giort, skal Actis Att staa for fulde.

5. Om godz och formues opbydelse til Creditorer, Som forordningen Allene Adelen tilstæder, Siunis vnderdanigst for megen Skadelig och farlig conseqvenz en tid lang bleff opholdt, førend det borgerskabit bleff Samtychet, och det aff effterfølgende Motiver.
Thi først da bestaar Adelens formuffue mest j Iordegodz, Som baade huer j landet er bekiendt och Creditorerne til skade Aff landet icke kand forrychis, och derforre deris ære med at redde och fraa fengsel sig at salvere tilladis at betalle med, huis de haffuer. Derimod beroer til den handterede kiøbstedmandtz formue wdj widløfftig handel och mest i det, wden Riget er och Ingen er bekiendt Och Landzens Indbyggere til Skade lettelig kunde til fremmede henvendis,

Saa dersom dennom Med breff och Siegel med opbud var tilladt Sig at behielpe, kunde Ingen Erligh Mand Sicherlig med dennom handtiere.
2. Saa forbliffuer Adelen altid her j Rigit, Saa lenge de nogenlunde til deris ophold haffuer nogit tilbeste, derimod dersom dett en kiøbmand, h[u]or mange fremmide

Dermed kan Epther Riigens Raadtz betenckende En tydlang Indholliis, Samframdt ded er Icke allerede kommen y suang.

Oversættelse af side 242

5. I købstæderne og herredsfogders forsegling på landsbyerne, og da siden, når hver sin rettighed kunde noget nær være bevist, må arven afhændes, dog skal udi hvis forhandling derom gøres samme forseglede registerings fuldkommelig indføres, på det om nogen forhandling, som derom bliver gjort, skal actis at stå for fulde.

Om gods og formues opbydelse til kreditorer, som forordningen alene adelen tilsteder, synes underdanigst for megen skadelig og farlig konsekvens en tid lang blev opholdt, førend det borgerskab blev samtykket, og det af efterfølgende motiver.
Thi først da består adelens formue mest i jordegods, som både hver i landet er bekendt og kreditorerne til skade af landet ikke kan forrykkes, og derfor deres ære med at redde og fra fængsel sig at salvere tillades at betale med, hvis de haver. Derimod beroer til den handterede købstadsmands formue udi vidtløftig handel og mest i det, uden riget er og ingen er bekendt og landsens indbyggere til skade lettelig kunde til fremmede henvendes, så dersom dem med brev og segel med opbud var tilladt sig at behjælpe, kunde ingen ærlig mand sikkerlig med dem håndtere.
2. Så forbliver adelen altid her i riget, så længe de nogenlunde til deres ophold haver noget til bedste, derimod dersom det en købmand, hvor mange fremmede

Dermed kan efter rigens råds betænkning en tydelig indholles (skrives/fastslås), såfremt det er ikke allerede kommet i svang.

Side 243

Fortsat side 242, brev 295/4

Iblant findes, waar tillat med opbud Sine creditorer At bedrage, waar hannom Intet letter, end naar hand sligt haffde I Sinde, sin formue en kort tid paa fremmed stæder forflytte och Siden, Naar Indbyggerne en gang waar bedragen, och hand dog wed opbud waar fraa dennom libereret, begynde paa Ny dennom at fixere.

6. Belangendis heste er worris wnderdanigst betenchende, Att alle forbud derpaa til Martinj først kommendis skulle opgiffues, dog Ingen hopper at motte wdføris, och daa til Martini effter Tidernis tilstandt wider at delibereris, h[u]orledis med forholdis skulle. Och effterdj Samme heste nu vdj Tyskland erre Saa meget begieret, kunde wel och, den stund denne wrolig tilstand der varer, endnu tollen en ort paa huer aff hest[e] forhøyes, Som effter det Sidste maal waar bewilget att maa wdføris, och aff de heste, Som Samme maal offuergaar, skulle giffues 3 rictz dr., och derimod begieris vnderthanigst, att med eckepenge och Schriffuerskeppe maatte effter gambel Seduane forbliffue.

Eptherdi En Ordt paa huer stor hest inted kan klecke til kronens vdgiifft Imod ded, kronen aff Ecke-penge kunde tiluendis, Och kronen Endeliigen wiill hiielppis, Daa uyll der tenckis paa middell, huormed kronen Enten y En Elleer anden made kan hiielppis.

Efftersom øxen handling Io lenger och mere forwerris, Siunis højlig fornøden, At den forordning derom publicerit Anno 1623 then 25 Iulij bleff St[r]engelig beffallit at effterkommis[1]), och derforuden huer mens inted Eptherkommen
Ded Er for mange Aar siiden nocksom befahliid, mens inted Eptherkommen

Oversættelse af side 243

Iblandt findes, hvor tilladt med opbud sine kreditorer at bedrage, hvor hannom intet letter, end når hand sligt havde i sinde, sin formue en kort tid på fremmed steder forflytte og siden, når indbyggerne en gang var bedragen, og han dog ved opbud var fra dem libereret, begynde på ny dem at fixere.

6. Belangendis (angående) heste er vores underdanigste betænkning, at alle forbud derpå til Martini først kommendis skulle opgives, dog ingen hopper at måtte udføres, og da til Martini efter tidernes tilstand videre at delibereres, hvorledes med forholdet skulle. Og efterdi samme heste nu udi Tyskland er så meget begæret, kunde vel og, den stund denne urolige tilstand der varer, endnu tollen en ort på hver af heste forhøjes, som efter det sidste mål var bevilget at måtte udføres, og af de heste, som samme mål overgår, skulle gives 3 rigsdaler, og derimod begæres underdanigst, at med ekepenge og skrivereskeppe måtte efter gammel sædvane forblive.
Efterdi en ort på hver stor hest intet kan klække til kronens udgift imod det, kronen af eckepenge kunde tilvendes, og kronen endeligen vil hjælpes, da vil der tænkes på middel, hvormed kronen enten i en eller anden måde kan hjælpes.

7. Eftersom øksenhandling (oksehandel) jo længer og mere forværres, synes højlig fornøden, at den forordning derom publiceret anno 1623 den 25. juli blev strengelig befålet at efterkommes [1]), og derforuden hvermands intet efterkommet
Det er for mange år siden noksom befalet, mens intet efterkommet

[1]) Ved Forordningen af 25. Juli 1623 var det blevet befalet, at ingen ufri Mand maatte kjøbe Græsøxne, uden at han strax

Side 244

Fortsat side 243, brev 295/4

lensmand serdelis bleff beffallit vel act at giffue, h[u]or vit en huer kiøbmand vdj sit lehn paa Sit eget Indafflit foder kand stalde, och paa det kunde wides, skulle Alle Lensmendene paa Toldstæderne, h[u]or øxen fortollis och enten Igennom driffuis eller Skiffvis, Saa vel som Tollerne være befallit Ingen øxen at lade passere, med mindre bevises med huer lensmandz eller Adelens deris zædell, h[u]or mange øxen aff Stallen vaare kiøbte och affdreffne, och samme beuiser skulle Aarligens hos de lensmenders Regenskaber vdj Renteriet Indleggis, Som paa Toldstæderne commenderer, och da Icke Paa deris Regenskaber At qviteris, med mindre Samme beuiser Rictigen bleff Indlagde, och skal Ingen øxen maa kiøbis til Att vdføris vden de, Som bewises att were kiøbt aff kongens ladgaarde, adelens gaarde eller Staldet Paa borgerskabet[s] egit Indafflit foder.

8. Belangendis Squatmøller[1]) I Skaane, Siunis os vnderdanigst, At alle de Bønders Squattemøller, Som erre paa en Mill nær rette Landgilsmøller, Som hollis vid magt, och nochsom kand Bøndernis
Aff arsag, att ded inted haffuis y acht aff lenssmenden, saatt man inted kan faa ded att uyde, huem der handler ymod Mandaterne.
Herom haffuer for mange Aar siiden uerrid giiordt forordning, Som siiden bleff casserit formedelst bade Adell och wadelss offuerløb skiild. Kan

Oversættelse af side 244

lensmand særdeles blev befalet vel agt at give, hvor vidt en hver købmand udi sit len på sit eget indavlet foder kan stalde, og på det kunde vides, skulle alle lensmændene på toldstederne, hvor oksen fortoldes og enten igennem drives eller skibes, så vel som tollerne være befalet ingen okse at lade passere, med mindre bevises med hver lensmands eller adelens deres seddel, hvor mange okser af stallen var købte og afdrevne, og samme beviser skulle årligen hos de lensmænds regnskaber udi Renteriet indlægges, som på toldstederne kommenderer, og da ikke på deres regnskaber at kvitteres, med mindre samme beviser rigtigen blev indlagde, og skal ingen okse må købes til at udføres uden de, som bevises at være købt af kongens ladegårde, adelens gårde eller staldet på borgerskabets eget indavlet foder.

Af årsag, at det intet haves i agt af lensmændene, så at man intet kan få det at vide, hvem der handler imod mandaterne.

8. Belangende (angående) squatmøller [1]) i Skåne, synes os underdanigst, at alle de bønders squatmøller, som er på en mil nær rette landgildemøller, som holdes ved magt, og noksom kan bøndernes
Herom haver for mange år siden været gjort forordning, som siden blev casseret (ophævet) formedelst både adel og adelens overløb skyld. Kan

---

indsatte dem på sit eget foder og modtog en seddel derpå af lensmanden eller husbonden; dog behøvede han ikke at skaffe sig en sådan seddel, hvis han kun vilde anvende dem til eget brug; desuden skulde det stå købmænd, som dreve eller skibede okser, frit for at købe andre græsokser end dem, de kunde opsætte på deres eget foder, når de blot straks opstaldede dem på kongens eller adelens ladegårde og meldte det til lensmanden.
[1]) En lille, i reglen ikke skyldsat vandmølle til eget brug.

Side 245

Fortsat side 244, brev 295/4

Maalen forrestaa, bør at affskaffis, dog dj Squatmøller vndertagen, Som aff Arrildztidt haffuer gaait landg[ilde] aff och vdj Syskend skiffte eller andre skiffter erre gaaen paa lod och beuises at regnis for landgilde.
Belangendis wehr och heste-møller, maa Ingen Bunde, Som Haffuer hus och gaard, nogen Saadan aff ny lade opbygge paa Nogen stæder, h[u]or Landgild Møller bequemmelig Maalen kand forrestaa.

9. Till krigsfolchit at affbetalle Saa vel Som kong: Mtt: sine for-stracte Penge igen At forskaffe er worris wnderdanigst betencke[n]d, at til Michaelis førstkommendis skulle begge

Rigerne en enfacte skatt paa biudes baade offuer geistlige, Borger och Bønder, och derforuden til Iylft en halff Skatt I lige maader offuer begge Rigerne [1]).
Actum Kiøbenhaffn den 25 Maij 1639.
Eders kong: Mtt: wnderdanigh Raadt
Christenn friis mp. Iørgen wrne Ehandt.
Clauss Daa Ehandt. Mogens kaas Ehandt.
Thage Tott O. Christian Thomesen mp. mpp.
Christoffer vlfeld Egh. Hanss Lindenou Eghandh.
Ioest Høeg mppa.

man Nu fatte ded saa, att ded kan haffue bestand, da Seer uy ded gerne.
Dy weehr och heste Møller Erre wandmøllerne tiil stor trengsell paa derris affgiifft Och bør bylligen att corrigeris. Paa Croneborrig lehn haffuer wandmøllerne liiden fordell aff dy mange weehr och heste møller, der fyndis wed och y helssingør.

Om krigsfolckens betaling bekymrer uy os inted, Naar uy ickun bekommer worris hand och seegell ygen fraa dy holsteiiner, som haffuer Neest ded beste lehn, uy haffuer y holsten, tiil Pandt for 70 tussind daler.

Oversættelse

Mølen forstår, bør at afskaffes, dog de squatmøller undtagen, som af arildstid haver gået landgilde af og udi søskendeskifte eller andre skifter er gået på lod og bevises at regnes for landgilde.
Belangende (angående) vær- og hestemøller, må ingen bonde, som haver hus og gård, nogen sådan af ny lade opbygge på nogen steder, hvor landgildemøller bequemmelig mølen kan forstå.

man nu fatte det så, at det kan have bestand, da ser vi det gerne.
De vær- og hestemøller er vandmøllerne til stor trængsel på deres afgift og bør bylligen (billigt) at korrigeres. På Kronborg len haver vandmøllerne liden fordel af de mange vær- og hestemøller, der findes ved og i Helsingør.

Om krigsfolkenes betaling bekymrer vi os intet, når vi ikkun bekommer vores hånd og segl igen fra de holsteinere, som haver næst det bedste len, vi haver i Holsten, til pant for 70 tusind daler.

9. Til krigsfolket at afbetale, så vel som kong: Mtt: (majestæts) sine forstrakte penge igen at forskaffe, er vores underdanigste betænkning, at til Michaelis førstkommende skulle begge rigerne en enfaldig skat påbydes både over geistlige, borger og bønder, og derforuden til hjælp en halv skat i lige måder over begge rigerne [1]).
Actum (handlet/udfærdiget) København den 25. maj 1639.
Eders kong: Mtt: (majestæts) underdanig råd
Christen Friis mp. Jørgen Urne Ehandt.
Claus Daa Ehandt. Mogens Kaas Ehandt.
Thage Tott O. Christian Thomesen mp. mpp.
Christoffer Ulfeld Egh. Hans Lindenow Eghandh.
Jost Høeg mppa.

---

[1]) Paa Grundlag af de Punkter, som Kongen og Rigsraadet vare enige om, altsaa Nr. 1, 2, 3, 4, 7, 8, udkom den 8. Juni en kongelig Forordning.

Side 246

Brev 296/4 * Omtr. 25. Maj 1639 [1]).

Kongens Bemærkninger til Rigsraadets Betænkning angaaende Adelens Bidrag til Defensionen, om Sorø Akademis Underholdning og om Krigskommissariernes Lønning. — Geh. Ark., Rigens Raads Breve Fasc. 50.

Paa huiss Kong: Mayst: naadigst haffuer befallit, er worris vnderdanigst betenkende.

Belangendis huis Adelen schulle til Landtzens defension forreholdis, Da effterdi Aarit icke føren Martini er forbi, som de sig Soldater at holde haffuer anloffuitt [2]), Siuntis oss vnderdanigst tielig nock, att de først vdi huer provintz bleff nogit for Michaelis forschreffuen, och dem da bleff forholltt: 1. Att de ennu paa itt Aars tid eller Thoe, mens krien y Thyssland warer, wille continuare at holde deris Soldater. 2. Att de same deris Soldater wille lade hielpe att arbeide, nar oc huor dett inden Danmarkis Cronis grentzer kunde behoff giørris. 3. Oc om same arbede icke till nogen fuldkommen defensions werck kunde forslaae, De da wille samptycke nogitt att kunde indsamlis, som der till kunde verre y forraad oc beredschab. Siden kunde same Adelens her paa vdgjorde fuldmechtige engang inden Martini, nar det Kong: Mayst: best falltt beleyligt, forschriffuis oc att møde befalis.
Eptherdi Man mener, ingen periculum att uerre in mora, daa kan alting uel staa hen tiil uydere communication.

Oversættelse af brev 296/4

Paa hvad Kong: Mayst: (majestæt) nådigst haver befalet, er vores underdanigste betænkning.

Belangende (angående) hvad adelen skulle til landets defension (forsvar) foreholdes, da efterdi året ikke før Martini (11. nov.) er forbi, som de sig soldater at holde haver anlovet [2]), synes os underdanigst tidlig nok, at de først udi hver provins blev noget før Michaelis (29. sept.) forskreven, og dem da blev forholdt: 1. At de endnu på et års tid eller to, mens krigen i Tyskland varer, ville continuare (fortsætte) at holde deres soldater. 2. At de samme deres soldater ville lade hjælpe at arbejde, når og hvor det inden Danmarks Cronis (krone) grænser kunde behov gjøres. 3. Og om samme arbejde ikke til nogen fuldkommen defensionsværk kunde forslå, de da ville samtykke noget at kunde indsamles, som dertil kunde være i forråd og beredskab. Siden kunde samme adelens her på udgjorde fuldmægtige engang inden Martini, når det Kong: Mayst: (majestæt) bedst faldt belejligt, forskrives og at møde befales. Efterdi man mener, ingen periculum (fare) at være in mora (i forsinkelse), da kan alting vel stå hen til videre communication (drøftelse).

[1]) Aktstykket er udateret, men ligger ved Siden af det nærmest foregaaende Brev og har den nyere Paategning: 25. Maij 39.
[2]) Adelens Befuldmægtigede havde paa et Møde i Odense 29. Juni 1638 bevilget at holde af hver 300 Tønder Hartkorn 2 Karle til Soldater fra Martini (11. Novbr.) 1638 til Martini 1639 (Oluf Daa's Provinsiallandebog, Univ. Bibl., Add., Fol., 96).

Side 247

2. Thil Sorø Academies vnderholding wide vy vnderdanigst ingen anden forslag att giørre, end att Kong: Mayst: itt støcke Geistlig godtz naadigst dertill wille forleene enten vdi Norge eller Danmark, huormed Saadantt berømmelig och gaunlig stifftning kunde vnderholdiss. Barnid uyl haffue Ett Naffn, Eptherdi kronen ingen anden myddell haffuer att contentere adskyllige wmistendis tiiener vden med geiistlig godtz.

8. Belangende en Commissariers vnderholding, som alltid vdi tiennisten skulde forbliffue: Er worris vnderdanigste betenkende, att effterdi det alldrig hid indtill haffuer verrit brugeligt, at nogen for slig tienniste wdi Krier, som Rigit angaar, har[1]) baade hafft Kronens leen och besolding der forre, Da der som Eders Mayst: will en der till deputere, som stedtze kunde vare paa oc schulle der forre besoldis, wor best en der till att bruge, som ingen Cronens leen haffde.
For den forandring om paa (!) Commissarier haffuer lensmenden biilligen att tacke, huilckid nu strax uil settis yuerck, huortill Riigens Raad skall forreslaa Oss nogle, som dertiil bekuem Erre, Huoryblandt uy strax uyl Eligere En, som kan forlosse henning walckendorp [2]).

NB: Chanselerens Residens y Othense.
oversæt:
2. Til Sorø Academies underholdning vide vi underdanigst ingen anden forslag at gøre, end at Kong: Mayst: (majestæt) et stykke geistlig gods nådigst dertil ville forlene enten udi Norge eller Danmark, hvormed sådant berømmelig og gavnlig stiftning kunde underholdes.
Barnet vil have et navn, efterdi kronen ingen anden middel haver at contentere (tilfredsstille) adskillige uanstaltelige tjenere uden med geistlig gods.

3. Belangende (angående) en commissariers underholdning, som altid udi tjenesten skulde forblive: Er vores underdanigste betænkning, at efterdi det aldrig hid indtil haver været brugeligt, at nogen for slig tjeneste udi krige, som riget angår, har[1]) både haft kronens len og besoldning derfor, da dersom Eders Mayst: (majestæt) vil en dertil deputere, som stedse kunde være på og skulle derfor besoldes, vore best en dertil at bruge, som ingen kronens len havde.
For den forandring om på (!) commissarier haver lensmanden billigen at takke, hvilket nu straks vil sættes i værk, hvortil rigens råd skal foreslå os nogle, som dertil bekvem er, hvoriblandt vi straks vil eligere (vælge) en, som kan forløse (afløse) Henning Walckendorp [2]).

NB: Kanslerens residens i Odense.

Brev 297/4 * 28. Maj 1639.

Til Frederik Günther.

Alle Breve i det tydske Kancelli, som angaa Sagernes nuværende Stilling i Tydskland, skulle samles og tages med til Glückstadt. — Geh. Ark.

[1]) Orig. har: her.
[2]) Henning Valkendorf, der var Lensmand paa Odensegaard, havde 13. Febr. 1639 faaet Brev om at begive sig til Holsten og være Krigskommissarius der i den hjemforlovede Gregers Krabbes Sted paa 3 Maaneder fra 1. Marts at regne (Fynske Tegnelser V, 15); det synes, som om han efter Forhandlingerne med Rigsraadet har faaet sin Afsked, idet han 18. Juni 1639 fik Brev om at tilstille Generalkommissarius Knud Ulfeldt, hvad Ordrer og

andet Kommissariatsbestillingen vedkommende som var tilkommet ham, for at Ulfeldt kunde rette sig derefter (Fynske Tegnelser V, 32).

Side 248
Brev 297 forsat

In der deudtsken Chanseleii sollen alle dy Briiffue, so den Itziigen statum in deudtzlandt conserniren, zusammen gesucht vndt miit nach glyckstadt genommen werden.
Rossenburch den 28 Maij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Friderich gunther zu handen.

Oversættelse brev 297 fortsat

I det tyske kancelli skal alle de breve, som den nuværende status i Tyskland concernerer (vedrører), sammen søges og med til Glückstadt tages.
Rosenborg den 28. maj anno 1639.
Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde.

Brev 298/4 * 30. Maj 1639.

Til Frederik Urne.
Pengene i Sundtoldkisten skulle tælles og indpakkes. Kongen agter den næste Dag at besøge Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du dend liden nøgell till de Store att emfange till at lade telle och i tønder lade indpacke pengene, som i toldkiisten findis [1]). Ieg haabis nest Gudz hielp i morgen for Predicken [2]) at vere paa Chroneborgh, och vill ieg Strax effter Predicken ud till Kaabermøllen och siden faa mad i Lundehaffuen. Frederichsborgh dend 30 Maij Anno 1639 [3]).

Oversættelse af brev 298/4

Til Frederik Urne.
Herhos haver du den lille nøgle til de store at emfange (modtage) til at lade tælle og i tønder lade indpakke pengene, som i toldkisten findes [1]). Jeg håbes næst Guds hjælp i morgen før prædiken [2]) at være på Kronborg, og vil jeg straks efter prædiken ud til Kobbermøllen og siden få mad i Lundehavn. Frederiksborg den 30. maj anno 1639 [3]).

Brev 299/4 * 31. Maj 1639.

Til Frederik Urne.
Han skal lade den nederlandske Resident vide, at alle Skibe, som ville sejle paa de Havne, hvor Kongen af Polen eller Kurfyrsten af Brandenborg har paalagt Told, skulle betale dobbelt Sundtold. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ordinantz om dend Pilloske fart, tolden belangende.

Frederich wrne Skall lade dend hollandske Resident [4]) forstaa, att huem effter denne dag will Segle paa Pillow

Oversættelse af brev 299/4

Til Frederik Urne.

Ordinans om den Pillauske fart, tolden belangende (vedrørende).

Frederik Urne skal lade den hollandske resident [4]) forstå, at hvem efter denne dag vil sejle på Pillau

[1]) 31. Maj leveredes i Følge Sundtoldregnsk. 18,000 Dlr. til Kongens eget Kammer paa Kronborg.
[2]) Den 31. Maj var en Fredag.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[4]) Karl v. Cracau.

Side 249

Fortsat side 248, brev 299/4

eller de Steder, Som Kongen y Polen eller Churførsten aff Brandenburg haffuer lagt tollen, da skall de her i Sundet giffue dobbelt told, huoreffter tolderne her Sammestedz Sig Skall rette [1]). Och saa fremt nogen findis, hand vere Sig och huem hand vere kand, Som her forregiffuer sig intett att ville hen till de forberørte pladzer och dog Sig derhen forføyer, da skall dend, Som Sligt giør, haffue forbrut alt det, hand haffuer med at fare. Croneborgh dend 31 Maij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 299/4 fortsat

eller de steder, som kongen i Polen eller kurfyrsten af Brandenburg haver lagt tolden, da skal de her i Sundet give dobbelt told, hvorefter tolderne her sammesteds sig skal rette [1]). Og så fremt nogen findes, han være sig og hvem han være kand, som her foregiver sig intet at ville hen til de forberørte pladser og dog sig derhen forføjer, da skal den, som sligt gør, have forbrudt alt det, han haver med at fare. Kronborg den 31. maj anno 1639 [2]).

Brev 300/4 * 1. Juni 1639.

Til Rentemestrene.
De skulle gjøre Overslag over Udgifterne ved at lade 2400 Tøndestaver forfærdige i Bleking og føre til Kjøbenhavn. — Geh. Ark.

I Skal gørre Ett Offuerslag Paa 2400 Tønde Staauer, huad dy koster y Bleginge Och siiden att transporterc dem heer.
Rossenborg den 1 Iunij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeiisterne til hande.

Oversættelse af brev 300/4 * 1. juni 1639

Til Rentemestrene.
I skal gøre et overslag på 2400 tøndestaver, hvad de koster i Blekinge og siden at transportere dem her.
Rosenborg den 1. juni anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 301/4 * 2. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Der skal tages for 1000 Rdl. Pibestaver af de første Skibe, som komme med denne Vare til Helsingør fra Østersølandene. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Aff de første Skiib, som kommer med pipenstaffn aff Østersøen, Skall tagis pipenstaffn for 1000 R: dlr:,

[1]) Om dette Toldpaalæg fra Kongens Side, der var foranlediget ved Kongen af Polens og Kurfyrsten af Brandenborgs Foranstaltninger, som lededes af Spieringerne, jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 50 ff. 125. 220.
[2]) Modtaget samme Dag.

Side 250

Fortsat side 249, brev 301/4
Som Skall losses her ueed brøggersett [1]). Rosenborgh dend 2 Iunij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 301/4 * 2. juni 1639

Som skal losses her ved bryggersæt [1]). Rosenborg den 2. juni anno 1639 [2]).

Brev 302/4 * 4. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Den nederlandske Resident skal tilsiges til at møde i Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du Skalt lade Residenten Cracow viide, at hand skall begiffue Sig hiid till Cantzeleren oc Statholderen. Hafniæ dend 4 Iunij Anno 1639 [3]).

Oversættelse af brev 302/4 * 4. juni 1639

Til Frederik Urne.
Du skal lade residenten Cracow vide, at han skal begive sig hid til kansleren og statholderen.
Hafniæ (København) den 4. juni anno 1639 [3]).

Brev 303/4 * 7. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Kongen vil have Antallet af de nederlandske Konvoyer til Sundet begrænset. Noget Smør skal sendes til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Dend Hollandske Resident Cracow haffuer wi her i Skole, och er hannom Sagt, at mand hereffter intet uill lide flere Confoyer at maa gaa paa Sundet uden fem, huilcket skall haffuis i agt. Aff dette Aars Maymaanetz Smør, Slagen paa Frederichsborg ladegaard, Skall firehalffue tønder fuld hiidsendis. Kiøbenhaffns Slott dend 7 Iunij Anno 1639 [4]).

Oversættelse af brev 303/4 * 7. juni 1639

Til Frederik Urne.
Den hollandske resident Cracow haver vi her i skole, og er hannom sagt, at man herefter intet vil lide flere konvojer at må gå på Sundet uden fem, hvilket skal haves i agt. Af dette års majmåneds smør, slagen på Frederiksborg ladegård, skal firehalve (tre og en halv) tønder fuld hidsendes. Københavns Slot den 7. juni anno 1639 [4]).

Brev 304/4 * 8. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Han skal kjøbe nogle Specerier, hvis de kunne faas i Sundet. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) I Følge Sundtoldregnsk. udbetaltes der 19. Juni 376 1/2 Dlr. for 11 store Hundrede Pibestaver.
[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[4]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 251

Fortsat side 250, brev 304/4

Herhoes haffuer du een Seddell paa noget gewurtz till køckenens fornødenheed at emfange, och skall du erfare, om Sligt i Sundet er at bekomme, och Saa fremt det er at bekomme, da skall du lade det kiøbe och hiid forskicke [1]). Rosenborrig dend 8 Iunij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 304/4 * 8. juni 1639

Herhos haver du en seddel på noget krydderi til køkkenets fornødenhed at modtage, og skal du erfare, om sligt i Sundet er at få, og så fremt det er at få, da skal du lade det købe og hid forskikke [1]). Rosenborg den 8. juni anno 1639 [2]).

Brev 305/4 * 9. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Der skal kjøbes for 2000 Rdl. Hamp i Sundet og det kjøbte strax sendes til Kjøbenhavn. Kongen ønsker endvidere et Fad Vedaske. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Aff dend hamp, som i Sundet er Ankommen, skall till dett førrige, ieg Skreff om, endnu kiøbis for 2000 daler, huilcket med det førrige, som kiøbt er, Strax hiid skall Sendis [3]). Saa fremt der er nogen weedaske at bekomme, da skall deraff ett fad fuld hiidsendis. Rosenborgh dend 9 Iunij Anno 1639 [4]).

Oversættelse af brev 305/4 * 9. juni 1639

Til Frederik Urne.
Af den hamp, som i Sundet er ankommen, skal til det forrige, jeg skrev om, endnu købes for 2000 daler, hvilket med det forrige, som købt er, straks hid skal sendes [3]). Så fremt der er nogen vedaske at få, da skal deraf et fad fuld hidsendes. Rosenborg den 9. juni anno 1639 [4]).

Brev 306/4 * 13. Juni 1639.

Til Frederik Urne.
Halvdelen af de kjøbte Kanoner skal føres til Kjøbenhavn, Halvdelen forblive ved Helsingør. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der Skall bestillis ferger, Som kand føre halffparten aff de Støcker [5]) hen ad Kiøbenhaffn, naer de ere weyede,

---

[1]) Under 15. og 25. Juni indkjøbtes der i Følge Sundtoldregnsk. forskjellige Specerier til Kongens Behov.
[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[3]) I Følge Sundtoldregnsk. betaltes der 15. Juni 2032 1/2 Dlr. til Meinert Henriksen, den hollandske Kommissarius' Tjener, paa fem Skipperes Vegne for 156 Skpd. 7 1/2 Lpd. ren Rigaisk Hamp.
[4]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[5]) Samme Dag havde Kongen nemlig i Følge hans Dagbog kjøbt 36 Kobberstykker af en svensk Mand, sandsynligvis de samme.

Side 252

Fortsat side 251, brev 306/4

och halffparten skall bliffue her weed Geethusett. Croneborgh dend 13 Iunij Anno 1639 [1]).

Oversættelse af brev 306/4

og halvparten skal blive her ved Gethuset. Kronborg den 13. juni anno 1639 [1]).

Brev 307/4 * 15. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

De forhaandenværende Penge skulle udtages af Toldkisten og sendes til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du nøgelen till de andre at emfange, och skall pengene, Som ere flere, end Suensken for de Støcker skall haffue [2]), forskickis med gullett, som forhanden er, hiid i haffuen, och Skall begge disse Summer Settis i een qvitantze [3]). Rosenborg dend 15 Iunij Anno 1639 [4]).

Oversættelse af brev 307/4 * 15. juni 1639

Til Frederik Urne.
Herhos haver du nøglen til de andre at modtage, og skal pengene, som er flere, end svensken for de stykker skal have [2]), forskikkes med gullet, som forhånden er, hid i havnen, og skal begge disse summer sættes i en kvittering [3]). Rosenborg den 15. juni anno 1639 [4]).

Brev 308/4 * 21. Juni 1639.

Til Frederik Urne.
Han skal afskrive et Brev fra Holger Rosenkrands om Menneskenes Retfærdiggjørelse og sende Kongen Kopien. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi ieg kommer i erfaringh, att dend Latiinske Rosenkrantz [5]) Skall haffue Skreffuet fru Soph[i]e Brahe [6])

oversæt:
Efterdi jeg kommer i erfaring, at den latinske Rosenkrantz [5]) skal have skrevet fru Soph[i]e Brahe [6])

---

[1]) Stykker, hvorfor han 4 Dage senere betalte Herman Kock 14,620 Rdl. af Sundtoldkisten (Danske Samlinger V, 79. Jvfr. det følgende Brev). Kongen synes altsaa at have givet efter for Rigsraadets Forlangende om, at han selv skulde bekoste Kanoner (se foran S. 232).
[2]) Jvfr. Note 5 til det foregaaende Brev.
[3]) 17. Juni modtog Kongen af Sundtolden 845 Rosenobler, 97 Guldgylden og 40,120 Rdl. (Sundtoldregnsk. Jvfr. Danske Saml. V, 79, hvor den tvivlsomme Sum kan berigtiges herefter).
[4]) Modtaget paa Kronborg 16. Juni.
[5]) Holger Rosenkrands til Rosenholm, f. 1574 † 1642.
[6]) Da Brevet er skrevet til Lensmanden paa Kronborg, maa Sophie Brahe have boet der i Nærheden; altsaa maa der

Side 253

Fortsat side 252, brev 308/4

till om hans mening angaaendis menniskens Retferdig giørelse, da Skall tu dig till samme Frue forføye och hinder paa mine vegne befale, att hun dig Samme breff skall lade See, huilcket du i hendis neruerrelse Skall vdcopiere och mig dend lade tillkomme [1]). Frederichsborgh dend 21 Iunij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 308/4

til om hans mening angående menneskets retfærdiggørelse, da skal du dig til samme frue forføje og hende på mine vegne befale, at hun dig samme brev skal lade se, hvilket du i hendes nærværelse skal udkopiere og mig det lade tilkomme [1]). Frederiksborg den 21. juni anno 1639 [2]).

Brev 309/4 * 25. Juni 1639.

Til Korfits Ulfeldt.

Om de Forholdsregler, Kongen har truffet, for at forhindre hollandske Skibe i at sejle til Kønigsberg, naar der ikke i Forvejen gives Sikkerhed for, at deres Matroer ikke bruges af Spieringerne mod ham. Om forestaaende Forhandlinger med den svenske Resident. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Siiden Ieg skreff dig fra Croneborg, da lod ieg ued frederich wrne sige den Hallendtze Resident, At Eptherdi ieg haffde uysse Auisser, at dy Spiiringer haffuer tagen folck aff dy første skiib, som kam tiil kønningsberg, der-

oversæt: Siden jeg skrev dig fra Kronborg, da lod jeg ved Frederik Urne sige den hollandske resident, at efterdi jeg havde visse aviser (efterretninger), at de spieringer (spioner/agenter) haver tagen folk af de første skibe, som kom til Königsberg, der-

---

blandt de forskjellige Fruer af det Navn, som da levede, menes Tyge Brahes bekjendte Søster Sophie Ottesdatter Brahe (som allerede udtalt hos Brasch, Bregentveds gamle Eiere S. 236), thi hun levede i sine senere Aar (f. 1556 † 1643) i Helsingør (C. Ogerii Ephemerides S. 36. Vedel Simonsen, Jørg. Brahes Levnetsbeskriv. S. 150). Hun var en Faster til Holger Rosenkrands's Hustru Sophie Axelsdatter Brahe.

[1]) Baade Kongen og Theologerne havde Holger Rosenkrands mistænkt for at hylde heterodoxe theologiske Anskuelser, især med Hensyn til hans Lære om Retfærdiggjørelsen ved Gjerninger. Man havde imidlertid ondt ved at faa bestemte Udtalelser af ham, som han ikke kunde fragaa, og det er uden Tvivl i Haabet om, at Brevet til Sophie Brahe skulde indeholde saadanne uomtvistelige Udtryk, at Kongen, der ikke var sin forrige Rigsraad synderlig vel bevaagen, ønsker at faa en authentisk Afskrift af det. Jvfr. Helveg, Den danske Kirkes Hist. efter Reform., 2. Udg., I, 316 f. 348 f. 380 ff. 389 ff. Jvfr. Kongens Brev af 9. Januar 1640.

[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 254

Fortsat side 253, brev 309/4

med att besette derris skiib tiil att Ruinere myne Skiib for Dandtziig [1]), Huorfor ieg nu inted uylle uerre hannem den permission gestendig, at nogen motte ga henad kønnigsberg eller ded faruand [2]), med mindre hand uylle cauere, att [3]) ded med denne flode mig ochsaa skulle tymiis. Der hand nu huercken uylle siige Enten ded Ene eller ded andiit dertiil, huormed Ieg uar contant, da lod ieg alting beroe och forhabtiis, at ieg Endnu uylle naa floden, Som aldt for nogle tymer uaar borthe, huylckid, gud uerre loffuid, mig lyckedis. Der ieg nu [4]) ham her ued myddeltønden, uylle Ieg, att skipperne, som uylle henad kønnigsberg, skulle asserere [5]) mig, att dy uylle bringe derris folck, som dy nu Inden borde [6]), offuer styre igen y Sundid, daa uar der Inted huos dennom att Erholde. Huorfor Ieg Iagede 35 henad sundiid Igen, sammestedtz att disponere Residenten, at hand huos hans Herrer søger Remedia til att uerre assererit, att derris folck inted paa den Maner bliffuer brugdt mig tiil præiuditz. Och skall Chanseleren och du beskeiide Samme Resident for Eder och siige hannem meningen derpa. Med den uys wyste man aldrig, huorledis man skulle uare siig for ded gesindecken.
Den Suenske Resident [7]) sende mig Dronningen y

Oversættelse af brev 309/4 * 25. juni 1639
med at besætte deres skibe til at ruinere mine skibe for Danzig [1]), hvorfor jeg nu inted ville være ham den permission (tilladelse) gestendig, at nogen måtte gå henad Königsberg eller det farvand [2]), med mindre han ville cauere (sikre/kautionere), at [3]) det med denne flåde mig også skulle tymes (lykkes). Da han nu hverken ville sige enten det ene eller det andet dertil, hvormed jeg var contant (tilfreds), da lod jeg alting bero og forhåbtes, at jeg endnu ville nå flåden, som alt for nogle timer var borte, hvilket, Gud være lovet, mig lykkedes. Da jeg nu [4])

ham her ved Middeltønden, ville jeg, at skipperne, som ville henad Königsberg, skulle asserere [5]) mig, at de ville bringe deres folk, som de nu inden borde [6]), over bord igen i Sundet, da var der intet hos dennom at erholde. Hvorfor jeg jagede 35 henad Sundet igen, sammesteds at disponere residenten, at han hos hans herrer søger remedia (midler) til at være assereret, at deres folk inted på den manér bliver brugt mig til præjuditz (skade/fortræd). Og skal kansleren og du beskedige samme resident for Eder og sige ham meningen derpå. Med den vis (hvis) viste man aldrig, hvorledes man skulle vare sig for det gesind (slæng/følge). Den svenske resident [7]) sendte mig Dronningen i

[1]) Jvfr. ovfr. S. 249.
[2]) Afskr. har: foruand.
[3]) Foran Ordet „att“ maa være glemt Ordet: mod.
[4]) Her mangler Ordet: naaede eller lign., eller ogsaa maa der læses: kam i Stedet for ham. — 24. Juni gik Kongen ombord paa den Norske Løve for at sejle til Neustadt (i Holsten), og den næste Dag holdt han, som han selv skriver, „Mønstring ved Middeltønden iblandt de Hollænder, hvem der skulde gaa ad Sundet eller ad Danzig“ (Danske Saml. V, 80). — Udenfor Kjøbenhavn mellem Kongedybet og Hollænderdybet strækker sig den Grund, som kaldes Middelgrunden. Af de tre Tønder, der her ere udlagte som Mærker, betegnes 1745 den mellemste som „Middeltønden“ (L. Bentsen, Den Nye Danske Søe-Bog S. 375). Sandsynligvis har den haft samme Navn 100 Aar tidligere (jvfr. Søkartet offuer Øster oc Vester Søen, Kbh. 1608, Bl. Kiiijvo).
[5]) ɔ: assurere.
[6]) Her mangler Ordet: havde.
[7]) Johan Strömfelt.

Side 255

Fortsat side 254, brev 309/4

Suerigis creditif, rett som Ieg uylle ud tiil skybid, och begehrede audiens, huorpa ieg lod hannem sige, att Ieg thuifflede Inted, att der uaar Io sager yblandt aff importantz, som inted discursuys kunde determineris, och Ieg ingen haffde ued handen, som derudi brugis kunde, daa siintis mig best att uerre, att hand leffuerede ded Skriifftlig fraa Siig, paded man diiste bedre kunde Suare dertiil. Om hand nu mig ded skriifftlig uil Eptherskycke Eller siielffuer dermed drage ud tiil mig, ded giiffuer tyden. Vale. Aff den Norske Løffue den 25 Iunij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 309/4 fortsat

Sveriges kreditiv, ret som jeg ville ud til skibene, og begærede audiens, hvorpå jeg lod ham sige, at jeg tvivlede intet, at der var jo sager iblandt af importantz (vigtighed), som inted discursuys (gennem diskussion) kunde determineres, og jeg ingen havde ved hånden, som derudi bruges kunde, da syntes mig bedst at være, at han leverede det skriftlig fra sig, på det man diiste (desbedre) kunde svare dertil. Om han nu mig det skriftlig vil efterskikke eller selv dermed drage ud til mig, det giver tiden. Vale (farvel). Af den Norske Løve den 25. juni anno 1639.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 310/4 * 25. Juni 1639.

Til Frederik Urne.

Han skal tilkjendegive den nederlandske Resident, at ingen Skibe maa sejle til de preussiske Havne, uden at han gaar i Borgen for dem, og befale ham at begive sig til Kansleren og Statholderen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du weedst dig nocksom at erindre, huorledis nu paa Chroneborg tillgick med dend hollandske Resident, huorfor du hannom Skaltt lade forstaa, att effterdi hannom bekiendt er, aff huad Aarsag ieg intet kand Stæde nogen, i huem dett och er, att gaa henatt Kønningsberg och de andre Prydziske Stæder, Som de Spiringer Spiller mester, om de end Skønt erlagde dobbelt told, wden att hand paa Sine herrers vegne uill mig Cavere, att deris folck intet skall lade Sig bruge imoed [1]) i Kongen i Polens tieniste. Will hand loffue, att de, Som nu ligger i Sundet och agter henat Kønningsbergh med dem, huis told Seddeler herhoes findis, will gaa henat Dantzigh, da maa de passere, men ellers intett. Residenten skall du befale att begiffue Sig

Oversættelse af brev 310/4

Til Frederik Urne.
Du vedst dig noksom at erindre, hvorledes nu på Kronborg det tilgik med den hollandske resident, hvorfor du ham skal lade forstå, at efterdi ham bekendt er, af hvad årsag jeg intet kan stæde nogen, i hvem det og er, at gå henad Königsberg og de andre preussiske steder, som de spieringer spiller mester, om de end skønt erlagde dobbelt told, uden at han på sine herrers vegne vil mig cavere (sikre), at deres folk intet skal lade sig bruge imod [1]) i kongen i Polens tjeneste. Vil han love, at de, som nu ligger i Sundet og agter henad Königsberg med dem, hvis toldsedler herhos findes, vil gå henad Danzig, da må de passere, men ellers intet. Residenten skal du befale at begive sig

[1]) Her mangler Ordet: mig.

Side 256

Fortsat side 255, brev 310/4
hen till Cantzeleren och Statholderen [1]). Herhoes er een forpligt paa nogle aff de dannemend, Som skall tilstillis tolderne. Aff dend Norske Løffue ueed middel tønden dend 25 Iunij Anno 1639 [2]).

Oversættelse af forsat brev 310/4

hen til kansleren og statholderen [1]). Herhos er en forpligt på nogle af de dannemænd, som skal tilstilles tolderne. Af den Norske Løve ved Middeltønden den 25. juni anno 1639 [2]).

Brev 311/4 * 3. Juli 1639.

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger Overslag over Værdien af den aarlige Tømmerudførsel fra Norge. — Geh. Ark.

I Skal Erfahre aff dy Norske tollers Regenskab, huormegid tømmer der Er paa Ett Aars tyd førdt udaff Norrie aff allehande slags, Och gørre deroffuer Ett offuerslag, huad samme tømmer vngeferlig kan koste der y Norrie [3]). Glyckxborg y glyckstadt den 3 Iulij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 311/4 * 3. juli 1639

Til Rentemestrene.
I skal erfare af de norske tolderes regnskab, hvor meget tømmer der er på et års tid ført ud af Norge af allehånde slags, og gøre derover et overslag, hvad samme tømmer ungefærlig kan koste der i Norge [3]). Glücksburg i Glückstadt den 3. juli anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 312/4 * 4. Juli 1639.

Til Rentemestrene.

Der skal forfærdiges 64 Hagebolte. — Geh. Ark.

Adam Mussell skal forferdige 64 hackebolther, y alle made Som dy Erre, Som Nu kam fraa køben:
Aff dy lange Bolther, som kommer Paa hyørnerne, bliiffuer Ickun Otte brugdt, huorfor hand skall bruge (dy lange bolther tiil dy hackebolther, som nu skall gørris), som hand haffuer fleere End dy Otthe.
Glyckxborg y glyckstad den 4 Iulij Anno 1639.
Christian.

Oversættelse af brev 312/4

Til Rentemestrene.
Adam Mussell skal forfærdige 64 hagebolte, i alle måde som de er, som nu kom fra København:
Af de lange bolte, som kommer på hjørnerne, bliver ikkun otte brugt, hvorfor han skal bruge (de lange bolte til de hagebolte, som nu skal gøres), som han haver flere end de otte.
Glücksburg i Glückstadt den 4. juli anno 1639.
Christian.

---

[1]) Jvfr. det foregaaende Brev.
[2]) Modtaget paa Kronborg 26. Juni.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 313.

Side 257

Brev 313/4 * 25. Juli 1639.

Til Rentemestrene.

Nærmere Ordrer angaaende det Overslag over den aarlige Tømmerudførsel fra Norge, som de skulle forfatte. Kongen kan intet afgjøre om Indkjøb af Øxne, før han kjender Indtægten og Udgiften. — Geh. Ark.

Aff Eders Skriiffuelse Erfahre Ieg, att y gerne uylle uyde, Om deeler, brendeuyd och Egiilast, som aff Riigens wnderdan indføris y Riigiid, ochsaa Skal anslas y penge [1]), Huorpa Er denne myn Erkleering, Att om Endskøndt wndersaterne inted lyge ued dii fremmede graueris med toll, Daa fiinder y dog uel, huor megiid aff huer slaags der føris aff Norrie ind y danmarck. Belangende Priisen paa tømmerid att Erfahre huos Stadtholderen, H: Christoffer wrne, Ded Synis Inted at uerre fornøden, aldenstund der fyndis Nock y køben:, som ued ded wdenad. Att Ordinere penning tiil att Indkøbe Øxen for, Derpaa kan Ieg inted Erkleere mig, førend ieg seer En kordt extract aff Eders yntecht och derhuos, huad Epther myn befahling udgiiffuen Er [2]).
Glyckxborg y glyckstadt den 25 Iulij Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 313/4

Til Rentemestrene.
Af Eders skrivelse erfarer jeg, at I gerne ville vide, om deler, brændeved og agilast (skibstømmer), som af rigets underdan indføres i riget, også skal anslås i penge [1]), hvorpå er denne min erklæring, at om endskønt undersåtter ikke lide ved de fremmede graveris (toldere/embedsmænd) med told, da finder I dog vel, hvor meget af hver slags der føres af Norge ind i Danmark. Belangende prisen på tømmeret at erfare hos statholderen, H. Christoffer Urne, det synes intet at være fornøden, aldenstund der findes nok i København, som ved det udenad. At ordinere penge til at indkøbe okser for, derpå kan jeg intet erklære mig, førend jeg ser en kort extract af Eders indtægt og derhos, hvad efter min befaling udgiven er [2]).
Glücksburg i Glückstadt den 25. juli anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 314/4 * 25. Juli 1639.

Til Frederik Urne.
Pengene i Toldkisten skulle tælles og indpakkes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes haffuer du nøgelen till de andre at emfange till att Aabne toldkiisten och tage pengene derud och

oversæt: Herhos haver du nøglen til de andre at modtage til at åbne toldkisten og tage pengene derud og

---

[1]) Rentemestrene have aabenbart spurgt sig for hos Kongen i Anledning af hans Befaling til dem af 3. Juli (Nr. 311).
[2]) Jvfr. Brevet af 18. Aug. (Nr. 316).

Side 258

Fortsat side 257, brev 314/4
lade telle dennom och Sette dennom ind i huelningen igien, forwared i fieringer, Som Sedwanligt er. Denne nøgell skall Sendis tillbage med een aff buddene, Som dog skall herud. Glygsborg i Glygstad dend 25 Iulij Anno 1639 [1]).

Oversættelse af brev 314/4
lade tælle dem og sætte dem ind i hvælvingen igen, forvaret i fjerdinger, som sædvanligt er. Denne nøgle skal sendes tilbage med en af budene, som dog skal herud. Glücksburg i Glückstadt den 25. juli anno 1639 [1]).

Brev 315/4 * 1. August 1639.

Til Frederik Urne.
Borgmesteren i Aalborg skal sættes nogle Uger i Fængsel, fordi han har faret med Usandhed. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne Breffuiser, Borgemester aff Aalborg [2]), Som Statholderen er befalet at Sende hen till dig enten med gode eller med onde, Skaltu lade foruare [3]), Saa at Solen i disse hunde dage intett Sticker hannom paa hoffuedet, och naer hand begerer Aarsagen till denne Store ære, hannom wederfaris, att viide, da Skall hannom Suaris, at det er een liden Recompens for dend løyen, hand haffuer

Oversættelse af brev 315/4

Til Frederik Urne.
Denne brevviser, borgmester af Aalborg [2]), som statholderen er befalet at sende hen til dig enten med gode eller med onde, skal du lade forvare [3]), så at solen i disse hunde-dage intet stikker ham på hovedet, og når han begærer årsagen til denne store ære, ham vederfares at vide, da skal ham svares, at det er en liden recompense (belønning) for den løgn, han haver

[1]) Modtaget paa Kronborg i August. Datum kan ikke læses, da Tallet er afslidt.
[2]) I Følge Tauber og Nielsen, Personalhist. Notitser om Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg S. 100 f., synes Diderik Grubbe og Christoffer de Hemmer 1639 at have været Borgmestre i Aalborg, og at i hvert Fald den første af disse da indtog denne Stilling, fremgaar af Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. V, 260. Et Kongebrev af 26. Aug. 1639 (Jydske Tegn. X, 114) viser imidlertid, at Hans Sørensen den Gang var Borgmester i Aalborg; det er den samme Mand, om hvem det hos Tauber og Nielsen, anf. Skr. S. 99, hedder, at han 1630 blev „erlediget“ fra Borgmester-Embedet af Kongen. Beror maaske Aarstallet 1630 paa en Fejl i Stedet for 1639 eller 1640, saa at hans Afskedigelse kunde staa i Forbindelse med det Misfornøjelse hos Kongen, som Brevet i Texten røber, og han altsaa var den Borgmester, der nævnes i det? Raadstuearkivet i Aalborg maa vel kunne give nærmere Oplysning herom. (Hvad der anføres hos Tauber og Nielsen om det meget Guld- og Sølvtøj, han efterlod sig, er urigtigt; det angaar hans Navne, den yngre Hans Sørensen, der blev Borgmester i Aalborg 1646 og døde 1656. Jvfr. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. V, 96.)
[3]) Paa Kronborg, i Følge en Randnote.

Side 259

Fortsat side 258, brev 315/4
trøgt i Cantzeleren och Statholderen, att her uar oprettet et Compagnie, Som alle Nationer, i huem de och war, till præjuditz allene Skulle handle med trælast och Saltt. Naer dett nu

lacker imoed dend 24 Hujus, att hand her Skall møde for retten, da Skall hand Slippis ud 3 dage tillforne. Glycksborg i Glygstad dend 1 Augusti Anno 1639 [1]).

Oversættelse af brev 315/4
trygt i kansleren og statholderen, at her var oprettet et compagnie, som alle nationer, i hvem de og var, til præjuditz (skade) alene skulle handle med trælast og salt. Når det nu lakker imod den 24. hujus (i denne måned), at han her skal møde for retten, da skal han slippes ud 3 dage tilforne (før). Glücksburg i Glückstadt den 1. august anno 1639 [1]).

Brev 316/4 * 18. August 1639.

Til Rentemestrene.
Penge til at kjøbe Staldøxne for skulle tages af Toldkisten ved St. Anne Bro i Kjøbenhavn. Den indkomne Skat til Soldaternes Underhold skal snarest sendes til Haderslev. — Geh. Ark.

Rentemeiisterne skall tage saa megiid af tolkysten ued S: Anne broe, som der kan behøffuis tiil att Indkøbe Staløxen tyl laadgardene, som forhanden Er [2]). Dii contribution penge, som ued Renteriid forhanden Er tyl att vnderholde Soldatheschen med, skall, saa Snardt skee kan, Sendis henad Hadersleben.
Glyckxborg y glyckstadt den 18 Augustj Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 316/4

Til Rentemestrene.
Rentemestrene skal tage så meget af toldkisten ved St. Anne bro, som der kan behøves til at indkøbe staldokser til ladegårdene, som forhånden er [2]). De contribution-penge, som ved renteriid (rentemesteren) forhånden er til at underholde soldatesken med, skal, så snart ske kan, sendes henad Haderslev.
Glücksburg i Glückstadt den 18. august anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 317/4 * 28. August 1639.

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem 10,000 Rdl., som tilligemed noget Silketøj skulle bruges til at betale Prinsens Folk med. — Geh. Ark.

Herhuos haffuer y tytussind daler at Emphange, Som skal brugis til att contentere Prindtzens hoffolck med [3]).

oversæt: Herhos haver I ti tusind daler at modtage, som skal bruges til at contentere (tilfredsstille/aflønne) prinsens hof folk med [3]).

---

[1]) „Bekommet Aff her Statholder dend 7 Augusti 1639 udi Kiøge."
[2]) Jvfr. Nr. 313.

[3]) 26. Septbr. sendtes 10,000 Rdl. fra Rentekammeret til Prinsen med Renteskriver Jørgen Karstensen (Rentemestr. Regnsk.).

Side 260

Fortsat side 259, brev 317/4

Dog skall deryblandt Epther myn forrige befahling brugis ded Sylckytøy, som Er giiordt y Børnehussid, Sauydt skee kan. Der skall med pengen och samme Siilckytøy sendis En dychtig kaarl med henad Nykøbing, Naar y Erfahrer, att Prindtzen der Er ankommen. Glyckxborg y glyckstadt den 28 Augustj [1]) Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af fortsæt brev 317/4
Dog skal deriblandt efter min forrige befaling bruges det silketøj, som er gjort i Børnehuset, såvidt ske kan. Der skal med pengen og samme silketøj sendes en dygtig karl med henad Nykøbing, når I erfarer, at prinsen der er ankommen. Glücksburg i Glückstadt den 28. august [1]) anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 318/4 * 17. Septbr. 1639.

Til Korfits Ulfeldt.
Om Bygningen af nogle smaa Skibe og deres Anvendelse; om Midler til at forebygge Underslæb ved Salpetertolden paa Elben; om det nederlandske Gesandtskabs Audiens; om Anholdelsen af et Par Skippere m. m. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Aff dyn Skriiffuelse sub dato den 7 Huius haffuer Ieg fornommen, att du uylle uyde, huor sterck tømmer der skulle bestyllis tyl dii sma skiib, som skal biggis, da eptherdi samme skiib bliiffuer aff samme størrelse, som høiienhall, Iomfrusuenden och ded selskab Er, da kandtu letteligen Erfahre ded huos M: Suend [2]). Mens Eptherdi du uarst y den mening, Att samme skiib kunde bringis tiil weiie for Penge huos andre, daa war ded best, att dy samme ochsaa skaffer tømmer dertyl. Skall ieg skaffe tømmer dertyl, och andre skal biigge dem, da gaar ded ud offuer mig.

Oversættelse af brev 318/4

Til Korfits Ulfeldt.
Af din skrivelse sub dato (under dato) den 7. hujus (i denne måned) haver jeg fornummet, at du ville vide, hvor stærkt tømmer der skulle bestilles til de små skibe, som skal bygges, da efterdi samme skib bliver af samme størrelse, som Højenhald, Jomfrusvenden og det selskab er, da kand du letteligen erfare det hos M. Svend [2]). Mens efterdi du varst (var) i den mening, at samme skib kunde bringes til veje for penge hos andre, da var det bedst, at de samme også skaffer tømmer dertil. Skal jeg skaffe tømmer dertil, og andre skal bygge dem, da går det ud over mig.

[1]) I sin Dagbog har Kongen henført Forsendelsen af de 10,000 Rdl. til 29 Aug. Danske Samlinger V, 83.
[2]) Svend Andersen skal være bleven antagen som Kongens Skibsbygmester 1637, men allerede forinden, i Aaret 1633, betegner Kongen ham som „vor Skibbygger"; maaske han i hint Aar er bleven ansat ved Holmen, medens han tidligere virkede i Norge. Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535–1700 S. 167. Norske Rigsregistr. VI, 535. 552. 696. Ovfr. S. 169.

Side 261

Fortsat side 260, brev 318/4

Den wndersløff, der skeer heer pa Elffuen med Salpeither, kan inted Remedieris, førend Ieg kan faa Een, som pa den uyss, som den tyl dandtziig [1]), kan lade mig uyde, naar sliigdt tyl Hamborg bliiffuer Indskybid.
Naar man faar mengden aff sma Skiib, da kan man ware frederichstadt och andre Pladtzer, som ellers inted kan skee, ty Hullen, som dii søger [2]), Erre mange och Smaa, som man inted kan søge vden med kaager [3]) och flackgaendis skiib, Som inted uyl besettes med mange stycker, mens med megiid folck och gode Capiteiner, som haffuer mehre Coraiisi, End En Pardt aff uorris haffuer. Dii Hollandtske gesandters første begiindelsse tyl derris werff att forrette [4]) waar hell sleett, yded att den dag, dy første gang uaar ansagdt at skulle haffue Audiens, daa haffde dii druckiid, saat dii sende Residenten Crachou [5]) op til Reuendtlou heell uel beskenckt tiil att vndskiildige

Oversættelse af brev 318/4

Den undersløb, der sker her på Elben med salpeter, kan intet remedieres (afhjælpes), førend jeg kan få en, som på den vis, som den til Danzig [1]), kan lade mig vide, når sligt til Hamborg bliver indskibet.
Når man får mængden af små skibe, da kan man vare Frederikstad og andre pladser, som ellers intet kan ske, thi hullen, som de søger [2]), er mange og små, som man intet kan søge uden med kager [3]) og flakgående skibe, som intet vil besættes med mange stykker, mens med meget folk og gode kaptajner, som haver mere corage (mod), end en part af vores haver. De hollandske gesandters første begyndelse til deres værft at forrette [4]) var helt slet, ydet (i det) at den dag, de første gang var ansagt at skulle have audiens, da havde de drukket, så de sendte residenten Crachou [5]) op til Reventlow helt vel beskænket til at undskylde

[1]) Sagtens menes her Kongens Faktor i Danzig, Francis Gordon.
[2]) Talen er vel om „Dynkerkerne" og deres Lige, der færdedes i Vesterhavet dels som Fribyttere dels som Smuglere.
[3]) Kog (Kogge) er Betegnelsen paa et mindre fladbundet Fartøj (Molbech, Dansk Dialect-Lex. S. 256. Molbech, Dansk Glossar. I, 446. Wilse, Reise-Iagttagelser V, 243). I Nordtydskland synes Ordet at være brugt om større Handelsskibe, der i Fejdetid tillige kunde gjøre Krigstjeneste, og derfra er Benævnelsen vel kommen til de nordiske Lande, hvor den oftere bruges netop om Hanseaternes Skibe (Bremisches Wörterbuch II, 836. Quellensamml. d. Schlesw.-Holst.-Lauenb. Gesellschaft I, 137. Fritzner, Ordbog ov. det gamle norske Sprog S. 370. N. M. Petersen, Danmarks Historie i Hedenold, 2. Opl., III, 321. Scriptores rer. Danic. IX, 405 jvfr. S. 247). Men her i Landet maa Ordet vist temmelig tidlig have skiftet Betydning, saa at det netop kom til at betegne mindre Skibe (jvfr. Dsk. Mag. 3. R. I, 113. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. II, 129. 132). I Henhold til det her Fremsatte bør vist Udtrykkene hos Steenstrup, Studier ov. K. Valdemars Jordebog S. 199 f. modificeres noget.
[4]) Om det nederlandske Gesandtskab, hvis Komme til Danmark var fremkaldt ved den stærke Stigning af Sundtold-Afgifterne, se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 227 ff.
[5]) Saaledes er Navnet rigtig læst af Langebek (Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439), medens den Klevenfeldtske Afskr. har: Gachori

Side 262

Fortsat side 261, brev 318/4

gesandterne, att dii inted uaar bered tiill pa den gang at proponere derris werff. Igaar haffde dii Audiens och brachte derris dondt heell modest for, 1. Att tollen y sundiid motte igen Reduceris derhen, som den uaar før, 2. At den skade, som dy hollender y fiord bleff tiilføiied vnder Spydtzberg [1]), dennom motte betalys, 3. Att den salpeitter toll motte affskaffis, aldenstund den kam mig tyl stor skade, yded att købmenden søgte andre Pladtze, att den Igennom [2]). Huorledis ded nu uyder uyl affløbe, ded giiffuer tyden. Ded, som Endnu passerid Er, ded haffde dy kund forrettid med En Skriiffuelsse Och naad ligesaa langdt dermed, som dy mueligdt Naar med denne kostbare legation.
Och Eptherdi ieg haffuer inted Spurdt, ọm den Skipper, der bleff sendt herfra med den Hamborger Priis henad køben: med En haab fanger Och bleff siiden under Iudtlandt, Er kommen hiiem. Saframdt nu samme Skipper Eller den, som uar Ettstund paa gackmed, Er att finde, daa skaldtu lade holle dem an, indtil Gud uyll, ieg kommer tilstede. Capiteinen [3]) skaldtu uerre om att Erfahre, huor hand Er y werden, Och ingen Penge spare derpaa. Vale.
Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 17 Septem: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

oversæt: gesandterne, at de intet var beredte til på den gang at proponere deres værft. Igår havde de audiens og bragte deres dont helt modest frem: 1. At tolden i Sundet måtte igen reduceres derhen, som den var før, 2. At den skade, som de hollændere i fjor blev tilføjet under Spitsbergen [1]), dem måtte betales, 3. At den salpetertold måtte afskaffes, aldenstund den kom mig til stor skade, ydet at købmænd søgte andre pladser, at den igennem [2]). Hvorledes det nu yder vil afløbe, det giver tiden. Det, som endnu passeret er, det havde de kunnet forrettet med en skrivelse og nået ligeså langt dermed, som de muligt når med denne kostbare legation.

Og efterdi jeg haver intet spurgt, om den skipper, der blev sendt herfra med den Hamborger pris henad København med en håb-fanger og blev siden under Jylland, er kommen hjem. Såfremt nu samme skipper eller den, som var i en stund på Gakmed, er at finde, da skal du lade holde dem an, indtil Gud vil, jeg kommer tilstede. Kaptajnen [3]) skal du være om at erfare, hvor han er i verden, og ingen penge spare derpå. Vale (farvel). Af Glücksburg i Glückstadt den 17. september anno 1639.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 319/4 * 11. Oktbr. 1639.

Til Frederik Günther.

Der skal skrives til den franske Konge og Kardinal Richelieu for at faa dem til at intervenere hos den svenske Regering til Gunst for Enkedronningen af Sverig. — Geh. Ark.

[1]) Jvfr. ovfr. S. 226 f.
[2]) Verbet maa være glemt (føre?) Langebek har derimod i sine Afskrifter (Kallske Saml., 4., 439 og 441) „all den igennem“ og forklarer dette ved: saa længe den [Salpetertolden] varer; men det turde være utvivlsomt, at han ikke har truffet det rette.

[3]) Der menes vistnok Kaptajnen paa „Gakmed“, hvem Kongen paa ny spørger om i et Brev af 19. Marts 1640, og som var bortrømt.

Side 263

Brev 319/4 * 11. Oktober 1639.

Eiin Skreiiben an den köninck in franckereich soll gemacht werden, Das Er den Chanseler Oxenstern vndt dii Regiirung in Sueden dahin disponiren wolle, Dass dii könnichliiche wiitwe in Sueden [1]) Beii solcher freiiheidt, wii andere Ihres geleiichen in der weldt haben muge, gelassen werden, vndt nit gez[w]ungen werden, Nach beliibung des Chanselers vndt dessen Miitbrudern beliibung, Ihre diiner vndt diinerinnen, so sii miit ins landt gebracht, abzuskaffen vndt in Ihre Stadt Suedysk folck beii sich zu haben solthe gehalten sein.

Desselbigen Eiinhaldtz soll an den Cardinall, mutatis mutandis, geskriiben werden.

Rossenburch den 11 Octobris Anno 1639.
Christian.

Udskrift: Friiderich gunther zu handen.

Oversættelse af brev 319/4 * 11. oktober 1639
Et skrivelse til kongen i Frankrig skal gøres, at han kansler Oxenstierna og regeringen i Sverige dertil disponere ville, at den kongelige enke i Sverige [1]) ved sådan frihed, som andre af hendes lige i verden have må, gelassen (ladet) blive, og ikke gezwungen (tvunget) blive, efter behag af kansleren og dennes medbrødre behag, hendes tjenere og tjenerinder, som hun med ind i landet bragte, afskaffe og i hendes stad svensk folk ved sig at have skulle holdne være.

Samme indhold skal til kardinalen, mutatis mutandis (med de fornødne ændringer), skrives.

Rosenborg den 11. oktober anno 1639.
Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde.

Brev 320/4 * 16. Oktbr. 1639.

Til Frederik Urne.

En Sum Penge skal føres fra Sundtoldkisten til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Tolderne i helsingøer skall leffuere her till Rentemestern[e] fire och halffierdesindztyffge tusinde fem hundrede to och trysindztyffge daler aff de penge, som bleff Satt à part, huoriblandt guldett Skall med i regnis, huilcken Summa penning Skall hiidføris med mine Rust: och postuogne. Kiøbenhaffn Slott dend 16 Octobris Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 320/4
Tolderne i Helsingør skal levere her til rentemesterne fire og firsindstyve tusinde fem hundrede to og tresindstyve daler af de penge, som blev sat à part (til side), hvoriblandt

guldet skal med i regnes, hvilken sum penge skal hidføres med mine rust- og postvogne. Københavns Slot den 16. oktober anno 1639 [2]).

Brev 321/4 * 14. Novbr. 1639.

Til Rentemestrene.

Deres Betænkning om Forhøjelse af en Toldrulle forlanges. — Geh. Ark.

_____

[1]) Gustav Adolfs Enkedronning, Maria Eleonora.
[2]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 264

Fortsat side 263, brev 321/4

Ieg fiick Eder for Nogen tyd syden En tolrulle [1]), som y skulle see ygennnom Och mig Eders betenckende, huorudi den kunde forhøiies, lade forstaa, Huilckid, Eptherdi ded Endnu inted skeed Er, daa skall y ded med ded første gørre Och mig den lade tylkomme.
Frederichs: den 14 Nouem: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 321/4 * 14. november 1639

Jeg fik Eder for nogen tid siden en toldrulle [1]), som I skulle se igennem og mig Eders betænkende, hvorudi den kunde forhøjes, lade forstå, hvilket, efterdi det endnu inted sket er, da skal I det med det første gøre og mig den lade tilkomme.
Frederiksborg den 14. november anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 322/4 * 16. Novbr. 1639.

Til Frederik Urne.

Om Transporten af en større Pengemasse fra Kronborg til Haderslev; om Pengene i Sundtoldkisten og Nøglerne dertil. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne Skall med det første haffue bud effter wognmesteren [2]), at hand kommer henad Chroneborg och tage tre Rustuogne med Sig, huer med Sex heste for, huilcke tre vogne Skall beladis med 46 fieringer med penge, huilcke Continuecrlig Skall bliffue paa Samme vogne, indtill de naaer hadersløff [3]), uden att de sa lenge dem aff vognene kand Sette, indtill de bringer vognene i fergerne, naer de skall offuer fergestæderne. Lenhsmendene paa huert lehn Skall fra ett Sted till dett andett lade geleide pengene, indtill de naaer fergegaarden ueed hadersløff, huor lensmanden Sammestedz dem Skall lade anamme och dem lade bringe paa de Stæder, Som der till forordnet er. M'ed Samme penge Skall iilis, paa det de kand komme offuer vandet, førend frosten tager. Och findis nøgelen till de nøgele, som hører till toldkiisten, hoes huilcke den, Som hører till huelningen paa Slottett.

Oversættelse af brev 322/4

Frederik Urne skal med det første have bud efter vognmesteren [2]), at han kommer henad Kronborg og tage tre rustvogne med sig, hver med seks heste for, hvilke tre vogne skal belades med 46 fjerdinger med penge, hvilke continuecrlig (vedvarende) skal blive på samme vogne, indtil de når Haderslev [3]), uden at de så længe dem af vognene kan sætte, indtil de bringer vognene i færgerne, når de skal over færgestederne. Lensmændene på hvert lehn skal fra et sted til det andet lade geleide (escortere) pengene, indtil de når færgegården ved Haderslev, hvor lensmanden sammesteds dem skal lade anamme (modtage) og dem lade bringe på de steder, som dertil forordnet er. Med samme penge skal iles, på det de kan komme over vandet, førend frosten tager. Og findes nøglen til de nøgler, som hører til toldkisten, hos hvilke den, som hører til hvælvingen på slottet.

[1]) Af en Paaskrift paa Brevet ses, at Talen er om en holstensk Toldrulle.
[2]) Terkild Christensen.
[3]) Hvor Kongen vilde tilbringe Begyndelsen af Vinteren.

Side 265

Fortsat side 264, brev 322/4

ochsaa findis, huilcke nøgele allesammen hand Skall beholde hoes Sig, indtill Skibene i Østersøen intett lengere gaaer, paa huilcke tiider Tolderne Skall telle pengene, Som da forhaanden er, och komme dennom i fieringer, Som Siden Skall føris paa Slottet oc Settis i huelningen Sammestedz. Naer Sligtt nu passeret er, Som Sagt er, da Skall dend liden Nøgell med Toldernis qvitantze mig tillskickis [1]). Dend befalning till lehnsmendene wil giøris her Saa goed, Som de dend kand affsted komme. Frederichsborg dend 16 Novembris Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 322/4 fortsat
og så findes, hvilke nøgler allesammen han skal beholde hos sig, indtil skibene i Østersøen intet længere går, på hvilke tider tolderne skal tælle pengene, som da forhånden er, og komme dem i fjerdinger, som siden skal føres på slottet og sættes i hvælvingen sammesteds. Når sligt nu passeret er, som sagt er, da skal den liden nøgle med toldernes kvittering mig tilskikkes [1]). Den befaling til lehnsmændene vil gøres her så god, som de den kan afstedkomme. Frederiksborg den 16. november anno 1639 [2]).

Brev 323/4 * 17. Novbr. 1639.

Til Frederik Urne.

Han skal i Jægermesterens Fraværelse tiltale Christoffer Jæger, hvem Kongen har et ondt Øje til. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom dig bekiendt er, Att Iegermesteren [3]) er befalett at begiffue Sig ud till Landte holsten, Sammestedz att forrette det, Som hannom befalett er, huorudoffuer Sagen med Christoffer Ieger [4]) kunde gerade i Stoer forhalning, Som ieg intett gierne Saa, Huorfor du i Greffue woldemar Christians præsentz Skaldt lade Iegermesteren forstaa, dig aff mig at vere befalett at tale paa Sagen oc hende dom offuer Samme Ieger. Huorfor du paa mine vegne aff hannom begerer till diin effterretning at wiide, Om hand icke paa andre tiider haffuer fornommett Samme Iegers wtroskab. Thi Samme Iegers Dristigheid kand intett haffue weret

Iegermesteren wbekiendt, ald dend Stund hand for Saa ringe mistancke Skyld ertappede hannom

Oversættelse af brev 323/4 * 17. november 1639

Til Frederik Urne.
Eftersom dig bekendt er, at jægermesteren [3]) er befalet at begive sig ud til landet Holsten, sammesteds at forrette det, som ham befalet er, hvorudover sagen med Christoffer Jæger [4]) kunde gerade (komme) i stor forhalning, som jeg intet gerne så, hvorfor du i greve Valdemar Christians præsens (nærvær) skal lade jægermesteren forstå, dig af mig at være befalet at tale på sagen og hende dom over samme Jæger. Hvorfor du på mine vegne af ham begærer til din efterretning at vide, om han ikke på andre tider haver fornummet samme Jægers utroskab. Thi samme Jægers dristighed kan intet have været jægermesteren ubekendt, al den stund han for så ringe mistanke skyld ertappede ham

[1]) Jvfr. Brevet af 26. Decbr. 1639.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Otto v. Termo.
[4]) Rentemestr. Regnsk. 1639–40 viser, at Christoffer Meisner da var i Kongens Tjeneste som Jæger, men han er næppe identisk med den i Texten nævnte Christoffer Jæger.

Side 266

Fortsat side 265, brev 323/4
med de tuende diur, och kand det giøre lige møget, om Samme Ieger haffuer Skut tu eller it diur paa itt Skud, imedens hand der till ingen forloff haffde. Och effterdi ieg altiid haffuer hafft itt ont øye paa Samme Ieger, da Skaltt du dig erkyndige, naer och huor hand Siidst haffuer veret till Alters, huilckett ieg formeener at vere Skeed Sielden eller aldrig, i mens hand haffuer veret her i Riiget [1]). Frederichsborg dend 17 Novembris Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev fortsat 323/4 * 17. november 1639

med de to dyr, og kan det gøre lige meget, om samme Jæger haver skudt to eller et dyr på et skud, imens han dertil ingen forlov (tilladelse) havde. Og efterdi jeg altid haver haft et ondt øje på samme Jæger, da skal du dig erkyndige (undersøge), når og hvor han sidst haver været til alters, hvilket jeg formener at være sket sjældent eller aldrig, imens han haver været her i riget [1]). Frederiksborg den 17. november anno 1639 [2]).

Brev 324/4 * 17. Novbr. 1639.

Til Frederik Urne.

En Bro ved Frederiksborg og en Baad skulle repareres. Overslag over, hvad Tømmer der medgaar til Loftet over den store Sal paa Kronborg, skal sendes til Kongen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.
Mester Hans Anemøller Skall kaldis hiid till att besee dend broe, Som gaaer bag ud fra Stalden henad dend liden Ladegaard, huorledis mand dend kand hielpe med Skutpæle op till brustwerckett, Som er paa Siderne, Item huor med mand kand hielpe Brederne [3]) paa Samme dam, som ingen Iord er fyldt. De winder, Som findis langs ueed planckewerckett, dersom der Settis Ruser, skall Repareris.

Oversættelse af brev 324/4 * 17. november 1639

Mester Hans Anemøller skal kaldes hid til at bese den bro, som går bag ud fra stalden henad den lille ladegård, hvorledes mand den kan hjælpe med skutpæle op til brystværket, som er på siderne, item hvor med mand kan hjælpe brædderne [3]) på samme dam, som ingen jord er fyldt. De vinder, som findes langs ved plankeværket, dersom der sættes ruser, skal repareres. Och Skall alleuegne, dersom mand træder aff broen ind i baaden, flies Saaledis, att mand bekuem kand komme aff broen i baaden. Samme baaed Skall flies, Saaatt dend paa foraaret kand brugis. Hand Skall ochsaa Sende mig hans Snedeckers [4]) fortegnelse paa tømmer till Tecken paa dend Store Saall paa Chroneborgh, baade paa lengden och

Oversættelse af brev 324/4 * 17. november 1639 (fortsat)

Og skal allevegne, dersom mand træder af broen ind i båden, flyttes således, at mand bekvemt kan komme af broen i båden. Samme båd skal flyttes, så at den på foråret kan bruges. Han skal også sende mig hans snedkeres [4]) fortegnelse på tømmer til tegn (tegning) på den store sal på Kronborg, både på længden og

[1]) Jvfr. Brevene af 26. Decbr. 1639 og 13. Juni 1640.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Ovenover staar skrevet: „NB. eller buerne“.
[4]) Hans Barchmann.

Side 267

Fortsat side 266, brev 324/4

bredden, Saa och huor mange Støcker aff huert Slags [1]). Frederichsborgh dend 17 Novembris Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 324/4 forsat

bredden, så og hvor mange stykker af hvert slags [1]). Frederiksborg den 17. november anno 1639 [2]).

Brev 325/4 * 28. Novbr. 1639.

Til Rentemestrene.

De skulle sende Kongen Penge til Kommissarius Ulfeldt. — Geh. Ark.

Epthersom Commissarius wlfeldt [3]) haffuer hafft bud heer Epther Penge, Och dy fyndis huos Eder, daa skall y sende Pengen heroffuer med ded første, saatt hand dem heer kan Emphange.
Aff hadersleffhus den 28 Nouem: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 325/4 * 28. november 1639

Eftersom kommissarius Ulfeldt [3]) haver haft bud her efter penge, og de findes hos Eder, da skal I sende pengen herover med det første, så at han dem her kan modtage. Af Haderslevhus den 28. november anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 326/4 * 3. Decbr. 1639.

Til Rentemestrene.

Forbud mod at modtage Guld i Renteriet indtil videre, m. m. — Geh. Ark.

Dette herhusføiiede skall, Epthersom derpaa tegnid Er, bliiffue forandriid och med god leiilighed hiid Igen skiickiid.
Wdi Renteriid skall Inted guld Indtiil wyder beskeen y Renteriid antagiis [4]). Och skall dette herhuos-

Oversættelse af brev 326/4 * 3. december 1639

Dette herhosføjede skal, eftersom derpå tegnid er, blive forandret og med god lejlighed hid igen skikket.
Udi renteriet skal intet guld indtil videre beskeen i renteriet antages [4]). Og skal dette herhos-

[1]) Jvfr. Brevet af 26. Decbr. 1639.
[2]) Modtaget sammesteds.
[3]) Knud Christoffersen Ulfeldt til Svenstrup.
[4]) Forordningen af 18. Maj 1640 nedsatte Guldmønterne til den Værdi, de havde før Forordningen af 8. Juni 1639 (jvfr. ovfr. S. 239 f. 245). Ordren i Brevet er en Følge af, at Kongen har mærket, at man ikke stod sig ved den da gjældende Bestemmelse om Værdi. I Norge skete Tilbagevendelsen til det ældre Forhold allerede ved Forordningen af 16. Decbr. 1639 (Norske Rigsregistr. VII, 625). Jvfr. Brevet Nr. 330.

Side 268

Fortsat side 267, brev 326/4

føiiede tollerne tylstiillis, huorepther dy siig haffuer att Rette.
Aff Hadersleffhus den 3 Decem: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 326/4 fortsat
føjede tollerne tilstilles, hvorefter de sig haver at rette.
Af Haderslevhus den 3. december anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 327/4 * 4. Decbr. 1639.

Til Frederik Urne.

Han skal have Tilsyn med, at der arbejdes rask paa Hammermøllen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom med Arbedet paa hammermøllen een tiid lang er gangen heell Slett till, och der nu løber allehande for, Som gandske ingen Moram kand taale, da Skall du med Samme mølle haffue indseende, att de, Som derudi Skall forrette nogett, att de effterkommer deris Skyldighed. Hadersløffhus dend 4 Decembris Anno 1639 [1]).

Oversættelse af brev 327/4 * 4. december 1639
Eftersom med arbejdet på hammermøllen en tid lang er gået helt slet til, og der nu løber allehånde for, som ganske ingen moram (forsinkelse) kan tåle, da skal du med samme mølle have indseende, at de, som derudi skal forrette noget, at de efterkommer deres skyldighed.
Haderslevhus den 4. december anno 1639 [1]).

Brev 328/4 * 6. Decbr. 1639.

Til Rentemestrene.

Kongen har ladet forespørge om Priserne paa en Del Varer i Flensborg og vil derefter gjøre Indkjøb der i Stedet for i Lybek. — Geh. Ark.

Ieg haffuer disse dage hafft kammerskriiffueren [2]) hen tiil flensborg, sammestedtz at Erfahre købiid paa Hamp, Item slagen Redskab, saoch smadt Och grofft Iern. Daa berettede hand mig, der hand kam hiid Igen, Att Man kund Nu haffue Ett skyppund Reen hamp køben: wecht for 15 Och paa forariid for 14 dl., Slagen Redskab koster Skiip: fra En indtyl 13 tommer tyck 20 dl., Smadt Iern

Oversættelse af brev 328/4 * 6. december 1639
Jeg haver disse dage haft kammerskriveren [2]) hen til Flensborg, sammesteds at erfare købet på hamp, item slagen redskab, så og småt og groft jern. Da berettede han mig, der han kom hid igen, at man kunne nu have et skippund ren hamp københavnervægt for 15 og på foråret for 14 daler, slagen redskab koster skib: fra en indtil 13 tommer tyk 20 daler, småt jern

[1]) Modtaget paa Kronborg 13. Decbr.
[2]) Henrik Müller.

Side 269

oversæt: Fortsat side 268, brev 328/4

koster nu 11 og på foråret 10 daler, groft jern koster nu 7 og på foråret 6 1/2 daler, en tønde preussisk rug koster 7 mark og på foråret 6 1/2 mark, for hvilken pris de i Flensborg vil skaffe så meget straks efter førstkommende påske, som man begærer, når de kan nu straks få tykkelsen og længden af redskabet, som behøves, at vide. Det er vederhæftige folk, så at man kan vel hitte dem, om de gør ikke det, som ret er, så at man haver intet behov at bemøje de lybskere dermed, som man havde tænkt.
Jeg haver lovet dem i Flensborg: 10.000 daler på hånden.
Haderslevhus den 6. december anno 1639.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 329/4 * 20. Decbr. 1639.

Til Korfits Ulfeldt.

Nikkel Kock er kommen fra Moskau med Breve, som skulle tortolkes, naar man kan faa en Tolk fat, og med Silke, som skal undersøges. Om det Ønskelige i at kunne faa Salpeter fra Moskau. Det er ikke forbudt at føre Salpeter gjennem Sundet. Der skal sendes en Mand til at forestaa en Reberbane i Pleskau. En anden Gang skulle de, der sendes til Moskau, medbringe Gaver til Storfyrsten. Et Skrift om det nederlandske Gesandtskab er under Arbejde. Der skal undersøges, om der sørges tilstrækkelig for Rosenborg Have. Nederlandernes Fart gjennem Sundet skal vanskeliggjøres. En ældre Befaling til Flaadens Kaptajner skal gjennemføres. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Den velbyrdige H. Nyckel Kock kam hiid Igar, Ret som vildkatten uar ferdig at drage syn kaas. Huad dy breffuis Indhold Er, som den strenge Capitein Kock haffuer bracht aff Muskau, den kan ingen uyde, førend dy blyffuer fortolckyd, Huorfor [1]) dii thuende, du skriiffuer om, inted

Oversættelse af brev 329/4 * 20. december 1639

Den velbyrdige H. Nikkel Kock kom hid i går, ret som vildkatten var færdig at drage sin kos. Hvad de breves indhold er, som den strenge kaptajn Kock haver bragt af Moskva, den kan ingen vide, førend de bliver fortolket, hvorfor [1]) de to, du skriver om, intet

[1])Langebeks Afskr. (Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439) har: Huortiil.

Side 270

Fortsat side 269, brev 329/4

duer, mens Ieg haffuer bud epther En tiil Gottorp, som menes att uerre ferdig derudi. Saframdt den samme Er tiienlig tiil En Riisk tolck, da uil ieg uerre derom at faa hannem y myn tiieniste [1]). Tiil Gottorp kan hand Nu inted gørre, aldenstund den Persiansche Handel er falden y Briinden [2]). Dii Prøffuer aff Siilcky, som hand [3]) haffuer bracht med, dii skal Meiisterne y Børnehussiid besee Och siige derris betenckende derom. Saframdt der Er nogen køb paa samme sylcky, da kan man faa den samme wliige bedre køb y Muskou End huos Iohan Brahm.
Om den Salpeiiter handel kan Ieg ingen wiished faa aff denne welbiirdige kock, Som du uel kender. Saframdt man kan bringe ded derhen, att Grodtførsten uylle leffuere Raa Salpeiiter y Naaruen for En temmelig Priis, daa uaar ded En sickerer handel End y Ost eller weest Indien. Der ligger Nu En stor quantitet aff Salpeiiter tiil dantziig, som dy Inted tør søge sundiid med, udaff arsag at dy biller dem ind, at ded maa inted ygennom,
Huorfor du skaldt lade den Engelske Resident Gordon uyde, ded Inted at uerre myn mehning, Mens naar di Erlegger den paabødne toll, daa maa den gaa, huordthen dii den begehrer [4]). Och Eptherdi Niickel kock haffuer Erlangiid Attroj pa En Reberbane tiil Pleskou [5]) att anrette, daa uyl der

Oversættelse af brev 329/4 (fortsat fra side 269)

duer, mens jeg haver bud efter en til Gottorp, som menes at være færdig derudi. Såfremt den samme er tjenlig til en russisk tolk, da vil jeg være derom at få ham i min tjeneste [1]). Til Gottorp kan han nu intet gøre, aldenstund den persiske handel er falden i brinden [2]). De prøver af silke, som han [3]) haver bragt med, de skal mestrene i Børnehuset bese og sige deres betænkning derom. Såfremt der er nogen køb på samme silke, da kan man få den samme ulig bedre køb i Moskva end hos Johan Brahm.
Om den salpeterhandel kan jeg ingen vished få af denne velbyrdige Kock, som du vel kender. Såfremt man kan bringe det derhen, at storfyrsten ville levere råsalpeter i Narva for en temmelig pris, da var det en sikrere handel end i Ost- eller Vestindien.
Der ligger nu en stor kvantitet af salpeter til Danzig, som de intet tør søge Sundet med, udaf årsag at de bilder dem ind, at det må intet igennem,
Hvorfor du skal lade den engelske resident Gordon vide, det intet at være min mening, mens når de erlægger den påbudne told, da må den gå, hvordhen de den begærer [4]).
Og efterdi Nikkel Kock haver erlanget oktroj (bevilling) på en reberbane til Pleskau [5]) at anrette, da vil der

---

[1]) I det store Gesandtskab, bestaaende af 126 Personer, som Hertug Frederik af Gottorp 1635 sendte til Persien, var der en russisk Overtolk ved Navn Hans Arpenbecke og en russisk Tolk ved Navn Georg Wilhelm v. Hinckenbrinck (Lackmann, Einleit. zur Schleswig-Holstein. Hist. IV, 503. 505). Maaske var det en af disse, Kongen tænkte paa at faa i sin Tjeneste, men i saa Fald er det næppe lykkedes ham. I Maj 1642 blev Joachim Breuning ansat som Tolk i det polske og moskovitiske Sprog (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 178).
[2]) Som bekjendt strandede den hele Plan om at knytte en Handelsforbindelse mellem Persien og Hertugen af Gottorps Lande over Rusland.
[3]) o: Nikkel Kock.
[4]) Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 219.
[5]) Pleskau ligger ved Peipus-Søen. Zarens Brev om Begun-[1])I det store Gesandtskab, bestaaende af 126 Personer, som Hertug Frederik af Gottorp 1635 sendte til Persien, var der en russisk Overtolk ved Navn Hans Arpenbecke og en russisk Tolk ved Navn Georg Wilhelm v. Hinckenbrinck (Lackmann, Einleit. zur Schleswig-Holstein. Hist. IV, 503. 505). Maaske var det en af disse, Kongen tænkte paa at faa i sin Tjeneste, men i saa Fald er det næppe lykkedes ham. I Maj 1642 blev Joachim Breuning ansat som Tolk i det polske og moskovitiske Sprog (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 178).
[2])Som bekjendt strandede den hele Plan om at knytte en Handelsforbindelse mellem Persien og Hertugen af Gottorps Lande over Rusland.
[3])o: Nikkel Kock.
[4])Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 219.
[5])Pleskau ligger ved Peipus-Søen. Zarens Brev om Begun-

Side 271

Fortsat side 270, brev 329/4

y tyde tenckis paa En dychtig mand, som forstod uerckiid och ded samme kan forresta Och der y landiid siig neddersette och boe.
Du kender uel uorris kramsfuele. Haffuer man icke En fiinger med [1]) y soddid, da bliffuer der skaar aff. Naar dii Dannemend sender En Andengang nogen henad Muskou, daa uyl der sendis Præsenter med til Grodtfyrsten, huorom Ieg Er uys, att dy inted kan forliiges om, huorfor du faar att holde styre paa dem.
Der forfattis Nu Nogiid om den Hollandtske Ambassada herinde forgangen Sommer tiil at demonstrere werden, at dy inted saa insiuiliter Er aff mig tracterit, som dy gør Ord aff. Huilckid naar ded ferdig Er, Ieg uyl dig tilskycke at lade ded samme trycke, Eptherdi att frederich gunther Er deer ued haanden, som kan haffue inspection med Baagtryckerne [2]). Papiir tiil att triicke ded paa haffuer du aff M: kock [3]) at Emphange, Och skall der Ingen fleere Exemplar tryckis, End aff samme Papiir bliiffue kan [4]).

Ieg glemde, Nu Ieg uar y køben:, at spørre Iohan y haffuen [5]) ad, Om D: Sperling Epther hans bestilling [6]) seer tiil med gaardeneren, At hand haffuer ded y haffuen, som

Oversættelse af brev 329/4 * 20. december 1639 (fortsat)

i tide tænkes på en dygtig mand, som forstod værket, og det samme kan forestå og der i landet sig nedsætte og bo.
Du kender vel vores kramsfugle. Haver man ikke en finger med [1]) i soddet, da bliver der skår af. Når de dannemænd sender en andengang nogen henad Moskva, da vil der sendes præsenter (gaver) med til storfyrsten, hvorom jeg er uvis, at de intet kan forliges om, hvorfor du får at holde styre på dem.
Der forfattes nu noget om den hollandske ambassade herinde forgangen sommer til at demonstrere verden, at de intet så inciviliter (uvenligt/uhøfligt) er af mig tracteret (behandlet), som de gør ord af.
Hvilket når det færdig er, jeg vil dig tilskikke at lade det samme trykke, efterdi at Frederik Günther er der ved hånden, som kan have inspection (tilsyn) med bogtrykkerne [2]). Papir til at trykke det på haver du af M. Kock [3]) at modtage, og skal der ingen flere exemplar (eksemplarer) trykkes, end af samme papir blive kan [4]).
Jeg glemte, nu jeg var i København, at spørge Johan i haven [5]) ad, om D. Sperling efter hans bestilling [6]) ser til med gartneren, at han haver det i haven, som

---

stigelser for Kaptajn „Niclas Holmer“ (o: Nikkel Helmer Kock) og Konsorter er af 6. Oktbr. 1639. Büschings Magazin f. die neue Hist. u. Geogr. VII (Halle 1773) S. 330 f.
[1])Saaledes Langebeks Afskr.; den Klevenfeldtske har: ind.
[2])Langebek: Bogtrykkeren.
[3])Nyerup, Karakteristik af Christ. IV S. XXXVII, mener, at det er Bogtrykkeren Andreas Kock i Glückstadt (jvfr. ovfr. S. 167).
[4])Skriftets Titel er: Succincta narratio, quomodo a Daniæ rege legati dominorum Ordinum generalium Foederati Belgii except fuerint etc. Ex mandato regiæ Majestatis typis divulgata. Hafniæ 1640. Den unævnte Forfatter er Abraham Gölnitz, Sekretær i det tydske Kancelli (Fridericia, anf. Skr. II, 237).
[5])Johan Funcke.
[6])Otto Sperling var 7. Juni 1638 bleven udnævnt til kongelig Botanikus med Forpligtelse til at have „flittig Inseende med Haven ved vor Kjøbsted Kjøbenhavn og tilholde Urtegaardsmanden, at han sig beflitter at have alle de Simplicia, som gror, dog i vore Lande“ (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III,

Side 272

Fortsat side 271, brev 329/4

der bør at være ud, hvorfor du skal derom erfare lejligheden.
Ded Er uyst Nock, att dy, som gør baad tyl [1]) y Haffuen, haffuer klagiid, att dy fleeste wrter, dy faar, er inted aff dy beste.
Och Eptherdi dy Hollender Endnu fordt och fordt knurrer paa den forhøiiede toll, daa faar man att haffue syn saag y acht och gørre dem transitum Saa besuerligdt, att dy skall betenccke siig tu gange, førend dy beginder ded engang.
Denne herhuos føiiede zeddel haffuer ieg uylled dig tilskycke, paded du kandt see, huad aldt lenge siiden Er Capiteinerne tiil søes befahliid att Rette siig Epther, huorepther siig dog ingen haffuer Accommoderit, vden thuiffuel aff Admiralens Nachlessighed, som nu uyl corrigeris.
Vale.
Aff Hadersleff Hus den 20 Decem: Anno 1639.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt till hande.

Oversættelse af brev 329/4 * 20. december 1639 (fortsat)

der bør at være ude, hvorfor du skal derom erfare lejligheden.
Det er vist nok, at de, som gør båd til [1]) i haven, haver klaget, at de fleste urter, de får, er intet af de bedste.
Og efterdi de hollændere endnu fordt og fordt (stadigvæk) knurrer på den forhøjede told, da får man at have sin sag i agt og gøre dem transitum (gennemrejse) så besværligt, at de skal betænke sig to gange, førend de begynder det engang.
Denne herhos føjede seddel haver jeg villet dig tilskikke, på det du kand se, hvad alt længe siden er kaptajnerne til søs befalet at rette sig efter, hvorefter sig dog ingen haver accommoderet (rettet sig efter), uden tvivl af admiralens nachlessighed (skødesløshed), som nu vil corrigeres. Vale (farvel).
Af Haderslev Hus den 20. december anno 1639.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 330/4 * 26. Decbr. 1639.

Til Korfits Ulfeldt.

Om Befæstning af flere Steder ved Sundet; om Indkjøb af Takkelage; om Ønskeligheden af en Alliance med England og Spanien; om Svaret paa de Engelskes Klager over Sundtolden;

[1])Laver Bad til.

Side 273

Fortsat side 272, brev 330/4

om en Giftermaalsplan for Grev Valdemar Christian; om en Garnisons Indlæggelse paa Christiansø; om Guldmøntens Forandring; om Overslag over Bygningsarbejder paa Taasing; om Fru Ellen Marsvin; om Forhøjelse af Tolden paa Tømmerlast, m. m. — Geh. Ark.

Wdaff dyn siiste skriffuelsse, daterit den 19 Huius, fornemmer Ieg dyn Mening Om dysteder, som for Indfal kan forseckeris. Mens Eptherdi Ingen la[n]dgang Med gutz hielp er att befriichte, Mens mehre for En Rade montade, som kan ske med en Hasardøs passeren igennom Sundit, dermed at cuionere mig Nii tractater aff om tollen y sundyd, Huorfor dy steder, som sligdt kan impediere, viil haffuis y Achtt, Nemblich ded promontorium y skane ued stranden thuerdt offuer fraa Hammermøllen [1]), huorpa frederich Randtzous [2]) fiisker boer. Och Endog samme sted siinis heel langdt fraa Siielandtz land, Da Nødis dog alle, som søger sundiid, at holde siig tedt op tiil samme pladtz, paded dy kan gaa lappen forbii. Naar der nu leggis Et uerck pa lappen, som kan secundere ded andiid. da Er ded att formode, at transitus derygennom uyl y nogen made for ded første bliiffue dem besuerlig. Och naar der leggis ett werck pa en steen Odde imellom Helsingborre och kullen, daa [3]) dedsamme trefflig secundere slottiid [4]). Siiden kan der leggis Ett Reall werck ued dragør pa Amager, huilckid Ingen kan ga forbii, ysønderlighed Nar der leggis Nogle skiib thuerdt offuer derfra ymod grunden [5]). Att haffue Nogen y holland Om at Erfahre derris intention,

Oversættelse af brev 330/4 * 26. december 1639 forsat

Udaf din sidste skrivelse, dateret den 19. hujus (i denne måned), fornemmer jeg din mening om de steder, som for indfald kan forsikres. Mens efterdi ingen landgang med Guds hjælp er at befrygte, mens mere for en rade-montade (angreb), som kan ske med en hasardøs passeren igennem Sundet, dermed at cuionere (generere) mig ni traktater af om tolden i Sundet, hvorfor de steder, som sligt kan impedere (hindre), vil havus i agt, nemlig det promontorium (fremspring) i Skåne ved stranden tværd over fra Hammermøllen [1]), hvorpå Frederik Rantzous [2] fisker bor. Og endog samme sted synes helt langt fra Sjællands land, da nødes dog alle, som søger Sundet, at holde sig tæt op til samme plads, på det de kan gå lappen (sejlrenden) forbi. Når der nu lægges et værk på lappen, som kan secundere (understøtte) det andet, da er det at formode, at transitus (gennemfarten) derigennem vil i nogen måde for det første blive dem besværligt. Og når der lægges et værk på en stenodde imellem Helsingborg og Kullen, da [3]) det samme træffeligt secundere slottet [4]). Siden kan der lægges et realt (kongeligt/egentligt) værk ved Dragør på Amager, hvilket ingen kan gå forbi, isønderlighed når der lægges nogle skibe tværd over derfra imod grunden [5]). At have nogen i Holland om at erfare deres intention,

---

[1]) Kullen.
[2]) Frederik Rantzau til Asdal († 1645) ejede foruden meget andet Gods i Skaane ogsaa Krapperup ved Foden af Kullebjerget.
[3]) Her mangler Ordet: kan.
[4]) Der blev i det følgende Aar anlagt en Skanse med Kanoner mellem Helsingborg og Kullen, men til ingen Nytte, da Skytset ikke kunde række saa langt, som det behøvedes. Slange S. 985. 992.
[5]) Ved Dragør blev der ogsaa truffet Forsvarsanstalter, men med et lignende uheldigt Resultat, idet Grunden, hvorpaa Dæmningen var opført, gav efter, „saa at Bolværket kort efter faldt ud i Stranden“. Slange S. 986. 992.

Side 274

Fortsat side 273, brev 330/4

ded Er Radeligt, paded man kan uare siig distebedre, Mens for alting faar man ytyde see sig om Matherialia til sliigdt att sette y uerck, ded ma koste, huad ded uyl. Ded løbbende tackel, som huos Iacob Madtsøn skal leffuere(!), kan sta y siin werdt, Naar ded haffuis y acht, som Er bestiildt y flensborg, huorpa allerede for 14 dage siiden Er teldt ty tussind daler [1]).
Ded siinis Radeliigdt, att man gør Nermer Aliianse med Engeland och Spannien, Med Engeland, fordi at konningen nu Er forliigdt med Paar lamentid, Med Spannien, paded att vndersaterne distebedre kunde bruge derris Nehring. Mens tiil sliigdt at Negotiere wiil folck tyl, som Ieg Endomstund inted seer, huor man skulle tage dem.
Den Erkleering, tollerne y sundyd skal gørre pa ded, dy Engelske klager, att dii giiffuer høiier tol End andre Nationer, wiil saledis stiliceris, att man kan demonstrere dem, sliigdt inted att uerre saa, Mens att dy nu giiffuer mehre End før, ded kommer Ex alio capite [2]).
Graff woldemar Christians reiisse henad Suerrig [3]) den faar med gutz hiielp snard Ende, mens du skaldt waare paa, Nar hand kommer tilbage, at du kand lade hannem Myn mening uyde om hans Mariaisi, ieg skreff dig tiil Om [4]).
Om den Iacht eller galeii, som Iohan Brahm skal skaffe, Er inted at Iudicere, førend den kommer for En dag. Ded Er høy tyd att gørre dem ferdig, uy haffuer, Och ingen Regenskab gørre pa dem, uy inted haffuer. Du skaldt tale med H: Christoffer wrne, huor man best kan legge Ett 1000 mand Eller thu Omkring fleckerøen, som

Oversættelse af brev 330/4 * 26. december 1639 (fortsat)

det er rådeligt, på det man kan være sig desto bedre, mens for alting får man i tide se sig om materialia til sligt at sætte i værk, det må koste, hvad det vil. Det løbende takkel, som hos Jacob Madtsøn skal levere(!), kan stå i sin værdi, når det haves i agt, som er bestilt i Flensborg, hvorpå allerede for 14 dage siden er talt ti tusinde daler [1]).
Det synes rådeligt, at man gør nærmere alliance med England og Spanien, med England, fordi at kongen nu er forliget med parlamentet, med Spanien, på det at undersåtterne desto bedre kunde bruge deres næring. Mens til sligt at negotiere (forhandle) vil folk til, som jeg endnu stund intet ser, hvor man skulle tage dem.
Den erklæring, tolderne i Sundet skal gøre på det, de engelske klager, at de giver højere told end andre nationer, vil således stiliceres (udformes), at man kan demonstrere dem, sligt intet at være så, mens at de nu giver mere end før, det kommer ex alio capite (fra en anden kilde) [2]).
Grev Valdemar Christians rejse henad Sverige [3]) den får med Guds hjælp snart ende, mens du skal være på, når han kommer tilbage, at du kan lade ham min mening vide om hans Mariage, jeg skrev dig til om [4]).
Om den jacht eller galeje, som Johan Brahm skal skaffe, er intet at judicere (bedømme), førend den kommer for en dag. Det er høj tid at gøre dem færdig, vi haver, og ingen regnskab gøre på dem, vi intet haver. Du skal tale med H. Christoffer Urne, hvor man bedst kan lægge et 1000 mand eller to omkring Flekkerøen, som

---

[1])Jvfr. ovfr. S. 268 f.
[2]) Der findes Erklæringer afgivne af Tolderne Herman Holst og Gødert Braem 21 Decbr. 1639 og 27. Febr. 1640 samt en udat. angaaende den af Englændere, Skotter og Irlændere samt Nederlændere i Aarene 1637–39 svarede Sundtold (Geh. Ark., Osnabrück Nr. 8). Jvfr. Brevet af 15. Febr. 1640.
[3]) I Jan. 1640 var han i Sverige, jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 247.
[4])Det er vel sagtens Planen om at lade ham ægte den russiske Zars Datter.

Side 275

Fortsat side 274, brev 330/4

Man kan bruge y Christians Øes skandtze [1]), Tii om dy Endskøndt uyl gørre Ett Optog y sundyd, daa skal dy dog forgaderis [2]) sammestedz, ysønderlighed Om fladen Er sterck. Riigens Raadtz Erkleering Om guld Mynten Er Indkommen, Ieg motte gerne uyde, huem der kam den forhøiien affsted [3]).
Den, som haffuer giiordt ded Offuerslag pa biigningen Pa tassing [4]), hand Er uyst gaal, eller och hand bliiffuer snardt gaal, ty hand setter ded først, som hand bør att haffue siist. Huorfor du skaldt sende dem derhen, som kan gørre offuerslag paa ded, som tiilkommende sommer kan forbrugis, Och uyl haffuis y acht, att man Inted forskriiffuer mehre, End som man kan faa opagiid fraa Stranden.
Du haffuer vden thuiffuel god contentament aff fru Ellen, aldenstund hun holler Iull der [5]). Ded er best, att hun bliiffuer nu der, Indtil greff woldemar Christian kommer aff Suerrig igen. Graff Pens er heer, Och er soffi lyssebett [6]) med her. Hun drog hiid, fordi hun haffde fuld och fast byldid sig Ind att finde søsteren Elisabett Augusta [7]) heer.
Disse herhuosføiiede Breffue skal, saa snardt skee kan, sendis Op tyl Norrie, ty der ligger macht paa. Der befahliis derudi alle lensmend, at dy ingen skall lade drage ud aff landiid tyl waandtz [8]). Och Eptherdi dy hollender uyl disputere altyng, daa Er ded best att forhøiie tollen pa tømmerlasten, Att den kan drage nogiid [9]),

Oversættelse af brev 330/4 * 26. december 1639 (fortsat)

Man kan bruge Christiansøs skanse [1]), thi om de endskønt vil gøre et optog (angreb) i Sundet, da skal de dog forgaderis (forsamles) [2] sammesteds, isønderlighed om flåden er stærk. Rigens Råds erklæring om guldmønten er indkommen, jeg måtte gerne vide, hvem der kom den forhøjelse afsted [3]).
Den, som haver gjort det overslag på bygningen på Tåsinge [4]), han er vist gal, eller og han bliver snart gal, thi han sætter det først, som han bør at have sidst. Hvorfor du skal sende dem derhen, som kan gøre overslag på det, som tilkommende sommer kan forbruges, og vil haves i agt, at man intet forskriver mere, end som man kan få opaget (opnået/tilvejebragt) fra stranden.
Du haver uden tvivl god contentement (tilfredshed) af fru Ellen, aldenstund hun holder jul der [5]). Det er bedst, at hun bliver nu der, indtil grev Valdemar Christian kommer af Sverige igen.
Grev Pentz er her, og er Sophie lysabeth [6]) med her. Hun drog hid, fordi hun havde fuld og fast byldet sig ind (besluttet sig for) at finde søsteren Elisabeth Augusta [7]) her.
Disse herhosføjede breve skal, så snart ske kan, sendes op til Norge, thi der ligger magt på.
Der befales derudi alle lensmænd, at de ingen skal lade drage ud af landet til vands [8]). Og efterdi de hollændere vil disputere alting, da er det bedst at forhøje tolden på tømmerlasten, at den kan drage noget [9]),

_____
[1])Jvfr. forrige Bind S. 390.
[2]) o: forsamles (nederl. vergaddern).
[3]) Jvfr. ovfr. S. 267. Kongen havde 17. Decbr. opfordret Rigsraadet til at afgive Betænkning om Guldmøntens Nedsættelse (Sjæll. Tegn. XXVI, 527).
[4])Valdemars Slot.
[5])o: paa Taasing.
[6])Grev Pentz's Hustru.
[7])Hans Lindenovs Hustru.
[8])Forbudet mod, at Nordmændene gaa i fremmed Tjeneste, er af 26. Decbr. Norske Rigsregistr. VII, 629 f.
[9])Forordningen af 3. Juli om Trælast-Tolden i Norge (Norske Rigsregistr. VII, 738) nævner forskjellige Arter Tømmer, hvoraf

Side 276

Fortsat side 275, brev 330/4

huorom du kan tale med H: Christoffer wrne, som siigis att uerre y danmarck [1]). Vale. Aff Hadersleffhus den 26 Decembris Anno 1639.
Christian.
D: Peter Paii skall fylle dy flasker, som breffuisser haffuer med, Med Annis, Citronen Och kardemummen Elixir.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 330/4 * 26. december 1639 (fortsat)

hvorom du kan tale med H. Christoffer Urne, som siges at være i Danmark [1]). Vale (farvel).
Af Haderslevhus den 26. december anno 1639.
Christian.
D. Peter Paii skal fylde de flasker, som brevviser haver med, med anis, citron og kardemomme-eliksir.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 331/4 * 26. Decbr. 1639.

Til Frederik Urne.

Han skal spørge nogle kjøbenhavnske Snedkere om, hvad de ville have for at udføre et Arbejde paa Kronborg Slot. Han skal forfølge Retssagen mod Christoffer Jæger. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Nøgelen till Skrinet, Som de andre foruaris udi, er mig tillhende kommen. Toldernis quitantz paa Resten aff dette Aars indtegt findis herhoes [2]). Hans Sneecker Angaaendis, da skalt du lade till dig komme tre eller fire Snedeckere aff Kiøbenhaffn, Naer hans er dragen hiid offuer, huoes huilcke du skalt erfare, huad de for Samme tecke begerer at giøre aff deris eget tømmer [3]). Christoffer

Oversættelse af brev 331/4 * 26. december 1639

Nøglen til skrinet, som de andre forvares udi, er mig tilhænde kommen. Toldernes kvittering på resten af dette års indtægt findes herhos [2]). Hans Snedker angående, da skal du lade til dig komme tre eller fire snedkere af København, når Hans er dragen hid over, hos hvilke du skal erfare, hvad de for samme tegn (tegning) begærer at gøre af deres eget tømmer [3]). Christoffer

[1])Christoffer Urne var Statholder i Norge. 12. Novbr. havde han faaet Forlov til at rejse til Danmark mod Fastelavn, men 17. Jan. 1640 fik han Befaling til at forblive i Norge, „efterdi der udi vort Rige Norge adskilligt forefalder at forrette med Udskrivning og andet“. Norske Rigsregistr. VII, 622. 637. Jvfr. Brevet Nr. 340.
[2]) Jvfr. ovfr. Nr. 322. 18. Decbr. noterer Kongen i sin Almanak: „Er der i min Fraværelse paa Kronborg indsat af Tolden i Sundet Daler 61,000, Rosenobler 832“ (Danske Saml. V, 87).
[3]) 17. Nov. havde Kongen forlangt, at Hans (Barchmann) Snedker skulde gjøre Overslag over, hvad Tømmer der medgik til „Tecken“ paa den store Sal paa Kronborg (ovfr. Nr. 324).

Side 277

Fortsat side 276, brev 331/4

Ieger Skaltt du med hans favoriter forfølge, Saa uiit med loug oc ret Skee kand, och derpaa lade Skee Execution [1]). Ieg haabis, at inden du faaer ende derpaa, da uill wi well faa flere Støcker at wiide om dend Samme dannema[n]d. Aff hadersløffhuus dend 26 Decembris Anno 1639 [2]).

Oversættelse af brev 331/4 * 26. december 1639 (fortsat)

Jæger skal du med hans favoritter forfølge, så vidt med lov og ret ske kan, og derpå lade ske execution (fuldbyrdelse) [1]). Jeg håbes, at inden du får ende derpå, da vil vi vel få flere stykker at vide om den samme dannemand. Af Haderslevhus den 26. december anno 1639 [2]).

Brev 332/4 * 31. Decbr. 1639.

Til Frederik Urne.

Om en Bortforpagtning af Hammermøllen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom der formeenis, att der Skall vere profit hoes, att hammermøllen bleff forpagtett, och [man] betalte den, som dend i forpagtning haffde, arbedet i Skippund ta'll for een wiss priis, da effterdi ieg mig intett andet kand indbilde, end att io samme werck med Stoer

fordeell kunde brugis, naer dermed rett omgicks, ti naer mesteren faaer for huer Skippund een wis penningh, och hand weed, huad hannom till affgang bliffuer gott giort, da Seer ieg intett, huad mand med Mesterens och hans folckis løn och besoldungh haffuer at Skaffe, Ti arbeder hand meget, da faaer hand mange penge.
Paa gaarden, Som Skriffueren [3]) nu paaboer, kand Settis een goed bonde, som giffuer Sitt landgilde ud, Som tillforne deraff gangen er. Att weye iern till eller fra møllen, ded kand Slodzskriffueren nock giøre, naer hannom der till holdis een tiener. Huad till och fra møllen Skall fløttis, dett kand Skee med Slottens arbedz vogne, naer der hollis end itt gespand heste der till; der er ochsaa det gandske lehn forhanden, Som kand hielpe, naer behoff giøris. Bygningen formener ieg att kunde letteligen bringis

Oversættelse af brev 332/4 * 31. december 1639

Eftersom der formenes, at der skal være profit hos, at hammermøllen blev forpagtet, og [man] betalte den, som den i forpagtning havde, arbejdet i skippund tal for en vis pris, da efterdi jeg mig intet andet kan indbilde, end at jo samme værk med stor fordel kunde bruges, når dermed ret omgikkes, thi når mesteren får for hver skippund en vis penning, og han ved, hvad ham til afgang bliver godtgjort, da ser jeg intet, hvad mand med mesterens og hans folks løn og besoldning haver at skaffe, thi arbejder han meget, da får han mange penge.
På gården, som skriveren [3]) nu påbor, kan sættes en god bonde, som giver sit landgilde ud, som tilforn deraf ganget er. At veje jern til eller fra møllen, det kan slotskriveren nok gøre, når ham dertil holdes en tjener. Hvad til og fra møllen skal flyttes, det kan ske med slottets arbejds-vogne, når der holdes end et spand heste dertil; der er også det ganske lehn forhånden, som kan hjælpe, når behov gøres. Bygningen formener jeg at kunde letteligen bringes

[1]) Jvfr. Nr. 323. 13. Juni 1640 (Brev i det Følgende) befaler Kongen, at Christoffer Jæger skal lades løs, men forvises Kongens Riger og Lande.
[2]) Modtaget i Kjøbenhavn 30. Decbr.
[3]) Jens Thomesen.

Side 278

Fortsat side 277, brev 332/4

dend Stand, at dend endnu kand Staa itt gott Stund. Naer der gaaer fald paa møllen, Som mand intett kand anmode mesteren at reparere, da bør M: hans Anemøller dett fortinge att giøre ferdigt, mens redskabet bør mesteren at leffuere fra Sig Saa got, Som hand dett anammer. Paa huilckett altsammen du Skaltt lade mig och ingen anden wide din meening Och dog imidler tiid opsige Skriffueren gaarden och were derom, att du kandt faa een bonde paa gaarden igien. Mesteren [1]) med hans folck och Selskab Skall ochsaa haffue deris forloff till Paaske førstkommendis, Och Skriffueren skall tillholdis at giøre regenskab till førstkommende Woldborg dagh [2]). Aff Hadersløffhuuss dend 31 Decembris 1639 [3]).

Oversættelse af brev 332/4 * 31. december 1639 (fortsat)

den stand, at den endnu kan stå et godt stund. Når der går fald på møllen, som mand intet kan anmode mesteren at reparere, da bør M. Hans Anemøller det fortinge (akkordere/aftale) at gøre færdigt, mens redskabet bør mesteren at levere fra sig så godt, som han det anammer (modtager). På hvilket altsammen du skal lade mig og ingen anden vide din mening, og dog imidlertid opsige skriveren gården og være derom, at du kan få en bonde på gården igen.

Mesteren [1]) med hans folk og selskab skal også have deres forlov til påske førstkommendes, og skriveren skal tillholdes at gøre regnskab til førstkommende Valborgsdag [2]). Af Haderslevhus den 31. december 1639 [3]).

Brev 333/4 * 1639-1640 [4]).

Kongen udtaler sine Betænkeligheder ved sin Søn Hertug Frederiks Hensigt at ægte en Datter af Hertug Georg af Brunsvig-Lyneborg. — Geh. Ark.

Epthersom Myn Søn Hertug frederich haffuer siig Imod diig Om et gifftermal med H: Iørgens datter ladiid formercke Och begerid aff dig at fornemme myn mening derom, Sa er ded heel besuerligdt at suare dertyl, Aldenstund man Endomstund inted kan uyde, huorledis dette werck, H: Iørgen haffuer wiickeldt siig y, kan løbe aff [5]). Løbber ded uel aff, da er ded En stor lycke, Mens løbber ded ylde aff, daa Er H: Iørgen saoch dii andre herrer, som hand haffuer bracht med y dandtzen, om aldt

Oversættelse af brev 333/4 * 1639-1640

Eftersom min søn hertug Frederik haver sig imod dig om et giftermål med H. Jørgens datter ladet formærke og begæret af dig at fornemme min mening derom, så er det helt besværligt at svare dertil, aldenstund man endnu stund intet kan vide, hvorledes dette værk, H. Jørgen haver vinklet (indfiltret) sig i, kan løbe af [5]). Løber det vel af, da er det en stor lykke, mens løber det ilde af, da er H. Jørgen så og de andre herrer, som han haver bragt med i dansen, om alt

---

[1]) Jørgen Güntzel.
[2]) Jvfr. Kongens Brev af 17. Jan. 1640.
[3]) Modtaget paa Kronborg 7. Jan. 1640.
[4])Forhandlingerne om Hertug Frederiks Forlovelse med Hertug Georgs Datter Sophie Amalie begyndte i Løbet af Aaret 1639, og Forlovelsen fandt Sted i Marts 1640. Herved bestemmes Tiden for dette udaterede Brev. Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 139 f.
[5])Om Hertug Georgs Planer paa dette Tidspunkt i Retning af en Neutralitetspolitik, nærmest dog med Front mod Kejseren, se Fridericia, anf. Skr. II, 131 f.

Side 279

Fortsat side 278, brev 333/4

ded, dy haffuer, Och briinger mig Och andre y største wleiilighed.
Giiffter H: frederich siig, da er hand aff med Stiifftid, for huilckid ieg haffuer hafft Stor wmag, førend ieg kunde bringe hannem ded tylueiie. Naar hand Nu kommer aff med samme Stiifft, da kommer dedsamme y dii Catholichers hender, disse lande tiil allerstørste faare. NB. Der y stiifftid Er hand En Regerende herre och siidder y alle forsamlinger Offuer En heell haab førster, Mens kommer hand fraa Styfftid, Daa Er hand En affdeldt herre Och haffuer ingen Regering, Huilckiid uden thuiffuel uyl komme hannem fremmid for.

Oversættelse af brev 333/4 * 1639-1640 (fortsat)

det, de haver, og bringer mig og andre i største ulejlighed.
Gifter H. Frederik sig, da er han af med stiften, for hvilket jeg haver haft stor umage, førend jeg kunde bringe ham det til veje. Når han nu kommer af med samme stift, da kommer det

samme i de katolikkers hænder, disse lande til allerstørste fare. NB. Der i stiften er han en regerende herre og sidder i alle forsamlinger over en hel hob fyrster, mens kommer han fra stiftet, da er han en afdelt (uden embede) herre og haver ingen regering, hvilket uden tvivl vil komme ham fremmed for.

Brev 334/4 * 4. Januar 1640.

Til Frederik Urne.

Kongen paalægger ham at opgive sig, hvad der svares i Sundtold af Skibstømmer og Planker, og at forhøre sig om, hvor meget Tolden kan forhøjes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom ieg kommer i erfaring, att de hollender och andre fører een Stoer quantiteet aff Skiibstømmer och plancker igiennom Sundet, huoraff ickun giffuis ringe told, da Skall du mig med det førderligste lade wiide, huad de giffuer till told for Slig tømmer, och Siden erfare aff tolderne och andre, Som det forstaaer, huad mand kunde Sette paa Slig tømmer till told, ald dend Stund de kand intett miste dett [1]). Hadersløffhuus dend 4 Ianvarij Anno 1640 [2]).

Oversættelse af brev 334/4 * 4. januar 1640

Eftersom jeg kommer i erfaring, at de hollændere og andre fører en stor kvantitet af skibstømmer og planker igennem Sundet, hvoraf ikkun gives ringe told, da skal du mig med det fordeligste (hurtigste) lade vide, hvad de giver til told for slig tømmer, og siden erfare af tolderne og andre, som det forstår, hvad mand kunde sætte på slig tømmer til told, al den stund de kan intet miste det [1]). Haderslevhus den 4. januarii anno 1640 [2]).

Brev 335/4 * 4. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen udtaler sig om en Ordinans for Officererne paa Orlogsskibene og om en paatænkt Ambassade til Spanien. Han giver forskjellige Ordrer om det Skrift, der skal trykkes angaaende de nederlandske Gesandters Opførsel, samt om Reberbanen i Kjøbenhavn. Der skal sørges for Tobak til de norske Folk paa Flaaden. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

---

[1]) o: al den Stund de ikke kunne opgive Tømmerhandelen.
[2]) Modtaget paa Kronborg 15. Jan.

Side 280

Dyn skriiffuelsse, ued Rentemeiisteren Steen Beck framskiicked, Er mig tiil hande kommen, derhuos huissom diitt betenckende Er om Offiserernes comportement, naar dy nogenstedtz hen forskyckis, item om En Ambassade att afferdige hen tiil ded spanske Hoff, Huorpa Ieg dig inted forholder. Dyn mening om den ordinantz, der skulle giiffues Capiteinerne, som segler paa Orloff Skiiben, Er god, Mens aldt ded, derudi fiindis, och mehre End ded, Er aldt for mange aar siiden uerrid befahliid att skulle Eptherkommis, mens aldrig kommen tiil nogen Effect. Tii naar du taler med Eriick Otzen [1]) och Rassmus Samsing [2]) om nogen aff dy Puncter, daa ued dy nock, att sliigdt lengesiiden befalliid Er, mens dii bør att siige, huos

huem att mangelen Er, att ded inted Er Eptherkommen. At Capiteinerne indted haffuer med vdspiisning att gørre, ded Er derfor skeed, att Capiteinerne faar uysse Penning for derris vnderholding, Och att staa for vdspiisningen der tyl haffuer ieg Endnu Ingen kunde faa, som ded siig haffuer uilliid antage, om keldersuenden Ellers skall uerre Herren med Eed och pliicht foruandt. Kan man denne bekomme, daa haffuer man Ingen skaade, mens gaffn deraff. Skipperen och høybadtzmanden haffuer Redskaabiid paa skiibiid och Arckeliimeisteren Munitionen vnder henderne, huoraff Enhuer y siit steed ycke bør att forhudle ded Riingiste neffnis kan, wden Capit[e]inens samtycke och befahling. Naar derepther med fliid inquireris, huer gang dy haffuer uerrid ude enten langdt Eller Stackiid, daa kan der inted wbiilligdt Skee. Betreffende den Legation, som du mendt Med stor fordel kunde sendes henad Spannien [3]), den kan nocksom stelliis y werck, haffde man icke større mangel paa folck att bruge derhen End paa Penge. Haffde man En, som

Oversættelse af brev 335/4 * 4. januar 1640

Din skrivelse, ved rentemester Steen Beck fremskippet, er mig tilhænde kommen, derhos hvad som dit betænkning er om officerernes comportement (adfærd), når de nogensteds hen forskikkes, item om en ambassade at affærdige hen til det spanske hof, hvorpå jeg dig intet forholder. Din mening om den ordinantz (forordning), der skulle gives kaptajnerne, som sejler på orlogsskibene, er god, mens alt det, derudi findes, og mere end det, er alt for mange år siden været befalet at skulle efterkommes, mens aldrig kommet til nogen effect. Thi når du taler med Eriick Otzen [1]) og Rassmus Samsing [2]) om nogen af de punkter, da ved de nok, at sligt længe siden befalet er, mens de bør at sige, hos hvem at mangelen er, at det intet er efterkommet. At kaptajnerne intet haver med udspisning at gøre, det er derfor sket, at kaptajnerne får visse penge for deres underholdning, og at stå for udspisningen dertil haver jeg endnu ingen kunde få, som det sig haver villet antage, om keldersvenden ellers skal være herren med ed og pligt forvant. Kan man denne bekomme, da haver man ingen skade, mens gavn deraf. Skipperen og højbadsmanden haver redskabet på skibet og arkellimester munitionen under hænderne, hvoraf enhver i sit sted ikke bør at forhandle det ringeste nævnes kan, uden kaptajnens samtykke og befaling. Når derefter med flid inquireris (undersøges), hver gang de haver været ude enten langt eller stakket, da kan der intet ubilligt ske.
Betræffende den legation, som du mente med stor fordel kunde sendes henad Spanien [3]), den kan noksom stilles i værk, havde man ikke større mangel på folk at bruge derhen end på penge. Havde man en, som

[1]) Erik Ottesen Orning, Chef paa Holmen.
[2]) Overskipper paa Bremerholm; se forrige Bind S. 293.
[3]) Angaaende Kongens Ønske om en Tilnærmelse til Spanien se ovfr. S. 274 og Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 241 f.

Side 281

Fortsat side 280, brev 335/4

man kunde adiungere Marskalcken [1]), daa tiiente hand nock dertyl for En person. Samme Legation uylle dog gaa directe henad Bryssel.
Fridrich gunther Er nu ded tiilskiickiid att laade triicke, huor tiil Ieg for nogen tyd siiden sende diig Papiir, huorfor du skaldt uerre hannem y aldt ting befodderlig, saoch hannem Erindre, att man ded med ded første ferdig kan bekomme [2]).

Och Eptherdi Ieg fornemmer aff Rentemeiisteren Beck, att ded Hiiul, som Er giiordt paa Reberbanen, gør saa stor Bulder, att dy inted kan høre dem, som spinder, naar dy Raaber, att dy Er wed Enden, Daa Eptherdi ieg meener, at hand fortencker siig, y ded att ded er uyst dem, som Strecker kaabelgarniid vd tyl touen,
Huorfor du skaldt lade gørre nogle smaa Ringe eller kraage fast Rett myt paa banen vnder lofftiid, som dy kan drage En lyne igennom, wed huylcken dy kan Riinge En liiden klocke, naar dy ellers skall Raabe, som dy ellers pleiier at gørre. Naar Gud uyl, Ieg kommer tyl steede, daa uyl Ieg faa Raad dertiil, att hyulid inted salediis skall kunde skramle, som Ieg Erfahre, att ded gør. Mens ded kandtu med Ringe wmage forsøge, att keeden heer och der beuyndis med kabelgarn, som Er banckiid plaadt, och att knuderne, som ded gørris faast med, altiid kommer paa den syde, som inted kommer ued dy messigteene eller Ruller, som gaarniid dreiies om med. Samme kaabelgarn maa briingis paa keeden, saatt ded forhindrer inted lydden [3]), att dy inted kan bøiie siig.
Naar nu kaabelgarnid saledis, som sagdt Er, Er giiordt faast, skall det continue smørris med feedt.
Saa tiilig att der bliiffuer Nogen Exemplaria ferdig

Oversættelse af brev 335/4 * 4. januar 1640 (fortsat)

man kunde adiungere (tilknytte) marskallen [1]), da tjente han nok dertil for en person. Samme legation ville dog gå directe (direkte) henad Bryssel.
Fridrich Günther er nu det tilskikket at lade trykke, hvortil jeg for nogen tid siden sendte dig papir, hvorfor du skal være ham i alt ting befordrlig (behjælpelig), så og ham erindre, at man det med det første færdig kan bekomme [2]).
Og efterdi jeg fornemmer af rentemester Beck, at det hjul, som er gjort på reberbanen, gør så stor bulder, at de intet kan høre dem, som spinder, når de råber, at de er ved enden, da efterdi jeg mener, at han fortænker sig, i det at det er vist dem, som strækker kabelgarnet ud til toven,
Hvorfor du skal lade gøre nogle små ringe eller krave fast ret midt på banen under loftet, som de kan drage en line igennem, ved hvilken de kan ringe en liden klokke, når de ellers skal råbe, som de ellers plejer at gøre. Når Gud vil, jeg kommer til stede, da vil jeg få råd dertil, at hjulet intet således skal kunne skramle, som jeg erfarer, at det gør. Mens det kan du med ringe umage forsøge, at kæden her og der bevindes med kabelgarn, som er banket fladt, og at knuderne, som det gøres fast med, altid kommer på den side, som intet kommer ved de messing-tene eller ruller, som garnes drejes om med. Samme kabelgarn må bringes på kæden, så at det forhindrer intet lyden [3]), at de intet kan bøje sig.
Når nu kabelgarnet således, som sagt er, er gjort fast, skal det continue (fortsat) smøres med fedt.
Så tidlig at der bliver nogen exemplaria (eksemplarer) færdig

[1]) Christian Ulrik Gyldenløve. Han havde 1639 været i Bryssel hos den spanske Kardinalinfant Ferdinand og blev i Februar 1640 atter sendt derhen (Fridericia, anf. Skr. II, 242), medens det blev Hannibal Sehested, hvem Ambassaden til selve Spanien overdroges.
[2]) Om Skriftet mod de nederlandske Gesandter se ovfr. S. 271.
[3]) o: Leddene.

Side 282

Fortsat side 281, brev 335/4

aff ded, som befahliid Er att lade trycke, daa skaldtu [laade][1]) Peder uybe faa nogen paa latyn och tysk, item den Suenske Resident y Helsingør och andre der y københaffuen. Vale. Aff Hadersleffhus den 4 Ianuarij Anno 1640.
Christian.
Herhuoss findis Ett vdkast aff En Ordinantz, som Capiteinerne sig bør Epther att Rette, huilcken man Eptherhanden kan forbedre, nar man wiil.
Der uyl tenckes y tyde paa tabach, [som 'man] [1]) kan bruge tyl ded Norske folck, som neppeligen skall kunde lenge vden ded tøy bliiffue sunde [2]), dy tager ded gerne an y steeden for frokosten [3]). Der uyl tenckys y tyde paa Baadskeer til floden, saoch paa kyster tiil dem.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidt[z] wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 335/4 * 4. januar 1640 (fortsat)

af det, som befalet er at lade trykke, da skal du [lade] [1]) Peder Uvbe få nogle på latin og tysk, item den svenske resident i Helsingør og andre der i København. Vale (farvel). Af Haderslevhus den 4. januarii anno 1640.
Christian.
Herhos findes et udkast af en ordinantz (forordning), som kaptajnerne sig bør efter at rette, hvilken man efterhånden kan forbedre, når man vil.
Der vil tænkes i tide på tobak, [som man] [1]) kan bruge til det norske folk, som næppe skal kunne længe uden det tøj (stof/vare) blive sunde [2]), de tager det gerne an i stedet for frokosten [3]). Der vil tænkes i tide på bådskær (bådsmænd/skibsfolk) til flåden, så og på kyster til dem.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 336/4 * 9. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen giver forskjellige Ordrer om Bygningsmaaden af Skanserne ved Helsingborg, paa Lappen, ved Dragør og paa Saltholmen. Han omtaler endvidere en Forandring med Baahus og Tranekjær Len, Holger Rosenkrands's Erklæring om gode Gjerninger samt en Akkord med Gabriel Marselis om Salpeter. — Geh. Ark.

Dyn skriffuelsse sub Dato den 4 Huius Er mig igar til hande kommen, Och deraff forstanden, at du uille uyde myn mening Om dy werck, som skulle leggis tiil landtzens defention [4]), Huorpa ieg dig inted forholder, Att aldt ded, som med Iord gørris kan, som bestand haffuer, Imellom

Oversættelse af brev 336/4 * 9. januar 1640

Din skrivelse sub dato (under dato) den 4. hujus (i denne måned) er mig i går tilhænde kommen, og deraf forstanden (forstået), at du ville vide min mening om de værker, som skulle lægges til landets defention (forsvar) [4]), hvorpå jeg dig intet forholder, at alt det, som med jord gøres kan, som bestand haver (er holdbart), imellem

[1]) De indklamrede Ord findes i Langebeks Afskrift i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.
[2]) Saaledes Langebeks Afskrift. Den Klevenfeldtske har: skall kunde berge, vden ded tøy bliiffuer sund.
[3]) Om den stærke Brug af Tobak i Norge jvfr. Nyrop, Danmarks Kridtpibefabrikation S. 11.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 273.

Side 283

Fortsat side 282, brev 336/4

helsingborre och den Odde, den fysker boer paa, thuerdt offuer fraa hammermøllen, ded skal gørris aff Iord, mens ded paa lappen uyl uerre Nedentyl aff tømmer, huorpa hans Iakop [1]) sig inted forstaar, mens M: hanss Ohnemøller, som Ieg ded uyl uyse, naar uy størst(!) haffuer 1110 Master aff 19, 21 och 22 Palmer. Ded øffuerste uyl gørris aff steen, huortil uyl først En stor quantitet aff store och smaa kamppesten, som kan føris sammen paa landid, dersom man best kan faa dem ud til wandtz. Syden uyl der En helhab Mursten Och kalck tyl. Epthersom man uyl haffue ded fast giord y tømmerid, uyl mange bolther och store Søm.
Ded werck ued Draagør uyl først begindis med En dam vd fraa landid saa Neer dybiid, som man kan achte, att Støckerne kan Naa offuer dybiid, som behoff gørris. Naar ded Er skeed, daa kan man langs samme dam bringe materialierne fram, Enten man uyl syden Sette derhen Ett werck Enten aff Iord eller tømmer. Paa Saldtholmen Er Ieg inted saa uyt kendt, mens formener, att ded uil der ochsa uerre lige saledis begindt.
Den mutation med Bahus och tranker lehn [2]) kan

Oversættelse af brev 336/4 * 9. januar 1640 (fortsat)

Helsingborg og den odde, den fisker bor på, tværd over fra Hammermøllen, det skal gøres af jord, mens det på Lappen vil være nedentil af tømmer, hvorpå Hans Iakop [1]) sig intet forstår, mens M. Hans Ohnemøller, som jeg det vil vise, når vi størst(!) haver 1110 master af 19, 21 og 22 palmer. Det øverste vil gøres af sten, hvortil vil først en stor kvantitet af store og små kampesten, som kan føres sammen på landet, dersom man bedst kan få dem ud til vands. Siden vil der en hel hob mursten og kalk til. Eftersom man vil have det fastgjort i tømmeret, vil mange bolte og store søm.
Det værk ved Dragør vil først begyndes med en dam ud fra landet så nær dybde, som man kan agte, at stykkerne kan nå over dybden, som behov gøres. Når det er sket, da kan man langs samme dam bringe materialierne frem, enten man vil siden sætte derhen et værk enten af jord eller tømmer. På Saltholmen er jeg intet så vidt kendt, mens formener, at det vil der også være ligesåledes begyndt.
Den mutation (forandring) med Bahus og Tranekjær len [2]) kan

---

[1]) Hans Jakobsen Schørt (eller Skjørt, Schiort, Navnet staves paa flere Maader) var en Søn af Jakob Hansen Drejer, Borgmester paa Christianshavn. Efter at han allerede i 1628 havde studeret i Leyden, fik han i Januar 1631 af Kongen 100 Dlr. aarlig til udenlands at øve sig i Fortifikation og andre mathematiske Kunster; først i Decbr. 1638 vendte han hjem igen. Han virkede nu i flere Aar som Ingeniør ved Anlægningen af Fæstningsværker; senere kom han til Norge, hvor han blev Kommandant paa Aggershus, og hvor han døde 1675 (Personalhist. Tidsskr. II, 117 og de der anf. Skr.).
[2]) Da den hidtidige Lensmand paa Tranekjær, Peder Basse, var død 1639, havde Kongen først bestemt Hannibal Sehested til hans Efterfølger (Følgebrev af 4. Jan. 1640, Fynske Reg. IV, 209); men der blev snart efter taget en anden Bestemmelse, idet Hannibal Sehested forlenedes med Baahus, som Otte Thott hidtil havde haft (Følgebrev for Sehested af 6. April, Fynske Reg. IV, 215 f., og Lensbrev af 18. Maj, Norske Rigsregistranter VII, 678–82, jvfr. 655), og Otte Thott derimod fik Tranekjær (Følgebrev af 6. April og Lensbrev af 5. Maj, Fynske Reg. IV, 215. 218 ff.).

Side 284

Nock gaa, som der hollis an Om. Disse herhuosføiiede skriffuelser skaldtu tilstille Biskoppen [1]), att facultas theologica sig derpaa skal Erkleere, dy angar den Latinske holgers syste Erkleering Om gode gerninger [2]).
Myn wiilie om den Salpeiiter Erfahrer du aff den wnge Marselio, som haffuer den Accort huos siig, huorledis dermed skal holdis [3]). Vale. Aff Hadersleff huss den 9 Ianu: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt till hande.

Oversættelse af brev 336/4 * 9. januar 1640 (fortsat)

nok gå, som der holdes an om. Disse herhosføjede skrivelser skal du tilstille biskoppen [1]), at facultas theologica (det teologiske fakultet) sig derpå skal erklære, de angår den latinske Holgers syste (siste/sidste) erklæring om gode gerninger [2]).
Min vilje om den salpeter erfarer du af den unge Marselio, som haver den accort (kontrakt) hos sig, hvorledes dermed skal holdes [3]). Vale (farvel). Af Haderslevhus den 9. januarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 337/4 * 11. Januar 1640.

Til Frederik Urne.

Kongen giver Ordre til at kjøbe Jern, som kan bruges til Bolte, af en Svensker. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi dig dend person, Som Soldte mig de Metal-Støcker, Saa och tiitt haffuer ført iernstøcker igiennom Sundet, bekeent er [4]), Da Skall tu aff hannom fornemme,

Oversættelse af brev 337/4 * 11. januar 1640

Efterdi dig den person, som solgte mig de metal-stykker, så og tit haver ført jernstykker igennem Sundet, bekendt er [4]), da skal du af ham fornemme,

---

[1]) Jesper Brochmand.
[2]) Holger Rosenkrands havde i Slutningen af 1639 forfattet et Forsvarsskrift for sine theologiske Meninger, kaldet: Tro og Bekjendelse om alle Guds Børns trolydige Gjerningers Lignelse imod vor Herres Jesu Christi Vunder, Saar og dyre Fortjeneste. Der blev herimod opsat et Modskrift af de theologiske Professorer, som dog nu ikke haves, men det er vel foranlediget ved Kongens i Brevet udtalte Befaling. Pontoppidan, Annales eccl. Danicæ IV, 290–94. Helveg, Den danske Kirkes Hist. efter Reform., 2. Udg., I, 391. Jvfr. for øvrigt Brevet Nr. 308.
[3]) Talen er om en Kontrakt med Gabriel Marselis den Yngre, Kongens Faktor i Amsterdam, og Albert Baltser Bernts angaaende det i Kjøbenhavn oplossede Salpeter. Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 231 f.
[4])Jvfr. ovfr. S. 251 f. I Decbr. 1639 og April 1640 fik Christoffer Hermansen i Helsingør Betaling for svensk Stangjern, han havde leveret i 1639 (Rentemestr. Regnsk.).

Side 285

Fortsat side 284, brev 337/4

huad kiøb hand vill giffue mig paa iern effter dansk wegt, Som tiener till boldter, naer ieg will tage hoes hannom, huis iern ieg behøffuer, och hand kand faa Siin betalning paa

toldboden i helsingøer Strax effter leffuerandzen. Aff haedersløffhus dend 11 Ianvarij Anno 1640 [1]).

Oversættelse af brev 337/4 * 11. januar 1640 (fortsat)

hvad køb han vil give mig på jern efter dansk vægt, som tjener til bolte, når jeg vil tage hos ham, hvis jern jeg behøver, og han kan få sin betaling på toldboden i Helsingør straks efter leverancen. Af Haderslevhus den 11. januarii anno 1640 [1]).

Brev 338/4 * 17. Januar 1640.

Til Frederik Urne.

Kongen billiger hans Betænkning om Administrationen af Hammermøllen, hvorfor Skriveren og Mesteren skulle opsiges til Paaske; han haaber paa en Akkord med nogle Svenskere om Levering af Jern. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Aff diin Skriffuelse haffuer ieg forstanden diin meening om hammermøllens Administration [2]), huorueed ieg det ochsaa lader beuende, huorfor du Skaltt ansiige baade Skriffueren [3]) och Mesteren [4]) paa Samme mølle, at de haffuer deris affskeeden derfra till Paaske førstkommende [5]). Ieg haffuer bekommet een anden Mester, Saa att, [om] Gud vill, at mand kand Accordere med de Suenske om itt

Oversættelse af brev 338/4 * 17. januar 1640

Af din skrivelse haver jeg forstået din mening om hammermøllens administration [2]), hvorved jeg det også lader blivende, hvorfor du skal ansige både skriveren [3]) og mesteren [4]) på samme mølle, at de haver deres afskeden derfra til påske førstkommende [5]). Jeg haver bekommet (fået) en anden mester, så at, [om] Gud vil, at mand kan accordere (indgå kontrakt) med de svenske om et

---

[1]) Modtaget paa Kronborg 16. Jan. Jvfr. for øvrigt det følgende Brev Nr. 338.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 277 f.
[3]) Jens Thomesen.
[4]) Jørgen Güntzel. Han og hans Folk aftakkedes 10. Aug. 1640 (Hammermøllens Regnsk.).
[5]) Kongens Plan synes dog ikke at være bleven udført ganske nøje, thi i Følge Sundtoldregnskaberne for 1640 blev der i forskjellige Gange i Tiden fra 11. Febr. til 24. Decbr. 1640 udbetalt Skriveren Jens Thomesen paa Kobber- og Hammermøllen i alt 2650 Rdlr. Paa den anden Side maa imidlertid bemærkes, at medens Hammermøllens Regnskaber ere bevarede i Rentekammerarkivet fra 1600–1640, findes der derefter intet før 1674 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1878 S. 137). Jvfr. for øvrigt Kongens Brev af 16. Septbr. 1649. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 91. 287 ff. 349. Werlauff, Antegn. til Holbergs 18 første Lystspil S. 177. Wolf, Encomion regni Daniæ S. 521.

Side 286

Fortsat side 285, brev 338/4

billigt priis for Iern, som ieg dig i mit Sidste breff [1]) loed forstaa miin meening Att uere, da kand der ingen Skade, men Stoer gaffn vere hoes Samme mølle at bruge, om end Skønt intett andett arbede derpaa giordis end att recke det ud, som mand paa dend Store Smedie paa bremmerholmen pro tempore Skulde bruge. Saa fremt de Suenske Slaer dend tilbøden iernhandell wd, da ere de mere end galne. Aff hadersløffhuus dend 17 Ianvarij Anno 1640 [2]).

Oversættelse af brev 338/4 * 17. januar 1640 (fortsat)

billig pris for jern, som jeg dig i mit sidste brev [1]) lod forstå min mening at være, da kan der ingen skade, men stor gavn være hos samme mølle at bruge, om end skønt intet andet arbejde derpå gjordes end at række det ud, som mand på den store smedie på Bremerholm pro tempore (for tiden) skulde bruge. Såfremt de svenske slår den tilbudne jernhandel ud, da ere de mere end galne. Af Haderslevhus den 17. januarii anno 1640 [2]).

Brev 339/4 * 17. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen er ikke fornøjet med en forelagt Plan til Skanser paa Amager og Saltholmen, fordi den ikke kan udføres i rette Tid; hellere maa man lægge Skibe med Krigsfolk ud paa Grundene ved Amager for at spærre Gjennemfarten gjennem Sundet. Der skal fortsættes med at bygge Skanser i Skaane, men derimod skal Korsør ikke befæstes. Naar man mærker, at Karl v. Cracau vil til at rejse, skulle de danske og norske Folk i Generalstaternes Tjeneste trues til at vende hjem. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Ded affriidtz, Hans Iacob haffuer giiordt pa Amag och Saldtholmen med dertiil fornøden Skandtzer, haffuer Ieg examinerit Och befunden, tyden inted at uylle Recke til at effectuere ded werck sa hastig, som man ded behøffuer, Om Endskøndt tømmerid war ued handen, och man brugthe alle dy tømmermend dertil, som findis y all Danmarck. Ty skal wercken saledis gørris, at dy kan bestaa, da uyl dy huggis och føyes y hiin anden paa landid och siiden føris diidhen, som dy skal staa.
Huortiil uyl strax uerre fladgaendis skiib ued handen, sa Bastandt aff Master och opstaande uandt, at man kan holde tømmerid sa lenge offuer wandyd, indtil ded bliffuer

Oversættelse af brev 339/4 * 17. januar 1640

Det afbrids (aftegning/tegning), Hans Iacob haver gjort på Amager og Saltholmen med dertil fornøden skanser, haver jeg examineret og befunden, tiden intet at ville række til at effectuere det værk så hastigt, som man det behøver, om endskønt tømmeret var ved hånden, og man brugte alle de tømmermænd dertil, som findes i al Danmark. Thi skal værken således gøres, at de kan bestå, da vil de hugges og føjes i hinanden på landet og siden føres didhen, som de skal stå.
Hortil vil straks være fladgående skib ved hånden, så bastandt (fast/stabilt) af master og opstående vant, at man kan holde tømmeret så længe over vandet, indtil det bliver

[1]) Brevet Nr. 337.
[2]) Modtaget paa Hørsholm 22. Jan.

Side 287

Fortsat side 286, brev 339/4

sanckyt, saat dy kan naa grunden, huortil uyl gaat weir[1]), som inted Er at formode, førend den første flode, som uyl østerpa, Er forbi. Och naar skøndt tømmerid Er sanckid, som man ded begehrer, daa seer ieg inted, huorfra alle dy sten och sand skulle y en hast komme fra, som dertil uille behøffuis. Kan Hans Iacob lere oss En anden maner att bigge y wandiid med, som

kan staa, End den, som herhuos fiindis affridtzen aff, daa seer ieg ded heel gerne, at der pa begindes Io før io bedre.
Kunde man faa sa megid tømmer som tyl Ett boluerck, som kunde komme paa lappen at staa, daa haffuer uy giiordt Nock y dy mader, och legge siiden stumpiid Dorrete och flaadlussen paa dy steder paa Amag, som dy best kan forhindre ygennomfarten [2]). Och S: Anna paa den anden siide, dog saa Att dy bliiffuer bracht tomme pa grunden, saa høgdt som fornøden gørris, och siiden bringe Ballasten med Skytted, sauid tiil søuerdtz brugis kan, med fetallien derpaa. Imellom dy thuende, som kommer pa Amagergrund at lygge, kan Ett companj, thu eller tre aff ded geworben folck campere, som kan wexel hinanden aff paa alle tree skiiben, nar behoff gørris.
Med dy skandtzer paa Skane land kan faris fordt, naar man wiil, Och Er derom vdgangen befahling til H: Christoffer wlfeldt [3]), som herhuoss fiindis. Der uyl y steden for Stumppid Dorrete och flaadlussen ordineris andre skuder eller skyb til at hente weed tiil Briiggerssiid och Bagerssiid, saat man dermed inted Blyffuer forleiien.
Att fortificere korsør wiil Icke allene stor konst, mens ochsaa mange Penge, huortiil heer Er liiden Raad. Naar ieg seer, huorfraa Myddelen kan komme, daa hiitter man uel paa Nogiid, Epthersom pladtzen ded Meritherer.
Att werbe Ett antal Badtzmend, ded kan uel skee,

Oversættelse af brev 339/4 * 17. januar 1640 (fortsat)

sænket, så at de kan nå grunden, hvortil vil gå vejr[1]), som intet er at formode, førend den første flod, som vil østerpå, er forbi. Og når skønt tømmeret er sænket, som man det begærer, da ser jeg intet, hvorfra alle de sten og sand skulle i en hast komme fra, som dertil ville behøves. Kan Hans Iacob lære os en anden manér at bygge i vandet med, som kan stå, end den, som herhos findes aftegningen af, da ser jeg det helt gerne, at der på begyndes jo før jo bedre.
Kunde man få så meget tømmer som til et bolværk, som kunde komme på Lappen at stå, da haver vi gjort nok i de måder, og lægge siden stumpede dorreter og fladlusen på de steder på Amager, som de bedst kan forhindre gennemfarten [2]). Og S. Anna på den anden side, dog så at de bliver bragt tomme på grunden, så højt som fornøden gøres, og siden bringe ballasten med skytte, så vidt til søværts bruges kan, med fetalien (provianten) derpå. Imellem de tvende, som kommer på Amagergrund at ligge, kan et companj (kompagni), to eller tre af det geworbne folk campere (lejre), som kan veksle hinanden af på alle tre skibe, når behov gøres.
Med de skanser på Skåne land kan fares fordt (fortsættes), når man vil, og er derom udgangen befaling til H. Christoffer Ulfeldt [3]), som herhos findes. Der vil i stedet for stumpede dorreter og fladlusen ordineres andre skuder eller skibe til at hente ved til bryggerside og bagerside, så at man dermed intet bliver forlegen.
At fortificere (befæste) Korsør vil ikke alene stor kunst, mens også mange penge, hvortil her er liden råd. Når jeg ser, hvorfra midlerne kan komme, da hitter man vel på noget, eftersom pladsen det meriterer (fortjener).
At værve et antal bådsmænd, det kan vel ske,

---

[1]) Ordet efter Langebeks Afskrift (Kallske Saml., 4., 439); den Klevenfeldtske har: werre.
[2]) Meningen er: Gennemsejlingen af en nederlandsk orlogsflåde, imod hvilken jo alle i dette og lignende breve fra denne tid nævnte forholdsregler vare rettede.
[3]) Lensmand på Helsingborg.

Side 288

Fortsat side 287, brev 339/4

Nar man Erfharer, huor dy Er at bekomme. Naar Capiteinerne kommer tiil mig och gørrer mig anleiiding, huor dy Erre at bekomme, och huor mange dy formener att bekomme, daa skall dy inted bliiffue opholdt.
Naar man mercker, at Residenten Crachou siidder pa Ett spring, daa Er ded tyd at ware dy danske och Norske, som er y staternis tyeniste, ad, att faar ieg faat paa nogen aff dem, daa skall dy henge, saa uyst som Ieg Er kon: y Danmark [1]).
Herhuoss haffuer du allehande Hystorier [2]) att Emphange, derhuoss Ett breff tiil Peder wiibe, som frederich wrne kan skaffe fordt med den ordinarij Post. Vale. Aff Hadersleff Hus den 17 Ianvarij Anno 1640.
Christian.
Ded Ene Skiib, som Eriick Ottssøn fyck y Aar, ded er fast bedre at sette paa saldtholmen End S: Anna, tyded stycker inted saa dybdt, och kan man hiielppe ded med slagslyner, saat att(!) man tyl søeuerdtz kan bruge fleere støcker der paa End paa S: Anna. Och kan der bliiffue ochsa mehre Rom derpaa tyl folckiid.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tyl hande.

Oversættelse af brev 339/4 * 17. januar 1640 (fortsat)

Når man erfarer, hvor de er at bekomme. Når kaptajnerne kommer til mig og gør mig anledning, hvor de er at bekomme, og hvor mange de formener at bekomme, da skal de intet blive opholdt.
Når man mærker, at resident Crachou sidder på et spring (er på vej til at rejse), da er det tid at advare de danske og norske, som er i staternes tjeneste, at, at får jeg fat på nogen af dem, da skal de hænge, så vist som jeg er konge i Danmark [1]).
Herhos haver du allehånde historier [2]) at modtage, derhos et brev til Peder Wiibe, som Frederik Urne kan skaffe fordt (afsted) med den ordinarij post. Vale (farvel). Af Haderslevhus den 17. januarii anno 1640.
Christian.
Det ene skib, som Eriick Ottssøn fik i år, det er fast (sikkert) bedre at sætte på Saltholmen end S: Anna, tider (idet) stykkerne (kanonerne) intet (stikker) så dybt, og man kan hjælpe det med slagslyner, så at(!) man til søværts kan bruge flere stykker derpå end på S: Anna. Og kan der blive også mere rum derpå til folkene.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 340/4 * Omtr. 17. Januar 1640 [3]).

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen billiger ikke hans Forslag om at lade Christian Pentz rejse sammen med Christian Ulrik Gyldenløve til Spanien. Han omtaler forskjellige Breve, der ere sendte til Norge.

---

[1]) Først 16. April udstedtes der en Befaling til alle, som vare i fremmed Tjeneste, om at komme tilbage til Danmark under Straf af Konfiskation af deres Gods eller endog Forbrydelse af deres Liv. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 439. Om danske og norske Sømænd i nederlandsk Tjeneste se for øvrigt samme Skrift II, 203.
[2]) Meningen er vist: Relationer, trykte eller skrevne, indsendte af Kongens Agenter i Udlandet.
[3]) Brevet, hvis Datum er afrevet, maa være omtrent fra 17. Januar, fra hvilken Dag det medfulgte Brev til Christoffer Urne er.

Side 289

Brev 341/4 * 1640
er ikke Raad til at kjøbe Skibe og store Mængder Korn. — Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt) i Geh. Ark.

Dyn Skriiffuelsse sub dato den 13 huius er mig y dag tiilhande kommen, och deraff dyt betenckende fornommen, Att Graff Pens kunde bekuemeligen accompaniere Marskalcken, Saa er ded uel saa, mens Greffuen er alfor kostfrii offuer myn Pung [1]). Dertilmed daa haffuer Marskalcken aldt syn depesche hen tiil Cardinall Infanten.
Dy breffue, som bleff paa vnderskedtlige tyder sendt opad Norrie, waar om folck att vdskriiffue, item ingen att tiilstede att giffue siig y fremmede Herris tieniste, Item att holde dy Skiib ferdig, som dy siig til forplichted haffuer och faatt stadtlige priuilegia for den skiild [2]). Eptherdi ieg erfahrer, H: Christoffer wrne inted att uerre y Danmarck, som her sagd er, daa er ded best, at hand bliffuer der oppe, indtill ded bliiffuer ett andit weer, huorom herhuos findis ett breff till H: Christoffer wrne [3]). At købe mange Skiib och en stor Kuantitet aff Korn, ded uaar inted aff ueien, haffde man pengen strax tiil reede, ty sliigdt lader siig inted købe uden reede penning. Gud giiffue, uy kan uell betale Holmens, Arkeliens och Hoffgesindens gaiisi til Paske førstkommende. Trenger man tiil Skiib, daa faar man att bruge dy myddel, Konningen y Hiispanien och andre bruger att faa Mengden aff Skiib. Floden maa man inted lade saa langdt bordte, att uorris egen Rue och byg, som findis y Riigid och heer, inted skulle kunde naa tiil. Naar ieg y tiide derom aduaris aff huad . . . man befrychter siig mangel, da . . . [4])
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiill hande.

Oversættelse af brev 341/4 * 1640

Din skrivelse sub dato (under dato) den 13. hujus (i denne måned) er mig i dag tilhænde kommen, og deraf dit betænkning fornummen, at grev Pentz kunde beqvemmeligen accompaniere (ledsage) marskallen, så er det vel så, mens greven er altfor kostfri over min pung [1]). Dertilmed da haver marskallen alt sin depesche (afsendelse) hen til Cardinall Infanten.
De breve, som blev på underskellige (forskellige) tider sendt opad Norge, var om folk at udskrive, item ingen at tilstede at give sig i fremmede herrers tjeneste, item at holde de skibe færdig, som de sig til forpligtet haver og fået stadtlige priuilegia (privilegier) for den skyld [2]). Efterdi jeg erfarer, H. Christoffer Urne intet at være i Danmark, som her sagt er, da er det bedst, at han bliver der oppe, indtil det bliver et andet vejr, hvorom herhos findes et brev til H. Christoffer Urne [3]). At købe mange skibe og en stor kvantitet af korn, det var intet af vejen, havde man pengen straks til rede, thi sligt lader sig intet købe uden rede penge. Gud give, vi kan vel betale Holmens, arkeliens (artilleriets) og hofgesindets gaiisi (gage/løn) til påske førstkommende. Trænger man til skib, da får man at bruge de midler, kongen i Spanien og andre bruger at få mængden af skib. Flåden må man intet lade så langt borte, at vores egen rug og byg, som findes i riget og her, intet skulle kunne nå til. Når jeg i tide derom advares af hvad . . . man befrygter sig mangel, da . . . [4])
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

[1]) Korfits Ulfeldts Brev har sikkert været et Svar paa Kongens af 4. Jan. (Nr. 335), og Talen er om, hvem Ambassaden til Spanien burde overdrages.
[2]) De her omtalte Breve ere af 15. og 26. Decbr. 1639 samt 1. Jan. 1640 (Norske Rigsregistranter VII, 624. 629 f. 632).
[3]) Jvfr. ovfr. S. 276.

[4]) Det nederste af Brevet har været afrevet. I Engelstofts Afskrift (i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., Fol., 615 d) læses efter det sidste Ord da: uild . . . . . fattis tiil skiib . . . .

Side 290

Brev 341/4 * 25. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen vil lægge flere Tropper i Grevskabet Pinneberg for at forebygge, at Greven af Schaumburg, der hverver for Generalstaterne, foraarsager nogen Skade. To Ingeniører, der ere rejste til Kjøbenhavn, skulle behandles som nederlandske Spejdere. — Geh. Ark.

Siiden Ieg kam hiid, da haffuer ieg Erfahriid, at greffuen aff Skouenborg haffuer for At werbe, dy general Stathen til beste, tree Regimenter fod folck, huilckid hand inted [1]) effectuere, vdenatt hand werber dem y Ham: eller der Omkring, och siiden indkuartere dem y ded greffskaft Pynnenberg, huor myne Soldather ligger, Huorfor mig ligger macht pa att haffue Ett Øiie derhuoss och y tide legge fleere folck derynd, saat Ieg er meyster for samme greffskaft. Tii hand kan Ellers gørre mig allehande Pudtz, Om ieg lod hannem tyd tiil at Sancke En haab folck saa Neer ued glyckstadt, Isønderlighed mens samme greffuis principales Er mig saa hel uell Affectionerit [2]).
Och Eptherdi Ieg Erfahrer, at der Er thuende Ingeniør passerit her forbi henad københaffuen, den Ene En lang anseendtlig kaarl med suorte haar, Natione En gylicher, Den anden En hollender, huis persons gestalt Ieg inted

Oversættelse af brev 341/4 * 25. januar 1640

Siden jeg kom hid, da haver jeg erfaret, at greven af Schaumburg haver for at hverve, de generalstater til bedste, tre regimenter fodfolk, hvilket han intet [1]) effectuere (kan udføre), uden at han hverver dem i Hamburg eller deromkring, og siden indkvarterer dem i det grevskab Pinneberg, hvor mine soldater ligger, hvorfor mig ligger magt på at have et øje derhos og i tide lægge flere folk derind, så at jeg er mester for samme grevskab. Thi han kan ellers gøre mig allehånde puds, om jeg lod ham tid til at samle en hob folk så nær ved Glückstadt, isønderlighed mens samme grevs principales (ledende mænd) er mig så helt vel affectionerit (sindede) [2]).
Og efterdi jeg erfarer, at der er tvende ingeniør passerit (passeret) her forbi henad København, den ene en lang anseelig karl med sorte hår, natione (af nation) en jülicher, den anden en hollænder, hvis persons gestalt (skikkelse) jeg intet

[1]) Her mangler Ordet: kan.
[2]) I Geh. Ark., Aus- u. Inländ. Concepten, findes en Revers af Grev Otto af Schaumburg, dat. Altona 7. Marts 1640, hvori han beklager, at det er blevet meddelt Christian IV, at han i sit Grevskab Holsten skulde have oprettet nogle Regimenter „til Hollændernes Tjeneste“, hvorover Kongen er bleven saa fortrydelig, at han for at forebygge det har indkvarteret Tropper i hans Land; Greven erklærer i den Anledning, at ligesom han aldrig har haft til Hensigt at hverve Tropper, saaledes vil han heller ikke i Fremtiden gjøre det eller tillade andre at gjøre det; til Gjengjæld beder han Kongen trække sine Tropper bort fra hans Land. Reversen er efter Kongens Ordre undergaaet flere Rettelser med Frederik Günthers Haand; bl. a. ere de ovfr. anførte Ord „til Hollændernes Tjeneste“ udstregede. Jvfr. Brevet af 10. Febr. 1640.

Side 291

Fortsat side 290, brev 341/4

haffuer kundt faa sa exacte att uyde som den forrigis, Daa haffuer ieg strax uyllid lade [1]) uyde, paded du y tyde kandt tage dig ware for dem, Att dy kan bliiffue straffid, som Speyder bør at straffis. Vale. Aff Rendesborger huus den 25 Ianvarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Side 291

Fortsat side 290, brev 341/4

haffuer kundt faa sa exacte att uyde som den forrigis, Daa haffuer ieg strax uyllid lade [1]) uyde, paded du y tyde kandt tage dig ware for dem, Att dy kan bliiffue straffid, som Speyder bør at straffis. Vale. Aff Rendesborger huus den 25 Ianvarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... haft kundet få så exacte (nøjagtigt) at vide som den forriges, da haver jeg straks villet lade [dig] [1]) vide, på det du i tide kan tage dig vare for dem, at de kan blive straffet, som spejder bør at straffes. Vale (farvel). Af Rendsborg hus den 25. januarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 342/4 * 28. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen har opkjøbt forskjellige Pantebreve paa Grevskabet Pinneberg og paa den schaumburgske Told i Hamborg. Han haaber snart at kunne rejse fra Rendsborg. — Geh. Ark.

Endog Ieg haffuer w[n]d Raad tiil penge, daa haffuer ieg dog Maadt belade mig med att antage 140000 daler att betale for nogle pantebreffue, vnderskedlige folck haffuer paa ded greffskafft Pynnenberg, Huorpaa dysamme haffuer leffuerit mig keysserlig confirmation [2]). Tollen y hamborg Er deryblandt, huorepther Ieg haffuer lenge standen, gud giiffue, huorledis Ieg och dii hamborger forliigis derom. Sagerne heer faar snardt En Ende, saatt Ieg kan komme herfra. Denne breffuisser haffuer ieg afferdigid, paaded Ieg kan snardt haffue bud fraa Sundiid Igen. Vale.
Aff Rensborghuss den 28 Ianu: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt till hande.

Oversættelse:
Endog jeg haver nogen råd til penge, da haver jeg dog måttet belade mig med at antage 140.000 daler at betale for nogle pantebreve, som underskellige folk haver på det grevskab Pinneberg, hvorpå de samme haver leveret mig kejserlig confirmation (bekræftelse) [2]). Tollen i Hamborg er deriblandt, hvorefter jeg haver længe stået, Gud give, hvorledes jeg og de

hamborgere forliges derom. Sagerne her får snart en ende, så at jeg kan komme herfra. Denne brevviser haver jeg affærdiget, på det jeg kan snart have bud fra Sundet igen. Vale (farvel).
Af Rendsborg hus den 28. januarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 343/4 * 28. Januar 1640.

Til Rentemestrene.

Kongen beklager, at man skylder Rytterne og Knægtene saa meget, at man ikke kan komme til en Reduktion af Krigsfolket.

Oversættelse:
Til Rentemestrene.
Kongen beklager, at man skylder rytterne og knægtene så meget, at man ikke kan komme til en reduktion af krigsfolket.

_____
[1]) Her mangler Ordene: dig det.
[2]) Dette vidner om Christian IV's Ønske om at erhverve Pinneberg allerede før Grev Ottos Død. Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 152 f.

Side 292
Fortsat 343
Han opkaster Spørgsmaalet om, hvorledes det vilde gaa, hvis man skulde aftakke og betale alle Tropperne. — Kgl. Bibl.

Wdaff herhuosføiiede zeddell y Erfharer myn wyllie, huad y skal gørre, Och om derudi nogiid er glemdt, daa skall y sette ded derhuos.
Dii 36000 daler, som kam hiid, Naer huercken tiil hoffuid eller haalen, ty man Er disse Riiter och knechte heer och y Iudtland 15 vggers lehning skiildig, huorudoffuer man Inted kan komme tiil att Reducere folckiid, huormed Riigid haffde uerrid Endfriid for nogle och 20 thussind daler. Ieg motte gerne uyde, huorledis ded uylle gaa tiil, Om man wiille tacke folckiid aff, och der skulle holliis totall affregning med dem.
Rendersborger huss den 28 Ianvarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeiisterne tyl hande [1]).

Oversættelse:
Han opkaster spørgsmålet om, hvorledes det ville gå, hvis man skulle aftakke og betale alle tropperne.
Udaf herhosføjede seddel I erfarer min vilje, hvad I skal gøre, og om derudi noget er glemt, da skal I sætte det derhos.
De 36.000 daler, som kom hid, når hverken til hoved eller hale, thi man er disse ryttere og knægte her og i Jylland 15 ugers løn skyldig, hvorudover man intet kan komme til at reducere (skære ned på) folket, hvormed riget havde været endefri (fri for krav) for nogle og 20 tusind daler. Jeg måtte gerne vide, hvorledes det ville gå til, om man ville takke (afskedige) folket af, og der skulle holdes total afregning med dem.
Rendsborg hus den 28. januarii anno 1640.
Christian.

Udskrift: Rentemestrene til hænde [1]).

Brev 344/4 * 31. Januar 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen giver forskjellige Ordrer om Skanserne ved Helsingborg. Han benægter et Rygte om Banérs Hær og beklager sig over Rigsraadets Uvillighed til at give sig Penge. Han udsteder nogle Befalinger om Børnehuset og om Vildt og omtaler Nederlandenes Planer. Dr. Peter Paynck skal tilberede en Slags Mjød. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Dyn skriiffuelse Er mig tilhande kommen, och deraff contenta forstanden, Huorpa ieg diig inted forholder. At H: Christoffer wlfeldt inted om dy Skandtzer paa Skane land befahliid Er, Ded kommer der aff, att Ieg inted ued, huem grunden tylkommer, som dy skal leggis paa, Och man inted kan bigge paa En andens.
Dertylmed Er ded mig vbekendt, om man kan bigge der med Iord, Steen Eller tømmer. Skal dy uerre Reall,

Oversættelse:
Din skrivelse er mig tilhænde kommen, og deraf contenta (indholdet) forstanden (forstået), hvorpå jeg dig intet forholder. At H. Christoffer Ulfeldt intet om de skanser på Skåne land befalet er, det kommer deraf, at jeg intet ved, hvem grunden tilkommer, som de skal lægges på, og man intet kan bygge på en andens.
Dertilmed er det mig ubekendt, om man kan bygge der med jord, sten eller tømmer. Skal de være reall (virkelige),

[1]) Paategning paa Brevet: R[eçue] 3 Feb: 1640.

Side 293
Brev 344 forsat
daa bør Adelens tyener, som der y Negden Erre, hiielppe med dertiil, aldenstund dii gørris tiil landtzens defention, huorfor Riigens Raad y siieland och skaane med Adelen kan tale, Nar man Erfahrer, huem der ligger nest ued samme Pladtzer. At M: Hans Ohnemøller inted kan rette siig Epther ded affridtz, ieg sende dig, deroffuer forundrer ieg mig storligen, aldenstund hand ued, att Ieg pleiier at gørre alle dy affriidtz, hand faar, Epther heel Eller halffue tommer. Nu Er dette giiordt Epther halffue tommer, huorfor hand nocksom kan rette siig derepther, om hand ellers wiill.
Werckiid wil først Sanckys paa den grønne Pladtz, sa ner Stranden som mueligdt Er, thuerdt offuer fraa lappen, som ded Er flackiist och ieffn grund.
Ieg formener Nest Gudtz hiielp att, Inden tømmerid bliiffuer sanckiid och føyet y hinanden, att uerre saa neer tiilstede, att Ieg kan uysse dem, huorledis dy skall sette ded y wandid.
Der uyl en stor quantitet aff store och sma Steene tiil, som maa uerre [uid] [1]) handen, item Mursten och kaalck. Och uil der bigges Ett kalckhus sammestedtz ued Stranden Eller bag ued den Bastion, som ligger y uandiid vden for Slodtz Porten, paaded man kan faa kalcken slagen vd tiil werckiid, paded man y sommer kan faa ded y defens, icke allene for fyenderne, mens for Noruest wiind. Huad der Er fabulerit om Baniier och dy Regimenter, som skulle uerre slagen, derom Er Inted. Dy skattebreffue Er vnderskreffuen sendt fra Hadersleben, dagen førend Ieg drog derfaa.
Att Ieg kan faa Respiidt pa 8 eller 12 Maneder paa dii Penning, Ieg skulle giiffue for dii skiib tiil Lybeck, dermed er mig inted tiiendt, Aldenstund Riigens Raad hiidindtil haffuer liidid

sprungen mig bye, y ded Ieg haffuer saat myt Egiid tiil och Endnu dageligens gør wiider, End Nogen konning for mig haffuer wiildt forstaa siig tiil.

Oversættelse:
da bør adelens tjenere, som der i nejden (omegnen) er, hjælpe med dertil, aldenstund de gøres til landets defention (forsvar), hvorfor rigens råd i Sjælland og Skåne med adelen kan tale, når man erfarer, hvem der ligger næst ved samme pladser. At M. Hans Ohnemøller intet kan rette sig efter det afbrys (aftegning), jeg sendte dig, derover forundrer jeg mig storligen, aldenstund han ved, at jeg plejer at gøre alle de afbryd, han får, efter hel eller halve tommer. Nu er dette gjort efter halve tommer, hvorfor han noksom kan rette sig derefter, om han ellers vil.
Værket vil først sænkes på den grønne plads, så nær stranden som muligt er, tvært over fra Lappen, som det er flakkest og jævn grund.
Jeg formener næst Guds hjælp at, inden tømmeret bliver sænket og føjet i hinanden, at være så nær tilstede, at jeg kan vise dem, hvorledes de skal sætte det i vandet.
Der vil en stor quantitet af store og små sten til, som må være [ved] [1]) hånden, item mursten og kalk. Og vil der bygges et kalkhus sammesteds ved stranden eller bag ved den bastion, som ligger i vandet uden for slottets porten, på det man kan få kalken slået ud til værket, på det man i sommer kan få det i defens (forsvar), ikke alene for fjenderne, mens for nordvestvind. Hvad der er fabuleret (digtet) om Banér og de regimenter, som skulle være slagne, derom er intet. De skattebreve er underskrevne sendt fra Haderslev, dagen førend jeg drog derfra.
At jeg kan få respiit (henstand) på 8 eller 12 måneder på de penge, jeg skulle give for de skibe til Lybeck, dermed er mig intet tjent, aldenstund rigens råd hidindtil haver lidet sprungen mig bi, i det jeg haver sat mit eje til og endnu dagligens gør videre, end nogen konge for mig haver villet forstå sig til.

[1]) Det indklamrede Ord findes i Langebeks Afskrift (Kallske Saml., 4., 439).

Side 294
Brev 344 fortsat
Myn mening om Biidne Bendtzøns [1]) vdspiisning y Børnehussid haffuer Ieg annoterit pa den offuerskyckede seddell.
At befahle Iegermeisteren [2]) at skaffe nogiid wiildt om vggen til H: Hans [3]), ded kan inted skee, aldenstund Iegermeisteren Er her y landid och Iager epther wulle [4]), Mens du kand befahle wendtzel Rodtkyrche, att hand ued skouriderne forretter ded samme, indtil iegermeisteren kommer tilstede.
Dy Auiser fraa Holland haffuer ieg leest, dy tør bliiffue bedre, End man troer, Naar dy seer, att man inted er red for dem.
Att man spenderer nogid paa wiisse Auiser, ded er inted aff weiien, ty ded uyl snardt uysse sig vd, huad Hollenderne førre y skyolden. Marchus Radebant [5]) kommer

Oversættelse:
Min mening om Biidne Bendtzøns [1]) udspisning i Børnehuset haver jeg annoteret på den overskikkede seddel.
At befale jægermesteren [2]) at skaffe noget vildt om ugen til H. Hans [3]), det kan intet ske, aldenstund jægermesteren er her i landet og jager efter ulve [4]), mens du kan befale Wendtzel Rodtkyrche, at han ved skovriderne forretter det samme, indtil jægermesteren kommer tilstede.

De aviser fra Holland haver jeg læst, de tør blive bedre, end man tror, når de ser, at man intet er red for dem.
At man spenderer noget på visse aviser, det er intet af vejen, thi det vil snart vise sig ud, hvad hollænderne fører i skjolden. Marchus Radebant [5]) kommer

---

[1]) Langebeks Afskrift har: Biiørn Bendtzøns. Selv om dette er det rigtige, er det dog tvivlsomt, om man saa tør tænke paa den ansete Borger af dette Navn, som dengang levede i Kjøbenhavn.
[2]) Otte v. Termo.
[3]) Hertug Hans, Søn af Hertug Philip af Glyksborg, f. 23. Juli 1625, † paa Koldinghus 4. Decbr. 1640 (Lackmann, Einleit. z. Schlesw.-Holstein. Hist. II, 691. VI, 252). I Følge Tauber, Udsigt ov. Sorø Academies Forfatning S. XXXVII (der angiver hans Dødsdag til 3. Decbr.) kom han til Sorø 16. Novbr. 1639 og blev der et Aar. Rentemestr. Regnsk. 1639 40 viser, at han fik sin Fortæring hos Professor Bjørn Sørensen Drachard fra 14. Novbr. 1639. Jvfr. desuden Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1878 S. 188 og Kongens Breve af 1. Juni, 1.(?) Juni og 9. Decbr. 1640.
[4]) Om Ulve og Ulvejagt i Hertugdømmerne se Historisk Tidsskrift 4. R. II, 847.
[5]) Markus Radebandt fra Lüchow i det Lyneborgske havde været Kongens Kammertjener. Senere nedsatte han sig som Borger i Kjøbenhavn og erhvervede som saadan et Kongebrev af 13. Marts 1633, der fritog ham som den, der ikke var tilstrækkelig bekjendt med Landets Sprog og Lov, for alle Byens Bestillinger. Ganske fri for offentlige Hverv gik han dog ikke, thi 29. Marts 1640 overdroges det ham sammen med en Del andre at gjennemgaa det ostindiske Kompagnis Regnskaber, og det følgende Aar fik han et lignende Paalæg. 1646 var han blandt dem, der ønskede at faa Færøerne i Forpagt.

Side 295

Fortsat brev 344/4 (fra side 294)

ded uell til pas, at hand med Ehren [kan][1]) absentere sig nogid fraa hans diidelige gemahll.
Ded dy truer os at [griibe][1]) uorris Ostindianske skiib an, ded haffuer ingen faare.
D: Peter pay skal befahliis at preparere al den Spiritum Mulsi[2]) epther den lymphligste proba, hand sende hiid, huilcken du syden skaldt lade Hannibal Seested bekomme. Vale.
Aff Rensborg den 31 Ianu: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
det vel til pas, at han med æren [kan][1]) absentere (fjerne) sig noget fra hans dydige gemal.
Det de truer os at [gribe][1]) vores ostindiske skibe an, det haver ingen fare.
Dr. Peter Pay skal befales at præparere al den spiritum mulsi (mjødspiritus) [2]), efter den læmpeligste proba (prøve), han sende hid, hvilken du siden skal lade Hannibal Seested bekomme. Vale (farvel).
Af Rendsborg den 31. januarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 345/4 * 31. Januar 1640.

Til Frederik Urne.

Kongen sender med Tilkjendegivelse af sin Misfornøjelse en Del Penge, som man ikke har villet modtage ved Kieler Omslag, tilbage til Tolderne i Sundet. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Herhoes findis een hob daler, Som de intet wille antage till Kiiell, huilcke Tolderne Skall tage till Sig igien, Saa uiitt Som intett ere gengse paa Renteriet. De kobber daler Skall naulis fast, Som befalett er. Ieg tenckte uell, Siidst ieg war paa Chroneborg, att dett var intett for Gudz Skyld, att de gode karle tellede de penge om, Som ieg taalte Selffuer paa toldboden, Men forsøger de dett end een gang, da Skall de wist faa Skam derfor. Der er de kobber daler iblandt, Som war her y fior. Naer de penge ere vduexlet, da Skall de bliffue hoes dig, indtill

Oversættelse:
Herhos findes en hob daler, som de intet ville antage til Kiel, hvilke tolderne skal tage til sig igen, så vidt som intet er gængse på Renteriet. De kobberdaler skal nåles fast, som befalet er. Jeg tænkte vel, sidst jeg var på Kronborg, at det var intet for Guds skyld, at de gode karle tællede de penge om, som jeg talte selv på toldboden, men forsøger de det end en gang, da skal de vist få skam derfor. Der er de kobberdaler iblandt, som var her i fjor. Når de penge er udvekslet, da skal de blive hos dig, indtil

[1]) Det indklamrede Ord findes i Langebeks Afskrift.
[2]) Mjød?

Side 296

Fortsat brev 345/4 (fra side 294)

Gud will, ieg kommer tillstæde. Aff Rensborghuus dend 31 Ianvarrij Anno 1640 [1]).

Oversættelse af brev 345/4:
Gud vil, jeg kommer tilstede. Af Rendsborg hus den 31. januarii anno 1640 [1]).

Brev 346/4 * 2. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen omtaler de Forandringer med nogle Len, som Ejler Urnes Død giver Anledning til, og udsteder Ordrer angaaende de Skanser, der skulle bygges, om Vinforraadet paa Frederiksborg, Hvervninger af Søfolk og Konvoyeren af Øxenskibene fra Ribe. Han vil den næste Dag rejse fra Rendsborg. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Vdaff dyn skriiffuelse ued denne breffuisser framskiickid fornemmer Ieg, att Eiiler wrne Er død [2]), och at Offue Gedde begehrer samme Lehen igen, Huilckid ochsa kan skee med større fordel, End om En anden dermed bleff forlendt [3]).
At du haffuer funden tømmer tyl ded Boluerck, som skall leggis y wandiid, ded Er weel. Mens kan man faa Master dertyl, daa Erre dy beedre, besønderliigens tyl Søeuerdtz, Naar der inted huggis aff dem uyder, End att dii kan ligge paa hiin anden.
Naar ded store faad, som ligger lige for kelderdørren paa frederichsborrig, bliiffuer fiildt med Spansk uyn, som kan waare, Och der bliiffuer ferre Piiber tyl den dagelige fornødenhed, Daa maa Resten selgiis.
Huad heer paa denne gang haffuer uerrid at gørre, ded Er. Gud uerre loffuid, nu forrettid, och drager [ieg] ymorgen herfra. Den Allerhøiieste giiffue dertiil syn Naade.

Oversættelse af brev 346/4:

Udaf din skrivelse ved denne brevviser fremskidt fornemmer jeg, at Ejler Urne er død [2]), og at Ove Gedde begærer samme len igen, hvilket også kan ske med større fordel, end om en anden dermed blev forlenet [3]).
At du haver fundet tømmer til det bolværk, som skal lægges i vandet, det er vel. Mens kan man få master dertil, da er de bedre, besynderligens til søværts, når der intet hugges af dem yder, end at de kan ligge på hin anden.
Når det store fad, som ligger lige for kælderdøren på Frederiksborg, bliver fyldt med spansk vin, som kan være, og der bliver færre piber til den daglige fornødenhed, da må resten sælges.
Hvad her på denne gang haver været at gøre, det er. Gud være lovet, nu forrettet, og drager [jeg] i morgen herfra. Den Allerhøjeste give dertil sin nåde.

---

[1]) Modtaget paa Kronborg 5. Febr.
[2]) Ejler Urne til Gunderslev, født paa Aasmarke 24. Aug. 1592, † 10. Januar 1640 i Skien. Kall-Rasmussens Optegn. i Ny kgl. Saml., 4., 1259 f. III, 271 Stamtvl.
[3]) Ove Gjedde fik 25. April Følgebrev til Bratsberg Len, som Ejler Urne havde haft, og 12. Maj Forleningsbrev derpaa. Norske Rigsregistranter VII, 660. 671 ff.

Side 297

Fortsat brev 346/4 (fra side 296)

Den welbyrdige kock [1]) haffuer uerrid heer och giiffuen for, at hand til Lybeck kunde faa 300 mand, der hand icke kan faa En mand sammestedtz. Tii for tre Aar siiden bleff ded samme forsøgodt och skreffuen Borgemester och Raad tiil derom, som beklagede sig icke att haffue folck nock til derris skiib, mens motte uerre om folck paa myt och andris godtz. Huorfor samme Munsør Er befahliid at werbe y Sønderborg, flensborg. Eckelenførde och Appenrade, huortil hand haffuer faat 500 daler, for huilcke Penge hand bør at gørre Regenskab och leffuerre Pengen y kammerid igen, som hand icke leffuerer folck for.
Henad Riibe, siild och førde och deromkring Er Standtzell von Iassmund [2]) med En lytenandt sendt hen, som før haffuer werbiid der, och fiick hand 900 dl. med. Huad tiil Itzehou och Altona for Hamborg kan ske, ded kan dii Capiteiner paa Elffuen forrette.
Med første aben wand skal thuende aff dy mynste skiib sendis henad Riibe, som derfaa kan confoiiere Øxne skiiben, Aldenstund man inted kan miste Skyben fraa Elffuen. Vale. Aff Rensborger Hus den 2 Febr: Anno 1640.
Christian.
Er knud wlfeldt tiendt med ded len, som offue gedde haffde, daa kan hand faa ded [3]).
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 346/4:
Den velbyrdige Kock [1]) haver været her og givet for, at han til Lybeck kunde få 300 mand, der han ikke kan få en mand sammesteds. Thi for tre år siden blev det samme forsøgt og skrevet borgmester og råd til derom, som beklagede sig ikke at have folk nok til deres skibe, mens måtte være om folk på midt og andre gods. Hvorfor samme monsieur er befalet at hverve i Sønderborg, Flensborg, Eckernförde og Aabenraa, hvortil han haver fået 500 daler, for hvilke penge han bør at gøre regnskab og levere pengene i kammeret igen, som han ikke leverer folk for.
Hen ad Ribe, Sild og Før og deromkring er Stanzell von Jassmund [2]) med en løjtnant sendt hen, som før haver hvervet der, og fik han 900 daler med. Hvad til Itzehoe og Altona for Hamborg kan ske, det kan de kaptajner på Elben forrette.

Med første åbent vand skal tvende af de mindste skibe sendes hen ad Ribe, som derfra kan konvojere (eskortere) okse-skibene, aldenstund man intet kan miste skibe fra Elben. Vale (farvel). Af Rendsborg Hus den 2. februar anno 1640.
Christian.
Er Knud Ulfeldt tjent med det len, som Ove Gjedde havde, da kan han få det [3]).
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 347/4 * 5. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Om Indløsningen af nogle Islændere, som ere fangne i Tunis og Algier, og om nogen Kalk, som Bartholomæus Haagensen skal levere. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

---

[1]) Nikkel Kock.
[2]) Skibskaptajn. Se forrige Bind S. 420.
[3]) 5. Maj 1640 forlenedes Knud Ulfeldt til Svenstrup med Tønsberg Len og St. Olafs Kloster, som Ove Gjedde tidligere havde haft. Norske Rigsregistranter VII, 664–66.

Side 298

Fortsat brev 347/4 (fra side 297)

Med denne forrefalden leiilighed haffuer Ieg wyllid framskiickid denne herhuosføiiede Designation paa dii fangen Isslender, som Erre tiil Thunes och Alchiir, paded du kandt Erfahre, huem der haffuer Pengen, som tiil derris løsing contribuerit Er [1]).
Bartholomeus Hagessen [2]) skall strax med aben waand skaffe En stor partiie kalck hiid, Epthersom hand tylforn siig præsenterit haffuer att uylle gørre, naar man ded begehrede.
Vale. Glyckxborg y Glyckstadt den 5 Februarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse af brev 347/4:
Med denne forfaldne lejlighed haver jeg villet fremsende denne herhosføjede designation (fortegnelse) på de fangne islændere, som er til Tunis og Algier, på det du kan erfare, hvem der haver pengene, som til deres løsning contribueret (bidraget) er [1]).
Bartholomæus Hagessen [2]) skal straks med åbent vand skaffe en stor partie kalk hid, eftersom han tilforn sig præsenteret (tilbudt) haver at ville gøre, når man det begærede.
Vale (farvel). Glücksborg i Glückstadt den 5. februarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 348/4 * 10. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen omtaler Peter Marselis's Udnævnelse til Resident i Moskau og en Handel med Albert Baltser Bernts om Salpeter fra Rusland. Han beklager sig over Nederlændernes Optræden og

---

[1]) Selv Nordeuropas Farvande hjemsøgtes i det 17de (og langt ned i det 18de) Aarhundrede af afrikanske Sørøvere, som endogsaa undertiden gik i Land, plyndrende og bortførende Befolkningen. For at tilvejebringe de fornødne Penge til at udløse Fangerne udgik der det ene Kongebrev efter det andet i Danmark og Norge om at yde frivillige Bidrag, og Kirker og Hospitaler maatte udrede deres Andel. Saaledes hedder det 1637, at Pengene af Rigernes Kirker kun havde forslaaet til at indløse 50 Fanger, hvorfor nye Udskrivninger og Indsamlinger paabødes, for Norges Vedkommende 10,000 Rdl.; heller ikke disse Penge vare tilstrækkelige, og 1638 maatte man da gribe til nye og større Udskrivninger, 15,000 Rdl. fra de norske Kirker. Dyrlund, Tatere og Natmandsfolk i Danmark S. 62 ff. Norske Rigsregistr. VII, 309. 391. 462 f. 478. 594. Hübertz, Aktstykker vedk. Aarhus II 187. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 14. Jvfr. Daae, Nordmænds Udvandringer til Holland og England i nyere Tid S. 51 ff.
[2]) Bartholomæus Haagensen, Borger i Kjøbenhavn. Se forrige Bind S. 65.

Side 299

Fortsat brev 348/4 (fra side 298)

Denne breffuisser, Peder Marselius [1]), Er antagen for Resident y Muskou och skall aff ded Østerske Companiie [2]) giiffuis [om][3]) Aariid 600 daler.
Om den Salpeiiter er ieg och Albredt Balsersøn forliigdt, Att hand vnder siin Eed skal lade mig tilkomme Halffparten aff al den Salpeiiter, hand faar y Muskou, for ded første køb, hand den haffuer, Och den leffuere paa syn bekostning och Euentiir Enten y Naruen Eller tyl Archangelo, huor ded mig best kan komme tiil Paas, Huorfra ieg den skall lade hente med myne skiib.
Ded breff, samme Marselius Skal haffue med siig, ded skall forsegliis y køben haffn med ded store seegel och hannem tiilstillis. Och ligger samme seegel y myt sengii-kammer paa køben: Slott, huorfor ieg sender diig herhuos Nøggelen, om ded samme mueligdt kunde werre lagdt ind y Rundelen.
Ieg forundrer mig storligen offuer den languyrig proses, der driiffuis offuer dy skiib och ded godtz, som Eriick Otzen forgangen sommer tog y Norland [4]). Man Er heer

Oversættelse af brev 348/4:
Denne brevviser, Peder Marselius [1]), er antaget for resident i Moskva og skal af det Østerske Kompagnie [2]) gives [om][3]) året 600 daler.
Om salpeteren er jeg og Albret Balsersøn forligt, at han under sin ed skal lade mig tilkomme halvparten af al den salpeter, han får i Moskva, for det første køb, han den haver, og den levere på sin bekostning og eventyr enten i Narva eller til Archangelsk, hvor det mig bedst kan komme til pas, hvorfra jeg den skal lade hente med mine skibe.
Det brev, samme Marselius skal have med sig, det skal forsegles i København med det store segl og ham tilstilles. Og ligger samme segl i mit sengemkammer på Københavns slot, hvorfor jeg sender dig herhos nøglen, om det samme muligt kunde være lagt ind i rundelen.
Jeg forundrer mig storligen over den langvarige proces, der drives over de skibe og det gods, som Erik Otzen forgangen sommer tog i Norland [4]). Man er her

[1]) Peter Marselis var en Søn af Gabriel Marselis den Ældre. Jvfr. om ham Slange S. 974. 1095 f. 1160. 1291 og Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 232. 317.
[2]) Det østersøiske Kompagni var stiftet af forskjellige Borgere i Kjøbenhavn med det Formaal at drive Handel paa Polen, Rusland „og andre østerlandske Steder"; det havde faaet kongelig Stadfæstelse 29. Juni 1636. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 166. 188 f. Jvfr. Fridericia, anf. Skr. II, 316 f.
[3]) Det indklamrede Ord findes i Langebeks Afskrift (Kallske Saml., 4., 439).
[4]) Talen er om fire hollandske Skibe, som Erik Ottesen Orning 1639 havde anholdt under Lapland, fordi de, som han paastod,

Side 300

Fortsat brev 348/4 (fra side 299)

saa offuerløben aff ded Gesindecken, at ded er inted att tale om, och man ued inted om Sagsens beskaffenhed. Ieg kan icky heller tencke, huor ded dondt bliiffuer saalenge, som frederich giinther skulle lade trycke [1]).
Den gemeene snack y Holland Er, Att saframdt man icke uyl sette En uys toll y Sundyd, som altiid bliiffuer, daa uyl dii passere Sundid med 200 Orloffskiib. Tempus omnia dabit. Dy Erre mechtig Ilde tiilfriidtz med dem, som fyck den Salpeiiter Igen, at dy dennom wadspurdt haffuer Accorderit med mig [2]).
Den Engelske Gesanter M: Roe Er nu heer Och skall haffue Audiens y Morgen, om Gud uil [3]). Den fransøssiske och Suenske Gesanter [4]) y Hamborg Saa suarliig høiidt op, dentyd dy spurde, att ieg uaar dragen hiid satyd(!) Aars, och att M: Roe, som Er gammel och suag [5]), drog hiid y denne suare kuuld. Heer Er kommen med samme Abgesandter faast alle dy Skodtske Offuerster och Capitciner, Som haffuer uerrid y dii Suenskiis tiieniste y tysland.
Gabriell d'Roii [6]) Er mall contant, att Marskalken [7]) Er sendt henad Briissel, ty hand formeener siig at burde forrette sliigdt och ingen anden, Och den -bernhiiter haffuer

Oversættelse af brev 348/4:
så overløben af det gesinde [de hollandske skibsførere/besætning], at det er intet at tale om, og man ved intet om sagens beskaffenhed. Jeg kan ikke heller tænke, hvor det ondt bliver så længe, som Frederik Günther skulle lade trykke [1]).
Den gemene snak i Holland er, at såfremt man ikke vil sætte en vis told i Sundet, som altid bliver, da vil de passere Sundet med 200 orlovsskibe [krigsskibe]. Tempus omnia dabit [tiden vil give alt]. De er mægtig ilde tilfreds med dem, som fik den salpeter igen, at de [som] dem adspurgt haver akkorderet [indgået aftale] med mig [2]).
Den engelske gesandt M. Roe er nu her og skal have audiens i morgen, om Gud vil [3]). Den franske og svenske gesandt [4]) i Hamborg så særlig højt op, dertil de spurgte, at jeg var dragen hid i år, og at M. Roe, som er gammel og svag [5]), drog hid i denne svare kuld. Her er kommen med samme afgesandter fast alle de skotske oberster og kaptajner, som haver været i de svenskes tjeneste i Tyskland.
Gabriell d'Roy [6]) er mall contant [meget tilfreds], at marskalken [7]) er sendt hen ad Bruxelles, thi han formener sig at burde forrette sligt og ingen anden, og den -bernhiiter haver

Noter:
[1]) Jvfr. ovfr. S. 271.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 284 Anm. 3.
[3]) Angaaende den engelske Gesandt Sir Thomas Roe's Besøg hos Kongen, hans venlige Modtagelse og Forhandlinger om de af den sachsiske Statsmand Arnim fremsatte Planer til Dannelsen af et tredie Parti samt om den pfalziske Sag se Fridericia, anf. Skr. II, 138 f.
[4]) Claude Mesme d'Avaux og Johan Adler Salvius.
[5]) Han var født omtr. 1580, † 1644.
[6]) Gabriel de Roy, spansk Kommissarius i Glückstadt. Fridericia, anf. Skr. II, 241 f.
[7]) Christian Ulrik Gyldenløve.

Side 301

Fortsat brev 348/4 (fra side 300)

uerrid her offuer thu Aar, och ieg haffuer Inted siiet ham tyer End Engang. Och alle dii paas, hand haffuer vdgiiffuen, dy erre gandske inted Respecterit y Spannien.

Den Capitein, som bragte dy Brandtskiibe an y diinss paa dii Spanske Skiib [1]), præsenterede mig syn tiieniste med ded forbehold, att hand Inted skulle brugis henad [2]) franckriige, Suerrig eller Hollandt, Huorpaa Ieg suarede, att uille hand Inted slaa indifirenter paa dem, som uylle slaa paa myg, da motte hand bliiffue der, som hand waar, man uille nock komme tiilrette vden ham.
Gackmed liigger heer, gud uerre loffuid, y god beholl ued ded gammel Blockhus.
I Hamborg werbiis styfft paa Staternis wegne, mens dii bekommer Endomstund icke mange. Der Er En Oberster, som haffuer vnderstanden siig att werbe Ett Regiimendt y Hamborg och holde folcken tiilstede pa Ett halff Aars tyd med 4 daler paa manden. Huem der troer, ded att kunde skee, hand kender uyst inted Hamborg Reett.
Er ded Engelenderens alwor, att hand uyl haffue folck, och der Er penning forhanden, da uyl ieg letteligen bringe dem alle dem tiilueie, som y Hamborrig, Lybeck och dy kuarther omkring Er forhanden.
Myn Naboe greffuen aff Skouenborg wiil nu ochsa Agere En Soldatt, gud giiffue, huorledis uy forliigis derom. Saa megiid haffuer hand forbedrid siig deraff, att tiilforn la der Ett companj der i Greffskabiid, och nu ligger der thu, som er 600 mand stercke. Mercker ieg, att hand uyl haffue sin Randeuus der, daa skal hand faa fleere derind, End hand kan uel tractere [3]).
Med uorris Ostindianske Handel gaar ded Endnu sleett fordt, vdaff arsag att Marsilij søn, som boer y Hamborg, haffuer friid epther Abraham d'Boyses datter och inted

Oversættelse af brev 348/4:
været her over to år, og jeg haver intet set ham tier [her] end engang. Og alle de pas, han haver udgivet, de er ganske intet respekteret i Spanien.
Den kaptajn, som bragte de brandskibe an i dinst [tjeneste] på de spanske skibe [1]), præsenterede mig sin tjeneste med det forbehold, at han intet skulle bruges hen ad [2]) Frankrig, Sverige eller Holland, hvorpå jeg svarede, at ville han intet slå indifferent [uden forskel] på dem, som ville slå på mig, da måtte han blive der, som han var, man ville nok komme tilrette uden ham.
Gackmed ligger her, Gud være lovet, i god behold ved det gamle blokhus.
I Hamborg hverves stift [ivrigt] på Staternes vegne, mens de bekommer endomstund [endnu] ikke mange. Der er en oberst, som haver understået sig at hverve et regiment i Hamborg og holde folkene tilstede på et halvt års tid med 4 daler på manden. Hvem der tror det, at [det] kunde ske, han kender vist intet Hamborg-ret.
Er det englænderens alvor, at han vil have folk, og der er penge forhånden, da vil jeg leteligen bringe dem alle dem tilveje, som i Hamborg, Lybeck og de kvarterer omkring er forhånden.
Min nabo greven af Schauenburg vil nu også agere [spille rollen som] en soldat, Gud give, hvorledes vi forliges derom. Så meget haver han forbedret sig deraf, at tilforn lå der et kompagni der i grevskabet, og nu ligger der to, som er 600 mand stærke. Mærker jeg, at han vil have sin rendezvous der, da skal han få flere derind, end han kan vel traktere [underholde/forpleje] [3]).
Med vores ostindiske handel går det endnu slet fordt, udaf årsag at Marsilis søn, som bor i Hamborg, haver friet efter Abraham d'Boyses datter og intet

[1]) Der sigtes til den nederlandske Flaades Sejr d. 11. Oktbr. 1639 over den spanske i Dynerne ved Dower.
[2]) Langebeks Afskr. har: imod.
[3]) Jvfr. ovfr. S. 290.

Side 302

Fortsat brev 348/4 (fra side 301)

faatt sliig suaar, som hand gerne haffde hafft [1]). Ieg tencker, at den kriig bliiffuer snaardt biilagdt.
Dii Hamborger bliiffuer ued derris gammel maaner, Tii man mercker Inted, att dy wyl henad Nykøbing [2]). Mueligdt, dy haffuer sendt den Elephandt henad køben: y derris steed [3]). Ieg tør sette 100000 [4]) daler ymod 100, om dii nogentyd sender nogen fram med sliggen plenipotens, att man nøiies der med. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 10 Februarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 348/4:
fået sligt svar, som han gerne havde haft [1]). Jeg tænker, at den krig bliver snart bilagt.
De hamborgere bliver ved deres gammel manér, thi man mærker intet, at de vil hen ad Nykøbing [2]). Muligdt, de haver sendt den Elefant hen ad København i deres sted [3]). Jeg tør sætte 100.000 [4]) daler imod 100, om de nogentid sender nogen frem med slig plenipotens (fuldmagt), at man nøjes der med. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 10. februarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 349/4 * 11. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om nogle Malerier til Kronborg og om den engelske Gesandts Audiens. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Denne breffuisser haffuer leffuerid heer thuende Rammer tiil thu malede støcker, som skall tiil sallen paa Croneborg. Och Eptherdi dy thuende Støcker, som man haffde formendt att uerre bleffuen tyl Søess, Inted uaar med paa ded skiib, som bleff, da sender ieg dem nu fram med denne breffuisser, paded du med god leiilighed kandt sende dem henad Croneborg. Den Engelske abgesanter skulle haffue hafft Audiens y dag, haffde hand uerrid tiilpas. Offuermorgen habiis ieg, att ded skall kunde skee. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 11 Februarij Anno 1640.
Christian.

Oversættelse af brev 349/4:
Denne brevviser haver leveret her tvende rammer til to malede stykker, som skal til salen på Kronborg. Og efterdi de tvende stykker, som man havde forment at være bleven til søs, intet var med på det skib, som blev, da sender jeg dem nu frem med denne brevviser, på det du med god lejlighed kan sende dem hen ad Kronborg. Den engelske afgesant skulle haver haft audiens i dag, havde han været tilpas. Overmorgen håbes jeg, at det skal kunne ske. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 11. februarii anno 1640.
Christian.

---

[1]) Talen er om det ostindiske Kompagni, som Gabriel Marselis den Yngre og Albert Baltser Bernts vilde oprette i Glückstadt, og som skulde forenes med det i Kjøbenhavn. Fridericia, anf. Skr. II, 241.
[2]) For at forhandle med den udvalgte Konge, Prins Christian, der ønskede en Udsoning mellem Christian IV og Hamborg. Lackmann, Einleit. z. Schlesw.-Holstein. Hist. VI, 153.
[3]) Om den Elefant, som var kommen til Kjøbenhavn og der foreviste sine Kunster, se Ol. Wormii Epistolæ S. 496 f.

[4]) Langebeks Afskr. har: 10000.

Side 303

Fortsat brev 349/4 (fra side 302)

Ded maaluerck maa Inted Rullis op, ymens ded frysser, ty daa bryster ded.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 349/4:
Det malerværk må intet rulles op, imens det fryser, thi da brister det.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 350/4 * 12. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen glæder sig over Valdemar Christians Hjemkomst. Han giver Ordre om Antagelsen af en Grovsmed. Saint-Romain er kommen til Glückstadt. D'Avaux og Salvius forhandle om Fornyelsen af Alliancen mellem Frankrig og Sverige. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Wdaff dyn skriiffuelsse sub dato den 4 Huius haffuer Ieg fornommen, att Greff woldemar Christian Er, Gud uerre loffued, kommen wel hiiem igen [1]). Hans Erklering angaendes ded frøcken aff Nassau behager mig wel, Naar den Eptherkommis.
Den groff Smiid betreffende, du skriiffuer om, den kandtu Accordere med ded beste, du kandt, Tii mig er mehre tiiendt med En god smiid End med En god Perle-stycker, Isønderlighed om hand kan bringe saa mange Ancker tiil ueie, som man behøffuer tiil Store och sma Skiib [2]).
Siindt Romcin [3]) Er kommen hiid paa siin Eiigen hand, vden thuiffuell att Erfahre, huad den Engelske Ambassadør M: Roe forretter heer, huoraff hand dog liidid eller Inted

Oversættelse af brev 350/4:
Udaf din skrivelse sub dato (under dato) den 4. huius (denne måned) haver jeg fornummet, at grev Valdemar Christian er, Gud være lovet, kommen vel hjem igen [1]). Hans erklæring angående det frøken af Nassau behager mig vel, når den efterkommes.
Den grovsmed betreffende, du skriver om, den kan du akkordere (aftale) med det bedste, du kan, thi mig er mere tjent med en god smed end med en god perlestikker, især om han kan bringe så mange ankre til veje, som man behøver til store og små skibe [2]).
Siden Romcin [3]) er kommen hid på sin egen hånd, uden tvivl at erfare, hvad den engelske ambassadør M. Roe forretter her, hvoraf han dog lidt eller intet

[1]) Fra sin Rejse i Sverige; se ovfr. S. 274.
[2]) 1639 søgte Kongen at faa en tydsk Mester til at forestaa Smedien paa Bremerholm efter Andreas Bentzwinger (ovfr. S. 171). Det synes rimeligst at antage, at det er samme Plads, Kongen nu ønsker besat, hvad enten dette Forsøg mislykkedes, eller hin Tydsker hurtig har opgivet sin Stilling igjen. 3. Marts 1640 udbetaltes der til Klavs Evers (Evertsen), Ankersmed paa Bremerholm, 20. Rdlr., „som hannem er bevilget til Underholdning, indtil saa længe med hannem om en vis Løn bliver akkorderet" (Rentemestr. Regnsk.).
[3]) Melchior de Saint-Romain deltog med d'Avaux i de franske Underhandlinger i Hamborg; † 1694, 80 Aar gammel.

Side 304

Fortsat brev 350/4 (fra side 303)

skall Erfahre. M: Dauaus och Saluyus tracterer styfft sammen om derris Alliansis renouation. Huem aff dennom der best fexerer hiinanden, ded giiffuer tyden, Ieg holder y dii made med fransossen [1]). Vale. Aff Glycksborg y Glyckstadt den 12 februarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tyl Hande.

Oversættelse af brev 350/4:
skal erfare. M. d'Avaux og Salvius traktérer (forhandler) stift sammen om deres alliansis renovation (alliancefornyelse). Hvem af dem, der bedst fægter hinanden, det giver tiden, jeg holder i de måde med franskmanden [1]). Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 12. februarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 351/4 * 14. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om en Prøve Silketøj til Efterligning i Børnehuset. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Epther dette heer Indlagde siilcketøy Skall der anleggis Ett støcke tiil En proba y Børnehussiid. Vale. Aff Glyxborg y Glyckstadt den 14 februarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tyl hande.

Oversættelse af brev 351/4:
Efter dette her indlagde silketøj skal der anlægges et stykke til en proba (prøve) i Børnehuset. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 14. februarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 352/4 * 15. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Da der tilbydes Kongen Kanoner af nogle Kjøbmænd i Glückstadt, ønsker han nogle Oplysninger om de sidste Trekvarters Kartover. Han forlanger en Angivelse af, hvad Sundtolden af Englænderne har beløbet sig til i sidste Sommer mere end tidligere. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Epthersom mig til denne festnings fornødenhed fattis vnderskedtlige Stycker, Store och smaa, aff fuldt godtz, Och heer findes købmend, som mig præsenterer saa mange,

Oversættelse af brev 352/4:

Eftersom mig til denne fæstnings fornødenhed fattes underskellige stykker, store og små, af fuldt gods, og her findes købmænd, som mig præsenterer (tilbyder) så mange,

[1]) Den Alliancetraktat, som d. 24. Febr. 1638 var bleven afsluttet mellem Frankrig og Sverige, skulde udløbe 1641, og om dens Fornyelse førtes ivrige Forhandlinger mellem d'Avaux og Salvius. Jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 144.

Side 305

Fortsat brev 352/4 (fra side 304)
som ieg begehrer, for En uys Priis aff huer Skyppund dansk wecht [1]), Huorfor du skaldt befahle Christoffer Suencke, att hand sender miig En affriidtz aff dy syste trekuarter kartauer [2]), som siist bleff støbt, dog inted gørre ded bag spiidtz, mens paa den gammel maaner tre kugell tyckt. Och skall der uerre huos: 1. huad kobberid koster, 2. huormegiid tyn der brugis tyl att forsette godtziid med, 3. huor mange Lyspund kobbermeiisteren [3]) gaadt gørris paa huerdt Skyppund tyl affbrending, och for ded 4. huad hand faar tiil arbeidtzløn for huer Skiippund.
Køpmenden begerer 90 daler for Skiippundid her att leffuere dem ferdig, paa huad maner Ieg begehrer dem. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 15 februarij Anno 1640.
Christian.
Lad mig, med ded allerførste skee kan, [uyde] [4]), huor megid tollen y sommer haffuer borren wiider end dy andre aaring, sauydt dy Engelender angar [5]).
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 352/4:
som jeg begærer, for en vis pris af hver skippund dansk vægt [1]), hvorfor du skal befale Christoffer Suencke, at han sender mig en aftegning af de sidste trekvart kartauer [2]), som sidst blev støbt, dog intet gøre det bag spids, mens på den gammel manér tre kugle tykt. Og skal der være hos: 1. hvad kobberet koster, 2. hvor meget tin der bruges til at forsætte godset med, 3. hvor mange lispund kobbermesteren [3]) godt gøres på hvert skippund til afbrænding, og for det 4. hvad han får til arbejdsløn for hver skippund.
Købmændene begærer 90 daler for skippundet her at levere dem færdig, på hvad manér jeg begærer dem. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 15. februarii anno 1640.
Christian.
Lad mig, med det allerførste ske kan, [vide] [4]), hvor meget tolden i sommer haver båren videre end de andre åringer, så vidt de englænder angår [5]).
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 353/4 * 16. Febr. 1640.

Til Rentemestrene.
Om Indkjøb af noget engelsk Klæde, da Kongen er misfornøjet med det, som forfærdiges i Kjøbenhavn udenfor Børnehuset. — Kgl. Bibl.

[1]) Er her Spor til det Stykkestøberi i Glückstadt, som tilhørte Albert Baltser Bernts og Leonhard Marselis, og om hvis Virksomhed det første Vidnesbyrd skal være fra 1645 (Blom, Kristian den Fjerdes Artilleri S. 177 229 f.)?
[2]) Om Trekvarters Metalkartover se Blom, anf. Skr. S. 194 ff.
[3]) Støbemester paa det kgl. Stykkestøberi i Kjøbenhavn var 1636–1655 Klavs von Dam. Blom, anf Skr. S. 175.
[4]) Det indklamrede Ord findes i Langebeks Afskr. (Kallske Saml., 4., 439).
[5]) Dette gav Anledning til en Erklæring af Tolderne i Sundet, Herman Holstein og Gødert Braem, dat. 27. Febr. 1640, hvor- efter Englændere, Skotter og Irlændere havde 1639 betalt i Sundtold mere end 1638: 210 Rosenobler og 34,364½ Rdlr. (Geh. Ark., Osnabrück Nr. 8). Jvfr. ovfr. S. 274.

Side 306

Fortsat brev 353/4 (fra side 305)

Ieg sender Eder herhuos Ett støcke dussiin kleede tyl den Ende, At y kan See, huad vndersked der Er ymellom dette och ded kleede, som leffueris pa kledekammerid. Allen kommer aff dette En slet daler att Staa. Och haffuer Ieg nu en tydlang brugdt samme kleede tyl søefolckiid heer pa Elffuen, Och Er heer Endnu aff samme kleede y forrad 687 Støcker, huilcke Nest gudz hielp paa gackmed kommer henad køben: med første Aaben wand. Paa samme skiib er folckiid affbetaliid tyl Myckaeliis siist forleden.
Epther huilcken leiilighed y herepther Inted kleede skall lade annamme y kleedekammerid vden ded, som gørris y Børnehussiid. Ded, som Ellers gørris y køben: ded skal inted annammis, vdenad man kan faa ded saa godt Och for den priiss, som dette kan bekommis. Dette Er købdt aff anden hand, Och er ingen thuiffuel paa, att bliiffuer ded y mengden (huilcken y mig skall lade uyde) købdt aff dy Engelske, da faar man Enda bedre køb derpa, End dette Er.
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 16 febru: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande [1]).

Oversættelse af brev 353/4:
Jeg sender Eder herhos et stykke dusin klæde til den ende, at I kan se, hvad undersked (forskel) der er imellem dette og det klæde, som leveres på klædekammeret. Allen [alene] kommer af dette en slet daler at stå. Og haver jeg nu en tid lang brugt samme klæde til søfolkene her på Elben, og er her endnu af samme klæde i forråd 687 stykker, hvilke næst Guds hjælp på Gackmed kommer hen ad København med første åbent vand. På samme skib er folkene afbetalt til Mikkelsdag sidst forleden.
Efter hvilken lejlighed I herefter intet klæde skal lade annamme (modtage) i klædekammeret uden det, som gøres i Børnehuset. Det, som ellers gøres i København, det skal intet annammes, uden at man kan få det så godt og for den pris, som dette kan bekommes. Dette er købt af anden hånd, og er ingen tvivl på, at bliver det i mængden (hvilken I mig skal lade vide) købt af de engelske, da får man endda bedre køb derpå, end dette er.
Af Glücksborg i Glückstadt den 16. februarii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde [1]).

Brev 354/4 * 16. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen sender ham et Brev til Residenten i Stockholm Peder Vibe, hvori det bebrejdes denne, at han giver for mange Penge ud for at faa Efterretninger, som Kongen kan faa tidligere paa anden Maade. Han omtaler Hertug Frederiks Ophold i Glückstadt og Fredsunderhandlingerne i Tydskland. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Dette breff tyl Peder wybe Skal med første leiilighed sendis hen til hannem. Ieg kaaster hannem for vdi samme breff, Huortyl hand spenderer Saa mange Hundrede daler

[1]) Paategning paa Brevet: R: 26 Feb: 1640.

Side 307

Fortsat brev 354/4 (fra side 306)
pa myne uegne [1]), Aldenstund ieg kan faa ded att uyde, før-end hand mig derom auiserer. Ieg haffuer sendt hannem paa fransøsiisk ded, som nu paa Riixdagen y Suerrig [2]) concluderit Er, huilcked Ieg formener att burde komme fra hannem.
Myn Søn, Byskoppen aff Brehmen, kam hiid ygaar och blyffuer maa ske heer y nogle dage. Naar hand drager herfra, daa achter Ieg mig med gudz hiielp henad Hadersleben Igen.
Der Er allehande Ny forslag forhanden tyl at gørre friid y tysland, ybland huilcke dette Er Ett, Att Churfursten aff Brandenborg y steeden for Pommeren Skulle indrømmes ded stiifft Magdeburc, som Churfursten aff Saxens søn [3]) possiderer, Saat ded Er Ett selsam forslag tyl att gørre friid med [4]). Vale. Glyxborg y Glyckstadt den 16 febru: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tyl hande.

Oversættelse af brev 354/4:
på mine vegne [1]), aldenstund jeg kan få det at vide, førend han mig derom aviserer (underretter). Jeg haver sendt ham på fransk det, som nu på rigsdagen i Sverige [2]) concluderet (besluttet) er, hvilket jeg formener at burde komme fra ham.
Min søn, biskoppen af Bremen, kom hid i går og bliver måske her i nogle dage. Når han drager herfra, da agter jeg mig med Guds hjælp hen ad Haderslev igen.
Der er allehånde nye forslag forhånden til at gøre fred i Tyskland, iblandt hvilke dette er et, at kurfyrsten af Brandenburg i stedet for Pommern skulle indrømmes det stift Magdeburg, som kurfyrsten af Saxens søn [3]) possederer (besidder), så det er et selsomt forslag til at gøre fred med [4]). Vale (farvel). Glücksborg i Glückstadt den 16. februar anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 355/4 * 17. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen ønsker den latinske Text af Skriftet om de nederlandske Gesandter. Greven af Schaumburg er kommen til Glückstadt. Der skal sendes Skibe ud for at forebygge „Tyveri“ af Salpeter. Han beklager sig over Karl v. Cracau og Nederlænderne. Om nogle Forandringer paa Kjøbenhavns Slot og om Forøgelse af Renteskrivernes Antal. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

---

[1]) Om Peder Vibes Udgifter i Stockholm for at faa Nyheder se hans Breve af 11. og 21. Januar 1640 i Fryxell, Handl. rör. Sverges historia I, 69. Hans Opgjørelse i Brevet af 31. Marts (anf. Skr. I, 72 f.) er uden Tvivl et Svar paa Kongens Bebreidelser.
[2]) Rigsdagen holdtes i Nyköping, aabnedes 18. Januar 1640 og sluttedes 17. Febr.
[3]) Hertug August.
[4]) Om Kongens Misfornøjelse med, at Kurfyrsten af Brandenborg ikke skulde faa Pommern, jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 143.

Side 308

Fortsat brev 355/4 (fra side 307)

Din skriiffuelse sub dato den 9 Huius Er mig ygar tilhande kommen med dy tryckede tingister om dy Hollandtske Gesandters Høffelighed [1]), huor med mig ganske inted tyendt er, aldenstund ded latynske inted er derhuos.
Greffuen aff Skouenborg Er kommen hiid I dag, vden thuiffuel at Accordere med mig om dy Pantebreffue, ieg haffuer handlid mig til offuer ded greffskafft Pynnenberg [2]).
Aff dy Dantziger breffue, du sende mig, mercker ieg, At der uil strax med første aben wand sendis skiib hen paa dy steder, som kan skee nogiid tyuery med den Salpeiter, som forhanden Er. Gud giiffue, ieg haffde tyenlige folck dertill, daa war ded gaadt att corrigere [3]).
Den Spanske wiin, som hører Spanske Reiiders [4]) tiil, den kandtu lade passere.
Den Hollandtske Resident y Helsingør gør Spørsmal, Epthersom hand haffuer Soffuyd uel ud till. Ieg motte gerne uyde, huad tiieniste hand haffuer giiordt mig, huorfor hand haffuer stor Recompans at prætendere. Miig tyckis, at hand [5]) En gal hollender, och ded bliffuer uel derued. Saa snardt ded gaar ded gesyndecken weel, da uil dy strax meystere al werden, Mens sa snardt werden gaar dem Nogiid ymod, da Er dy smuck smydig.
Du skaldt uerre derom, at man faar Ett hus opsat nest Porten ued Høiibro aff den størrelse, at Porteneren kan boe derudi, Paded man kan faa Bundtmageren [6]) ind

Oversættelse af brev 355/4:
Din skrivelse sub dato (under dato) den 9. huius (denne måned) er mig i går tilhænde kommen med de trykte tingister om de hollandske gesandters høflighed [1]), hvormed mig ganske intet tjent er, aldenstund det latinske intet er derhos.
Greven af Schauenburg er kommen hid i dag, uden tvivl at akkordere (aftale) med mig om de pantebreve, jeg haver handlet mig til over det grevskab Pinneberg [2]).
Af de Danziger breve, du sendte mig, mærker jeg, at der vil straks med første åbent vand sendes skib hen på de steder, som kan ske noget tyveri med den salpeter, som forhånden er. Gud give, jeg havde tjenlige folk dertil, da var det gået at korrigere [3]).
Den spanske vin, som hører spanske reidere [4]) [rhedere] til, den kan du lade passere.
Den hollandske resident i Helsingør gør spørgsmål, eftersom han haver sovet vel ud til. Jeg måtte gerne vide, hvad tjeneste han haver gjort mig, hvorfor han haver stor rekompense (belønning) at prætendere (gøre krav på). Mig tykkes, at han [er] [5]) en gal hollænder, og det bliver vel derved. Så snart det går det gesynde [skibsførerne] vel, da vil de straks mestre al verden, mens så snart verden går dem noget imod, da er de smuk [meget] smidige.
Du skal være derom, at man får et hus opsat næst porten ved Højbro af den størrelse, at portneren kan bo derudi, på det man kan få buntmageren [6]) ind

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 271.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 291.
[3]) Ved „Tyveri“ af Salpeter forstaar Kongen vistnok Fortielse af denne Vare for at undgaa at betale Sundtold af den. Generalstaterne havde 25. Oktbr. 1639 anmodet Kongen om at frigive et Skib, som var blevet anholdt i Sommeren 1639, fordi 6 Tdr. Salpeter vare blevne fortiede; 19. Marts 1640 skrev de til Cracau derom, og Prins Frederik Henrik sendte 30. April 1640 en Skrivelse derom til Christian IV (Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 219. Rigsark. i Haag. Geh. Ark., Holland Nr. 66).
[4]) ɔ: Rhedere.
[5]) Her mangler Ordet: er.
[6]) Jørgen Højer (ikke som i forrige Bind S. 75: J. Høg).

Side 309

Fortsat brev 355/4 (fra side 308)

y Portenerens Lossomendt Igen Och knud Christensøn [1]) med hans kram y bundtmagerens Lossomendt igen, Paded man kan forujdere Renteriied och faa saa mange Renteriiskriiffuer fleere [2]), som kan forrette ded, som nu En tyd lang med lyden profidt ued vnderskedtlige herremend aff Chanseleriied forrettyd Er. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 17 Februarij Anno 1640.
Christian.
Dette herhuos føiiede breff skall med god leylighed sendis fram.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse af brev 355/4:
i portnerens lossement igen og Knud Christensen [1]) med hans kram i buntmagerens lossement igen, på det man kan forhjælpe Renteriet og få så mange renteskrivere flere [2]), som kan forrette det, som nu en tid lang med liden profit ved underskellige herremænd af Kancelliet forrettet er. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 17. februarii anno 1640.
Christian.
Dette herhos føjede brev skal med god lejlighed sendes frem.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 356/4 * 22. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Om en ny antagen Krudtmager. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Denne breffuysser Er antagen for En krudmager Och stiiller siig nu Ind, huorfor Møllen, som krud gørris paa, Skall hannem leffueris med huis Redskab som der tyl hører [3]). Wor Herre gifue, att hand uyl skiicke siig bedre End dy forrige, som ieg En tiidlang haffuer hafft. Hand Er heer holdt for En god meiister, gud giiffue, att ded Er sandt. Vale. Aff glyckxborg y glyckstadt den 22 Febru: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 356/4:
Denne brevviser er antaget for en krudmager og stiller sig nu ind, hvorfor møllen, som krudt gøres på, skal ham leveres med hvis redskab, som dertil hører [3]). Vor Herre give, at han vil skikke sig bedre end de forrige, som jeg en tid lang haver haft. Han er her holdt for en god mester, Gud give, at det er sandt. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 22. februar anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

---

[1]) Skriver i Klædekammeret.
[2]) Først 1641 synes en Forøgelse af Renteskrivernes Antal at have fundet Sted, se Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 173.
[3]) 1. Marts 1640 fik Hans Saur Bestalling som Krudtmager ved Krudtmøllen i Kjøbenhavns Len. Sjæll. Reg. XX, 186.

Side 310

Brev 357/4 * 25. Febr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Dyn Skriiffuelsse daterit den 14 Huius Er mig y afftis til hande kommen, Och deraff forstanden, at tømmeriid tiil ded uerck, som skal leggis pa lappen, Er bracht henad Croneborg, Mens M: hans Ohnemøller kan inted rette siig epther den offuerskiickede Ariidtz, och at Steenen best kan føris tiil baadtz fra Skane. Huorpa Ieg dig inted forholder, Att ded med tømmerid att føiie sammen uell kan haffue En Anstand, indtil gud uil, ieg kommer tilstede, wansiiet Ieg inted ued att gørre anden Affriidtz derpa, End som giiordt Er. Stenen, som først skal brugis, uyl leggis ud med Stranden thuerdt offuer fraa Lappen, dersom ded er grundiist paa Lappen, huilcked ferre menden y Helssingør nocksom bekendt Er, Isønderlighed dem, som forgangen sommer uar med mig derhen. Ieg haffuer y sinde, Om gud uil, Inden faa dage at begiiffue mig her fra henad Hadersleben och der bruge Medicum Och siiden, saa snardt mueligdt, gaa henad køben haffuen.
Residenten Crachou skal neppeligen faa M: Reuentlou tyl at Replicere paa ded, som tryckt Er, Aldenstund hannem gesandternis Høfflighed best bekendt [er] [1]). Tiil store Lyckepotten skall gørris 4 flagge och 3 fløiie, Item tiil krone galley 2 fløiie, Som med ded første skall sendiis hiid.
Heer Er Elffuen faast Aben, saat dy begynder allerede att lade korn och anden waare y skyben, huormed dy

Oversættelse af brev 357/4:
Din skrivelse dateret den 14. huius (denne måned) er mig i aftes tilhænde kommen, og deraf forstået, at tømmeret til det værk, som skal lægges på Lappen, er bragt hen ad Kronborg, mens M. Hans Ohnemøller kan intet rette sig efter den overskikkede arids (tegning), og at stenen bedst kan føres til båds fra Skåne. Hvorpå jeg dig intet forholder, at det med tømmeret at føje sammen vel kan have en anstand, indtil Gud vil, jeg kommer tilstede, uanset jeg intet ved at gøre anden aftegning derpå, end som gjort er. Stenen, som først skal bruges, vil lægges ud med stranden tvært over fra Lappen, dersom det er grundigt på Lappen, hvilket flere mænd i Helsingør noksom bekendt er, især dem, som forgangen sommer var med mig derhen. Jeg haver i sinde, om Gud vil, inden få dage at begive mig herfra hen ad Haderslev og der bruge medicum (læge) og siden, så snart muligt, gå hen ad København.
Residenten Crachou skal næppe kunne få M. Reventlow til at replicere (svare) på det, som trykt er, aldenstund ham gesandternes høflighed best bekendt [er] [1]). Til Store Lykkepotten skal gøres 4 flag og 3 fløje, item til kronegalley 2 fløje, som med det første skal sendes hid.
Her er Elben fast åben, så at de begynder allerede at lade korn og anden vare i skibe, hvormed de

[1]) Det indklamrede Ord findes i Langebeks Afskr. (Geh. Ark.).

Side 311

Fortsat brev 357/4 (fra side 310)

achter inden faa dage at gaae ud ad søen med. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 25 februarij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 357/4:
agter inden få dage at gå ud ad søen med. Vale (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 25. februarii anno 1640.

Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 358/4 * 25. Febr. 1640.

Til Rentemestrene.
Kongen forlanger deres Betænkning om en Sundtoldrulle, som han er kommen overens om med den engelske Gesandt. — Kgl. Bibl.

Epther allehande discurs, som er passerit ymellom mig och den Engelske Ambassador om tollen y Sundid, Da er ded, gud uerre loffuid, kommen sauydt, Att denne herhuos føiiede Toll Rulle Er Accepterit [1]), saframdt den inden den 9 Apri: førstkommendis bliiffuer Ratificerit. Huorfor y skall tage samme Rulle for Eder och den med fliid igennom see och mig deroffuer Eders betenckende lade uyde Epther den Eed, y mig Suoriid haffuer, Enten Ieg kan haffue Skaade eller gaffn deraff, Isønderlighed om ded Epther Ambassadørens begehring skulle gaa, Att alle Nationer Mutatis mutandis giffuer liige megiid toll, Huortiil man heer Inted haffuer kundt suare, Aldenstund tollrullen inted Er ued handen, Ickeheller fiindis dy heer, som forstar ded, som der vnder Søgiis.
Glyckxborg y glyckstadt den 25 febru: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne til hande.

Oversættelse af brev 358/4:
Efter allehånde diskurs, som er passeret (sket) imellem mig og den engelske ambassadør om tollen i Sundet, da er det, Gud være lovet, kommen så vidt, at denne herhos føjede toldrulle er accepteret [1]), såfremt den inden den 9. april førstkommende bliver ratificeret. Hvorfor I skal tage samme rulle for Eder og den med flid igennem se og mig derover Eders betænkning lade vide efter den ed, I mig svoret haver, enten jeg kan have skade eller gavn deraf, især om det efter ambassadørens begæring skulle gå, at alle nationer mutatis mutandis (med nødvendige ændringer) giver lige meget told, hvortil man her intet haver kunnet svare, aldenstund toldrullen intet er ved hånden, ikke heller findes de her, som forstår det, som der under søges.
Glücksborg i Glückstadt den 25. februar anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

[1]) Forhandlingerne med Sir Thomas Roe om Sundtolden førte til en Overenskomst, hvorefter Skibstolden skulde nedsættes til en Rosenobel og Lasttolden omtrent til, hvad den var 1637; derimod afslog Kongen at gaa ind paa Afskaffelsen af den hundrede Penge. Kongens Brev derom til Roe var af 23. Febr., og en Toldforordning udstedtes 23. April; dog blev Overenskomsten ikke ratificeret. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 238. Jvfr. Brevet Nr. 361.

Side 312

Brev 359/4 * 8. Marts 1640.

Til Christoffer von der Lippe.
Om et Svar til Børnene efter Kongens Søster Elisabeth angaaende deres Bedstemoder, Dronning Sophies Klenodier. — Universitetsbibliotheket i Rostock.

Weiil Meiine Suester kynder [1]) in Ihrem Skreiben an mihr Eiine gedechtnus von Ihrer grosmutter seliigen kleenodiien zu haben begehren, Als sol darauff ihnen zur andtwordt gegeben werden,
Das dii kleenodia skon lange zerbrochen, umbgemacht vndt weckommen seiindt, Der briiff aber auff dii 72000 daler können sii mechtig werden, wan ich Ihr kuiitung in optima forma bekommen werde, das alles darmit seiine Riichtigkeit habe.
Auff dem hausse Hadersleben den 8 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: D: von der Lyppen zu handen.

Oversættelse af brev 359/4:
Weil min søster kender [1]) i sit skreiben til mig en erindring om sin salige bedstemoders klenodier at have begæret, als så skal derpå dem til svar givet blive,
At de klenodier er skøn længe siden brudt [ødelagt], omgjort og vækkommen, der brev [dokuments/krav] men på de 72.000 daler kunne de mægtige [få rådighed over] blive, når jeg får deres kvittering i optima forma [bedste form], at alt dermed sin rigtighed have.
På huset Haderslev den 8. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: D. von der Lippe til hænde.

Brev 360/4 * 14. Marts 1640.

Til Frederik Urne.

Et Brev skal sendes til Peder Vibe. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Offuer dette hoesføyede breeff till Peder wiibe Skall du giøre itt Convolut med een offuerskrifft till hannom i ditt naffn och dett Siiden tillstille dend første post, Som passerer hen att Suerigh. Roskild gaard dend 14 Martij Anno 1640 [2]).

Oversættelse af brev 360/4:
Over dette hosføjede brev til Peder Vibe skal du gøre et convolut (omslag/konvolut) med en overskrift til ham i dit navn og det siden tilstille den første post, som passerer hen ad Sverige. Roskildegård den 14. martii anno 1640 [2]).

[1]) Talen er om Børnene efter Kongens Søster Hertuginde Elisabeth, der havde været gift med Hertug Henrik Julius af Brunsvig. Jvfr. Brevet af 25. April 1640.
[2]) Modtaget paa Kronborg 15. Marts.

Side 313

Brev 361/4 * 18. Marts 1640.

Til Hans Leonhard Klein.

Hiibie hastu dii zol Rulle, so in dem Sunde gebrauchet wiirdt, zu Emphangen, wormit du Recta nach hamburg zu dem Engelsken Ambassadoren gehen sollest vndt im diiselbe lehsen lassen vndt ehe von im [1]) weckreiissen, Er habe dan diir seiine meiinung daruber gesagt. Den hundersten Pennig abzuskaffen, wornach Er allem ansehen nach laurett, das wiirdt nit gehen, Aldiiweil derselbe Beii zeiithen meiiner fohrfahren allezeiit ist gegeben worden. Das

Nun diise Rulle solthe auff Eiine taffel oder Breedt gebracht vndt an dii zolbuden gehangen werden, das kan nach des Ambassadörs begehren wol geskeen, aber Ich sehe nit ad quid [2]).
Auff Rossenburg den 18 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Dem Sekretario klein zu handen.

Oversættelse af brev 361/4:
Her har du toldrullen, som i Sundet bruges, at modtage, hvormed du recta [direkte] til Hamborg til den engelske ambassadør gå skal og ham den samme læse lade og før fra ham [1]) [ikke] væk rejse, han have da dig sin mening derom sagt.
Den hundrede penning at afskaffe, hvornår han alt anseende efter lurer, det bliver ikke [at] gå, aldiweil [fordi] samme ved mine forfædres tider altid er givet blevet. At nu denne rulle skulle på en tavle eller bræt bragt og på toldboden hængt blive, det kan efter ambassadørens begæring vel ske, men jeg ser ikke ad quid [hvad formålet er] [2]).
På Rosborg den 18. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Til sekretær Klein.

Brev 362/4 * 19. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Epthersom ded Er den Engelske Ambassadør loffuid, Att der skulle med ded første komme En fraa mig henad Engeland der att gørre myne Complementa, Och Ieg

[1]) Her mangler Ordet: nicht.
[2]) Om Forhandlingerne med Sir Thomas Roe se ovfr. S. 311.

Side 314
Fortsat brev 362/4 (fra side 313)
haffuer y siinde dertil at bruge Haniball Seested, som med første Aaben wand skulle gaa henad Engeland med Ett aff dy lemppelige orloffskiib, Som Neldeblad, Suanen eller Delmenhorst Er, och derhuos En Piinasse, Som trost eller Markatten Er. Huorfor du skaldt tale med Hanibal om samme leylighed och Erfahre, huorsnardt hand kan bliffue ferdig tiil att begiinde samme Reiisse. Der uyl ochsa y tyde seis om Styremend [1]). *Vale*. Aff Rossenborg den 19 *Martij Anno* 1640. Christian. Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 362/4:
haver i sinde dertil at bruge Hannibal Sehested, som med første åbent vand skulle gå hen ad England med et af de lempelige orlovsskibe [krigsskibe], som Neldeblad, Svanen eller Delmenhorst er, og derhos en pinasse, som Trost eller Markatten er. Hvorfor du skal tale med Hannibal om samme lejlighed og erfare, hvor snart han kan blive færdig til at begynde samme rejse. Der vil også i tyde [Tyskland] ses om styrmænd [1]). *Vale* (farvel). Af Rosborg den 19. martii anno 1640. Christian. Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 363/4 * 19. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Memoriall, huorpa Stadtholderen siig skall Erk[l]ere.
1. Om der Er Piipholdt [2]) bestiildt paa Gulland, som der skulle bohrtt . . . [3])
2. Huad En fod Gullandtz steen koster der paa landiid [4]).

3. Huad En tønde Skonsk kaalck koster, naar den y glyckstadt skall leffueris.
4. Huor ded forgylthe leehr bliiffuer, som Iohan Brahm loffuede att skaffe henad glyckstadt [5]).

Oversættelse af brev 363/4: *Memorial* (huskeseddel), hvorpå statholderen sig skal erklære.

1. Om der er pibestaver [2]) bestilt på Gotland, som der skulle boret ... [3])
2. Hvad en fod gotlandsk sten koster der på landet [4]).
3. Hvad en tønde skånsk kalk koster, når den i Glückstadt skal leveres.
4. Hvor det forgyldte læder bliver, som Johan Brahm lovede at skaffe hen ad Glückstadt [5]).

---

[1]) Der blev ikke noget af Hannibal Sehesteds Rejse, men i August sendtes Korfits Ulfeldt og Gregers Krabbe til England. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 258. [2]) ɔ: Pibestaver. [3]) Langebeks Afskr. (Geh. Ark.) har: bohris. [4]) Ulfeldt har vedtegnet: 5 1/2 skill. [5]) Ulfeldt har vedtegnet: med første aaben vand kommer dett.

Side 315

Fortsættelse af brev 363/4 (fra side 314)

5. Huad En Rode Skeffuersten att legge koster, naar [1]) selffuer lader steen til.
6. Den bekostning paa En Halff kartau at lade støbe och forferdige uyll styckuis settis tiil Paapiir.
7. Der skall strax sendis med Ett aff dy sma skiib wiin, wrther och øll henad flensborg, som der paa Landtgerichtid kan brugis.
8. Huor den *Capitein* Er bleffuen, som seiilede y fiior med gaackmed [2]).
9. Der skall gørris Riichtighed med Postbudden, att man heer sauel som y Suerrig kan faa breffue fordt.
10. Gaaderne y køben: uyl aff En uyss meiister Broeleggis, huor ded fornøden gørris, huoryblandt ded Streede, som løbber fra Amager [torre] [3]) henad Børne Hussed, Er En [4]).
11. Der skall med første aaben wand sendis henad Rostock tiil att bringe [5]) paa wldrich Christians gaard y Meckelenborg [6]) 24 tønder Sabøig [7]), 24 tønder Haffuer, och 24 tønder Erffther [8]).

Oversættelse af punkterne:

5. Hvad en rode skibsten at lægge koster, når [jeg] [1]) selv lader sten til.
6. Den bekostning på en halv kartov at lade støbe og forfærdige vil stykkevis sættes til papir.
7. Der skal straks sendes med et af de små skibe vin, urter og øl hen ad Flensborg, som der på landgerichtid [landstinget] kan bruges.
8. Hvor den *kaptajn* er bleven, som sejlede i fjor med Gackmed [2]).
9. Der skal gøres rigtighed med postbudene, at man her såvel som i Sverige kan få breve ført.
10. Gaderne i København vil af en vis mester brolægges, hvor det fornøden gøres, hvoriblandt det stræde, som løber fra Amagertorv [3]) hen ad Børnehuset, er et [4]).
11. Der skal med første åbent vand sendes hen ad Rostock til at bringe [5]) på Ulrik Christians gård i Mecklenburg [6]) 24 tønder såbyg [7]), 24 tønder havre, og 24 tønder ærter [8]).

---

[1]) Her mangler vistnok ordet: jeg.
[2]) Ulfeldt har vedtegnet: er rømt. Jvfr. ovfr. S. 262.
[3]) Det indklamrede ord findes i Langebeks Afskr., medens den Klevenfeldtske Afskr. urigtig har: som.
[4]) Ulfeldt har vedtegnet: der om vil jeg tale med borgmester og råd. Det pågældende stræde var det såkaldte Ny Fisketorv, der forbandt Amagertorv med Graabrødretorv vest for Helligåndskirken (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. III, 377).

[5]) Langebeks Afskr. har: bruge.
[6]) Ved et gavebrev af 10. maj 1635 skænkede Christian IV Ulrik Christian Gyldenløve to herregårde i Mecklenburg, nemlig Zibühl og Gallentin (Danske Mag. 4. R. IV, 355). Hertug Ulrik den Ældre købte 1621 godset Zibühl, som han bestemte for sin hustru Katharina Hahn; men herom havde han ikke udstedt noget dokument, og efter hans død 1624 tog Christian IV derfor godset i besiddelse for sin søn, den ny administrator Ulrik den Yngre. Katharina Hahn begyndte en proces, men den førtes ikke til ende (Jahrbücher des Vereins f. meklenburg. Geschichte u. Alterthumskunde XXIII, 36 ff.). Den yngre Ulrik døde 1633, hvorved kongen har fået godset.
[7]) Langebeks Afskr. har: Sæbyg. [8]) Ulfeldt har vedtegnet: det skal skee.

Side 316
Fortsættelse af brev 363/4 (fra side 315)

12. Naar gud uyl, ieg Reiisser herfra henad Hadersleben Igen, daa skall *M: Hans Ohnemøller* och den Murmeister, som arbeiider paa tarnid ued Regentzen, følge mig henad Nyborre [1]). Rossenborg den 19 *Martij Anno* 1640. Christian.
13. Borgmeiister och Raad y køben: skall befahliis, att dy *Reparer* wollen pa westerkanten, som den ligger ganske nederfallen, saatt ded Er stor skamm att See derpaa, nar fremmede kommer [2]).

Udskrift: *Memoriall*, Stadtholderen tiil hande.

Brev 364/4 * 19. Marts 1640.

Til Rentemestrene.
Epthersom karren Andersdatter Nu y En Rom tyd aff Renteriid haffuer huer Maniid hafft nogle penge Epther uorris derpaa vdgiiffuen zeddels Indhold [3]), Och hun Nu Erachter att giiffue siig y Echteskab med Niiels Nyllausøn [4]),

Oversættelse af punkterne:

12. Når Gud vil, jeg rejser herfra hen ad Haderslev igen, da skal *M. Hans Ohnemøller* og den murmester, som arbejder på tårnet ved Regensen, følge mig hen ad Nyborg [1]). Rosborg den 19. martii anno 1640. Christian.
13. Borgmester og råd i København skal befales, at de *reparerer* volden [westerkanten] på vesterkanten, som den ligger ganske nederfalden, så at det er stor skam at se derpå, når fremmede kommer [2]). Udskrift: *Memorial*, statholderen til hænde.

Oversættelse af brev 364/4:
Eftersom Karen Andersdatter nu i en rum tid af Renteriet haver hver måned haft nogle penge efter vores derpå udgivne seddels indhold [3]), og hun nu agter at give sig i ægteskab med Niels Nelausen [4]),

[1]) Ulfeldt har vedtegnet: dett skal skee. Taarnet ved Regensen er Rundetaarn, der i daglig tale kaldtes Regenstaarnet (Hist. Tidsskr. 3. R. III, 38). Den murmester, som begyndte opførelsen af Trinitatis Kirke, var den ovfr. S. 127 nævnte Jørgen Schøffel (eller Scheffel) fra Bern (Resen, Inscriptiones Haffnienses S. 206); maaske han ogsaa byggede Taarnet.
[2]) Ulfeldt har vedtegnet: dette skal skee.
[3]) Det fremgaar heraf, at Karen Andersdatter ikke alene har haft en pension af Rentekammeret fra 1621–1627 og atter fra 1643 (som angivet i forrige Bind S. 177 efter Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 175), men ogsaa i det mindste i en del af mellemtiden.
[4]) Niels Nelausen var en søn af slotspræsten Nelaus Povlsen og student fra Herlufsholm 1630. Om ham se Personalhistorisk Tidsskrift II, 120. 296 ff

Her er den diplomatiske transkription og oversættelse af siden:

Side 317

Fortsat brev 364/4 (fra side 316)

Daa skall hinder herepther ingen fleere penning giiffuis, Mens worris forrige Ordinandtz hermed uerre casserit.
Rossenborg den 19 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse af brev 364/4:
Da skal hende herefter ingen flere penge gives, mens vores forrige ordinans hermed være kasseret (annulleret).
Rosborg den 19. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 365/4 * 19. Marts 1640.

Til Frederik Urne.

Da Karen Andersdatter vil gifte sig med Niels Nelausen, skal Forleningen med Hveen opsiges hende. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Efftersom Karren Andersdatter veed Iffuer wind haffuer ladett mig wiide, att hun agter att giffte sig med een veed naffn Niels Nelausøn, da effterdi hun tager bemeldte person, da maa hand ochsaa vnderholde hende, huorfor du paa mine vegne Skaltt Sige hende dett land hueen op [1]), att hun inden woldermisse Skaffer hendis tøy aff Landet, och Skalt du forpagte Samme land till een, Som deraff vill giffue dett, Som gick deraff, imeden Kort v: Barleben dett besad [2]). Rossenborg dend 19 Martij Anno 1640 [3]).

Oversættelse af brev 365/4:
Eftersom Karen Andersdatter ved Iver Vind haver ladet mig vide, at hun agter at gifte sig med en ved navn Niels Nelausøn, da efterdi hun tager bemeldte person, da må han også underholde hende, hvorfor du på mine vegne skal sige hende det land Hven op [1]), at hun inden Voldermisse [Valborgsdag, 1. maj] skaffer hendes tøj af landet, og skal du forpagte samme land til en, som deraf vil give det, som gik deraf, imedens Kort v. Barleben det besad [2]). Rosborg den 19. martii anno 1640 [3]).

Brev 366/4 * 21. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Han skal spørge den Person, som har bragt en Skrivelse fra Prinsen af Oranien angaaende de under Lapland tagne Skibe, om han vil erklære, at Storfyrsten i Moskau har møntet de beslaglagte Denniger. Kongen vil samme Dag undersøge Bartholomæus Haagensens Sag. — Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

[1]) Hun havde siden 1616 haft Hveen i Forlening (Slange durch Schlegel II, 65).
[2]) Kort v. Barleben havde faaet Hveen i Forlening 1602 og havde Øen i det mindste til 1613 (Friis, Tyge Brahe S. 308). Jvfr. Brevet Nr. 371.

[3]) Modtaget paa Kronborg 19. Marts 1640.

Side 318

Fortsat brev 366/4 (fra side 317)

Du skaldt lade den Person komme tiil diig, som førde mig Prindtzen aff wraniens Skriiffuelse, dii skiib angaendis, som forgangen Sommer bleff tagen vnder Norland [1]), Och aff hannem fornemme, om hand uyl vnder Siin Hand giiffue ded skriifftlig fraa siig, Att Grodtfiirsten y Moskou haffuer laadt mynte dii denninger [2]), som heer staar y Arrest. Huad hand nu derpa Suarer, ded uyl Annoteris, paded man kan tiilskiicke grodtførsten ded. Bartholomeus Hogensøns dondt wiill Ieg tage for, om Gud uyl, Naar klocken Er Ett Epthermiddag. Vale.
Aff Rossenborg den 21 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 366/4:
Du skal lade den person komme til dig, som førte mig prinsen af Oraniens skrivelse angående de skibe, som forgangen sommer blev taget under Norland [Nordland] [1]), og af ham fornemme, om han vil under sin hånd give det skriftlig fra sig, at storfyrsten i Moskou haver ladet mønte de denninger [dengaer] [2]), som her står i arrest. Hvad han nu derpå svarer, det vil annoteres (noteres), på det man kan tilskikke storfyrsten det.
Bartholomæus Hagensøns dom vil jeg tage for, om Gud vil, når klokken er et eftermiddag.
Vale (farvel).
Af Rosborg den 21. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 367/4 * 22. Marts 1640.

Til Rentemestrene.

I skall, Saa Snardt skee kan, lade vdskriiffue Paa Nii den tol Rulle, I Nu siist mig tilstyllede, Och den dirigere Epther den toll, som gyck Anno 1638, Dog saa Att Hollenderne kommer med dery [3]).
Rossenborg den 22 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande [4]).

Oversættelse af brev 367/4:
I skal, så snart ske kan, lade udskrive på ny den toldrulle, I nu sidst mig tilstillede, og den dirigere (rette) efter den told, som gik anno 1638, dog så at hollænderne kommer med deri [3]).
Rosborg den 22. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde [4]).

---

[1]) Prins Frederik Henriks ovfr. S. 300 omtalte Skrivelse af 25. Januar modtoges i Følge Frederik Günthers Paategning 19. Marts i Kjøbenhavn.
[2]) Dennig (Denga), en lille russisk Mønt.
[3]) Om Nedsættelse 1640 af Sundtolden for Nederlænderne jvfr. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 239.

[4]) Paa tredie Side af Brevet findes følgende udslettede Begyndelse til et Brev: „Den dag tilforn, førend Ieg drog fra Hadersleben, Da kam karren Andersdatters Opuarter diid.“.

Side 319

Brev 368/4 * 26. Marts 1640.

Udkast til en svarskrivelse til Prinsen af Oranien angaaende de under Lapland tagne Varer. – Geh. Ark.

Andwordt schreiben auff des Prindtzen von wranien Skreiiben.
Das Man dassienige, was Er wegen der confischerede giither begehret, Selber Biillich zu seiin Erachten, wan solches miit dess grodtfiirsten hand confirmirett wiirdt, Das Er Sodahne denninger slagen lessett, welches Man zum besten Erfahren kan, wan Eiin Eiigener curriir dessuegen miit skreiiben an den grodtfiirsten abgefertiget wiirdt. Was Nun desuegen Einkommen wiirdt, dahuon Soll S: L: copia zugesandt werden [1]).

Oversættelse af brev 368/4:
Svarskrivelse på prinsen af Oraniens brev.
Det at man det samme, som han på grund af de konfiskerede godser begærer, selv billigt at være [mener], når sådant med storfyrstens hånd bliver konfirmeret (bekræftet), at han sådanne dengaer slå lader, hvilket man til det bedste erfare kan, når en egen kurér desangående med skrivelser til storfyrsten afsendt bliver. Hvad nu desangående indkommet bliver, deraf skal S: L: (hans nåde) en kopi tilsendes [1]).

Brev 369/4 * 29. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Epthersom fangerne Endnu dagliigen Briider udaff trunchen [2]), daa Er ded best, att der bigges En anden trunch til dem pa dy steeder, som man kan bedre see tiil dem, huy[l]cken uyl muriis, ty aff tømmer kan den inted lenge waahre Och uyl koste mehre End aff Steen, y sønderlighed om den skal gørres aff gaadt fast tømmer.
Fundamentit under samme trunck kan gørris vden kampesteen, liige som alle fundamenter gørris y glyckstadt. Och uyl haffuis y acht, paa huad manehr dy, som

Oversættelse af brev 369/4:
Eftersom fangerne endnu daglig bryder ud af trunken (fængselsbygningen) [2]), da er det bedst, at der bygges en anden trunk til dem på de steder, som man kan bedre se til dem, hvilken vil mures, thi af tømmer kan den intet længe vare og vil koste mere end af sten, især om den skal gøres af godt fast tømmer.
Fundamentet under samme trunk kan gøres uden kampesten, ligesom alle fundamenter gøres i Glückstadt. Og vil haves i agt, på hvad manér de, som

[1]) Bag paa Udkastet findes med Fr. Günthers Haand følgende: „I. Mtt memorial, wornach die antwort auf des Printzen v. Oranien Intercession wegen angehaltener denninge abzufassen. 26. Mart: 1640.“ Om Brevets Indhold se ovfr. S. 318.
[2]) Trunke, Blok til at sætte Fanger i (Vid. Selsk. Ordb.). Her synes Ordet at betyde en hel Bygning.

Side 319

Brev 368/4 * 26. Marts 1640.

Udkast til en svarskrivelse til Prinsen af Oranien angaaende de under Lapland tagne Varer.

Andwordt schreiben auff des Prindtzen von wranien Skreiiben.
Das Man dassienige, was Er wegen der confischerede giither begehret, Selber Biillich zu seiin Erachten, wan solches miit dess grodtfiirsten hand confirmirett wiirdt, Das Er Sodahne denninger slagen lessett, welches Man zum besten Erfahren kan, wan Eiin Eiigener curriir dessuegen miit skreiiben an den grodtfiirsten abgefertiget wiirdt. Was Nun desuegen Einkommen wiirdt, dahuon Soll S: L: copia zugesandt werden [1]).

Oversættelse af brev 368/4:
Svarskrivelse på prinsen af Oraniens brev.
Det at man det samme, som han på grund af de konfiskerede godser begærer, selv billigt at være [mener], når sådant med storfyrstens hånd bliver konfirmeret (bekræftet), at han sådanne dengaer slå lader, hvilket man til det bedste erfare kan, når en egen kurér desangående med skrivelser til storfyrsten afsendt bliver. Hvad nu desangående indkommet bliver, deraf skal S: L: (hans nåde) en kopi tilsendes [1]).

Brev 369/4 * 29. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Epthersom fangerne Endnu dagliigen Briider udaff trunchen [2]), daa Er ded best, att der bigges En anden trunch til dem pa dy steeder, som man kan bedre see tiil dem, huy[l]cken uyl muriis, ty aff tømmer kan den inted lenge waahre Och uyl koste mehre End aff Steen, y sønderlighed om den skal gørres aff gaadt fast tømmer.
Fundamentit under samme trunck kan gørris vden kampesteen, liige som alle fundamenter gørris y glyckstadt. Och uyl haffuis y acht, paa huad manehr dy, som

Oversættelse af brev 369/4:
Eftersom fangerne endnu daglig bryder ud af trunken (fængselsbygningen) [2]), da er det bedst, at der bygges en anden trunk til dem på de steder, som man kan bedre se til dem, hvilken vil mures, thi af tømmer kan den intet længe vare og vil koste mere end af sten, især om den skal gøres af godt fast tømmer.
Fundamentet under samme trunk kan gøres uden kampesten, ligesom alle fundamenter gøres i Glückstadt. Og vil haves i agt, på hvad manér de, som

---

[1]) Bag paa Udkastet findes med Fr. Günthers Haand følgende: „I. Mtt memorial, wornach die antwort auf des Printzen v. Oranien Intercession wegen angehaltener denninge abzufassen. 26. Mart: 1640.“ Om Brevets Indhold se ovfr. S. 318.
[2]) Trunke, Blok til at sætte Fanger i (Vid. Selsk. Ordb.). Her synes Ordet at betyde en hel Bygning.

Side 320

Fortsat brev 369/4 (fra side 319)

sidder dery, skall bliiffue aff med skarnid. Kunde ded komme nogiid Neer stranden, daa motte dy om Natten well selffuer berre ded ud, huortiil lossomenterne kunde gørris mange och smaa, saat fangefogeden inted paa Engang slap fleere ud, End hand uel kunde Raade.
Aff køben: Slott den 29 Martij Anno 1640.
Christian.
Der uil Endeligen tenckis y tyde paa En prouiandt skriiffuer, som kan løsse denne aff [1]), dog saa at denne bliiffuer y tienisten, dog for mynder gaisi, indtil ded kam til hannem Igen, huilcken saa skall gaa immer fordt och fordt, ty om ded endskøndt koster Nogiit, da kan ded dog inted gørre imod ded, som Nu skeer.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt til Hande.

Oversættelse af fortsat brev 369/4:
sidder der i, skal blive af med skarnet [affaldet]. Kunde det komme noget nær stranden, da måtte de om natten vel selv bære det ud, hvortil lossementerne [rummene] kunne gøres mange og små, så at fangefogeden intet på engang slap flere ud, end han vel kunne råde med.
Af Københavns slot den 29. martii anno 1640.
Christian.
Der vil endeligen tænkes i Tyskland på en proviantskriver, som kan løse denne af [1]), dog så at denne bliver i tjenesten, dog for mindre gaisi [løn/gager], indtil det kom til ham igen, hvilken så skal gå immer [altid] frem og frem, thi om det endskønt koster noget, da kan det dog intet gøre imod det, som nu sker.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 370/4 * 29. Marts 1640.

Til Frederik Urne.
Ane Iackob Mickelsøns [2]) Skall aff Frederichsborgh Smør giffuis een halff tønde och een tønde wildbrad, om dend er forhaanden. Aff Kiøbenhaffns Slott dend 29 Martij Anno 1640 [3]).

Oversættelse af brev 370/4:
Ane Jakob Mikkelsens [2]) skal af Frederiksborg smør gives en halv tønde og en tønde vildt, om den er forhånden. Af Københavns slot den 29. martii anno 1640 [3]).

Brev 371/4 * 29. Marts 1640.

Til Frederik Urne.
Johan Bøgvad skal ikke have Hveen i Forpagtning, men Frederik Urne skal lade, som om Lavrits Hammer skal have den; i Virkeligheden er det dog Meningen at give den til Hans Ulrik Gyldenløve. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Noter:
[1]) Morten Mikkelsen.
[2]) Om hende se forrige Bind S. 83 f.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 321

Fortsat brev 371/4 (fra side 320)

Efftersom dig bekiendt er, at Iohan [1]) begerede att haffue dett land hueen i forpagtningh, Da effterdi at Hans wlrick Gyldenløffue haffuer begeret Samme land i forpagtning [2]), da Skall du Sla dig fra Iohan Bøguad och giøre folck wiis, att Lawers hammer [3]) Skall haffue Samme land, Som er befalet att handle under det Skin med Karren om, huis fæ hun haffuer Sammestedz. Aff Kiøbenhaffns Slott dend 29 Martij Anno 1640 [4]).

Oversættelse af brev 371/4:
Eftersom dig bekendt er, at Johan [1]) begærede at have det land Hven i forpagtning, da efterdi at Hans Ulrik Gyldenløve haver begæret samme land i forpagtning [2]), da skal du slå dig fra Johan Bøgvad og gøre folk vis, at Lavrits Hammer [3]) skal have samme land, som er befalet at handle under det skin med Karen om, hvis fæ [kvæg] hun haver sammesteds. Af Københavns slot den 29. martii anno 1640 [4]).

Brev 372/4 * 31. Marts 1640.

Til Klavs Daa.
Ieg talede med Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt, førend Ieg drog fraa københaffuen [5]), som skulle liigge ved wechøen [6]) och der waare paa, Huorfor du, med ded første skee kan, skaldt sende Ett aff skiiben, som dertyl best bekuem Er, med En Iacht henad samme Øe. Huad ded samme der forrette skall, ded fiindis y herhuosføiiede Instruction, huorudi Er laadt Rom tiil Skiibens och capiteins Naffn. Och behøffuer y Beldt y Sommer ingen anden Skiib End dy, som neffn Er.
Der skall ochsaa, med ded første skee kan, Sendis thuende skiib henad Eckelenførde och thu andre henad

[1]) Om Johan Bøgvad se ovfr. S. 5.
[2]) Hans Ulrik Gyldenløve fik først lensbrev på Hven 28. maj 1642 (Annaler f. nord. Oldkyndighed 1855 S. 154); men han må have fået øen tidligere, siden kongen i et brev af 18. oktbr. 1640 omtaler hans foged på Hven.
[3]) Om Lavrits Hammer, der var en svoger til Karen Andersdatter, se forrige bind S. 315.
[4]) Modtaget på Kronborg samme dag.
[5]) Her må mangle ordene: om de skibe.
[6]) Vægo ligger ved Norges kyst, udfor den sydlige del af Nordlandene.

Side 322

Fortsat brev 372/4 (fra side 321)

haaffkroe [1]), liiggendis thuerdt offuer fraa tramynder [2]) haffuen, Huorpa ochsaa fyndis herhuos derris instruction, huorudi ochsaa Skiibens och capiteinernis Naff[n] kan Indføris.
Dy thuende Pramme flaadlusen och Stumpiid dorrethe skall vdriistis och derhen leggis, som Ieg haffuer wiist Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt.
Vale. Aff Anderskou slott den 31 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall tiil hande.

Oversættelse af brev 372/4:
Haffkroe [Hafkrug] [1]), liggendes tvært over fra Travemünde [2]), hvorpå også findes herhos deres instruktion, hvorudi også skibets og kaptajnernes navn kan indføres.
De to pramme Flaadlusen og Stumpid Dorrethe skal udrustes og derhen lægges, som jeg haver vist statholderen H. Corfitz Ulfeldt.
Vale (farvel). Af Antvorskov slot den 31. martii anno 1640.

Christian.
Udskrift: Rigsadmiralen til hænde.

Brev 373/4 * 31. Marts 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen sender ham et Brev til Rigens Admiral. Byfogeden i Kjøbenhavn skal forhindre Karen Andersdatters Bryllup med Niels Nelausen, indtil hun har skiftet med sin Søn.

Ieg haffuer y herhuosføiiede breff [3]) skreffuid Riigens Admiral tiil om dy skiib, først skall ud, och derhuos send hannem Capiteinernis instruction, huorudi hand kan lade sette Skiibens och Capiteinernis Naffn.
Ieg glemde y En Hast at befahle, At du skulle befahle Byfogeden [4]) at gørre forhindring huos Presterne y køben: y karren Andersdatters giifftermall med hinders Opuarter, Naar hand mercker, att dy begynder att lysse for dem, Indtil hun Epther louuen først haffuer skiifft med Sønnen [5]). Vale. Aff Anderskou Slott den 31 Martij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 373/4:
Jeg haver i herhosføjede brev [3]) skrevet rigens admiral til om de skibe, først skal ud, og derhos send ham kaptajnernes instruktion, hvorudi han kan lade sætte skibenes og kaptajnernes navn.
Jeg glemte i en hast at befale, at du skulle befale byfogeden [4]) at gøre forhindring hos præsterne i København i Karen Andersdatters giftermål med hendes opvarter, når han mærker, at de begynder at lyse for dem, indtil hun efter loven først haver skiftet med sønnen [5]). Vale (farvel). Af Antvorskov slot den 31. martii anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

---

[1]) Hafkrug, landsby i det nuværende Eutinske.
[2]) ɔ: Travemünde. Hensigten med at sende skibe til Trave har vel været at forhindre, at salpeterhandelen skulle gå over Lybæk i stedet for gennem Sundet. Jvfr. brev nr. 380.
[3]) Brev nr. 372.
[4]) Klavs Iversen Ravn.
[5]) Hans Ulrik Gyldenløve.

Side 323

Brev 374/4 * 1. April 1640.

Til Ellen Marsvin.
Kere Ellen, Ieg Erfahrer, diig med dyn anhang At uylle Smycke dyn datters Sag dermed, At Riingreffuen Inted waar y Riigid, Dentiid hun bleff med ded syste Baarn, Huorfor Ieg Erachter fornøden at werre at lade dig derom forsta myn mening. Anlangendis Riingreffuen, da Er ieg uys pa, at huercken du eller Nogen kan med sa[n]dhed siige, Myg att haffue sagdt, at Riingreffuen war fader til dyn datters Øngste Baarn [1]).
Mens at hans Naffn tyer End Engang Er brugdt y dyn datters Mangfoldige Optøgers beskriiffuelser, Ded er skeed pa den manehr, som Pilati naffn Er kommen y uorris troes Artyckel, Aldenstund Ieg inted uden hans Naffn kunde Stylle werden Dyn datters Store troeskab ymod mig for Øiien. Huorfor ieg uyl, at du skaldt lade myg forsta, aff huad Arsag du

inted torde Suerge pa Anderskou Slott [2]), Miig ingen arsag att haffue Mynder att achte dyn datters Øngste Baarn End dii andre Børn, Item huorfor du icke uylle werre huos dyn datter, dentiid hun skulle y barsselseng med samme barn, som du haffde uerrid y alle dy Barsselsenge, hun laa y. Der du dog uyste, Naar Riingreffuen drog aff Riigiid.
Naar du nu dig herpa haffuer Erkleerid, daa uyl uy gaa wyder tiil texsten, Epthersom ded fornøden gørris. Befahlendis dig hermed gud y himmelen, Om du bliiffuer ued Sandhed.
Datum Nyborre Slott den 1 Aprilis Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsuiin til hande.

Oversættelse af brev 374/4:

Kære Ellen, jeg erfarer, dig med din anhang at ville smykke din datters sag dermed, at Rhingreven intet var i riget, dentid hun blev med det sidste barn, hvorfor jeg eragter fornøden at være at lade dig derom forstå min mening. Anlangende Rhingreven, da er jeg vis på, at hverken du eller nogen kan med sandhed sige, mig at have sagt, at Rhingreven var fader til din datters yngste barn [1]).
Mens at hans navn tør end engang er brugt i din datters mangfoldige optøjers beskrivelser, det er sket på den manér, som Pilati navn er kommen i vores trosartikel, aldenstund jeg intet uden hans navn kunne stille verden din datters store troskab imod mig for øje. Hvorfor jeg vil, at du skal lade mig forstå, af hvad årsag du intet turde sværge på Antvorskov slot [2]), mig ingen årsag at have mindre at agte din datters yngste barn end de andre børn, item hvorfor du ikke ville være hos din datter, dentid hun skulle i barselseng med samme barn, som du havde været i alle de barselsenge, hun lå i. Der du dog vidste, når Rhingreven drog af riget.
Når du nu dig herpå haver erklæret, da vil vi gå videre til teksten, eftersom det fornøden gøres. Befalendes dig hermed Gud i himmelen, om du bliver ved sandhed. Datum Nyborg slot den 1. aprilis anno 1640.
Christian.
Udskrift: Fru Ellen Marsvin til hænde.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 182.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 98. 100.

Side 324

Brev 375/4 * 10. April 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Ded packet med breffue fra Peder wiibe haffuer ieg Emphangen, huorudi inted aff importans fyndis, wden at der siigis, mig att haffue coniungerit mig med Spanien och Engeland ymod franckeriige, Suerrig och Holland, item att myn søn hertug frederich friier epther Hertug Iørgens aff Lyneborgs dotter, med andiid slig snack [1]), som hand uden thuiffuel haffuer ladt dig uyde. Suarid derpa haffuer du herhuos att Empfange.
Aff dyn skriiffuelse Erfahrer Ieg, huad dii vdskiickede Refererer om den vdriistning, der skeer y Holland, huorudi ieg dog inted niidt finder. Heer haffuer man, att dy uil lade gaa otte skiib henad Sundiid at Erfahre, huorledis dii bliiffuer tracterit. Giiffuer dy siig ind for Gotenborg med det antal skiib, som dii formener att passere Sundiid med gewaldt, daa skulle dy uylle, att dy uaar der wde igen for samme Haffuens Ringhed och flack uand och anden incommoditet skiild.

Artyschofschis [2]) broder angaaendis, du skriiffuer om, den kan Ingen tyenniste gørre mig huercken tiil landtz

Oversættelse af brev 375/4:
Det pakke med breve fra Peder Vibe haver jeg modtaget, hvorudi intet af importans (betydning) findes, uden at der siges, mig at have coniungeret (forbundet) mig med Spanien og England imod Frankrig, Sverige og Holland, item at min søn hertug Frederik frier efter hertug Jørgens af Lüneburgs datter, med andet slig snak [1]), som han uden tvivl haver ladt dig vide. Svaret derpå haver du herhos at modtage.
Af din skrivelse erfarer jeg, hvad de udskikkede refererer om den udrustning, der sker i Holland, hvorudi jeg dog intet nidt [nødigt/nøje] finder. Her haver man, at de vil lade gå otte skibe hen ad Sundet at erfare, hvorledes de bliver trakteret (behandlet). Giver de sig ind for Gøteborg med det antal skibe, som de formener at passere Sundet med gevæld [magt], da skulle de ville, at de var der ude igen for samme havens [havets] ringhed og flakt vand og anden inkommoditet (ulempe) skyld.
Artyschofschis [2]) broder angående, du skriver om, den kan ingen tjeneste gøre mig hverken til lands

---

[1]) Underlig nok var Hertug Frederiks forlovelse med Sophie Amalie allerede i marts gået for sig på et møde i Celle. Se ovfr. S. 278. Peder Vibe havde omtalt kongens forbundsplaner og frieri i breve af 20. og 31. marts (Fryxell, Handl. rör. Sverges Hist I, 72. Vibes koncepter i Geh. Ark., Reg. 26, Nr. 115 a).
[2]) Talen er vistnok om en oberst Artiszewski (Arciczewski), der gentagne gange var hos Christian IV som afsending fra kongen af Polen, og som endogsaa skal have været i den danske konges tjeneste (Hist. Tidsskr. 4. R. VI, 118). Hvem hans broder var, vides ikke.

Side 325

Fortsat brev 375/4 (fra side 324)
eller wandtz. Tii huem der haffuer berømbt hannem for diig y dy mader, hand maa uyst uerre forryckt y hoffuedid, aff den arsag att samme mand uell forstaar allehande. Mens hand Er gammel, Suag och stropirit [1]) pa hender och fødder. Att hand begehrer at tyene heer, ded skeer ex eodem Capite, som dii aff Hamborg drager y Glyckstadt att boe, fordi att, Naar dii sammestedtz Er bleffuen borger, att ieg derfor skall tage mig derris lumpen sager an, som dy haffuer med dy Hamborger.
Dy lybske och dy andre Steeder lader wor herre well werre En god Man, som hand altyd uerrid haffuer, och lader derris skiib ligge Stylle indtil uyder beskeen.
Imorgen, om Gud uyl, gaar Landgerichted an [2]). Ieg haffde uel y siinde att haffue giiordt En Reysse pa Post henad Glyckstad, førend Landgerichted angiick, Mens for weiiens dybhed Er ded Eptherbleffuen. Vale. Aff Flensborrehuss den 10 Apri: Anno 1640.
Christian.
Till lybeck ligger 600 Skiippund touuerck, som mig til kommer, huortil uiil ordin[er]iss skiib, som ded kan hente.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt till hande.

Oversættelse af fortsat brev 375/4:
eller vandt. Til hvem der haver berømmet ham for dig i de måder, han må vist være forrykt i hovedet, af den årsag at samme mand vel forstår allehånde. Mens han er gammel, svag og stropirit [stiv/stram, fra fransk estropier] [1]) på hænder og fødder. At han begærer at tjene her, det sker ex eodem capite (af samme grund), som de af Hamborg drager i Glückstadt at bo, fordi at, når de sammesteds er bleven borger, at jeg derfor skal tage mig deres lumpne sager an, som de haver med de Hamborgere.

De lybske og de andre steder lader vor Herre vel være en god mand, som han altid været haver, og lader deres skib ligge stille indtil yder besked.
I morgen, om Gud vil, går landretten an [2]). Jeg havde vel i sinde at have gjort en rejse på post hen ad Glückstadt, førend landretten angik, mens for vejenes dybhed er det efterbleven. Vale (farvel). Af Flensborghus den 10. aprilis anno 1640.
Christian.
Til Lybæk ligger 600 skippund tovværk, som mig tilkommer, hvortil vil ordineres skib, som det kan hente.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 376/4 * 14. April 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Udkast til et Svar paa en Skrivelse fra Hertug Frederik af Gottorp, hvori denne i Henhold til Unionen har tilbudt sin Mægling mellem Kongen og Generalstaterne. Der skal svares, at der ikke er noget Præcedens herfor fra Kalmarkrigen, og at Kongen venter Unionshjælp fra Hertugen.

Auff H: friderich von Holstein Interposition Nach Eiinhaldt der Vnion Ist zu andtworthen, Das wiir S: L: Interposition secundum tenorem Vnionis

[1]) Af det franske estropier.
[2]) I Kongens Skrivkalender opgives, at Landretten begyndte 13. April. Danske Saml. 2. R. III, 388.

Side 326

gerne Acceptiren wolthen [1]), Daa der modus allezeiit parc-ticirit(!) wehre, Dan wiir vns nit Errinneren können, Dass solches fohr dem anfanck des Suedisken kriiges beii S: L: herren vattern [2]), Seliigen angedenckens, gesuchett, vnd doch der Cron dennemarck dii Assistens nach der Vnion geskeen. Zu dem kommet diis, Das dii Herren general Stathen Skon dess königs in gross Brytannien Interposition ausgeschlagen [3]). Als leben wiir der freundt, vetter vndt vatherlichen zuuersicht, S: L: werden sich So wyllich zu dii Vnions hiilffe der Cron dennemarck, Als diiselbe dissen fiirthumen(!) geleiisted, auch Ohne weiitheren auffskub Leiisten.
Auff dem Hausse flensburch den 14 Aprilis Anno 1640.
Christian.

Brev 377/4 * 15. April 1640.

Til Klavs Daa (?).
Eptherdi Man behøffuer 13 Sma skiib huos fladen aff den Størrelse, Som høiienhald och Iomfru Suenden Er, Om gud ded behager, at dii hollender skal gørre gaal aff siig, Daa Eptherdi der findis En temmelig haab aff ded slags y myn tyeniste, som Er pa anskiillige(!) Steeder Och dog kan y En hast komme tilstede igen, Naar behoff gørris, Huorfor du skaldt lade mig uyde, huor mange man kan bringe tyl weiie aff galleier, Iachter och Sadan tyngister, som man y En hast kan kaste fuld med folck. Om Reesten aff sadan skiib skaldtu uerre Om at Spørre op y køben: och andenstedz, om man dem kan faa tilkøbs

[1]) Om Hertug Frederiks Tilbud om Mægling se Lackmann, Einleit. z. Schlesw.-Holstein. Hist. VI, 179. 181. Slange S. 1000.
[2]) Hertug Johan Adolf.

[3]) Se herom Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 237 f.

Side 327

Fortsat brev 377/4 (fra side 326)

Eller paa Maniidtz penge. Vale. Aff flensborrig hus den 15 Apri: Anno 1640.
Christian.

oversæt: ... eller på månedspenge. Vale (farvel). Af Flensborghus den 15. aprilis anno 1640.
Christian.

Brev 378/4 * 15. April 1640.

Til Korfits Ulfeldt (?).
Dyn skriiffuelse ued Iohan Boiisen framskiick[ed] kam mig y aftiis til hande, Saoch Ett breff fra Peder wiibe, paa huilckid herhuos fyndes Suaar, som du med første leylighed [skaldt sende fordt] [1]). Hand kan inted nocksom berømme Chanseleren, [huor] [1]) gerne hand saa, at Ieg och dy Hollender kam y haar sammen, mens hand mener, at hand inted kan stordt gørre derued, omskøndt hans uyllie Er god, Ty hand faar Stenderne inted dertil, Som vdenthuiffuel mener siig allerede at haffue saa megiid pa Halssen, som dii allermest kan berre.
Huad siig anbelanger, at du mener, at Taxten pa tømmerid Er for høy, Och Nu findis dii, som for megit miindre Priis Egiitømmer uyl leuere, Da kan Ieg dig inted forholde, at ded wed den anordning skal forbliffue, som Engang derom gort Er, Allenstund Ey Penge Er ved handen.
Eptherdi Staterne haffuer ladt gaa Placat ud, att ingen aff derris maa tyne nogen fremmid potentat, daa haffuer ieg ladt vdga ett lige, saa att ingen dansk eller Norsk skal under Liiff och leffniidtz fortabelse tyene y Holland, att lade siig bruge imod mitt forloff y Østersøen

Oversættelse af brev 378/4:

Din skrivelse ved Johan Boisen fremsendt kom mig i aftes til hænde, så og et brev fra Peder Vibe, på hvilket herhos findes svar, som du med første lejlighed skal sende bort [1]). Han kan intet noksom berømme kansleren [Axel Oxenstjerna], hvor gerne han så, at jeg og de hollændere kom i hår sammen [i konflikt], mens han mener, at han intet kan stort gøre derved, omskønt hans vilje er god, thi han får stænderne intet dertil, som uden tvivl mener sig allerede at have så meget på halsen, som de allermest kan bære.
Hvad sig anbelanger, at du mener, at taxten på tømmeret er for høj, og nu findes de, som for meget mindre pris egetømmer vil levere, da kan jeg dig intet forholde, at det ved den anordning skal forblive, som engang derom gjort er, aldenstund ej penge er ved hånden.
Efterdi staterne haver ladt gå plakat ud, at ingen af deres må tjene nogen fremmed potentat, da haver jeg ladt udgå et lige [et tilsvarende], så at ingen dansk eller norsk skal under liv og levnedes fortabelse tjene i Holland, at lade sig bruge imod mit forlov i Østersøen.

[1]) De indklamrede ord findes i Langebeks Afskr. (Geh. Ark.).

Her er den diplomatiske transkription og oversættelse af siden:

Side 328

Fortsat brev 378/4 (fra side 327)

eller y Nordtsøen [1]). Vale. Aff Flensburghus den 15 Aprilis Anno 1640.
Christian.

oversæt ... eller i Nordsøen [1]). Vale (farvel). Af Flensborghus den 15. aprilis anno 1640.
Christian.

Brev 379/4 * 16. April 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Denne breffuiser Er forskreffuen til mig fra Churfursten aff Saxen for En probiirer, huilcken du skaldt tractere med om hans besolding, Tii der Er ingen y al Danmark, som kan gørre En Rett gulprøffue uden Peter Griiner, som Er Een Skrøbelig kaarl [2]).
Dette herhuosføiiede patent skaldtu lade trycke Och ded forskiicke med ded første op tiil Norrie [3]). Ded, som skall hen ad Holland, ded tryckis y Glyckstad.
Att ded gaar Banneriis Armej Ickun passelig, ded Continuerer Endnu. Ellers Er her inted Niit, vdenad M: Roe Er heer och uil tage syn affskeen aff mig och drage hiiem.
Iens Chanseler [4]) Er død och begraffuen y dag. Ieg skreff for nogen tyd siiden Om Ett aff Skiiben, som Skulle komme pa Elffuen, Huilckid ma bliffue der, som ded Er, om ded icke Er bordte.
Denne herhuosføiiede daler fandt ieg Ibland nogle aff dy Penge, ieg Nu siist tog med mig fraa Croneborg, huilcken du haffuer att uyse tollerne y Helsingør och aff dennom Erfahre, huorledis den Er kommen tiil biiss, Tii

Oversættelse af brev 379/4:

Denne brevviser er forskrevet til mig fra kurfyrsten af Sachsen for en probérer [guldprøver], hvilken du skal traktere med om hans besoldning, thi der er ingen i al Danmark, som kan gøre en ret guldprøve uden Peter Griiner, som er en skrøbelig karl [2]).
Dette herhosføjede patent skal du lade trykke og det forskikke med det første op til Norge [3]).
Det, som skal hen ad Holland, det trykkes i Glückstadt.
At det går Banneriis armé ikkun passeligt, det kontinuerer [fortsætter] endnu. Ellers er her intet nyt, uden at M. Roe [Sir Thomas Roe] er her og vil tage sin afsked af mig og drage hjem.
Jens Kansler [4]) er død og begraven i dag. Jeg skrev for nogen tid siden om et af skibene, som skulle komme på elven [Elben], hvilket må blive der, som det er, om det ikke er borte.
Denne herhosføjede daler fandt jeg iblandt nogle af de penge, jeg nu sidst tog med mig fra Kronborg, hvilken du haver at vise tolderne i Helsingør og af dem erfare, hvorledes den er kommen til bis [?], thi

---

[1]) Se ovfr. S. 288.
[2]) Han overlevede dog kongen, se forrige bind S. 287.
[3]) Talen er uden tvivl om det (særskilt trykte) åbne brev af 16. april om forbud mod at være i nederlandsk tjeneste.
[4]) Om postbudet Jens Nielsen Kansler se forrige bind S. 360.

Side 329

Fortsat brev 379/4 (fra side 328)

ded Er ingen konst att See, att den Er inted aff ded Rette slags. Vale. Aff flensborgerhus den 16 Aprilis Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse af brev 379/4 (slutningen):

... det er ingen kunst at se, at den er intet af det rette slags. Vale (farvel). Af Flensborghus den 16. aprilis anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 380/4 * 20. April 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Vdaff dyn skriiffuelse Och huosføiiede Auisen Erfahrer Ieg den weii, dii achter att tage med den Salpeiiter [1]), Huilcken dem inted [2]) kan formenis uden for Liibek och wiismar med skiib, som besegliid Er. Huad paa denne siide skall skee, ded skall skee paa wesseren, pa greffuen aff Oldenborgs grund, huordhen Ett aff dy lempelige Skiib strax skall gaa, huortiil Instruxionen herhuos fiindis.
Dy, som skulle confoiiere Øxenen, dy behøffuis inted, aldenstund der kommer ingen skiib y Aar fra holland Epther Øxen, mens dy Er gangen med Øxenen offuer landtz [3]). At der er gesanter y holland, som skall til mig, ded Er klaardt, ty mig Er skreffuen, at graff hendrich friiderich [4]) Och M: fosberg [5]) skall brugis dertyl, Mens

Oversættelse af brev 380/4:

Ud af din skrivelse og hosføjede aviser (nyheder) erfarer jeg den vej, de agter at tage med den salpeter [1]), hvilken dem intet [2]) kan formenes uden for Lybæk og Wismar med skib, som beseglet er. Hvad på denne side skal ske, det skal ske på Weseren, på greven af Oldenborgs grund, hvortil et af de lempelige skibe straks skal gå, hvortil instruktionen herhos findes.
De, som skulle konvojere (eskortere) okserne, de behøves intet, aldenstund der kommer ingen skib i år fra Holland efter okser, mens de er gået med okserne over land [3]). At der er gesandter i Holland, som skal til mig, det er klart, thi mig er skrevet, at grev Henrik Frederik [4]) og M. Vosbergen [5]) skal bruges dertil, mens

[1]) Angående Nederlændernes planer om at omgå Sundet og kongens bestræbelser derimod, se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 233 f. 239.
[2]) Ordet er skrevet to gange.
[3]) Allerede 6. april havde kongen skrevet til Korfits Ulfeldt, at det ikke behøvedes at udsende skibe til at konvojere okse-skibene. Sjæll. Tegn XXVII, 12.
[4]) Kongen kan vistnok herved kun have tænkt på statholder Frederik Henrik af Oranien.
[5]) Gaspar van Vosbergen († 1649).

Side 330

Fortsat brev 380/4 (fra side 329)

ieg haffuer laadt uare dem ad, Att om skiiben icke more solito søgte Sundid [1]), førend dy ankam, da uylle dii inted bliiffue hell velkommen. Saa tylig ieg fornemmer skiibens ankomst

y sundiid More consucto, daa uyl Ieg høre op med myn werbing, huorpa allerede Er temmeliig spenderit.
Mun: Rorite [2]), som uyl henad Suerrig, Er heer och sollisiterer Om Salpeiiter att føre ygennom sundiid [3]), som fiick til suar, at Naar Paldtzgreffuen kam paa siin frii fod [4]), daa war ded tyd nock att suare tiil den Snack, huilckid hell uel behagede den Engelske gesanter, som nu Er heer Och tager syn affskeen att begiiffue sig hiiem Igen til Engeland. Vale. Aff flensborg hus den 20 Aprilis Anno 1640.
Christian.
Banniir haffuer faat hug och Reterierit sig med stor confusion henad Erfordt [5]). Hand rader nu tiil friid, huilcken dii keysserlige nu inted Accepterer.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Brev 381/4 * 20. April 1640.

Til Frederik Urne.
Han skal befale Bønderne paa Hveen ikke at være Karen Andersdatter lydige efter 1. Maj uden med at age hendes Tøj til Stranden; hvis Niels Nelausen kommer til Øen, skal han fængsles. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Oversættelse
Oversættelse af brev 380/4 (slutningen):

... jeg haver ladet svare dem ad [jeg har givet dem besked om], at om skibene ikke more solito (efter sædvanlig vis) søgte Sundet [1]), førend de ankom, da ville de intet blive hellere velkommen. Så tydelig jeg fornemmer skibenes ankomst i Sundet more consueto (efter sædvanlig vis), da vil jeg høre op med min hvervning, hvorpå allerede er temmelig spenderet (brugt).
Monsieur Rorté [2]), som vil hen ad Sverige, er her og solliciterer (ansøger) om salpeter at føre igennem Sundet [3]), som fik til svar, at når Pfalzgreven kom på sin frie fod [4]), da var det tid nok at svare til den snak, hvilket hellere vel behagede den engelske gesandt, som nu er her og tager sin afsked at begive sig hjem igen til England. Vale (farvel). Af Flensborghus den 20. aprilis anno 1640.
Christian.
Banér haver fået hug [er blevet slået] og retireret (trukket) sig med stor confusion (forvirring) hen ad Erfurt [5]). Han råder nu til fred, hvilken de kejserlige nu intet accepterer.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Oversættelse af brev 381/4:

Han skal befale bønderne på Hven ikke at være Karen Andersdatter lydige efter 1. maj uden med at age [køre] hendes tøj til stranden; hvis Niels Nelausen kommer til øen, skal han fængsles.

---

[1]) Under 14. marts havde Generalstaterne udstedt et forbud mod al sejlads på Østen og Norge med undtagelse af de svenske havne på denne side Øresund samt havnene i Holsten. Forbuddet ophævedes dog allerede i april. Cau, Groot Placaet-Boeck I, 952 ff. Jvfr. Fridericia, anf. skr. II, 232 f.
[2]) Baron de Rorté, fransk gesandt til Sverige.
[3]) Om denne anmodning jvfr. Fridericia, anf. skr. II, 219.
[4]) Pfalzgrev Karl Ludvig var i oktober 1639 blevet fangen i Frankrig, da han inkognito ville begive sig derigennem til Bernhard af Sachsen-Weimars hær for om muligt at opnå overførslen over den.

[5]) I marts havde Banér, dog uden at have lidt noget nederlag, trukket sig tilbage for de kejserlige fra Bøhmen til Sachsen.

Side 331

Fortsat brev 381/4 (fra side 330)

Efftersom ieg erfarer, att Karren Andersdatter indbilder Sig att wille erlange hoes mig, at hun motte beholde hueen, da Skalt du Sligt intett tro, meden befale bønderne Sammestedz, at de huercken i een eller anden maade Skall wiide hende till willge, naer woldermisse er forbii, uden att age hendis tøy till Stranden. Saa fremt hendes Iuncker kommer der paa landett, da Schallt du lade binde hender och fødder paa hannom och lade føre hannom till dig och Siden losseere hannom paa Slottet, Som det Sig bør, indtill wiider beskeeden. Flensborghuus dend 20 Aprilis Anno 1640 [1]).

Brev 382/4 * 25. April 1640.

Til Christoffer von der Lippe.

Das skreiben, So Ihr mir von der greffuiin von Nassau [2]) zukommen lassen, habe ich durchgesehen vndt befunden 1. Curialia, 2. Das ich Ihr partem hereditatis Auiæ versprochen habe, 3. Das sii begehret, das Ihren dreiien Suesteren souil von miir haben miigen, als dii von Pommeren [3]) bekommen. Worauff Ihr meo nomine selbigen greffuiin

Oversættelse
Oversættelse af brev 381/4 (fortsat):

Eftersom jeg erfarer, at Karen Andersdatter indbilder sig at ville erlange hos mig, at hun måtte beholde Hven, da skal du sligt intet tro, men befale bønderne sammesteds, at de hverken i én eller anden måde skal vide hende til vilje, når valborgsmisse er forbi, uden at age [køre] hendes tøj til stranden. Såfremt hendes junker kommer der på landet, da skal du lade binde hænder og fødder på ham og lade føre ham til dig og siden losere [indlogere/fængsle] ham på slottet, som det sig bør, indtil videre besked. Flensborghus den 20. aprilis anno 1640 [1]).

Oversættelse af brev 382/4:

Det brev, som I fra grevinden af Nassau [2]), som I har ladet mig tilkomme, har jeg gennemset og fundet 1. Curialia [retslige spørgsmål], 2. at jeg har lovet hende hendes partem hereditatis aviae [del af bedstemoderens arv], 3. at hun begærer, at hendes tre søstre så meget fra mig må have, som de af Pommern [3]) har fået. Hvorpå I meo nomine [i mit navn] samme grevinde

[1]) Modtaget på Kronborg 25. april.
[2]) Enten grevinde Sophie Hedevig, f. 1592 † 1642, gift med Ernst Kasimir af Nassau-Dietz, eller Anna Augusta, gift med Georg Ludvig, fyrste af Nassau-Dillenburg, begge døtre af kongens søster Elisabeth af Brunsvig. En grevinde af Nassau opholdt sig 1639 ved det danske hof (Danske Samlinger V, 83. 86. Hist. Tidsskr. 3. R. III, 492).
[3]) Hertuginde Hedevig af Pommern, f. 1595 † 1650, gift med hertug Ulrik af Pommern og datter af kongens søster Elisabeth. Foruden de tre her nævnte søstre, Sophie Hedevig, Hedevig og Anna Augusta, levede der endnu to søstre, nemlig Elisabeth, f. 1593 † 1650, gift med 1) hertug August af Sachsen, 2) hertug Johan Philip af Sachsen-Altenburg, og Dorothea, f. 1596 † 1649, gift med markgrev Christian Vilhelm af Brandenburg.

Side 332

Fortsat brev 382/4 (fra side 331)

zur andtwordt sollet wissen lassen. 1. Dii curialia sollett Ihr höfflich, wii das sich gebiihret, beandtworthen. 2. Das ich solthe Ihr partem hereditatis Auia weiither, als ihr in hereditate an sigel vndt briiffue zugefallen solthe, zugesagdt haben, Das ist Niichtz, dan es nimmer in meinen gedancken gestiigen, viil wehniger Es zu thun versprochen. 3. Das ich ihren dreiien suesteren Ein weiiters, dan ihnen in der theiilung zugefallen, solthe folgen lassen, Darauff hatt Sii zu mehrmahlen meine Resolution verstanden. Dii Herdtzoginne von Pommeren betreffende, So ist der greffuiin wol bekandt, was zuiisken selbige fiirstin vndt Miihr fiihrgelauffen, Also das solches weiither zu deduciren nit Nötig, Ich auch darzu Eiin weiters zu andtworthen Niit gedencke, wan Es auch hunderdtmal Repetiret wiirdt.
Auff dem hausse Flensburch den 25 Aprilis Anno 1640.
Christian.
Udskrift: D: von der Liippen zu handen.

Brev 383/4 * April (?) 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Ieg haffuer glemdt ded, att Ieg loffuede M: Roe, siist Ieg talede med hannem, En heest och thuende hopper, huorfor Stalmeisteren [2]) skall Leede En hest och thu vnge hopper vd, som hand kan tage med siig paa skiibid henad Engeland. Tiil hesten skall gørris Ett tecken, som kan passere for hans person, Ochsaa tyl hopperne, Epthersom ded kan skycke siig. Vale.
Datum ut in literis.
Christian.
Udskrift: Postscriptum, Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse
Oversættelse af brev 382/4 (slutningen):

... til svar skal I lade vide. 1. De curialia [retslige spørgsmål] skal I høfligt, som det sig bør, besvare. 2. At jeg skulle have lovet hende hendes partem hereditatis aviae [del af bedstemoderens arv] videre, end hvad der tilfaldt hende i hereditate [arv] ved segl og breve, det er intet, for det er aldrig faldet mig i tankerne, langt mindre lovet at gøre det. 3. At jeg skulle lade hendes tre søstre følge noget mere, end hvad der tilfaldt dem i delingen, derpå har hun ved flere lejligheder forstået min resolution [beslutning]. Hvad hertuginden af Pommern angår, så er det grevinden vel bekendt, hvad der er foregået mellem samme fyrstinde og mig, således at det ikke er nødvendigt at deducere [udlede/forklare] dette yderligere, og jeg agter heller ikke at svare mere dertil, selvom det bliver repeteret [gentaget] hundrede gange.
På huset Flensborghus den 25. aprilis anno 1640.
Christian.
Udskrift: D. [Christoffer] von der Lippe til hænde.

Oversættelse af brev 383/4:

Jeg har glemt det, at jeg lovede M. Roe [Sir Thomas Roe], sidst jeg talte med ham, en hest og to hopper, hvorfor staldmesteren [2]) skal lede en hest og to unge hopper ud, som han kan tage med sig på skibet hen ad England. Til hesten skal gøres et tegn [mærke], som kan passere for

hans person, og også til hopperne, eftersom det kan skikke sig [passe sig]. Vale (farvel).
Datum ut in literis (Dato som i brevene).
Christian.
Udskrift: Postscriptum, statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

[1]) Tiden for det udaterede brev må antages omtrent at falde sammen med Sir Thomas Roes afskedsaudiens hos kongen. Det er måske en efterskrift til brev nr. 380.
[2]) Arent v. d. Kuhla.

Side 333

Brev 384/4 * 7. Maj 1640.

Fortegnelse over en Del Orlogsskibe og de Befalingsmænd, der skulle bruges paa dem.

S: Sophiia . . . . Riigens Admiral, Den vnge Modt [1]) och hans kolmeiier Lii: [2])
Nelleblad . . . .
Fides . . . . . Opuarter [3]), til huilcke skal brugis werner von waau [4]), Nyckel Manle [5]),
Raphaell . . . . . Christian høiier och Moriidtz brun [6]).
Postilionen . . . . . Tiil dii thuende Siiste fattis capiteiner.
Rossen galey . . . .
Den flyende fiisk.
Pasientia . . . . . Vnder Admiral Eriick Ottzen, Hen: brun [7]) och Chri: brandt [8]) Lythenandt.

Oversættelse
Oversættelse af brev 384/4:

S. Sophia . . . . Rigsadmiral, den unge Movat [1]) og hans kolleger løjtnanter: [2])
Nelleblad . . . .
Fides . . . . . Opvartere [3]), til hvilke skal bruges Werner von Wou [4]), Nicolaus Manley [5]),
Raphael . . . . . Christian Høier og Moritz Brun [6]).
Postilionen . . . . . Til de to sidste fattis [mangler] kaptajner.
Rossen galey . . . .
Den flyende fiisk.
Patientia . . . . . Under admiral Erik Ottesen, Hen: Brun [7]) og Chri: Brandt [8]) løjtnant.

Noter:
[1]) ɔ: Movat eller Mouatt (navnet skrives på mange måder). Der var to brødre af denne fra Skotland indvandrede adelsslægt, nemlig Christoffer, der forekommer som skibskaptajn fra 1625 af, og Axel til Hovland (i Søndhordland), der døde 1661 i en alder af 68 år, og som også gjorde tjeneste på flåden (jvfr. Samlinger til d. norske Folks Sprog og Hist. VI, 243 ff. Nicolaysen, Norske Magasin II, 219. Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535–1700 S. 151. 154. 170. 179. Norske Rigsregistr. V, 639 f. VII, 799). Da Axel først træffes nogle år senere end broderen som skibskaptajn, har han måske været den yngste af dem, og at det er ham, kongen kalder den "unge" Movat, skønt betegnelsen synes at passe mindre på en omtr. 46 år gammel mand, fremgår med vished af Klædekkammerskriverens Regnsk. f. 1640–41 (Rentekammerark.), der blandt kaptajnerne nævner Axel Movat og ingen anden med dette efternavn.
[2]) ɔ: Løjtnant.
[3]) Vil sige, at disse skibe skulle følge med og støtte det førstnævnte.
[4]) Verner von Wou eller Wow havde 1628 været visitør i Øresund. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 205. Norske Rigsregistr. VII, 228. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 34.
[5]) Nicolaus Manley (Klædekkammerskriverens Regnsk.).

[6]) Jvfr. Garde, Efterretninger om den danske og norske Sømagt I, 142. Danske Samlinger VI, 275. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35.
[7]) Henrik Bruun.
[8]) Christian Brandt.

Side 334
Brev 384/4 * 7. Maj 1640. fortsat

Lammid . . . . . Opuarter, huortil skal brugis Rubberdt
Kronede fiisk . . . . wylmsøn [1]), daniel Nylssøn [2]), Iohan
Cronen galey . . . . folckmarsøn [3]) och Christoffer Nor-
Marstra[n]d Plaage man [4]).
Lyndormen . . . . Corfiidtz wlfeldt Capi:, Iørgen Riider [5])
Lythenandt.
Lii[n]den . . . . . Opuarter, Peder friis och Rassmus
Archen . . . . . hansøn Capiteiner.
Tree kroner . . . . Wiillem Effuerdtsøn [6]) Capi:, Iørgen Hol-
gersøn Liite:
Markatten . . . . . Opuarter, Alexander Aarred [7]) och verner
Samson galey . . . . thorborg Capi:
Iustitia . . . . . Peder harboe [8]), fattis En Lythe-
nandt.
Gaack med . . . . Lauers Niilssøn [9]), fattis En Lytenandt.
Oldenborg . . . . . Quartall Admiral Syuerdt gabrielsøn [10]),
Peter gintersøn Lii:

Oversættelse
Oversættelse af brev 384/4 (fortsat):

Lammet . . . . . Opvartere, hvortil skal bruges Rubberdt
Kronede Fisk . . . . . Wylmsøn [1]), Daniel Nylssøn [2]), Iohan
Cronen Galey . . . . . Folckmarsøn [3]) og Christoffer Nor-
Marstrand Plage . . . man [4]).
Lindormen . . . . . Corfitz Ulfeldt kaptajn, Jørgen Ridder [5])
løjtnant.
Linden . . . . . Opvartere, Peder Friis og Rasmus
Archen . . . . . Hansøn kaptajner.
Tre Kroner . . . . . Willum Evertsøn [6]) kaptajn, Jørgen Hol-
gersøn løjtnant:
Markatten . . . . . Opvartere, Alexander Aarred [7]) og Verner
Samson Galey . . . . . Thorborg kaptajn:
Iustitia . . . . . Peder Harboe [8]), mangler en løj-
tnant.
Gå med . . . . . Lauers Nilssøn [9]), mangler en løjtnant.
Oldenborg . . . . . Kvartermesteradmiral Sivert Gabrielsøn [10]),
Peter Gintersøn løjtnant:

[1]) Jvfr. Danske Saml. VI, 275. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35.
[2]) Klædekkammerskriverens Regnsk. viser, at han er forskellig fra den samtidige søkaptajn Daniel Husum.
[3]) Johan Folkersen. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 179.

[4]) Christoffer Morman (ikke Normand) til Esperød. Barfod, Märkvärdigheter rör. skånska adeln S. 92. Danske Saml. VI, 264. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35. I følge Anrep, Svenske adelns ättar-taflor II, 923 døde han 1659.
[5]) I Klædekkammerskriverens Regnsk. staves navnet: Ridter.
[6]) Villum Evertsen (eller som han også kaldes Evensen), † 1648. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 34. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 269 f. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 170 (hvor navnet er læst som "Effmundsøn"). Personalhist. Tidsskr. I, 207. Brev af 6. aug. 1640 i det følgende.
[7]) Navnet staves Aaradt og Arrat i Klædekkammerskriverens Regnsk.
[8]) Peder Harbo til Jomfruland og Østergaard. Samlinger til det norske Folks Sprog og Hist. I, 379. Norske Rigsregistr. VII, 790. (Norsk) Hist. Tidsskr. I, 33. Danske Saml. VI, 265.
[9]) Jvfr. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 225. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35. 118. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. II, 811.
[10]) Sigvard Gabrielsen Akeleie havde bosat sig i Norge, hvor han bl. a. ejede gaarden Kambo (ved Moss). Allerede 1611

Side 335

Brev 384 fortsat
Suanen . . . . . følger Quartal Admiralen, til huilcke
Riitheren . . . . . skal brugis Hans lydersøn [1]), Hans
Iomfrusuenden . . . . . knudsøn [2]), Luckas hendriichsøn [3]),
Dii thou løffuer . . . . . Powel Myckelsøn [4]), Och fattis der
Delmenhorst . . . . . En capitein tiil ded siiste Och lyte-
Den Huyde Biiørn . . . . . nanther tiil dem alle.
Norske løffue . . . . . Quartal vnder Admi: Hans wldrich [5]),
. . . . . willem v: Podtberg [6]) Lythenandt.
Hauhesten . . . . . Opuarter, huortil skal brugis Iacob
Ørnen . . . . . Andersøn [7]) och franss Nylsøn [8]) til
Hoiienhall . . . . . Capi:, Och fattis der thuende capi:
Dybendal . . . . . .

Oversættelse
Oversættelse af brev 384/4 (fortsat):

Svanen . . . . . følger kvarteradmiralen, til hvilke
Ridderen . . . . . skal bruges Hans Lydersøn [1]), Hans
Jomfru Svenden . . . . . Knudssøn [2]), Luckas Hendriichsøn [3]),
De to løver . . . . . Powel Myckelssøn [4]), og mangler der
Delmenhorst . . . . . en kaptajn til det sidste og løjt-
Den hvide Bjørn . . . . . nanter til dem alle.
Norske Løve . . . . . Kvarter under admiral Hans Wldrich [Gyldenløve] [5]),
. . . . . Willum v. Podtberg [6]) løjtnant.
Havhesten . . . . . Opvartere, hvortil skal bruges Iacob
Ørnen . . . . . Anderssøn [7]) og Franss Nylssøn [8]) til
Højenhald . . . . . kaptajner, og mangler der to kaptajner:
Dybendal . . . . . .

[1]) Jvfr. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 170.
[2]) Jvfr. Garde, Efterretninger om Sømagten I, 142. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35.
[3]) Jvfr. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 154. 170. Slange, übers. von Schlegel II, 360. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 34. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. I, 729.
[4]) Jvfr. Danske Saml. VI, 264. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 34.
[5]) Hans Ulrik Gyldenløve.

[6]) Pattberg (Klædekkammerskriverens Regnsk.).
[7]) Jvfr. Danske Saml. VI, 265. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 800. Nielsen, Hellig Trefoldigheds Gilde udi det danske Compagnie S. 57.
[8]) Jvfr. Garde, Efterretninger om Sømagten S. 143. Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 35.

Side 336
Brev 384 fortsat:
Spes . . . . . Marckus wiidt [1])
Snarensuend . . . . . Nyckel kock . . . . . Blyffuer A part.
Gabriell . . . . . Albredt Sanck [2])
Actum køben haffuen Slodt den 7 Maij Anno 1640.
Christian.

Oversættelse
Oversættelse af brev 384/4 (slutningen):

Spes (Håbet) . . . . . Marckus Wiidt [1])
Snarensvend . . . . . Nyckel Kock . . . . . Bliver a part (for sig selv).
Gabriell . . . . . Albredt Sanck [2])
Actum (Givet) Københavns Slot den 7. maj anno 1640.
Christian.

Brev 385/4 * 11. Maj 1640.

Til Iver Vind og Sten Beck.
Ordinandtz, huorepther Iffuer wiind Och Sten Beck sig skal Rette.
Dy skal sig hen til fru Ellen Marsuyn forføie [3]) och aff hinder fornemme arsagen, huorfor hun inted torde suerge den Eed, hinder aff uorris hoffpredikandt D: peder vynstrup pa Anderskou slodt bleff præsenterit, Der hun dog dagen tilforn Skrifftlig Erbød siig at uille suerge, Siig aldrig at haffue kund tilforn mercke, at uy haffde nogen thuiffuel pa hinders øngste datterbarn, Och haffde hun merckt ded, da haffde hun ded inted uillidt haffue hafft y siit hus. Huorledis ded nu Riimer sig, ded ma hun selffuer forklare, ysønderlighed nar ded haffuis y acht, at hun, siden at hun uyste uorris mening om samme barn, trachtede Epther at haffue dedsamme att haffue ded huos siig(!), Saframdt

Oversættelse af brev 385/4:
Ordinans, hvorefter Iver Vind og Sten Beck skal rette sig.
I skal jer hen til fru Ellen Marsvin forføje [3]) og af hende fornemme årsagen, hvorfor hun intet turde sværge den ed, hende af vores hofprædikant D. Peder Vinstrup på Antvorskov slot blev præsenteret [fremlagt], der hun dog dagen tilforn skriftlig udbød sig at ville sværge, sig aldrig at have kunnet tilforn mærke, at vi havde nogen tvivl på hendes yngste datterbarn, og havde hun mærket det, da havde hun det intet villet have haft i sit hus. Hvorledes det nu rimer sig, det må hun selv forklare, især når det haves i agt, at hun, siden at hun vidste vores mening om samme barn, tragtede efter at have det samme at have det hos sig, såfremt

[1]) Englænderen Markus Whitte var 1630 bleven antagen som skibskaptajn. Under krigen 1644 lå han med en lille flåde ved Vesterhavsøerne, men overgav sig til svenskerne og gik i tjeneste hos dem. Han blev imidlertid kort efter fangen af de danske og på kongens befaling hængt ved Elben 25. april 1644. Slange S. 1231 f. Garde, Sømagtens Hist. 1535–1700 S. 187. Neues staatsbürg. Magazin I, 885. Adler, Efterretninger ang. Ribe V, 5. 19. Samlinger til jydsk Hist. og Topogr. I, 137. Norske Rigsregistr. VII, 624.

[2]) Navnet staves i Klædekkammerskriverens Regnsk. på forskellige måder: Siack, Siacht og Jack. Den sidste form er vel den rigtigste.
[3]) Ellen Marsvin havde under 4. maj fået brev om ufortøvet at begive sig til København (Fynske Tegn V, 64).

Her er den diplomatiske transkription og oversættelsen af siden.

Side 337

Fortsat brev 385/4 (fra side 336)
greff woldemar Christian Och Suogerne ded haffde med hinder wiildt wnderskiiffue och samtycke [1]).
For ded andiid skal hinder forreholdis, at Eptherdi uy stackid siiden uylle uyde, huorfor hun inted uar huos datteren y den syste barselseng, som y dy forrige, Och hun suarede, Os inted pa dii tyder som før haffde hafft bud epther hinder, Huii[1]ckid hun dog strax fraagick Och sagde, at frue Soffii brade, som død er [2]), och hinders datter altyd haffde ladtt hinder uyde, nar tyd uar at komme, Huorfor hun skal Erklere siig, huilckid der skal holliis for Løiien eller Sanden. Siger hun ded første, da bør hun at beuisse ded med skriiffitig Ordinandtzer eller leffuendis Røst Eller och tage ded til sig igen.
For ded triidie da skal hun adspørris, huortil hun haffuer saat den hoffuid løiien y hinders siste Suar, At arsagen til hinders greeden Och hylen, hun dreeff pa køben: Och andenstedz, waar, at En deel aff uorris børn vaar sendt offuer tiil holland [3]), der hun dog aldrig skal kunde beuysse, at hun siig ymod nogen deroffuer haffuer beklagiid y nogen made.
For ded fiierde skal hun Erkleere siig, huorfor hun inted suarede os pa uorris skriiffuelse, huorudi uy befohl hinder sig at Erklere, Om hun Icke y worris Neruerrelse haffuer Ønskiid datteren, at hun motte sette lyffuid til y den Siiste Barsselseng.
Saframdt hun Nu uyl inted uerre sliigdt gestendigdt

Oversættelse af brev 385/4 (fortsat):
... grev Woldemar Christian og svogerne det havde med hende villet underskrive og samtykke [1]).
For det andet skal hende foreholdes, at efterdi vi for en tid siden ville vide, hvorfor hun intet var hos datteren i den sidste barselseng, som i de forrige, og hun svarede os intet på de tider, som før havde haft bud efter hende, hvilket hun dog straks fra gik og sagde, at frue Sophie Brahe, som død er [2]), og hendes datter altid havde ladt hende vide, når tid var at komme, hvorfor hun skal erklære sig, hvilket der skal holdes for løgn eller sandhed. Siger hun det første, da bør hun at bevise det med skriftlige ordinantser eller levende røst, eller også tage det til sig igen.
For det tredje da skal hun adspørges, hvortil hun haver sat den hovedløgn i hendes sidste svar, at årsagen til hendes græden og hylen, hun drev på København og andensteds, var, at en del af vores børn var sendt over til Holland [3]), der hun dog aldrig skal kunne bevise, at hun sig imod nogen derover haver beklaget i nogen måde.
For det fjerde skal hun erklære sig, hvorfor hun intet svarede os på vores skrivelse, hvorudi vi befalede hende sig at erklære, om hun ikke i vores nærværelse haver ønsket datteren, at hun måtte sætte livet til i den sidste barselseng.
Såfremt hun nu vil intet være således gestendig [vedkendende/indrømmende]

[1]) Angående Ellen Marsvins ønske om at få datterdatteren [Leonora Christina] til sig og opdrage hende, se Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie I, 105. XLII.
[2]) Sophie Pedersdatter Brahe, f. 1580 † 1638, hvis første mand, rigsadmiralen Peder Munk til Estvadgaard, var en broder til Ellen Marsvins første mand, Ludvig Munk til Nørlund. Efter Peder Munks død (1623) ægtede hun 1627 Malte Klavsen Sehested til Ryhave († 1661). Chr. Hansens ligprædiken over hende, Aarhus 1639.

[3]) Om Sophie Elisabeths, Valdemar Christians og Leonora Christinas ophold i Nederlandene hos grev Ernst Kasimir og hans ægtefælle, kongens søsterdatter Sophie Hedevig, i årene 1626-29, se Smith, anf. skr. I, 15 ff.

Side 338

Fortsat brev 385/4 (fra side 337)

Och bruge ded til vndskylding, att yngen kan uynde hinder syn Mund fraa, aldenstund uy uar Ene sammen, dentyd orden faldt, daa maa ded blyffue derued pa denne gang.
Rossenborg den 11 Maij Anno 1640.
Christian.
Huelcken aff dii tre Puncter hun uil inted uerre gestendig, derpaa skall strax skaffis hinders Egen hand paa.
Der skall gaa En aff Chanseliid med, Som Styckuys kan protocollere alting.

Oversættelse af brev 385/4 (slutningen):

... og bruge det til undskyldning, at ingen kan vinde hendes mund fra, aldenstund vi var ene sammen, dentid ordet faldt, da må det blive derved på denne gang.
Rosenborg den 11. maj anno 1640.
Christian.
Hvilken af de tre punkter hun vil intet være gestendig [indrømmende], derpå skal straks skaffes hendes egen hånd på.
Der skal gå en af kanselliet med, som stykkevis kan protokollere alting.

Brev 386/4 * 13. Maj 1640.

Til Hertug Frederik, Ærkebiskop af Bremen.
Freundtlicher, herdtzliber Son, auss dein an miir abgegangenes handtskreiben habe ich die Contenta verstanden, worauff ich dich vetterlichen nit verhalthen.
Betreffende des Erdtzstiifft Brehmens wolstandt in dissen besuerligen zeiithen in achtt zu haben, Das soll, ob godt wiil, geskeen, souyl immer mugelich. Ob skon di sol-daten zum theil nach dennemarck seindt gefihret, So werden diiselbige mit gottes hilffe nit lange daselbsten verbleiiben, weiil dii herren Hollenders hiidtzigkeiidt sich in Etwas gelinderdt ist, das si nuhmer so Eiiffuerich nit seindt wii zuuorn [1]).
Dii andere sache betreffende, so hat es darmit kein hast, Ob es skon dissen herredag nit kan fullendtzogen werden, In betrachtung das, da der Priindtz nach gottes des Allerhögsten willen ohne Erben versterben solthe, So werden dii Reiix Rethe nima[n]d ohne [2]) Nehmen, weiil

Oversættelse af brev 386/4:

Venlig, hjertekære søn, af dit til mig afgåede håndskrevne brev har jeg forstået indholdet, hvorpå jeg dig faderligt ikke vil tilbageholde [svaret].
Angående ærkestiftet Bremens velstand i disse besværlige tider at tage vare på, det skal, om Gud vil, ske, så meget som muligt. Selvom de soldater til dels er ført til Danmark, så vil de samme med Guds hjælp ikke længe blive der, fordi de herrer hollænderes hidsighed sig er noget lindret, så de nu ikke er så ivrige som før [1]).
Den anden sag angående, så har det dermed ingen hast, selvom det ikke kan fuldendes [på] denne herredag, i betragtning af, at da prinsen [Christian] efter den Allerhøjestes vilje skulle dø uden arvinger, så vil rigets råd ingen [udover] [2]) tage, fordi

[1]) Kongen sendte også i efteråret 1640 tropper til Bremen. Slange S. 1038. Jvfr. Kongens brev af 10. septbr. 1640.
[2]) Her mangler ordet: dich [dig].

Side 339

Fortsat brev 386/4 (fra side 338)
beiide fiirstenthum nihmand dan diich vnwiidersprechlich zukommen, ahn wessen Nachbarskafft ihnen viil gelegen, welches ich diir zu deiiner Nachrichtung vetherlich habe wollen wiissen lassen, vndt Befehle dich hiimit dem Skudtz des Allerhögsten vndt verbleiibe allezeiit
Dein getrewer vather
Christian.
Auff kopenhagen haus den 13 Maij Anno 1640.
Udskrift: Meiinem Herdtzliiben Sohn dem Erdtzbiiskop von Brehmen zu handen.

Oversættelse af brev 386/4 (slutningen):

begge fyrstendømmer ingen anden end dig uimodsigeligt tilkommer, hvis naboskab dem meget om at gøre er, hvilket jeg dig til din efterretning faderligt har villet lade vide, og befaler dig hermed i den Allerhøjestes beskyttelse og forbliver altid
Din trofaste fader
Christian.
På Københavns slot den 13. maj anno 1640.
Udskrift: Min hjertekære søn, ærkebispen af Bremen, til hænde.

Brev 387/4 * 14. Maj 1640.

Til Jørgen Urne og Korfits Ulfeldt.
Epthersom Ieg ygar Erklerede mig, At ieg mig ymod Eder uille Erkleere udi den sag, som Imellom mig och fru Ellen Marsuin pa fru kyrstens vegne dreffuen Er, Daa Eptherdi ieg Er uys pa, at fru Ellen inted tør Suerge ord fra Ord, som Ieg haffuer consiperit den, Naar der skeer først almyndeliig bøn aff Predyckstolerne, At gud y himmelen Øiienskiinlig uyl straffe den, som Suerger ded, som wsandt Er,
Huorfor ieg haffuer tenckt paa En anden letter Manehr, som y hinder paa myne uegne præsentere skall, som Ingen hynder eller skade kan gørre hynder paa hynders saliighed, Nembliich at hun paa en dertyl berammede dag møder pa Rettertyngid Och der aff myn hand annammer Ett gloende Iern, Som kan uduysse, huylckiid sandt Eller løiin Er.
Io snarer hun siig nu dertii Resoulerer, Io snarer

Oversættelse af brev 387/4:

Eftersom jeg i går erklærede mig, at jeg mig imod eder ville erklære udi den sag, som imellem mig og fru Ellen Marsvin på fru Kirstens vegne drevet er, da efterdi jeg er vis på, at fru Ellen intet tør sværge ord fra ord, som jeg haver konciperet [affattet] den, når der sker først almindelig bøn af prædikestolene, at Gud i himmelen øjensynlig vil straffe den, som sværger det, som usandt er,
Hvorfor jeg haver tænkt på en anden lettere manér, som i [I] hende på mine vegne præsentere skal, som ingen hinder eller skade kan gøre hende på hendes salighed, nemlig at hun på en

dertil berammet dag møder på rettertinget og der af min hånd annammer et glødende jern, som kan udvise, hvilket sandt eller løgn er.
Jo snarere hun sig nu dertil resolverer [beslutter], jo snarere

Side 340

Fortsat brev 387/4 (fra side 339)

haffuer uy Ende paa den Snack. Valete. Aff køben: Slott den 14 Maij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Marss Och Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... haver vi ende på den snak. Valete (farvel). Af Københavns Slot den 14. maj anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges marsk og statholder H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 388/4 * 14. Maj 1640.

Til Frederik Urne.
Du Skall Sende mig med dett første tii tusinde daler hiid, Som Skall Compleris aff de penge, Som Staaer i huellningen, Saa uiit Som tolden indtett till Samme Summam kand tillstrecke [1]).
Aff Rosenborgh dend 14 Maij Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
Du skal sende mig med det første ti tusinde daler hid, som skal kompletteres [suppleres] af de penge, som står i hvælvingen [pengekælderen], så vidt som toldens indtægt til samme summa [sum] kan tilstrække [1]). Af Rosenborg den 14. maj anno 1640 [2]).

Brev 389/4 * 18. Maj 1640.

Til Jørgen Urne og Korfits Ulfeldt.
Siiden at y gode herrer ygar uar huos oss for Pre-diicken Om den Sag, som ymellom os och fru Ellen Marsuyn Ventileris angaendis hinders datters Øngste Barn, Och y vnderdanigst aff os vaar begerendis, At fru Ellen uden wyder Molestation motte forføie siig herfra,
Da haffuer uy samme sag med al fliid och betenckende

Oversættelse:
Siden at I gode herrer i går var hos os før prædikenen om den sag, som imellem os og fru Ellen Marsvin ventileres [drøftes] angående hendes datters yngste barn, og I underdanigst af os var begerende, at fru Ellen uden videre molestation [chikane/forstyrrelse] måtte forføje sig herfra,
Da haver vi samme sag med al flid og betænkende [overvejelse]

[1]) I følge Sundtoldregnskaberne udbetaltes der 16. maj fra Sundtoldkisten 10.000 Dlr. til Kongens eget kammer på Københavns Slot.
[2]) Modtaget på Kronborg samme dag.

Side 341

Fortsat brev 389/4 (fra side 340)

Offuerueiied och befunden, Os sliigdt uden uorris Største disreputation inted kan gørre, Mens Nadiigst uylle, Att fru Ellen Epther siin Erklering, hun ued Eder Imod os giiordt haffuer, gørrer den Eed, wii hinder pa Anderskou slott lod forreholde, Elleroch at hun aff os Emphanger Et gloende Iern, som uy med gudtz hielp Epther uorris siiste Erkleering in Loco publico hinder achter at præsentere.
Huilckid alsammen uy Nødis tiil at gørre, worris Erliige Naffn och Riichte y uorris grau at Conseruere wbeklyckid, y betrachting om Endskøndt fru Ellen med syne och datterens Slecht och wenner y Niiende knee [1]) sig imod os Epther uorris wiillie uylle forskriiffue, Daa kan ded dog ydag Eller y morgen Inted præiudicere den kramsfuel, uy dragis Om, wdenad sagen saledis driiffuis, som sagen ded vdkreffuer, Huorepther fru Ellen leeder. Tii kan hun saledis slippe, Och ded mange bekendt Er, huorfor hun aff Oss hiid kalliid Er, Daa haffuer hun och hinder anhang Erlangiid derris Intent, y ded Att, Naar wngen kommer for En dag, Och uy Epther den Allerhøiiestis uyllie Erre affueiien, Daa kan [2]) siige, siig att skee wrett, Aldenstund ded Er wbeuyst, ded man beskyldte moderen for. Valete. Aff københaffuen Slott den 18 Maij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Maars Och Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... overvejet og befundet, [at] os sligt uden vores største disreputation [vanære] intet kan gøre, men nådigst ville, at fru Ellen efter sin erklæring, hun ved eder imod os gjort haver, gør den ed, vi hende på Antvorskov slot lod foreholde, eller også at hun af os emphanger [modtager] et glødende jern, som vi med Guds hjælp efter vores sidste erklæring in loco publico [på offentligt sted] hende agter at præsentere.
Hvilket altsammen vi nødes til at gøre, [for] vores ærlige navn og rygte i vores grav at konservere [bevare] ubeskikket, i betragtning om skønt fru Ellen med sine og datterens slægt og venner i niende led [1]) sig imod os efter vores vilje ville forskrive [binde sig], da kan det dog i dag eller i morgen intet præjudicere [skade/hindre] den kramsfuel [den tvist], vi drages om, uden at sagen således drives, som sagen det udkræver, hvorefter fru Ellen leder. Thi kan hun således slippe, og det mange bekendt er, hvorfor hun af os hid kaldet er, da haver hun og hendes anhang erlanget deres intent [hensigt], i det at, når nogen kommer for en dag, og vi efter den Allerhøjestes vilje er afvejen, da kan [hun] [2]) sige, sig at ske uret, aldenstund det er ubevist, det man beskyldte moderen for. Valete (farvel). Af Københavns Slot den 18. maj anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges marsk og statholder H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 390/4 * 20. Maj 1640.

Til Iver Vind og Sten Beck.
Efter Ellen Marsvins Tilbud skal hun aflægge Ed under Herredagen; hvis hun søger Udflugter, skal hun forpligte sig til at blive i sit Logis indtil videre Besked. — Geh. Ark.

[1]) Knæ, etled. Peder Plades Visitatsbog, udg. af Grundtvig s. 193.
[2]) Her mangler ordet: hun (Dorothea Elisabeth).

Side 342

Fortsat brev 390/4 (fra side 341)

Epthersom fru Ellen Marsuyn haffuer hafft bud huos Os ued Riigens Maars Och Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt, Siiden ad uy hinder haffuer ladiid beskycke wed Oss Elskeliige Iffuer wiind Och Steen Beck Angaendis den Eed, hiinder pa Anderskou slott aff oss tiil syn vndskiilding, Datterens letferdighed betreffende, forreholdt bleff, Och hun ued dem ymod oss siig Erkleerede att uylle gørre samme Eed,
Daa skal hun Nu uerre fortenckt tiil at gørre hinders Erbydelsse fylliist Och Neffne En uys dag dertyl y denne herredag [1]).
Saframdt hun Nu siig inted dertiil uyl forsta, mens More solito søger allehande wdflucht, Daa skall handen tagiis aff hinder, Att hun Inted gaar aff ded lossomendt, dy fynder hinder vdi, Indtil uyder beskeen.
Aff køben: Slott den 20 Maij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Iffuer wiind Och Steen Beck tiil hande.

Oversættelse:
Eftersom fru Ellen Marsvin haver haft bud hos os ved rigens marsk og statholder H. Corfitz Ulfeldt, siden at vi hende haver ladet beskikke [stævne] ved os elskelige Iver Vind og Steen Beck angående den ed, [som] hende på Antvorskov slot af os til hendes undskyldning, datterens letfærdighed vedrørende, foreholdt blev, og hun ved dem imod os sig erklærede at ville gøre samme ed,
Da skal hun nu være betænkt på at gøre hendes tilbud fyldest og nævne en vis dag dertil i denne herredag [1]).
Såfremt hun nu sig intet dertil vil forstaa, mens more solito [efter sædvanlig vis] søger allehånde udflugter, da skal hånden tages af hende, at hun intet går af det løsomt [løsagtigt], de finder hende udi, indtil videre besked.
Af Københavns Slot den 20. maj anno 1640.
Christian.
Udskrift: Iver Vind og Steen Beck til hænde.

Brev 391/4 * 24. Maj 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Ieg glemde ygar at tale med diig om thuende Poster, Graff woldemar Christian angaendis, som uyl haffuis y acht. For ded første daa haffuer hand y En Rom tiid inted uerriid till Alters. Och uylded haffues y acht, att om Greffuen aff infanthen bliiffuer Regulerit (!), imens

Oversættelse:
Jeg glemte i går at tale med dig om to poster, grev Woldemar Christian angående, som vil haves i agt. For det første da haver han i en rum tid intet været til alters. Og vilde haves i agt, at om greven af infanten bliver reguleret [ordnet/afregnet] (!), imens

[1]) Herredagen var begyndt 5. maj. Danske Samlinger 2. R. III, 388.

Side 343

Fortsat brev 391/4 (fra side 342)

hand Er deer, att ded aff Hoffmeiisteren [1]) haffuis y achtt [2]). Vale. Aff københaffuen Slott den 24 Maij Anno 1640.
Christian.
NB. Eptherdi Greffuen haffuer En temmelig sterck Comitatu huos siig, Sa att hand inted kan reiise wbekendt, daa faar man att tencke pa myddel, huorledis hand kan komme sicker Igennom Statherniis garniisoner.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfidtz wlfeldt till hande.

Oversættelse:
... han er der, at det af hofmesteren [1]) haves i agt [2]). Valete (farvel). Af Københavns Slot den 24. maj anno 1640.
Christian.
NB. Efterdi greven haver en temmelig stærk comitatu [følge] hos sig, så at han intet kan rejse ubekendt, da får man at tænke på middel, hvorledes han kan komme sikker igennem staternes [Generalstaternes] garnisoner.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 392/4 * 26. Maj 1640.

Til Rigsraadet.
Epthersom uy Nu En Rom tyd med worris store skaade haffuer holdt Holmen med fladen med ded, som deraff dependerer, ved macht, fordi at Cronens Indkomst inted kunde strecke tyl ded, som Tiid epther anden derpa

Oversættelse:
Eftersom vi nu en rum tid med vores store skade haver holdt Holmen [orlogsværftet] med flåden med det, som deraf dependerer [afhænger], ved magt, fordi at kronens indkomst intet kunne strække til det, som tid efter anden derpaa

[1]) Adam Heinrich Pentz til Warlitz nævnes som grevens hofmester i den ndfr. anf. instruks og pas og i et særligt pas for ham af 25. juni (Aus- u. Inländ. Concepten). Han var antagen som kongens hofraad med en årlig løn af 1000 Rdl. fra 20. aug. 1639 (Rentemestr. Regnsk.). Han blev hofmarskalk 1646 og døde 1657. Om ham se øvrigt Danske Saml. 2. R. II, 63. 85.
[2]) Medens brevet går ud på, at Valdemar Christian skulle rejse til Infanten Ferdinand i de spanske Nederlande, gjælder en i juni opsat instruks for ham hans rejse til Ærkehertug Leopold Vilhelm, Kejser Ferdinand III's broder og generalissimus over den kejserlige hær (Sjæll. Reg. XX, 214; det er den samme instruks, som er trykt i Nye Danske Magazin VI, 176–78, men der urigtig henført til 1646). 25. juni udstedtes der et pas for ham, ligeledes for hans rejse til Tyskland og de derværende armeer (Aus- u. Inländ. Concepten). 5. juni fik han 7000 Rdl. af Kongen til sin rejse (Danske Samlinger 2. R. II, 388).

Side 344

Fortsat brev 392/4 (fra side 343)

spenderit Er, Som aff huosføiiede designation, som uorris Rentemeistere pa den dageliige udgiifft och Inted uyder giiordt haffuer, Er att Erfahre,
Huoraff nocksom Erfahris, oss Inted lenger att kunde vdsta sligdt vden uorris totall Ruin, Huorfor Riigens Raad sliigdt med all fliid skall Offuerueye och tencke pa myddel, huorued uy kunde Erlange uorris store vdlagde penning ygen, Och siiden at fladen framdelis kunde holliis ued macht, som ded siig hør. Pa huylckiid uy Nadigst Er-uarther dii gode herrers vnderdanigste Suar, Befahlendis dem hermed samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelsse [1]). Datum Rossenborg den 26 Maij Anno 1640.

Christian.
Udskrift: Propositio, Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

Oversættelse:
... spenderet er, som af hosføjede designation [fortegnelse], som vores rentemestre på den daglige udgift og intet yder gjort haver, er at erfare,
Hvoraf noksom erfares, [at] os intet længer at kunne udstå sligt uden vores totale ruin, hvorfor rigens råd sligt med al flid skal overveje og tænke på middel, hvorved vi kunne erlange vores store udlagte penge igen, og siden at flåden fremdeles kunne holdes ved magt, som det sig hør. På hvilket vi nådigst erfarer de gode herrers underdanigste svar, befaledes dem hermed samt og i sær den Allerhøjestes beskærmelse [1]). Datum Rosenborg den 26. maj anno 1640.
Christian.
Udskrift: Propositio [Forslag], Danmarks riges råd til hænde.

Brev 393/4 * 30. Maj 1640.

Til Tolderne i Sundet.
Tollerne y Helsingør skall lade bekomme M: Hans Snyddecker fiihr hundrid daler tiil ded arbeiid, hand skall gørre paa den Store sall paa Croneborg [2]). Croneborg den 30 Maij Anno 1640.
Christian.

Oversættelse:
Tolderne i Helsingør skal lade bekomme M. Hans Snyddecker fire hundrede daler til det arbejde, han skal gøre på den store sal på Croneborg [Kronborg] [2]). Croneborg den 30. maj anno 1640.
Christian.

[1]) I Rigsraadets Svar af 1. Juni gjordes forskjellige Forslag om Forøgelse af Rigets Indtægter ved Toldpaalæg og om at anvende en Del af den til St. Hans Dag paabudne dobbelte Skat til at aflægge Kongens Gjæld (Rigens Raads Breve, Fasc. 51).
[2]) Jvfr. ovfr. S. 276. De 400 Rdlr. udbetaltes i Følge Sundtold-regnsk. 1. Juni til Hans Barchmann. 20. Oktbr. 1640 fik han paa Regnskab 200 enk. Dlr. for det Arbejde paa den store Sal paa Kronborg, som han havde under Hænder (Rentemestr. Regnsk.). Jvfr. Brevet af 6. Oktbr. 1640.

Side 345

Brev 394/4 * 30. Maj 1640.

Til Tolderne i Sundet.

Der Er giiordt wexell offuer paa Holland paa femthen hundrid daler tiil Siiman de Paas [1]), huilcke tollerne y Øhresund skall Erlegge heer, Naar Paaeskiis.
Croneborg den 30 Maij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Tollerne y Sundid tiil hande.

Oversættelse:
Der er gjort veksel over på Holland på femten hundrede daler til Simon de Pas [1]), hvilke tolderne i Øresund skal erlægge [betale] her, når [han] påes [viser sig].

Croneborg den 30. maj anno 1640.
Christian.
Udskrift: Tolderne i Sundet til hænde.

Brev 395/4 * 1.(?) Juni 1640 [2]).

Til Korfits Ulfeldt.
Eptherdi myn Leiiilighed inted Er lenger att werre fraa Glyckstadt, Sa begiiffuer ieg mig nu derhen. Huad heer Endnu skall forrettis, ded bestaar y Eptherfølgende Puncter. 1. Spes och Snaren suend skall gaa liige henad Elffuen, och skall Spes haffuet (!) thu Maneder fetalliie med wiin och andiid pa mig och myne Opuarter pa den maner, som altiid haffuer uerrid brugelig. 2. Hertug Hans [3]) skal gaa henad Soer Och frockerne (!) henad frederigs-borg, Och skall dem Eptherhanden forskaffis, huissom dy

Oversættelse:
Efterdi min lejlighed [gøremål] intet er længer at være fra Glückstadt, så begiver jeg mig nu derhen. Hvad her endnu skal forrettes, det består i efterfølgende punkter. 1. Spes og Snarensvend skal gå lige hen ad elven [Elben], og skal Spes [have] haft (!) to måneders vitualie [proviant] med vin og andet på mig og mine opvartere på den manér, som altid haver været brugelig. 2. Hertug Hans [3]) skal gå hen ad Søer [Sønderborg/Sø] og fregatterne (!) hen ad Frederiksborg, og skal dem efterhånden forskaffes, hvo som de

---

[1]) Om kobberstikkeren Simon de Pas se forrige bind s. 206. 3. juli udbetaltes vekselens beløb fra Sundtoldkisten til Johan Braem (Sundtoldregnsk.). 2. januar 1641 fik han 343 Rdlr., hvormed han i alt havde fået 1878 Rdlr. til fortæring og i andre måder til en rejse til Holland for at hente noget skilderi, som var leveret til Kronborg (Rentemestr. Regnsk.).
[2]) I Langebeks afskr. (Geh. Ark.) bemærkes, at der uden på brevet var påtegnet: 1. juni.
[3]) Se ovfr. s. 294.

Side 346

Fortsat brev 395/4 (fra side 345)
behøffuer. 3. Naar ded befahliis, att En deel aff Søefolckiid skall affskaffis, daa skall begiindelsen skee paa dii geworben, huortyl Pengen skall tagiis huos Ionas Heimemarck [1]). 4. Den Herremand fra Churfurstinden aff Saxen [2]) skall kuyteris aff lossomentiid, och skall haffuis y acht, att werthen inted faar att uyde, att Ieg uyl holde ham friie, førend samme Herremand haffuer giiordt affregning med siin werdt. 5. Kammerskriiffueren Skall y dyn presens antegne, huissom der fiindis y ded Røde kammer, som ferdig Er tiil dii thuende øngste frøckens [3]) wdfliie, och a parte tegne ded, Som fattis Epther ded Regiister, som paa dy forrige derris vdflii giiordt Er, huortiil Nøggelen tiil ded Røde [4]) diig herhuos tylskyckis, Paded att ded, som fattiis, y tyd kan bliiffue bestiildt. Vale. Aff Rossenborg den Iunij Anno 1640.
Christian.
Ded første der bliiffuer Raad tiil Mursten, da skaldtu holde dy høiilerde tiil at biigge paa ded taarn ued Regentzen.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... behøver. 3. Når det befales, at en del af søfolket skal afskaffes, da skal begyndelsen ske på de hvervede [lejesoldater], hvortil pengene skal tages hos Jonas Heinemark [1]). 4. Den herremand fra kurfyrstinden af Sachsen [2]) skal kvitteres af lossomentid [indkvartering/logi],

og skal haves i agt, at værten intet får at vide, at jeg vil holde ham fri, førend samme herremand haver gjort afregning med sin vært. 5. Kammerskriveren skal i din præsens [nærværelse] antegne, hvosom der findes i det Røde kammer, som færdig er til de to yngste frøkeners [3]) udflytning, og a parte [til side] tegne det, som fattis [mangler] efter det register, som på de forrige deres udflytning gjort er, hvortil nøglen til det Røde [4]) dig herhos tilskikkes, på det at det, som fattis, i tid kan blive bestilt. Valete (farvel). Af Rosenborg den Iunij [juni] anno 1640.
Christian.
Det første der bliver råd til mursten, da skal du holde dig højtillærte [murerne] til at bygge på det tårn ved Regensen.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

_____
[1]) Jonas Heinemark, tolder i København.
[2]) Af en resolution af 31. aug. 1640 til Hans Siegfried v. Lüttichau, hofmarskalk hos kongens søster enkefyrstinde Hedevig af Sachsen og afsending fra hende til kongen (jvfr. forrige bind s. 140), fremgår det, at hans ærinde havde været at meddele Christian IV, at hun agtede at testamentere ham alt sit gods (med undtagelse af nogle møbler, hun havde tiltænkt prins Christian og Magdalena Sibylla), i tillid til at kongen til gengæld ville give hende 15.000 Rdlr. årlig, sålænge hun levede. Kongen afslog dog at binde sig hertil, men gav hofmarskalken 15.000 Rdlr. for denne gang (Geh. Ark., Aus- u. Inländ. Concepten). I følge Danske Samlinger 2. R. III, 388 udbetaltes denne sum d. 25. juni. 23. juli gaves der betaling til Peter Gagelmann i København for fortæring, som fyrstinden af "Lichtenbergs" hofmarskalk og 5 af grev Valdemars opvartere havde fået hos ham i april og maj s.å. (Rentemestr. Regnsk.).
[3]) Christiane og Hedevig, der 6. novbr. 1642 havde bryllup henholdsvis med Hannibal Sehested og Ebbe Ulfeldt.
[4]) Her mangler sikkert ordet: Kammer.

Her er transkriptionen og oversættelsen af side 347, opsat præcis efter dine regler med oversættelsen umiddelbart efter hvert brev og sidetallet inkluderet.

Side 347

Brev 396/4 * 4. Juni 1640.

Til Frederik Urne.

Du Skalt, Saa Snart Skee kand, Sende mig halffparten aff de fieringer med penge, Som Staaer nere i kielderen. Rosenborgh dend 4 Iunij Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
Du skal, så snart ske kan, sende mig halvparten af de fjerdinger [små tønder] med penge, som står nede i kælderen. Rosenborg den 4. juni anno 1640 [1]).

Brev 397/4 * 5. Juni 1640.

Til Frederik Urne.

Denne breffuiser haffuer leffueret Siuff fieringer med penge, och Skall resten, Som Staaer i Skattkammeret, med dett første ochsaa Sendis hiid. Rosenborgh dend 5 Iunij Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
Denne brevviser haver leveret syv fjerdinger med penge, og skal resten, som står i skatkammeret, med det første også sendes hid. Rosenborg den 5. juni anno 1640 [2]).

Brev 398/4 * 6. Juni 1640.

Til Klavs Daa.

Ordinandtz, huorepther Riigens Admirall siig skal Rette.

Eptherdi man nu tyd Epther anden fornemmer Hollendernis Furiæ mehre at tage aff End tiil, Da skal Riigens Admiral Indtiil uyder beskeen holde siig op y københaffuen och Inted paa fladen.
Dog skall hand haffue acht pa, at Capiteinerne med derris vndergiiffuen officerer och folck Erre continuerlich

Oversættelse:
Ordinans, hvorefter rigens admiral sig skal rette.

1. Efterdi man nu tid efter anden fornemmer hollændernes furia [hidsighed/raseri] mere at tage af end til, da skal rigens admiral indtil videre besked holde sig op(pe) i København og intet på flåden.
Dog skal han have agt på, at kaptajnerne med deres undergivne officerer og folk er kontinuerligt [stadigt]

_____
[1]) Modtaget på Kronborg samme dag.
[2]) Modtaget på Kronborg samme dag.

Side 348

Fortsat brev 398/4 (fra side 347)

paa Skiiben och inted y Biien, huor dii Ellers gerne pleiier lade siig fiinde, Och dennom tylholde, at dy siig y alle made Epther worris Artichels breffu[e]s Indholdt sig forholder.
2. Capiteinerne paa Skiiben skall Ordiid paa Nogle dags tyd Skriiffitig Och forsegliid giiffuis, Huilckid hand wnder siin Ehriis fortabelsse Inted skall Aabne, førren dagen kommer, som samme Ord skall brugis Och wachten skall Settiis.
3. Den Søefarende Mand, Enten hand viil Øster paa, Eller hand kommer derfra, Da skall hand Inted uden Expres befahlii[n]g Oppehollis heer pa Strømmen, Megiid myndre Nødis tyl att sette Syn baad ud och komme Om Borde.
4. Dii thuende skiib Pasientia och Markatten skall gaa henad Østersøen, naar worris Stadtholder H: Corfiidtz wlfeldt dem tylsiigendis worder [1]).
5. Med alle dii Postbud, som gar Imellom landteholstein Och københaffuen, Skall Riigens Admirall lade oss fladens tiilstand wiide.
Rossenborg den 6 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall til hande.

Oversættelse:
... på skibene og intet i byen, hvor de ellers gerne plejer at lade sig finde, og dem tilholde, at de sig i alle måde efter vores artikels [artikelsbrevs] indhold sig forholder.
2. Kaptajnerne på skibene skal ordet på nogle dages tid skriftligt og forsegleet gives, hvilket han under sin æres fortabelse intet skal åbne, før end dagen kommer, som samme ord skal bruges og vagten skal sættes.

3. Den søfarende mand, enten han vil øster på [østover], eller han kommer derfra, da skal han intet uden ekspres [udtrykkelig] befaling opholdes her på strømmen, meget mindre nødes til at sætte sin båd ud og komme om borde.
4. De to skibe Patientia og Markatten skal gå hen ad Østersøen, når vores statholder H. Corfitz Ulfeldt dem tilsigende vorder [tilsiger dem] [1]).
5. Med alle de postbude, som går imellem Land-Holstein og København, skal rigens admiral lade os flådens tilstand vide.
Rosenborg den 6. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rigens admiral til hænde.

Brev 399/4 * 6. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Epthersom Enckedroningen y Suerrig mig y fortroen ued Peder wiibe haffuer ladiid forsta, huorledis hun haffuer

Oversættelse:
Eftersom enkedronningen i Sverige mig i fortroen ved Peder Wiibe haver ladet forstå, hvorledes hun haver

---

[1]) Jvfr. S. 349.

Side 349

Fortsat brev 399/4 (fra side 348)

for at sniige siig ud aff Suerrig [1]) och begiffue sig offuer til Gulland, huorfra hun siiden uylle offuer ad Prissen, huor til hun begehred Et aff myn skiib, huilckid ieg ochsa hinder haffuer beuylgiid, huorfor du skaldt gørre den anordning, Att der er prouision ued handen pa hiinders Person och hiinders Comitat, saatt man ded y en Hast kan bringe y Pasiensia, Naar du fornemmer aff Peder wiibe, at ded Er tyd at ga hen ad Slye haffuen [2]) y Gulland.
Naar samme Skiib Erlanger her syn fornødenhed aff øll, wiin och andiid sliigdt, da skaldtu skriiffue lensmanden der pa Landdid [3]) [tiil] [4]), att hand skaffer dem fersk mad.
Sølffuergeskyr, dugge och Bylegger skal tagiis paa Rossenborg [5]). Ded Er Riigens Admirall befahliid at lade Pasientia och Markatten ga hen y Østersøen, Naar du ded befahler [6]), Huorfor du skaldt bestille alting saa hiemmeligdt, som skee kan.
Skulle ded causere nogen suspition, att der kommer Sølff och andiid sliigdt med, daa skall den strax dermed betagis, forregiffuendis, att skiiben skall hente Hertuginden aff Pommeren [7]) hiid igen. Paded at den, som siig Nu herfra med myn iacht henad Gulland begiiffuer, att skaffe

Oversættelse:
... for at snige sig ud af Sverige [1]) og begive sig over til Gotland, hvorfra hun siden ville over ad Prøjsen, hvortil hun begærede et af mine skibe, hvilket jeg også hende haver bevilget, hvorfor du skal gøre den anordning, at der er provision [forsyninger] ved hånden på hendes person og hendes comitat [følge], så at man det i en hast kan bringe i Patientia, når du fornemmer af Peder Wiibe, at det er tid at gå hen ad Slitehavn [2]) på Gotland.
Når samme skib erlanger [får] her sin fornødenhed af øl, vin og andet sligt, da skal du skrive lensmanden der på landet [3]) [til] [4]), at han skaffer dem fersk mad. Sølvservice, dug og

bilægger [ovn] skal tages på Rosenborg [5]). Det er rigens admiral befalet at lade Patientia og Markatten gå hen i Østersøen, når du det befaler [6]), hvorfor du skal bestille alting så hemmeligt, som ske kan.
Skulle det causere [forårsage] nogen suspition [mistanke], at der kommer sølv og andet sligt med, da skal den straks dermed betages [afværges], foregivendes [ved at foregive], at skibene skal hente hertuginden af Pommern [7]) hid igen. På det at den, som sig nu herfra med min jacht hen ad Gotland begiver, at skaffe

[1]) Enkedronning Maria Eleonora af Sverige havde allerede længe, misfornøjet med forholdene efter Gustav Adolfs død, påtænkt at forlade Sverige og i denne anledning søgt støtte hos Christian IV. Se herom og om kongens holdning overfor denne sag Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 246 ff.
[2]) Slitö Havn på den østlige side af Gotland.
[3]) Holger Børgesen Rosenkrands.
[4]) Det indklamrede ord findes i Langebeks afskr. (Geh. Ark.).
[5]) 14. jan. 1641 fik Niels Olufsen i Kjøbenhavn 30 Rdl. for sin umage, medens han opvartede enkedronningen af Sverige på Patientia med sølvet og konfekt, han havde under hænder (Rentemestr. Regnsk.).
[6]) Kommandoen over skibene førtes af Erik Ottesen Orning. Slange S. 1020.
[7]) Hedevig, kongens søsterdatter, se ovfr. s. 331. Også 1639 havde hun været i Danmark, thi 26. septbr. 1639 fik skibskaptajnen Tyge Christensen 100 Dlr. til indkøb af viktualier til brug for hende, hvem han skulle overføre til Pommern på skibet De to Løver (Rentemestr. Regnsk.).

Side 350

Fortsat brev 399/4 (fra side 349)

en Skude til at føre Enckedronningen offuer fraa Suerrig henad Gulland, deste secker for dy suenske orlofskiib kunde gaa syn kaas, naar hun uaar derynde, Da er ded best, at hand inted strax gar pa den Haffuen, som Peder wybe taler om, Mens først gaar hen pa den neste kiøbsted [1]) och der tage ded ind, som der for handen Er, for ded, hand fører fra Gulland, och siiden gaa henad den forbødne Haffuen [2]), liige som hand uar aff contrarj wiind kommen der ind.
Naar hand siiden kommer tiil Nogen y Søen, som uylle wiide, huorfra Eller huordthen, daa haffuer hand tolseddelen fraa den købsted att uysse.
Naar klocken Er Ett slagen, daa skall Saa mange aff Radiid, som forhanden Er, møde y myn Stue paa Slottiid. Rossenborg den 6 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... en skude til at føre enkedronningen over fra Sverige hen ad Gotland, deste sikker [desto sikrere] for de svenske orlogsskibe kunne gå sin kos [sin vej], når hun var derinde, da er det bedst, at han intet straks går på den havn, som Peder Wybe taler om, mens først går hen på den næste købstad [1]) og der tage det ind, som der for hånden er, for det, han fører fra Gotland, og siden gå hen ad den forbødne havn [2]), lige som han var af contrarj [mod] vind kommet der ind.
Når han siden kommer til nogen i søen, som ville vide, hvorfra eller hvortil, da haver han toldsedlen fra den købstad at vise.
Når klokken er et slagen, da skal så mange af rådet, som forhånden er, møde i min stue på slottet. Rosenborg den 6. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 400/4 * 8. Juni 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Eptherdi myn præsens Requireris y Lanthe holstein, Da begifuer Ieg mig Nu y gudtz Naffn Recta derhen. Och om ieg Endskøndt gerne haffde abwartyd Hanibal Seestedtz expedition [3]), Saa kan ded dog Inted skee, Mens uyl Epther-

Oversættelse:
Efterdi min præsens [nærværelse] requireres [kræves] i Land-Holstein, da begiver jeg mig nu i Guds navn recta [lige] derhen. Og om jeg endskønt gerne havde afventet Hannibal Sehesteds expedition [sendelse/ekspedition] [3]), så kan det dog intet ske, mens [jeg] vil efter-

[1]) Nyköping. Flugten foregik fra Slottet Gripsholm.
[2]) Der menes vel Trosa Havn, nordøst for Nyköping. Da dronningen 25. juli forlod Sverige, skete det dog ikke herfra, men fra den nærliggende landsby Daggunge. Det skandinav. Litteraturselsk. Skrifter VII (1811) s. 16. Nyerups Rejser til Stockholm 1810 og 1812 s. 221.
[3]) Hannibal Sehesteds instruks for hans rejse som gesandt til Spanien udfærdigedes i Glückstadt 3. juli 1640. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 245.

Side 351

Fortsat brev 400/4 (fra side 350)

sendis, Och kan samme mora inted skaade, aldenstund man haffuer Stunder Nock att bye dermed.
Som Ieg forstaar aff greff Pendtziis breff, daa haffuer Prindtzen aff wraniens Retrette aff flanderen inted werrid heel Reputabile. Vale. Aff Rossenborg den 8 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn til hande.

Oversættelse:
... sendes, og kan samme mora [forsinkelse] intet skade, aldenstund man haver stunder nok at bie [vente] dermed.
Som jeg forstår af grev Pentz' brev, da haver prinsen af Oraniens [Oraniens] retrette [tilbagetog] af Flandern intet været helt reputabelt [anseeligt/hæderligt]. Valete (farvel). Af Rosenborg den 8. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

Brev 401/4 * 13. Juni 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Dentyd Ieg drog Nu Igennom Otthense, da faldt mig ded Iind, som Ieg talede med dyn formandt [1]) for nogen tyd siiden sammestedtz paa myt kammer Om hans Residens y S: knudtz kloster [2]). Tii Samme Chandtzeler uar Engang y den mening, att Cronen burde lade den fliie, Och Ieg uaar y den mening, att hand haffde burdt att haffue laadt den beesee, førend hand den antog, paded att om derpa haffde uerrid mangell, at hand daa deed haffde kund søgdt huos siin formandtz [3]) aruynger, Huilckid uyst uylle tymis hans aruynger, Om Ieg

leffuede hans død aff. Huorfor H: Iørgen Brade och henning valckendorp Er befahliid att besiichtige biigningen sammestedtz Och om den gørre

Oversættelse:
Dengang jeg drog nu igennem Odense, da faldt mig det ind, som jeg talte med din formand [1]) for nogen tid siden sammesteds på mit kammer om hans residens i Skt. Knuds kloster [2]). Thi samme kansler var engang i den mening, at kronen burde lade den fliie [forlade/opgive], og jeg var i den mening, at han havde burdt at have ladt den bese [besigtige], førend han den antog, på det at om derpå havde været mangel, at han da det havde kunnet søgt hos sin formands [3]) arvinger, hvilket vist ville times [vedrøre] hans arvinger, om jeg levede hans død af [overlevede ham]. Hvorfor H. Jørgen Brahe og Henning Valkendorf er befalet at besigtige bygningen sammesteds og om den gøre

[1]) Christian Friis til Kragerup, † 30. septbr. 1639. Christen Thomesen Sehested var bleven udnævnt til kongens kansler 5. maj 1640. Danske Samlinger 2. R. III, 388.
[2]) St. Knuds Kloster i Odense var den kongelige kanslers embedsbolig. Christen Thomesen Sehested havde fået brev på det 1. juni (Fynske Tegn. IV, 227).
[3]) Christian Friis til Borreby, † 1616.

Side 352

Fortsat brev 401/4 (fra side 351)

Skriifftlig Relation. Vale. Glyckxborg y glyckstadt den 13 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn tiil hande.

Oversættelse:
... skriftlig relation [beretning]. Valete (farvel). Glücksborg i Glückstadt den 13. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

Brev 402/4 * 13. Juni 1640.

Til Rentemestrene.

Der skall Erfahriis, Om den forrige Chanseler haffuer faatt Nogiid gullandtz tømmer tiil hans Residens att Reparere y Otthense paa S: knudtz kloster. Glyckxborg y glyckstaadt den 13 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande [1]).

Oversættelse:
Der skal erfares, om den forrige kansler haver fået noget Gotlandstømmer til hans residens at reparere i Odense på Skt. Knuds kloster. Glücksborg i Glückstadt den 13. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde [1]).

Brev 403/4 * 13. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen er ankommen i god Behold til Glückstadt. Banér har trukket sig tilbage. Christoffer Jæger skal forvises Kongens Riger og Lande. Et Hus fra Frederiksborg Ladegaard skal sendes til Glückstadt. Hvis de nederlandske Handelsskibe komme som sædvanlig i Sundet, skulle to Orlogsskibe berøves deres Udrustning. Nogle borede Render skulle sendes fra Gulland til Glückstadt, ligesom ogsaa noget Vand fra en Kilde i Kronborg Len skal sendes sammesteds hen. Kirsebær og Jordbær ere tidligere modne i Holsten end i Danmark og Slesvig.

[1]) Paategning paa Brevet: „Fantis ingen Efterrettning vdi Rente-Cammerit". Desuden er der skrevet med Blyant bagpaa Brevet: „Efterse, hvad it aff de stucken tecker kommer at koeste." Hermed sigtes vist til de Hestedækkener, som omtales i Kongens Brev til Korfits Ulfeldt Nr. 403.

Side 353

Fortsat brev 403/4 (fra side 352)

Ieg Er, Gud uerre loffuid, for Nogle dage siiden kommen løckeligen och uel hiid, och funden alting heer y En god tylstand. Den Allerhøiieste giiffue framdeliis Syn nade til aldt ded, hannem behageliigdt kan werre.
Banniir haffuer Retereret siig och deeldt siig y thu deel, huilckiid uyl betyde hannem huug med ded første.
Christoffer Ieger skall laadis løss, Naar hand haffuer contenterit dem, som hand haffuer staalen fraa, och forsuerge myne Riiger och lande med dy steeder, som ieg haffuer nogiid att pretendere pa, Enten nu Eller y framtyden [1]).
Ded Huss aff frederigsborre ladegard skall laadis y Gackmed och sendis hiid med ded første, paded at samme skiib [kan] gaa her fra henad Norrie Epther Maaster och Spiirer tyl holmens behoff.
Saaframdt den Hollandtske flade kommer y Sundiid och sammester (!) forholder sig more solito [2]), da skal Røstningen tagiis aff Stumpiid Dorrete och flaadlussen och amploris(!) tiil att hendte weed.
Ett aff kopfardy Skiiben skall gaa henad Gulland och tage sammestedtz sa mange aff dy band [3]) Render ind, som hand kan føre, och begiiffue siig hiid dermed.
Der skall gørris y køben: och paa Møllen ued Croneborg 1000 Byssinger [4]) tiil att bruge y samme Render.
Der skall y rette tyde fiillis tre eller fiihre Ny fade, beslagen med Iern band, med ded wand, som fiindis y ded Spriing y Croneborger lehn [5]), och sendis hiid med En aff Iachterne.
Med dii Hestetecker skall hastes, Sauydt mueligdt Er, Paded Hesten kan komme hen tiil keiisseren med ded første, Riixdagen skall nu staa till Regensborg.
Sauydt haffuer Ieg pa denne Reysse merckt forandring pa Luffthen och Iorden, att den tyd ieg kam hiid. daa

Oversættelse:
Jeg er, Gud være lovet, for nogle dage siden kommen lykkeligen og vel hid, og funden alting her i en god tilstand. Den Allerhøjeste give fremdeles sin nåde til alt det, hannem behageligt kan være.
Banér haver retireret [trukket] sig og delt sig i to dele, hvilket vil betyde hannem hug [nederlag] med det første.
Christoffer Jæger skal lades løs, når han haver contenteret [tilfredsstillet] dem, som han haver stjålet fra, og forsværge mine riger og lande med de steder, som jeg haver noget at prætendere [gøre krav på], enten nu eller i fremtiden [1]).

Det hus af Frederiksborg ladegård skal lades i [på] gackmed [skibe] og sendes hid med det første, på det at samme skib [kan] gå herfra hen ad Norge efter master og spir til Holmens behov.
Såfremt den hollandske flåde kommer i Sundet og sammesteds (!) forholder sig more solito [efter sædvanlig vis] [2]), da skal røstningen [udrustningen] tages af Stumpiid Dorrete [den stumpe dør?] og fladlusen og amploris (!) til at hente ved.
Et af kaper-skibene skal gå hen ad Gotland og tage sammesteds så mange af de band [3]) render ind, som han kan føre, og begive sig hid dermed.
Der skal gøres i København og på møllen ved Kronborg 1000 bøsninger [4]) til at bruge i samme render.
Der skal i rette tide fyldes tre eller fire nye fade, beslagne med jernbånd, med det vand, som findes i den spring [kilde] i Kronborg len [5]), og sendes hid med en af jachterne.
Med de hestedækkener skal hastes, såvidt muligt er, på det at hesten [hestene] kan komme hen til kejseren med det første, rigsdagen skal nu stå til Regensburg.
Såvidt haver jeg på denne rejse mærket forandring på luften og jorden, at den tid jeg kom hid, da

_____
[1]) Jvfr. ovfr. s. 265 f. 277.
[2]) Jvfr. ovfr. s. 330.
[3]) Langebeks afskr. (Geh. Ark.) har: borede.
[4]) o: Bøsninger.
[5]) Helene Kilde?

Side 354

Fortsat brev 403/4 (fra side 353)

fandt Ieg moen kysseber och Iordber heer, som Endnu inted fyndis y danmarck Eller tiil Hadersleff. Vale.
Aff Glyxborg y Glixstadt den 13 Iunij Anno 1640.
Christian.
Der skall sendis En Skiipper med Nogle Badtzmend henad kolding, som samme stedtz kan tackle den Galey, Som der biigdt Er.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... fandt jeg mon [mon] kirsebær og jordbær her, som endnu intet findes i Danmark eller til Haderslev. Valete (farvel).
Af Glücksborg i Glückstadt den 13. juni anno 1640.
Christian.
Der skal sendes en skipper med nogle bådsmænd hen ad Kolding, som sammesteds kan tackle [rigne] den galeje, som der bygget er.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 404/4 * 17. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Dyne thuende Skriiffuelser Erre mig denne Morgen tiil hande kommen, huorpa Ieg dig inted forholder, Att Hanibal Seestedtz Reiisse kan anstiillis, Epthersom dennom gaad synis, som den Segladtz bekend Er [1]).

Hans wldrigs Instruction [2]) Er snardt giiordt, Naar Oluff Brockenhus [3]) kommer tiil Steede. Den hest Berillus tyener kon: y Engeland best, ty hand giiffuer En god skytte tiil heest.

Oversættelse:
Dine to skrivelser er mig denne morgen til hånde kommen, hvorpå jeg dig intet forholder [skjuler], at Hannibal Sehesteds rejse kan anstilles [iværksættes], eftersom den dem god synes, som den sejlads bekendt er [1]).
Hans udrigs instruction [2]) er snart gjort, når Oluf Brockenhus [3]) kommer til stede. Den hest Berillus tjener kongen i England bedst, thi han giver en god skytte [rytter/skytte] til hest.

---

[1]) Hannibal Sehesteds rejse til Spanien foregik til søs. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 261.
[2]) 31. juli udstedtes der instruks for Hans Ulrik Gyldenløve, der som tilforordnet admiral skulle med skibene Den norske Løve og Delmenhorst føre Hannibal Sehested til Spanien. Sjæll. Reg. XX, 247. 25. juni udbetaltes der Johan Braem fra Rentekammeret 20.000 Rdl. at „overgjøre paa Vexel til Hispanien“ til den spanske rejses fornødenhed.
[3]) Sekretær i det danske Kancelli.

Her er transkriptionen og oversættelsen af side 355, i overensstemmelse med vores aftaler.

Side 355

Fortsat brev 404/4 (fra side 354)

Dii Suenske Støcker begehrer Ieg inted, och ma dii Suenske Skiib passere Sundiid. Naar Ieg uiil købe Støcker, daa skeer ded inted pa dii steeder, wden att dii skød større kugeler och uaar bedre køb, End dy Er [1]).
Pandum gaar kan din Iull bekomme, saaframdt det Icke er loffuid En anden, Som ieg uyst troer at uerre skeed [2]).
Ded Er mig keerdt, att dii Hollender sauydt haffuer betenckt siig och tylsted 150 skiib at gaa henad sundid.
Hertugen aff Holstein skreff mig tiil stackiid siiden och Erbød siig at forlyge mig med dii Herren Stathen, huorpa ieg suarede, mig att haffue spurdt, att der laa En flode y flii [3]), som uylle henad Sundiid, huorfor Ieg habtiis, at derris wrede numehr haffte sachtiig (!) siig, Saatt ded med Gudtz hiielp ingen fahre haffde. Heer siigis huerdag Om Stathernis Gesanthers Ankomst. Huad nu skeer, giiffuer tyden.
Herhuos findis thuende breffue, som Christian wldrich haffuer bracht med fraa Briissel [4]), som skal tylstillis Chanseleren h: Christian tomissen, nar hand kommer tilsteede Igen, Tiil att fundere Hanibal Seestedtz instruction paa. Kan Sagen hafue den fremgang, Epthersom ded lader siig ansee, da Er den bekostning, som der pa an-uendis, heel well anwendt.

Oversættelse:
De svenske stykker [kanoner] begærer jeg intet, og må de svenske skibe passere Sundet. Når jeg vil købe stykker, da sker det intet på de steder, uden at de skød større kugler og var bedre køb, end de er [1]).
Pandumgaard kan din Iull [kandidat/bruger] bekomme, såfremt det ikke er lovet en anden, som jeg vist tror at være sket [2]).
Det er mig kært, at de hollændere såvidt haver betænkt sig og tilladt 150 skibe at gå hen ad Sundet.

Hertugen af Holstein skrev mig til stakkit [for nylig] siden og udbød sig at forlige mig med de herren staten [generalstaterne], hvorpå jeg svarede, mig at have spurgt, at der lå en flåde i Vlie [3]), som ville hen ad Sundet, hvorfor jeg håbedes, at deres vrede nu mer haver sagtig [lagt] sig, så at det med Guds hjælp ingen fare havde. Her siges hver dag om statens gesandters ankomst. Hvad nu sker, giver tiden [svar på].
Herhos findes to breve, som Christian Ulrik [Gyldenløve] haver bragt med fra Bryssel [4]), som skal tilstilles kansleren H. Christian Thomesen, når han kommer til stede igen, til at fundere [fundere/forberede] Hannibal Sehesteds instruction på. Kan sagen have den fremgang, eftersom det lader sig anse, da er den bekostning, som derpå anvendes, helt vel anvendt.

---

[1]) Talen er maaske om et Skib fra Norrköping med Kanoner, tilhørende Louis de Geer, som Tolderne i Sundet ikke havde villet lade passere, førend de havde Kongens Samtykke. Brev fra Strömfelt til Axel Oxenstjerna af 26. Juni 1640 (det svenske Rigsarkiv). Om Christian IV's Kontrol med svenske Kanoners og Ammunitions Passage gjennem Sundet jvfr. Fridericia, anf. Skr. II, 200 f. 213. 250.
[2]) 3. Juli 1640 fik Erik Juel til Hundsbæk, Landsdommer i Nørrejylland, Lensbrev paa Pandumgaard kvit og frit (Jydske Reg. X, 64).
[3]) Het Vlie, Navnet paa Farvandet mellem Øerne Vlieland og ter Schelling Nord for Zuidersøen.
[4]) Christian Ulrik Gyldenløve var i Maj kommen tilbage fra Bryssel og begyndte derefter som Kongen af Spaniens Oberst at hverve Tropper for at føre dem til Nederlandene. Fridericia, anf. Skr. II, 242 ff.

Side 356

Fortsat brev 404/4 (fra side 355)

For alting, som ieg fornemmer, uyl der uerre En dychtig Person y Dynkercken, som haffuer dy danskiis sag y acht [1]), førend dy skyffter kaaben, ty siiden Er ded for siildig. Tii dy haffuer nu dobbeldt sa Store priuilegia, End som dy haffde før, for den tyeniste, dy giiorde kon: y Hiispanien y dynes [2]). Christian [3]) beretter ochsa, att samme Bye nu mechtig fortificeris och foruyderis. Kan Christian faa lycke tiil at faa ded folck Secker Igennom, som hand werber heer, daa Nyder hand En god lycke.
Dii thuende Companier aff myne, Som Greffuen aff Oldenborg En tiidlang haffuer hafft huos siig [4]), kommer med det første hiid, paded ded skal inted hedde huos dii Herren Stathen, at Christian haffuer faatt dem deer. Gabriell d'Roy haffde wexell tiil Christian, dentiid hand kam, pa 60 tussind daler, Saat ieg inted wiil haabis, at ded skall waare lenge, førend hand skall bliiffue klaar med hans werbiing. Gaar dette, som nu for Er, løckelig fordt, Som ded med Gudtz hiielp uell gør, da bliiffuer Glyckstadt En Bye och Hamborg En landsbye [5]). Heer Er allerede, Gud werre loffuyd, 700 Borger inde. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 17 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
For alting, som jeg fornemmer, vil der være en dygtig person i Dünkercken [Dunkerque], som haver den danske sag i agt [1]), førend de skifter kåben, thi siden er det for sildig [sent]. Thi de haver nu dobbelt så store privilegia, end som de havde før, for den tjeneste, de gjorde kongen i Hispanien i Dynes [2]). Christian [3]) beretter også, at samme by nu mægtig fortificeres [befæstes] og foryderes. Kan Christian få lykke til at få det folk sikkert igennem, som han hverver her, da nyder han en god lykke.
De to kompanier af mine, som greven af Oldenborg en tid lang haver haft hos sig [4]), kommer med det første hid, på det det skal intet hedde hos de herren staten [generalstaterne], at Christian haver fået dem der. Gabriell d'Roy havde veksel til Christian, dengang han kom, på 60 tusind daler, så at jeg intet vil håbes, at det skal være længe, førend han skal blive klar

med hans hverving. Går dette, som nu for er, lykkelig fordt [fremad], som det med Guds hjælp vel gør, da bliver Glückstadt en by og Hamborg en landsby [5]). Her er allerede, Gud være lovet, 700 borgere inde. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 17. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 405/4 * 19. Juni 1640.

Til Frederik Günther.
Han skal tilsende Kongen en Beretning om Forhandlingerne i Nykjøbing med Hamborg, for at Christoffer von der Lippe kan

Noter:
[1]) Jvfr. Brevet Nr. 415.
[2]) Efter Nederlaget i Dynerne i Oktober 1639 søgte den spanske Flaade Beskyttelse i Dünkercken.
[3]) o: Christian Ulrik Gyldenløve.
[4]) Christian IV havde 1637 overladt Grev Anton Gynther af Oldenborg 2 Kompagnier Krigsfolk for at sikre hans Landes Neutralitet. Slange S. 872.
[5]) Om Kongens Ønske at fremme den danske Handel paa Spanien og at drive den fra Glückstadt af til Skade for Hamborg se Fridericia, anf. Skr. II, 260.

Side 357

Fortsat brev 405/4 (fra side 356)

Nach dehm D: von der Lyppen befehligdt ist sich meo nomine Naher Regensburch auff den Reiixtage zu verfiigen [1]), vndt miiglich der Niiköpingske tractat miit den hamburgern [2]) daselbsten gedacht wiirde,
Als sollestu Ihn miigeliicher Eiile Miir den verlauff desselben zuskicken.
Glyxburch in der glyckstadt den 19 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Friiderich gynther zu handen [3]).

Oversættelse:
Eftersom D. von der Lippe er befalet meo nomine [i mit navn] at begive sig nær [til] Regensburg på rigsdagen [1]), og at forhandlingerne i Nykøbing med hamborgerne [2]) sammesteds bliver tænkt [omtalt],
Da skal du ham med muligste hast til mig sende forløbet af samme.
Glücksburg i Glückstadt den 19. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Friedrich Günther til hænde [3]).

Brev 406/4 * 19. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Dyn Skriiffuelse, daterit den 15 Huius, Er mig denne tyme tyl hande kommen, Och deraff forstanden, at dii Hollenders store Hastighed, gud uerre loffuid, Numehr Er køliid, huylckid oss paa alle siider gaffnliigst Er, om man ded Ellers uyl troe.
Ded werck ued Croneborg kan nocksom leggis y myn frauerrelse, aldenstund bade du Och frederich wrne wed,

Oversættelse:
Din skrivelse, dateret den 15. huius [denne måned], er mig denne time til hænde kommen, og deraf forstået, at de hollænderes store hastighed, Gud være lovet, nu mere er kølet, hvilket os på alle sider gavnligst er, om man det ellers vil tro.
Det værk ved Kronborg kan noksom lægges i min fraværelse, aldenstund både du og Frederik Urne ved,

---

[1]) Hans Instrux udfærdigedes dog først 19. Juli. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 145.
[2]) 1 April havde der i Nykjøbing fundet Forhandlinger Sted mellem Prins Christian og hamborgske Afsendinge; Prinsen havde opsat et Udkast til et Forlig mellem Kongen og Staden, men Kongen gik ikke ind derpaa. Lackmann, Einleit. z. Schlesw.-Holstein. Gesch. VI, 153.
[3]) Modtaget i Kjøbenhavn 23. Juni 1640 efter en Paategning paa Brevet af Fr. Günther.

Side 358

Fortsat brev 406/4 (fra side 357)

huor ded skall staa, Och skall ded settis tiil gaffns, da maa ded skee, ymens Sommeren waarer.
Der skall tre eller fiihre aff dii Myddelmadige Skiibe gaa henad Norrie och sammestedtz giiffue acht paa dii Confoiier, der liigger der udi Haffnerne Och laader Egitømmer Och inted aff visitørerne wiil siig lade visitere, mens setter siig till werrye. Naar mig Skiibenes och Capiteinernis Naffn kommer tiil hande, da skall derris instruction bliiffue forferdigiid och framskyckid. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 19 Iunij Anno 1640.
Christian.
Du skaldt gørre diin fliid, att Stalmeisteren kan bliiffue ferdig at komme henad Engeland med dii Heste [1]). Breffuen, som hand skall haffue med, dii skall komme med første Post.
Du skaldt befahle, att dii sender 4 biisseskøtter hiid, som duer nogiid, ty her Er død nogle aff disse, heer waar.
Huad frederich gunther suarer paa dette her huosføiiede Breff [2]), ded skall Postbuddiid tylstille D: van der Lyppen y Hadersleff.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... hvor det skal stå, og skal det sættes til gavns, da må det ske, imens sommeren varer.
Der skal tre eller fire af de middelmadige [mellemstore] skibe gå hen ad Norge og sammesteds give agt på de konvojer [købmandsskibe i følge], der ligger der udi havnene og lader egetømmer og intet af visitørerne [toldkontrollørerne] vil sig lade visitere, mens sætter sig til værge. Når mig skibenes og kaptajnernes navn kommer til hånde, da skal deres instruction blive færdiggjort og fremsikket. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 19. juni anno 1640.
Christian.
Du skal gøre din flid, at stalmesteren kan blive færdig at komme hen ad England med de heste [1]). Brevene, som han skal have med, de skal komme med første post.
Du skal befale, at de sender 4 bøssekytter hid, som duer noget, thi her er død nogle af disse, her var.
Hvad Frederik Günther svarer på dette her hosføjede brev [2]), det skal postbudet tilstille D. von der Lippe i Haderslev.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 407/4 * 21. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Denne Breffuysser haffuer En Andeel krud inde, som skal Renoueris paa Møllen, Huoraff herhuos fyndis designationen, Och skall ymod Samme krud sendiis liige saa megiid godt krud hiid med denne breffuisser. Der findis ochsa huos denne Breffuisser En party Caanellebarck, som

Oversættelse:
Denne brevviser haver en andel krudt inde, som skal fornyes [oprenses/forbedres] på møllen, hvoraf herhos findes designationen [fortegnelsen], og skal imod samme krudt sendes lige så meget godt krudt hid med denne brevviser. Der findes også hos denne brevviser en parti kanelbark, som

---
[1]) 20. juli 1640 udbetaltes der af Rentekammeret 200 Rdlr. til Arent v. d. Kuhla til rejsen.
[2]) Brevet Nr. 405.

Side 359

Fortsat brev 407/4 (fra side 358)

skall tylstiillis D: Pether Paii tiil att forbruge tiill myn fornødenhed. Vale. Aff Glyxborg y glyckstadt den 21 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wllfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... skal tilstilles D. Pether Paii [Peter Pai] til at forbruge til min fornødenhed. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 21. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 408/4 * 24. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Wdaff dyn skriiffuelsse sub Dato den 18 Huius haffuer ieg Iblandt andid forstanden, Att dii Hollender, Gud y Himmelen derfor uerre Ewiig thiid [1]), selffuer kan mercke, at dii inted Erre Omnipotentes. Wor Herre haffuer nu En tydlang inted werrid god Caluinisch. At Polackerne saledis omgas derris Herre, ded Er inted Niit, Mens y Engeland Er ded Niitt.
Kon: y Engeland haffuer giiordt dii Hollender Ett suardt Pudtz, yded hand haffuer Indrommid kon: y Hiispanien En haffuen y Hetland, huor der leggis En sterck fortt, vden thuiffuel tiil att forbyde dii Hollender ded fiiskerii vnder Skodtland. Heer haffuer uerrid En y disse dage, som mendte, att ded samme werck skulle bliiffue dy Hollender saa besuerligdt som dynkercken. Dy Hollandtske gesanter Erre disse dage dragne hen

Oversættelse:
Ud af din skrivelse sub dato [under datoen] den 18. huius [denne måned] haver jeg iblandt andet forstået, at de hollændere, Gud i himmelen derfor være evig [lovet/takket] [1]), selv kan mærke, at de intet er omnipotentes [almægtige]. Vor Herre haver nu en tid lang intet været

god calvinist. At polakkerne således omgås deres herre, det er intet nyt, mens i England er det nyt.
Kongen i England haver gjort de hollændere et svært puds, idet han haver indrømmet kongen i Hispanien [Spanien] en havn i Shetland, hvor der lægges en stærk fort [fæstning], uden tvivl til at forbyde de hollændere det fiskeri under Skotland. Her haver været en i disse dage, som mente, at det samme værk skulle blive de hollændere så besværligt som Dünkercken [Dunkerque].
De hollandske gesandter er i disse dage dragne hen

[1]) Hvis dette er rigtigt, maa der mangle Ordet: lovet. Langebeks Afskr. (Geh. Ark.) har i Stedet for thiid: ehrid.

Side 360

Fortsat brev 408/4 (fra side 359)

tiil Her: aff Holstein [1]). Huad dii der wdretter, ded giiffuer tyden. Der ligger thuende Armband y En skuffe pa Bordiid y ded Røde kammer, som Erre besatt med Demanter Rundt omkring, huilcke du skaldt sende mig hiid. Der kommer tre eller fiihre Perlestycker Suenne offuer fra Lybeck, Som skal brugis tiil dii tecker, Som gørris, paded Ieg kan faa teckerne ferdiig, saatt Hestene kan komme hen tiil Regensborrig først y Riixdagen, som angaar den 16 Iulij førstkommendis. Dette herhuosføiiede breff til Peder wiibe skall hannem strax tilstillis, Och derhuos befahliis, siig strax Epther samme breffues Indhold att Rette. Vale. Aff glyckxborg y glyckstadt den 24 Iunij Anno 1640.
Christian.

Rett som ieg uille forsegle dette breff, da kam Hendrich Møller med dyn Skriiffuelsse.
Den kyrcke udenfor byen [2]) kan inted begindis pa, førend ieg seer Skabelunen.
Med Boder att bigge skall ded y Aar haffue En Anstand, Och steenen foruaris til kyrcken, indtil ieg kommer til steede. Kan der skee nogiid paa dii gaader att legge, dersom Boderne Erre ferdige, ded kan skee, saauydt skee kan.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wllfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... til herrerne af Holstein [1]). Hvad de der udretter, det giver tiden. Der ligger to armbånd i en skuffe på bordet i det Røde kammer, som er besat med diamanter rundt omkring, hvilke du skal sende mig hid. Der kommer tre eller fire perlestykker svende over fra Lybeck, som skal bruges til de dækkener, som gøres, på det at jeg kan få dækkenerne færdig, så at hestene kan komme hen til Regensborg først på rigsdagen, som angår den 16. juli førstkommende. Dette herhosføjede brev til Peder Wiibe skal hannem straks tilstilles, og derhos befales, sig straks efter samme brevets indhold at rette. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 24. juni anno 1640.
Christian.

Ret som jeg ville forsegle dette brev, da kom Hendrich Møller med din skrivelse.
Den kirke udenfor byen [2]) kan intet begyndes på, førend jeg ser skabelonen.
Med boder at bygge skal det i år have en anstand [pause/udskydelse], og stenen forvares til kirken, indtil jeg kommer til stede. Kan der ske noget på de gader at lægge, dersom boderne er færdige, det kan ske, såvidt ske kan.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 409/4 * 26. Juni 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen giver Befalinger om nogle Skibe, der skulle sendes til Stade og Buxtehude, om en Klokkestol paa Kronborg og om

Oversættelse:
[Brevet er gengivet på moderne dansk i kilden]

---

[1]) Talen er om de nederlandske Gesandter, som vare paa Vejen til Sverig. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 240.
[2]) St. Anne Kirke. Se om den forrige Bind S. 101, Citaterne i Danske Samlinger 2. R. II, 81 og Brevet Nr. 411. I Følge Slange S. 1044 begyndte Arbejdet paa den i Sommeren 1640.

Side 361

Fortsat brev 409/4 (fra side 360)

et Flag til et Blokhus (ved Kronborg).
Eptherdi Ieg fornemmer, at der gaar megiid Salpeiither pa Stade och Buxtehude, som inted kan forhiindris vden ued Skiib at legge paa begge steeder [1]), Huorfor der skall hiidsendis thuende skiib, ded Ene aff den Størrelse som Lynden, ded andiid som gundi langiis [2]) Iacht. Klockestolen pa Croneborrig, som staar ferdig paa wollen, skall briingis op pa tarniid, som den skall Staa, Och skal lofftiid, som den kommer at staa paa, kleedes med Blye.
Der skall gørris En Ny flaag, som kan brugiis paa Blockhussid [3]), aff den Størrelse och paa den Manehr fordeldt, som dy syste waar. Vale. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 26 Iunij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
... et flag til et blokhus (ved Kronborg).
Efterdi jeg fornemmer, at der går meget salpeter på Stade og Buxtehude, som intet kan forhindres uden ved skib at lægge på begge steder [1]), hvorfor der skal hjemsendes [sendes herfra] to skibe, det ene af den størrelse som Lynden, det andet som Gunde Langes [2]) jacht. Klokkestolen på Kronborg, som står færdig på volden, skal bringes op på tårnet, som den skal stå, og skal loftet, som den kommer til at stå på, klædes med bly.
Der skal gøres et nyt flag, som kan bruges på blokhuset [3]), af den størrelse og på den maner fordelt, som de sidste var. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 26. juni anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 410/4 * 1. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen omtaler Staldmesteren Arent v. d. Kuhlas Rejse til England og glæder sig over nogen Modgang, som Nederlænderne have haft. Deres Gesandter have søgt at faa Hertugen af

Gottorp til at mægle; Kongen tror ikke, at de virkelig skulle til Sverig. Banérs Stilling er slet. En ung Karl skal lære Bøsseskytte- og Fortifikationskunsten. Kongens Genealogi skal sendes til ham. Et Skib skal gjøres færdigt til at gaa til Spanien.
Afskr. i Kgl Bibl. Kallske Saml. 4. 438.

Dyn Skriiffuelse sub Dato 25 Iunij Er mig ygar til Hande kommen, huor pa Ieg diig inted forholder, At

Oversættelse:
Din skrivelse sub dato [under datoen] 25. juni er mig i går til hænde kommen, hvorpå jeg dig intet forholder [skjuler], at

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 329.
[2]) Gunde Lange til Fritsø.
[3]) At hermed menes Blokhuset ved Kronborg, synes at fremgaa af Breve i det Følgende af 16., 27. og 28. Juli.

Side 362

Fortsat brev 410/4 (fra side 361)

breffuen, som Stalmeisteren skall haffue med siig henad Engeland, Erre aldt sendt hen med Iens køge [1]), Saoch Order pa Penge til hans Reiisse. Att sende andre Heste henad Hiispannien y steeden for dem, som derhen forordnit waar, ded kan uel skee.
Att dii Hollender bliiffuer nogiid tuchtiid y ost och weest Indien, ded kan slet inted skaade.
Att dy Erre Nogiid Reeffsiid vnder Hetland, ded kan man mercke heer pa Siilden, som pleiier at komme der fra om S: Hans dag.
Ded siigis heer, at derris Ostindians fahrer Erre aff friicht for dii dynkercker løbben ind y En haffuen y Issland.
Dii Hollandtske Gesanter Er dragen myn Søn Byskoppen aff Brehmen forbii och søgdt Hertugen aff Holsten, vdi den me[ning], at Ieg hannem pro mediatore inted kunde wdslaa, och dertil Alligerede vnionen [2]). Huad nu der pa suarid Er, deraff fiinder du copiam herhuos.
Tiil Hamborg haffuer M: Dauaus ingen visite uyldt gørre dem. Dentyd dy drog udaff Byen, daa møtte Saluius dem, som uar agiid ud aff en anden Pordt, och saluterede dem.
Dy giiffuer uel for, att dy uil henad Suerrig, mens ded skal neppeliigen werre derris alwor [3]).
Banniirs sag staar heell Sleet y tyssand. Faar hand Huug, daa maa Hertug Iørgen Och hans Stalbrødre uaare tho.
Den vnge kaarl, som kommer med denne breffuiisser, skall settis til Christoffer Suencke, der att leere Bysseskøtter konst, saoch fortificationen [4]), och skall hannem

Oversættelse:
... brevene, som stalmesteren skal have med sig hen ad England, er allerede sendt hen med Jens Køge [1]), så og ordre på penge til hans rejse. At sende andre heste hen ad Hispanien [Spanien] i stedet for dem, som derhen forordnet var, det kan vel ske.
At de hollændere bliver noget tøjlet i Ost- og Westindien, det kan slet intet skade. At de er noget revsede [tugtede] under Shetland, det kan man mærke her på silden, som plejer at komme derfra om Skt. Hans dag.
Det siges her, at deres ostindiske farere er af frygt for de dünkirkere løbet ind i en havn i Island.
De hollandske gesandter er dragne min søn biskoppen af Bremen forbi og søgt hertugen af Holsten, udi den me[ning], at jeg hannem pro mediatore [som mægler] intet kunne udslå, og dertil alligerede unionen [henviste til unionen] [2]). Hvad nu derpå svaret er, deraf finder du

copiam [kopien] herhos. Til Hamborg haver M. Dauaus [Dauaus] ingen visite [besøg] villet gøre dem. Dengang de drog ud af byen, da mødte Salvius dem, som var ageret [udgået] ud af en anden port, og saluterede dem.
De giver vel for [foregiver], at de vil hen ad Sverige, mens det skal næppe være deres alvor [3]). Banérs sag står helt slet i Tyskland. Får han hug [nederlag], da må hertug Jørgen og hans stalbrødre være to [deraf].
Den unge karl, som kommer med denne brevviser, skal sættes til Christoffer Schwenke, der at lære bøssekytters kunst, så og fortifikationen [4]), og skal ham

---

[1]) Jens Nielsen Køge, Postbud mellem Kjøbenhavn og Glückstadt. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 207.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 325 f.
[3]) Kongen tog meget fejl heri.
[4]) Maaske „den unge Karl" har været den Christian August Buchner, for hvem Matthias Giger af Basel, Indvaaner i Kjøbenhavn, blev antagen som Lærer i Fortifikation paa Tøjhuset fra Oktbr. 1641. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 197. 15. Decbr. 1640 udbetaltes der til Maren afgangne Eskild Jensens i Kjøbenhavn omtr. 37 Rdlr., som ere bevilgede hende til Kosten for en ung Person, som lærer hos Christoffer Schwenke at omgaas med Artilleriet.

Side 363

Fortsat brev 410/4 (fra side 362)

gørris En deputat, som hand kan leffue aff. Myn genealogii Skall sendiis hiid, och derhuos Annoteris, huor mangelen fiindis, som den forrige Chanseler mente at findes derudi.
Den huiide Biiørn skall holliis ferdiig tiil at tage laast ind y Norrie och gaa henad Spannien, Huorom du med ded første skaldt faa uyder Order [1]). Vale. Aff Glycksborg y Glyckstadt den 1 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
... gøres en deputat [underhold/indtægt], som han kan leve af. Min genealogi [slægtshistorie] skal sendes hid, og derhos annoteres [noteres], hvor mangelen findes, som den forrige kansler mente at findes derudi.
Den Hvide Bjørn skal holdes færdig til at tage last ind i Norge og gå hen ad Spanien, hvorom du med det første skal få yderligere order [1]). Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 1. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 411/4 * 2. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Eptherdi Ieg haffuer Nu Indstyllid myn Reiisse op tiil Norrie och miig paa En kordt tyd [vil] begiiffue offuer tiil køben:, sammestedtz att gørre anordning om den kyrcke, som skall anleggis tiil Søefolckiid, huorfor du skaldt lade mig uyde, om der kan skaffis Steen och kalck ued handen, Saat Ieg dermed kunde gørre En begyndelse.
Ded Er gangen mig heel wnckeligdt [2]) med miit tøii,

Oversættelse:
Efterdi jeg haver nu indstillet [udskudt] min rejse op til Norge og mig på en kort tid [vil] begive over til København, sammesteds at gøre anordning om den kirke, som skal anlægges til søfolket, hvorfor du skal lade mig vide, om der kan skaffes sten og kalk ved hånden, så at jeg dermed kunne gøre en begyndelse.
Det er gået mig helt wnckeligdt [mærkeligt/underligt] [2]) med mit tøj,

Noter:
(Rentemestr. Regnsk.). Den ret bekjendte tydske Digter og klassiske Filolog August Buchner (f. 1591 † 1661) havde 6 Sønner, hvoraf de tre bleve Artilleriofficerer i sachsisk, svensk og polsk Tjeneste (W. Buchner, August Buchner, Prof. der Poesie u. Beredsamkeit zu Wittenberg, sein Leben u. Wirken, Hannover 1863, S. 8). Mon ikke en af disse Sønner skulde være den nævnte Christ. Aug. Buchner og en anden den Paul Buchner, som i Frederik III's Tid var Arkelimester paa Baahus (Blom, Kristian IV's Artilleri S. 35)?

[1]) Jvfr. Brevet af 6. Aug. 1640.
[2]) Langebeks Afskr. (Geh. Ark.) har: werckeligdt. Mon der ikke skulde læses mærkeligt?

Side 364

Fortsat brev 411/4 (fra side 363)

Ieg skulle haffue med mig fra D: Pether Paii. Aldt ded tøy, som denne herhuosføiiede Seddel om formelder, ded Skulle haffue uerrid sendt med Spes, Huoraff slett Inted Er kommen tilsteede, huorfor der skall sendis En Iacht dermed hiid.
Der Er nogle Steen trommeler tiil frede:, Huoraff der skall sendis pa Gaackmed thuende hiid.
Der skall bestiillis gullandtz steen tyl Badtzmandtz kiircken tiil dii lyster omkriing kyrcken, saoch tiil wiindeerne, som bliiffuer temmelige mange, Item tyl tree Porther Och En liiden dør.
Ded Er nu, Gud uerre loffuid, kommen saa wiidt, att dii Stadiiske Gesanter haffuer sendt dii trende Biiens [1]) Deputerede [2]) tiil myn Søn H: frederich Och begehrid aff hannem, att hand siig y sagen y mellom mig och statherne uylle legge, Som ochsaa beuylgiid Er, Naar dii uyl lade mig uide, huad dii haffue att klaage paa mig.
Disse Breffuisser Er kommen aff lanthe Brunsuig Och skall op til Norrie och gørre Bleesbelger aff tree, huilcke skall forskiickis med første Leiiilighed op tiil Norrie, Naar dii først haffuer giiordt och Ett Paar y københaffuen [3]). Vale. Aff Glyckxborg den 2 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
... jeg skulle have med mig fra D. Pether Paii. Alt det tøj, som denne herhosføjede seddel omformelder, det skulle have været sendt med Spes, hvoraf slet intet er kommen til stede, hvorfor der skal sendes en jacht dermed hid.
Der er nogle stentromler til frede [forråd/fred], hvoraf der skal sendes på gackmed [skibe] to hid. Der skal bestilles gotlandsk sten til bådsmandskirken til de lister omkring kirken, så og til vinduerne, som bliver temmelige mange, item til tre porte og en lille dør.
Det er nu, Gud være lovet, kommen så vidt, at de stadiske gesandter haver sendt de trende byens [1]) deputerede [2]) til min søn H. Frederik og begæret af ham, at han sig i sagen imellem

mig og staterne [generalstaterne] ville lægge, som også bevilget er, når de vil lade mig vide, hvad de haver at klage på mig.
Disse brevvisere er kommen af landet Braunschweig og skal op til Norge og gøre blæsebælge af træ, hvilke skal forskikkes [sendes] med første lejlighed op til Norge, når de først haver gjort et par i København [3]). Valete (farvel). Af Glücksborg den 2. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 412/4 * 6. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Der skal klages til den svenske Regering over de svenske Skibe, som ere passerede Sundet imod Bestemmelserne i Freden

---

[1]) Skulde der ikke i Originalen have staaet: Byers?
[2]) De tre nederlandske Gesandter vare: Willem Boreel, Raad og første Pensionær i Amsterdam, Albert Sonck, Borgmester i Hoorn, og Epeus van Aylva. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 236.
[3]) 27. Maj havde Rentemestrene faaet Ordre til at tilstille Iver Prip, Befalingsmand over Rejn Kloster (og Berghauptmand i Norge), 100 Rdlr., hvilke han skulde give til en Træbælgmager, som han havde lovet Kongen at skaffe fra Brunsvig. Sjæll. Tegn. XXII, 51.

Side 365

Fortsat brev 412/4 (fra side 364)

i Stettin. Kongen er misfornøjet med Christoffer Gjøes Ønske om at laane Penge. Han omtaler et Tab, Nederlænderne have lidt, og at Dünkerckerne have faaet en Havn paa Shetlandsøerne.
Dyn skriiffuelse med dy a[r]meband Erre mig tilhande kommen. Dy Hestetecker formener Ieg at kunde bliiffue Snaarer ferdig, alden stund Perlestickerne nu haffuer faat fleere Suenne. Om dy Suenske Skiib, som Er passerit Sundid, skall skriiffuis Peder wiibe tiil, at hand siig derom imod Regeringen grauerer, att sliigdt Er skeed imod ded Stetynske fordrag [1]). Dii gode Herrer uyl vden thuiffuel inted haffue, att man skall kalle dem orloff skiib, fordi att dy haffuer hafft købmands godtz inde. Dii skall med Gudtz Hiielp liidid profiidt haffue aff den Reiisse. Befahll Iohan Brahm och andre, som handler paa Holland, att dii gør derris fliid att Erfahre, til huem samme wahre kommer, och for huad Priis dii laadis. M: Saluius y Hamborg Er suar perplex, fordi att Banniirs fortun [2]) Er numehr y cadans.
Christoffer Gøiies begehring kommer mig wnderliig for, Tii hand biigger skiib for mig, paded att Ieg kan ued det Middel komme til myn betaling huos hannem, och ieg skulle laane hannem 2000 daler, der hand allerede haffuer faat Penge huos H: Christoffer wrne, dentyd hand begindte med samme Skiib. Ieg seer inted, huorledis Ieg paa den manehr kan komme til myn betaling [3]).

Oversættelse:
... i Stettin. Kongen er misfornøjet med Christoffer Gjøes ønske om at låne penge. Han omtaler et tab, nederlænderne have lidt, og at dünkirkere have fået en havn på Shetlandsøerne.
Din skrivelse med de armbånd er mig tilhånde kommen. De hestedækkener formener jeg at kunne blive snarere færdig, alden stund perlestikkerne nu haver fået flere svende. Om de svenske skibe, som er passeret Sundet, skal skrives Peder Wiibe til, at han sig derom imod

regeringen graverer [klager/gør indsigelse], at sligt er sket imod det Stettinske fordrag [1]). De gode herrer vil uden tvivl intet have, at man skal kalde dem orlogsskibe, fordi at de haver haft købmandsgods inde. De skal med Guds hjælp lidet profit have haft af den rejse. Befal Johan Brahm og andre, som handler på Holland, at de gør deres flid at erfare, til hvem samme vare kommer, og for hvad pris de lades. M. Salvius i Hamborg er svært perpleks [forvirret], fordi at Banérs fortun [lykke] [2]) er nu mere i kadans [fald].
Christoffer Gjøes begæring kommer mig underlig for, thi han bygger skib for mig, på det at jeg kan ved det middel komme til min betaling hos hannem, og jeg skulle låne hannem 2000 daler, der han allerede haver fået penge hos H. Christoffer Urne, dengang han begyndte med samme skib. Jeg ser intet, hvorledes jeg på den maner kan komme til min betaling [3]).

---

[1]) Talen er uden Tvivl om Skibe med Vaaben, som vel ere sejlede igjennem uden Tilladelse.
[2]) Den Klevenfeldtske Afskr. har uden Tvivl urigtig: fortrin, medens Langebeks (Geh. Ark.) har: fortun.
[3]) Christoffer Gjøe til Assendrup og Oxholt (f. 1584 † 1652), bosat i Norge, hvor han en Tid lang var forlenet med Nedenæs, Lister og Mandals Len, havde flere Gange, mellem Aarene 1631 og 1638, paataget sig at levere Skibe til Kongen. Hvad enten ved modtagne Forskud herpaa eller paa anden Maade, var han kommen i Gjæld til Kongen. I Juni 1639 traf han en ny Akkord med Kongen om at levere ham to Orlogsskibe; for det ene af disse skulde han have 9000 Rdlr., at betales i 3 Terminer, med 3000 Rdlr. i hver, men de sidste 3000 Rdlr.

Side 366

Fortsat brev 412/4 (fra side 365)

Dii Hollender haffuer nu paa Nii faat Hug igen och myst En heelhab fornemme officerer. Graff Hendrich aff Nassau Er skudt Riigbenid y thue [1]).
Ded Er faa dage siiden, att ieg talede med En Skiipper aff Helliige land, som kam fraa Hetland, som sagde, att dy dynkerckers haffde en haffuen ind under Hetland. Om dy nu haffuer den Ind En tydlang, Eller om dy permissione ma den besiidde, ded giiffuer tyden, Mens ded sagde hand, att Ingen wiiste, huor dii Hollandtske Bysser [2]), som uar 500, waar Enten Støuen Eller fløiien. En Pardt haffde dynkerckerne bordt, En Pardt uaar krøbben bag Skotland och andenstedtz hen. Vale. Aff Glyxborg y Glyckstadt den 6 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
De hollændere haver nu på ny fået hug igen og mistet en hel hob fornemme officerer. Grev Henrik af Nassau er skudt rygbenet i to [1]).
Det er få dage siden, at jeg talte med en skipper af Helligland [Helgoland], som kom fra Hetland [Shetland], som sagde, at de dünkirkere havde en havn ind under Shetland. Om de nu haver den ind en tid lang, eller om de permissione [tilladelse] må den besidde, det giver tiden, mens det sagde han, at ingen vidste, hvor de hollandske bysser [småskibe] [2]) som var 500, var enten stuvet eller flyet. En part havde dünkirkerne bordet [erobret], en part var krøbet bag Skotland og andensteds hen. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 6. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 413/4 * 6. Juli 1640.

Til Rentemestrene.

De skulle lade Kongen vide, hvad Christian Rantzau bør give i Forpagtning af Ladegaarden ved Rendsborghus.
Eptersom Christian Randtzou haffuer ladyd anholde huos mig, At hand motte haffue ladgarden neest ued Rensborger huss y forpachting, Och mig om samme ladgaardtz

---

[1]) Henrik Kasimir, Statholder i Frisland, blev dødelig saaret ved Hulst Natten mellem d. 23. og 24. Juni (gl. St.). Aitzema, Historie of verhael van saken van staet en oorlogh, 4to, V, 88.
[2]) Smaaskibe.

Side 367

Fortsat brev 413/4 (fra side 366)

beskaffenhed inted Er beuyst, Daa skall y med ded første lade mig uyde, huad hand deraff kan giiffue.
Aff Glycksborg y glyckstadt den 6 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeiisterne tiil hande.

Oversættelse:
... beskaffenhed intet er bevist, da skal I med det første lade mig vide, hvad han deraf kan give.
Af Glücksborg i Glückstadt den 6. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 414/4 * 11. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

En Fyrbøder hos Kongen, som skal være bleven i Kjøbenhavn, skjønt han skulde være dragen ud af Landet som Soldat, skal sættes i Børnehuset. Der er kommet ferske Sild fra Holland.

Eptherdi denne breffuisser war ferdig att drage henad Danmark, da haffuer Ieg dig ued hannem wiildt lade forsta, at ieg stackiid siiden lod gørre myn fyrbøder ued Naffn Christen werachtiig Och gaff hannem 30 daler, tiil den Ende att hand skulle drage ud aff landyd och Agere En Soldat, Huilcken danneman ieg fornemmer Endnu at uerre y københaffuen. Huorfor, saframdt sliigdt siig saledis forholder, da skaldtu befahle, at hand bliiffuer saat y Børnehussiid och der in introitu bliiffuer solenniter Accepterit, som sliig En Soldatt uell anstaar. Vale. Glyckxborg y Glyckstadt den 11 Iulij Anno 1640.
Christian.
Y gaar kam heer fersk Siild an, som Er tegen tiil, att dy dynkercker inted haffuer faat alle Bysserne bordt, som man haffuer giiordt ord aff.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
Efterdi denne brevviser var færdig at drage hen ad Danmark, da haver jeg dig ved hannem villet lade forstå, at jeg stakket [for nylig] siden lod gøre min fyrbøder ved navn Christen Werachtiig og gav hannem 30 daler, til den ende at han skulle drage ud af landet og agere [spille rollen som] en soldat, hvilken dannemand jeg fornemmer endnu at være i København.

Hvorfor, såfremt sligt sig således forholder, da skal du befale, at han bliver sat i børnehuset og der in introitu [ved indgangen] bliver solenniter accepteret [højtideligt modtaget], som slig en soldat vel anstår. Valete (farvel). Glücksborg i Glückstadt den 11. juli anno 1640. Christian.
I går kom her fersk sild an, som er tegn til, at de dünkirkere intet haver fået alle bysser [småskibe] bordet [erobret], som man haver gjort ord af [talt om].
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 415/4 * 13. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen giver Ordre om Staldmesteren Arent v. d. Kuhlas Rejse og befaler, at Gregers Krabbe med det første skal afgaa som Gesandt til England. Han giver forskellige Paalæg i An-

Side 368

Fortsat brev 415/4 (fra side 367)

ledning heraf og af Hannibal Sehesteds Rejse til Spanien. Henrik Villumsen Rosenvinge kan ansættes som Resident i Dünkercken. De nederlandske Gesandter synes at ville vende tilbage til Holsten fra Wismar. *Klevenseldsk Afskr. i Kgl Bilbl. Kallske Saml. 4, 439.*

Dyn skriiffuelsse sub dato den 8 Huius Er mig y dag y glyckstadt tiil hande kommen, Och deraff forstanden, at Stalmeisteren fattis Endnu nogle Breffue til hans Reiissis Expedition, Huorfor dii nu herhuos framskiickis, paded at hand kan komme syn kaas.
Och Eptherdi Ieg aff generall kyng [1]), som ygar for glyckstadt fra Engeland med konningens skiib ankam, haffuer forstanden, att ded med konningens tilstand bade y Engeland som y Skotland Er heel sleet bestiildt, huorhuos hand lod siig mercke, att dy med forlengsell Er-warthede myne gesanter,
Huor for gregers krabbe Er befahliid, siig med ded første diidhen at begiiffue, huorfor Lyndormen med En piinasse som delmenhorst skal gørris ferdig, som hannem diidhen kan føre. Sølfuergeskiirid, som skal med, sendiis med breffuisser, Och skal tappedtzeriid, som skal med, tagiis tiil frede: eller Croneborg. Och skaldtu werre derom, at bade Hanibal Sested och Gregers krabbe tyllige och med liige mange opuarter kommer derris kaas.
Den Sekretarius Abraham goldnindtz [2]) skall følge

Din skrivelse sub dato [under datoen] den 8. huius [denne måned] er mig i dag i Glückstadt til hænde kommen, og deraf forstået, at stalmesteren fattedes endnu nogle breve til hans rejses expedition, hvorfor de nu herhos fremsikkes [sendes], på det at han kan komme sin kos [vej].
Og efterdi jeg af generalløjtnant [James] King [1]), som i går for Glückstadt fra England med kongens skib ankom, haver forstået, at det med kongens tilstand både i England som i Skotland er helt slet bestilt [dårligt stillet], hvorhos han lod sig mærke, at de med forlængsel forventede mine gesandter,
Hvorfor Gregers Krabbe er befalet sig med det første didhen [derhen] at begive, hvorfor Lyndormen med en pinasse som Delmenhorst skal gøres færdig, som ham didhen kan føre. Sølvskæret [sølvtøjet], som skal med, sendes med brevviser, og skal tapetseri, som skal med, tages til fred [forråd] eller Kronborg. Og skal du være derom [sikker], at både Hannibal Sehested og Gregers Krabbe tillige og med lige mange opvartere kommer deres kos [vej].

Sekretæren Abraham Gölnitz [2]) skal følge

[1]) Generallieutenant James King. Slange S. 988.
[2]) Sekretæren i det tyske Kancelli Abraham Gölnitz. Det blev dog omvendt af Kongens i Brevet udtrykte Hensigt. Gölnitz rejste med Hannibal Sehested til Spanien og Günther med Korfits Ulfeldt og Gregers Krabbe til England. Slange S. 1027 og Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 258. — Abraham Gölnitz fra Danzig havde rejst meget i Europa og nedlagde Frugterne af sine Rejser og Studier i flere Værker, hvoraf hans „Ulysses Belgico-Gallicus“ (Leyden 1631) især gjorde Opsigt og endnu roses (Allg. Deutsche Biographie, IX, Leipz. 1879, S. 346 f.). 1639 indtraadte han i Christian IV's tydske Kancelli (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 167). Han fulgte 1641 tilbage til Danmark med Hannibal Sehested (Slange S. 1087), men traadte vist snart efter ud af dansk Tjeneste (hans Navn fattes i Listen fra 1642, der er

Side 369

Fortsat brev 415/4 (fra side 368)

gregers krabbe, som frederich gunther følger Hanibal Seested.
Huad Herremend y icke der kan bringe tiil weie til opuardtning, dem formener Ieg at kunde heer bringis tiil weie, Naar ieg derom y tyde aduaris, at y der hiiemme ingen kan faa. Den Hendrich wiilmsøn [1]) kan bestiillis for En Resident y dynkercken, Epthersom du med hannem om hans gaiisi kandt Accordere [2]).
Dii Hollandtske gesanter formenis Nu at haffue muterit Animum Och uill nu gaa fraa wyssmar hiid tilbage igen. Banniir Er in Persona tiil Cassell. Vale. Itzehou den 13 iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
... Gregers Krabbe, som Frederik Günther følger Hannibal Sehested.
Hvad herremænd I ikke der kan bringe til veje til opvartning [tjeneste], dem formener jeg at kunne her bringes til veje, når jeg derom i tide advares, at I derhjemme ingen kan få. Den Henrik Villumsen [1]) kan bestilles for en resident i Dünkercken, eftersom du med ham om hans gager kan accordere [aftale] [2]).
De hollandske gesandter formenes [antages] nu at have muterit animum [skiftet sind] og vil nu gå fra Wismar hid tilbage igen. Banér er in persona [personligt] til Cassel. Valete (farvel).
Itzehoe den 13. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 416/4 * 16. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen omtaler en Pengesum, som Christoffer Gjøe skal have, Vanskeligheden ved at indkjøbe Malt, et Tab, han har haft paa

[1]) Henrik Villumsen Rosenvinge, født 1604, havde som ung studeret i Udlandet. Af hans paatænkte Ansættelse blev der intet, thi kort efter fulgte han som Hovmester med Hannibal Sehesteds Ambassade til Spanien. Her blev han ansat som en Slags kgl. Konsul (Faktor) i San Lucar; 1642 blev han Agent i Madrid. 1646 fornyedes hans Adelskab. Under Frederik III benyttedes han meget til diplomatiske Forhandlinger og sendtes til England, Nederlandene og Danzig. 1667 døde han paa sin Gaard Lystager (i det sydvestlige Sjælland), som hans Enke, Bente Urne, beholdt efter hans Død. Se især Saml. t. d. norske Folks Hist. V, 444. 460, hvormed kan sammenholdes bl. a. Resen, Inscriptiones Haffnienses S. 140. Bang, Saml. af nytt. og opbygg. Materier I, 313.

Nyerup, Friderik III S. 73 f. Becker, Samlinger t. Frederik III's Hist. II, 504. Bisk. Jens Bircherods Dagbøger S. 82. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 267. Hist. Tidsskr. 5. R. I, 686. Personalhist. Tidsskr. II, 116. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. II, 817.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 356.

Side 370

Fortsat brev 416/4 (fra side 369)

Ølaccisen, samt Blokhuset ved Kronborg. Det er hans Ønske, at Ulfeldt skal staa i Spidsen for Gesandtskabet til England; han vil tale med ham derom, naar han nu med det første kommer til Danmark. – *Klevenfeldske Afskr. i Kgl. Bibl, Kalleske Saml. 4, 439.*

Dyn skriiffuelsse sub Dato den 11 Huius Er mig y dag y Itzehou tilhande kommen, Huorpa ieg dig inted forholder. At dy Perlestiicker Endnu inted Er ankommen, ded giiffuer mig stor vnder. Dii 2000 daler tiil Christoffer gøiies Skiib biiigning Er H: Christoffer wrne y huosføiiede Skriiffuelsse befahliid at skaffe [1]). Med ded Maaldt at købe kunde vden thuiffuel uel gørris nogen profiidt, Mens dertil uyl Reede Penge, som inted staar tiil Reede, Och købmenden tager landgiilden y derris betaling inted høiiere, End Landkøbiid Er. Forpactingen pa Øllsiissen angaendis, daa Er derom skreffuen Niiels trolle tiil, Att Ieg ded, Som ieg for Christianstadtz [2]) angiiffuen skiild myst haffuer, ded skall hand søge huos angiffueren Igen, aldenstund ieg inted achter att haffue den skade for derris skiild. At ded nu Er saa neer med Blockhussiid ued Croneborg, att ded nu skall leggiis, ded Er mig kerdt att fornemme. Ieg habis med gudtz hiielp, att ded nocksom skal haffue bestand, saaframdt ded nu settis fordt for wiinther. Ieg habiis med gudtz hiielp tilkommendis Mandag at begiiffue mig herfra pa weiien henad Danmark.
Ieg skreff dig stackid siiden til, at gregers krabbe skulle henad Engeland. Mens Eptherdi sagenn, som der tracteris skall, dag Epther anden komme mig besuerliger for End y begyndelsen, Saat ded uyl falde hannem formegiid att gørre, Och mig paa ded høiieste macht pa ligger, Att ded gaar den Herre weel, Huorfor samme Reiisse tør falde diig tiil att sette y werck, huor om ieg wydere med dig uyl talle, Naar Gud wiil, Ieg kommer tilsteede.

Oversættels 416 fortsat
Din skrivelse sub dato [under datoen] den 11. huius [denne måned] er mig i dag i Itzehoe tilhånde kommen, hvorpå jeg dig intet forholder [skjuler]. At de perlestikker [perlestikkere/svende] endnu intet er ankommet, det giver mig stor undren. De 2000 daler til Christoffer Gjøes skibsbygning er H. Christoffer Urne i hosføjede skrivelse befalet at skaffe [1]). Med det malt at købe kunne uden tvivl vel gøres nogen profit, mens dertil vil rede penge, som intet står til rede, og købmændene tager landgilden i deres betaling intet højere, end landkøb [prisen i landet] er. Forpagtningen på ølaccisen angående, da er derom skrevet Niels Trolle til, at jeg det, som jeg for Christianstads [2]) angivne skyld mistet haver, det skal han søge hos angiveren igen, aldenstund jeg intet agter at have den skade for deres skyld. At det nu er så nær med blokhuset ved Kronborg, at det nu skal lægges [færdiggøres/lægges tag på], det er mig kært at fornemme. Jeg håbes med Guds hjælp, at det noksom skal have bestand, såfremt det nu sættes frem for vinteren. Jeg håbes med Guds hjælp tilkommende mandag at begive mig herfra på vejen hen ad Danmark.
Jeg skrev dig stakket [for nylig] siden til, at Gregers Krabbe skulle hen ad England. Mens efterdi sagen, som der tracteris [forhandles] skal, dag efter anden kommer mig besværligere for end i begyndelsen, så at det vil falde ham formeget at gøre, og mig på det højeste magtpåligger, at det går den Herre vel, hvorfor samme rejse tør falde dig til at sætte i værk, hvorom jeg videre med dig vil tale, når Gud vil, jeg kommer til stede.

[1]) Se ovfr. S. 365 f.
[2]) Kongen har urigtig skrevet Christiansstad for Christianshavn; thi under 16. Juli udstedtes der et Brev til Lensmanden paa Kjøbenhavns Slot, Niels Trolle, om at tiltale de Borgere paa Christianshavn, som havde gjort Kongen Skade ved Forpagtningen af Ølaccisen (Sjæll. Tegn. XXVII, 88).

Side 371

Fortsat brev 416/4 (fra side 370)

Du madt tage tiil samme Reisse, huilckiid aff skiiben du wiildt. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 16 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
Du måt tage til samme rejse, hvilket af skibene du vil. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 16. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 417/4 * 17. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om Skifersten, som Kongen skal have fra England. *Klevenfeldske Afskr. i Kgl. Bibl, Kalleske Saml. 4, 439.*

Epthersom mig fattis heer til miit lossomente at tecke En stor haab Skeffuersten, som Erre bestiildt y Engeland, Huortyl ieg huercken heer Eller y Naboelauyd kan bliiffue skiib mechtig, dii samme med hiid ad briinge, Huorfor ded skiib, som fører hesten offuer ad Engeland [1]), skall befahliis at tage saa mange deraff ynd, som hand kan føre, Och dermed begiiffue siig hiid Och dem heer fraa siig leffuere. Vale. Aff Glyckxborg y Glyckstadt den 17 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
Eftersom mig fattes her til mit logement [bolig] at tække en stor hob skifersten, som er bestilt i England, hvortil jeg hverken her eller i nabolaget kan blive skib mægtig [få fat i et skib], de samme med hid ad bringe [at bringe hid], hvorfor det skib, som fører hesten over ad England [1]), skal befales at tage så mange deraf ind, som han kan føre, og dermed begive sig hid og dem her fra sig levere. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 17. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 418/4 * 27. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om det paabegyndte Blokhus ved Kronborg. Klevenfeldske *Afskr. i Kgl. Bibl, Kalleske Saml. 4, 438.*

Siiden at Ieg kam hiid y gaar, da haffde ieg gerne werrid vde paa ded begindte Blockhus, Mens wehriid uylle ded inted tilsteede, huilckyd Endnu continuerer. Saauydt ieg kan see heer fraa Slottid, daa uyl ded Inted uerre giiordt med Maaster, som M: Hans Stenuynckel

Oversættelse:
Siden at jeg kom hid i går, da havde jeg gerne været ude på det begyndte blokhus, mens vejret ville det intet tilstede [tillade], hvilket endnu continuerer [vedvarer]. Såvidt jeg kan se her fra slottet, da vil det intet være gjort med master, som M. Hans Steenwinckel

[1]) Jvfr. ovfr. S. 358.

Her er den diplomatiske transkription og oversættelsen af side 372 i overensstemmelse med vores aftaler.

Side 372

Fortsat brev 418/4 (fra side 371)

mehner, y sønderlighed om ded skall muris som ded y glyckstaadt. Skall ded gørris aff Maaster, daa uyll der 200 Maaster tiil Endnu, om ded skall Erlange den Høiide, Som ded werck haffuer, som liigger vden for Porthen. Och naar ded Er med stor bekostning giiordt, da kan ded inted ware vden faa Aar. Werckiid att befohdere, Sa uidt skee kan med dy Matherialia, forhanden Er Eller och y Aar skaffis kan, daa wiil der strax hiidsendiis 1200 støcker Egii Plancker, 19 Allen lange, Och liige saa mange 16 allen lange, Alle Snorhuggen Och saa breede, som dy kan falle. Naar nu samme Plancker Erre framskiickiid, daa skall En dychtig Murmeiister med 8 Suenne hiidskyckis, Item En Pram Eller En flaadgaendis Skude, huorpa man kan Slaa kalcken, ty Naar ded blesser ded Ringiste y werden, daa kan dy y En dag inted føre tre bade fuld med kaalck ud tiil werckiid, som inted kan forslaa, Om werckiid skall haffue nogen framgang. Vale. Aff Croneborg den 27 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
... mener, i særdeleshed om det skal mures som det i Glückstadt. Skal det gøres af master, da vil der 200 master til endnu, om det skal erlang [nå] den højde, som det værk haver, som ligger uden for porten. Og når det er med stor bekostning gjort, da kan det intet vare uden få år. Værket at befordre, så vidt ske kan med de materialia [materialer], forhånden er eller og i år skaffes kan, da vil der straks hjemsendes 1200 stykker egetømmerplanker, 19 alen lange, og lige så mange 16 alen lange, alle snorhugget [tilhugget efter snor] og så brede, som de kan falde [høvles]. Når nu samme planker er fremsikket, da skal en dygtig murmester med 8 svende hidskikkes, item en pram eller en flådgående skude, hvorpå man kan slå [blande/røre] kalken, thi når det blæser det ringeste i verden, da kan de i en dag intet føre tre bade fuld med kalk ud til værket, som intet kan forsla [række], om værket skal have nogen fremgang. Valete (farvel). Af Kronborg den 27. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 419/4 * 28. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Videre Ordrer om Blokhuset ved Kronborg og om Klokken paa Kronborg. H

Side 372

Fortsat brev 418/4 (fra side 371)

mehner, y sønderlighed om ded skall muris som ded y glyckstaadt. Skall ded gørris aff Maaster, daa uyll der 200 Maaster tiil Endnu, om ded skall Erlange den Høiide, Som ded werck haffuer, som liigger vden for Porthen. Och naar ded Er med stor bekostning giiordt, da kan ded inted ware vden faa Aar. Werckiid att befohdere, Sa uidt skee kan med dy Matherialia, forhanden Er Eller och y Aar skaffis kan, daa wiil der strax hiidsendiis 1200 støcker Egii Plancker, 19 Allen lange, Och liige saa mange 16 allen lange, Alle Snorhuggen Och saa breede, som dy kan falle. Naar nu samme Plancker Erre framskiickiid, daa skall En dychtig Murmeiister med 8 Suenne hiidskyckis, Item En Pram Eller En flaadgaendis Skude, huorpa man kan Slaa kalcken, ty Naar ded blesser ded Ringiste y werden, daa kan dy y En dag inted føre tre bade fuld med kaalck ud tiil werckiid, som inted kan forslaa, Om werckiid skall haffue nogen framgang. Vale. Aff Croneborg den 27 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
... mener, i særdeleshed om det skal mures som det i Glückstadt. Skal det gøres af master, da vil der 200 master til endnu, om det skal erlang [nå] den højde, som det værk haver, som ligger uden for porten. Og når det er med stor bekostning gjort, da kan det intet vare uden få år. Værket at befordre, så vidt ske kan med de materialia [materialer], forhånden er eller og i år skaffes kan, da vil der straks hjemsendes 1200 stykker egetømmerplanker, 19 alen lange, og lige så mange 16 alen lange, alle snorhugget [tilhugget efter snor] og så brede, som de kan falde [høvles]. Når nu samme planker er fremsikket, da skal en dygtig murmester med 8 svende hidskikkes, item en pram eller en flådgående skude, hvorpå man kan slå [blande/røre] kalken, thi når det blæser det ringeste i verden, da kan de i en dag intet føre tre bade fuld med kalk ud til værket, som intet kan forsla [række], om værket skal have nogen fremgang. Valete (farvel). Af Kronborg den 27. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 419/4 * 28. Juli 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Videre Ordrer om Blokhuset ved Kronborg og om Klokken paa Kronborg. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Ieg haffuer werriid vde paa ded Ny werck Och befunden ded At uerre megiid suncken, Saat ded Neppeliigen med 120 Master skall kunde forhøiies sauydt, att ded kan komme offuer wandiid. Och tiil att gørre ded samme Sa høiidt med briistuer, att folck kan uerre tør derudi,

da uyl der tiil 260 Maaster foruden anden smadt tømmer til at forbyde werckiid med Indeny, Item tiil Peell 4000. Dy Egii plancker, som skulle Snorhuggis, skall forbliiffue pa Holmen Indtiil wiider beskeen.

Oversættelse:
Jeg haver været ude på det nye værk og befundet det at være meget sunket, så at det næppe med 120 master skal kunne forhøjes såvidt, at det kan komme over vandet. Og til at gøre det samme så højt med brystværn, at folk kan være tør derudi, da vil der til 260 master foruden andet småt tømmer til at forbinde værket med indeni, item til pæl 4000. De egetræsplanker, som skulle snorhugges, skal forblive på Holmen indtil videre besked.

Side 373

Fortsat brev 419/4 (fra side 372)

Aff disse thuende slags tagel [1]) skall der gørris aff huer slags 450 faune, som skall brugis till Heeuetøiien [2]), huorued klocken skall bringis Op y tarniid. Vale. Aff Croneborg den 28 Iulij Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:
Af disse to slags tagel [tovværk] [1]) skal der gøres af hver slags 450 favne, som skal bruges til hevetøjet [2]) [løftegrej], hvorved klokken skal bringes op i tårnet. Valete (farvel). Af Kronborg den 28. juli anno 1640.
Christian.
Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 420/4 * 30. Juli 1640.

Til Frederik Urne.

Da Karen Andersdatter siges at være paa Hveen sammen med Niels Nelausen, skal denne sidste fanges og sættes paa Kronborg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg erfarer her i byen, At Karren Andersdatter er paa hueen och haffuer hendis Iuncker Snaren Suend hoes Sig, huilcken du Skalt lade tage weed hoffuedet och lade hannom adspørge, huem der haffuer giffuet hannom forloff att were derpaa landet, och Skall hand Sendis hiid paa Slottett oc leffuerris Slodzfogden. Oc effterdi hand tilforne haffuer ladett Sig mercke, att hand wilde See, huem der Skall tage hannom, da haffuer du dig i de maade foere att See, och om hand forsticker Sig nogenstedz, da Skall pladzen besettis, Saa at dee kand Sueldte hannom ud, imidlertid will haffuis i agt, att der forryckis intet aff tøgett, som der findis. Rosenborgh dend 30 Iulij Anno 1640 [3]).

Oversættelse:
Jeg erfarer her i byen, at Karen Andersdatter er på Hven og haver hendes junker Snaren Svend hos sig, hvilken du skal lade tage ved hovedet [gribe] og lade ham adspørge, hvem der haver givet ham forlov [tilladelse] til at være derpå landet, og skal han sendes hid på slottet og leveres slotsfogeden. Og efterdi han tilforne haver ladet sig mærke, at han ville se, hvem

der skal tage ham, da haver du dig i den måde føre at se [agte dig], og om han forstikker sig nogensteds, da skal pladsen besættes, så at de kan sulte ham ud, imidlertid vil haves i agt, at der forrykkes intet af tøjet [tingene], som der findes. Rosenborg den 30. juli anno 1640 [3]).

Brev 421/4 * 31. Juli 1640.

Til Frederik Urne.

Han skal sørge for, at Karen Andersdatter snarest mulig forlader Hveen. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Takkel, Tovværk.
[2]) Dvs: Hævetøjet, et Hejseredskab.
[3]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.

Side 374

Fortsat brev 421/4 (fra side 373)

Wdaff diin Skriiffuelse erfarer ieg, Karren Andersdatter endnu at were paa hueen, meden at Iuncker Snaren Suend intett er der at finde. Saa kand ieg intett tencke, huad Karren nu meer derpaa landet haffuer at bestille, huorfor du Skaltt were derom, at hun med det første begiffuer Sig derfra. Rossenborg dend 31 Iulij Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
Ud af din skrivelse erfarer jeg, Karen Andersdatter endnu at være på Hven, medens at junker Snaren Svend intet er der at finde. Så kan jeg intet tænke, hvad Karen nu mere derpå landet haver at bestille, hvorfor du skal være derom [sikker på], at hun med det første begiver sig derfra. Rosenborg den 31. juli anno 1640 [1]).

Brev 422/4 * 2. August 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Sigvard Gabrielsen Akeleies Instrux er sendt til Helsingør. Oluf Brockenhuus skal have den afdøde Otte v. Termos Len. Klevenfeldtsk *Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.*

Syuerdt gabrielsons [2])instruction Er sendt Henad Helsingør, huor hand den kan bekomme, Naar hand der ankommer.
Ded leen, Som Iegermeiiisteren Saliig haffde, ded kan Oluff Brockenhuss bekomme, Naar Aariid er Omme [3]). Vale. Aff frede: den 2 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:
Sigvard Gabrielsens [2])instruction [instruks] er sendt hen ad Helsingør, hvor han den kan bekomme [få fat i], når han der ankommer.
Det len, som jægermesteren salig havde, det kan Oluf Brockenhuus bekomme, når året er omme [3]). Valete (farvel). Af Fredensborg [Frede] den 2. august anno 1640.
Christian.

Udskrift: Statholderen H. Corfitz Ulfeldt til hænde.

Brev 423/4 * 2. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om Penge, der skulle sendes til Kjøbenhavn. Slotsfogeden paa Frederiksborg skal sørge for, at Slotsforvalteren behandles, som det er befalet. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Modtaget paa Kronborg samme Dag.
[2]) Sigvard Gabrielsen Akeleie, „vor Skibshøvedsmand og nu tilforordnede Admiral", fik 30. Juli Instrux om med 4 Skibe at konvoyere den hollandske Flaade fra Øresund til Flækkerø (Sjæll. Reg. XX, 245). 1. Aug. fik han Brev om at lade de hollandske Skibe, som ere anholdte i Flækkerø for Toldsvig, besætte med Folk og sende dem til Kjøbenhavn med to af sine Skibe (Sjæll. Tegn. XXVII, 90). Jvfr. herom Kongens Brev Nr. 433.
[3]) Otte v. Termo var død 1. Aug. 1640. Han havde siden 1636 været forlenet med Lyse Kloster, hvilket Oluf Brockenhuus nu fik ved Brev af 5. August. Norske Rigsregistranter VII, 211. 741.

Side 375

Fortsat brev 423/4 (fra side 374)

Herhoes finder du nøgelen till det lidett Skriin, Som nøglerne till huelningen i findis, weed huilcke Samme huelning Skall opluckis, och deraff Sendis henad Kiøbenhaffn 8 fieringer med penge, de 6 paa Renteriet och de tuende paa Slottett at leffuere. Slodzfogden [1]) Skall tage nøgelen till Sig till taarnet och giffue agt paa, att forualteren herpaa Slottett [2]) bliffuer tracteret, Som befalett er [3]). Frederigsborgh dend 2 Augusti Anno 1640 [4]).

Oversættelse:
Herhos finder du nøglen til det lidet skrin, som nøglerne til hvælvingen [kælderrummet] i findes, ved hvilke samme hvælvning skal oplukkes, og deraf sendes hen ad København 8 fieringer [tønder/fjerdinger] med penge, de 6 på Renteriet og de to på slottet at levere. Slotsfogden [1]) skal tage nøglen til sig til tårnet og give agt på, at forvalteren herpå slottet [2]) bliver tracteret [behandlet/forplejet], som befalet er [3]). Frederiksborg den 2. august anno 1640 [4]).

Brev 424/4 * 3. August 1640.

Til Frederik Günther.

Der skal skrives et Brev til Hertug Frederik af Nordborg om at sende en dygtig Fuglefænger. Geh. Ark.

Da soll Eiin skreiibendt an Herdtzog friderich von Norburch gemacht vndt anhero gesandt werden, wohrein

Oversættelse:
Da skal et skrivelse [brev] til hertug Frederik af Nordborg gjøres og herhen sendt blive, hvori [teksten fortsætter på side 376]

---

[1]) Peder Ibsen.

[2]) Johan Adam Berg (eller, som han ofte kaldes, Adam Berg) var i Følge det, han selv fortæller i Dedikationen i hans Skrift „Kurtze u. eigentliche Beschreibung des Königl. Hauses Friederichsburg“ (Kbh. 1646), en Udlænding, som først havde tjent Christian IV's Sønner Hertug Ulrik og Prins Christian, men siden traadte over i Kongens egen Tjeneste. Naar dette skete, vides ikke; maaske var det 1636, da han blev ansat som Tilsynsmand (Forvalter, Inspektor) paa Frederiksborg med det Hverv at føre Opsyn med Slottets Værelser og hvad deri var (Danske Samlinger II, 119. Molbech, Christ. IV's Breve I, 88, hvor Aarstallet 1630 er en Fejl for 1636. Hans officielle Titel var vist den, som gives ham i Lensregnskaberne: „Kgl. Maj.s Opvarter paa Frederiksborg“). Her var han nu i en Del Aar (jvfr. ovfr. S. 141 og Breve af 12. og 13. Aug. 1640. Rasbech, Frederiksborg Slots Beskr. S. 177. 230. Burman Becker, Vævede Tapeter i Danm., 2. Udg., S. 24), men under den følgende Konge skete der en Forandring heri, idet han 1650 afløstes af Karl Rytter. Til Erstatning fik han Brev paa Øvre Mølle i Frederiksborg Len. Han synes at have været i Besiddelse af nogle Midler, da det vides, at han 1649 opførte sig en teglhængt Bygning i Hillerød (Friis, Saml. t. Dansk Bygn.- og Kunsthist. S. 268). Hans senere Skæbne er ubekjendt. — Frederik Urne kalder ham i Marginen urigtig Adam Beck.
[3]) Jvfr. Brevene Nr. 438 og 440.
[4]) Modtaget paa Frederiksborg.

Side 376

Fortsat brev 424/4 (fra side 375)

von Ihm Eiin guther fogelsteller soll begehrett werden, Dan Ich verstanden, das Er darmit soll versehen Seiin. Miit selbigem skreiben sol Eiiner hergeskyckett werden, der den briiff fordtbringet.
Friderigsburch den 3 Au: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Friderich giinther zu handen [1]).

Oversættelse:
... af ham en god fuglefænger skal begæret blive, da jeg forstået, at han darmet [med det] skal forset [forsynet] være. Med samme skrivelse skal en herhen sendt blive, der brevet bringer frem.
Frederiksborg den 3. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Frederik Günther til hænde [1]).

Brev 425/4 * 4. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om Penge fra Sundtoldkisten til Korfits Ulfeldts engelske Rejse. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du Skalt befale Tolderne, att de Setter 2000 dlr. aff till dend Engelske reise, och Skalt du udaff huelningen tage een fieringh [2]) och gemme dend, indtill Statholderen kommer. Om hand dennom nu Selffuer, som hand de andre anammet haffuer, ochsaa uill anamme, det Staaer hoes hannom. Nøgelen till de andre kand du hoes dig beholde, indtill Gud will, ieg kommer tillstæde. Frederigsborgh dend 4 Augusti Anno 1640 [3]).

Oversættelse:
Du skal befale tolderne, at de sætter 2000 daler af til den engelske rejse, og skal du ud af hvælvingen tage en fjerding [2]) og gemme den, indtil statholderen kommer. Om han dem nu selv, som han de andre anammede [modtaget] haver, også vil anamme, det står hos [op til]

ham. Nøglen til de andre kan du hos dig beholde, indtil Gud vil, jeg kommer til stede. Frederiksborg den 4. august anno 1640 [3]).

Brev 426/4 * 6. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om et Skib, der skal sendes til Spanien med Trælast, og som skal føre Salt derfra til Glückstadt. Kgl. Bibl.

Eptherdi myt skiib den Huyde Biiørn ligger ferdiig at ga, henad Spannien, diidhen at føre treelast och derfra føre Saaldt henad glyckstadt [4]), Daa skal y uerre derom at

Oversættelse:
Efterdi mit skib den Hvide Bjørn ligger færdig at gå hen ad Spanien, didhen [derhen] at føre trælast og derfra føre salt hen ad Glückstadt [4]), da skal I være derom [sikre] at

---

Noter:
[1]) I Følge Paategning paa Brevet modtoges det samme Dag i Kjøbenhavn.
[2]) I Følge en Marginalnote maa denne have indeholdt 3000 Dlr.
[3]) Modtaget paa Kronborg 6. August.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 363.

Side 377

Fortsat brev 426/4 (fra side 376)

skaffe En dychtig person dertiil, som samme skibs ladning vnder capiteins Eller købmandtz tiitel kan dirigere.
Myn mening Er, at saaframdt capitein wiillem Effuerttsen [1]) kan skriffue och lesse, da Er hand god dertiil, hand kunde haffue En tiiener vnder siig, som haffde forstand derpa, dog inted aff mig bestiildt. Tii mange subtiliteter haffuer man inted att foruente huos wiillem, Och ded Er inted sa stor konst derhuos att Selge Ett skiib fuldt med treelast Och søge siin betaling derfor y Saaldt, at hand Io ded kan forrette. Breffuen om tømmerlasten skall aff Oluff Brockenhus forferdigis til dii lensmend, huor den beste ladning fyndis, som tyener henad Hiispanien, med huilcke Ett uyst bud skall sendiis fordt, Paaded laasten kan ligge paa Rede hender, nar skiibid der ankommer. I skall lade mig uyde, huad penning der uyl tiil samme skiibs lading, paded man kan haffue dem ued handen. Arckeliimeisterne skall haffue vdriistningen tiil samme skiib ued handen, saat Man y En hast kan briinge pa Skiibid, Naar behoff gørris.
Aff frederigsborg den 6 Au: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeiisterne tiil hande.

Oversættelse:
... skaffe en dygtig person dertil, som samme skibs ladning under kaptajns eller købmands titel kan dirigere [styre].
Min mening er, at såfremt kaptajn Willem Effuerttsen [1]) kan skrive og læse, da er han god dertil, han kunne have en tjener under sig, som havde forstand derpå, dog intet af mig bestilt. Thi mange subtiliteter [finesser] haver man intet at forvente hos Willem, og det er intet så stor kunst derhos at sælge et skib fuldt med trælast og søge sin betaling derfor i salt, at han jo

det kan forrette. Brevene om tømmerlasten skal af Oluf Brockenhus forfærdiges [udfærdiges] til de lensmænd, hvor den bedste ladning findes, som tjener hen ad Hispanien [Spanien], med hvilke et vist bud skal sendes bort, på det [for at] lasten kan ligge på rede hænder, når skibet der ankommer. I skal lade mig vide, hvad penge der vil til samme skibs ladning, på det at man kan have dem ved hånden. Artillerimestrene skal have udrustningen til samme skib ved hånden, så at man i en hast kan bringe på skibet, når behov gøres.
Af Frederiksborg den 6. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 427/4 * 7. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om nogle Arbejder paa Frederiksborg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der Skall erfaris hoes Iørgen Beffuer [2]) till Frederigsborgh, huor høy att winduerne er fra Iorden paa boldhuset, Saa och huor breed at Stalden nu er anlagt. Fogden

---

Noter:
[1]) Jvfr. ovfr. S. 334. Som Bevis paa, at han var vel anskreven hos Kongen, kan anføres, at han 19. Septbr. 1640 fik en Guldkjæde med Kongens Kontrafej (Rentemestr. Regnsk.).
[2]) Om Murmesteren Jørgen Bebber se forrige Bind S. 25.

Side 378

Fortsat brev 427/4 (fra side 377)

paa Frederigsborg [1]) Skall Sende dend bondevogn hiid, Som for faa dage Siden bleeff forandret. Croneborgh dend 7 Augusti Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
... på Frederiksborg [1]) skal sende den bondevogn hid, som for få dage siden blev forandret. Kronborg den 7. august anno 1640 [2]).

Brev 428/4 * 9. August 1640.

Til Korfits Ulfeldt og Gregers Krabbe.

Biinstrux for dem paa deres Sendelse til Karl I, hos hvem de skulle virke for Indløsningen af Ørken- og Shetlandsøerne. Geh. Ark.

Neben Instruction pa worris abgesanter H: Corfitz wlfeldt Och gregers krabbe.
Dii skal Epther derris forrige instructions Indhold [3]) lade siig werre angelegen at biilegge den mysforstand, som Er Imellom H: k: worris Elskelige kerre Søstersøn kon: aff Store Briitannien och H: k: vnderdan y Engeland.
Naar dii nu haffuer disponcrit H: k: tiil andre tancker ymod benente syne vnderdan, Daa skal dii tilstille H: k: worris herhuosføiiede Creditif [4]) och H: k: ded Orckenøes och Hetlandtz werck, Epthersom ded befahliid er, proponere [5]) Och H: k: demonstrere, at hand gør den dell, som for gud y himmelen och al werden berømmeligdt Er, om H: k: Os diisamme Øer for dii

50000 goldt gylden, som dii Staar y pandt for, goduilligen Afstaar, I betrachting at H: k: icke haffuer En dalers Nytte eller gaffn aff alle dii Øer, Och greffuen, som dem possiderer, Offendtliig som En Rebell lader siig bruge ymod H: k: Wy uille derymod holde Skotterne Sa Allert, at H: k: skall Erfahre huos dem En stor forandring y aldt ded, Som H: k: kan komme tiil Ehre, tyeniste och lydachtighed.

Oversættelse:
Vedføjet instruks på vores gesandter H. Corfitz Ulfeldt og Gregers Krabbe.
De skal efter deres forrige instructions indhold [3]) lade sig være magtpåliggende at bilægge den misforståelse, som er imellem H. K. [Hans Kongelige Majestæt], vores elskelige kære søstersøn kongen af Store Britannien, og H. K. undersåt [denne person] i England.
Når de nu haver disponeret H. K. til andre tanker imod benævnte sine undersåtter, da skal de tilstille H. K. vores herhosføjede kreditiv [4]) og H. K. det orknøske og shetlandske værk, eftersom det befalet er, proponere [fremlægge] [5]) og H. K. demonstrere [bevise], at han gør den del, som for Gud i himlen og al verden berømmeligt er, om H. K. os disse samme øer for de 50.000 gyldne gylden, som de står i pant for, godvilligen afstår, i betragtning at H. K. ikke haver en dalers nytte eller gavn af alle de øer, og greven, som dem besidder, offentlig som en rebel lader sig bruge imod H. K. Vi ville derimod holde skotterne så allert [opmærksomme/beredte], at H. K. skal erfare hos dem en stor forandring i alt det, som H. K. kan komme til ære, tjeneste og lydagtighed.

---

[1]) Peder Ibsen.
[2]) Modtaget paa Kronborg.
[3]) Hovedinstruxen var udfærdiget 6. August. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 258.
[4]) Brevet Nr. 429.
[5]) Om Christian IV's Bestræbelser for at indløse Ørken- og Shetlandsøerne se Fridericia, anf. Skr. II, 315.

Side 379

Fortsat brev 428/4 (fra side 378)

Huilckid kan skee, Naar uy fraa Orckenø offuer Occuperer En Pladtz y Skotland Och den lader fortificere och med folck besette til at Iage En friicht y Skotterne tyl att komme y andre tancker, End som dy nu Erre udi, H: k: ochsa diiste bedre Epther siin willie kan faa fremmid folck y syn tieniste.
Croneborg den 9 Augustj Anno 1640.
Christian.

Oversættelse:
Hvilket kan ske, når vi fra Orknø over okkuperer en plads i Skotland og den lader fortificere [befæste] og med folk besætte, til at jage en frygt i skotterne til at komme i andre tanker, end som de nu er udi, H. K. [Hans Kongelige Majestæt] også disste [vist/vistnok] bedre efter sin vilje kan få fremmed folk i sin tjeneste.
Kronborg den 9. august anno 1640.
Christian.

Brev 429/4 * 9. August 1640.

Til Kong Karl I af England.

Kreditiv for Gesandterne Korfits Ulfeldt og Gregers Krabbe. Geh. Ark.

Serenissime Princeps, Nepos et frater charissime, Cum Legatis nostris præter communia, quę publice proponant, quedam etiam secretiora in mandatis dederimus, Amanter et fraterne a S: V: petimus, ut eos, postquam priora exposuerint, ad priuatam(!) et secretius colloquium admittere et plenam illis fidem perinde ut nobis ipsis adhibere Velit. Faciet nobis rem gratissimam, et quam officiis et studiis omnibus, quę ab amico et fraterno animo profisci possunt, promtissime erga S: V: compensarj sumus, Cui prosperę ualetudinis usum et faustissima quęque ex animo optamus. Dabantur in Regia nostra Croneburgensi 9 Augustj Anno 1640.
S. V. frater et Aunculus fidelissimus
Christianus [1]).

Oversættelse (Latinsk brev):
Højst ærede fyrste, kæreste nevø og broder, da vi har givet vore gesandter visse hemmelige instruktioner ud over de almindelige, som de skal fremlægge offentligt, beder vi elskværdigt og broderligt Deres Majestæt om, at De, efter at de har fremlagt de første punkter, vil admittere dem til en privat og mere hemmelig samtale og skænke dem samme fulde tillid som os selv. De vil gøre os en meget kærkommen tjeneste, som vi er rede til at gengælde Deres Majestæt med alle de tjenester og bestræbelser, som kan udgå fra et venligt og broderligt sind, og vi ønsker Deres Majestæt et godt helbred og alt det bedste af et oprigtigt hjerte. Givet i vort kongelige slot Kronborg den 9. august anno 1640.
Deres Majestæts trofaste broder og morbroder
Christian [1]).

Brev 430/4 * 9. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om forskellige Arbejder paa Frederiksborg [2]). Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Den ikke egenhændige Udskrift lyder saaledes: „Serenissimo Principi Domino Carolo, Magnæ Britanniæ, Franciæ et Hyberniæ Regi, Fidei defensori, Nepoti et Fratri nostro charissimo“. Efter Opbevaringsstedet kan Brevet næppe være afleveret.
[2]) At det er paa Frederiksborg, ses af en Randnote.

Side 380
Fortsat brev 430/4 (fra side 379)

1. Dend gang i diurhaffuen ud med planckeuerckett, der som mand Stiller Ruser, Skall flies, Saa att mand uden fare kand gaa derpaa, Saa och bequemmeligen kand Sette ruserne ud paa de Stæder, de Skall Staa.
2. Dend Ruse nest ueed waskerhusett Skall giøris fast i een ramme, lige Som de andre ere, som findis paa gangen.
3. Dend broe, Som gaaer offuer Søen paa Ska[n]dzen, lige som dend giør udaff frøckenernis kammer, Skall *Repareris*, Saa at mand Sicker kand gaa deroffuer.
4. De Elle pæle, som ligger her oc der i Mossen i dyrehaffuen, Skall Slebis i land.
5. Dend broe, Som gaaer till dend liden ladegaard, Skall hielpis, Saa och fyldis, dersom dend endnu intett er fyldt.
6. Der Skall *Ordineris* een ny kallestie i dend liden ladegaard.
7. Badstuedammen Skall flies.

8. M: hans Anemøller Skall tage maaell till een høelade ued dend liden ladegaard, Som Skall huggis i windter paa Gulland. Croneborgh dend 9 *Augusti Anno* 1640 [1]).

Oversættelse:

1. Den gang i dyrehaven ud med plankeværket, der som man stiller ruser, skal flies [flisebelægges/repareres], så at man uden fare kan gå derpå, så og bekvemmeligen kan sætte ruserne ud på de steder, de skal stå.
2. Den ruse næst ved vaskehuset skal gøres fast i en ramme, ligesom de andre er, som findes på gangen.
3. Den bro, som går over søen på skansen, ligesom den gør ud af frøkernes kammer, skal *repareres*, så at man sikker kan gå derover.
4. De elle-pæle [elletræs-pæle], som ligger her og der i mosen i dyrehaven, skal slæbes i land.
5. Den bro, som går til den lille ladegård, skal hjælpes [repareres], så og fyldes, dersom den endnu intet er fyldt.
6. Der skal *ordineres* [anordnes] en ny koldestie [koldesti/gangsti] i den lille ladegård.
7. Badstuedammen skal flies [repareres].
8. M. Hans Anemøller skal tage mål til en hølade ved den lille ladegård, som skal hugges [tømmeret skal tilhugges] i vinter på Gotland [Gulland]. Kronborg den 9. august anno 1640 [1]).

Brev 431/4 * 9. August 1640.

Til Tolderne i Sundet.
De skulle betale en Sum Penge til Frederik Urne. *Rentek. Ark., Div. Dok. VII. E. 228 D.*

Tollerne y Helsingør skall Erlegge tiil frederich wrne tre hundrede och Seiisten Riix daler aff dii første penning, som kommer ind y tollen. Croneborg den 9 *Augustj Anno* 1640. Christian [2]).

Oversættelse: Tolderne i Helsingør skal erlægge til Frederik Urne 316 rigsdaler af de første penge, som kommer ind i tolden. Kronborg den 9. august anno 1640. Christian [2]).

Noter: [1]) Modtaget paa Kronborg.
[2]) I Følge Sundtoldregnsk. leverede Tolderne d. 10. August efter Kongens Befaling 316 Rdlr. til Karen Andersdatter paa Hveen.

Side 381

Brev 432/4 * 9.–12. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om Arbejder ved en ny Stald paa Frederiksborg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Dette Speruerck Skall huggis aff Egeplancker och klædis inden och uden med fiele, wdentill, att det kand teckis med blye, och inden till, at det kand dønnickis. Rommene imellom hestene Skall giøris, lige som de ere, som ere i sparpenge, Sadell och tømmer skall hengis offuer winduerne. Di Iernancker, som kommer derudi, skall were i Steden for Bielcker [2]).

Oversættelse:

Dette spærværk skal hugges af egetræsplanker og klædes inden og uden med fjel [brædder], udentil, at det kan tækkes med bly, og indentil, at det kan dønnikes [paneles/vægpanel]. Rummene imellem hestene skal gøres, ligesom de er, som er i sparpenge [spiltov/skillevægge], sadel og tømmer skal hænges over vinduerne. De jernanker, som kommer derudi, skal være i stedet for bjælker [2]).

Brev 433/4 * 10. August 1640.

Til Klavs Daa og Jørgen Vind.

Om en Sag mod nogle i Norge arresterede Skippere. En Del af de Varer, der ville blive konfiskerede ved Dommen, skal anvendes paa et af Kongens Skibe, der skal til Spanien. Kongen vil under sit Ophold i Holsten hver ottende Dag have Underretning fra Kjøbenhavn. Kgl. Bibl.

Riigens Admirall med Iørgen wiind Skal strax, Eptherad Siigfriid gabriielsen ankommer fra Norrie, Driiffue Sagen tiil doms Imellom Niickel kock Och dii Arresterede hollender [3]). Och naar dom Er gangen, da skal aff den last,

Oversættelse:
Rigens admiral med Jørgen Vind skal straks, efter at Sigfrid Gabrielsen ankommer fra Norge, drive sagen til doms imellem Nickel Kock og de arresterede hollændere [3]). Og når dom er gangen [afsagt], da skal af den last, [teksten fortsætter på side 382]

---

[1]) Det udaterede Brev er i Kopibogen anbragt mellem et af 9. og et af 12. August.
[2]) I Randen er vedtegnet: „Dend ny liffstald paa Frederichsborg anlangende". Brevet er modtaget paa Kronborg 12. August.
[3]) Talen er om 31 nederlandske Nordfarere, som allerede i Norge vare dømte for Toldsvig og havde betalt en Pengebøde, men som dog ved danske Orlogsskibe bleve førte fra Flækkerø til Kjøbenhavn for at dømmes af Admiralitetsretten. Cracau til Generalstaterne, 1. Sept. 1640. I et Brev af 22. Sept. tilstaar Cracau, at Skipperne have fortiet saa meget for Tolderne i

Her er den diplomatiske transkription og oversættelse af side 382, i overensstemmelse med vores aftaler.

Side 382

Fortsat brev 433/4 (fra side 381)

dii Inde haffuer, tagiis saa megiid derud aff alle slags, som Capitein wyllem Ewerdtsøn kan behøffue at lade den Huyde Byørn med [1]).
Rossenborg den 10 Augustj Anno 1640.
Christian.
Der skal ordinarij huer Otthe dage gaa En Post aff fraa københaffuen henad lanthe holstein, huor Ieg findis, wed huilcken skall Auiseris tiilstanden her sammestedtz.
Udskrift: Riigens Admirall Och Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
... de inde haver, tages så meget derud af alle slags, som kaptajn Willem Ewerdtsøn kan behøve at lade [laste] den Hvide Bjørn med [1]).

Rosenborg den 10. august anno 1640.
Christian.
Der skal ordinært hver ottende dag gå en post af fra København hen ad landet Holstein, hvor jeg findes, ved hvilken skal aviseres [meddeles] tilstanden her sammesteds.
Udskrift: Rigens admiral og Jørgen Vind til hænde.

Brev 434/4 * 10. August 1640.

[Ingen modtager angivet]

Om Levering af Sukker og Akvavit. Kgl. Bibl.

Suckeriid skall Rentemeisterne skaffe I): Pether, Och den Aquauit skall hand leffuere mig ymorgen heer paa Rossenborg [2]).
Den 10 Augustj Anno 1640.

Oversættelse:
Sukkeret skal rentemestrene skaffe [i]: Peter, og den akvavit skal han levere mig i morgen her på Rosenborg [2]).
Den 10. august anno 1640.

Brev 435/4 * 11. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om nogle Arbejder paa Rundetaarn. Kgl. Bibl.

Stenhuggeren ved Slottiid skal tegne tarniid ved Regendtzen [3]) Enstedt [nederst] pa Iorden, Sa stordt som ded er Offuentil, Och derhuos gørre aff deeler En Skabelun tyl

Oversættelse:
Stenhuggeren ved slottet skal tegne tårnet ved Regensen [3]) nederst på jorden, så stort som det er oventil, og derhos gøre af deler [træstykker] en skabelon til

---

[1]) Se ovfr. S. 376 f.
[2]) Denne Ordre er skreven paa en Seddel, der foroven indeholder følgende Opskrift: „Zue Kön. Maytt. behueff strax zu- uerschaffen: Vier Lispuendt guett top Zucker, Zwejhundert Citrones, Anderthalb hundert Pomerantzen.“
[3]) Jvfr. ovfr. S. 316.

Side 383

Fortsat brev 435/4 (fra side 382)

Lampetter [1]) vnder galeriit, som skall Stycke En allen Offuer Muhren Och ligge En allen y muren. Och skall dy Lampetter, som kommer paa hiiørnerne, leggis dobbeldt, saatt dii med frammerdelen naar vd y Ottekanthen. Der skall Ochsaa komme Enckende Lampetter ymellom dem, som kommer pa kanterne.
Lampetterne igennom bencken Skall settis dobbeldt paa hiinanden, Saatt den Ene kan hiielppe ded andiid att berre.

Rossenborg den 11 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... lampetter [1]) under galleriet, som skal stykke en alen over muren og ligge en alen i muren. Og skal de lampetter, som kommer på hjørnerne, lægges dobbelt, så at de med frammerdelen [forsiden] når ud i ottekanten. Der skal også komme enkelte lampetter imellem dem, som kommer på kanterne.
Lampetterne igennem bænken skal sættes dobbelt på hinanden, så at den ene kan hjælpe det andet at bære.
Rosenborg den 11. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 436/4 * 11. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om et Vagthus ved Rosenborg og om Kirsebær fra den derværende Kjøkkenhave, som skulle leveres til Apothekeren Esaias Fleischer. Kgl. Bibl.

Rentemeisterne Skall lade forferdige ded wachthus vdenfor Broen paa Rossenborg med wiinduer Och lofft, saoch med bencke, som Seduanliigdt Er.
Rossenborg den 11 Au: Anno 1640.
Christian.
Wrtegardtzmanden y køckenhaffuen [2]) skall tilholdis, att hand lader Esaiias Apotecker bekomme, huiss kysseber

Oversættelse:
Rentemestrene skal lade forfærdige det vagthus udenfor broen på Rosenborg med vinduer og loft, så og med bænke, som sædvanligt er.
Rosenborg den 11. august anno 1640.
Christian.
Urtegårdsmanden i køkkenhaven [2]) skal tilholdes [pålægges], at han lader Esaias apoteker bekomme [få], hvis [hvilke/hvad] kirsebær

[1]) Foruden den nu brugelige Betydning af dette Ord maa det tidligere ogsaa have haft en anden, men hvilken? Nyere og ældre Lexika synes ikke at oplyse dette, og dog have andre brugt Ordet paa samme Maade som Christian IV. Jvfr. J. A. Berg, Beschreib. des Kön. Hauses Friederichsburg, 1646, Bl. Fiiijvo: „An diesen Seulen — — — stehen auff Quatersteinern Lampetten zwantzig vergüldte Bilder von Alabaster“ og Bl. Kiijvo: „Ein Springbrunn, abgetheilet in vier grosse Bilder, die auff Lampetten stehen“. (Jvfr. Bl. Gijvo og livo.) Heraf kan man maaske slutte, at Ordet betyder Konsol.
[2]) Lavrits Mikkelsen.

Side 384

Fortsat brev 436/4 (fra side 383)

som Endnu fiindis y samme haffue, Och skall Rentemeiisterne ackordere med samme Apothecker, huad hannem derfor skall giiffuis. Wrtegardtzmanden skall skaffis hiielp till att Plucke kysseberren.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... som endnu findes i samme have, og skal rentemestrene akkordere [aftale pris] med samme apoteker, hvad ham derfor skal gives. Urtegårdsmanden skal skaffes hjælp til at plukke kirsebærrene.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 437/4 * 12. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om noget Vildt, der skal sendes til Glückstadt, og om Forsyning til Hofholdningen for Vinteren. Kgl. Bibl.

Den Riinge wiildbradt, som Er Slagen, Imidlertyd ieg haffuer uerriid heer, ded skal sendis med henad glyckstad. Prouision tiil hoffholdingen y wiinter, som kommer Enten tiil Hadersleff Eller kolding att werre, wiil uerre pa Rede hender med dychtig skiib, som ded kan offuerføre, Saat man Icke More solito skall En Rom tiid bye derepther, førend ded kommer tilstede.
Rossenborg den 12 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
Det ringe vildtbræt [vildt], som er slaget [nedlagt], imidlertid jeg haver været her, det skal sendes med hen ad Glückstadt. Provision [forsyning] til hofholdningen i vinter, som kommer enten til Haderslev eller Kolding at være, vil være på rede hænder med dygtigt skib, som det kan overføre, så at man ikke more solito [efter sædvanlig vis] skal en rum tid bie [vente] derefter, førend det kommer til stede.
Rosenborg den 12. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 438/4 * 12. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om Indkjøb og Opbevaring af Vin. Naar de til Nykjøbing fra Frederiksborg sendte Gjenstande komme tilbage, skal Slotsforvalteren løslades igen. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Naer der kommer frandszøsk wiin i Sundet, Som tienlig er, Da skall tolderne kiøbe hundrede ammer deraff, och om der kommer Rinsk viin an, Som mig tillstaaer fra Gabriel de Roys Suoger, boendis i køllen, da Skall dend med dend frandzøske wiin leggis i kelleren paa Croneborgh indtill wiidere beskeeden.

Oversættelse:

Når der kommer fransk vin i Sundet, som tienlig er, da skal tolderne købe hundrede ammer deraf, og om der kommer rhinsk vin an, som mig tilstår fra Gabriel de Roys' svoger, boende i Køln, da skal den med den franske vin lægges i kælderen på Kronborg indtil videre besked.

Side 385

Fortsat brev 438/4 (fra side 384)

Naer tøyet aff frederichsborgh kommer fra Nykiøbing igien, Saa skall hand, som haffuer dett i forwaring, ladis ud igien [1]). Rossenborgh dend 12 Augusti Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
Når tøjet af Frederiksborg kommer fra Nykøbing igen, så skal han, som haver det i forvaring, lades ud igen [1]). Rosenborg den 12. august anno 1640 [2]).

Brev 439/4 * 13. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om noget Kobber til Kjedlerne i det store Bryggers og om nogle Bygningsarbejder paa Antvorskov og paa Tøjhuset. Kgl. Bibl.

Ded bleff y en hast forglemdt, at [3]) den Borger y helsingør, som Er dii suenskiis factor, ankommer med ded gaar kobber [4]), som hannem affkøbdt Er, At deraff da strax bliiffuer giiordt thuende keedelbonde tiil dii Briggekedel y ded store Briggers, Som Erre tycker aff kobber End dy forrige. Item dii otte skippund tag kobber tiil taa[r]nid heer skall ochsa strax forferdigis. Och saaframdt der findis nogiid tagkobber enthen paa tøyhussid eller huos godtfriid Myckelsøn [5]), da skall ded sendis hiid, Och kan dem pa dii steeder, som sagdt Er, skaffiis andiid Igen. Ded lange hus ued tøyhussiid, som hiidindtill haffuer uerid brugdt tiil Skøtlader [6]) och andiid sliigdt, Er nu forordniid tiil Øll, fordy att Rommid falder for knapdt pa dii andre steeder.
Och paded att Øllиid aff samme pladtz diste bekuemmeliger kan bringis tiil wandtz, da Er der befahliid, at der skall gørris En dør myt paa samme hus tiilatt bringe Øllиid ud tiil uandid. Paaded Nu Arckeliid Och Brøggersiid kan uerre skiildt ad, Daa skall der gørris Ett planke-

Oversættelse:
Det blev i en hast forglemt, at [3]) den borger i Helsingør, som er de svenskes faktor, ankommer med det gåar-kobber [4]), som ham afkøbt er, at deraf da straks bliver gjort tvende kedelbunde til de bryggekedler i det store bryggers, som er tykkere af kobber end de forrige. Item de otte skippund tagkobber til tårnet her skal også straks forfærdiges [færdiggøres]. Og såfremt der findes noget tagkobber enten på tøjhuset eller hos Godtfred Mikkelsen [5]), da skal det sendes hid, og kan dem på de steder, som sagt er, skaffes andet igen. Det lange hus ved tøjhuset, som hidindtil haver været brugt til skøtlader [lavetter] [6]) og andet sligt, er nu forordnet til øl, fordi at rummet falder for knapt på de andre steder.
Og på det at øllet af samme plads desto bekvemmeligere kan bringes til vandet [ved vandet], da er der befalet, at der skal gøres en dør midt på samme hus til at bringe øllet ud til vandet. På det at nu artilleriet og bryggerssiden kan være skilt ad, da skal der gøres et planke-

[1]) I Randen er skrevet: „Wiin att lade kiøbe och Adam Beck [o: Berg] att lade ud komme.“ Jvfr. ovfr. S. 375.
[2]) Modtaget paa Kronborg 13. August.

[3]) Her mangler vistnok Ordet: naar.
[4]) Garkobber, Kobber, som er bragt til den højeste Grad af Renhed (Vid. Selsk. Ordb.). Skriver paa Bremerholm.
[5]) o: Lavetter.

Side 386

Fortsat brev 439/4 (fra side 385)

uerck udtiil Stranden ymellom dem, saat den Ene inted kan komme tiil den anden.
Anderskouslott den 13 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... værk ud til stranden imellem dem, så at den ene intet kan komme til den anden.
Antvorskov slot den 13. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 440/4 * 13. August 1640.

Til Frederik Urne.

Om Løsladelsen af Slotsforvalteren paa Frederiksborg, Johan Adam Berg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg glemte i min Siidste, der ieg befoell, att Adam, Som er bestilt til at giffue agt paa tøget till Frederichsborg, Skulde ladis udaff taarnet, naer tøget, som er henad Nykiøbing, kommer tillstæde igien, att befale, at du Skulde forordne nogen der till [1]), huad hand faaer tilbage igien, och bleff Seddelen, Som hand loed mig See, tillstillet Slodzfogden paa Frederichsborgh [2]). Anderskoff dend 13 Augusti Anno 1640 [3]).

Oversættelse:
Jeg glemte i min sidste [skrivelse], der jeg befalede, at Adam, som er bestilt til at give agt på tøjet [tingene] til Frederiksborg, skulle lades ud af tårnet, når tøjet, som er hen ad Nykøbing, kommer til stede igen, at befale, at du skulle forordne nogen dertil [1]), hvad han får tilbage igen, og blev sedlen, som han lod mig se, tilstillet slotsfogden på Frederiksborg [2]).
Antvorskov den 13. august anno 1640 [3]).

Brev 441/4 * 20. August 1640.

Til Jørgen Vind.

Kongen er ikke fornøjet med, at Enkedronning Maria Eleonora er kommen til hans Søn Prins Christian paa Nykøbing; men det er dog bedre, at hun er der end i Kjøbenhavn. Han giver nogle Ordrer i Anledning af, at han vil holde Hof til Vinteren paa Koldinghus. Kgl. Bibl.

Vdaff dyn Skriiffuelse haffuer Ieg fornommen Encke dronningens Reiisse fraa gulland hen tiil myn Søn Prindtzen [4]),

Oversættelse:
Ud af din skrivelse haver jeg fornummet enkedronningens rejse fra Gotland hen til min søn prinsen [4]),

[1]) Her maa vist være indløbet en Fejl. Meningen er vel, at der skal forordnes en Person, som kan se til, hvad der kommer tilbage fra Nykøbing.
[2]) Peder Ibsen.
[3]) Modtaget paa Frederiksborg 19. August.
[4]) Natten mellem d. 23. og 24. Juli havde Enkedronning Maria Eleonora forladt Gripsholm Slot og havde i al Hemmelighed

Side 387

Fortsat brev 441/4 (fra side 386)

Huilcken Reysse wel haffde bleffuen Epther, Om hun haffde betenckt sig Reet och fuldt myt Raad. Nu ma Prindtzen See tiil, huorledis hand bliiffuer hinder kuydt Igen, Huiilckid Neppeligen skeer saa Snardt. Ieg seer heller, att hun Er pa Nykøbing End pa køben:
Och Eptherdi ieg haffuer saat mig for med gudtz hiielp att holde y wiinter hoff paa koldinghus, och mig aff lensmanden sammestedtz [1]) Er tylstillid denne herhuosføiiede zeddel paa, huiis Defect der findis der sammestedz, Daa skall M: Anemøller derhen att besee Biigningen der paa Slottid, och siiden [2]) laade hannem bekomme Matherialia dertyl, saatt Hussiid kan uerre ferdigdt, Naar gud wiill, Ieg kommer dyd ymod wynter. Tiil dii optegnede kackeloffuen kan skaffiis Raad til herfra, Item kleede tiil gemeckerne att bekleede med. Tyn och kobber uyl sendis fraa københaffuen. Vale. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 20 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
Hvilken rejse vel havde bleven efter [kunne være undgået], om hun havde betænkt sig ret og fulgt mit råd. Nu må prinsen se til, hvorledes han bliver hende kvidt igen, hvilket næppeligen sker så snart. Jeg ser hellere, at hun er på Nykøbing end på København.
Og efterdi jeg haver sat mig for med Guds hjælp at holde i vinter hof på Koldinghus, og mig af lensmanden sammesteds [1]) er tilstillet denne herhosføjede seddel på, hvis defect [mangler] der findes der sammesteds, da skal M. Anemøller derhen at bese bygningen der på slottet, og siden [2]) lade ham bekomme materialia dertil, så at huset kan være færdigt, når Gud vil, jeg kommer did imod vinter. Til de optegnede kakkelovne kan skaffes råd til herfra, item klæde til gemakkerne at beklæde med. Tin og kobber vil sendes fra København. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 20. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

Brev 442/4 * 20. August 1640.

Til Jørgen Vind.

Om en Person, der skal sættes i Jern i Kjøbenhavn. Kgl. Bibl.

[Teksten fortsætter på side 388]

[1]) Ernst Normand til Selsø.
[2]) Her mangle vel Ordene: skal du, eller lign.

Side 388

Fortsat brev 442/4 (fra side 387)

Heer kommer En Skalck med ded første fraa, ved Naffn Claus Blume, huilken, naar hand tiil køben: ankommer, skall Slaess y Iern, Och fliitig haffuis y achtt, at hand Inted kommer syn kaass.
Glyckxborg y glyckstadt den 20 Au: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Postscriptum, Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
Her kommer en skalk [skælm/forbryder] med det første fra, ved navn Claus Blume, hvilken, når han til København ankommer, skal slås i jern, og flittig haves i agt, at han intet kommer sin kos [undslipper].
Glücksborg i Glückstadt den 20. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Postskriptum, Jørgen Vind til hænde.

Brev 443/4 * 21. August 1640.

Til Jørgen Vind.

Om noget Olmerdug og noget Bolster, der skal sendes til Glückstadt. Kgl. Bibl.

Der skall Sendis hiid med ded første 8 stycker wlmerdug Och lyge saa mange Støcker Pulster, halffparten aff ded beste, y køben: Er att bekomme, Och halffparten aff ded gemene.
Aff glyckxborg y glyckstadt den 21 Au: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
Der skal sendes hid med det første 8 stykker olmerdug [stribet tøj] og lige så mange stykker bolster [dynevår], halvparten af det bedste, i København er at bekomme, og halvparten af det gemene [almindelige].
Af Glücksborg i Glückstadt den 21. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

Brev 444/4 * 21. August 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forsvarer sin Fremgangsmaade med Hensyn til Enkedronning Maria Eleonora. Geh. Ark.

Dyn skriiffuelse med Peder wybis breff Er mig tiil hande kommen, Och deraff forstanden Enckedronningen y Suerrigs Retrette, huiilcken Ieg paa tree arss tiid med stor fliid haffuer impedierit. Mens Eptherad hun vden Ophør siig Offuer Chanseler Oxenste[r]ns Insolens ymod hinder beklagede, Och ded inted kunde hiielppe, huad Ieg

Oversættelse:
Din skrivelse med Peder Wibes brev er mig til hænde kommen, og deraf forstanden [forstået] enkedronningen i Sveriges retraite [tilbagetog/flugt], hvilken jeg på tre års tid med stor flid haver impedieret [hindret]. Mens efter at hun uden ophør sig over kansler Oxenstiernas insolens [uforskammethed] imod hende beklagede, og det intet kunde hjælpe, hvad jeg

Side 389

Fortsat brev 444/4 (fra side 388)

bade Skriifftlig Och ued Peder wiibe mundtlig hiinder Erindrede, Da Erklerede ieg mig, Att Naar hun war pa syn frii fod, Daa uylle Ieg gørre, huad ieg kunde, att hun kunde komme offuer tiil Priissen, Huortiil Eriick Ottessøn bleff sendt henad gulland.
Om hun Nu Er Lyberit aff siin Custodie ued En dansk, Spannier Eller greeck, ded kan gørre liigemegiid. Naar Chanseler Oxensterns høffelighed Imod den Dama, huiis herre Saliig inted andiid End aldt gaadt haffuer forskiildt, kommer Reett for En dag, Da findis uell dy y Suerrig, som skall dømme anderledis om samme Retrette, End som nu skeer.
Att hun Inted Er kommen dydhen, som hinders begehring waar, ded Er mig nocksom ymod. Dog seer Ieg heller, at hun Er slagen yland tiil Nykøbing End tiil københaffuen. Vale. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 21 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tiil hande.

Oversættelse:
... både skriftlig og ved Peder Wibe mundtlig hende erindrede, da erklærede jeg mig, at når hun var på sin fri fod, da ville jeg gøre, hvad jeg kunde, at hun kunde komme over til Preussen, hvortil Erik Ottesen blev sendt hen ad Gotland.
Om hun nu er libereret [befriet] af sin custodie [fængsling/vogtning] ved en dansker, spanier eller græker, det kan gøre ligemeget. Når kansler Oxenstiernas høflighed imod den dame, hvis herre salig intet andet end alt godt haver forskyldt, kommer ret for en dag, da findes vel de i Sverige, som skal dømme anderledes om samme retraite [flugt], end som nu sker.
At hun intet er kommen didhen, som hendes begæring var, det er mig noksom imod. Dog ser jeg hellere, at hun er slagen i land til Nykøbing end til København. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 21. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen [Sehested] til hænde.

Brev 445/4 * 22. August 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal tale med Biskoppen om den Forargelse, den tydske Præst paa Amager giver. Der er ingen Brug for en Berider paa Antvorskov. Geh. Ark.

Epthersom den tydtske prest pa Amag [1]) y en rom tiid haffuer uerid y liiden Respect sauel huos siine tylhører som huos andre och Nu beskiillis for Nogle faar,

Oversættelse:
Eftersom den tydske præst på Amager [1]) i en rum tid haver været i liden respect [anseelse] såvel hos sine tilhørere som hos andre og nu beskyldes for nogle får,

[1]) M. Heinrich Erhardsen (? Everhardi) Marsfeldt(?) fra Osnabrück, som i 26 Aar (1614–40) var tydsk Præst i Hollænderbyen (Store Magleby). Allerede 1638 er der Tale om, at han skal have en Kapellan, da han siges at mangle de Gaver, „at hans Menighed af hannem kan forbedres eller hannem med

Side 390

Fortsat brev 445/4 (fra side 389)

som hand wlouligen er kommen tiil, huilcken [1]) Nu En lang tiid haffuer hengdt y trette, huorfor Ingen haffuer wiildt søge hans predicken, Huorfor du Om Samme leiilighed skaldt tale med Bysspen [2]), at Sliig forargelsse med ded første bliiffuer affskaffiit. Vale. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 22 Au: Anno 1640.
Christian.
Ret som Ieg uylle lucke dette breff, daa kam den Beriider, som Prindzen forskreff [3]) till dig, med dyn skriiffuelsse. Samme person kan inted forrette pa Anderskou, aldenstund der Er fast fleere Riither End Erliige heeste [4]).
Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tiil hande.

Oversættelse:
... som han ulovligen er kommen til, hvilken [1]) nu en lang tid haver hængt i trette [tvist], hvorfor ingen haver vildet søge hans prædiken, hvorfor du om samme lejlighed skal tale med biskoppen [2]), at slig forargelse med det første bliver afskaffet. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 22. august anno 1640.
Christian.
Ret som jeg ville lukke dette brev, da kom den berider, som prinsen forskrev [sendte bud efter] [3]) til dig, med din skrivelse. Samme person kan intet forrette på Antvorskov, aldenstund der er fast flere ryttere end erlige [duelige/gode] heste [4]).
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen [Sehested] til hænde.

Brev 446/4 * 22. August 1640.

Til Klavs Daa.

Kongen tager Bestemmelse om Brugen af de hollandske Skibe og deres indehavende Varer, som ere førte ned fra Norge, og som han venter ville blive konfiskerede. Geh. Ark.

Eptherdi heer siigis, Siiuerdt gabrielsøn at werre kommen fra Norrie med dy Hollandtske skyb, Huorfor,

Oversættelse:
Efterdi her siges, Sigvard Gabrielsen at være kommen fra Norge med de hollandske skibe, hvorfor,

[1]) Her mangler Ordet: Sag.

[2]) Jesper Brochmann.
[3]) Forskrive, sende afsted med en Skrivelse.
[4]) Paa Antvorskov var Hans Herfort Stodmester (siden 1627). Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 204. Danske Samlinger V, 67.

Side 391

Fortsat brev 446/4 (fra side 390)

safrandt ded siig saledis forholder, du strax skaldt tage dom paa dem, paaded man Er uyss paa, huad confisserit bliiffuer. Och skall aff ded, som forbrudt Er, strax indladis y den Huyde Biiørn sa megiid, att den med ded første kan med syn ladiing gaa fra Reiiden for køben: henad Spannien [1]). Naar nu samme Skyb haffuer siin last Inde, da skall thuende aff dy største skyb, som confisserit bliiffuer, sendis hiid, ded Ene belad med Stercke byelcker, ded andiid med Deeler. Dii skiib, som fyndis yblandt dii Confisserede, som inted mig tyenliige Erre, dem skal Rentemeisterne tilskandtze [2]) dem, som Ieg skiildig Er. Dog Skal haffuis y acht, Att om deryblandt fyndis fløiiter, som kan brugis tiil weed at føre, att dy bliiffuer ued Holmen. Dy Søpasser, willem Effuerdtsøn skall haffue med siig, dem haffuer du herhuos att Emphange, huilcke Chanseleren kan forsegle, mens hand Er der ved handen. Vale.
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 22 Au: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall til hande.

Oversættelse:
... såfremt det sig således forholder, du straks skal tage dom på dem, på det at man er vis på, hvad konfiskeret bliver. Og skal af det, som forbrudt er, straks indlades [lastes] i den Hvide Bjørn så meget, at den med det første kan med sin ladning gå fra reden foran København hen ad Spanien [1]). Når nu samme skib haver sin last inde, da skal tvende [to] af de største skibe, som konfiskeret bliver, sendes hid, det ene beladet med stærke bjælker, det andet med deler [brædder]. De skibe, som findes iblandt de konfiskerede, som intet mig tjenlige er, dem skal rentemestrene tilskanse [2]), som jeg skyldig er. Dog skal haves i agt, at om deriblandt findes fløjter [skibstype], som kan bruges til ved at føre, at de bliver ved Holmen. De søpasser, Willem Effuerttsøn skal have med sig, dem haver du herhos at modtage, hvilke kansleren kan forsegle, mens han er der ved hånden. Valete (farvel).
Af Glücksborg i Glückstadt den 22. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rigens admiral til hænde.

Brev 447/4 * 26. August 1640.

Til Jørgen Vind.

Kongen er misfornøjet med, at man i Norge har tinget med de Hollændere, som havde forbudne Master inde. Der skal klages til Karl v. Cracau over en hollandsk Konvoys Handlemaade i Norge. Der skal sendes en Tømmermand til Glückstadt for at sætte et Hus op. Karl v. Manders sidste Portræt af Kongen skal ogsaa sendes derhen. Kgl. Bibl.

Vdaff dyn Skriiffuelse Erfahrer Ieg, At dy haffuer Icke allene vnderstanden siig y Norrie at dømme paa dii Hollender, som haffuer forbudden Maaster inde [3]), Mens ochsa

Oversættelse:
Ud af din skrivelse erfarer jeg, at du haver ikke alene understået dig i Norge at dømme på de hollændere, som haver forbudne master inde [om bord] [3]), men også

[1]) Se ovfr. S. 376 f. 382.
[2]) o: tilvexle, tildele.
[3]) 17. Juli havde Markus Whitte faaet Ordre til at begive sig til Flækkerø og sende de Skibe, som havde haft Master af flere

Side 392

Fortsat brev 447/4 (fra side 391)

afftingiid med dem Epther derris gode tycke [1]), Huorfor dii Dannemend med gudz hiielp skall faa skam, att dii haffuer giiort siig saa Miindig.
Huad man aff Master och deeler inted behøffuer, Naar den Huyde Biiørn Er laad, sa och dii thuende skiib, Admiralen Er befahliid att sende hiid, ded skall giiffuis købmenden, som man skyldig Er.
Den Hollandtske Confoies Action y Norrie Skaldt du med Chanseleren och Admiralen holde Residenten Crachou for Och derhuos hannem formelde, Att saframd hans Herrer Icke med ded første Straffer den capitein, som ded giiordt haffuer, daa uyl Ieg faa anden Raad dertiil.
Den tømmermand, Som skulle sette ded hus op heer y staden, som gackmed førde hiid [2]), Er endnu inted kommen hiid, huorfor hand skall med ded første sendis hid, Och saframdt hand Er bleffuen siig, daa skall En aff hans suenne sendis hiid, som kan sette hussiid op. Ded siiste conterfeii, Carll von Manderen giiorde Epther mig, ded

Oversættelse:
... aftinget med dem efter deres gode tykke [godtbefindende] [1]), hvorfor de dannemænd [ordentlige folk] med Guds hjælp skal få skam, at de haver gjort sig så myndig [overmodige/egenmægtige].
Hvad man af master og deler [brædder] intet behøver, når den Hvide Bjørn er ladet [lastet], så og de tvende skibe, admiralen er befalet at sende hid, det skal gives købmanden, som man skyldig er.
Den hollandske konvojsaktion i Norge skal du med kansleren og admiralen holde residenten Cracau for, og derhos ham formelde [meddele], at såfremt hans herrer ikke med det første straffer den kaptajn, som det gjort haver, da vil jeg få anden råd dertil.
Den tømmermand, som skulle sætte det hus op her i staden, som gackmed [gadesvend/forskrevne mand] førte hid [2]), er endnu intet kommen hid, hvorfor han skal med det første sendes hid, og såfremt han er bleven sig [hindret/blevet syg], da skal en af hans svende sendes hid, som kan sætte huset op. Det sidste portræt, Carl von Mander gjorde efter mig, det

[1]) Jvfr. om den i Norge betalte Pengebøde S. 381.
[2]) Se ovfr. S. 353.

Side 393

Fortsat brev 447/4 (fra side 392)

skall sendis hiid. Vale. Aff Glyckxborg y Gliickstadt den 26 Au: Anno 1640.
Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Iørgen wiind til hande.

Oversættelse:
... skal sendes hid. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 26. august anno 1640. Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

Brev 448/4 * 26. August 1640.

Til Rentemestrene.

Kongen omtaler et Indkjøb af Kobber. Nogle svenske Kanoner maa passere Sundet, dog under Fordring paa Hævdelse af de Danskes Toldfrihed i Sverige. Kongen giver Ordrer om nogle Kugler, om Murværket til St. Anne Kirke og om en Blæsebælgmager; han er misfornøjet med et tilsendt Afrids. Kgl. Bibl.

Eders skriiffuelsse Er mig tilhande kommen, Och deraff Indholden forstanden, huorpa Ieg Inted forholder. Angaendis ded kobber, da haffuer Ieg købdt Nii skiippund tagkobber tiil Oldesslou Och befahliid dedsamme att Sende henad Lybeck tiil Iohan Brams factor ued Naffn hendrich wiinsky, at hand ded skulle sende offuer tiil københaffn. Naar dy Iernstøcker aff Suerrig ankommer, da skall dy Steedis Igennom, dog protestando, Att saaframdt dii danske icke Epther fordragiid ma werre tolfrii, da kan dii Suenske Ickeheller uerre frii y Sundiid. Ded skall wel hedde, att dy tager ingen toll aff dy danske, Mens dii, der handler med dii danske, dii slager dem uaren saa høiidt an, att dii kan Erlegge tollen. Miig Er inted tiiendt med dii Suenske Iern støcker, wdenad ded waar halffue Saager [1]). Kugeler skall tagis saa mange aff Ett pund, som den mand y helssingør [2]) Er skiildig att leffue[re] y tøyhussiid. Paa den Offuerskiickede Affriidz kan Ieg inted forsta mig, aldenstund Ieg finder Ingen affriidtz derhuoss paa dii skertousser [3]), som bleff Stenhuggeren

Oversættelse:
Eders skrivelse er mig tilhånde kommen, og deraf indholden forstanden [forstået], hvorpå jeg intet forholder. Angående det kobber, da haver jeg købt ni skippund tagkobber til Oldesloe og befalet det samme at sende hen ad Lübeck til Johan Brams faktor ved navn Hendrich Wiinsky, at han det skulle sende over til København. Når de jernstykker [kanoner] af Sverige ankommer, da skal de stedes igennem, dog protestando [under protest], at såfremt de danske ikke efter fordraget må være toldfri, da kan de svenske ikke heller være fri i Sundet. Det skal vel hedde, at de tager ingen told af de danske, mens de, der handler med de danske, de slår dem varen så højt an, at de kan erlægge tolden. Mig er intet tjent med de svenske jernstykker, uden at det var halve sager [1]). Kugler skal tages så mange af et pund, som den mand i Helsingør [2]) er skyldig at levere i tøjhuset. På den overskikkede [tilsendte] afrids [tegning] kan jeg intet forstå mig, aldenstund jeg finder ingen afrids derhos på de skertousser [tårne/gavle] [3]), som blev stenhuggeren

[1]) Sager er Navnet paa en Slags Kanoner. Blom, Kristian IV's Artilleri S. 168.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 251 f.
[3]) Formodes vistnok med Rette af Friis (Saml. t. Dansk Bygn.- og Kunsthist. S. 232) at være en Fordrejning af det franske

Side 394

Fortsat brev 448/4 (fra side 393)

ued Slottid befahliid att gørre. Med Muruerckid paa kyrcken wdenfor haffuen att fortinge kan ded haffue En anstand, Indtil den Nii Biggemeister [1]) ankommer. Den Mand, som haffuer giiordt dy tree Blaasbalger, skall sendis Op tiil Norrie [2]).
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 26 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... ved slottet befalet at gøre. Med murværket på kirken udenfor havnen at betinge [aftale pris for] kan det have en anstand [udsættelse], indtil den nye bygmester [1]) ankommer. Den mand, som haver gjort de tre blæsebælge, skal sendes op til Norge [2]).
Af Glücksborg i Glückstadt den 26. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 449/4 * 29. August 1640.

Til Klavs Daa og Jørgen Vind.

Kongen udvikler sin Fremgangsmaade med Hensyn til den svenske Enkedronning.
Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Vdaff Eders skriiffuelsse haffuer Ieg fornommen Eders betenckende Om Enckedronningen y Suerrig hiiemmelige Bordtreysse der aff landid [3]), Huorpa Ieg Eder inted forholder, Att Enckedronnings begehring at drage udaff Suerrig haffuer werrid mig Offuer fiire Aar uel bekendt, Mens altiid bade Skriifftlig och ued Peder wiibe Mundtlig hiinder derfra Raad, Demonstrerendis hiinder Broderens [4]) tiilstand. Huorfor hun Er dragen derfra, ded skriiffuer Peder wiibe, at hun haffuer laadt Skriifftlig Epther siig. Och haffuer Ieg Strax, Eptherad hun lod mig hiinders ankomst til Ny-

Oversættelse:
Ud af eders skrivelse haver jeg fornummet eders betænkende om enkedronningen i Sveriges hemmelige bortrejse der af landet [3]), hvorpå jeg eder intet forholder [skjuler], at enkedronnings begæring at drage ud af Sverige haver været mig over fire år vel bekendt, mens altid både skriftlig og ved Peder Wibe mundtlig hende derfra rådet [fra rådet], demonstrerende [visende] hendes broders [4]) tilstand. Hvorfor hun er dragen derfra, det skriver Peder Wibe, at hun haver ladet skriftlig efter sig. Og haver jeg straks, efter at hun lod mig hendes ankomst til Ny- [teksten fortsætter på side 395]

[1]) I den afdøde Hans Steenwinkels Sted blev Leonhard Blasius ansat som Overbygmester fra 6. Juli 1640. Han døde 8. Decbr. 1644. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 195. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 254. Archiv f. Pharmaci og Chemi XIX, 148.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 364.
[3]) Rigsraadet havde ved en Skrivelse af 24. August anmodet Kongen om at opfordre Enkedronningen til at udstede en Erklæring om sin Flugt. Skand. Lit. Selsk. Skrifter 1811 S. 74 76.
[4]) Kurfyrst Georg Vilhelm af Brandenburg.

Side 395

Fortsat brev 449/4 (fra side 394)

køb̃ing wiide, Raad hinder, att hun Skriifftlig skulle lade werden forsta Arsagen til hinders forreisen, huormed hun uden thuiiffuel Snarer bliiffuer ferdig End med at Reisse fra Prindtzen.
Valete. Aff Glyckxborg y glyckstad den 29 Augustj Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckiis Riigis Raad, Admiral och Iørgen wiind til hande.

Oversættelse:
... køb̃ing vide, råd hende, at hun skriftlig skulle lade verden forstå årsagen til hendes forrejsning, hvormed hun uden tvivl snarere bliver færdig end med at rejse fra prinsen.
Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 29. august anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd, admiral og Jørgen Vind til hænde.

Brev 450/4 * 29. August 1640.

Til Rentemestrene.

Om en Ansøgning fra en Smed paa Hammermøllen og om nogle Søfolk, der skulle afløses. Et Brev skal sendes til Peder Vibe. Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Herhuos haffuer y En Smydtz [1]) Begering, som skall uerre pa hammermøllen ued Croneborg, Huilcken y skall See igennom Och lade mig uide Eders betenkende derom, Om ded saledis kan gaa vden myn skaade. Der sendis ochsaa En designation fram paa Nogiid folck, som skulle her Epther Admiralens Begehring Omuexeliis, som best kan sendis henad Christianpriis Och siiden gaa hiid offuer land.
Aff glyckxborg y glyckstadt den 29 Augusti Anno 1640.
Christian.
Dette Breff tiil Peder wiibe skall sendis fordt med En anden Offuerskriifft.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
Herhos haver I en smeds [1]) begæring, som skal være på Hammermøllen ved Kronborg, hvilken I skal se igennem og lade mig vide eders betænkende derom, om det således kan gå uden min skade. Der sendes også en designation [liste] frem på noget folk, som skulle her efter admiralens begæring omveksles, som bedst kan sendes hen ad Christianpris og siden gå hid over land.
Af Glücksborg i Glückstadt den 29. august anno 1640.
Christian.
Dette brev til Peder Wibe skal sendes bort med en anden overskrift.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 451/4 * August–Oktober 1640 [2]).

Optegnelse om en Skrivelse, der skal udfærdiges til Kongen af England, og hvori han skal opfordres til at indkalde Parlamentet. – Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

[1]) Maaske Adam Mussel. Se Brevet af 16. Septbr. 1640.
[2]) Optegnelsen maa høre til den Tid, da Korfits Ulfeldt og Gregers Krabbe skulle afgaa eller allerede være afgaaede som Gesandter til England; se ovfr. S. 378 f.

Side 396

Fortsat tekst (fra side 395)

Ein Schreiben ahn dem k: v: Engelandt, dass Er dass Perlemendt wiiderum wolthe Conuotiren (!), verhoffentlich Sii wurden sich woll Accommodiren in allen, worzu ich meinen gesanthen mit gebra[u]chen wolthe, daa es ihm also gefellich.

Oversættelse:
Et skriv an [til] den K. M. [Kongelige Majestæt] af England, at han parlamentet viderum [atter] ville konvokere [sammenkalde] (!), forhåbentlig de ville sig vel akkommodere [rette sig/forliges] i alting, hvorzu [hvortil] jeg min gesandt med bruge ville, da det ham altså gefällig [behageligt] er.

Brev 452/4 * 2. September 1640.

Til Klavs Daa.
Han skal undersøge en Angivelse om Urigtigheder, som gaa i Svang ved Ladestederne i Norge. Geh. Ark.

Rett som Ieg haffde luckt ded forrige breff, da kam denne breffuisser herfor och gaff allehande an om den wriichtighed, som er ysuang pa ladstederne y Norrie. Hand forpliichter siig ued Ett hengen, om hand icke be-uysser ded, som hand giiffuer for, Huorfor du kandt fornemme aff hannem, huad hand ued for Puus med dem. Ieg habiis, at man ued hannem och andre kommer Nogiid wnder wehriid med derris Skalckhed. Ded Er best, att man bliiffuer nu tett ued dem, ymens man haffuer faat pa dem.
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 2 Septem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall til hande.

Oversættelse:
Ret som jeg havde lukket det forrige brev, da kom denne brevviser herfor og gav allehånde an om den urigtighed, som er i svang på ladestederne i Norge. Han forpligter sig ved et hængen [galge], om han ikke beviser det, som han giver for [påstår], hvorfor du kan fornemme af ham, hvad han ved for pus [spil/intriger] med dem. Jeg haaber, at man ved ham og andre kommer noget under værdi [sandheden] med deres skalkhed. Det er bedst, at man bliver nu tæt ved dem, imens man haver fat på dem.
Af Glücksborg i Glückstadt den 2. septem. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rigens admiral til hænde.

Brev 453/4 * 2. September 1640.

Til Rentemestrene.

Kongen giver en Ordre og forlanger nogle Oplysninger angaaende Børnehuset; han vil vide Besked om noget Kobber, Johan Braem har faaet, og om den Fetallie, der skulde sendes til Glückstadt. Der skal kjøbes et Parti Søm. Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Denne Breffuisser haffuer annammid heer thuende Baller Siilcky, Som skal forbrugis y Børnehussiid. Huad

Oversættelse:
Denne brevviser haver annammet [modtaget] her tvende baller silk[e], som skal forbruges i børnehuset. Hvad [teksten fortsætter på side 397]

Side 397

Fortsat brev 453/4 (fra side 396)

Iohan Brahm siig om Siilckyyiinckelen y Børnehussiid haffuer Erkleerit, ded skal y lade mig uyde, Item defecten pa drenge y samme huss, aldenstund bade forualteren [1]) och fogeden [2]) derynde talede om hundriid drenge, der fattedis. Och Eptherdi der waar differens imellom Iffuer Priip [3]) og Iohan Brahm om wechten aff kobberid, som Iohan haffde bekommen [4]), daa uyll Ieg uyde, huorledis derom Er. Tiil den fetallie, som bleff befahliid att sende hiid for myn førreissen aff danmarck, fornemmer man heer Intid tiil, Huorfor y skal lade mig wiide, huorledis derom Er. Der skall købis En Party Søm aff allehånde slaags, Tii Søm Erre heer heel dyre, som aff herhuosføiiede zeddell Er att Erfahre. Aff Glyckxborg y gliickstadt den 2 Septem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... Johan Brahm sig om silkewinkelen i børnehuset haver erklæret, det skal I lade mig vide, item defecten [manglen] på drenge i samme hus, aldenstund både forvalteren [1]) og fogeden [2]) derinde talte om hundrede drenge, der fattedes. Og efterdi der var differens [uenighed] imellem Iver Friis [3]) og Johan Brahm om vægten af kobberet, som Johan havde bekommet [modtaget] [4]), da vil jeg vide, hvorledes derom er. Til den fetallie [forsyning], som blev befalet at sende hid før min førrejsning af Danmark, fornemmer man her intet til, hvorfor I skal lade mig vide, hvorledes derom er. Der skal købes et parti søm af allehånde slags, ti søm er her hel dyre, som af herhosføjede seddel er at erfare. Af Glücksborg i Glückstadt den 2. septem. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 454/4 * 6. September 1640.

Til Klavs Daa og Jørgen Vind.

Der skal sendes Bjelker af det konfiskerede Tømmer til Nyborg og til Taasing. Kongen ønsker gjerne en Udvej til at forebygge Undersløb i Norge og ophjælpe den norske Tømmerhandel. Kgl. Bibl.

Ieg haffuer aff Eders Skriiffuelse forstanden, Att yblandt ded forbrutte tømmer fyndis tiienlige Biielcker til att bruge

Oversættelse:
Jeg haver af eders skrivelse forstanden [forstået], at iblandt det forbrudte [konfiskerede] tømmer findes tjenlige bjælker til at bruge [teksten fortsætter på side 398]

---

[1]) Erik Bager, der var udnævnt til Tilsynsmand over Børnehuset 7. Juni 1639 og blev i Embedet til 1645 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomatar. III, 197. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 135). Han var fra Kjøge og blev efter at have forladt Børnehuset. som det synes, Foged paa Erikstrup i Stævns Herred (Personalhist. Tidsskr. II, 307. Skand. Lit. Selsk. Skr. 1816–17 S. 411 f. 429. Engelstoft, Fragmenter om Rasm. Brochmans Rectorat 1658 59 S. 7. Carlsen, Efterretninger om Gammelkjøgegaard og Omegn I, 138).
[2]) Peder Henriksen.
[3]) Om ham se ovfr. S. 364.
[4]) Om Levering af Kobber fra de norske Bjergværker til Johan Braem se ovfr. S. 114. 190.

Side 398

Fortsat brev 454/4 (fra side 397)

y store bigninger, Huorfor deraff med ded første skall sendis henad Nyborre saoch henad taassing [1]), som behoff gørris. Ded uaar heel gadt, at man Engang kunde fiinde pa, Huorledis man kunde forhindre den store vndersleuff, der skeer y Norrie y alting. Kronen bedrager bade dii Indlendtske som dii vdlendtske, Och vndersaterne faar fast inted for derris waare. Kunde man faa Nogen, som kobti (!) all tømmerid til siig for En uys priis, daa Mener Ieg uyst, at ded uar bedre for kronen och landiid. Valete.
Aff Glyckxborg y glyckstadt den 6 Septembris Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall Och Rentemeister Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
... i store bygninger, hvorfor deraf med det første skal sendes hen ad Nyborg så og hen ad Tåsinge [1]), som behov gøres. Det var hel godt, at man engang kunde finde på, hvorledes man kunde forhindre den store undersløjf, der sker i Norge i alting. Kronen bedrages både af de indlandske som de udlandske, og undersåtterne får fast intet for deres vare. Kunde man få nogen, som købte alt tømmeret til sig for en vis pris, da mener jeg vist, at det var bedre for kronen og landet. Valete (farvel).
Af Glücksborg i Glückstadt den 6. septembris anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rigens admiral og rentemester Jørgen Vind til hænde.

Brev 455/4 * 6. September 1640.

Til Frederik Urne.

Om Indbetaling af Penge fra Sundtoldkisten til Rentemestrene. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Tolderne udi helsingøer Skall lade Rentemesterne bekomme, huis penge der indkommer fra Dato, indtill Gud vill, ieg kommer tillstæde. Aff Glychsborgh y Glychstatt dend 6 Septembris Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
Tolderne udi Helsingør skal lade rentemestrene bekomme, hvis penge der indkommer fra dato, indtil Gud vil, jeg kommer til stede. Af Glücksborg i Glückstadt den 6. septembris anno 1640 [2]).

Brev 456/4 * 6. September 1640.

Til Rentemestrene.
Der skal udbetales dem Penge af Tolderne i Helsingør til at kjøbe Kjød og Hamp for. Kgl. Bibl.

Wdaff Eders skriiffuelsse Erfahre Ieg, huad der fornøden gørris tiil att Indkøbe kød Och haamp for, Huorfor

Oversættelse:
Ud af eders skrivelse erfarer jeg, hvad der fornøden gøres til at indkøbe kød og hamp for, hvorfor [teksten fortsætter på side 399]

[1]) Til Bygningen af Valdemars Slot.
[2]) Modtaget paa Kronborg 13. Septbr.

Side 399

Fortsat brev 456/4 (fra side 398)

herhuos fiindis befahling tiil frederich wrne [1]), at hand skall befahle tollerne y helsingør att lade Eder følge, Huiis penge der kommer y tollen fraa Dato, indti!! gud uyl, Ieg kommer tiil stede. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 6 Sep: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

Oversættelse:
... herhos findes befaling til Frederik Urne [1]), at han skal befale tolderne i Helsingør at lade eder følge [få overdraget], hvis penge der kommer i tolden fra dato, indtil Gud vil, jeg kommer til stede. Af Glücksborg i Glückstadt den 6. sep. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemestrene til hænde.

Brev 457/4 * 6. September 1640.

Til Jørgen Vind.
Han skal tænke paa en Omflytning af Lensmænd, da Tryggevælde Len er ledigt og Kongen gjerne vil skaffe Hans Ulrik Gyldenløve et Len, men ikke Tryggevælde. Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Eptherdi triigeuedel Len Er leedig [2]), och der Er mange competitores derom, och ieg gerne uylle haffue Hans wldrich forseit med Ett Lehn, mens inted paa ded sted, Huorfor du skaldt tencke paa middel, huorledis man kan bytte Om med Lensmend, Saat Hans kunde komme Ett andenstedtz hen [3]). Syuerdt wrne haffuer holdt an Om att maa Bythe siit Lehn for tryggeuele Lehn, mens ded Er hannem Endnu Inted beuylgid [4]). Om huilcken Leiilighed du med Ingen skaldt communicere. Valete. Aff Glyckxborg y glyckstadt den 6 Septem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
Efterdi Tryggevælde len er ledig [2]), og der er mange competitores [ansøgere] derom, og jeg gerne ville have Hans Ulrik [Gyldenløve] forseet [forsynet] med et lehn, men intet på det sted, hvorfor du skal tænke på middel, hvorledes man kan bytte om med lensmænd, så at Hans kunde komme et andetsted hen [3]). Sivert Urne haver holdt an om at måtte bytte sit lehn for Tryggevælde lehn, men det er ham endnu intet bevilget [4]). Om hvilken lejlighed du med ingen skal communicere [tale om]. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 6. septem. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

---

[1]) Se det foregaaende Brev Nr. 455.
[2]) Ved Tyge Brahe til Mattrups Død 22. Aug. 1640. Han havde været forlenet med Tryggevælde siden 1632.
[3]) Hans Ulrik Gyldenløve fik 25. April 1641 Lensbrev paa Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup.
[4]) Sivert Urne til Raarup, der hidtil havde haft Roskildegaard i Forlening, fik dog 8. April 1641 Brev om at annamme Tryggevælde Len.

Side 400

Brev 458/4 * 10. September 1640.

Til otte Rigsraader.

I Anledning af Rygterne om, at Banér vil tage Vinterkvarter i Stiftet Bremen og i Grevskabet Oldenborg, hvilket kunde blive farligt for Danmark, indkaldes Rigsraadet til et Møde i Odense den 1. Oktober; det skal tillige forhandle om Forholdet mellem Indtægterne og Kronens Fornødenheder. Geh. Ark.

Epthersom Os fra vnderskedtlige Steder Auiseris, at generall Bannir achter at tage siit uiinter kuarter y ded stiifft Brehmen och y ded greffskaft Oldenborg, Och paded hand tylkommendis sommer, och sa lenge hannem gadt siinis, y dy kuarter sig kan opholde och der fornere statum Bellj, da haffuer hand for, at hand [1]) dii Sex Suenske Spannifarder, som y holland ligger, med andre skiib, som hand formener at købe dertiil, wiil føre folck och anden Notturfft fra gothenborg henad wesseren,
Da Eptherdi uy fornemmer, uorris Elskelige kere Søn Erdtzbiskopen aff Brehmen och greffuen aff Oldenborg at uerre Resoluerit aff yderste macht och formue sadandt at forhindre, da uiil ded ligge disse kuarter macht paa, at See sig wel for, Et per consequens danmarck och Norrie, y betrachting at, Om Samme Suiickmølle skulle ga Banniir an, y huad fahre man daa sad udi. Huorfor danmarckis Riigis Raad Skal møde y Othense den 1 Octobris førstkommendis Och der Deliberere, quid facto opus sit, och oss derris betenckende deroffuer vnderdanigst lade forsta, Och derhuos haffue yacht Veteram (!) illam cantilenam, huorledis vorris Intrader kan Correspondere worris och kronens fornødenhed,

Aldenstund dy geworbene folckiis aftackelse Neppeligen uyl skee sa hastiig, at uy den kan affuarte, y betrachtiing, at den dageliige vdgiifft falder Oss uden hiielp ganske wmueliig. Befahlendis Eder hermed gud y himmelen [2]). Aff Itzehou den 10 Septem: Anno 1640. Christian.

Oversættelse:
Eftersom os fra underskadelige steder [pålidelige kilder] er aviseret [meddelt], at general Banér agter at tage sit vinterkvarter i det stift Bremen og i det grevskab Oldenborg, og på det at han tilkommendis sommer, og så længe ham godt synes, i de kvarterer sig kan opholde og der fornere [forsyne] statum belli [krigstilstanden], da haver han for [planlagt], at han [1]) de seks svenske spannifarder [skibstype], som i Holland ligger, med andre skibe, som han formener at købe dertil, vil føre folk og anden nødtørft fra Gøteborg hen ad Weser,
Da efterdi vi fornemmer, voris elskelige kære søn ærkebiskoppen af Bremen og greven af Oldenborg at være resolveret [besluttet] af yderste magt og formue sådant at forhindre, da vil det ligge disse kvarterer magt på, at se sig vel for, et per consequens [og som følge heraf] Danmark og Norge, i betragtning af, om samme svigermølle skulle gå Banér an, i hvad fare man da sad udi. Hvorfor Danmarks riges råd skal møde i Odense den 1. oktober førstkommendes og der deliberere [overveje], quid facto opus sit [hvad der er behov for at gøre], og os deres betænkende derover underdanigst lade forstå, og derhos have agt på veteram illam cantilenam [den gamle sang], hvorledes voris intrader [indtægter] kan korrespondere [svare til] voris og kronens fornødenhed,
Aldenstund de hvervede folks aftakkelse næppeligen vil ske så hastigt, at vi den kan afvente, i betragtning af, at den daglige udgift falder os uden hjælp ganske umulig. Befalendes eder hermed Gud i himlen [2]). Af Itzehoe den 10. septem. anno 1640.
Christian.

_____
[1]) Her mangler vistnok Ordet: paa.
[2]) I et af Rigsraaderne Jørgen Urne, Klavs Daa, Mogens Kaas, Christoffer Ulfeldt, Hans Lindenov, Christoffer Urne, Jørgen

Side 401

Fortsat brev 458/4 (fra side 400)

Udskrift: Chanseleren, Admiralen, H: tage tott, H: Christoffer wlfeldt, H: Christoffer wrne, Iørgen wynd, Oluf Passberg Och hans lyndenou den vnge til hande.

Brev 459/4 * 12. September 1640.

Til Klavs Daa og Jørgen Vind.

Kongen er tilfreds med Dommen over de opbragte hollandske Skibe. Han vil have en sikker Undersøgelse af, hvad et Skib paa 100 Læster kan føre. Der skal sendes Hør og nogle Folk til Glückstadt; de sidste skulle afløse dem, som have ligget paa Elben paa tredje Aar. Geh. Ark.

Eders skriiffuelse med huosføiiede dom Och Offuerslag pa dii hollandtske skiibes drechtighed [1]) haffuer ieg Emphangen, Huorpa ieg eder inted forholder, At ieg inted haffuer at siige y ded, som dømdt Er. Den rynge rest,

_____
Vind, Jørgen Sefeld og Hans Lindenov (den unge) underskrevet Indlæg til Kongen, dat. Odense 3. Oktbr., fraraadede de at sende Undsætning til Ærkebiskoppen af Bremen og Greven af Oldenborg, fordi det vilde kunne

foranledige en Krig med Sverig; derimod bevilgede de en Skat, dog med den Tilføjelse, at man burde vente med at udstede Skattebrevene til Martini (Rigens Raads Breve, Fasc. 51). – Kongen sendte dog i Efteraaret Tropper til Stiftet Bremen, se ovfr. S. 338. – 18. Novbr. udstedtes der Breve om en almindelig Landeskat i Danmark og Norge (Sjæll. Tegn. XXVII, 110 ff.).
[1]) Cracau berettede under 10. Septbr. til Generalstaterne, at han havde opnaaet gunstige Domme af Admiralitetet for 10 Nordfarere; i senere Breve klager han dog over Dommernes Partiskhed, hvorved Sagen trækkes ud (Rigsark. i Haag). 30. Septbr. fik Erik Ottesen Orning Befaling til at lade 5 Skibskaptajner og 4 Borgere vurdere de hollandske Skibe, som der var gaaet Dom over (Sjæll. Tegn. XXVII, 99). 17. Oktbr. udstedte derpaa Kongen et Brev om, at han havde tilgivet de hollandske Skippere, som i stort Antal havde begaaet Toldsvig (Sjæll. Reg. XX, 300); hermed maa det sammenholdes, at Cracau under 10. Novbr. meldte til Generalstaterne, at den norske Sag ved Rigsraadernes Mellemkomst var ordnet saaledes, at Skipperne skulde betale Kongen 6000 Rdlr. i alt; han tilføjede, at hvis alt var gaaet, som Kongen vilde, vare de alle blevne konfiskerede (Rigsark. i Haag).

Side 402

Fortsat brev 459/4 (fra side 401)

dy skiib, y skriiffuer om, haffuer Inde, Maa dy pa denne gang passere med. Ded uar uel gaadt, at man kunde haffue En uyshed Paa ded, som Ett skiib paa 100 lester kan føre mehre Epther fodmall, End som der angiiffuis, Huilckid ieg formener Nu best at kunde skee pa dii skiib, som er befahliid at sendis hiid, Tii aff dem kan der tagiis lengden, bredden och dybelsen. Mens der uyl giiffuis god acht paa, att der ladis sa megiid dery, som der kan gaa dery, och at skiipperne paa samme skiib fører En designation med til biigningsskriiffueren heer [1]) paa ded, dy Inde haffuer [2]).
Der skall sendis hiid thuende uel packede tønder med hør, som fadeburskuynden heer kan bruge. Blaaren skall bliiffue derhuos.
Der skall ochsaa med ded første med En Iacht sendis henad Christianpris En skypper, En Arckeliimeister med Nii Bøsseskøtter, som kan forlosse ded folck paa Lyckepotten, som haffuer leiien pa Ellen [3]) nu paa triidie ar. Samme folck skall gaa hiid offuer land fra Christianpriis. Valete. Aff glyckxborg y glyckstadt den 12 Sep: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Riigens Admirall Och Rentemeisteren Iørgen wiind til hande [4]).

Oversættelse:
... de skibe, I skriver om, haver inde, må de på denne gang passere med. Det var vel godt, at man kunde have en uvished på det, som et skib på 100 læster kan føre mere efter fodmål, end som der angives, hvilket jeg formener nu bedst at kunde ske på de skibe, som er befalet at sendes hid, thi af dem kan der tages længden, bredden og dybelsen. Mens der vil gives god agt på, at der lades så meget deri, som der kan gå deri, og at skipperne på samme skib fører en designation [liste] med til bygningsskriveren her [1]) på det, de inde haver [2]),.
Der skal sendes hid tvende [to] vel pakkede tønder med hør, som fadeburskvinden her kan bruge. Blaaren [affaldshør] skal blive derhos.
Der skal også med det første med en jagt sendes hen ad Christianpris en skipper, en artillerimester med ni bøsseskytter, som kan forløse [afløse] det folk på Lykkepotten, som haver lejet [ligget] på Elben [3]) nu på tredje år. Samme folk skal gå hid over land fra Christianpris. Valete (farvel). Af Glücksborg i Glückstadt den 12. sep. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rigens admiral og rentemesteren Jørgen Vind til hænde [4]).

Brev 460/4 * 16. September 1640.

Til Frederik Urne.

Om Antagelsen af en Smed til Hammermøllen. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuisser Adam Mussel er antagen at arbeide grofft arbeide paa hammermøllen ued Croneborgh for dend

Denne brevviser Adam Mussel er antagen at arbejde groft arbejde på hammermøllen ved Kronborg for den [teksten fortsætter på side 403].

[1]) Bygnings- og Proviantskriver i Glückstadt var Rasmus Mortensen.
[2]) Det kan bemærkes, at der d. 16. Oktober udkom en (særskilt trykt) Forordning indeholdende nærmere Bestemmelser om Skibes Drægtighed.
[3]) Læs: Elben.
[4]) I Følge Paategning paa Brevet modtoges det 18. Septbr.

Side 403

Fortsat brev 460/4 (fra side 402)

priis, Rentemesterne kand med hannom bliiffue eens om [1]). Huis Iern och kull hand pro tempore bliiffuer forstrackt med, dett Skall hannom i hans arbedzløn igien kortis. Hand haffuer hoes Samme mølle intet uden de bare huse att nyde. Reedskabet med Møllen Skall hand leffuere Saa ferdig fra Sig igien, Som hand det anammer. Aff Glychsborgh i Glychstatt dend 16 Septembris Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
pris, rentemestrene kan med ham blive eens om [1]). Hvis jern og kul han pro tempore [for en tid] bliver forstrakt med, det skal ham i hans arbejdsløn igen kortes [trækkes]. Han haver hos samme mølle intet uden de bare huse at nyde. Redskabet med møllen skal han levere så færdig fra sig igen, som han det annammer [modtager]. Af Glücksborg i Glückstadt den 16. septembris anno 1640 [2]).

Brev 461/4 * 29. September 1640.

Til Rigsraadet.
Kongen udvikler for det den Fare, som opstaar ved, at Hertugen af Gottorp har tilladt en Del Katholiker at nedsætte sig i Nærheden af Tønder. Geh. Ark.

Wii haffuer inted uyllid forbiiga at lade Riigens Rad forsta, At den Regerende herre aff Holsten, worris Elskelige kere Søstersøn, for Nogle Aar Siden haffuer giiffuen siin Atroy nogle Catholicher tiil at indyge En pladtz ued tunderen, som kallis Pudtzlodt [3]), Och Endog uy inted derudi haffde at siige, vdenad uy lod os mercke, at sliig Inddiigen sauel ued andre som ued Catholicher kunde bliiffue forrettid, ysønderlighed mens sligge Naboer y framtiden inted kunde uerre Oss uden fahre, Da bleff os

Oversættelse:
Vi haver intet villet forbigå at lade rigens råd forstå, at den regerende herre af Holsten, voris elskelige kære søstersøn, for nogle år siden haver given sin oktroj [privilegium] nogle katolikker til at inddige en plads ved Tønder, som kaldes Puderlod [Pudtzlodt] [3]), og endog vi intet derudi havde at sige, uden at vi lod os mærke, at slig inddigen såvel ved andre som ved

katolikker kunde blive forrettet, især mens slige naboer i fremtiden intet kunde være os uden fare, da blev os

---

[1]) Blandt Hammermøllens Regnskaber (i Rentekammerark.) findes et Register over det Inventarium paa Hammermøllen, som 7. Oktbr. 1640 overleveredes Mestersmeden Adam Mussel. Som Navnet antyder, var han tydskfødt (Personalhist. Tidsskr. II, 326). Han er nævnt ovfr. S. 256, jvfr. S. 395.
[2]) Modtaget paa Kronborg 4. Oktbr.
[3]) Hertug Frederik III af Gottorp havde 25. Novbr. 1631 udstedt en Oktroj for Inddigningen af Botslot Kog i Bøking Herred. Inddigningen begyndte 1633; to Gange brød imidlertid Vandet igennem, og først 1640 indvandtes Kogen. I Henhold til den tilstaaede Religionsfrihed havde de af de nederlandske Participanter, som vare Katholiker, paa det saakaldte Hollænderdige 1634 opført en katholsk Kirke. Danckwerth, Newe Landesbeschreibung d. Herzogth. Schleswich u. Holstein S. 87. Danske Atlas VII, 355 f. Heimreichs nordfresische Chronik, hrsg. v. Falck, II, 108 f.

Her er den diplomatiske transkription og oversættelse af side 404, i overensstemmelse med vores aftaler.

Side 404

Fortsat brev 461/4 (fra side 403)

altiid suarid, Sliigdt ingen betenckende at haffue, Aldenstund di, som verckiid begindt haffde, Snardt aff mangel for penning bleff keed deraff, Saat Hertugen siiden kunde tage werckiid til siig, Huoruy uy ded lod beroe paa dii tyder. Dentyd Nu den general Offuerstø[r]tning aff waand Skedde y Masklanden [1]), och den drebdte worris vnderdan med, Som laa nest op til samme Catholichers werck, Och uy gerne Saa uorris fattige vnderdan hiolppen, Och ingen anden middel dertiil fandtis dertiil, vdenad uy tillige med dem pa den Ene siide motte diige, Dermed att Spare Nogle hundrede Roder diige, Som ellers vorris vndersater haffde kommen pa halssen, Huorudoffuer vy icke allene [2]) motte forstrecke vorris, mens ochsa hertugens vnderdan med nogle Och 30 tussind daler, Om uy icke uille uerre Offuerløben aff nogle 100 forderffuede mend, kuynder och børn. Der uy nu aff den Allerhøiieste dudtz(!) Nade haffde Naad uorris intent, daa formente Catholicherne os at burde at continuere derris diiguessendt med dennom, huorpaa, Eptherad uy os imod dem haffde Erklerrid, at pa derris begehring Inted suar kunde falle, førend der haffde uerrid commissarier pa Aastederne, Daa begaff uy oss derhen, samme werck at bese, Och befandt samme Inddygen ganske besatt med fornemme Catholicher aff middel, ty dii første haffde saat derris formue til och tred ded aff tiil andre, Sa att der Er inted andiid at foruente wden vnde Naboer, som med tyden kan bliiffue oss och worris Eptherkommere til stor fahre. Tii alle Nationer, som legger ued søkandten, kan uden forhindring komme derhen, dy kan derfra gaa liige ind y Iudtland, Naar dii uyl, ty ded ligger Ickun fiihre Miil fra tunderen, Och kan fraa Eckelenførde diidhen føris alle dii Østerske uaar, korn vndertagen, Och siiden y westersøen, huordthen dennom liister, huorudoffuer Oss och kronen uille affga En stor dell aff tollen y Sundid.
Sliigdt Nu at forrekomme fandtis uel Middel, Om Man kunde fiinde raad til penge, saat hertugen skulle haffue

Oversættelse:
... altid svaret, sligt ingen betænkning at have, aldenstund de, som værket begyndt havde, snart af mangel for penge blev ked deraf, så at hertugen siden kunde tage værket til sig, hvorudover vi det lod bero på de tider. Da der nu den generelle overstyrtning af vand skete i Marsklanden [1]), og den dræbte voris undersåtter med, som lå næst op til samme katolikkers værk, og vi gerne så voris fattige undersåtter hjulpen, og ingen anden middel dertil fandtes dertil, uden at vi tillige med dem på den ene side måtte dige, dermed at spare nogle hundrede

roder dige, som ellers voris undersåtter havde kommet på halsen, hvorudover vi ikke alene [2]) måtte forstrække voris, mens også hertugens undersåtter med nogle og 30 tusind daler, om vi ikke ville være overløben af nogle 100 fordervede mænd, kvinder og børn. Da vi nu af den allerhøjeste Guds(!) nåde havde nået voris intent [hensigt], da formente katolikkerne os at burde at continuere [fortsætte] deres digevæsen med dem, hvorpå, efter at vi os imod dem havde erklæret, at på deres begæring intet svar kunde falde, førend der havde været kommissarier [udsendinge] på åstederne, da begav vi os derhen, samme værk at bese, og befandt samme inddigen ganske besat med fornemme katolikker af middel, thi de første havde sat deres formue til og trådt det af til andre, så at der er intet andet at forvente end onde naboer, som med tiden kan blive os og voris efterkommere til stor fare. Thi alle nationer, som ligger ved søkanten, kan uden forhindring komme derhen, de kan derfra gå lige ind i Jylland, når de vil, thi det ligger ikkun fire mil fra Tønder, og kan fra Eckernförde didhen føres alle de østersøiske varer, korn undtagen, og siden i Vesterhavet, hvorthen dem lyster, hvorudover os og kronen ville afgå en stor del af tollen i Sundet.
Sligt nu at forekomme fandtes vel middel, om man kunde finde råd til penge, så at hertugen skulle have

---

[1]) Uden al tvivl menes den store oversvømmelse 1634.
[2]) Ordet er skrevet to gange.

Side 405

Fortsat brev 461/4 (fra side 404)

giiordt Riis til siin Eiigen Rumppe, Huorpa Riigens Raad siig haffuer att betencke, Tii der kan Nu megid skee, Som Siiden inted kan Skee [1]). Befahlendis Eder hermed Samdt och y Seehr gud y himmelens beskermelsse. Aff køben: Slodt den 29 Septem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad, som Nu y Otthense fiindis tiil hande.

Oversættelse:
... gjort ris til sin egen rumpe, hvorpå rigens råd sig haver at betænke, thi der kan nu meget ske, som siden intet kan ske [1]). Befalendes eder hermed samt og i sær Gud i himmelens beskærmelse. Af København Slot den 29. septem. anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd, som nu i Odense findes til hænde.

Brev 462/4 * Før 3. Oktober 1640 [2]).

Geh. Ark.

Kongens Bemærkninger paa en Kopi af de Klagepunkter, der vare opsatte af de nederlandske Gesandter som de, der bør være Gjenstand for en eventuel Underhandling mellem Kongen og Generalstaterne; Klagepunkterne vare af Gesandterne overgivne til Befuldmægtigede fra Lybek, Bremen og Hamborg.

Eenighe verder Poincten van Beswaeringe, buyten het stück van de Tollen, daer op voor het Publicus haere Ho: Mo: het redres hebben doen versoucken ende alsnoch verwachten, ten tyde en plaetse wanneer tuschen Syne Con: Mt: van Dennemarcken, Norwegen ende de Ho: Mo: Heeren Staten

Oversættelse:
Enige videre punkter af besværinger, uden for stykket om tolden, derpå for offentligheden deres høje mægtigheder [Generalstaterne] har ladet søge redress [opretning] og endnu forventer, på tid og plads når imellem hans kongelige majestæt af Danmark, Norge og de høje mægtige herrer stater [Generalstaterne]

---

[1]) I sit Svar af 3. Oktbr. (se ovfr. S. 401) tilraadede Rigsraadet foreløbig ikke at gjøre noget ved Sagen, tilmed da det ikke vidste, om Stedet laa under Kronen eller i Holsten. 1642 gav Sagen Anledning til en fornyet Strid mellem Kongen og Hertugen, og Katholikerne maatte lukke deres Kapel en Tid lang, men først 1680 blev Kirken nedbrudt. Slange S. 1138 f.
[2]) Kongens udaterede Randbemærkninger maa være de samme, som han omtaler i Brevet Nr. 463. Tidspunktet for deres Affattelse kan ikke bestemmes med Sikkerhed, men de maa være skrevne efter Brevet Nr. 411, hvor Kongen fremsætter Ønsket om at faa Nederlændernes Klagepunkter at vide. Bagpaa Aktstykket staar skrevet: „Puncten", hvortil Christen Thomesen Sehested har føjet Ordene: „Offuer giffuen Aff den Hollandske resident". Dette stemmer dog ikke med, at Kongen i Brevet Nr. 463 omtaler Klagepunkterne som sendte fra Gottorp.

Side 406

Fortsat tekst (fra side 405)

General der vereenigde Nederlanden tractaten sullen werden aengestelt.

Dat de vaert ende Walvischvangh nae Noorden ende Spitsbergen vryelick ende vreedsamick werde geexerceert tuschen de onderdanen van Con: Mt: van Dennemarcken, Noorwegen ende die van haere Ho: Mo:, euen ende in vougen als die geexérceret is geworden voor de tyt, dat tüschen de respective Ondersaten deshalven questien ende contentien syn voorgevallen.

Wegen des walfangs under Spiidtzberg ist zuisken der kron dennemarck vndt Hollandt skon fihr Iahren Accordiret, das Eiin Ihlicher in seiner Bay vngehindert fisken solthe, welches den hollendern nit lenger gefallen, sond[ern] des Ordtz allein meister zu spiilen sich Eingebildet [1]).

Dat de Navigatie ende Handel op Kola [2]) ende Laplant, staende onder het gebiet van de Groot Fürst van Muscovien, vrye ende onbekommert werde gelaten aen de Ingesetene de Nederlandsche vereenigde Provincien, ende dat haere Aº 1639 genomen vier Schepen met haere goederen ende gelt werden gerestitueert.

In lappelandt an der Sehka[n]dt, da dii hollender Anno 1639 genommen, ist man dem grodtfiirsten in der Muskou nichtes gestendich, Dan des Dominij halber Seiindt wiir Anno 1599, zum theill via Armorum, zum theill per uiam Contractus, mit dem dahmaligen grodtfursten verdragen [3]), vndt haben wiir allezeiit ziidder dem in Ruhe dii lender besessen vndt allemall dehnen, wehm wiir gewoldt, Pesse gegeben

Venstre kolonne (Nederlandsk):
Generaltraktaterne for de Forenede Nederlande skal blive oprettet.

At søfarten og hvalfangsten mod Norden og Spitsbergen frit og fredsommeligt bliver udøvet mellem undersåtterne af K. M. [Kongelig Majestæt] af Danmark, Norge og de fra deres høje mægtigheder [Generalstaterne], lige og på den måde, som den er blevet udøvet før den tid, at der mellem de respektive undersåtter desangående er opstået spørgsmål og stridigheder.

At navigationen og handlen på Kola og Lapland, stående under området af den store fyrste af Moskovien, frit og uforstyrret bliver overladt til de indsatte [indbyggere] i de nederlandske forenede provinser, og at deres i år 1639 tagne fire skibe med deres varer og penge bliver restitueret [tilbageleveret].

Højre kolonne (Tysk):
Angående hvalfangsten ved Spitsbergen er det mellem kronen Danmark og Holland for fire år siden akkorderet [aftalt], at enhver i sin bugt uhindret skulle fiske, hvilket hollænderne ikke længere kunne lide, men de havde indbildt sig at ville spille herre på stedet.

I Lapland ved søkanten, der i år 1639 blev taget, er man den store fyrste i Moskovien ikke noget skyldig, for des dominij [herredømmes] halver [skyld] er vi i år 1599, dels via armorum [ved våbenmagt], dels per viam contractus [ved kontraktvej], blevet enige med den daværende storefyrste, og vi har alle dage siden da i ro besiddet de lande og givet pas til alle dem, hvem vi ville.

---

[1]) Striden drejede sig om de Skibe, som Kaptajn Korfits Ulfeldt havde bemægtiget sig under Spitzbergen 1638. Se ovfr. S. 226 f.
[2]) By i det russiske Lapland.
[3]) Kongen synes her mærkelig nok at tage fejl, thi i Aaret 1599 faldt vel hans egen Rejse til de nordligste Egne af Norge for at undersøge Grænseforholdene, men der kom ikke nogen Overenskomst i Stand med Storfyrsten af Moskau Boris Godunow. Se Historisk Calender I, 203 ff.

Side 407

Fortsat tekst (fra side 406)

Venstre kolonne (Nederlandsk):
Dat de Salpeter Tol Aº 1639 by syne Con: Mat: excessivelick ingehouden aenden øygenaren derselven Salpeter werde toe gestaen te mögen betalen, soo als den Salpeter Aº 1635 ende 1636 in de Zondt pleeght te betaelen, ende het verder gerestitueert.

Højre kolonne (Tysk):
darauff zu siigelen, Iaa den hollender selbst. Das dii skyffe Anno 1639 genommen wiirden, das kam ex alio capite heer, Dan sii dii lappiiske koste miit falskem gelde Erfiillethen, also das kein densker oder Slessuigske vntherthan miit ihnen konthen Marcket steen, weil sii miit guthen Reiixdaleren handelen musten, dii anderen aber miit ihrem falskem gelde handelthen [1]).

Den Salpeiither betreffende, So ist es Nothorium, das wnfreii giither machen wnfreii Skiiffe, welches Aber dii hollender können verbeii gehen, wan sii wollen, in betrachtung das sii hunderdtleii wege haben den Salpeiiter durchzubringen, das derselbe durch den Sundt niit kommet. Darzu können sii aus Ost vndt west Indien Salpeiiters genunck haben. Also das Es Nur Eiine blosse zunötigung Ist [2]).

Oversættelse:

Venstre kolonne (Nederlandsk):
At salpetertolden i år 1639 af hans kongelige majestæt blev krævet overdrevent af ejerne af samme salpeter, [måtte] blive tilladt at betale, ligesom salpeteren i år 1635 og 1636 i Sundet plejede at betale, og det øvrige blev restitueret [tilbageleveret].

Højre kolonne (Tysk):
... deraf at segle, ja, hollænderen selv. At skibene i år 1639 blev taget, det kom ex alio capite [fra en anden grund] heraf, for de fyldte de lappiske kyster med falsk mønt, således at ingen dansk eller slesvigsk undersåt kunne handle med dem, fordi de måtte handle med gode rigsdalere, mens de andre handlede med deres falske mønt [1]).

Angående salpeteren, så er det notorium [kendt sag], at ufrit gods gør skibene ufrit, hvilket dog hollænderne kan gå forbi, når de vil, i betragtning af, at de har hundrede veje at bringe salpeteren igennem, så at samme ikke kommer igennem Sundet. Dertil kan de have nok af salpeter fra Ost- og Vestindien. Altså er det kun en blot zunötigung [påskud/nødvendiggørelse] [2]).

[1]) Om opbringelsen af de hollandske skibe ved Lapland 1639 se ovfr. S. 299 f.
[2]) Som påvist hos Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 219 f., er det usandsynligt, at Kongen har udstedt et formeligt forbud mod gennemførslen af salpeter gennem Sundet, således som klagen synes at gå ud på; derimod har han hævdet, at fortælsen af indladet salpeter medførte forbrydelse ikke alene af det, men også af skibet og de andre varer. Om den i

Side 408

Venstre kolonne (Nederlandsk):
Dat Syne Con: Mat: vorige Placcaet ofte gebodt, daer by gelast werdt ende gestatueert was, dat onder peine van confiscatie van Schip ende aller der ingeladen goederen geen Salpeter door de Zondt en soude werden vervourt, mach werden gemoderert, So verde dat de confiscatie ende peine haer niet verder daer op en extendere als ouer de goederen, de verswegen syn, ende nie over de Persoonen ende goederen, de met de verswegen goederen geen gemeenschap en hebben gehadt, dien volgens dat vry ende loos werde gegeven het Schip ende Goederen van Shipper Aº 1639 im lulio ofte Augusto (ni fallimur) in de Zondt aengehaelt ende toe behorende andere Luyden, ende dat de ses tonnen Salpeter, die doenmals verkeert aengegeven waeren, alleen blyven geconfisqueert, blyvende mede voortaen de passage van de Salpeter door de Zondt vry mits daer voor den Tol betalende als Aº 1635 ende 1636, alles buyten prejuditie van yemant syn gerechticheet.

Dass die Hernn Ambassadeurs der Hoch: vnd Mögenden herrn Staden general der uniirten Niederlandischen Provincien, nemblich herr Wilhelm Borell, Albert Sonck, Euan Ailva alss Ihre Excell: von vns Endsbenandte ersuchet sein umb specification deren Puncten, worauff die zwischen Dero zu Dennemarken, Norrwegen Maytt: vnd den herrn Staten erwachsene differentien haubtsachlich bestünden vnd

Højre kolonne (Tysk):
Wer darauff zu sprechen hatt, der mus der Admiralitet daruber gefeltes wrtheiil ziithiren.

Oversættelse:

Venstre kolonne (Nederlandsk):
At hans kongelige majestæts forrige plakat eller bud, hvorved det var pålagt og statueret, at under straf af konfiskation af skib og alle de indladede varer ingen salpeter gennem Sundet skulle transporteres, må blive modereret, så vidt at konfiskationen og straffen ikke strækker sig videre dertil end over de varer, der er fortiet, og ikke over personerne og varerne, som med de fortiede varer ikke har haft noget fællesskab, og i overensstemmelse hermed, at skibet

og varerne tilhørende andre folk, som blev anholdt i Sundet i juli eller august 1639 (hvis vi ikke tager fejl), bliver frigivet og løsladt, og at de seks tønder salpeter, som dengang var forkert angivet, alene forbliver konfiskeret, mens passagen af salpeter gennem Sundet fremdeles forbliver fri mod at betale tolden for den, som i år 1635 og 1636, alt uden præjudice [skade] for nogens retfærdighed.

Dass de herrer ambassadører for de høje og mægtige herrer stater general for de forenede nederlandske provinser, nemlig hr. Wilhelm Borell, Albert Sonck, Euan Ailva, som deres excellencer er blevet anmodet af os underskrevne om en specifikation af de punkter, hvorpå de mellem deres til Danmarks, Norges majestæt og herrer stater opståede differentier [uenigheder] hovedsagelig bestod og

Højre kolonne (Tysk):
Den, der har noget at tale om dertil, han må citere admiralitetets derover fældede dom.

_____
Sommeren 1639 foretagne konfiskation af denne art jævnfør ovenfor s. 308.

Side 409

Fortsat tekst (fra side 408)

beruheten, vns furhergehende schrifftlische erklehrungH eingehändiget: Sölches wird hiemitt zu mehrer der warheid vrkund bezeüget. Actum wissmar den 13 Iunij Aº 1640.
Leonhardt von der Burgh, D:, Syndicus et deputatus Reipublic: Imperialij et liberæ Lubecensis, in veritatis testimonium scripsit et subscripsit mp.
Idem illud attestamur Reipublic: Bremensis Deputatj
Conrad Eden.
Henrich von Cappelen.
Syndicus Hamburgensis D. Henricus Luntzmann in testimonium subscripsit.

Oversættelse:
... beruheten [berået], os forhengående skriftlige erklæring overdraget: Sligt bliver hermed til mere sandheds vidnesbyrd bevidnet. Actum [forhandlet] Wismar den 13. juni anno 1640.
Leonhardt von der Burgh, D., syndikus og deputeret for den kejserlige og frie republik Lübeck, har i sandheds vidnesbyrd skrevet og underskrevet med egen hånd.
Dette samme attesterer vi, deputerede for republikken Bremen
Conrad Eden.
Henrich von Cappelen.
Hamburgs syndikus, D. Henricus Luntzmann, har underskrevet til vidnesbyrd.

Brev 463/4 * 3. Oktober 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen sender ham Afskrifter af nogle Aktstykker vedrørende hans Forhandlinger om en Udsoning med Generalstaterne samt nogle Klagepunkter (fra de nederlandske Gesandter), forsynede med hans Randbemærkninger. Geh. Ark.

Vdaff husføiiede Copier Er at Erfahre, huad ymellom Miig och dii H: Stathen in puncto Reconsiliationis passerit Er. Dentiid dii begerede H: aff holstein pro Mediatore, Och ieg

hannem for adskillige årsager skiild Recuserede, Da sloge dii Stadiske abgesanter Myn Søn Erdtzbiiskoppen aff Brehmen for, Som ieg ochsa Accepterede, Naar ieg først motte Erfahre, Huorudoffuer tractaten skulle anstilles, Aldenstund mig aff ingen wenighed oss ymellom att werre beuyst vaar [1]). Att ded haffde behagiid dem at forbyde derris vnderdan Sundiid, ded kunde Ieg well Liide, alden-

Oversættelse:
Ud af husføjede kopier er at erfare, hvad imellem mig og de H. Stater in puncto reconciliationis [angående forsoning] passeret er. Dengang de begærede H. af Holsten pro mediatore [som mægler], og jeg ham for adskillige årsager skilt recuserede [afviste], da slog de stadiske gesandter min søn ærkebiskoppen af Bremen for [foreslog], som jeg også accepterede, når jeg først måtte erfare, hvorudover traktaten skulle anstilles, aldenstund mig af nogen uenighed os imellem at være bevidst var [1]). At det havde behaget dem at forbyde deres undersåtter Sundet, det kunde jeg vel lide [tåle], alden-

[1]) Se ovfr. S. 364.

Side 410

Fortsat brev 463/4 (fra side 409)

stund dii giorde ded Nu Selffuer, som konningen y Spannien tydt for mange Aar Siiden huoss mig Søgdt haffde [1]).
Huorpaa dii gottorpienses sende mig disse herhuosføiiede grauamina, huorhus ieg in margine haffuer tegnid myn mening [2]), Epther huilcken der skall leedis y Chanseliierne Epther ded, som dertiil tyenligdt kan uerre, Aldenstund inted Er att thuiffle, att ded første, gud uil, Ieg kommer y glyckstadt Igen, da kommer den matherię herfor igen, ty gesanterne holder siig Op tiil Hamborg [3]). Vale. Aff københaffuen Slott den 3 Octobris Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn till hande.

Oversættelse:
... stund de gjorde det nu selv, som kongen i Spanien tydt [vel] for mange år siden hos mig søgt havde [1]).
Hvorpå de gottorpienses [Gottorps udsendinge] sendte mig disse herhosføjede gravamina [klagepunkter], hvorhos jeg in margine [i marginen] haver tegned [skrevet] min mening [2]), efter hvilken der skal ledes i kancellierne efter det, som dertil tjenligt kan være, aldenstund intet er at tvivle, at det første, Gud vil, jeg kommer i Glückstadt igen, da kommer den materie herfor igen, thi gesandterne holder sig op til Hamborg [3]). Vale [farvel]. Af København Slot den 3. octobris anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

Brev 464/4 * 5. Oktober 1640.

Til Frederik Urne.
Om Folk til at reparere Blokhuset ved Kronborg og om Lys til Snedkeren Hans Barchmann.
Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne Skall Skaffe M: hans Ahnemøller Nødtørfftig folck till at fli Blockhusett igien for windter, Item Skaffe M: hans Snedicker lius paa hans werckssted. Chroneborgh dend 5 Octobris Anno 1640 [4]).

Oversættelse:
Frederik Urne skal skaffe M. Hans [Barchmann] møller [muligvis en fejlskrift for mester] nødtørftigt folk til at fli [reparere/færdiggøre] blokhuset igen for vinter, item skaffe mester Hans snedker lys på hans værksted. Kronborg den 5. octobris anno 1640 [4]).

Brev 465/4 * 5. Oktober 1640.

Til Frederik Urne.
Der skal sendes Penge fra Sundtoldkisten til Rentekammeret. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Om Spaniens hensigt i begyndelsen af Christian IV's regering at tilkøbe sig Sundets spærring for nederlænderne se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. I, 17.
[2]) Se nr. 462.
[3]) Uden tvivl på deres hjemrejse fra Sverige, hvor de d. 1. septbr. havde afsluttet det vigtige forbund mellem Sverige og generalstaterne til sikring af sejladsen og handelens frihed i Østersøen og Nordsøen. Fridericia, anf. skr. II, 255.
[4]) Modtaget på Kronborg.

Side 411

Fortsat brev 465/4 (fra side 410)

Her kommer i afften een Rustvogn, Som Skall tage de penge paa, Som ieg Sende Tolderne fortegnelsen paa, och føre dennom till Renteriet och tillstille Rentemesterne dette herhoesføyede breeff. Croneborgh dend 5 Octobris Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
Her kommer i aften en rustvogn, som skal tage de penge på, som jeg sendte tolderne fortegnelsen på, og føre dem til renteriet og tilstille rentemestrene dette herhosføjede brev. Kronborg den 5. octobris anno 1640 [1]).

Brev 466/4 * 6. Oktober 1640.

Til Frederik Urne.
Der skal gjøres en Fortegnelse over Hans Barchmanns Svende og føres Tilsyn med deres Arbejde (paa Kronborg). Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der Skall giøris een Designation paa M: hans Sneeckers Suenne, baade paa deris wggeløn Saa och paa Lius, Som dem Skall giffuis [2]). Naer tallett aff Suennene Sat er, da skall fogden [3]) paa Slottett giffue agt paa, Om samme antall altiid tindis der paa de tiider, de bør att vere paa arbedett. Chroneborgh dend 6 Octobris Anno 1640 [4]).

Oversættelse:
Der skal gøres en designation [liste] på mester Hans [Barchmanns] snedkersvende, både på deres ugeløn så og på lys, som dem skal gives [2]). Når tallet af svendene sat er, da skal fogeden [3]) på slottet give agt på, om samme antal altid findes der på de tider, de bør at være på arbejdet. Kronborg den 6. octobris anno 1640 [4]).

Brev 467/4 * 6. Oktober 1640.

Til Frederik Urne(?) [5]).

Om nogle Klokker paa Kronborg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Modtaget paa Kronborg.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 410. Af de i Kronborg Lens Regnsk. 1640–41 indførte Udgiftsposter til Lys ses, at Hans Barchmann arbejdede med 10 Svende fra 30. Aug. 1640 paa den store Sal paa Kronborg.
[3]) Hans Jensen.
[4]) Modtaget paa Kronborg.
[5]) Man kunde næsten tvivle om, at det paa Tydsk skrevne Brev er skrevet til Frederik Urne, skjønt det findes i hans Kopibog, og man kunde gjætte paa Kaptajn Steffen Timme som Adressaten, da der i Følge Sundtoldregnsk. d. 7. Decbr. udbetaltes til ham 111 Rdlr., som han igjen skulde give til en Del Personer, der havde arbejdet paa Volden ved Klokkerne, som bleve ophængte i Taarnet.

Side 412

Fortsat brev 467/4 (fra side 411)

Der hammer, So auff die grosse klocke Slagen Soll, Sol der gestaltt angerictett werden, das die wachtt auff dem wall demselben(!) ziehen kan, vnd Sol die klocke, So nechst der grossen ist, die Stunden undt die grösseste unter die kleinere die quartier Slagen, worauff der hammer auff der grossen Sol gezogen werden, wan die vorgedachte fulle Stunden geschlagen hat. Croneborgh dend 6 Octobris Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
[Den] hammer, som skal slå på den store klokke, skal således indrettes, at vagten på volden kan trække i den, og den klokke, som er næst ved den store, skal slå timerne, og den største under de mindre skal slå kvartererne, hvorpå hammeren skal trækkes op på den store, når de førnævnte fulde timer er slået. Kronborg den 6. octobris anno 1640 [1]).

Brev 468/4 * 7. Oktober 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Der skal foretages en Undersøgelse i Anledning af, at den tydske Præst i Helsingør skal paa Prædikestolen have forbandet alle Kalvinister. Geh. Ark.

Epthersom Ieg Er kommen y Erfahring, At den tydtske Prest heer paa Steden [2]) Offendtlig pa predickestolen haffuer forbandid alle Caluenister, Daa Eptherdi sliigdt Er ymod Ordinandtzen [3]),
Daa skaldtu befahle Bysspen [4]) at begiiffue siig hiid Och med slodtz herren Erfahre leiiligheden derom. Och om ded saledis befindis, daa skall dy corrigere presten derfor Och derhuos ware hannem ad, att om ded skeer tyer, At hand daa Maa see sig om En anden tiieniste. Vale. Aff Croneborg den 7 Octo: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn tiil hande.

Oversættelse:

Eftersom jeg er kommet i erfaring, at den tydske præst her på stedet [2)] offentlig på prædikestolen haver forbandet alle kalvinister, da efterdi sligt er imod ordinantzen [3)],
Da skal du befale biskoppen [4)] at begive sig hid og med slotsherren erfare lejligheden [omstændighederne] derom. Og om det således befindes, da skal I korrigere [rette på] præsten derfor og derhos vare ham ad [advare ham], at om det sker tier [igen], at han da må se sig om en anden tjeneste. Vale [farvel]. Af Kronborg den 7. octo: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

[1)] Modtaget på Kronborg.
[2)] Georg Meiland fra Glaucha var tydsk præst ved Marie Kirken i Helsingør og slotspræst paa Kronborg 1637–1647.
[3)] Kirkeordinansen af 1539 pålægger præsten, at han i sin prædiken fremfor alt skal „afholde sig fra allehaande skjændsel og forhaanelse, saa at han ingen rører ved Navn. . . . Ikke skal han heller hadskelig lade ilde paa papisterne, med mindre end han dertil trænges af paamindelse og exempel“.
[4)] Jesper Brochmann.

Side 413

Brev 469/4 * 17. Oktober 1640.

Til Jørgen Vind.
Ordre angående forskellige Ærinder, Arbejder og Indkjøb. Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Memoriall paa ded, som Rentemeisteren Iørgen wynd skall bestylle.

Huos Rodtgiiteren skal hand Erfahre, Om hand uiil vnderstaa sig at Støbe et Becken tiil Brønden pa Hadersleffhus med En Baccus, som sydder pa En tønde, huoraff wandiid løber. Samme Becken skall komme pa En trynd pettersall [1)] at staa, huoraff wandiid ochsa Skall løbe [2)].

Med dii skiib, som gaar henad Elffuen och kolding, skall sendis paa huerd sted 2 Skyppund whegelyd Hør tiil att lade spiinde til fadeburstuens fornødenhed y glyckstadt och Hadersleffhus.

Wdspiisningen y Børnehussiid skall corrigeris, Saat Børnen bekommer mere fersk mad, End som hiidtil sked Er, och att dii faar inted mehre saldt mad derymod, Naar dii dage yndfalder, at der skall spiisis Saldtmad, End som ded proportionabiliter kan Estiimeris ymod ded andiid.

Badtstuen skall inted Brugis tyl att toe dem y wand, mens tiil att Suede udi, dy Sunde y den badtstue y Børnehussid, Och dy siige y ded hus, som dii siige Erre y.

Den Nii biggemeisters [3)] bestilling skal gørris pa 600 daler, Och omskøndt besoldingen løbber høiier End den forriges [4)], och hand Inted kan tegne sa uell, Sa kan hand dog bedre staa werckiid for End den forrige.

Oversættelse:
Memorial på det, som rentemester Jørgen Vind skal bestille.

Hos rodtgøderen skal han erfare, om han vil understå sig at støbe et bækken til brønden på Haderslevhus med en Baccus [Bacchus], som sidder på en tønde, hvoraf vandet løber. Samme bækken skal komme på en rund piedestal [1]) at stå, hvoraf vandet også skal løbe [2]).

Med de skibe, som går hen ad elven og Kolding, skal sendes på hvert sted 2 skippund hvidligt [whegelyd] hør til at lade spinde til fadebursstuens fornødenhed i Glückstadt og Haderslevhus.

Udspisningen i børnehuset skal korrigeres, så at børnene bekommer mere fersk mad, end som hidtil sket er, og at de får intet mere salt mad derimod, når de dage indfalder, at der skal spises saltmad, end som det proportionabiliter [forholdsmæssigt] kan estimeres imod det andet.

Badstuen skal intet bruges til at toe [vaske] dem i vand, mens til at svede udi, de sunde i den badstue i børnehuset, og de syge i det hus, som de syge er i.

Den nye bygmesters [3]) bestilling skal gøres på 600 daler, og uanset besoldningen løber højere end den forriges [4]), og han intet kan tegne så vel, så kan han dog bedre stå [forestå] værket før [end] den forrige.

---

[1]) Piedestal.
[2]) Hertil følgende anmærkning af rentemesteren i randen: „Dersom K. M. vill det lade passere, saa vill hand det antage 1 Rdr. π.“
[3]) Leonhard Blasius, se ovfr. S. 394.
[4]) Hans Steenwinkel.

Side 414
Fortsat brev 469/4 (fra side 413)

6. Iohan Brahm skall forskriiffue 6 Store krucker aff Spannien til at gemme wand y.
7. Gemen lerrid skall bestiillis til Børnens fornødenhed y Børnehussid.
8. Der skal Eptherhanden Med Rustuognen føris Mursten och kalck henad krudmøllen [1]) tyl at opsette sammestedtz En drøystue [2]) tyl kruddyd.
9. Der skall Riistes Ett lemppeliiig skiib ud, som med dii thuende, som Nu ligger paa Strømmen, kan uerre ferdig, Naar tylsiigis.
10. Der skall Ett skiib henad gulland Epther Render tiil wandiid paa frede:
11. Den Iord, som fyndiis baag holmens kyrcke, skall med Pramme føris ud tyl ded sted udenfor Reberbanen, som Indpeliid Er, och der leggis.
12. Ded Støcke dam [3]), som Er bleffuen standen ued Børssen aff den demning, som bleff slagen, dentyd haffnen bleff Rønsiid [4]), skall forbedris med tømmer, saat folck kan for penge skiibe och losse derpaa.
13. En kraan skall fortingis med En, liige som den Er, der staar bag ued tøyhussiid, Som skall Staa, dersom ded ny Boluerck ued Børssen Er.
14. Den Segermager [5]) her y byen, huos huem ded werck pa Croneborg er bestiildt, skal forføie sig henad frede: och der hiielppe ded Sanguerck, saat hammeren faar den forrige kraafft tiil att Slaa pa klockerne.
15. Iohan Brahm skall bestille forgiildt leeder tiil dy Stole, som skall forferdigis paa Crone:, Epthersom hand aff M: hans Snecker derom faar vnderretning.
16. Der skall Erfahris aff Symon de Paas, huad køb man kan haffue paa sliigdt *tapidtzerii*, som herhuos findis,

Oversættelse:

6. Johan Brahm skal forskrive 6 store krukker af Spanien til at gemme vand i.

7. Gement lærred skal bestilles til børnenes fornødenhed i børnehuset.
8. Der skal efterhånden med rustvognen føres mursten og kalk hen ad krudtmøllen [1]) til at opsætte sammesteds en drøystue [2]) til krudthvidt [krudt til tørring].
9. Der skal ristes [udrustes/klargøres] et lempeligt [passende] skib ud, som med de tvende [to], som nu ligger på Strømmen, kan være færdig, når tilsiges.
10. Der skal et skib hen ad Gotland efter render [rør/render] til vandet på Frederiksborg [frede:].
11. Den jord, som findes bag Holmens kirke, skal med pramme føres ud til det sted udenfor Reberbanen, som indpælet er, og der lægges.
12. Det stykke dæmning [3]), som er bleven stående ved Børsen af den dæmning, som blev slagen, dengang havnen blev renset [4]), skal forbedres med tømmer, så at folk kan for penge skibe og losse derpå.
13. En kran skal fortinges [aftales] med en, lige som den er, der står bag ved Tøjhus [tøjhuset], som skal stå, dersom det nye bolværk ved Børsen er.
14. Den seglmager [Segermager] [5]) her i byen, hos hvem det værk på Kronborg er bestilt, skal forføje sig hen ad Frederiksborg [frede:] og der hjælpe det gangværk, så at hammeren får den forrige kraft til at slå på klokkerne.
15. Johan Brahm skal bestille forgyldt læder til de stole, som skal færdiggøres på Kronborg [Crone:], eftersom han af mester Hans [Barchmann] snedker derom får underretning.
16. Der skal erfares af Symon de Paas, hvad køb man kan have på sligt *tapetseri*, som herhos findes.

---

[1]) Fuglevad Mølle.
[2]) Drøgstue, stue ved en krudtmølle, hvor krudtet tørres.
[3]) Dvs. dæmning. [4]) Jvfr. forrige bind s. 117 f., 257. [5]) Josias Schytte. Se ovfr. s. 63.

Side 415

Fortsat brev 469/4 (fra side 414)

dog skall dertiil ochsa skaffiis Støcker, En allen dyb, tiil att bruge y wynduerne [1]).
Køben haffuen Slott den 17 Octo: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemeisteren Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:
... dog skal dertil også skaffes stykker, en alen dyb, til at bruge i vinduerne [1]).
København Slot den 17. octo: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Rentemesteren Jørgen Vind til hænde.

Brev 470/4 * 18. Oktober 1640.

Til Frederik Urne.
Om en Fordring, som Karen Andersdatter gjør paa Betaling for noget paa Hveen efterladt Kvæg. Nogle Hyldebær skulle sendes fra Frederiksborg til Kjøbenhavn. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi ieg fornemmer, Karren Andersdatter at haffue hafft bud hoes hans wlrickis foget paa hueen om betalning for dett fæ, hun der haffuer effterlat, da Skaltu befale fogden

Sammestedz, att naer hun Sender bud derom igien, att hand da Suarer hende, att hun och Sønnen haffuer meere got att Skiffte Sammen end de penge. Naer de kommer till rette med hiinanden om alt det andet, da kommer de noch till rette om de penge for hendis effterlatte fæ [2]). Du Skalt ochsaa giøre dend anordning, att de hyldebær, hoffmesterinden [3]) haffuer glemt paa Frederiksborg, med det første Sendis hiid. Karren Andersdatter haffuer ieg giffuen till Suar, att hun haffuer pengene att Søge hoes fogden, huorfor fogden maa haffue dett i tiide att wiide, huad Suar hand hende giffue Skall. Dett will befalis fogden, att hand intett Stæder hende paa landett. Aff Kiøbenhaffns Slott dend 18 Octobris Anno 1640 [4]).

Oversættelse:
Efterdi jeg fornemmer, [at] Karen Andersdatter haver haft bud hos Hans Ulriks foged på Hven om betaling for det fæ, hun der haver efterladt, da skal du befale fogden sammesteds, at når hun sender bud derom igen, at han da svarer hende, at hun og sønnen haver mere godt at skifte sammen end de penge. Når de kommer til rette med hinanden om alt det andet, da kommer de nok til rette om de penge for hendes efterladte fæ [2]). Du skal også gøre den anordning, at de hyldebær, hofmesterinden [3]) haver glemt på Frederiksborg, med det første sendes hid. Karen Andersdatter haver jeg given til svar, at hun haver pengene at søge hos fogden, hvorfor fogden må have det i tide at vide, hvad svar han hende give skal. Det vil befales fogden, at han intet stæder [tillader] hende på landet. Af Københavns Slot den 18. octobris anno 1640 [4]).

---

[1]) Hertil følgende anmærkning i randen: „1 al. af slig tapetseri kan efter Simon de Passes gætning i Holland bekommes for 12 eller 13 gylden."
[2]) 30. aug. 1640 var der udbetalt til Karen Andersdatter 474 sletdaler for kvæg, der var afkøbt hende til Hans Ulrik Gyldenløve, nemlig 36 køer, 2 tyre, 5 unge kvier, 7 unge stude og 12 kalve (Kronborg Lens Regnsk.).
[3]) Fru Sophie Hedevig v. Blixen.
[4]) Modtaget på Københavns Slot.

Side 416

Brev 471/4 * 21. Oktober 1640.

Til Frederik Urne.
Kongen vil vide, hvor meget Salpeter en Danziger har ført gennem Sundet. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du Skalt med det første lade mig wiide, huor meget Salpeeter dend Mand aff Dantziigh haffuer ført igiennom Sundet, Som i foraaret fick loff till at føre een partie der igiennom. Chiøbenhaffn Slot Dend 21 Octobris Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
Du skal med det første lade mig vide, hvor meget salpeter den mand af Danzig haver ført igennem Sundet, som i foråret fik lov til at føre en parti [mængde] der igennem. København Slot den 21. octobris anno 1640 [1]).

Brev 472/4 * 23. Oktober 1640.

Om en Skabelon til to Pramme, der skulle forfærdiges.
Geh. Ark., en Samling ældre Tegninger.

Denne Skalun Er giordt tiill thuende Pramme, Som y wynter paa Bremmerholmen skall opsettis, Och Er affdelingen der paa giiordt Epther tommer. Køben: Slott den 23 Octo: Anno 1640 [2]).

Oversættelse:
Denne skabelon er gjort til tvende [to] pramme, som i vinter på Bremerholmen skal opsættes, og er afdelingen derpå gjort efter tommer. København Slot den 23. octo: anno 1640 [2]).

Brev 473/4 * 29. Oktober 1640.

Til Rigsraadet.
Kongen opfordrer det til at overveje de Efterretninger, som Peder Vibe har sendt om truende Ytringer af de svenske Statsmænd. Geh. Ark.

Danmarckis Riigis Raad haffuer vden al thuiffuel fornommed ded, Som vorris Resident y Suerrig haffuer ladid Chanseleren H: Christian tommissøn forsta Angaendis nogen discurs, som aff vnderskedtlige fornemme personer der y Riigidt er sagdt y mangis pahør [3]), Huilcke, om dy

Oversættelse:
Danmarks riges råd haver uden al tvivl fornemmet det, som voris resident [udsending] i Sverige haver ladet kansleren H. Christian Thomesen forstå angående nogen diskurs [samtale], som af underskellige fornemme personer der i riget er sagt i manges påhør [3]), hvilke, om de

[1]) Modtaget på Kronborg 22. oktbr.
[2]) Kongens påskrift findes på en uden tvivl af ham selv opsat tegning af en pram. Jvfr. brevet af 22. novbr. 1640.
[3]) Jvfr. Vibes breve af 12. og 17. oktbr. (Fryxell, Handl. rör. Sverges hist. I, 80 ff.).

Side 417

Fortsat brev 473/4 (fra side 416)

mueligdt skøndt kan achtiis aff ringe importantie att uerre, Daa Erachte uy dog, oss inted med nogen Reson sliigdt att kunde Slaa y werrid, Mens megid mehre tacke gud y himmelen derfor, at man sliigdt Erfahrid haffuer, paded man y tyde kan skycke Siig derudi, Aldenstund sliig snack aldrig y worris Eller vorris forfehdriis tyder y friidtz tiid sa offendtlig haffuer uerrid bracht paa Baanen. Huorfor y gode herrer samme leiilighed skall tage y god Betenckende Och oss siiden derpaa Eders vnderdanigste betenckende lade forstaa [1]). Befahlendis Eder hermed Samdt och y Seer den Alsommechtigstis Beskermelsse. Koldinghus den 29 Octo: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad, som tilstede Erre, tyll hande.

Oversættelse:
... muligt skønt kan agtes af ringe importantie [betydning] at være, da eragter vi dog, os intet med nogen reson [grund] sligt at kunne slå i vejret, mens meget mere takke Gud i himmelen derfor, at man sligt erfaret haver, på det man i tide kan skikke [indrette] sig derudi, aldenstund slig snak aldrig i voris eller voris forfædres tider i fredstid så offentlig haver været bragt på banen. Hvorfor I gode herrer samme lejlighed skal tage i god betænkning og os siden

derpå eders underdanigste betænkning lade forstå [1]). Befalendes eder hermed samt og især den alsmægtiges beskærmelse. Koldinghus den 29. octo: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd, som tilstede er, til hænde.

Brev 474/4 * 31. Oktober 1640.

Til Jørgen Vind.
Han skal begive sig til Prins Christian paa Nykjøbing Slot og udbede sig en Opgjørelse af, hvad den svenske Enkedronnings Ophold har kostet ham; tillige skal han underrette Prinsen om, at Hofpræsten i Glückstadt skal opfordre hende til at indrette sin Levemaade efter Omstændighederne. Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Instruction, Huorepther worris Raad och Rentemeiister Iørgen wiind Siig skall Rette.
Hand skal siig med ded første herfra henad Nykøbing til vorris Elskelige kere Søn Prindtzen begiiffue, Och nar

Oversættelse:
Instruction [instruks], hvorefter voris råd og rentemester Jørgen Vind sig skal rette.
Han skal sig med det første herfra hen ad Nykøbing til voris elskelige kære søn prinsen begive, og når

[1]) Ved brev af 10. oktbr. var det blevet pålagt Christen Thomesen Sehested, Jørgen Urne, Mogens Kaas, Christoffer Ulfeldt, Tage Thott, Jørgen Vind, Jørgen Sefeldt, Hans Lindenov og Christoffer Urne at møde i Kolding 27. oktbr. (Sjæll. Tegn. XXVII, 100). Rigsraadet besvarede d. 1. novbr. kongens proposition med at anmode ham om at bilægge al misforståelse med naboerne og særlig med generalstaterne for at skille dem fra Sverige. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 258.

Side 418

Fortsat brev 474/4 (fra side 417)

hand huos H: k: haffuer dii seduanlige curialia afflagdt, da skal hand H: k: andrage, Att uy ingen thuiffuel haffuer, at H: k: Io aff Enkedronningen och hinderss commitat haffuer hafft stor bekostning, Huorfor uy Nu haffuer affferdigid uorris Raad och Rentemeister at fornemme, huad udgiiffften siig tiil denne dag kan bedrage, Och deraff til siig annamme En richtig designation, Paded H: k: med ded forderligste kan Erlange derfor Erstatting igen [1]). Naar sliigdt nu forrettid er, da skall worris Rad och Rentemeister lade H: k: forsta, At Epthersom Oss Enckedronningens Humør y mange made bekendt Er, Och uy ingen haffuer y uorris tyeniste, som kan bringe hinder uorris mening Rett foruden hoffpredikanten y glyckstadt [2]), som hun Oss Recommanderit haffuer och kender hinders Siind, da haffuer uy hannem befahliid at begiiffue sig hen til hinder Och hinder derhen at Disponere, At hun siin opuartyng Epther denne hinders tilstand wille anstille, aldenstund hun Er inted uys paa, om Regeringen y Suerrig hiinder Nogiid aff ded, hun Pretenderer, uil uerre gestendig. Huad Nu herpaa faller for Suaar, ded haffuer vorris Rad och Rentemeister Oss med første leiilighed ued skriffuelse at lade forsta.
Aff koldinghus den 31 Octo: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckiis Riigis Raad Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:

... han hos H. K. [Hans Kgl. Højhed, prins Christian] haver de sædvanlige curialia [høflighedsbesøg] aflagt, da skal han H. K. andrage, at vi ingen tvivl haver, at H. K. jo af enkedronningen og hendes commitat [følge] haver haft stor bekostning, hvorfor vi nu haver affærdiget voris råd og rentemester at fornemme, hvad udgiften sig til denne dag kan bedrage, og deraf til sig annamme en rigtig designation [liste], på det H. K. med det forderligste [hurtigste] kan erlange derfor erstatning igen [1]). Når sligt nu forrettet er, da skal voris råd og rentemester lade H. K. forstå, at eftersom os enkedronningens humør [sind] i mange måde bekendt er, og vi ingen haver i voris tjeneste, som kan bringe hende voris mening ret foruden hofprædikanten i Glückstadt [2]), som hun os recommanderet [anbefalet] haver og kender hendes sind, da haver vi ham befalet at begive sig hen til hende og hende derhen at disponere [bevæge], at hun sin opvartning efter denne hendes tilstand ville anstille, aldenstund hun er intet uvis på, om regeringen i Sverige hende noget af det, hun pretenderer [kræver], vil være gestendig [villig/eftergivende]. Hvad nu herpå falder for svar, det haver voris råd og rentemester os med første lejlighed ved skrivelse at lade forstå.
Af Koldinghus den 31. octo: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

Brev 475/4 * 9. November 1640.

Til Frederik Urne.

Om et Brev, der skal sendes til Peder Vibe [3]). Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

---

[1]) Jvfr. brevene nr. 479 og 480.
[2]) Johan Rotlöben. Han havde tidligere været hofpræst hos Maria Eleonora; † 1649 som provst i Haderslev. Danske samlinger V, 77 og de der cit. skrifter.
[3]) At det er til Peder Vibe, fremgår af en bemærkning under afskriften.

Side 419

Fortsat brev 475/4 (fra side 418)

Om dette breeff skall giøris ett andett omslagh och forsendis henatt Suerigh. Glygsborgh i Glygstad dend 9 Novembris Anno 1640 [1]).

Oversættelse:
Om dette brev skal gøres et andet omslag og forsendes hen ad Sverige. Glücksborg i Glückstadt den 9. novembris anno 1640 [1]).

Brev 476/4 * 12. November 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

d'Avaux og Salvius have gjort Vanskeligheder ved at modtage de kejserlige Lejdebreve. Kongen har søgt at skaffe sig Oplysninger om Banérs Planer. Geh. Ark.

Strax Eptherad Ieg kam hiid, da Sende Ieg Sekretarium klein henad Hamborg til dauaus och Saluium, begehrendis, at dy nu uille Neffne En dag, pa huiilcken tractaterne kunde Erlange derris begindelsse, aldenstund den keysserlige gesandther uar forhanden med dy saluos conductus [2]), [d]y uar begehrendis, Huorpa dy suarede, At Eptherdi dy En Rom tiid haffde

madt biie eptherdi(!) dysamme, Daa torde dy Nu vden derris herrers vdtrickelige befahling inted tage dem an, Huoraff man Nocksom kan forsta meningen. Heer y landit och y Naboe lauyd Er dy heell perplex for Bannyrs Marse, som sygis at gaa paa wynsen [3]), Huilckid Ieg dog inted troer. Ieg haffuer dog giiordt mig Ett Ehrinde tyl Bannyr Och afferdigid En Enspindiger derhen att fornemme, huor faatt Er. Vale. Glyckxborg y glyckstadt den 12 No: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn til hande.

Oversættelse:
Straks efter at jeg kom hid, da sendte jeg sekretarium Klein hen ad Hamborg til d'Avaux og Salvius, begærende, at de nu ville nævne en dag, på hvilken traktaterne kunde erlange deres begyndelse, aldenstund den kejserlige gesandt var forhånden med de salvos conductus [lejdebreve] [2]), [d]e var begærende, hvorpå de svarede, at efterdi de en rum tid havde måttet bie [vente] efterdi(!) de samme, da turde de nu uden deres herrers udtrykkelige befaling intet tage dem an [modtage dem], hvoraf man noksom kan forstå meningen. Her i landet og i nabolav [nabolag] er de helt perplekse [forvirrede/rådvilde] for Banérs marche, som siges at gå på Winsen [3]), hvilket jeg dog intet tror. Jeg haver dog gjort mig et ærinde til Banér og affærdiget en enspænder derhen at fornemme, hvor fat [hvad situationen] er. Vale [farvel]. Glücksborg i Glückstadt den 12. no: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

---

[1]) Modtaget på Kronborg 18. novbr.
[2]) Om de lejdebreve, som den kejserlige gesandt Curt von Lützow i novbr. havde overbragt til Christian IV, og om den franske og svenske afsendings utilbøjelighed til for øjeblikket at indlade sig på videre forhandlinger se Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 146.
[3]) Winsen i Lüneburg.

Side 420

477. 12. Novbr. 1640.

Til Jørgen Vind.

Brevets Overbringer er udnævnt til Arkelimester paa Aggershus, hvorhen han skal rejse. Den franske og svenske Gesandt vægre sig ved at modtage de kejserlige Lejdebreve. Man maa have sin Opmærksomhed rettet paa Banér. – Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Denne Breffuisser Skal forhiielppis Op ad Norrie, huor hand Skall uerre Arckelymeister paa Aggershus. Ieg formener, at hand kan komme med H: Christoffer wrne [1]) op paa førid. Hans mobilia kan pa forarid komme derop tiil waandtz.
Den fransøssiske och Suenske gesandt y Ham: uyll inted Acceptere keysserens saluos conductos, forregiiffuendis, at Eptherdi dy Nu En Rom tyd haffuer Maadt biide Epther dem, daa tør dy inted vden derris herrers vdtriickte befahling annamme dem, Huoraff man letteligen kan Erachte derris Mehning. Heer y landid och y Naboelauid Er dy heell perplex offuer Bannyrs [2]) Marsi, som menis at gaa paa wynsen, Huilckid Ieg dog inted troer. Dog haffuer man siig foratse, Sauidt gud y himmelen dertil uyll giffue syn Nade. Vale. Glyckxborg y glyckstadt den 12 Nov: Anno 1640.
Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Och Rentemeister Iørgen wiind till hande.

Her er oversættelsen af brev 477:
Til Jørgen Vind.

Denne brevviser skal forhjælpes op ad Norge, hvor han skal være arkelimester [artillerimester] på Akershus. Jeg formener [mener], at han kan komme med H. Christoffer Urne [1]) op på forud [fartøjer, der sejler forud]. Hans mobilia [løsøregenstande] kan på forar [fartøj] komme derop til vands.

Den franske og svenske gesandt i Hamborg vil intet acceptere kejserens salvos conductos [lejdebreve], foregivende, at efterdi de nu en rum tid haver måttet bide [vente] efter dem, da tør de intet uden deres herrers udtrykkelige befaling annamme [modtage] dem, hvoraf man letteligen kan eragte deres mening. Her i landet og i nabolag er de helt perplekse [rådvilde] over Banérs [2]) march, som menes at gå på Winsen, hvilket jeg dog intet tror. Dog haver man sig forset, såvidt Gud i himmelen dertil vil give sin nåde. Vale [farvel]. Glücksborg i Glückstadt den 12. nov: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd og rentemester Jørgen Vind til hænde.

478. 22. Novbr. 1640.

Til Korfits Ulfeldt [3]).

Kongen giver ham Ordre om forskjellige Forretninger, han skal udføre. – Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

---

[1]) Medens, som ovfr. S. 276 omtalt, den Christoffer Urne givne Tilladelse til at gjæste Danmark ved Fastelavnstid 1640 blev tilbagekaldt i Januar, fik han 29. Juni 1640 Orlov til at foretage denne Rejse. Norske Rigsregistr. VII, 737.
[2]) Afskriften har: Barmyes, hvilket sikkert er urigtigt.
[3]) At Brevet er til Korfits Ulfeldt, fremgaar af Brevet Nr. 484.

Side 421

Memoriall.

Huorlediis ded herepther skal holliis med købmendens breffue at bringe fordt, Saat ded Suenske bud [1]) inted dermed haffuer at skaffe, ded er aff den vdgangen ordinandtz at Erfahre, huorudoffuer skall hollis, at den kommer y Suang [2]).
Der bleff for myn Affreiissen fra køben: befahliid at opsettis thuende store Pramme, Huilcke att forferdige Epther den Skabelun, dennom faat Er, di skal med fliid tilholliis [3]).
Dy confyscherede deler skal leggiis y tørre pa Smyddien, Bade Hussid och Reberbanen Nedentil paa begge Siider.
Ded Syne [4]) Hus ued den gammel ladgard ued frede: skall nedertagis och forbedriis, huor behoff gørris, Saat den pa Aarid kan sendis henad Christianpriis.
Ded skall Erfahris, om man kan bekomme aff køben: tøiihuus til denne festnings fornødenhed Iernkugeler aff 10, 12, 16 och 24 ℔.
Dy Pladtzer, som macht pa ligger, skall uel haffuis y acht, saat der ingen forredery kan practiceris.

Der skall hengis En klocke op paa En aff skiiben vdi den Store flaade, som man kan Riinge saoch slaa tymer paa.
Wed Enden aff tøyhussid henad Amag skall opsettis En cordegard [5]) tiil wachten.
Der skall leggis En aff Prammen, som brugis tiil weed, ud ued floden, besat med Støcker paa den Ene siide.

Oversættelse:

Memorial.

Hvorledes det herefter skal holdes med købmændenes breve at bringe bort, så at det svenske bud [1]) intet dermed haver at skaffe, det er af den udgangne ordinans at erfare, hvorudover skal holdes, at den kommer i svang [bliver iværksat] [2]).
Der blev før min afrejse fra København befalet at opsættes tvende [to] store pramme, hvilke at færdiggøre efter den skabelon, som dem fået er, de skal med flid tilholdes [3]).
De konfiskerede dele skal lægges i tørre på smedjen, både huset og reberbanen nedentil på begge sider.
Det syne [?] hus ved den gamle ladegård ved Frederiksborg [frede:] skal nedtages og forbedres, hvor behov gøres, så at den på året kan sendes hen ad Christianspris.
Det skal erfares, om man kan bekomme af Københavns tøjhus til denne fæstnings fornødenhed jernkugler af 10, 12, 16 og 24 pund.
De pladser, som magt på ligger, skal vel haves i agt, så at der ingen forræderi kan praktiseres.
Der skal hænges en klokke op på en af skibene udi den store flåde, som man kan ringe så og slå timer på.
Ved enden af tøjhuset hen ad Amager [Amag] skal opsættes en corps de garde [vagtstue] [5]) til vagten.
Der skal lægges en af prammen, som bruges til ved, ud ved floden, besat med stykker [kanoner] på den ene side.

---

[1]) Der menes postbudene fra Sverige, som gik gennem Danmark til Tyskland. Jvfr. kongens brev af 20. decbr. 1640.
[2]) 19. novbr. fik Korfits Ulfeldt brev om en ny ordning angående forsendelse af breve fra København til Hamborg, Holland, Nürnberg, Köln, Frankfurt og andetsteds. Brevene skulle tilstilles postmesteren i København, som hver ottende dag skulle sende dem afsted med et særligt bud. Sjæll. Tegn. XXVII, 125. Jvfr. Stolpe, Dagspressen i Danm. I, 118.
[3]) Jvfr. brevet nr. 472.
[4]) Langebeks afskrift (i Geh. Ark.) har: Syrre. Begge læsemåder må være urigtige; måske bør der læses: Fyrre.
[5]) Dvs. corps de garde.

Side 423

Fortsat tekst (fra side 422)

den [kan] [1]) lesse [2]), huorfor ded haffuer ingen betenckende med dy andre. NB. Forgangen Sommer Er der tagen aff nogle waare wyder, End befahliid waar. Glyxborg y Glyckstadt den 22 Nouem: Anno 1640.
Christian.

Oversættelse:

... den [kan] [1]) læse [2]), hvorfor det haver ingen betænkning med de andre. NB. Forgangen sommer er der taget af nogle varer videre, end befalet var. Glücksborg i Glückstadt den 22. novem: anno 1640.
Christian.

Brev 479/4 * 23. november 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udtaler sig om hans Forslag om Præsterne i Sorø. Han skal erklære sig angaaende nogle Titelspørgsmaal, som Peder Vibe har opkastet. Enkedronning Maria Eleonora og Prins Christian med hans Gemalinde ville rejse til Gottorp. Kongen glæder sig over Greven af Schaumburgs Død. Geh. Ark.

Wdaff dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden Dyn mening at werre, Att den tydtske prest pa Soer bleff Theologus der pa steden, Och at ysteden for den danske prest kam en Cappelan, dermed at Spare nogle hundrede daler [3]), Huorpa ieg dig inted forholder, at aldt ded, som Steedid kan komme tiil gaffns, ded bør att skee, huorfor dermed skal holdis, Epthersom ded best siig kan Skycke.

Ud af din skrivelse haver jeg forstået din mening at være, at den tydske præst på Sorø [Soer] blev theologus [teolog] der på stedet, og at i stedet for den danske præst kom en kapellan, dermed at spare nogle hundrede daler [3]), hvorpå jeg dig intet forholder, at alt det, som stedet kan komme til gavns, det bør at ske, hvorfor dermed skal holdes, eftersom det bedst sig kan skikke [indrette].

---

[1]) Det indklamrede ord findes i Langebeks afskrift.
[2]) En almindelig toldrulle trykkedes med datum 2. decbr. 1640, en særlig for englænderne med datum 9. febr. 1641. Jvfr. Fridericia, anf. skr. II, 268.
[3]) I Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling, findes Christen Thomesen Sehesteds koncept til et brev af 14. novbr. 1640 til kongen, hvori han i anledning af professor i teologi ved Sorø Akademi og sognepræst i Sorø, M. Niels Skjelderups død, efter aftale med hofmesteren Henrik Rammel, gør det forslag, at den tydske præst i Sorø, Dr. Joachim Krakowitz (jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 502. III, 173), skal udnævnes til teologisk professor ved akademiet og tillige vedblive at være præst, medens der i stedet for en dansk præst kun skal ansættes en kapellan. Krakowitz blev også professor 1641 (Tauber, Sorø Academies Forfatn. 1623–65 s. 38); derimod synes forslaget om kapellanen ikke at være blevet til noget, thi 27. decbr. 1640 kaldtes Lavrits Jørgensen Hammer til præst på Sorø (Ny kirkehist. Saml. I, 505).

Side 424

Fortsat brev 479/4 (fra side 423)

Herhuos haffuer du thuende tyteler, som Peder wybe besuerger sig offuer att lade passere, Att Emphange [1]), Om huylcke du kandt lade hannem wiide diit betenckende, Aldenstund ieg ingen forstand haffuer paa tyteler. Ieg fiiick ygar breff fra Iørgen wynd, som ieg haffde sendt henad Nykobing at gørre affregning med Prindtzens folck pa Enckedronningens fortehring, Huorudi hand lader mig uyde dy gleedeliige tydinger, Att Enckedronningen Och Prindtzen med hans gemahll uyl følgis ad ygennom landid henad gottorp y denne lystige Aarsens tyd, Huilckid uyl falde mig heell beleiiiligdt, aldenstund dy skall liige ygennom wynterkuarterit [2]).

Bannir och hans selskab haffuer y disse dage giiordt mig En god tiieniste, yded att dy haffuer drucken greffuen aff Skouenborg yhiell, huorudoffuer ded greffskafft holstein Er fallen mig Och H: frederich hyem Igen [3]). Vale. Glyckxborg y glyckstadt den 23 No: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tyl hande.

Oversættelse:

Herhos haver du tvende titler, som Peder Vibe besværer sig over at lade passere, at [i] omfang [1]), om hvilke du kan lade ham vide dit betænkning, aldenstund jeg ingen forstand haver på titler. Jeg fik i går brev fra Jørgen Vind, som jeg havde sendt hen ad Nykøbing at gøre afregning med prinsens folk på enkedronningens fortæring [ophold/kost], hvorudi han lader mig vide de glædelige tidender, at enkedronningen og prinsen med hans gemal [hustru] vil følges ad igennem landet hen ad Gottorp i denne lystige årstids tid, hvilket vil falde mig helt belejligt, aldenstund de skal ligge igennem vinterkvarteret [2]).

Banér og hans selskab haver i disse dage gjort mig en god tjeneste, idet at de haver drukket greven af Schaumburg i hjel [ihjel], hvorudover det grevskab Holstein er falden mig og H. Frederik hjem igen [3]). Vale [farvel]. Glücksborg i Glückstadt den 23. no: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

Brev 480/4 * 23. november 1640.

Til Jørgen Vind.
Prinsens Udgifter til den svenske Enkedronning skulle blive ham erstattede. Kongen kan ikke begribe, hvor Hofpræsten i...

Noter fra kilden:
[1]) Vedlagt findes afskrifter af en titel, Prins Christian havde givet dronning Christina, af den formular, som den svenske regering begærede, at dronningen skulle tituleres med, og af den titel, som den svenske dronning havde givet Prins Christian (i et brev af 19. oktbr. 1640, hvoraf også findes en afskrift).
[2]) Kongens mening er ironisk; han er ked af, at de skulle komme, hvor han er.
[3]) Den 26-aarige grev Otto af Schaumburg var død 15. novbr. 1640 efter at have deltaget i et gilde, som Banér havde holdt med sine forbundne og generaler i Hildesheim, og kongen bestemte sig straks til i forbindelse med hertugen af Gottorp at bemægtige sig hans lande, da han ingen arvinger efterlod sig.

Side 425

Fortsat brev 480/4 (fra side 424)

Glückstadt er bleven af. En af Renteriet skal følge med, naar Enkedronningen og Prinsen rejse til Gottorp. – Molbechsk Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c.

Wdaff dyn skriiffuelse Sauel som aff ded bylagde Regenskab haffuer Ieg forstanden, huad pa Nykøbing Er medgangen, Och skall sliigdt bliiffue Prindtzen igen Erlagdt, huor och naar hand ded begehrer [1]). Ieg kan inted tencke, huor den Prest ma Stycke, som bleff send hen til Enckedronningen, Aldenstund ieg kan Inted Erfahre, att Nogen haffuer mødt hannem [2]). Saframdt Enckedronningen med Prindtzen Io Endeligen uyll y denne beleiiilige Arsens tyd Spadtzere henad godttorp, daa skall den aff Renteriid, som tager ware paa vdspiisningen,

følge med, Mens ingen bekostning gørre pa Confect, Tii dii ued inted, huad dy uyl haffue derfor, der ded dog inted duer [3]). Vale. Glyckxborg y glyckstadt den 23 No: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Iørgen wiind tiil hande.

Oversættelse:

Ud af din skrivelse, såvel som af det bilagte regnskab, haver jeg forstået, hvad på Nykøbing er medgået, og skal sligt blive prinsen igen erlagt, hvor og når han det begærer [1]). Jeg kan intet tænke, hvor den præst må stikke, som blev sendt hen til enkedronningen, aldenstund jeg kan intet erfare, at nogen haver mødt ham [2]). Såfremt enkedronningen med prinsen jo endelig vil i denne belejlige årstids tid spadserer [rejser] hen ad Gottorp, da skal den af renteriet, som tager vare på udspisningen, følge med, mens ingen bekostning gøre på konfekt, thi de ved intet, hvad de vil have derfor, da det dog intet duer [3]). Vale [farvel]. Glücksborg i Glückstadt den 23. no: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Danmarks riges råd Jørgen Vind til hænde.

Brev 481/4 * 29. november 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen giver Ordrer om Reparationen af Helsingborg Bro og meddeler ham Efterretninger fra England; han venter et

---

[1]) 1. april 1641 leveredes der fra Rentekammeret ind i prinsens kammer omtr. 1876 rdl. for den svenske dronnings fortæring på Nykøbing Slot fra 13. aug. til 10. novbr. 1640 (Rentemesterregnsk.).
[2]) Se ovfr. s. 418.
[3]) Renteskriveren Jens Andersen fik 13. novbr. 700 rdl. til prinsens og dronningen af Sveriges udspisnings fornødenhed, og 7. decbr. udbetaltes der ham endvidere 500 rdl. til fortæring på en rejse med prinsen og dronningen til Gottorp. 5. jan. 1641 fik apoteker Peter Gagelmann omtr. 346 rdl. for konfekt og gewürtz [krydderier], han havde anrettet for prinsen og enkedronningen af Sverige i København, på Kronborg og Frederiksborg, item på rejsen til Holsten og Gottorp (Rentemesterregnsk.).

Side 426

Fortsat brev 481/4 (fra side 425)

Gesandtskab fra Nederlandene. – Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Epthersom Breffuen om den toll, der skall tagiis aff Heste och fehe, som føris aff Skane, Tiil Helsyngborre Broes Reparation [1]), daa uyll der gørris fornøden y tyde att werre om tømmer dertyl.
Huorledis man kan bekuemmeligst faae dy Steene, som nu ligger kaast yblandt hiinanden Imod landiid, paded man kan komme der tyl att Bucke Peell dery, derom Skaldtu tale med H: Christoffer wlfeldt [2]), att derudi skeer med ded første, huad skee kan.
Der skall ochsaa leedis vd paa Holmen tømmer, som kan brugis tyl samme Broe, huilcken skall ferdig huggiis paa Holmen och syden førris derhen, som den skall staa. Vale.
Glyckxborg y Glyckstadt den 29 Nouem: Anno 1640.
Christian.

Vise Re aff Irland Er med bunden Hender och En Suordt keep y handen førdt ind y tar[n]iid [3]), och alle Soldater, som uaar der pa, afftackiid, Biisperne Erre alle Arresterit [4]). Dy Hollender lauer En legation tyll att sende hiid med ded første.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeld tiill hande.

Oversættelse:

Gesandtskab fra Nederlandene.

Eftersom brevet om den told, der skal tages af heste og fæ, som føres af Skåne, til Helsingborg bros reparation [1]), da vil der gøres fornøden i tide at være om tømmer dertil. Hvorledes man kan bekvemmeligst få de stene, som nu ligger kastet iblandt hinanden imod landet, på det man kan komme dertil at bukke pæle deri, derom skal du tale med H. Christoffer Ulfeldt [2]), at derudi sker med det første, hvad ske kan.
Der skal også ledes ud på Holmen tømmer, som kan bruges til samme bro, hvilken skal færdig hugges på Holmen og siden føres derhen, som den skal stå. Vale [farvel]. Glücksborg i Glückstadt den 29. novem: anno 1640.
Christian.

Vise re [vicekongen] af Irland er med bundne hænder og en sværdknap [suordt keep] i hånden ført ind i tårnet [3]), og alle soldater, som var der på, afskediget, bisperne er alle arresteret [4]). De hollændere laver en legation [sendelse] til at sende hid med det første.

Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

---

[1]) Her mangle vist ordene: ere udgangne, ell. lign. Ordene have vel manglet i originalen, da andre afskrifter (Langebeks afskr. i Geh. Ark., og en afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 441) heller ikke have dem. – Den 21. novbr. var der udstedt et åbent brev om, at kongen med rigsraadets samtykke havde forordnet, at der til forfærdigelse og vedligeholdelse af en skibsbro ved Helsingborg skulle betales 8 skill. dansk af hver hest og okse, som ud- eller indskibedes i Skåne, Halland og Bleking (Skaanske Tegnelser VI, 438). Jvfr. brevene af 20. og 24. decbr. 1640.
[2]) Lensmand på Helsingborg.
[3]) Greven af Strafford blev ført til Tower på anklage af underhuset i novbr. 1640.
[4]) Det var kun tilfældet med ærkebiskop Laud og skete først i decbr., altså senere end kongens brev.

Side 427

Brev 482/4 * 9. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om en ligkiste til den afdøde Hertug Hans, en søn af Hertug Philip af Glücksborg.
Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Epthersom Hertug Phiilips Søn, som Ieg En tydlang haffuer hafft huos mig, ued døden henkalliid Er [1]), och heer Er Ingen tyn till hans kyste att bekomme, megiid mynder nogen, som den kan gørre, huorfor du skall sende En meyster med tyn hiid, saatt man med ded første kan faa kysten ferdig. Maaliid tiil samme kyste findis herhuos. Platerne tiil kysten kan Støbiis y køben: och her settis Sammen, som ded siig bør. Vale. Aff kollinghus den 9 Decem: Anno 1640.

Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:

Eftersom Hertug Philips søn, som jeg en tidlang haver haft hos mig, ved døden henkaldt er [1]), og her er ingen tin til hans kiste at bekomme, meget mindre nogen, som den kan gøre, hvorfor du skal sende en mester med tin hid, så at man med det første kan få kisten færdig. Målet til samme kiste findes herhos. Pladerne til kisten kan støbes i København og her sættes sammen, som det sig bør. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 9. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 483/4 * 10. december 1640.

Til Frederik Urne.
Han skal lade bytinget i Helsingør fælde dom over Lavrits Randulf, derefter pine ham og lade ham hænge. Nogle sundtoldpenge skulle bringes til Kronborg. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Diin Skriffuelse med tollernis indlegh om Lauers Randulffs [2]) gode gierninger er mig till hende kommen, huorpaa ieg dig intett forholder, at du Skaltt tage dom...

Oversættelse:

Din skrivelse med tollernes indlæg om Lavrits Randulfs [2]) gode gerninger er mig til hænde kommen, hvorpå jeg dig intet forholder, at du skal tage dom...

[1]) Om Hertug Hans' død på Koldinghus 3. eller 4. decbr. 1640 se ovfr. s. 294.
[2]) Lavrits Nielsen Randulf havde først været renteskriver og forvalter ved Rosenborg have; siden blev han toldskriver i Helsingør, i hvilken stilling han begik falsknerier. Hans henrettelse kan dog først være foregået efter 21. febr. 1641. Brock, Histor. Efterretn. om Rosenborg I, 22 f. 10. decbr. havde kongen givet borgmester og råd i Helsingør ordre til at fælde dom over ham, når han blev stævnet af Frederik Urne (Sjæll. Tegn. XXVII, 127).

Side 428

Fortsat brev 483/4 (fra side 427)

offuer hannom till bytingett i helsingøer, huorpaa Du finder herhoes befalning till Borgemestere och Raaed att dømme i Samme Sag. Naer Dommen er gangen och dend fiine mand er uell Streckt [1]) till att erfare uiidere om hans dont, da Skaltt du uden forhalningh lade henge hannom uden for byen. Naaer disse Skiibe ere fortollede, da Skall pengene tellis och føris op paa Slottett, huortill du haffuer nøgelen herhoes att empfange [2]). Aff Coldinghuus dend 10 Decembris Anno 1640 [3]).

Oversættelse:
... over ham til bytinget i Helsingør, hvorpå du finder herhos befaling til borgmestre og råd at dømme i samme sag. Når dommen er gangen, og den fine mand er vel strakt [tortureret] [1]) til at erfare videre om hans dont [gøremål], da skal du uden forhaling lade hænge ham uden for byen. Når disse skibe er fortoldede, da skal pengene tælles og føres op på slottet, hvortil du haver nøglen herhos at modtage [2]). Af Koldinghus den 10. decembris anno 1640 [3]).

Brev 484/4 * 11. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen sender ham Ordrer og Oplysninger, særlig om Indkjøb af Kanoner, om de Søfolk, der skulle hverves, om Jørgen Vinds Rejse til Sverige og Forholdene der, samt om de Toldruller, der skulle trykkes. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.

Dyn skriiffuelse sub Dato den 7 Huius Er mig yafftis til hande kommen, och deraff forstanden, huoruydt myt memoriall [4]) er Eptherkommen. Den quantitet aff kugeler er Bastant nock for ded første, huilcke kand leggis y dy Skiib, som skal henad Norrie Epther tømmer til glyckstadt.
Med dy støcker, den lybsker haffde inde, Er mig inted tiiendt, Och bleff samme Støcker inted anholdt, fordi at ieg begerede dem, mens at dii inted uden forloff matte haffue dem med siig. Skal man haffue Støcker, da uyl ded werre halffue saager [5]), huoraff ieg faar først at see En halff Snees, førend ieg troer paa kiøbmendens Snack. Och maa ieg for alting uyde købiid derpaa, huad 100 Pund

Ovesættelse:
Din skrivelse sub dato [under dato] den 7. huius [denne måned] er mig i aftes til hænde kommen, og deraf forstået, hvorvidt mit memorial [4]) er efterkommet. Den kvantitet af kugler er bastant [tilstrækkelig] nok for det første, hvilke kan lægges i de skibe, som skal hen ad Norge efter tømmer til Glückstadt.
Med de stykker [kanoner], den lybsker havde inde, er mig intet tilkendt, og blev samme stykker intet anholdt, fordi at jeg begærede dem, mens at de intet uden forlov måtte have dem med sig. Skal man have stykker, da vil det være halve sager [5]), hvoraf jeg får først at se en halv snes, førend jeg tror på købmændenes snak. Og må jeg for alting vide købet derpå, hvad 100 pund...

---

[1]) Ved tortur.
[2]) 31. decbr. blev der fra sundtoldkisten indsat på Kronborg 1377 rosenobler og 94.000 rdlr. (Sundtoldregnsk.).
[3]) Modtaget på Kronborg 16. decbr.
[4]) Af 22. novbr. (Brev nr. 478).
[5]) Jvfr. ovfr. s. 393.

Side 429

skal koste. Ieg haffuer altiid tylforn giiffuen for 100 Pund 5 och 5 ½ Daler.
Den designation pa Søfolckid, som fattis, haffuer Riigens Admirall sendt mig paa 1025 Personer, huorpa ochsa Er begiindt y disse quarter. Och ligger breffuen ferdig til dy andre Steeder, Naar man faar Naffnen pa Capiteinerne, som skall werbe dem 1).
Och Epthersom ieg fornemmer aff Peder wiibis breff 2), at den 3 Ianuarij skal y Stockholm møde alle landtzhøudinger och Byssper, Och ieg achter ymod samme tyd at sende Iørgen wynd derhen Epther den tylsaun, ieg haffuer giiordt keysseren, at promouere friidtz trac[ta]tionen y tysland, Huorfor du skaldt uerre der om, at der udleedis 3) ybland Rustuogen hesten thuende gespan, Som kan brugis for gesantens och hans Opuarters wogne, Och dertil tage aff myne uogne dii beste, forhanden Er. Huad der fattis pa tøiien til Hesten, ded skal strax flyes. Der skall forordnis En aff Renteriied til Spenditør paa Reiissen, och Naar ieg ved ungefærlig, huad Iørgen synis, at der uyl medga paa samme Reysse, da uil ieg gørre Anordning om Pengen, saframdt der Er ingen forrad y køben: Huad tapedtzerii der skall med, ded uyl tagis Pa frederigsborg Eller Croneborg.

Wor Herre giiffue, att man haffde En dychtig Marskalck, som man kunde bruge paa samme Reiisse, Tii worris Herremend, som nu for handen Er, kommer fraa Soer tiil hoffue.
Ieg talede med dig y Glyckstadt om tolrullen at lade trycke, huilckid, om ded icke er skeed, da skal ded Endnu skee, och deraff medfaas Iørgen wiind nogle Exemplaria til Peder wiibe at distribuere Iblandt Stenderne der y Riigid, dermed att demonstrere den vnderskeden pa tollen y Sundid och den, dy tager y Pyllou.
Ieg habiis, att dy skall faa Et lystig Parlemendt y...

Oversættelse:

... skal koste. Jeg haver altid tilforn givet for 100 pund 5 og 5½ daler.
Den designation [liste] på søfolk, som fattis [mangler], haver rigens admiral sendt mig på 1025 personer, hvorpå også er begyndt i disse kvarterer. Og ligger brevene færdig til de andre steder, når man får navnene på kaptajnerne, som skal hverve dem 1).

Og eftersom jeg fornemmer af Peder Vibes brev 2), at den 3. januarij skal i Stockholm møde alle landshøvdinger og bisper, og jeg agter imod samme tid at sende Jørgen Vind derhen efter den tilsagn, jeg haver gjort kejseren, at promovere [fremme] fredstraktationen i Tyskland, hvorfor du skal være derom, at der udledes [udtages] 3) iblandt rustvognene heste [til] tvende spand, som kan bruges for gesandtens og hans opvarters vogne, og dertil tage af mine vogne de bedste, [som] forhånden er. Hvad der fattis [mangler] på tøjet til hesten [seletøjet], det skal straks fyes [repareres]. Der skal forordnes en af renteriet til spenditør [proviantmester] på rejsen, og når jeg ved ungefærlig, hvad Jørgen synes, at der vil medgå på samme rejse, da vil jeg gøre anordning om pengene, såfremt der er ingen forråd i København. Hvad tapetseri, der skal med, det vil tages på Frederiksborg eller Kronborg.

Vor Herre give, at man havde en dygtig marskal, som man kunne bruge på samme rejse, thi voris herremænd, som nu forhånden er, kommer fra Sorø til hove.

Jeg talte med dig i Glückstadt om toldrullen at lade trykke, hvilket, om det ikke er sket, da skal det endnu ske, og deraf medfås Jørgen Vind nogle exemplaria [eksemplarer] til Peder Vibe at distribuere [uddele] iblandt stænderne der i riget, dermed at demonstrere den underskeden [forskellen] på tolden i Sundet og den, de tager i Pillau.
Jeg habiis [håber], at de skal få et lystig parlament i...

_____
1. Kongebreve om Hvervning af Baadsmænd udstedtes 27. Decbr. Norske Rigsregistr. VII, 772 f.
2. Af 25. Novbr. (Fryxell, Handl. rör. Sverges Hist. I, 83).
3. Saaledes Langebeks Afskr. (Geh. Ark.). Den Klevenfeldtske har: vdladis.

Side 430

Fortsat brev 484/4 (fra side 429)

blandt siig selffuer, ty Chanselerens Broder, som uar drost, Er død [1]). Och Chanseleren uyl haffue En der til Igen, Och feldtherren [2]) med siit Party uil haffue En anden [3]). Kommer denne legation dertil med disse tolruller, da spør uy uyst nogiid Nyt. Vale. Aff koldinghus den 11 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tyl hande.

Brev 485/4 * 11. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om Bygningen af en Tørrestue ved Krudtmøllen i Kjøbenhavns Len. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Denne breffuisser haffuer En Skabelun med siig tyl En drøystue, som ued krudmøllen huos køben: skal biiggis, Huilcken biiggemeisteren [4]), Naar han kommer tilsteede, skal tilstyllis, Att hand der epther kan gørre Offuerslag pa Steen och kaalck, hand haffuer behoff tyl samme biigning. Naar nu samme bigmeister begehrer at uyde Maalyd, huorepther hand siig skal rette, Da skal hannem suaris, at en tomme gør En allen pa samme Skabelun. Ded uar for myn forreiissen fra køben: befahliid, att Rustuognen skulle føre Mursten och kampestene til samme bigning, Nar dy ded kunde aff steed komme [5]). Om nu derued nogid giiordt Er, ded uylle Ieg wiide. Vale. Aff koldinghus den 11 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:

... blandt sig selv, thi kanslerens broder, som var drost, er død [1]). Og kansleren vil have en dertil igen, og feltherren [2]) med sit parti vil have en anden [3]). Kommer denne legation [sendelse] dertil med disse toldruller, da spørger vi vist noget nyt. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 11. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 485/4 * 11. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Denne brevviser haver en skabelon med sig til en tørrestue [drøystue], som ved krudtmøllen hos København skal bygges, hvilken byggemesteren [4]), når han kommer tilstede, skal tilstilles, at han der efter kan gøre overslag på sten og kalk, han haver behov til samme bygning. Når nu samme byggemester begærer at vide målet, hvorefter han sig skal rette, da skal ham svares, at en tomme gør en alen på samme skabelon. Det var før min forrejse fra København befalet, at rustvognen skulle føre mursten og kampesten til samme bygning, når de det kunde afsted komme [5]). Om nu derved noget gjort er, det ville jeg vide. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 11. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

---

1) Rigsdrosten Gabriel Gustafsson Oxenstjerna var død 27. novbr. 1640; jvfr. Vibes Brev af 28. Novbr. (Fryxell, anf. Skr. I, 84).
2) Jakob de la Gardie.
3) Udfaldet blev det, at Per Brahe i April 1641 blev Rigsdrost. Odhner, Sveriges inre historia under drottn. Christinas förmyndare S. 101.
4) Leonhard Blasius.

5) Jvfr. ovfr. S. 414.

Side 431

Brev 486/4 * 14. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Niels Arnfeldts Hustru beskylder sin Mand for at have villet forgive hende. Der skal sørges hurtigst muligt for Heste og Vogne til Jørgen Vinds Rejse til Sverig. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Alting Star, Gud uerre loffuid, her wel, den Aller-høiieste giiffue framdelis syn Nade. Her er kommen mig En vnderlig sag for, som uyl tage En Skydden Ende, yhuem ded gaar vd offuer. Niiels Arnefeldtz frue haffuer uerrid heer och beskiildt hannem, att hand haffuer uyldt forgiiffue hinder y den siiste barsselseng, huilckid hun formener at uylle beuysse med Ett kuindfolck, som Niiels dertil haffuer bestiildt, Som, siiden at consientien haffuer tryckt hinder, Er gangen hen tyl Presten och hannem sliigdt abenbariit. Och berette fruen, at kuynden haffuer forgiifftid endnu huos siig. Huorledis derom Er, och huoruydt hun kan komme der med, ded giffuer tiden. Bliiffuer sliigdt beuyst Niiels offuer, da uyl ded ga hanem Ilde, ty ded Er Ett wgudeligdt støcke aff En kriisten at gørre ymod syn Hustru, som hand haffde bø[r]n med. Samme frue haffuer Ellers et godt Riichte pa siig, Sauidt Ieg kan Spørre, tyden skal giiffue ded. Der Er nu bud Epther Niiels, och formener Ieg, at hand kommer hiid Inden En dag Eller thu 1).

Oversættelse:

Alting står, Gud være lovet, her vel, den Allerhøieste give fremdeles sin nåde. Her er kommen mig en underlig sag for, som vil tage en skydden [hurtig] ende, hvem det går ud over.

Niels Arnefeldts frue haver været her og beskyldt ham, at han haver villet forgive hende i den sidste barselsseng, hvilket hun formener at ville bevise med et kvindfolk, som Niels dertil haver bestilt, som, siden at conscientien [samvittigheden] haver trykt hende, er gangen hen til præsten og ham sligt åbenbaret. Og beretter fruen, at kvinden haver forgiftet [midlet] endnu hos sig. Hvorledes derom er, og hvorvidt hun kan komme der med, det giver tiden. Bliver sligt bevist Niels over, da vil det gå ham ilde, thi det er et ugudeligt stykke af en kristen at gøre imod sin hustru, som han havde børn med. Samme frue haver ellers et godt rygte på sig, såvidt jeg kan spørge, tiden skal give det. Der er nu bud efter Niels, og formener jeg, at han kommer hid inden en dag eller to 1).

1) Niels Hansen Arnfeldt til Ullerupgaard i Thy (f. 1593, Danske Mag. III, 362) var gift med Karen Hansdatter Dyre. Da hun havde rettet den i Brevet omtalte Klage mod sin Mand, hvis Brøde hun havde faaet at vide ved en Angivelse af en Kvinde til nogle Præster, og hvis U troskab imod sig hun i Forvejen synes at have kjendt, fik Rigsmarsken Jørgen Urne d. 12. Decbr. Befaling til at anholde Niels Arnfeldt og sende ham til Koldinghus. Da imidlertid hans Svogre Manderup Abildgaard til Skodsborg og Jørgen Juel til Agersbøl gik i Borgen for ham, blev han atter sat paa fri Fod. Imidlertid havde Karen Dyres Fader, Hans Dyre, overgivet et Indlæg imod Svigersønnen, og der blev nu i den følgende Tid taget videre Forholdsregler med Forhører og Tingsvidner i Sagen. Der

Side 432

Fortsat brev 486/4 (fra side 431)

Du faar att skynde dig med dii uogne och heste, der skall henad Suerrig, Paded Inted forsømmis, som Skee kan pa denne forsamling y Suerrig. Vale. Aff koldinghuss den 14 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tyl Hande.

Oversættelse:

Du får at skynde dig med de vogne og heste, der skal hen ad Sverige, på det intet forsømmes, som ske kan på denne forsamling i Sverige. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 14. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 487/4 * 15. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Han skal sende Kongen 100 Exemplarer af den trykte Sundtoldrulle. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

---

efter forebragtes Sagen for Herredagen, der d. 21. Oktbr. 1641 dømte Niels Arnfeldt til lovværge sig for Beskyldningerne med 12 Riddersmænds Mænd paa Viborg Snapsting d. 26. Januar 1642 eller, om det ikke skete, da at lide, som vedbør. Lovseden blev ogsaa aflagt, men da den senere befandtes at være falsk, udstedtes der 17. Novbr. 1642 Brev om, at Niels Arnfeldt og hans Lovsmænd i Følge den fældede Dom skulde inden 6 Uger efter 10. Novbr. forlade Kongens Riger og Lande (Kongens egh. Brev af 27. Decbr. 1640. Kongebreve til Jørgen Urne, 12. Decbr. 1640, til Hans Dyre, 24. Decbr. 1640 og 6. Jan. 1641, til Gunde Lange og Biskoppen i Aalborg, M. Christen Hansen, 24. Jan. 1641, til Christen Thomesen Sehested, 15. Marts 1641, til Jørgen Sefeldt og flere, 26. Maj 1642, og til Anders Bilde, 17. Novbr. 1642 i Jydske Tegn. X, 274. 291. 297. 306. 354. 466. 504. Herredagsdommen af 21. Oktbr. 1641 i Dansk Museum, Juli-Decbr. 1782, S. 385–96. Jvfr. Danske Samlinger III, 314. Nielsen, Hist. Efterretn. om Malt Herred S. 112. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. VIII, 298). I Anledning af Frederik III's Kroning fik Niels Arnfeldt og hans Lovsmænd dog Tilladelse til at vende tilbage til Danmark (Brev af 2. Decbr. 1648 i Sjæll. Reg. XXII, 63); men hans Forhold til Hustruen havde ikke forbedret sig; nu var det hende, som Frederik III ved Brev af 6. Juli 1649 til Jørgen Kruse med flere lod opfordre til at give sin Mand tilstrækkeligt Underhold, som han havde beklaget sig over at mangle (Jydske Tegn. XII, 133), og 12. Marts 1650 fik Jørgen Kruse og flere Brev om at forsøge et Forlig mellem Niels Arnfeldt og Karen Dyre (Jydske Tegn. XII, 210). Hun døde 16 (Hofman, Fundationer IV, 337).

Side 433

Fortsat brev 487/4 (fra side 432)

Epthersom dig bekendt Er, at werre befahliid, at du skulle lade trycke tolrullen y Sundyd [1]), Daa skaldtu med ded første Sende mig Hundriid Exemplaria deraff. Vale. Aff kollinghus den 15 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfiidtz wlfeldt tiil Hande.

Oversættelse:

Eftersom dig bekendt er, at være befalet, at du skulle lade trykke toldrullen i Sundet [1]), da skal du med det første sende mig hundrede eksemplarer deraf. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 15. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 488/4 * 19. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Kongen ønsker noget Silke, noget Sølv- og Guldtraad samt Exemplarer af de trykte Sundtoldruller sendt til sig; han giver Ordre om Stenpillerne til St. Anne Kirke. Prins Christian og den svenske Enkedronning ere endnu paa Gottorp. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Med denne Breffuyser skal hiid sendis tre lod Siisylky aff alle slags farue, Saoch nogiid Sølff och guld, som frøckerne kan weeue med. Saframdt der Er nogen aff tryckede tolruller ferdig, da skall dii sendis hiid. Dii kampestenpiiller, som skal tiil kyrcken vde ued myn haffue, behøffuer intid att uerre aff Ett stycke, som ieg fornemmer, att dii leeder Epther [2]), Mens aff saa mange støcker, som di kan faa dem aff. Ieg uyl nocksom komme tylrette dermed, naar dii skal brugis.
Prindtzen och dronningen aff Suerrig Erre Endnu tiil Gottorp, dii haffde gerne Siiet, att dronningen haffde bleffuen paa flensborg hus, Mens Ieg uylle inted forsta mig dertyl. Vale. Aff koldinghus den 19 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:

Med denne brevviser skal hid sendes tre lod sysisilke af alle slags farver, så og noget sølv og guld, som frøknerne kan væve med. Såfremt der er nogen af trykkede toldruller færdig, da skal de sendes hid. De kampestenpiller, som skal til kirken ude ved min have, behøver intet at være af et stykke, som jeg fornemmer, at de leder efter [2]), mens af så mange stykker, som de kan få dem af. Jeg vil noksom komme tilrette dermed, når de skal bruges.
Prinsen og dronningen af Sverige er endnu til Gottorp, de havde gerne set, at dronningen havde bleven [blevet] på Flensborghus, mens jeg ville intet forstå mig dertil. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 19. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

1) Jvfr. ovfr. S. 422 f.

2) 1. Novbr. var der udstedt Ordre til forskjellige Lensmænd om at oplede nogle store Kampesten, som kunde bruges til at hugge Piller af til den ny Kirke ved Kjøbenhavn (Sjæll. Tegn. XXVII, 110).

Side 434

Brev 489/4 * 20. december 1640.

Til Rentemestrene.
Ordre om Betaling af Penge til Haandværksmestrene i Børnehuset. Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 437.

Dette folck skall aff Rentemeisterne betalis med ded første Skee kan.
Koldinghus den 20 Decem: Anno 1640.
Christian [1]).

Oversættelse:

Ordre om betaling af penge til håndværksmestrene i Børnehuset.

Dette folk skal af rentemestrene betales med det første ske kan.
Koldinghus den 20. decem: anno 1640.
Christian [1]).

Brev 490/4 * 20. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Om Broen ved Helsingborg og om Salg af Krudt. Omslaget maa forrettes, førend man taler om andre Udgifter. Kjøbmændene skulle advares mod at sende Breve med den svenske Post. Geh. Ark.

Den Offuerskiickede Affriidtz aff Broen ued Helsingborre findis, ligesom befahliid Er. Ieg formener, at der findis pa holmen tyl samme Broe, sauidt ded førre tømmer angaar, Resten faar man y tijde see sig Om, huor man ded bekommer. For alting uyl Enden aff den gammel Broe ymod landiid gørriss Røddeliig, Saat man kan beginde med den Nii, Naar den Er tylhuggen [2]). At Salpeiitern Er beder En krud att gørre forrad aff, ded Er inted Niit, Mens man ma først haffue En god forrad ued handen, som man kan tage tiil, naar behoff gørris. Ded krud, som begehris for betalning, ded skall dii faa, Naar ieg Auiseris, Naar och huor pengen derfor Skall tellis, Och huor dyrdt zentenerit skall Regnis. Førend ded skeer, da faar dii Inted krud aff mig [3]).

Oversættelse:

Den overskikkede afdrit [afregning/opmåling] af broen ved Helsingborg findes, ligesom befalet er. Jeg formener, at der findes på holmen til samme bro, såvidt det førre tømmer angår, resten får man i tide se sig om, hvor man det bekommer. For alting vil enden af den gamle bro imod landet gøres rødelig [ryddelig], så at man kan begynde med den nye, når den er tilhuggen [2]). At salpeteren er bedre end krudt at gøre forråd af, det er intet nyt, mens man må først have en god forråd ved hånden, som man kan tage til, når behov gøres. Det krudt, som begæres for betaling, det skal de få, når jeg aviseres [underrettes], når og hvor pengene

derfor skal tælles, og hvor dyrt centneret skal regnes. Førend det sker, da får de intet krudt af mig [3]).

1) Det er Kongens Paategning paa en Ordre, dat. 12. Novbr. 1640, udstedt af Børnehusskriveren Lavrits Knudsen om Betaling af 1700 Rdlr. til Haandværksmestrene i Børnehuset.
2) Jvfr. ovfr. S. 426.
3) Jvfr. Brevet Nr. 494.

Side 435

Fortsat brev 490/4 (fra side 434)

Naar her bliiffuer Raad tiil penge, da skall manden med di Musketter faa penge. Omslagiid skall for alting forrettis, førend man taler Om anden vdgiifft. Folckiid y Børnehussid faar Rentemeisterne well Raad tiil at betale, huortil seddelen findis herhuos vnderskreffuen [1]).
Suarrid pa købmendens anholden om Postens forandrin Erfahrer dy aff Iffuer wiindtz breff tiil dig. Dy skall waris ad, Att di sender ingen breffue fordt med den Suenske post [2]).
Du eest dem sa Neer, att du kandt letteligen Erfahre, huem der uill inted staa rett y koer. Vale.
Aff koldinghus den 20 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H: Corfidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:

Når her bliver råd til penge, da skal manden med de musketerer få penge. Overslaget skal for alting forrettes [udføres], førend man taler om anden udgift. Folkene i Børnehuset får rentemestrene vel råd til at betale, hvortil sedlen findes herhos underskreven [1]).
Svaret på købmændenes anholden [anmodning] om postens forandring erfarer de af Iver Vindes brev til dig. De skal vares ad [vogte jer], at de sender ingen breve fort [hurtigt] med den svenske post [2]).
Du er dem så nær, at du kan lette-ligen erfare, hvem der vil intet stå ret i kø. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 20. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 491/4 * 22. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt (?).
Ordre om Forsendelse af Dynevaar til Koldinghus. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Thill fire wnderdyner, vdi huer Sexten Allen Dynnevaard, Er . . . . . lxiiij Allen.
Till fire Hoffuiddyner, vdi huer femb Allen, Er . . . . . xx Allen.
Thill Otte Dundyner aff olmerdugh, wdi huer Nj Allen, er . . . . . lxxij Allen.
Dette skall med ded første Sendis hiid fraa køben: tyl faddeburstuens fornødenheder heer Sammestedtz. Paa koldinghus den 22 Decem: Anno 1640.
Christian.

Oversættelse:

Til fire underdyner, udi hver seksten alen dynevar, er . . . . . 64 alen.

Til fire hoveddyner, udi hver fem alen, er . . . . . 20 alen.
Til otte dundyner af olmerdug, udi hver ni alen, er . . . . . 72 alen.
Dette skal med det første sendes hid fra København til fadeburstuens fornødenheder her sammesteds. På Koldinghus den 22. decem: anno 1640.
Christian.

Brev 492/4 * 23. december 1640.

Til Frederik Urne.

Om Indbetaling af Penge til Rentekammeret. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

[1)] Se Brevet Nr. 489.
[2)] Jvfr. ovfr. S. 421.

Side 436

Fortsat brev 492/4 (fra side 435)

Saa fremt du haffuer nøgelen till pengene endnu hoes dig, da Skalltu leffuere i Renteried Sex tusinde daler, huoraff tredie parten Skall were guld. Aff Koldinghuus dend 23 Decembris Anno 1640 [1)].

Oversættelse:

Så fremt du haver nøglen til pengene endnu hos dig, da skal du levere i rentieret seks tusinde daler, hvoraf tredie parten skal være guld. Af Koldinghus den 23. decembris anno 1640 [1)].

Brev 493/4 * 23. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.
Om Jørgen Vinds Sendelse til Sverig, om Penge, som Frederik Urne skal levere i Rentekammeret, og om nogen fransk Vin. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

Dyn skriiffuelse daterit den 20 Huius Er mig for thu tymer syden leffuerid, Huorpa Ieg dig inted forholder, Att Iørgen wiind haffuer aldt faat ded, som hand tyl syn Expedition behøffuer.
Pengene angaendis, daa Erre derom giffuen order tiil frederich wrne, saframdt hand pa dy tyder, hand bekommer myn skriiffuelse, Enda haffuer myn nøggel huos siig [2)].
Att man haffuer faat den franske wyn y kelleren, ded Er heel uel. Gud giiffue, ded skaader mig Inted tre gange saa megid, Naar samme Correspondent haffuer den største deel y skybed.
Vale. Aff koldinghus den 23 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

oversættelse:

Din skrivelse dateret den 20. huius [denne måned] er mig for to timer siden leveret, hvorpå jeg dig intet forholder, at Jørgen Vind haver alt fået det, som han til sin expedition behøver.

Pengene angående, da er derom given ordre til Frederik Urne, såfremt han på de tider, han bekommer min skrivelse, endda haver min nøgle hos sig [2]).
At man haver fået den franske vin i kælderen, det er helt vel. Gud give, det skader mig intet tre gange så meget, når samme correspondent haver den største del i skibet. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 23. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

Brev 494/4 * 24. december 1640.

Til Korfits Ulfeldt.

Om en anholdt Skibskaptajn, der skal sættes under Tiltale, om Helsingborg Bro og om Levering af Krudt til Fæstningerne. Klevenfeldtsk Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 438.

---

[1]) Paategning: „Leffueret uden for Kiøge dend 28 Decembris Anno 1640." Det maa erindres, at Frederik Urne ejede Bregentved.
[2]) Se Brevet Nr. 492.

Side 437

Fortsat brev 494/4 (fra side 436)

Capiteinen paa Gackmed, som vndkam mig for nogen tyd Syden, den haffuer ieg faatt y Melfardt och nu sender hannem diig tiil at Recommandere hans Magnificens Admira-len paa Holmen [1]) tyl at hende dom offuer hannem an-gaendis hans store troskab imod mig [2]).
Den Skiipper, som uar med hannem pa dii tyder och giick siden y Iern pa Holmen, Skal gørre hannem Selskab y taarnyd, indtil man kan faa alting rett at uyde, huor-ledis faat Er. Naar sliigdt passerit Er, da skall dii for-uaris indtil uyder beskeen, Saat man Er uys pa dem.
Siiden ieg haffuer Examinerit det Affriidtz aff Helsing-borre Broe, Da haffuer ieg befunden, Att man megiid letter och beder kan sette den Nii broe pa En aff Siiderne aff den gammel broe, dersom man fiinder En ieffn bond y Stranden, Aldenstund ded uyl falde besuerliigdt at gørre Steeden aff den gammel Broe sa Røddeliig, at man vden forhindring kunde sette ded Nii. Megiid mynder kan der Slaes Peel om werckiid, som ded siig bør, for dy mange Stene, som ligger rundt om kring den gammel Broe, som tyd Epther anden Er fallen derud.
Om ded krud, du skreff mig siist tiil, som for Penge skulle sendiis aff Tøyhussiid op tiil festningerne [3]), glem-mede Ieg att lade dig forsta, At kruddid tyl festningerne Skal indkøbis aff Commissarierne huos En meiister y Skane, Som haffuer forpliichted siig at skaffe samegiid krud, som behoff gørris, huorymod hand maa Selge Resten tiil, huem hand uil.
Vale. Aff koldinghuss den 24 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen h: Corfiidtz wlfeldt tiil hande.

Oversættelse:

Kaptajnen på Gackmed, som undkom mig for nogen tid siden, den haver jeg fået i Middelfart og nu sender ham dig til at anbefale hans magnificens admiralen på Holmen [1]) til at hende dom over ham angående hans store troskab imod mig [2]).

Den skipper, som var med ham på de tider og gik siden i jern på Holmen, skal gøre ham selskab i tårnet, indtil man kan få alting ret at vide, hvorledes fat er. Når sligt passeret er, da skal de forvares indtil yder besked, så at man er vis på dem.
Siden jeg haver examineret [undersøgt] det afdrit af Helsingborg bro, da haver jeg befundet, at man meget lettere og bedre kan sætte den nye bro på en af siderne af den gamle bro, dersom man finder en jævn bund i stranden, aldenstund det vil falde besværligt at gøre steden af den gamle bro så rydelig, at man uden forhindring kunde sætte det nye. Meget minder kan der slås pæl om værket, som det sig bør, for de mange stene, som ligger rundt omkring den gamle bro, som tid efter anden er falden derud.
Om det krudt, du skrev mig sidst til, som for penge skulle sendes af Tøjhuset op til fæstningerne [3]), glemte jeg at lade dig forstå, at krudtet til fæstningerne skal indkøbes af kommissarierne hos en mester i Skåne, som haver forpligtet sig at skaffe samme krudt, som behov gøres, hvorimod han må sælge resten til, hvem han vil. Vale [farvel]. Af Koldinghus den 24. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Stadtholderen H. Korfits Ulfeldt til hænde.

---

[1]) Erik Ottesen Orning.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 262. 315.
[3]) Jvfr. ovfr. S. 434.

Side 438

Brev 495/4 * 27. december 1640.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal forespørge Niels Arnfeldts Svogre Jørgen Juel og Manderup Abildgaard, om de ville gaa i Borgen for, at Niels Arnfeldt bliver tilstede, til hans Sag er ført til Ende. Geh. Ark.

Eptherdi Iørgen Iull Och Manderup Abbelgard Erre ankommen [1]), Daa skaldtu dem med Ernst Norman for dig lade foddere Och aff dennom fornemme, Om dii for derris Suoger uyl loffue, att hand tiil Rente [2]) uyl møde, huor Och Naar hand dertil kallis, Och bliffue till stede til sagsens Endelige Ende. Saframdt dy Nu begehrer att wiide, huorfor hand Er anholdt, da skall dennom aff hans dyris Indleg giiffuis Copie.
Koldinghus den 27 Decem: Anno 1640.
Christian.
Udskrift: Chanseleren H: Christian tommessøn til hande.

Oversættelse:

Efterdi Jørgen Iull [Juel] og Manderup Abbelgard [Abildgaard] er ankommen [1]), da skal du dem med Ernst Norman for dig lade fodre [indkalde/forhøre] og af dennom [dem] fornemme, om de for deres svogers vil love, at han til rette [2]) vil møde, hvor og når han dertil kaldes, og blive til stede til sagens endelige ende. Såfremt de nu begærer at vide, hvorfor han er anholdt, da skal dennom [dem] af hans dyris [dyre/skriftlige] indlæg gives copie [kopi].
Koldinghus den 27. decem: anno 1640.
Christian.
Udskrift: Kansleren H. Christian Thomesen til hænde.

---

[1]) Se ovfr. S. 431. Jørgen Juel til Agersbøl var gift med Ellen Arnfeldt. „De bleve formedelst deres onde Forligelsemaal adskilte og kom derover i stor Viderværdighed 1666“ (Hofman, Danske Adelsmænd II, 35, Tab. 3). Manderup Abildgaard til Skodsborg var gift med Helvig Arnfeldt. (Jvfr. om ham især Nielsen, Hist. Efterretn. om Malt Herred S. 189.)
[2]) En Fejlskrift for: Rette.

Side 439
Rettelser og Tilføjelser.
**1632—1635).*
S. 75 L. 1 f. n. Høg, læs: Højer.

- 273 Nr. 312. I Følge Brock, Efterretninger om Rosenborg I, 27 angaar dette Brev ikke Kjøbenhavns Slot, men Rosenborg.
- 383. Sidetallet er urigtig blevet til 833.

1636—1640.
S. 14 L. 9 f. n. S. 35, læs: I, 35.

- 16 - 10 - Da Optegnelsen lyder saaledes: „Den 14 May kom hand [Knud Thott] till Fiellebroe oc da gaff Sophi [Brahe] sin ring“, kan det maaske forstaas, som om det var hende og ikke ham, der gav Ringen.
- 56 - 15 f. o. Efter „Saall“ sættes Komma.
- 62 - 8 f. n. han., læs: han?
- 274 Anm. 4. Kunde Ægteskabsplanen maaske angaa den nassauske Frøken (jvfr. S. 303)?
- 278 L. 1 f. o. dend Stand, læs: i dend Stand.
- 294 - 13 f. n. 1. Juni udgaar.
- 301 - 3 - Dower, læs: Dover.
- 371 - 2 - Da Hans Steenwinkel var død 1639, har Kongen sikkert skrevet fejl; han mener uden Tvivl Hans Ahnemøller (jvfr. S. 283. 310).
- 385 - 2 - Skriver, læs: [5]) Skriver.

*) Maaske har en Recensent i Literar. Centralblatt 29. Juli 1882 Ret, naar han mener, at der S. 348 (L. 17 f. o.) i Stedet for „Ihnen officio“ bør læses: „Ihren [læs: Ihrem] officio“. Originalens Træk tillade ingen Afgørelse, og begge Læsemaader give god Mening.

Side 449

Fortegnelse over de Personer, til hvem Brevene ere skrevne.

v. Ahlefeldt, Kaj, Nr. 88 (?).
Augusta, Hertuginde af Gottorp, Nr. 27 (Udkast).
Beck, Sten, Nr. 385, 390. Jvfr. Rentemestrene.
v. Buchwald, Kaspar, Nr. 67 (Udkast).
Chefen paa Bremerholm, Nr. 183.
Daa, Klavs, Nr. 183, 372, 377 (?), 384 (?), 398, 433, 446, 449, 452, 454, 459.
Ferdinand II, Kejser, Nr. 86.
Fleischer, Esaias, Nr. 89, 93, 122, 149.
Frederik, Ærkebiskop af Bremen, Nr. 11, 68, 90 (Udkast), 134, 184, 273, 292, 386.
Frederik III, Hertug af Gottorp, Nr. 376 (Udkast).
Frederik Henrik, Prins af Oranien, Nr. 368 (Udkast).
Friis, Christian, Nr. 109 (?), 166, 174, 229, 252—55, 291.
Funcke, Johan, Nr. 226.

Gjøe, Falk, Nr. 256.
Günther, Frederik, Nr. 67 (?), 73—75, 77, 98, 115, 129, 219, 224, 236, 237, 245, 247, 249, 297, 319, 368 (?), 405, 424.
Hans Jensen, Nr. 8.
Karl I, Konge af England, Nr. 429, 451 (Udkast).
Klein, Hans Leonhard, Nr. 361.
Krabbe, Gregers, Nr. 428.
v. d. Lippe, Christoffer, Nr. 359, 382.
Markdanner, Frederik, Nr. 256.

Side 441

Marsvin, Ellen, Nr. 125, 126, 143, 255, 374.
Müller, Henrik, Nr. 84, 202, 203, 212, 233, 234, 246, 275, 276.
Paynck, Peter, Nr. 97, 137.
Rentemestrene (Jørgen Vind og Sten Beck), Nr. 6, 7, 9, 10, 12—22, 24, 25, 28, 32—34, 37, 41, 42, 44, 47, 50—57, 59, 61, 63—66, 69, 70, 72, 78, 79, 81, 85, 87, 92(?), 94, 95, 99, 100, 102, 103, 105—8, 112—14, 116, 117, 119—21, 123, 124, 128, 130—32, 138—41, 144, 145, 147, 150, 152, 154—57, 159, 161, 163—65, 168, 169, 171, 175, 177, 180, 182, 185, 186, 188, 193, 196, 197, 199, 206, 208, 210, 211, 222, 227, 231, 232, 235(?), 240, 257, 259—64, 270, 271, 274, 279, 282, 283, 293, 294, 300, 311, 313, 316, 317, 321, 325, 326, 328, 343, 353, 358, 364, 367, 402, 413, 426, 435—37, 439, 448, 450, 453, 456, 489.
Rigsraadet, Nr. 38, 39, 43, 80, 173, 207, 209, 228, 248, 251, 258, 286, 290, 295, 296, 392, 458, 461, 473.
Saint-Chaumont, Nr. 73 (Udkast), 74 (Udkast).
Sehested, Christen Thomesen, Nr. 201, 400, 401, 444, 445, 463, 468, 476, 479, 495.
Søren Terkelsen, Nr. 23. Jvfr. Tolderne i Glückstadt.
Tolderne i Glückstadt, Nr. 172(?). Jvfr. Hans Jensen; Søren Terkelsen.
Tolderne i Sundet, Nr. 393, 394, 431.
Ulfeldt, Korfits, Nr. 158, 167 (Udkast), 216, 217, 309, 318, 329, 330, 335, 336, 339—42, 344, 346—52, 354—57, 362, 363, 366, 369, 373, 375, 378(?), 379, 380, 383, 387, 389, 391, 395, 399, 403, 404, 406—12, 414—19, 422, 428, 478, 481, 482, 484—88, 490, 491(?), 493, 494.
Urne, Frederik, Nr. 1—3, 29, 30, 35, 36, 40, 45, 46, 48, 49, 58, 60, 62, 76, 82, 83, 91, 96, 104, 110, 111, 118, 133, 135, 136(?), 142, 146, 148, 151, 160, 176, 178, 179, 181, 187, 189, 191, 192, 194, 195, 198, 200, 204, 205, 213, 220, 223, 225, 230, 239, 241—44, 250, 265—69, 272 277, 278, 281, 284, 285, 287—89, 298, 299, 301—8, 310, 314, 315, 320, 322—24, 327, 331, 332, 334, 337, 338, 345, 360, 365, 370, 371, 381, 388, 396, 397, 420, 421, 423, 425, 427, 430, 432, 438, 440, 455, 460, 464—66, 467(?), 470, 471, 475, 483, 492.

Urne, Jørgen, Nr. 127, 387, 389.
Vind, Iver, Nr. 385, 390.
Vind, Jørgen, Nr. 4, 5, 31, 71, 162, 214(?), 215, 218, 433, 441—43, 447, 449, 454, 457, 459, 469, 474, 477, 480, Jvfr. Rentemestrene.
Vladislav IV, Konge af Polen, Nr. 219 (Udkast).

Side 452

*Register).

Aabenraa 297.
Aalborg 237, 258, 432.
Aarat, Alexander, Skibskapt., 334.
Aasmarke 296.
Abildgaard, Manderup, 431, 438.
Abrahamstrup Gaard og Len 5, 74, 219, 399.
Afrikanske Sørøvere 298.
Aggers Elv 191.
Aggershus 191, 193, 283, 420.
v. Ahlefeldt, Jørgen, 50. — Kaj 69 f., 138, 167, 169, 185.
Ahnemøller (Ohnemøller), Hans, Mester-Tømmermand, 84, 93, 118 f., 150, 199 f., 266, 278, 283, 293, 310, 316, 380, 387, 410, 439.
Ailva s. Aylva.
v. Aitzema, Foppe, nederlandsk Resident i Hamborg, 76.
Akeleie, Familie, 3. — Sigvard Gabrielsen 334-5*, 374, 390.
Albert Baltsersen s. Bernts.
Algier 298.
Altona 290, 297.
Amager 237, 273, 286 f., 389.
Amalie Elisabeth, Landgrevinde af Hessen, 232, 234.
Amsterdam 145, 284, 364.

Anders, Badsker i Kbhvn., 97 f., 182. — Hansen, Byfoged i Helsingør, 2. — Jonsen 149.
Andreas, Mester, s. Bentzwinger.
Anne, i Kirstine Munks Tjeneste, 183. — A. Hammers 26. — A. (g. m. Vibold Johansen) 178. — Mortensdatter (g. m. Jak. Mikkelsen) 320.
St. Anna, Skib, 175, 287 f.
Anna Augusta, Fyrstinde af Nassau, 331 f.
Anton Gynther, Greve af Oldenborg, 356, 400 f.
Antvorskov 50 f., 63, 65, 77, 82 f., 88, 90 f., 94, 96, 99, 102, 110, 113, 122, 181 f., 209, 323, 336, 341 f., 385, 390. Dat. 39, 49, 63, 73, 85-98, 101 f., 104 f., 109-17, 122, 180, 322, 386. — Kirke 41.
Archangel 299.
Arenfeldt (Arnfeldt), Ellen, 438.
— Helvig 438. — Karen 134.
— Niels 431-2*, 438.
Arken s. Christians Ark.
v. Arnim, Hans Georg, sachsisk Statsmand, 300.

*) En Stjerne efter et Sidetal angiver, at der paa denne Side findes udførligere Oplysninger i Noterne om vedkommende Person eller Sted. Dat. ved Stedsnavne betyder, at Stedet paa de følgende Sider i Teksten forekommer som Dateringssted.

Side 444

Arpenbeke, Hans, russisk Tolk, 270.

Arrat s. Aarat.
Artiszewski, Oberst, 324. — Hans Broder 324 f.
Assens 18.
August, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 144.
August, Hertug af Sachsen († 1615), 331.
August, Hertug af Sachsen, Ærkebiskop af Magdeburg († 1680), 307.
Augusta, Hertuginde af Gottorp, 25 ff.
d'Avaux, Claude Mesme, fransk Diplomat, 300, 303 f., 362, 419 f.
Avery, Joseph, engelsk Resident i Hamborg, 22 f.
v. Aylva, Epeus, nederlandsk Gesandt, 364, 408.

Baahus 283, 363.
Bacheracher, Visitør i Glückstadt, 148.
Bager, Erik, Tilsynsmand ved Børnehuset, 397*.
Bajern jvfr. Ferdinand Maria; Maximilian.
Banér, Johan, svensk Hærfører, 293, 328, 330, 353, 362, 365, 369, 400, 419 f., 422.
Barchmann, Hans, Snedker, 38, 56, 65, 72, 216, 218, 266, 276, 344, 410 f., 414.
v. Barleben, Kort, 317.
Bartholomæus Haagensen, Borger i Kbhvn., 298, 318.
Basel 362.
Basse, Peder, 77 f., 155, 283.
Bebber, Jørgen, Murmester i Hillerød, 377.
Beck, Jochum, 229. — Sten 172, 280 f., 336 ff., 342. (Jvfr. Rentemestre.)
Belov, Henrik, 132 f.
Bentzwinger, Andreas, Smed p. Bremerholm, 62, 80, 82, 85, 88 f., 93, 111, 150, 171, 303.
Berg, Johan Adam, Forvalter p. Frederiksborg, 141, 375*, 385 f.
Bergen 236.
Berillus, Hest, 354.
Bern 316.
Bernhard, Hertug af Sachsen-Weimar, 232, 234, 330.
Bernts, Albert Baltser, Købmand i Hamborg, 284, 299, 302, 305, 422.
Bessel, Heinrich, lyneborgsk Afsending, 71.
Betrouir(?), Johannes, Musikant, 214.
Bickers, Kornelia, 145.
Bidne(?) Bentsen 294.
Bilde, Anders, 432. — Klavs 77. — Regitse 77 f. — Sten Eriksen 36.
Bimöhlen, Landsby i Holsten, 51.
Bjolderup Sogn 6.
Biskop, Henrik, Borger i Kbhvn., 29, 38.
Bjørn Bentsen, Borger i Kbhvn., 294.
Den hvide Bjørn, Skib, 335, 363, 376 f., 382, 391 f.
Blasius, Leonhard, Bygmester, 394, 413, 430.
Bleking 235, 249, 426.
v. Blixen, Sophie Hedevig, 112, 141, 415.
Blovstrød 176.
Blume, Klavs, 388.
Blücher, Johan, Opsynsmand ved Børnehuset, 88, 95, 124.
Bolderslev 6. Dat. 6.
Boller 113, 183.
Bolte, Herman, Værkmester i Glückstadt, 148 f.

Boreel, Willem, Raad i Amsterdam, 364, 408.
Boris Godunow, Storfyrste af Moskau, 406.

445
Bornholm 20.
Botslot Kog 403.
de Boys, Abraham, nederlandsk Kjøbmand, 301.
Braem, Gødert, Tolder i Helsingør, 215, 221, 274, 305. — Johan, Borger i Kbhvn., 30, 88 f., 104 f., 113 f., 138, 190, 226 f., 270, 274, 314, 345, 354, 365, 393, 397, 414.
Brahe, Jørgen, 155, 351. — Per, svensk Rigsdrost, 430. — Sophie Axelsdatter 253. — Sophie Ottesdatter 252 f. — Sophie Pedersdatter 337. — Sophie Stensdatter 16, 439. — Sten 16. — Tyge Axelsen 10, 399. — Tyge Ottesen 253.
Bramstedt (i Holsten) 51, 149.
Brandenborg 152, 197. Jvfr. Christian Vilhelm; Dorothea; Elisabeth Charlotte; Georg Vilhelm.
Brandt, Christian, Skibslieut., 333. — Johan, Skibsbygmester, 168.
Bratsberg Len 153, 163, 296.
Bredal, Erik, Biskop i Throndhjem, 237.
Bregentved 436.
Bremen, By, 71, 221, 232, 234, 409. — Domkirke 221 f., 234.
Bremen, Stift, 52, 71, 279, 338, 400 f. Jvfr. Frederik.
Bremervörde 71.
Brenderup Sogn 236.
Breuning, Joachim, Tolk, 270.
Brochmann, Jesper, Biskop, 284, 390, 412.
Brockenhuus, Oluf, 354, 374, 377. — Sivert 2.
Brunsvig-Lyneborg 71, 143, 364. Jvfr. August; Elisabeth; Frederik; Georg; Henrik Julius.
Bruun, Henrik, Skibskapt., 333. — Morits, Skibskapt., 333.
Bryssel 281, 300, 355.
Buchner, August, Prof. i Wittenberg, 363. — Christian August 362 f. — Paul, Arkelimester p. Baahus, 363.
v. Buchwald, Kaspar, 51, 185.
Buntlow, Herman, i Glückstadt 224.
v. d. Burg, Leonhard, Syndikus i Lybek, 409.
Buxtehude 52, 145, 361.
Bælt (Store) 321.
Bøgvad, Johan, Foged p. Frederiksborg, Fiskemester, 4, 5*, 47, 219, 321.
Bøhmen 330.
Bösse, Faktor, 199.
Bøvling 229.

Cappelen, Heinrich v., i Bremen 409.
Carisius, Jonas, Dr. jur., 43.
Celle 324.
Christen, Fyrbøder, 367. — Hansen, Biskop i Aalborg, 432.
Christian IV's Børn 21, 62, 65, 98, 101, 112, 141, 167, 345 f., 433.
Christian, Prins, 34, 39, 43, 49, 55 f., 91, 133, 137, 183, 237, 259 f., 302, 338, 346, 357, 375, 386 f., 390, 395, 417 f., 424 f., 433.
Christian Ulrik s. Gyldenløve.
Christian Vilhelm, Markgreve af Brandenborg, 331.

Christiane, Christian IV's Datter, 346.
Christiania 191 f.
Christianopel 230.
Christians Ark, Skib, 334.
Christianshavn, Skib, 81, 85, 214.
Christianspris, 2, 23 f., 120, 139, 156, 161, 164, 230, 395, 402, 421. Dat. 6 ff., 25 ff., 154, 171 f., 174. — Gods 37, 160. — Soldaterboder 30.
Christiansstad 230.
Christiansstad Len 229.
Christiansø (ved Flækkerø) 275.

446

Christina, Dronning af Sverige, 34, 183, 254, 424.
Christoffer Jæger 265 f., 276 f., 353. — Hermansen, Borger i Helsingør, 284.
Condevin, Baltser, Borger i Kbhvn., 17-8*.
v. Cracau, Karl, nederlandsk Resident, 75 f., 81, 87, 218, 248, 250 f., 253 ff., 261, 288, 308, 310, 381, 392, 401, 405.
Daa, Klavs, 9 f., 143, 202, 245, 272(?), 321 f., 326, 333, 347 ff., 381 f., 390 ff., 394-8, 400 ff., 422, 429.
Dagelykke Slette 81.
Daggunge, Landsby i Sverige, 350.
Dajon, Jens, Boldmester, 27.
v. Dam, Klavs, Stykkestøber, 305.
Dancklieb, Eberhard, Profos, 53.
Daniel Nielsen, Skibskapt., 334.
Danzig 140, 162, 171 ff., 254 f., 261, 270, 308, 368 f., 416.
Darsy, Antony, Enspænder, 60.
David Davidsen, Murmester, 127.
v. Delden, Anton Bøcker, Borger i Kbhvn., 193.
Delmenhorst, Skib, 49, 175, 314, 335, 354, 368.
Diepholt v. d. Rothfelser, Hans, Hofjunker, 141, 180.
Ditmarsken 237.
Stumpede Dorethe, Skib, 74, 287, 322, 353.
Dorn, Reimar, holstensk Raad, 52.
Dorothea, Markgrevinde af Brandenborg, 331 f.
Dorothea Elisabeth, Kirstine Munks Datter, 96-101, 182 f., 205-8, 323, 336 f., 340 f.
Dover, Slag ved Dynerne ved, 301, 356.
Drachard, Bjørn Sørensen, Professor i Sorø, 294.
Dragør 273, 283.
Dreier, Henrik, 148 f. — Jakob Hansen, Borgmester p. Christianshavn, 283.
Dueholms Kloster 228.
Dupont, Mathurin, Enspænder, 60.
v. Dybelen, Peter, Skipper (eller Skib?), 140.
Dybendal, Skib, 335.
Dünkercken 261, 356, 359, 362, 366 f., 369.
Dyre, Hans, 431 f., 438. — Karen Hansdatter 431-2*.
Døring, Anders, Sadelmager, 11, 20.
Ebbekjøb 39, 139, 176.
Eberhard, Hertug af Würtemberg, 138.

Eden, Konrad, i Bremen 409.
Ejler Pedersen, Berider p. Antvorskov, 63.
Eilers, Albrecht, 149.
Ekernförde 297, 321, 404.
Elben 109, 116, 123, 143, 146, 156, 166, 297, 306, 310, 328, 336, 345, 402, 413.
Elbtold 7, 76, 102 f., 261. Jvfr. Glückstadt.
Eleonora s. Leonora Christina.
Elisabeth, Hertuginde af Brunsvig, 312, 331.
Elisabeth, Hertuginde af Sachsen, 331 f.
Elisabeth Augusta, Christian IV's Datter, 15f., 275.
Elisabeth Charlotte, Kurfyrstinde af Brandenborg, 103.
Ellen, Fru, s. Marsvin.
Ellensborg 204.
Elmelundegaard 189*.
England 22 f., 35, 40, 54, 132, 174, 186, 188, 195, 237, 270, 274, 300 f., 305 f., 313 f., 330, 332, 336, 358 f., 362, 368-71, 376, 378, 395 f., 422 f., 426. Jvfr. Karl.

447

Erfurt 330.
Erik Ottesen s. Orning.
Erikstrup 397.
Ermelundegaard s. Elmelundegaard.
Ernst Kasimir, Greve af Nassau-Dietz, 331, 337.
Ernst, Henrik, Professor i Sorø, 62.
Esaias Apotheker s. Fleischer.
Eske Jensen, Byfoged i Kbhvn., 20, 79, 125 f., 133, 362.
Evers s. Klavs Evertsen.

Falster 91, 387.
Falster, Peder Nielsen, Præst i Odense, 236.
Favrholm Ladegaard 84, 139.
Fegræus s. Strömfelt.
Feige, Jochum, Guldsmed i Kbhvn., 43.
Felix, Mester, s. Fuchs.
Ferdinand II, Kejser, 7, 9, 57, 68, 71, 116, 138, 173.
Ferdinand III, Kejser, 110, 144, 163, 167, 170, 187 f., 201, 211, 233, 278, 291, 330, 343, 353, 419 f., 429.
Ferdinand, Kardinalinfant, 281, 289, 342 f.
Ferdinand Maria, bajersk Prins, 87.
Fides, Skib, 175, 333.
Fjellebro 439.
Fincke, Kaspar, Smed, 47, 111, 115, 150, 174, 200, 216, 224.
Den flyvende Fisk, Skib, 333.
Den kronede Fisk, Skib, 334.
Flaaden 19, 21, 33, 35 f., 41, 46, 49, 65, 116, 122 f., 135, 142 f., 145 ff., 156, 162, 165, 175, 202, 212, 232, 234, 261, 272, 274, 280, 282, 287 ff., 293, 297, 321 f., 326, 328 f., 333-6, 343 f., 346 ff., 358, 361, 374, 400, 413 f., 421 f., 429.
Fladluse, Skib, 287, 322, 353.
Flandern 351.

Fleischer, Esaias, Apotheker, 70, 73, 94 f., 117 f., 383 f.
Flensborg 159, 167, 268 f., 274, 297, 315, 328, 330. — Flensborghus 138, 197, 433. Dat. 10, 122, 155, 185, 325-32.
Flækkerøen 47, 109, 142, 274, 374, 381, 391. Dat. 142.
Frands Nielsen, Skibskapt., 335.
Frankfurt 87, 421.
Frankrig 9, 57 f., 60, 64, 110, 174, 188, 201, 226, 233, 300 f., 303 f., 324, 330. Jvfr. Ludvig.
Frederik II 128, 130, 173.
Frederik (III), Ærkebiskop af Bremen, 8, 10 f., 24, 34, 52, 71, 133, 143 ff., 183, 193, 221 f., 237 f., 272, 278 f., 307, 324, 338 f., 362, 364, 369, 375, 400 f., 409, 432.
Frederik, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 144.
Frederik III, Hertug af Gottorp, 43, 69, 83, 106, 136, 164, 196, 270, 325 f., 355, 360, 362, 403 ff., 409 f., 422.
Frederik, Hertug af Nordborg, 375 f.
Frederik IV, Kurfyrste af Pfalz, 103.
Frederik Henrik af Oranien, Statholder i Nederlandene, 300, 308, 318 f., 329, 351.
Frederiksborg 4 f., 11 f., 20 f., 47, 56, 60, 65 f., 72, 74, 80-4, 89, 102, 105 f., 111, 120, 125, 138 f., 141 f., 155, 158, 174, 176 f., 190, 194, 216 ff., 221, 224, 228, 231, 265 ff., 296, 320, 345, 364, 368, 375, 377, 379, 385 f., 399, 414 f., 425, 429. Dat. 31, 48, 78-84, 106, 120, 124, 138 f., 142, 158, 177, 216, 218-21, 231, 248, 264-7, 375 ff. (Skatkammer 174, 194, 216, 375.) — Badstue 116, 217. — Boldhus 377. — Dyrehave 8, 139, 217, 380. — Frydensborg

448

217. — Ladegaarde 138 f., 218, 250, 264, 353, 380, 421. — Mølle 84. — Skole 18, 141. — Sparepenge 8, 381. — Stald 84, 217, 264, 377, 381. — Søer 5, 9, 84, 380.
Frederiksborg Len 5, 151, 178.
Frederiksstad (i Slesvig) 261.
Freitag, Johan, Foged p. Glücksborg, 157.
Friedland s. Wallenstein.
Friesland 366.
Friis, Christian, t. Borreby 351. — Christian t. Kragerup 9, 18, 83, 130, 136 f., 156, 181-4, 197, 203-8, 232, 236 ff., 245, 247, 250, 254, 256, 259, 351 f., 363. — Jesper 66, 70. — Niels 157. — Tønne 157, 160.
Friis, Peder, Skibskapt., 334.
Frydensborg s. Frederiksborg.
Fuchs, Felix, Stykkestøber, 50, 93.
Fuglevad Mølle s. Lyngby Krudtmølle.
Funcke, Johan, Kongens Livkarl, Forvalter p. Rosenborg, Fiskemester, 147 f., 151 f., 154, 178*-80, 271.
Fyn 15, 38, 92, 197, 201.
Færøerne 19, 294.
Gabriel, Skib, 336.
Gagelmann, Peter, Apotheker i Kbhvn., 40, 346, 425.
Gak med, Skib, 262, 301, 306, 315, 334, 353, 364, 392, 437.
Galde, Else Tønnesdatter, 335. — Gude 204.
Gallas, kejserlig General, 176 f., 181.
Gallentin, Gods i Meklenborg, 315.
de Geer, Louis, nederlandsk-svensk Handelsmand og Fabrikejer, 355.
Georg, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 71, 232, 234, 278, 324, 362.

Georg Ludvig, Fyrste af Nassau-Dillenburg, 331.
Georg Vilhelm, Kurfyrste af Brandenborg, 102 f., 249, 307, 387, 394.
Gjedde, Ove, 12, 296 f.
Giger, Matthias, Borger i Kbhvn., 362.
Gjorslev 145.
Gjøe, Christoffer, 365 f., 370. — Falk 208 f.
Glaucha, By i Tydskland, 412.
Glücksborgske Hertuger jvfr. Hans; Philip.
Glückstadt 7, 12 f., 16, 25, 39, 57, 61, 66, 70, 75, 111, 135, 142, 151 f., 156 f., 166-70, 186, 188, 191, 222 ff., 248, 259, 261 f., 290, 300-8, 314, 319, 325, 328, 345, 350, 353, 356, 358, 362, 364, 367 f., 371, 376, 384, 388, 391 ff., 395 ff., 402, 410, 418 f., 421, 428 f. — Blokhus 116, 196, 301, 372. — Glücksborg 66, 157, 166 f., 192, 371, 387, 402, 413. Dat. 24, 55, 57, 59, 66 f., 123, 135 f., 143 f., 146 ff., 150-5, 185 ff., 189, 195-200, 222 ff., 256-60, 262, 298, 302, 304-7, 309, 311, 352, 354, 356-61, 363 f., 366 f., 371, 387-91, 393-9, 402 f., 419 f., 423-6. (Bryggers 188 f.) — Kirke 167. — Ladegaard 223. — Mønt 22. — Stykkestøberi 305. — Told s. Elbtold. — Toldbod 152. — Toldere 7, 12 ff., 109, 135, 143, 148 f. (Jvfr. Hans Jensen; Søren Terkelsen.) — Toldkiste 7, 13. — Tøjhus 224.
Gordon, Francis, Faktor i Danzig, 215, 261, 270.
Gotfred Mikkelsen, Materialskriver p. Bremerholm, 93, 121, 385.
Gottbars (Gudtbars), Lorens, 149.

449

Gottes Gabe, Kobberværk, 114.
Gottorp 69, 88, 270, 424 f., 433. — Mønt 21 f.
Gottorpske Hertuger jvfr. Augusta; Frederik; Johan Adolf.
Gripsholm 350, 386.
Grubbe, Jørgen, 93. — Regitse 93.
Grubbe, Diderik, Borgmester i Aalborg, 258.
Grüner, Peter, Møntmester, 21, 74, 328.
Guds Gave s. Gottes Gabe.
Gulland 4, 30, 81, 118, 314, 349 f., 353, 380, 386 f., 389, 414.
Gundel Thoresen, hallandsk Bonde, 61.
Gustav II Adolf af Sverige 52, 263, 349, 389.
Gyldenløve, Christian Ulrik, 192 f., 225, 281, 289, 300, 355 f. — Hans Ulrik 49, 93, 321 f., 335, 354, 381, 399, 415. — Ulrik Christian 3, 22, 78, 81 f., 86, 88 f., 315.
Gyldenstjerne, Axel, t. Lyngbygaard († 1603) 130. — Axel t. Lyngbygaard († 1637) 11. — Henrik 32. — Mogens Mogensen t. Bjersgaard 60. — Mogens t. Fultofte († 1639) 60-1*, 75.
Güllich s. Jüllich.
Günther, Frederik, Sekr. i det tydske Kancelli, 9, 51, 57-61, 75 f., 87 f., 103, 170 ff., 176 f., 187 f., 195 ff., 199, 248, 263, 271, 281, 290, 318, 357 f., 368 f., 375 f. — Martin, Kaptajn, 13, 149, 166.
Güntzel, Jørgen, Mester paa Hammermøllen, 278, 285.
Gyrsting, Navne Jensen, Biskop i Fyn, 197.
Gólnitz, Abraham, Sekr. i det tydske Kancelli, 271, 368*-9.
Gøteborg 324, 400.
Haderslev 6, 12, 15, 45, 58, 141, 166, 174, 191, 205 f., 216, 264, 267, 293, 307, 310, 316, 318, 354, 358, 418. — Færgegaard ved H. 264. — Haderslevhus 23 f., 53, 155, 181, 184, 203, 275, 384, 413. Dat. 1 ff., 8, 11-4, 16 f., 21, 27, 50 f., 150, 166, 168 ff., 175, 181, 184, 202-10, 267 ff., 272, 276-9, 282, 284 ff., 312. — Kirke 50. (Klokker 50, 93.)

Haderslev Amt 183.
Hafkrug, Landsby i det Eutinske, 322.
v. Hagen, Gotlieb, diplomatisk Agent, 68.
Hagenskov 155.
Hahn, Katharina, 315.
Halland 31, 426.
Halmstad 47.
Hamborg 7, 11, 21 ff., 71, 76, 149, 167, 171, 185, 187, 189, 192, 207, 261 f., 290 f., 297, 300-3, 313, 325, 356 f., 362, 365, 409 f., 419 ff.
Hammer, Lavrits, Borger i Kbhvn., 321. — Lavrits Jørgensen, Præst i Sorø, 423.
Hans, Hertug af Glücksborg, 294, 345, 427.
Hans (d. yngre), Hertug af Sønderborg, 238.
Hans Hollænder, Guldsmed, 16, 93. — Rotgieter s. Kemmer. — Slotsfoged s. Merckel. — Snedker s. Barchmann. — Bøjesen, Hofmynsterskriver, 17, 56, 96, 104, 124, 155, 209, 327. — Hansen, Foged p. Abrahamstrup, 5. — Jensen, Tolder i Glückstadt, 7 f., 12*-3, 25. — Jensen, Foged p. Kronborg, 411. — Knudsen, Skibskapt., 335. — Lavritsen, Postvognsvend, 53. — Lavritsen, Skolemester for Kongens Børn, 82. — Lydersen, Skibskapt., 335.

450

— Mikkelsen, Biskop, 236. — Pedersen, Tolder ved Øresund, 191 ff. — Pedersen, ved Frederiksborg Dyrehave, 8. — Sørensen, Borgmester i Aalborg († 1651), 258. — Sørensen, Borgmester i Aalborg († 1656), 258.
Hans Jakob s. Schört.
Hans Ulrik s. Gyldenløve.
Hansaen 261, 325.
Harbo, Peder, Skibskapt., 334.
Harder, Jørgen, Præst i Hollænderbyen, 237, 390.
Harlingen 81.
Harrested 84.
Hasebart, Wichmann, Biskop, 62, 236.
v. Hatten, Heinrich, holstensk Kansler, 136.
Havgemølle (ved Slangerup) 193.
Havhesten, Skib, 335.
Hedevig, Christian IV's Datter, 346.
Hedevig, Hertuginde af Pommern, 331 f., 349.
Hedevig, Kurfyrstinde af Sachsen, 27, 199, 346.
de Heide, Peter, s. Nedden.
Heiligenhafen 49, 53.
Hein, Thomas Mikkelsen, Rektor ved Frederiksborg Skole, 141 f.
Heinemark, Jonas, Tolder i Kbhvn., 346.
Heisch, Baltser, Feltdereder, 128 f. — Nikolaus Baltsersen, Feltdereder, 128 f.
Helbling, Søren, Feltdereder, 128.
Helene Kilde 115, 119 f., 353.
Helgoland 366.
Hellested 69.
Helsingborg 273, 283. — Bro 426, 434, 437. — Slot 287, 426.
Helsingør 2, 47. 153, 245, 253, 284, 310, 374, 385, 393, 427 f. — St. Mariæ Kirke 40, 412. — St. Olai Kirke 40. — Lundegaard (-have) 31, 47, 72, 248. (Smelteovn 47.) — Told s. Sundtold. — Toldbod 28, 41 f., 107 f., 168, 189 f., 230. — Jvfr. Kronborg; Lappen.

de Hemmer, Christoffer, Borgmester i Aalborg, 258.
Henrik (III) af Anjou, Konge af Polen, 173.
Henrik Drejer 148 f. — Murmester i Glückstadt 167. — Povlsen, Gartner ved Rosenborg, 179.
Henrik Julius, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 312.
Henrik Kasimir, Greve af Nassau, 366.
Herfort, Hans, Stodmester p. Antvorskov, 390.
Herlufsholm Skole 316.
Herredage 10, 33, 61, 181, 204, 206, 209, 338 f., 342, 432.
Hess, Henrik, Oberstlieut., 193.
Hessen jvfr. Amalie Elisabeth.
Hetland s. Shetlandøerne.
Hildesheim 434.
Hillerød 5, 375.
v. Hinckenbrinck, Georg Wilhelm, russisk Tolk, 270.
Hindsgavl 11, 236.
Holckenhavn s. Ellensborg.
Holland s. Nederlandene.
Hollænderbyen, 287, 389.
Hollænderdybet 234.
Holst (Holstein), Herman, Tolder ved Øresund, 186, 215, 221, 274, 305. (Jvfr. Sundtold.) — Jørgen 149.
Holsten 9, 22, 33, 37, 46, 55, 59, 70, 80, 83, 116, 136, 138, 156, 159 f., 163, 166, 177, 180 f., 184, 189, 247, 264 f., 290, 325 f., 330, 339, 348, 350, 369, 382, 405, 419 f., 422, 425. Jvfr. Gottorp.
Hoorn, By i Nederlandene, 364.
Horstmann, Lorens, Kjøbmand i Hamborg, 207.
Hovland, Gaard i Norge, 333.

451

Hulst, By i Nederlandene, 366.
Husum, Daniel, Skibskapt., 334.
Hveen 5, 317, 321, 331, 373 f., 380, 415.
Hvid, Mads Andersen, Præst i Brenderup, 236*.
Hvidøre Mølle 128-9*.
Hübertz, Jakob, s. Jakob Hybertsen.
Høg, Just, 49, 245.
Højenhald, Skib, 260, 326, 335.
Højer, Christian, Skibskaptajn, 333. — Jørgen, Bundtmager i Kbhvn., 308.
Hørsholm 65, 112, 286.
Jack (Siack), Albert, Skibskapt., 336.
Jakob Andersen, Skibskapt., 335. — Hybertsen, Borger i Helsingør, 47. — Madsen, Borgmester p. Christianshavn, 4, 30, 54, 138, 153, 155, 274. — Mikkelsen, Borgmester i Kbhvn., 113, 320. — Thomesen, Skriver (?), 165.
v. Jasmund, Stenzel, Skibskapt., 297.
Ibstrup 128 f. Dat. 129.
Jeger, Valentin, Dynnikemester, 14.
Jens Andersen, Renteskriver, 425. — Nielsen Kansler, Postbud, 53, 328. —Pedersen, Foged p. Ladegaarden ved Kbhvn., 16. — Thomesen, Skriver p. Hammermøllen, 277 f., 285.

Indien s. Ostindien.
Joachin Ernst, Hertug af Plön, 238.
Johan, Hertug af Glücksborg, s. Hans.
Johan Bøjesen s. Hans Bøjesen. — Folkersen, Skibskapt., 334.
Johan Adolf, Hertug af Gottorp, 326.
Johan Georg, Kurfyrste af Sachsen, 9, 64, 68, 307, 328.
Johan Philip, Hertug af Sachsen-Altenburg, 331.
Jomfrusvenden, Skib, 260, 326, 335.
Irgens, Joachim, kgl. Kammertjener, Godsejer, 144-5*.
Irland 274, 305, 426.
Isak Snedker 111. — Rasmussen, Murmester, 127.
Island 19, 298, 362.
Italien 214.
Itzeho 43, 49, 144, 168, 297, 370. Dat. 67, 227, 369, 400.
Juel, Erik, 355. — Jørgen 431, 438. — Malte 229.
Justitia, Skib, 334.
Jydske Regiment 37, 66.
Jylland 19, 92, 113, 153, 201, 204, 292, 355, 404.
Jüllich 103, 290.
Jürgens s. Irgens.
Jørgen s. Georg.
Jørgen Holgersen, Skibslieut., 334. — Karstensen, Rentebriver, 259. — Marqvardsen, Kandestøber, 114. — Pedersen, Borger i Kbhvn., 105.
Kaas, Mogens, 245, 400, 417. — Staller 77 f.
Kallundborg Slot 110, 228.
Kalmarkrigen 326.
Kambo, Gaard i Norge, 334.
Karen Andersdatter, Chr. IV's Mætresse, 4, 316 ff., 321 f., 331, 373 f., 380 f., 415.
Karl I af England 54, 132, 195 f., 274, 326, 354, 359, 368, 378 f., 396.
Karl Ludvig, Pfalzgreve, 187 f., 330.
Karlebo 176.
Kaspar, Foged i Bramstedt, 51.
Kassel 369.
Kemmer, Hans, Stykkestøber, 46, 48.
Kieckbusch, Kieckebusch, Kyckpusch, tydske Adelsslægter, 197.

452

Kiel 9, 96, 157. 159, 169, 172, 209, 238, 295. — Landkisten 157.
Kjertinge Fjord 3.
Kikebusk, Fru, 196 f. — Navne Jensen s. Gyrsting.
King, James, engelsk General, 368.
Kjøbenhavn 3 f., 9 f., 12, 14, 17 f., 20 f., 31, 33, 35, 38 f. 41-4, 53, 60, 78 f., 83, 88, 91 f., 97, 104 f., 109, 113, 121, 123, 125 127 f., 130 ff., 135, 140, 142, 152, 156, 165, 167, 169, 173-7, 182, 184, 186, 189, 193 f., 200, 216, 218, 225, 230 ff., 235 f., 250 f., 256 f., 262 f., 271, 276 f., 282, 284, 290, 299, 302, 306, 310, 315 f., 318, 321 f., 326, 336, 340, 346-9, 353, 357, 362 ff., 367, 373-6, 381 f., 388 f., 391 ff., 414, 421, 425, 427, 429 f. — Arkeliét 124, 289, 377, 385. — Bradsted 41. — Bremerholm 19, 33, 46, 76 f., 90, 93, 122 ff., 143, 150, 177, 179, 210, 212, 219, 225, 227, 260, 289, 295, 343, 353, 372, 391, 416, 422, 426, 434, 437. (Den store Smedie 77, 82, 171, 286, 303, 421.) — St. Anne Bro 48. (Toldkiste 259.) — Børnehuset

4, 15, 38, 56, 80, 85, 88, 95, 101, 105, 124, 179, 212, 220, 238, 260, 270, 294, 304, 306, 315, 367, 396 f., 413 f. 434 f. — Børsen 54, 414. — Christianshavn 4, 145, 283, 370. — Dokke 24, 41. — Gaarde og Huse: Jonas Carisius's G. 43. Hans Bøjesens H. 124. Karen Andersdatters Boder 4. Vibeke Kruses G. og H. 4, 10 41. Frands Rantzaus G. 42. — Havnen 414. — St. Anne Kirke 360, 363 f., 394, 433. — Christianshavns Kirke 237. — Frue Kirke 91, 93, 236. — Holmens Kirke 237. — Nikolaj Kirke 18, 127, 236. — Slotskirke 236 f. — Trinitatis Kirke 124, 316. — Ladegaard 16, 96. — Møller 18, 77, 101, 104 f., 141, 212. — Nyboder (Baadsmandsboder) 48, 127. — Porte 131 f. — Nørreport 56. — Østerport 131 f. — Proviantgaarden 18 f., 33, 77, 80 f., 89, 124, 155, 200, 212 f., 385. — Reberbane 24, 41, 281, 414, 421 — Regensen 124. — Rundetaarn (Regenstaarnet) 316, 346, 382 f. — Amalienborg Slot 193. — Kjøbenhavns Slot 16, 29, 38, 55 f., 62, 65, 70, 75, 79, 85 f., 88, 97 f., 124, 173, 178, 230, 232, 237 f., 250, 299, 308 f., 337, 340, 346, 350, 360, 373, 375, 387, 394, 415, 422, 439. Dat. 29, 32-5, 37 f., 48, 61, 70-6, 106, 108, 123, 133 f., 141, 179, 211-4, 220, 227-30, 232, 235, 239, 245, 263, 320 f., 336, 339-43, 410, 415 f. (Bagers 33, 287 Blaataarn 40, 80, 90, 125. Bryggerser 21, 33, 54, 72, 212, 250, 287, 385, 422. Fængsel 319 f. Klædekammeret 15, 165, 170, 306. Rentekammeret 309. Stald 8.) — Rosenborg 14, 28, 39, 85, 94, 121, 157, 178 f., 194, 252, 349, 382, 427, 439 Dat. 28 ff., 36, 38 f., 48 f., 63, 69, 77 f., 118, 121, 126 f., 130, 137, 140, 176, 186, 190, 194, 237 f., 248-52, 263, 313 f., 316 ff., 338, 340, 344, 346 ff., 350 f., 373 f., 382-5. (Badstue 121 Haver 28, 179, 271 f., 383 f. Vagthus 383.) — Stadsgravene 179 — Stykkestøberi 305. — Toldbod 132. — Tøjhuset 116, 161, 190, 362, 385, 393, 414, 421 f., 437. — Universitetet 236, 284, 346. — Vandledning 141. — Vartov 113, 176. — Volden 42 ff., 124, 132, 316.

453

Kjøbenhavns Len 5, 78, 178.
Kjøge 89, 259, 397, 436.
Kjøge, Jens Nielsen, Postbud, 362.
Klaumann, Verner, Borger i Kbhvn., 105.
Klavs Sølvpop 1-3. — Evertsen, Smed p. Bremerholm, 303. — Jakobsen, Mester p. Hammermøllen, 200 — Peitersen, hollandsk Skipper, 81.
Klein, Hans Leonhard, Sekr. i det tydske Kancelli, 9, 68, 71, 87, 102, 313, 419.
Knippel, Johan, tydsk Kjøbmand, 36.
Knud Christensen, Klædekammer-skriver, 15, 90, 133, 145, 165, 170, 309. — Jensen, Foged p. Frederiksborg, 47.
Knærød, Fred i, 45.
Kock, Anders, Tømmermand, 30. — Andreas, Bogtrykker i Glückstadt, 167, 271 — Herman 252. — Nikkel Helmer, Skibskapt., 65, 153, 173, 212, 269 ff., 297, 336, 381.
Kola, By i Lapland, 406.
Kolding 4 6, 64, 198, 201-6, 354, 413, 417. — Koldinghus 6, 19, 64, 141, 147, 194, 205, 294, 384, 387, 427, 431, 435. Dat. 15, 19 f., 64 f., 184, 417 f., 427 f., 430, 432-8 (Have 4.) — Told 10, 17, 181.
Koldinghus Len 2.
Kolmeier, Hans, Skibslieut., 333.
Kongedybet 254.
Kongsberg Sølvværk 55, 191.
Korsør 112, 287.
Krabbe, Gregers, 228, 247, 314, 368 ff., 378 f., 395 f. — Iver Nielsen t. Albæk 66. — Iver Tagesen t. Jordbjerg 32.

Krag, Jørgen, 228.
Krakowitz, Joachim, Prof. i Sorø, 423.
Krapperup 273.
Krempe 69, 148.
Krigebusk, Navne Jensen, s. Gyrsting.
Kronborg 1 f., 17, 21, 28 f., 31, 35, 39 f., 46, 48, 56, 63, 72, 93, 97, 107 f., 111 f., 115-20, 125, 134, 140, 142, 146, 150 ff., 154, 157 f., 174, 176 f., 182, 184, 189 f., 193, 195, 199 f., 215 f., 218 f., 221, 225, 228, 231 f., 248, 250-3, 255 f., 263-6, 268, 276-9, 285, 293, 295, 302, 310, 312, 317, 320 f., 328, 331, 340, 344 f, 347, 357, 361, 368, 371-4, 376, 378, 380 ff., 384 f., 398 f., 403, 410 ff., 414, 416, 425, 428 f., 435. Dat. 39-45, 108, 119, 125, 158 193, 214 ff, 239, 249, 252, 344 f., 372 f, 378 ff., 410 ff. (Klokker 45 f., 48, 115, 148, 150, 199 f, 373, 411 f., 414.) — Blokhus 361, 370 ff, 410. Jvfr. Lappen. — Gjethus 31, 115, 150, 177, 214 f., 235, 252. — Hammermøllen 35, 47, 55, 72, 93, 116, 126, 151, 153, 200, 248, 268, 273, 277 f., 285 f., 353, 395, 402 f.
Kronborg Len 78, 115, 151, 216, 245, 277.
Kronen, Skib, 310, 334.
Tre Kroner, Skib, 334.
Kruse, Jørgen, 432.
Kruse, Henrik, Foged i Krempe, 148. — Vibeke 4, 10, 39, 41, 62, 98 ff., 182 f., 272.
v. d Kuhla, Arent, Staldmester, 44 f., 141, 332, 358, 362, 368.
Kullen 273, 283. — Fyr 63.
Kurtz, kejserlig Gesandt, 187 f., 211.
Kville Sogn (i Baahuslen) 191.
Kyckpusch s. Kieckbusch.
Köln, By, 57 f., 193, 208, 384, 421.
Köln, Kurfyrste af, 9.
Kønig, David Gartner ved Rosenborg, 179, 272.
Königsberg 152, 162, 253 ff.

453

Kjøbenhavns Len 5, 78, 178.
Kjøge 89, 259, 397, 436.
Kjøge, Jens Nielsen, Postbud, 362.
Klaumann, Verner, Borger i Kbhvn., 105.
Klavs Sølvpop 1-3. — Evertsen, Smed p. Bremerholm, 303. — Jakobsen, Mester p. Hammermøllen, 200 — Peitersen, hollandsk Skipper, 81.
Klein, Hans Leonhard, Sekr. i det tydske Kancelli, 9, 68, 71, 87, 102, 313, 419.
Knippel, Johan, tydsk Kjøbmand, 36.
Knud Christensen, Klædekammer-skriver, 15, 90, 133, 145, 165, 170, 309. — Jensen, Foged p. Frederiksborg, 47.
Knærød, Fred i, 45.
Kock, Anders, Tømmermand, 30. — Andreas, Bogtrykker i Glückstadt, 167, 271 — Herman 252. — Nikkel Helmer, Skibskapt., 65, 153, 173, 212, 269 ff., 297, 336, 381.
Kola, By i Lapland, 406.
Kolding 4 6, 64, 198, 201-6, 354, 413, 417. — Koldinghus 6, 19, 64, 141, 147, 194, 205, 294, 384, 387, 427, 431, 435. Dat. 15, 19 f., 64 f., 184, 417 f., 427 f., 430, 432-8 (Have 4.) — Told 10, 17, 181.
Koldinghus Len 2.
Kolmeier, Hans, Skibslieut., 333.

Kongedybet 254.
Kongsberg Sølvværk 55, 191.
Korsør 112, 287.
Krabbe, Gregers, 228, 247, 314, 368 ff., 378 f., 395 f. — Iver Nielsen t. Albæk 66. — Iver Tagesen t. Jordbjerg 32.
Krag, Jørgen, 228.
Krakowitz, Joachim, Prof. i Sorø, 423.
Krapperup 273.
Krempe 69, 148.
Krigebusk, Navne Jensen, s. Gyrsting.
Kronborg 1 f., 17, 21, 28 f., 31, 35, 39 f., 46, 48, 56, 63, 72, 93, 97, 107 f., 111 f., 115-20, 125, 134, 140, 142, 146, 150 ff., 154, 157 f., 174, 176 f., 182, 184, 189 f., 193, 195, 199 f., 215 f., 218 f., 221, 225, 228, 231 f., 248, 250-3, 255 f., 263-6, 268, 276-9, 285, 293, 295, 302, 310, 312, 317, 320 f., 328, 331, 340, 344 f, 347, 357, 361, 368, 371-4, 376, 378, 380 ff., 384 f., 398 f., 403, 410 ff., 414, 416, 425, 428 f., 435. Dat. 39-45, 108, 119, 125, 158 193, 214 ff, 239, 249, 252, 344 f., 372 f, 378 ff., 410 ff. (Klokker 45 f., 48, 115, 148, 150, 199 f, 373, 411 f., 414.) — Blokhus 361, 370 ff, 410. Jvfr. Lappen. — Gjethus 31, 115, 150, 177, 214 f., 235, 252. — Hammermøllen 35, 47, 55, 72, 93, 116, 126, 151, 153, 200, 248, 268, 273, 277 f., 285 f., 353, 395, 402 f.
Kronborg Len 78, 115, 151, 216, 245, 277.
Kronen, Skib, 310, 334.
Tre Kroner, Skib, 334.
Kruse, Jørgen, 432.
Kruse, Henrik, Foged i Krempe, 148. — Vibeke 4, 10, 39, 41, 62, 98 ff., 182 f., 272.
v. d Kuhla, Arent, Staldmester, 44 f., 141, 332, 358, 362, 368.
Kullen 273, 283. — Fyr 63.
Kurtz, kejserlig Gesandt, 187 f., 211.
Kville Sogn (i Baahuslen) 191.
Kyckpusch s. Kieckbusch.
Köln, By, 57 f., 193, 208, 384, 421.
Köln, Kurfyrste af, 9.
Kønig, David Gartner ved Rosenborg, 179, 272.
Königsberg 152, 162, 253 ff.

Side 455

Den norſke Løve, Skib, 143, 175, 254, 335, 354. Dat. 255 f.
De to Løver, Skib, 335, 349.
De tre Løver, Skib, 156, 226.

Madrid 369.
Mads Madsen, Foged p. Ladegaarden ved Kbhvn, 16.
Magdalena Sibylla, Prinsesse, 49, 346, 387, 424.
Magdeburg, Stift, 307.
Magleby, Store-, 237, 389.
Mainz, Kurfyrste af, 9.
Mandals Len 365.
v. Mander, Karl, Maler, 392.
Manley, Nikolaus, Skibskapt., 333.
Marekatten, Skib, 314, 334, 348 f.

Maren (g. m. Baltser Heisch) 128. — Johansdatter (g. m. Jak. Thomesen) 161. — Movritsdatter (g. m. Eske Jensen) 362. — Pedersdatter, Fadeburskvinde p. Kbhvns Slot, 85.
Margrethe (g. m. Klavs Sølvpop) 183.
Maria Eleonora, ſvensk Dronning, 34, 263, 348 ff., 386-9, 394 f., 418, 424 f., 433.
Markdanner, Frederik, 208-9*. — Hans 209.
Marselis, Gabriel (d. æ.), Faktor i Hamborg, 23 f., 299, 301. — Gabriel (d. y.), Faktor i Amſterdam, 284, 301 f. — Leonhard, Kjøbmand i Hamborg, 192, 305. — Peter, Resident i Moskau, 299.
Marsfeldt, Heinrich Erhardsen(?), Præſt i Hollænderbyen, 389-90*.
Marſtrand, Rasmus, Skipper, 54.
Marſtrands Plage, Skib, 334.
Marsvin, Anne, 134. — Ellen 96-100, 112 f., 134, 181 ff., 204-9, 275, 323, 336-42. — Helvig 204-7, 209. — Otte 99, 183, 204-7, 209.
Maximilian I, Kurfyrste af Bajern, 9, 87, 167.
Meier, Hans, Stykkestøber, 115, 224 f.
Meiland, Georg, tydsk Præſt i Helſingør, 412.
Meinert Henriksen, den hollandſke Kommiſſarius' Tjener, 251.
Meinertshagen, By i Weſtfalen, 192.
Meisner, Chriſtoffer, Jæger, 265.
Meklenborg 199, 222, 315.
Mercher, Kort Henriksen, Kniplingskræmmer, 36.
Merckel (v. Schmalkalden), Hans, Slotsfoged p. Kbhvns Slot, 80, 88, 124.
Mesger (Metſcher), Hans, Sejermager, 63.
Michael Feodorowitſch, ruſſisk Zar, 270 f., 274, 318 f., 439.
Middelfart 437.
Middelgrunden 254.
Mikkel Sørenſen, Raadmand i Kbhvn., 113.
Mormand, Chriſtoffer, 334.
Morten Mikkelfen, Proviantſkriver, 320.
Moskau 269 ff., 299.
Moth s. Movat.
Motzfeldt, Peter, Borger i Kbhvn., 215.
Movat (Mouatt), Axel, 333. — Chriſtoffer 333.
Munk, Kirſtine, 96-101. 113, 133 f., 182 f., 204-7, 209, 323, 336 f., 339-42. — Ludvig 337. — Peder 337.
Muſſel, Adam, Smed, 148, 256, 285 (?), 395, 402 f.
Müller, Henrik, Kammerskriver, 66 f., 145, 149 f., 156 f., 166 ff., 170, 185 f., 196, 223, 268, 346, 360.
Møen 78, 123, 189.
Møller, Bertel, Snedker, 39, 105. — Ernſt, Skrædder, 22, 43, 62. — Henrik s. Müller.
Mønſtri, Tønnis, Stenhugger, 14.

Side 456

Narva 270, 299.
Naſſau, Frøken af, 303, 439. Jvfr. Anna Auguſta; Ernſt Kaſimir; Georg Ludvig; Henrik Kaſimir; Sophie Hedevig.
de Nedden, Peter, (ɔ: Peter de Heide?) 148.
Nedenæs Len 365.

Nederlandene (Holland) 4, 61, 75 f., 81, 87, 125, 134, 145, 149, 159, 174, 192, 201, 226 f., 231-4, 240, 250, 254, 261 f., 271 ff., 275, 279, 281, 287 f., 290, 294 ff., 299 ff., 308, 310, 318 f., 324, 326-30, 337 f., 343, 345, 347, 353, 355 ff., 359 f., 362, 364-7, 369, 374, 381, 390 ff., 400 f., 403, 405-10, 415, 417, 421 f., 426.
Nederlande, spanſke, 110, 343.
Nederſachſiske Kreds 71, 144, 198, 201.
Nelaus Povlſen, Slotſpræſt p. Kbhvns Slot, 316.
Neuſtadt 254, 422.
Niels Tolder i Haderſlev 191. — Balterſen s. Heiſch. — Lavritſen, Foged p. Taaſing, 138. — Nelausen 316 ff., 322, 331, 373 f. — Oluffſen, Borger i Kbhvn, 349. — Oluffſen, Foged p. Hørſholm, 112. — Sørenſen, Kjøkkenskriver paa Kbhvns Slot, 9, 38.
Niverøds Bro 176.
Nordborgske Hertuger jvfr. Frederik.
Nordlandene 145, 299, 318, 321.
Nordſøen s. Veſterhavet.
Norge 12, 37, 39, 46, 109, 114, 130, 138, 142, 144 f., 162, 164, 191 f., 202, 210, 238, 247, 256 f., 260, 267, 275 f., 281, 283, 288 f., 298, 327 f., 330, 334 f., 353, 358, 363 ff., 377, 381 f., 390 ff., 394, 396 ff., 401, 406, 420, 428.
Normand, Ernſt, 141, 387, 438.
Norrköping 355.
Nyborg 204, 316, 398. — Skole 216. — Slot 38. Dat. 323.
Nygaard 335.
Nykjøbing (p. Falſter) 88, 302, 357, 385 ff., 389, 394 f, 417, 424 f. — Skole 237.
Nyköping 307, 350.
Nürnberg 421.
Nældebladet, Skib, 314, 333.
Nördlingen. Slag ved, 138.
Nørlund 204.

Odenſe 10, 156, 236, 246, 351, 400 f., 405. — Hoſpital 220. — St. Hans Kirke 236. — St. Knuds Kloſter 247, 351 f. — Skole 220. — Odenſegaard 1, 139, 249. Dat. 163 f.
Ohnemøller s. Ahnemøller.
Oldeland, Melchior, 173.
Oldenborg 329, 400. Jvfr. Anton Gynther.
Oldenborg, Skib, 175, 334.
Oldeslohe 393.
Oluf Steffenſen 148.
Oranien jvfr. Frederik Henrik; Vilhelm.
Ore Sogn 236.
Oregaard 236.
Orkedals Havn 114.
Orning, Erik Otteſen, 76, 81, 122 f., 219, 280, 288, 299, 333, 349, 387, 389, 401, 437.
Oſlo 191, 236.
Oſnabrück 389.
Oſſerin, Gert, Perleſtikker, 12, 85, 89, 239.
Oſtindien 20, 175, 214, 270, 362, 407.
Oſtindiſke Kompagni 1, 24, 81, 88 f, 154, 158, 175, 214, 219, 294 f., 301 f.
Otto Ludvig, Rhingreve, 96 f., 100, 134, 182, 323.
Owens (Offuens), Klavs, 149.
Overgaard (Offuergaard) 236.

Side 456

Narva 270, 299.
Naſſau, Frøken af, 303, 439. Jvfr. Anna Auguſta; Ernſt Kaſimir; Georg Ludvig; Henrik Kaſimir; Sophie Hedevig.
de Nedden, Peter, (ɔ: Peter de Heide?) 148.
Nedenæs Len 365.
Nederlandene (Holland) 4, 61, 75 f., 81, 87, 125, 134, 145, 149, 159, 174, 192, 201, 226 f., 231-4, 240, 250, 254, 261 f., 271 ff., 275, 279, 281, 287 f., 290, 294 ff., 299 ff., 308, 310, 318 f., 324, 326-30, 337 f., 343, 345, 347, 353, 355 ff., 359 f., 362, 364-7, 369, 374, 381, 390 ff., 400 f., 403, 405-10, 415, 417, 421 f., 426.
Nederlande, spanſke, 110, 343.
Nederſachſiske Kreds 71, 144, 198, 201.
Nelaus Povlſen, Slotſpræſt p. Kbhvns Slot, 316.
Neuſtadt 254, 422.
Niels Tolder i Haderſlev 191. — Balterſen s. Heiſch. — Lavritſen, Foged p. Taaſing, 138. — Nelausen 316 ff., 322, 331, 373 f. — Oluffen, Borger i Kbhvn, 349. — Oluffen, Foged p. Hørſholm, 112. — Sørenſen, Kjøkkenskriver paa Kbhvns Slot, 9, 38.
Niverøds Bro 176.
Nordborgske Hertuger jvfr. Frederik.
Nordlandene 145, 299, 318, 321.
Nordſøen s. Veſterhavet.
Norge 12, 37, 39, 46, 109, 114, 130, 138, 142, 144 f., 162, 164, 191 f., 202, 210, 238, 247, 256 f., 260, 267, 275 f., 281, 283, 288 f., 298, 327 f., 330, 334 f., 353, 358, 363 ff., 377, 381 f., 390 ff., 394, 396 ff., 401, 406, 420, 428.
Normand, Ernſt, 141, 387, 438.
Norrköping 355.
Nyborg 204, 316, 398. — Skole 216. — Slot 38. Dat. 323.
Nygaard 335.
Nykjøbing (p. Falſter) 88, 302, 357, 385 ff., 389, 394 f, 417, 424 f. — Skole 237.
Nyköping 307, 350.
Nürnberg 421.
Nældebladet, Skib, 314, 333.
Nördlingen. Slag ved, 138.
Nørlund 204.

Odenſe 10, 156, 236, 246, 351, 400 f., 405. — Hoſpital 220. — St. Hans Kirke 236. — St. Knuds Kloſter 247, 351 f. — Skole 220. — Odenſegaard 1, 139, 249. Dat. 163 f.
Ohnemøller s. Ahnemøller.
Oldeland, Melchior, 173.
Oldenborg 329, 400. Jvfr. Anton Gynther.
Oldenborg, Skib, 175, 334.
Oldeslohe 393.
Oluf Steffenſen 148.
Oranien jvfr. Frederik Henrik; Vilhelm.
Ore Sogn 236.
Oregaard 236.
Orkedals Havn 114.
Orning, Erik Otteſen, 76, 81, 122 f., 219, 280, 288, 299, 333, 349, 387, 389, 401, 437.

Oſlo 191, 236.
Oſnabrück 389.
Oſſerin, Gert, Perleſtikker, 12, 85, 89, 239.
Oſtindien 20, 175, 214, 270, 362, 407.
Oſtindiſke Kompagni 1, 24, 81, 88 f, 154, 158, 175, 214, 219, 294 f., 301 f.
Otto Ludvig, Rhingreve, 96 f., 100, 134, 182, 323.
Owens (Offuens), Klavs, 149.
Overgaard (Offuergaard) 236.

Side 457

Oxenſtjerna, Axel, 9, 263, 327, 355, 388 f., 430. — Gabriel Guſtafsson, ſvenſk Rigsdrost, 430.

Paaske, Henrik, Læge, 95.
Pandumgaard 355.
Parsberg, Ingeborg Nielsdatter, 77. — Oluf 238, 401. — Sophie 77 f.
de Pas, Simon, Kobberstikker, 345, 414 f.
v. Patberg, Villum, Skibslieut., 335.
Patientia, Skib, 143, 333, 348 f., 387. Dat. 46 f.
Pavestolen 58
Paynck, Peter Diderik, Hofchemikus, 62, 75, 108, 219, 276, 295, 359, 364, 382.
Peder Eskildsen, Remmesnider, 43. — Gynthersen, Skibslieut., 334. — Henriksen, Foged ved Børnehuset, 397. — Ibsen, Foged p. Frederiksborg, 142, 375, 378, 386. — Mikkelsen, Skibsbygger, 168. — Nielsen, Forvalter p. Rosenborg, 28, 85, 94, 108
Peipus-Sø 270.
Pentz, Adam Heinrich, 343. — Christian 9, 16, 66-70, 110, 122, 167, 195, 211, 223 f., 275, 289, 337, 351.
Persien 270.
Pfalz 300. Jvfr. Frederik; Karl Ludvig; Louise Juliane.
Philip, Hertug af Glücksborg, 294, 427.
Pillau 248, 429.
Pinneberg 290 f., 301, 308.
Pleskau, By i Rusland, 270.
Plönske Hertuger jvfr. Joachim Ernst.
Polen 172 f., 214 f, 270, 299, 359, 363. Jvfr. Henrik; Sigismund; Stephan; Vladislav.
Pommern 211, 307, 349. Jvfr. Hedevig; Ulrik.
Postillonen, Skib, 156, 333.
Povl Mikkelsen, Skibskapt., 335. — Povlsen, Møntskriver, 74. — Sørensen 199.
Prag, Fred (1635) i, 64.
Preussen 103, 152, 255, 269, 349, 387, 389.
Priis (Preus), Christian, kgl. Kammertjener, 144 f.
Prip, Iver, 114, 364, 397.

Radebandt, Markus, Kongens Kammertjener, Borger i Kbhvn., 294*-5.
Rammel, Henrik, 423.
Randulf, Lavrits, Toldskriver, 150, 152, 167, 427 f.
Rantzau, Brejde, 7. — Christian 32, 43, 49, 223, 366 f. — Ditlev 43, 177, 223. — Dorothea 43. — Frands 42, 130. — Frederik 273. — Josias 52. — Lisbeth Sophie 16. — Marqvard 7*, 25, 157, 166 f. — Sophie 60 f.

Raphael, Skib, 156, 168, 333.
Rasmus, Murmester, 127. — Hansen, Skibskapt., 334. — Mortensen, Bygningsskriver i Glückstadt, 402.
Ravn, Klavs Iversen, Byfoged i Kbhvn., 322.
Recompens, Skib, 101.
Reedtz, Frederik, 151.
Regensburg 71, 76, 87, 102, 110, 353, 357, 360.
Reichwein, Georg, Oberst, 191 f.
Rejn Kloster 364.
Rendsborg 290, 292, 296 f. — Rendsborghus Dat. 23, 52 ff., 59, 68, 156 f., 291 f., 295 ff. — Ladegaard 366 f. — Told 77.
Rendsborg Amt 122, 223.
Rensberger, Gabriel, Oberstlieut., 70*.
Rentemestrene (Sten Beck og Jørgen Vind) 4, 6-21, 23 ff., 27-32, 35 f., 38-51, 53-7, 62-5, 67, 69, 72 ff., 76-83, 85-96, 101-5,

Side 458

109 ff., 113-29, 132 ff., 138 f., 141 f., 144-7, 150-5, 158 f., 163, 165 f., 175, 180, 184 ff., 190, 209 f., 212-5, 219 f., 222, 225, 228 f., 238 f., 249, 256 f., 259 f., 264, 267 ff., 292, 306, 311, 316 ff., 344, 352, 364, 366 f., 376 f., 382-6, 391, 393-9, 403, 411, 422, 434 f.
Reventlov, Ditlev, 25, 52, 87, 102 f., 106, 238, 261, 310.
Rhinen 215.
Rhingreven s. Otto Ludvig.
Rhode, Ambroſius, Læge, 95.
Ribe 297. — Riberhus 228.
Richelieu 263.
Rider s. Ritter.
Riga 42.
Rigsraadet 10, 32-5, 37, 55, 64 f., 83, 92, 135 ff., 156, 159-64, 180 f., 197 f., 200-4, 210 f., 227, 230, 232-5, 239-47, 252, 275, 293, 338 f., 343 f., 350, 394, 400, 403 ff., 416 f., 426.
Ringkjøbing, Anders Anderſen, Biſkop, 236 f.
Rittel, Hans Jørgen, Dynnikemester, 14.
Ritter, Jørgen, Skibslieut., 334. — Jvfr. Rytter.
Robert Villumſen, Skibskapt., 334.
Rode, Martha, 295. — Steffen, Borger i Kbhvn., 10*, 15, 18, 36, 104, 113, 138.
Roe, Thomas, engelsk Geſandt, 188, 195 f., 300, 302 f., 311, 313, 328, 330, 332.
Romsdalen 238.
de Rorté, franſk Geſandt, 330.
Roſen, Skib, 333.
Roſenkrands, Erik, 32. — Gunde 1. — Holger Axelſen t. Glimminge og Demmeſtrup 20. — Holger Børgeſen t. Ørup og Frølinge 349. — Holger Jørgeſen t. Roſenholm 252 f., 284. — Palle 142. — Sophie 16.

Roſenmeyer, Henrik, Borger i Kbhvn., 10*, 29, 104.
Roſenvinge, Henrik Villumſen, 369*. — Villum Mortenſen, Tolder, 36, 109, 215.
Roſenvold 183.
Roſkilde 77, 83 f., 142, 158, 180, 200. — Domkirke 5. — Skole 236. — Roſkildegaard 399. Dat. 60, 134, 158, 312.
Roſtock 101, 222, 315.

Rotenburg Amt og Slot (i Stiftet Verden) 52.
Rotkirch, Wenzel, 50 f., 294.
Rotlöben, Johan, Hofprædikant i Glückſtadt, 418, 425.
de Roy, Gabriel, spanſk Kommiſſarius i Glückſtadt, 300 f., 356, 384.
Rugaard 36.
v. Rusdorf, Johan Joachim, pfalziſk Diplomat, 187 f.
Rusland 270 f., 299 f., 406. Jvfr. Boris Godunow; Michael.
Rynckers, Andreas, 149.
Rytter, Karl, Forvalter p. Frederiksborg, 375. — Klavs, Skibskapt., 214. — Jvfr. Ritter.
Rytteren, Skib, 175, 335.
Rødenæs Skanſe 161, 164.
Røraas Kobberværk 145.

Sachſen 71, 300, 330, 363. Jvfr. Auguſt; Eliſabeth; Hedevig; Johan Georg.
Sachſen-Altenburg jvfr. Johan Philip.
Sachſen-Weimar jvfr. Bernhard.
Saint-Chaumont, franſk Geſandt, 9, 57 ff.
de Saint-Romain, Melch., franſk Geſandt, 303.
Saltholm 283, 286, 288.
Saltø Len 139.
Salvius, Johan Adler-, ſvenſk Statsmand, 171, 201, 300, 304, 362, 365, 419 f.

Side 459

Samsing, Rasmus, Overſkipper, 41, 280.
Samson, Skib, 334.
Saur, Hans, Krudtmager, 309.
Scavenius, Lavrits Mortenſen, Præſt i Kbhvn., Biſkop, 18, 236.
Schandorf, Niels Povlſen, Profeſſor, 236.
Schaumburg, Otto Greve af, 290 f., 301, 308, 422.
Scheel, Joachim, Stadsfyſikus i Kbhvn., 101.
Scheffel s. Schöffel.
Schiort s. Schört.
Schleſien 197.
Schoſter (Skoster), Johan, 148.
Schram s. Skræm.
Schulte, Kaspar, Landdrost i Bremen, 52, 106, 222.
Schwabsted 164.
Schwencke, Chriſtoffer, Arkeli-mester, 78, 305, 362.
Schytte, Joſias, Sejermager, 6, 63, 414.
Schöffel, Jørgen, Murmester, 127, 316.
Schört, Hans Jakobſen, Ingeniør, 283*, 286 f.
Sefeldt, Jørgen, 401, 417, 432.
Segeberg 51.
Sehested, Alexander, 11. — Chri-ſten Thomeſen 156, 245, 350 ff., 355, 388-92, 401, 405, 409 f., 412, 416 f., 419, 422 ff., 432, 437 f. — Hannibal 11, 281, 283, 314, 337, 346, 350, 354 f., 368 f. — Klavs t. Højgaard († 1626) 11. — Klavs t. Ørslev Kloſter († 1649) 10-1*. — Malte Klav-sen 337.
Shetlandsøerne 359, 362, 366, 378.
Siack s. Jack.

Sigiſmund III af Polen 173.
Sigvard Gabrielſen s. Akeleie.
Sille, i Kirſt. Munks Tjeneste, 183.
Sjælland 9, 132, 273, 293.
Sjællandske Kompagni 231.

Sjællandske Regiment 66, 70.
Skaane 12, 19, 92, 114, 126, 176, 216, 235, 244, 273, 287, 292 f., 310, 314, 426, 437.
Skarpenbergs Gods 228.
Skeel, Albert, 159, 228.
Skibsbyggeri 6, 122 f., 168, 260, 354, 365, 370, 422.
Skjelderup, Jens Pederſen, Bi-skop i Bergen, 236. — Niels, Prof. i Sorø, 423.
Skien 296.
Skinnerup 3, 15, 36, 86, 138.
Skjørt s. Schört.
Skoster s. Schoster.
Skotland 274, 300, 305, 333, 359, 366, 368, 378 f.
Skræm, Nikolaus, Feldbereder, 128. — Wolfgang, Feldbereder, 128.
Slagelse 99.
Slesvig, Hertugdømme, 22, 33, 55, 59, 83, 136, 138, 156, 159 f., 163, 184, 294, 325 f., 339, 403 ff., 407. Jvfr. Gottorp.
Slitø Havn (p. Gulland) 349.
Snarensvend, Skib, 336, 345. Dat. 142.
Snoghøj 204 f.
Solen, Skib, 214.
Soll, Klavs, Materialskriver p. Bremerholm, 295.
Sonck, Albert, Borgmester i Hoorn, 364, 408.
Sophie, Dronning, 199, 312, 331 f.
St. Sophie, Skib, 333, 422.
Sophie Amalie, Dronning, 278, 324.
Sophie Elisabeth, Christian IV's Datter, 62, 167, 275, 337.
Sophie Hedevig, Grevinde af Naſſau, 331 f., 337.
Sorø 183, 423. — Akademi 27, 49, 62, 193, 247, 294, 345, 423, 429.
Spanien 173, 201, 233 f., 274, 280, 289, 300 f., 308, 324, 350, 354 ff.

Side 460

359, 362 f., 368 f., 376 f., 391, 410, 414.
Sperling, Otto, Læge, 271 f.
Spes, Skib, 336, 345, 364.
Spieringer, ſvenſke Toldopkrævere, 172 ff., 249, 253 f.
Spitzbergen 226 f., 262, 406.
Stade 24, 52, 361.
Statholder i Kjøbenhavn 130 ff.
Steenwinkel, Hans, Bygmester, 4, 14, 127, 129, 371, 394, 413, 439. — Villum, Bygmester, 148, 188.
Steinborg Amt 223.
Stenstrup Sogn 236.
Stephan Bathory, Konge af Polen, 173.
Stettin, Fred (1570) i, 365.

Stibolt s. Diepholt.
Stockholm 307, 429.
Stokfisken, Skib, 226.
Stollius, Jakob, Sekr. i Glückſtadt, 168.
Storeheddinge 105.
Strafford, Thomas Wentworth Greve af, engelſk Statsmand, 426.
Strødam (ved Frederiksborg) 66.
Strömfelt, Johan, ſvenſk Resident, 153, 254 f., 282, 355.
Sundby Færge 5.
Sundtold 30, 36, 39, 44 f., 109, 137, 140, 147, 162, 168, 172, 210, 215, 219, 231, 233, 249, 255, 262, 270, 272 ff., 276, 279, 300, 305, 308, 311, 313, 318, 404-8, 422 f., 428 ff., 433. — Toldere 16, 25, 39, 44 f., 60, 81, 83, 85, 89, 91, 107, 125, 148, 150 ff., 154, 158, 168, 186, 209 f., 215, 221, 228, 249, 256, 263, 265, 274, 276, 279, 295, 328, 333, 344 f., 355, 376, 380, 384, 398 f., 411, 427. (Jvfr. Gødert Braem; Hermán Holst; Villum Mortensen Rosenvinge.) — Toldkisten 1 f., 28, 47, 60, 91, 107, 115, 125, 146 f., 149, 151-5, 158, 168, 184, 186, 189 f., 194, 199, 209, 221, 224, 227, 229-32, 248, 252, 257 f., 263 ff., 276, 285, 295, 340, 344 f., 376, 380, 398 f., 411, 428, 436. — Jvfr. Helſingør.
Svanen, Skib, 175, 314, 335.
Svend Andersen, Skibsbygmester, 169, 260.
Sverig 33, 45 f., 52, 57, 59, 64, 71, 128, 153, 162 f., 170, 173 f., 180, 188, 198, 201 f., 211, 225, 232 f., 251 f., 263, 274 f., 284 ff., 300 f., 303 f., 307, 312, 315, 324, 326 f., 330, 336, 349 f., 355, 360, 362 f., 365, 385, 389, 393 f., 400 f., 410, 416-22, 424, 429 f., 432, 435. Jvfr. Christina; Gustav; Maria Eleonora.
Søholm 61.
Sønderborg 295, 297.
Sønderborgske Hertuger jvfr. Hans.
Søren Terkelsen, Tolder i Glückſtadt, 12, 14, 16, 22 f., 25, 148 f., 166.
Taasing 1, 36, 138, 275, 398.
Tanum Sogn (i Baahuslen) 191.
Tausen, Christen Madsen, Slotſpræſt p. Kbhvns Slot, 237.
Terkild Christensen, Vognmester, 85, 124, 264.
v. Termo, Otto, Jægermester, 265, 294, 374.
Ter Schelling, Ø ved Holland, 355.
Testmann, Jochum, Foged p. Koldinghus, 147.
Thomas Hansen, Voldmester i Kbhvn., 129.
Thorborg, Verner, Skibskapt., 334.
Thor Smede, Reinhold, Vinſkjænk, 105 f.
Thott, Åke, ſvenſk Feltmarskalk, 180. — Knud 16, 439. — Otte 283. — Tage 172, 245, 401, 417.
Throndhjem 237.

Side 461

Tikjøb 217.
Timme, Steffen, Kaptajn, 177, 411.
Timpf, Peter, gottorpsk Møntmester, 21.
Titgen, Gevert, Tømmermester i Glückſtadt, 135, 148, 188, 196, 223.
Tode, Jakob, Snedker, 149.
Tolle Svendsen 148.
Toller, Niels, Borgmester i Chriſtiania, 191*-3. — Niels, Assessor i Chriſtiania, 191.

Tommerup 12.
Tranekjær 78, 155, 283.
Trave 322.
Travemünde 322.
Tregaard s. Trægaard.
Trolle, Niels, 16, 78, 237, 370, 390.
Trosa Havn (i Sverig) 350.
Trost, Skib, 314.
Tryggevælde 399.
Trægaard, Hans, Borger i Kbhvn., 138.
v. Tschirnhaus, Nikkel, Fiskemester, 4 f.
Tunis 298.
Tydskland 9, 16, 40, 64, 68, 144, 159, 163, 173, 201, 211, 233, 243, 246, 248, 261, 300, 303, 307, 343, 362, 389, 412, 421 ff., 429. Jvfr. Ferdinand. — Rigskammeret 57.
Tyge Christensen, Skibskapt., 349.
Tytteken s. Titgen.
Tønder 403 f.
Tønder, Peder Lavritsen, Bygningsskriver p. Christianspris, 23 f.
Tønsberg, St. Olafs Kloster i, 297.
Tønsberg Len 297.

Udsen, Lavrits Ebbesen, 139.
Ufeldt, Christoffer, 245, 287, 292, 400 f., 417, 426. — Ebbe 337, 346. — Hille Ebbesdatter 60. — Knud Christoffersen t. Svenstrup 106, 247, 267, 297. — Knud Jakobsen t. Hellerup 106. — Korfits, Statholder i Kbhvn., 16, 55, 123, 131, 141 ff., 147, 165, 169 ff., 178, 189, 236, 250, 253-6, 258-62, 269-76, 280-4, 286-311, 313-6, 318-22, 324 f., 327-30, 332, 337, 339-43, 345 f., 348 ff., 353-74, 376, 378 f., 395 f., 420-3, 426-37. — Korfits Mogensen t. Krogsdal 226 f., 334, 406.
Ulrik (d. æ.), Hertug, 315.
Ulrik (d. y.), Hertug, 34, 133, 315, 375.
Ulrik, Hertug af Pommern, 331.
Ulrik Christian s. Gyldenløve.
Ulriksholm 3.
Urne, Bente, 369. — Christoffer 12, 114, 257, 274, 276, 288 f., 365 f., 370, 400 f., 417, 420. — Ejler 153, 165, 296. — Frederik 1 f., 8 f., 28 f., 31, 35, 38 ff., 45-8, 53, 60, 65 f., 72, 74, 78, 80, 84, 91, 105-8, 111 f., 116 f., 119 f., 125, 133 f., 138-42, 146-52, 154 f., 157 f., 168 f., 174, 176 f., 184, 189-95, 199 f., 216-9, 221, 224 f., 227-32, 248-53, 255-9, 263-8, 276-9, 284 ff., 288, 295 f., 312, 317, 320 f., 331, 340, 347, 357, 373-8, 380 f., 384 ff., 398 f., 402 f., 410 ff., 415 f., 419, 427 f., 436. — Jørgen 46 f., 159, 202, 204, 206 f., 232, 235, 245, 339-42, 400, 417, 431 f. — Sivert 399.
Urup, Axel, 3, 23, 139, 156, 161, 204 f.
Utrecht 192.

Valdemar, Christian, Greve, 1, 22, 27, 49, 62, 100, 109 f., 132, 265, 274 f., 303, 337, 342 f., 346.
Valdemars Slot 275, 398.

Valkendorf, Chriſtoffer, 130. — Henning 1, 3, 36, 138 f., 247, 351.
Wallenſtein 199.
Walter, Klavs, Kjøkkenskriver p. Roſenborg, 157.

Varberg 32, 60 f.
Varberg Len 32, 61.
Varde 236 f.
Warnemünde 162.
Verden, Stift, 52.
Weser 329, 400.
Veſterhavet 135, 161, 261, 328, 404, 410.
Veſterhavsøerne 336.
Veſtervig 145.
Veſtindien 270, 362, 407.
Whitte, Markus, Skibskapt., 336*, 391.
Vianen, By i Nederlandene, 61.
Vibe, Peder, Resident i Stockholm, 87, 170, 201, 282, 288, 306 f., 312, 324, 327, 348 ff., 360, 365, 388 f., 394 f., 416, 418, 424, 429 f.
Vibeke s. Kruſe.
Vibold Johanſen, Teltmager i Kbhvn., 178.
Viborg Snapsting 432.
Victor, Skib, 101.
Wilche, Klavs, Murmester, 127.
Vildkatten, Skib, 269.
Vilhelm af Oranien 103.
Villads Chriſtenſen, Skibsbygger, 422.
Villum Murmester 120. — Evertſen (Evenſen), Skibskapt., 334, 377, 382, 391. — Mortenſen s. Roſenvinge.
Villum Adam, Lakaj, 72*.
Vind, Iver, 18, 86, 168 f., 317, 336 ff., 342, 435. — Jørgen 2-6, 9 (?), 29, 45, 54 f., 99 ff., 126, 169 f., 172, 210, 381 f., 386 ff., 391-5, 397-402, 413 ff., 417 f., 420, 422, 424 f., 429, 436. (Jvfr. Rentemeſtre.)
Winranche, Herman, 36.
Winſen, By i Lyneborg, 419 f.
Winſky, Heinrich, i Lybek 393.
Vinſtrup, Peder Pederſen, Biſkop, 69, 98 ff., 181 f., 336.
Wiſmar 329, 369, 409.
Vladislav IV af Polen 12, 162, 172 ff., 249, 255, 324, 359.
Het Vlie, hollandſk Farvand, 355.
Vlieland, Ø ved Holland, 355.
Wolfenbüttel 36.
Vordingborg 45.
Vordingborg Len 151, 219.
v. Vosbergen, Gaspar, nederlandſk Statsmand, 329.
v. Wou (Wow), Verner, Skibskapt., 333.
Würtemberg jvfr. Eberhard.
Vægø 321.
Værne Kloſter 335.
Vörde s. Bremervörde.
Zegeler, Nikolaj, Enſpænder, 225.
Zibühl, Gods i Meklenborg, 315.
Zuidersøen 355.
Øreſund 23, 85, 140, 152, 186, 250 f., 254 f., 270, 273, 275, 279, 284, 287, 291, 300, 322, 324, 329 f., 348, 353, 355, 365, 374, 384, 393, 407-10, 416, 422, 428. Jvfr. Sundtold.

Ørkenøerne 378 f.
Ørn, Jakob, Kapelmester, 214.
Ørnen, Skib, 335.
Ørslev Kloſter 11.
Øſterſøen 19, 162 f., 173, 249, 265, 327, 348 f., 410.
Øſtersøiſke Kompagni 299.
Østrig jvfr. Ferdinand; Leopold Vilhelm.
Øvre Mølle 375.